Olje- og energidepartementet

Vedlegg til St.prp. nr. 1, 1992–93
Energi- og vassdragsforvaltning

MEDDELTE VASSDRAGSKONSESJONER

(ERVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIEKONSESJONER)

TILLATELSER MEDDELT I 1991

Innholdsfortegnelse.

		Side
1.	Glommens og Laagens Brukseierforening. Ny tillatelse til regulering av Bygdin. Kronprinsregentens resolusjon 11. januar 1991	5
2.	Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap. Erverv av Fossmark kraftverk i Fossdalselvi. Kongelig resolusjon 25. januar 1991	6
3.	A/S Svorka Energiverk. Ervervskonsesjon og overføring av reguleringskonsesjon for Valsøyfjord kraftverk i Grytåa i Halsa kommune i Møre og Romsdal, samt endring av reguleringshøyden for Englivatn i Halsa kommune. Kongelig resolusjon 15. februar 1991. Jfr. bind 1948 nr. 7	13
4.	Kvinnherad Kraftverk. Tillatelse til overdragelse av reguleringskonsesjon for Hattebergvassdraget (Muradalen Kraftverk). Kongelig resolusjon 22. februar 1991. Jfr. bind 1957 nr. 38	24
5.	Elkem A/S. Konsesjon for erverv av aksjer i Bjølvefossen A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 25. februar 1991	36
6.	Aust-Agder Kraftverk. Utbygging av Hekni kraftverk. Fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 26. februar 1991	37
7.	Synergos AS, K-Holding A/S og Uni Gjensidig Livsforsikringsselskap. Konsesjon for erverv av aksjer i Fearnley & Eger Invest A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 26. februar 1991	37
8.	Fearnley & Eger Invest A/S. Konsesjon for erverv av aksjer i Nora Industrier A/S og A/S Fidelitas. Olje- og energidepartementets samtykke 26. februar 1991	37
9.	Troms Kraftforsyning. Tillatelse til erverv av bruksrett til fallrettigheter i Lysbotnvassdraget i Lenvik kommune. Kongelig resolusjon 8. mars 1991. Jfr. bind 1980 nr. 4	38
10.	Aktieselskabet Hafslund/Borregaard Industrier Limited. Nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselven. Kongelig resolusjon 22. mars 1991	43
11.	I/S Finndøla Kraftverk. Tillatelse til erverv, ekspropriasjon m.v. for utbygging av Haukrei kraftverk i Fyresdal kommune i Telemark. Kongelig resolusjon 22. mars 1991	69
12.	Fearnley & Eger Invest A/S. Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Fidelitas. Olje- og energidepartementets samtykke 25. mars 1991	114
13.	Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S. Feil i manøvreringsreglementet. Olje- og energidepartementets brev 9. april 1991	114
14.	Bjølvefossen A/S. Konsesjon for fortsatt regulering av Bjølvovassdraget i Kvam kommune i Hordaland. Kongelig resolusjon 10. mai 1991	114
15.	A/S Salten Kraftsamband. Konsesjon for erverv av aksjer i Nord-Salten Kraftlag A/L. Olje- og energidepartementets samtykke 13. mai 1991	119
16.	Nord-Østerdal Kraftlag. Ekspropriasjon m.v. for bygging av nytt Sølna Kraftverk i Alvdal kommune i Hedmark. Kongelig resolusjon 16. mai 1991	119
17.	Norsk Jern eiendom a/s. Regulering i Andfiskåga. Fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 22. mai 1991	133
18.	Hedmark Energi A/S – HEAS. Overdragelse av ervervs- og reguleringskonsesjoner samt tillatelser i henhold til vassdragsloven. Ervervskonsesjon for Sandkilfossen, Lutufallet og Brødbølfoss. Kongelig resolusjon 24. mai 1991	133
19.	Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap. Erverv av Fossmark kraftverk. Feil i konsesjonsvilkår. Olje- og energidepartementets brev 4. juni 1991. Jfr. nr. 2	152
20.	Vestfold Kraftselskap. Konsesjon for utbygging, regulering m.v. i Daleelven i Lardal i Vestfold – Planendring. Kongelig resolusjon 7. juni 1991. Jfr. bind 1990 nr. 21	152
21.	Dalane Elverk. Vassdragskonsesjoner ved sammenslutning av elforsyningsenheter. Kongelig resolusjon 7. juni 1991	154
22.	Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap. Endring av manøvreringsreglement for Bergsdalsvassdraget. Kongelig resolusjon 14. juni 1991. Jfr. bind 1987 nr. 19	168
23.	Oppland Energiverk. Tillatelse til utbygging av Fossheimfoss. Kongelig resolusjon 14. juni 1991	188
24.	Øvre Eiker Elverk. Tillatelse til gjenoppbygging av kraftverk i Bingselva i Øvre Eiker. Regjeringens resolusjon 20. juni 1991	217

Side

25. Synergos AS, K-Holding AS og UNI Livsforsikring A/S. Konsesjon for erverv av aksjer i Synor A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 27. juni 1991 223
26. Buskerud Energi AS. Unntak fra konsesjonsplikt i forbindelse med omdannelse til aksjeselskap. Olje- og energidepartementets samtykke 20. august 1991 224
27. Synor AS. Konsesjon for erverv av aksjer i Nora Industrier A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 21. august 1991 225
28. Røros Elektrisitetsverk A/S. Endring av konsesjonsvilkår. Kongelig resolusjon 30. august 1991. Jfr. bind 1937 nr. 22 og 1946 nr. 10 225
29. Helgeland Kraftlag A/L. Grytåga Kraftverk – endring av konsesjonsvilkår. Kongelig resolusjon 30. august 1991 231
30. Norske Skogindustrier AS. Konsesjon for erverv av aksjer i Saugbrugs Eiendom AS. Olje- og energidepartementets samtykke 19. september 1991 233
31. Valdres Energiverk A/S. Tillatelse til gjenoppbygging og utvidelse av Storefoss Kraftverk i Neselvi, Øystre Slidre kommune. Kongelig resolusjon 20. september 1991 234
32. Lekum Kraft A/S. Tillatelse til utbygging av kraftverk i Lekumfossen i Eidsberg kommune, Østfold. Kongelig resolusjon 27. september 1991 241
33. Skiensfjordens kommunale kraftselskap og Vestfold Kraftselskap. Ervervskonsesjon for overtagelse av statens eierandel i Svelgfoss kraftverk i Tinnelva i Telemark. Kongelig resolusjon 18. oktober 1991 254
34. A/S Viul Tresliperi. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av aksjer i Kistefoss Kraft A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 1. november 1991 262
35. ABB Asea Brown Boveri Ltd. Konsesjon for erverv av aksjer i Elektrisk Bureau AS. Olje- og energidepartementets samtykke 11. november 1991 263
36. Oslo Energi AS. Unntak fra konsesjonsplikt i forbindelse med omdannelse til aksjeselskap. Olje- og energidepartementets samtykke 22. november 1991 263
37. Hedmark Energi AS. Tillatelse til erverv av Hedmark fylkeskommunes eierandel i Kraftverkene i Orkla. Kongelig resolusjon 29. november 1991. Jfr. bind 1978 nr. 13 264
38. Vatn Kraftverk. Fristforlengelse. Nordalsoverføringen. Olje- og energidepartementets samtykke 4. desember 1991 266
39. Sør-Trøndelag Kraftselskap. Utbygging av Skjærlivatn Kraftverk i Vikvassdraget. Planendring – fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 18. desember 1991. Jfr. bind 1989 nr. 32 266
40. Trondheim Elektrisitetsverk. Tillatelse til erverv av Hedmark Energi A/S' andel i Kraftverkene i Orkla. Kongelig resolusjon 20. desember 1991. Jfr. bind 1978 nr. 13 268

1. Glommens og Laagens Brukseierforening.

(Ny tillatelse til regulering av Bygdin.)

Kronprinsregentens resolusjon 11. januar 1991.

Stortinget har i møte 23. november 1990 fattet følgende vedtak:

1. Stortinget samtykker i at staten ikke gjør gjeldende sin hjemfallsrett overfor Glommens og Laagens Brukseierforening for så vidt gjelder Aktieselskapet Hafslund og A/S Borregaards andeler i reguleringen av Bygdin.
2. Stortinget samtykker i at Glommens og Laagerns Brukaseierforening får ny tillatelse til regulering av Bygdin for så vidt gjelder Aktieselskapet Hafslunds og A/S Borregaards andeler i denne reguleringen, alt i det vesentlige i samsvar med St.prp. nr. 101 for 1989–90.

Vedtaket var i overensstemmelse med innstilling fra energi- og industrikomiteen i Innst. S. nr. 32 (1990–91). Denne bygget på departementets tilråding i St.prp. nr. 101 (1989–90).

De av Stortinget vedtatte vilkår for tillatelse for Glommens og Laagens Brukseierforening til fortsatt regulering av Bygdin, for så vidt gjelder Aktieselskapet Hafslund og A/S Borregaards andeler i reguleringen lyder:

1.

(Konsesjonstid.)

For vassfall som ikke tilhører staten eller norske kommuner gjelder konsesjonen for tidsrommet fra 6. juli 1978 til 5. juli 2028.

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått konsesjonærens andeler i reguleringsanleggene uten vederlag.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond.)

For den øking av vasskraften som ved reguleringen tilflyter eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter:

Til staten med kr. 2,00 pr. nat.hk.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer med kr. 14,98 pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av denne øking forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig. Hva der i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved reguleringen innvunne øking i vasskraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til sammen 4 mill. kroner til Vang og Øystre Slidre kommuner som avsettes til næringsfond for kommunene.

Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

Etter forfall av avgifter og næringsfond svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m. v. § 3 første ledd.

3.

(Kontroll med betaling av avgifter m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter m. v. etter post 2 samt angående avgivelse av konsesjonskraft, jfr. post 4 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Konsesjonskraft.)

De vassfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvann er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder fylkeskommuner som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne økning av kraften (beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i den kraftstasjon eller fra fjern-

ledningene eller fra ledningsnett, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

5.

(Øvrige vilkår.)

For øvrig gjelder konsesjonsbetingelsene fastsatt ved kgl. resolusjon 5. juli 1928 så langt de fortsatt er aktuelle.

6.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Departementet skal bemerke:

Glommens og Laagens Brukseierforening ble ved kgl. resolusjon 5. juli 1928 gitt tillatelse til å regulere Bygdin i Vang i Oppland. Tillatelsen ble gitt for 50 år andelene til Hafslund og Borregaard, som utgjør de private vassfalleiere i reguleringsanlegget, mens konsesjonen gjelder i ubegrenset tid for de offentlige andelseiere. De private andelene utgjør ca. 7 pst. av reguleringen. Statens adgang til å gjøre hjemfall gjeldende overfor nevnte andelseiere inntrådte 5. juli 1978.

Stortinget har besluttet at staten ikke skal gjøre sin hjemfallsrett gjeldende overfor Glommens og Laagens Brukseierforening for så vidt gjelder Aktieselskapet Hafslunds og A/S Borregaards andeler i reguleringen av Bygdin.

Konsesjonsavgiftene, jfr. vilkårenes pkt 2, er fastsatt til kr. 2,00 pr. nat.hk. til staten og kr. 14,98 til kommunene, med virkning fra hjemfallstidspunktet 5. juli 1978. Fra 1978 skal avgiftene justeres i.h.t. forskriftene av 17. februar 1984 og 4. oktober 1987. Avgiftene forfaller til betaling ved utgangen av hvert kalenderår.

Olje- og energidepartementet tilrår at Glommens og Laagens Brukseierforening gis tillatelse til fortsatt regulering av Bygdin for så vidt gjelder Aktieselskapet Hafslunds og A/S Borregaards andeler i denne reguleringen. Konsesjon tilrås gitt på de vilkår som fremgår av Stortingents vedtak.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 gis Glommens og Laagens brukseierforening tillatelse til fortsatt regulering av Bygdin for så vidt gjelder Aktieselskapet Hafslunds og A/S Borregaards andeler i reguleringen på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 11. januar 1991.

2. Bergenshalvøens kommunale kraftselskap.

(Erverv av Fossmark kraftverk i Fossdalselvi.)

Kongelig resolusjon 25. januar 1991.

1. Innledning.

Saken gjelder søknad fra Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) om overtakelse av Fossmark kraftverk med alle tilhørende rettigheter fra Vaksdal Elektrisitetsforsyning (VEF/Vaksdal kommune).

Søknaden er en følge av at byggingen av Fossmark kraftverk ble vesentlig dyrere enn beregnet. De økede omkostningene var forårsaket av uforutsette vanskeligheter med dårlig fjell og derav følgende lekkasjer. På bakgrunn av dette inngikk partene i 1987–88 en avtale om at BKK skulle overta kraftverket under bygging, og at BKK fremtidig skal eie kraftverket med de dertil hørende fallrettigheter og eiendommer.

2. Søknaden.

NVE har ved brev av 20. november 1989 avgitt følgende innstilling i saken:

«Fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) har NVE mottatt følgende søknad datert 11. juli 1988:

«Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) har inngått avtale med Vaksdal elektrisitetsforsyning (VEF)/Vaksdal kommune om å overta Fossmark kraftverk med alle tilhørende rettigheter.

Den inngåtte avtale er godkjent av Vaksdal kommunestyre i møte 11.4.88 og av BKKs representantskap i møte 8.6.88. Kopi av avtalen m/vedlegg følger vedlagt.

Med hjemmel i lov av 14.12.1917 nr. 16 § 4 («Industrikonsesjonsloven») søker BKK herved om ervervskonsesjon for Fossmarkvassdraget med tilhørende eiendom og rettigheter.

Konsesjonen søkes gitt uten tidsbegrensning og uten andre vilkår enn det som fremgår av den inngåtte avtale om overdragelse av vassdraget.

Vassdragets ytelse er av begge parter beregnet til 3 000 nat.hk.

Ervervet er dermed konsesjonspliktig, men kommer ikke inn under bestemmelsen i § 4, 2. ledd om Stortingsbehandling.

Forhistorien er at Bruvik elektrisistetsforsyning i 1916 eksproprierte Fossmarkvassdraget med stasjonstomt og reguleringsretter og bygget det første kraftverket i 1916–17.

Ved kommunereguleringen pr. 1.1.64 gikk kraftverket over til Vaksdal kommune.

Vaksdal kommune er tilsluttet BKK, og i 1985 startet Vaksdal elektrisitetsforsyning, med BKK som konsulent, bygging av et nytt og større kraftverk i vassdraget.

P.g.a. uforutsette vanskeligheter med dårlig fjell og derav følgende lekkasjer, ble anlegget vesentlig dyrere enn opprinnelig beregnet. PÅ bakgrunn av dette inngikk partene i 1987–88 en avtale om at BKK skulle overta kraftverket under bygging, og at BKK fremtidig skal eie kraftverket med de dertil hørende fallretter og eiendommer.»

3. Avtalen.

Avtalen mellom Vaksdal kommune og Bergenshalvøens kommunale kraftverk om overdragelse av Fossmark kraftverk er datert 11.7.88 og lyder slik:

«1. Denne avtale inngås mellom Vaksdal kommune og Vaksdal Elektrisitetsforsyning (nedenfor kalt VEF) på den ene side og Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) på den annen side.

2. Partene oppretter følgende dokumenter som tinglyses:

   A. Skjøte på gnr. 19 bnr. 2.
   B. Avtale med gnr. 19 Fossmark bnr. 1, 3 og 5.
   C. Avtale med gnr. 21 Helle bnr. 1,2,3,4, 6 og 7.

3. BKK overtar Fossmark kraftverk under oppføring, slik at kraftverket med alle tilhørende rettigheter overføres til BKK. Unntatt fra salget er den gamle kraftstasjonen med inventar og nødvendig adkomst.

   Påløpne byggeomkostninger dekkes av BKK etter godkjent byggeregnskap.

   Økonomisk skal oppgjøret ordnes som om BKK alene hadde vært byggherre fra starten i 1984–85.

   Utenom byggeregnskap m. v. betales kr. 500 000 for kraftstasjonstomt og fallrettigheter m. v.

   Det forutsettes at Vaksdal Kommune refunderer et beløp tilsvarende 50 % av eiendomsskatten for Fossmark kraftverk i 10 år (på grunn av anleggets fordyrelse ved lekkasje etc.).

   Løpende årlige erstatninger til gnr. 21 Helle og nr. 19 Fossmark dekkes av BKK med virkning fra 1.1.1985.

4. Driftssamarbeid mellom BKK og VEF reguleres ved egen avtale.

   Høyspenningsanlegg fra stasjonsvegg for mottak av kraftproduksjonen i Fossmark kraftverk eies fortsatt av VEF som påtar seg fremføring av kraften.

   Det betales intet vederlag fra BKK til VEF for fremføring av kraftproduksjonen fra Fossmark kraftverk.

5. VEF sluttfører to løpende forsikringssaker vedrørende «sprengningsuhell» og «prosjektforsikring». Begge saker behandles i nært samartbeid med BKK.

   I «sprengningsuhellsaken» fordeles kostnader og eventuell erstatning med 35 % på VEF og 65 % på byggeregnskapet.

   I «prosjektforsikringssaken» skal hele kostnaden og hele erstatningen belastes/godskrives byggeregnskapet.

   Tidligere utbetalt erstatning fra UNI kr. 331 094 skal tilfalle VEF, beløpet skal overføres til VEF fra byggeregnskapet.

6. I tillegg til arealet ved sjøen på ca. 19 750 m^2 overtar BKK alle anlegg og rettigheter som tilhører Fossmark kraftverk.

   Anleggene overdras i den stand de befinner seg, jfr. vedlagte tilstandsrapport.

   Det bemerkes at det dels mangler tinglyste dokumenter som avgrenser VEFs rettigheter (eksempelvis reguleringshøyder men partene antar at rettighetene, spesielt til reguleringer og overføringer, markerer seg i terrenget ved eksisterende anlegg som grunneierne må respektere uten tinglysning. Anleggene er oppført med hjemmel i skjøte på gnr. 19 bnr. 2 i 1874 og med hjemmel i skjønn fra 1916, samt senere tilleggsavtaler.

   Anleggene har eksistert og vært i bruk så lang tid at det må anses sikkert av VEF har ubestridt rett til anleggene som hermed overføres til BKK.

Spesielt for Gråsidebrakka avtales at denne er unntatt fra salget til BKK (BKK betaler grunnleie til Helle for tomten – se Helleavtalen pkt. 2, C foran.).

Anleggsbrakke og naust ved Fossdalsvann rives/ryddes av VEF.

Reguleringshøyder som nyttes idag oppgis av VEF slik:

	Oppd.	Senkning	Sum
Fossdalsvann .	7,4 m	1,0 m	8,4 m
Gråsidevann ..	5,0 m	1,5 m	6,5 m
Holmavann ...	4,0 m	5,0 m	9,0 m

7. *Forholdet til grunneierne på gnr. 19 Fossmark, gnr. 20 Stanghelle og gnr. 21 Helle.*
De nevnte grunneiere har i vedlagte erklæringer samtykket i at Fossmark kraftverk med alle tilhørende rettigheter overdras fra VEF til BKK.
8. *Konsesjon.*
Nærværende avtale er ikke bindende for partene hvis det ikke oppnås nødvendige konsesjoner.
BKK søker «anleggskonsesjon» etter lov 19.6.1965 nr. 65 VII om bygging og drift av elektriske anlegg. Prinsipalt søkes om overføring til BKK av den konsesjon som VEF fikk den 3. februar 1986 (erstattet tidligere konsesjon dat. 7. september 1984).
Videre søker BKK om ervervskosesjon etter Industrikonsesjonsloven av 1917.
Partene forutsetter at konsesjon(er) innvilges uten andre vilkår enn det som er inntatt i nærvarende avtale.»

4. *Avgitte uttalelser til konsesjonssøknaden.*

Søknaden har vært forelagt Vaksdal kommune, Hordaland fylkeskommune og fylkesmannen i Hordaland til uttalelse med følgende resultat:

Vaksdal kommune har i møte 26. juni d. å. enstemmig uttalt:

«Vaksdal kommunestyre har ingen merknader til at Bergenshalvøens kommunale kraftselskap får ervervskonsesjon for overtaking av Fossmark kraftanlegg, Vaksdal kommune, og tilrår at søknaden vert imøtekomen.»

Hordaland fylkeskommune har i brev av 18. april d. å. ingen merknader til at konsesjon blir gitt.

Fylkeskommunen har i brev av 18. oktober 1989 meddelt at de ikke vil gjøre forkjøpsretten gjeldende.

Fylkesmannen i Hordaland har i brev av 16. august d. å. følgende merknad i saken:

«Fylkesmannen vil rå til at BKK får ervervskonsesjon etter Industrikonsesjonslova av 1917 for Fossmarkvassdraget med tilhørande eigedom og rettar i samsvar med inngått avtale mellom Vaksdal kommune/Vaksdal Elektrisitetsforsyning og BKK om overdraging av vassdraget.»

5. *NVEs merknader.*

«Søknaden fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) gjelder ervervskonsesjon for overtakelse av Fossmark kraftverk fra Vaksdal kommune.

Bruvik elektrisitetsforsyning eksprioprierte i 1916 Fossmarkvassdraget med stasjonstomt og reguleringsretter, og bygde det første kraftverket i 1916–17. Ved kommunesammenslåingen 1. januar 1964 gikk kraftverket over til Vaksdal kommune. På dette tidspunkt var kommunen fritatt for konsesjon etter ervervsloven.

Vaksdal kommune er tilsluttet BKK.

I 1985 startet Vaksdal elektrisitetsforsyning byggingen av et nytt og større kraftverk i vassdraget med BKK som konsulent.

Anleggskonsesjon etter lov om elektriske anlegg av 19. juni 1969 ble meddelt av NVE 3. februar 1986. I forbindelse med ombyggingen anså NVE det unødvendig med en behandling etter vassdragsloven fordi tilleggsskadene ved ombyggingen ble ansett for å være uvesentlige.

Reguleringen av de tre vannene Fossdalsvatn, Gråsidevann og Holmavann bygger på gamle avtaler og rettigheter. de har følgende omfang:

	Magasinvolum	Reguleringshøyde
Fossdalsvann ...	1,24 mill. m^3	8,4 m
Gråsidevann	0,71 mill. m^3	6,5 m
Holmavann	0,65 mill. m^3	9,0 m

I henhold til praksis betraktes slike reguleringer som konsesjonsfrie også ved eierskifte.

Driften av det gamle kraftverket og reguleringsanleggene varte fram til våren 1986, da turbinen havarerte på grunn av et sprengningsuhell i forbindelse med gjenoppbyggingen. I følge reguleringslovens § 3 kan en lovlig bestående regulering ligge nede inntil 5 år uten at det ved gjenopptagelsen av reguleringen kreves ny konsesjon.

På grunn av uforutsette problemer med berggrunnen og derav påfølgende lekkasjer har anlegget blitt vesentlig dyrere enn opprinnelig antatt. På bakgrunn av disse hendelsene inngikk så Vaksdal kommune og BKK en avtale om at BKK skulle overta kraftverket som var under bygging, og framtidig eie kraftverket med de tilhørende rettigheter og eiendommer.

Kraftverket yter 3 000 nat.hk. i et fall på 433 m. Midlere årsproduksjon er på 41,4 GWh for-

delt på 14,4 GWh vinterkraft og 27,0 GWh sommerkraft.

Det har ikke kommet inn noen merknader til søknaden som tilsier at den ikke bør imøtekommes.

Konklusjon

NVE anbefaler at BKK får ervervskonsesjon for å overta Fossmark kraftverk fra Vaksdal Kommune på de vilkår som fremgår av vedlagte utkast. Vi har stort sett beholdt de vanlige standardvilkår ved ervervstillatelser, men det er i noen grad tatt hensyn til at det her dreier seg om en ombygging av et eksisterende kraftverk og at denne ombyggingen langt på veg er fullført.

BKK har også søkt NVE/Energidirektoratet om overføring av anleggskonsesjonen som som ble meddelt Vaksdal elektrisitetsforsyning av NVE/E 3. februar 1986. Denne ble meddelt BKK 11. august 1988.

Vi har følgende merknader til vilkårene:

Konsesjonstid, post 1.

NVE anbefaler at konsesjonen blir gitt på ubegrenset tid.

Årlige avgifter, post 2.

Avgiftene foreslås fastsatt til kr. 18,– pr. nat.hk. til kommunen og kr. 6,– pr. nat.hk. til staten.»

6. NVEs forslag til konsesjonsvilkår.

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. ervervslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 6,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte ombygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 18,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidlene danner ett fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 11 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000,– pr. dag.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved ombygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisfor-

skjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispenere fra denne bestemmelse.

7.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet deltaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anelgg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom de kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

8.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

9.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

10.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren

måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte ombygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner. Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

12.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 11 og 12 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

13.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

7. *Avgitte uttalelser til NVEs innstilling.*

Vaksdal kommune har i møte 18. desember 1989 fattet følgende vedtak:

«Vaksdal kommunestyre har handsama innstillinga frå NVE av 20. november 1989 vedkomande BKK sin søknad om ervervskonsesjon for å overta Fossmark kraftverk frå Vaksdal kommune.
Vaksdal kommune har ikkje merknader til innstillinga.»

Fylkesrådmannen i Hordaland har i brev av 18. desember 1989 uttalt at:

«Hordaland fylkeskommune har ingen merknad til saka.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i brev av 25. januar 1990 meddelt at det ikke har noen vesentlige merknader til saken.

Miljøverndepartementet har i brev av 15. februar 1989 følgende kommentar:

«Vi viser til deres brev av 28. november 1989 vedlagt NVEs innstilling.
Fossmark kraftverk er nylig ombygget. Produksjonen er vesentlig økt, og er nå på 41 GWh, vesentlig sommerkraft. Ombyggingen ble vesentlig dyrere enn forutsatt. Dette er

bakgrunnen for at Vaksdal kommune nå overdrar kraftverket til BKK.

Departementet har ingen merknader til at BKK får ervervskonsesjon.

Vi har forelagt søknaden bl. a. for Direktoratet for naturforvaltning (DN), Jfr. vedlegg. DN mener at det i forbindelse med søknaden om ombygging burde vært foretatt undersøkelser for å belyse hvilke almene interesser som blir berørt. DN mener det er enda mer kritikkverdig at konsesjonsmyndighetene ikke har sørget for at konsesjonæren har fått utført slike undersøkelser i forbindelse med søknaden om ervervskonsesjon.

DN krever ikke at det nå blir foretatt undersøkelser, men ber om at det i vilkårene åpnes for at naturforvaltningshensyn kan bli ivaretatt på en best mulig måte dersom det senere avdekkes forhold som blir skadelidende.

DN kommer med forslag til (standard) konsesjonsvilkår vedr. naturfoorvaltning. Departementet støtter forslaget. Vi ber om at DN's forslag til vilkår innarbeides i konsesjonen.

SFT finner det ikke nødvendig å fastsette vilkår etter forurensningsloven, da de forurensningsmessige ulempene pga kraftverket antas å være små.»

Direktoratet for naturforvaltning har i sitt brev av 9. januar 1990 til Miljøverndepartementet bedt om at følgende punkter tas inn i konsesjonsvilkårene:

«I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeider og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap og dyre- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted som måtte fastsettes.
b. å bekoste tiltak i Fossdalsvassdraget for å sikre oppgang og produksjon av fisk, herunder biotopforberedende tiltak, gjennomføre opprenskinger, hindre erosjonsskader m. m.
c. å installere sperreanordning foran tappetunnelen.
d. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

III.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN

a. å bekoste sikringstiltak i form av inngjerding, merking, informasjon etc. i områder som er utrygge for ferdsel som følge av reguleringene.
b. å bekoste undersøkelser der konsekvensene for friluftslivet som følge av utbyggingen og reguleringen vurderes, og å bekoste eventuelle kompensasjonstiltak som en slik undersøkelse peker på.

IV.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som omfattes av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og også fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter utbyggingsområdet.

V.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader på naturen eller forhold som har betydning for friluftsutøvelse, plikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet, eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI.

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av kosesjonæren.»

Norges vassdrags- og energiverk har i brev av 21. mars 1990 bl. a. gitt følgende kommentarer til uttalelsene fra Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning:

«I våre vurderinger av saken i 1984 og 1985 ble det som nevnt lagt vekt på at reguleringene var konsesjonsfrie, at vassdraget i følge søkers opplysninger allerede var delvis tørrlagt og tildels vanskelig tilgjengelig, og at kraftverket slipper driftsvannet ut i sjøen.

Etter av BKK overtok kraftverket trengte selskapet ervervskonsesjon. Søknad om dette ble sendt til kommunen, fylkeskommunen og fylkesmannen for eventuelle merknader, jfr. ervervslovens § 24 om hvem som skal høres i slike saker. Videre ble statens og fylkeskommunens forkjøpsrett avklart jfr. ervervslovens §§ 6 og 9.

I forbindelse med rene ervervskonsesjonssaker foreskriver loven en forholdsvis enkel høring av kommune og fylkeskommune. Når vi inkluderte fylkesmannen i høringen er dette således noe utover ervervslovens krav. Vi fikk ingen reaksjoner i denne høringsfasen som skulle tyde på at det var grunnlag for uenighet med hensyn til våre tidligere vurderinger av allmenne interesser knyttet til vassdraget og utbyggingen. Dette går for øvrig fram av vår innstilling til OED av 20. november 1989.

DN og MD foreslår nå å ta inn konsesjonsvilkår vedrørende naturforvaltning i BKK's ervervskonsesjon. Ut fra det vi har anført ovenfor kan vi ikke være enige i dette. Et slikt eventuelt vilkår bør knyttes til en utbyggings-

eller reguleringstillatelse og ikke en ren ervervskonsesjon. Vi merker oss at DN først og fremst er opptatt av interessene knyttet til de regulerte vannene og manøvreringen av dem. Dette er forhold som vi har holdt helt utenfor våre vurderinger da reguleringene som nevnt bygger på gamle rettigheter og er å anse som konsesjonsfrie. Vanlig praksis har også vært å overdra slike rettigheter til en ny eier konsesjonsfrihet.»

8. Departementets bemerkninger.

Saken gjelder søknad fra Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) om overtakelse av Fossmark kraftverk med alle tilhørende rettigheter fra Vaksdal elektrisitetsforsyning (VEF)/Vaksdal kommune.

Bergenshalvøens kommunale kraftselskap er en interkommunal forvaltningsdrift med virksomhet innen kraftproduksjon og engros levering.

Søknaden er en følge av at byggingen av Fossmark kraftverk ble vesentlig dyrere enn beregnet. De økede omkostningene var forårsaket av uforutsette vanskeligheter med dårlig fjell og derav følgende lekkasjer. På bakgrunn av dette inngikk partene i 1987–88 en avtale om at BKK skulle overta kraftverket under bygging, og at BKK fremtidig skal eie kraftverket med de dertil hørende fallrettigheter og eiendommer.

NVE anbefaler at BKK får ervervskonsesjon for å overta Fossmark kraftverk.

Samtlige av høringsinstansene har innstilt på godkjenning av overdragelsen. Miljøverndepartementet har imidlertid gått inn for at konsesjonæren pålegges visse tilleggsvilkår foreslått av Direktoratet for Naturforforvaltning i brev av 9. januar 1990.

Olje- og energidepartementet har forelagt Miljøverndepartementets brev med DN's uttalelse for NVE. NVE går i mot benyttelse av tilleggsvilkår i dette tilfellet.

NVE har ved sin vurdering lagt vekt på at reguleringene er konsesjonsfrie og at det i følge praksis ikke er aktuelt med konsesjon for eksisterende regulering når det skal gis konsesjon for erverv av de fall hvor reguleringen nyttes. NVE har tidligere kommet til at det ikke er behov for tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 flg. fordi vassdraget i følge søkers opplysninger allerede var delvis tørrlagt og tildels vanskelig tilgjengelig, og at kraftverket slipper driftsvannet direkte ut i sjøen. NVE mener derfor at et vilkår vedrørende naturforholdene ikke bør pålegges i den ervervskonsesjon som nå skal meddeles.

Olje- og energidepartementet er enig med NVE i at et slikt vilkår i så fall bør nyttes til en utbuggings- eller reguleringstillatelse og ikke til en ren ervervskonsesjon.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik a t denne er i samsvar med målsettingen om et effektiovt kraftmarked. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap må på vanlig måte søke konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen kan det fastsettes vilkår om bl. a. intern organisering og regnskap.

Olje- og energidepartementet tilrår at Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap får konsesjon på erverv av Fossmark kraftverk.

Konsesjonen foreslås gitt med vilkår som foreslått av NVE, herunder vilkår om en avgift på kr. 18,– pr. nat.hk. til kommunen og kr. 6,– pr. nat.hk. til staten.

Konsesjonen foreslås gitt på ubegrenset tid.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av 14. desember 1917 nr. 16 får Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap konsesjon på erverv av Fossmark kraftverk med tilhørende fallrettigheter i Fossdalselvi.

Konsesjonen gis på de vilkår som foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 25. januar 1991.

3. A/S Svorka Energiverk.

(Ervervskonsesjon og overføring av reguleringskonsesjon for Valsøyfjord Kraftverk i Grytåa i Halsa kommune i Møre og Romsdal fylke, samt endring av reguleringshøyden for Englivatn i Halsa kommune.)

Kongelig resolusjon av 15. februar 1991.

A/S Svorka Energiverk har i brev av 25. februar 1988 søkt om ervervskonsesjon og overføring av reguleringskonsesjon for Valsøyfjord kraftverk i Grytåa, Halsa kommune i Møre og Romsdal fylke. A/S Svorka Energiverk har i tillegg søkt om endring av reguleringshøyden for Englivatn fastsatt i tillatelse til Valsøyfjord kommune 11. februar 1948 og stadfestet ved kgl. res. 23. januar 1948.

Kommunen ble i 1965 slått sammen med Halsa kommune. Fra 1. januar 1987 gikk Halsa kommunale kraftlag sammen med Surnadal kommunale kraftlag, Rindal kommunale kraftlag, Nordre Nordmøre kraftskipnad og A/S Svorka Energiverk i et vertikalintegrert

energiverk under navnet A/S Svorka Energiverk.

A/S Svorka Energiverk som nå har overtatt Valsøyfjord Kraftverk, har søkt om å få overta den tidligere gitte reguleringskonsesjon for Englivatn.

Ettersom selskapet blir konsesjonspliktig etter ervervsloven på fallet, oppfattes søknaden slik at den også omfatter ervervskonsesjon.

Ervervskonsesjon og overføring av reguleringskonsesjon

NVE har ved brev av 14. desember 1989 avgitt følgende innstilling:

«Fra Svorka Energiverk har NVE mottatt følgende søknad datert 25. februar 1988:

«I. Historikk

Valsøyfjord Kraftverk ligger i Halsa kommune på Nordmøre. Kraftstasjonen ligger ved sjøen. Inntaksdam ligger på ca. kote 185. Fra hoveddam i Englivatn til inntaksdam renner vannet etter elvefaret. Fall Enligvatn – inntak ca. 45 m. Kraftstasjonen ble bygget av A/S Nordag under krigen. Anlegget var ferdig i 1942. Kraftstasjonen ble tilknyttet en allerede eksisterende rørgate i stål. Rørgaten ble i sin tid montert av firmaet Garberg & Co. i 1910–12 og ble benyttet til sliperivirksomhet på Enge. Kraftstasjonen blie bygget ganske nær den eksisterende sliperibygning.

I forbindelse med bygging av kraftstasjonen bygget Nordag et Svingetårn tilknyttet rørgate på ca. kote 155. Den gamle dammen i Englivatnet ble påbygget 2 m til den høyde og utforming den har i dag.

Reguleringstillatelsen ble i sin tid gitt til Valsøyfjord kommune. I 1965 ble Valsøyfjord kommune og Halsa kommune slått sammen og fikk navnet Halsa kommune. Vi kan ikke finne noe som tyder på at reguleringskonsesjonen for Englivatnet ble ervervet og overført til Halsa kommune. Det er derfor sannsynlig at Valsøyfjord kommune står som konsesjonær for reguleringskonsesjonen for Englivatn.

I forbindelse med sammenslåing av Halsa komm. Kraftlag (HkK), Surnadal komm. Kraftlag (SkK), Rindal komm. Kraftlag (RkK), Nordre Nordmøre Kraftsamskipnad (NNK) og A/S Svorka Kraftselskap (A/S SK) til et vertikalintegrert energiverk under navnet A/S Svorka Kraftselskap 1. januar 1987, ble Valsøyfjord Kraftverk overtatt av A/S Svorka Kraftselskap.

A/S Svorka Kraftselskap var før sammenslåingen engrosverk for de andre kraftlagene. A/S SK var også samtidig eiendomsselskap for halvparten av Svorka Kraftverk. Eiere var Halsa, Surnadal og Rindal kommuner samt Møre og Romsdal fylke (50 pst.).

Nordre Nordmøre Kraftsamskipnad – etablert i 1953 – var administrasjonsselskap for A/S SK, SkK og RkK. I avtale mellom Halsa-, Surnadal- og Rindal kommune om omorganisering av kraftforsyningen i Svorka-området, er det under pkt. 11 tatt inn hva A/S SK skal betale for Valsøyfjord Kraftstasjon. Første avdrag er betalt.

Denne løsningen med betaling for Valsøyfjord Kraftstasjon, ble valgt for å løse problemet med oppgjør for Valsøyfjord Kraftstasjon i Halsa kommune og konsesjonskraft fra Surnadal- og Rindal kommune. Møre og Romsdal fylke ved A/S Møre og Romsdal Kraftselskap og Staten ved Energidirektoratet, var sterkt inne i bildet ved løsningen av denne saken. Eierforholdene i A/S Svorka Kraftselskap etter sammenslåingen er tatt inn i avtalens pkt. 4. (Se vedelgg I).

Halsa komm. Kraftlag skiftet ut 1 200 m av den gamle rørgata fra inntaksdammen og ned til svingetårnet i 1983. Det nye røret er av spennbetong Ø 1 000 mm. Samtidig ble inntaksdam m/luker og damhus rehabilitert, samt ny rørbruddsventil montert. Den resterende del av den gamle rørgata (fra 1911) var dårlig. Røret hadde mange hull p.g.a. groptæring. Disse ble sveiset, men nye dukket opp etter hvert. Da vi sommeren 1987 begynte å få hull på stigetårnet (H 31,8 m Ø 2,5 m), ble det i samråd med A/S SK's forsikringsselskap, besluttet å skifte resterende del av rørgata. Dette er igang og vi håper at kraftverket skal være i drift igjen i midten av august.

I henhold til manøvreringsreglementet ligger HRV i Englivatnet 2,0 m over fast overløp på gammel dam. Denne var betegnet kote 0,85, d.v.s. at HRV tilsvarer «kote» 2,85. Toppen på dagens dam ligger på «kote» 2,89. For å kunne regulere opp til HRV, blir det benyttet nålestengsler i overløpet. Overløpet er spesielt utformet med dette for øye. Dette er en tungvint og upraktisk måte å regulere på. Det har flere ganger vært på tale på bygge på dammen, slik at den hadde fått et fast overløp med terskel på HRV. Dette har ikke blitt gjort, og A/S Svorka Kraftselskap har heller ingen planer om å gjøre dette i denne omgang.

II. Tekniske data

Turbiner – 2 stk. pelton N = 1 450 Hk., år 1942.
Generatorer – 2 stk. 1 400 kVA, år 1942.
Fallhøyde fra inntaksdam ca. 185 m.
Fall mellom dam Englivatn og inntaksdam er ca. 46 m.
Hovedmagasin Englivatn – 9,6 mill. m^3.
Inntaksdam – 3 000 m^3.
Dam Englivatn – betongdam med vangedam utført som fyllingsdam.
Rørgate – diameter 1 000 mm.
Reguleringshøyde Englivatn – 8,5 m.
HRV ligger på kote 243,82 m.
Nedslagsfelt totalt 22,9 km^2.
Midlere avløp – vannmerke Sletthølen VM 1 063 ved inntaksdammen – er 45 mill. m^3/år.

III. Fremtidige planer

A/S SK fikk utført en forstudie for rehabilitering av Valsøyfjord Kraftstasjon i 1987. Forstudien ble utført av Ing. A.B. Berdal, og var ferdig juni 1987 (se vedlegg II). NVE Vassdragstilsynets trøndelagskontor v/Dag Backe, hadde befaring av dammen 4. mai 1987 (se vedlegg III). De pålegg som vassdragstilsynet kommer med, samt forstudien fra Berdal er grunnlaget for vårt videre arbeid med rehabilitering.

I 1988 regner vi med å skifte rørgate, utbedre dam Englivatn og gjøre forberedelser for senere å kunne bygge ny svingesjakt i fjell. Svingesjakten blir bygget sammen med bygging av ny, eventuelt ombygging av eksiste-

rende stasjon. Rørbruddsventil skal overhales og forbedres.

På bakgrunn av dette søker A/S Svorka Kraftselskap om erverv av reguleringskonsesjon av 11. februar 1943, stadfestet ved Kongelig resolusjon nr. 345 av 23. januar 1948, om regulering av Englivatnet i Halsa kommune. Tidligere konsesjonær er Valsøyfjord kommune.

Som nevnt ovenfor er A/S Svorka Kraftselskap i gang med rehabilitering av hele kraftanlegget. For å kunne benytte oss av det beste finansieringstilbudet for disse investeringene, krever långiver at reguleringskonsesjonen for Englivatnet er ervervet av A/S Svorka Kraftselskap. Av denne grunn håper vi at avklaring av denne saken går raskt.»

* * * * *

A/S Svorka Energiverk søkte 15. juni 1988 også om å få endre manøvreringsreglementet for Englivatn i konsesjon av 11. februar 1943. Selskapet ønsket å redusere HRV i manøvreringsreglementet av samme dato fra kote 2,85 til kote 1,89 (lokal kotehøyde) i forbindelse med byggingen av en ny dam.

Denne søknaden ble forelagt Halsa kommune, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Direktoratet for naturforvaltning (DN) og Statens forurensningstilsyn som egen sak.

DN og fylkesmannen bemerket at det forelå et SP-prosjekt for Englivatn, og ønsket dette trukket inn i vurderingen. Søker hadde vurdert to alternativer til SP-prosjektet og fant at de ikke var økonomisk forsvarlige, jfr. NVE's innstilling av 20. april 1989.

* * * * *

Søknaden har vært forelagt Halsa kommune, Møre og Romsdal fylkeskommune og fylkesmannen i Møre og Romsdal til uttalelse med følgende resultat:

Halsa kommune har i møte 28. juni 1988 enstemmig uttalt:

«Halsa kommune har ikke merknader til at fall- og reguleringsrettighetene som er knyttet til Valsøyfjord Kraftstasjon og som i sin tid ble gitt til Valsøyfjord kommune, blir overført til A/S Svorka Kraftselskap.»

Møre og Romsdal Fylkeskommune har i brev av 3. mai 1988 uttalt:

«Avtalen mellom kommunane Halsa, Rindal og Surnadal om omorganiseringa av kraftforsyninga i Svorka-området, har som foresetnad at alle aktiva og passiva, rettar og plikter i dei tidlegare kommunale kraftlaga blir overdregne til det nye energiverket frå 1. januar 1987. I dette ligg og at partane føreset at nødvendige konsesjonar blir gitt til det nye selskapet.

Møre og Romsdal fylkeskommune har slutta seg til avtalen mellom kommunane. Omorganiseringa er i samsvar med målsetting om å etablere vertikalintegrerte regionale energiforsyningsverk i fylket.

Møre og Romsdal fylkeskommune rår til at konsesjon for fall- og reguleringsrettar for Valsøyfjord kraftverk blir overført til A/S Svorka Kraftselskap da dette vil vere med på å fullføre omorganiseringa av kraftforsyninga i området og gje energiverket grunnlag for å gå vidare med den nødvendige fornyinga av anlegget.»

Fylkeskommunen har kommet med følgende tilleggsuttalelse i brev av 22. august 1989 vedrørende forkjøpsretten av fallrettene:

«Vi vil med dette meddele at Møre og Romsdal fylkeskommune ikke vil nytte sin forkjøpsrett i forliggende sak.»

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har i brev av 24. juni 1988 uttalt:

«Søknaden har vore lagt fram for fylkeskommunen og for Halsa kommune, som i sine fråsegner av 3. og 18. mai begge tilrår at fall- og reguleringsrettar for Valsøyfjord kraftverk blir overført til A/S Svorka Kraftselskap.

Fylkesmannen viser til nemnde fråsegner og vil tilrå at søknaden blir imøtekomen slik at denne del av det formelle grunnlaget for opprustinga av Valsøyfjord kraftstasjon og opprettinga av A/S Svorka Kraftselskap kan kome i orden.»

NVE's merknader

Bakgrunn

Valsøyfjord kommune fikk 11. februar 1943 tillatelse til å regulere Englivatn. Tillatelsen ble stadfestet ved kgl. res. av 23. januar 1948 og omfatter en tilleggsregulering på 2 m opp og 2 m ned utover en allerede etablert regulering på 4,5 m. Utbygger eide selv den utbygde fallstrekningen. Reguleringstillatelsen ble gitt på ubegrenset tid for kommunen og på 50 år for mulige private deltagere i reguleringen. På dette tidspunktet var kommuner fritatt for konsesjonsplikt etter ervervsloven.

Valsøyfjord kraftverk ble bygget under krigen og utnytter en fallhøyde på 185 m som hele tiden har vært i kommunalt eie. Den ovenfor nevnte reguleringen av Englivatn ga kraftverket et magasin på tilsammen 9,6 mill. m^3. Kraftproduksjonen ligger på ca. 15 GWh i et middelsår.

I 1965 ble Valsøyfjord kommune slått sammen med Halsa kommune uten at konsesjonen av 23. januar 1948 formelt ble overført til den nye Halsa kommune. Kommuner var i 1965 fortsatt fritatt for konsesjonsplikt etter ervervsloven. Fra 1. januar 1987 gikk Halsa kommunale kraftlag sammen med Surnadal kommunale kraftlag, Rindal kommunale kraftlag, Nordre Nordmøre kraftskipnad og A/S Svorka Energiverk inn i et vertikalintegrert energiverk under navnet A/S Svorka Energiverk.

A/S Svorka Energiverk har følgende aksjefordeling:

Halsa kommune	17 pst.
Surnadal kommune	41 pst.
Rindal kommune	17 pst.
Møre og Romsdal fylkeskommune	25 pst.

A/S Svorka Energiverk har også planer om en ombygging av Valsøyfjord kraftverk. Et forprosjekt for dette er utarbeidet av Ingeniør A. B. Berdal A/S i juni 1987.

Søknad

A/S Svorka Energiverk som nå har overtatt Valsøyfjord kraftverk har søkt om å få overta den tidligere gitte reguleringskonsesjon for Englivatn. Selskapet blir imidlertid også konsesjonspliktig etter ervervsloven på fallet, og NVE har derfor oppfattet søknaden slik at den i tillegg skal omfatte ervervskonsesjon.

Kraftytelsen i Valsøyfjord kraftverk kommer opp i over 2 000 nat.hk. i medianåret. Det nye eierforholdet utløser konsesjonsplit etter ervervslovens § 1, jfr. § 4.

Endring av HRV i Englivatn og manøvreringsreglementet

Etter at søknaden om ervervskonsesjon og overdragelse av reguleringskonsesjonen var tatt opp til behandling søkte A/S Svorka Energiverk 15. juni 1988 om å få senke høyeste regulerte vannstand (HRV) i Englivatn med 96 cm. Denne søknaden var bl.a. begrunnet med at den øverste del av reguleringshøyden sjelden var blitt brukt. I forbindelse med rehabiliteringen av den gamle dammen ble det dessuten vurdert som ulønnsomt å bygge den opp i full høyde.

På grunn av at saksbehandlingen har trukket ut i tid ble en innstilling om ny HRV og en endring av manøvreringsreglementet sendt OED som egen sak 20. april 1989. Dette fordi A/S Svorka Energiverk skulle utføre damarbeidene sommeren 89 og ikke kunne vente lenger. Utkast til endret manøvreringsreglement ble utsatt, men følger vedlagt nå. I forbindelse med innstillingen av 20. april 1989 vil vi påpeke at magasinstørrelsen for Englivatn ble oppgitt feil. Magasinstørrelsen ved 96 cm lavere HRV blir redusert med 1,6 mill. m^3 fra 9,6 til 8,0 mill. m^3.

I forbindelse med søknaden om endring av HRV hadde Direktoratet for naturforvaltning (DN) ingen innvendinger til at manøvreringsreglementet ble endret på dette punkt. DN gjorde likevel oppmerksom på et SP-prosjekt i gruppe 4 som gjelder fallet mellom Englivatn og inntaket for det nåværende Valsøyfjord kraftverk. A/S Svorka Energiverk med Berdal A/S som konsulent anser imidlertid dette som økonomisk ulønnsomt. NVE's beregninger bekrefter også at det gjelder et uforholdsmessig dyrt prosjekt.

DN forutsatte forøvrig en søknad om fornyet konsesjon på reguleringen etter 1993 der alle vilkår skulle kunne tas opp, likeledes det nevnte SP-prosjekt. Dette må imidlertid bero på en misforståelse da reguleringskonsesjonen av 23. januar 1948 ikke er tidsbegrenset for kommunale falleiere.

Vurdering fra andre

Det er tilslutning fra distriktet til at A/S Svorka Energiverk skal få konsesjon som omsøkt. Møre og Romsdal fylkeskommune ser det bl.a. som positivt for omorganiseringen av kraftforsyningen i området. Videre betyr overdragelsen at Valsøyfjord kraftverk kan få den nødvendige fornyelse. Fylkeskommunen har ikke villet benytte sin forkjøpsrett til fallet.

NVE's vurdering

NVE ser på denne saken som en av flere lignende saker hvor sammenslutning til nye og større selskaper gjør det nødvendig å søke om overføring av konsesjoner. Vi har medvirket til slike sammenslutninger ut fra ønsket om å omorganisere elforsyningen i større enheter. NVE ønsker i den forbindelse å holde saksbehandlingen for slike saker som en ren formalitet for i minst mulig grad å virke bremsende på omorganiseringsprosessen.

I denne saken dreier det seg om et kommunalt kraftlag som går inn i et regionalt energiverk, et aksjeselskap bestående av tre kommuner og fylkeskommunen. Halsa kommunale kraftlag bringer med seg inn i A/S Svorka Energiverk et tidligere konsesjonsfritt fall og en tidsubegrenset reguleringskonsesjon.

I vassdragsreguleringslovens § 14, pkt. 2 heter det at reguleringskonsesjoner ikke kan overdras. NVE har imidlertid tolket og praktisert dette forbudet slik at det bare gjelder *særskilt* overdragelse. I dette tilfelle overdras hele fallet som nytter reguleringen og den reguleringskonsesjon som er gitt må nødvendigvis også overdras.

Om begrunnelsen for den reduserte regulering vises til vår innstilling av 20. april 1989.

Ved meddelelse av ervervskonsesjon og overføring av reguleringskonsesjon i forbindelse med sammenslutninger er det i tidligere saker bare blitt benyttet de rent obligatoriske grunnvilkår i henhold til ervervsloven, herunder minstesats for avgift til såvel stat som kommuner, og så langt som mulig beholdes vilkårene i reguleringskonsesjonen uendret. Begrunnelsen for dette har vært at man ikke skal vanskeliggjøre rasjonaliseringstiltak innen kraftforsyningen andre steder i landet

ved å justere og stramme inn vilkår som kan innebære betydelige tilleggsutgifter ved sammenslutningen.

A/S Svorka Energiverk er et regionverk med fylkeskommunal eierandel på 25 pst. og oppfyller betingelsene for konsesjon etter ervervslovens § 4.

Konklusjon

Ut fra en helhetsvurdering og tidligere praksis vil NVE tilrå at A/S Svorka Energiverk får ervervskonsesjon med vilkår som oppstilt i vedlagte utkast og at reguleringskonsesjonen vedrørende Englivatn overføres med ny HRV og ellers på uendrede vilkår.

DN's forutsetning om å ta opp reguleringskonsesjonen på nytt i 1993 antas ikke mulig. Konsesjonen har ingen bestemmelser om revisjonsadgang. En revisjon av vilkårene i reguleringskonsesjonen må dermed vente til ny reguleringslov med hjemmel for slik revisjon eventuelt blir vedtatt.

Valsøyfjord kommune har ikke hatt *elektrisk konsesjon* på Valsøyfjord kraftverk. NVE finner i denne forbindelse ingen grunn til å kreve konsesjon på det bestående gamle anlegget, men vi vil gjøre oppmerksom på at en eventuell ombygging av anlegget vil kreve elektrisk konsesjon.

De nevnte utvidelsesplaner medfører en øket slukeevne. Den nye slukeevnen er tidligere angitt til snaut 3 m^3/s mot nå 1,5 m^3/s.

Ervervsvilkårene er utformet med sikte på at de også skal dekke en ombygging, men utbyggingsplikten ansees oppfylt med nåværende utbygging slik at vilkår om byggefrister er sløyfet. Dersom utvidelsen blir aktuell tar vi forbehold om eventuelt å ta opp spørsmålet om tillatelse i følge vassdragslovens §§ 104 og 105, jfr. 106.

Forslag til vilkår etter ervervsloven og revidert manøvreringsreglement for reguleringen av Englivatn følger vedlagt. Manøvreringsreglementet er korrigert vedrørende HRV og ellers modernisert etter dagens vanlige utforming.

Om ervervsbetingelsene bemerkes:

Konsesjonstid, post 1

A/S Svorka kraftselskap fyller kravene til ubegrenset konsesjonstid, og vi foreslår at ververvskonsesjonen for Valsøyfjord kraftverk blir gitt uten tidsbegrensning. Som vanlig foreslås at vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

Konsesjonsavgifter, post 2

Det foreslås lovens minstesats kr 1,– til både stat og kommune. Imidlertid er kommuneavgiften etter reguleringskonsesjonen oppjustert til kr 11,48 pr. 1. januar 1989, slik at den nye konsesjonen ikke betyr noen endring i Halsa kommunes inntekter.

De øvrige vilkår antas ikke å trenge nærmere begrunnelse.

Sakens dokumenter vedlegges.

Behandlet i NVE's råd 12. desember 1989. Rådet sluttet seg enstemmig til anbefalingen fra NVE's administrasjon.

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Svorka Kraftselskap til å erverve fallrettigheter i Grytåa i Halsa kommune:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonstiden gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. ervervslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,– pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner somn Kongen bestemmer av kr. 1,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidlene danner et fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved eventuell ombygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispenere fra denne bestemmelse.

6.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer ved eventuell ombygging og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren er forpliktet til å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for almenheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

7.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeider. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen avgjørelse.

8.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

9.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner. Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Staten forbeholdes rett til inntil 5% av den gjennomsnittlige kraftmengde.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

11.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 10 og 11 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

12.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Innkomne uttalelser til NVE's innstilling:

Halsa kommune har i formannskapsmøte 24. januar 1990 enstemmig vedtatt følgende:

«Halsa kommune tilrår at A/S Svorka Energiverk får ervervskonsesjon og overføring av reguleringskonsesjon for Valsøyfjord Kraftverk i Grytåa (113.41 Z) i Halsa kommune.»

Møre og Romsdal fylkeskommune har i brev av 12. januar 1990 uttalt at de «har ingen merknader til saken».

Miljøverndepartementet har i brev av 14. mars 1990 uttalt at de «har ingen merknader til at søknaden imøtekommes». Departementet «ber om at DN's forslag til vilkår innarbeides i konsesjonen».

Direktoratet for naturforvaltning har i brev av 6. februar 1990 bedt om at følgende vilkår knyttes til ervervskonsesjonen:

«(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene av kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder lanskap, dyre- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
c. å bekoste tiltak i Engeelva for å sikre produksjon av fisk, herunder biotopforbedrende tiltak, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m.
g. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom det er sannsynlig at reguleringene har eller vil føre til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
h. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak,
j. å bekoste undersøkelser for å kontrollere om reguleringen fører til luftovermetning i magasiner, åpne vannveger eller avløp til elv, vann eller sjø. Dersom dette er tilfellet, kan konsesjonæren pålegges å utføre tiltak for å hindre luftovermetning.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN

a. å bekoste kompensasjonstiltak der ødelagte eller forringede viltbiotoper, og å bekoste biotopforbedrende tiltak der forholdene ligger til rette for det,
b. å bekoste viltbiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN

a. å utføre kompensasjonstiltak der stier, klopper, bruer osv. ødelegges eller framkommeligheten ødelegges eller vanskeliggjøres som følge av anleggsarbeidene og reguleringene.
b. å bekoste sikringstiltak i form av inngjerding, merking, informasjon etc. i områder som blir utrygge for ferdsel som følge av reguleringene.
c. å bekoste undersøkelser der konsekvensene for friluftslivet som følge av utbyggingen og reguleringene vurderes, og å bekoste eventuelle kompensasjonstiltak som en slik undersøkelse peker på.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som omfattes av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og også fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter utbyggingsområder.

VI

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader på naturen eller på forhold som har betydning for friluftslivsutøvelse, plikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet, eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VII

Dersom det viser seg nødvendig av hensyn til friluftslivsinteressene i området, av hensyn til fisken i Englivatnet eller i Grytåa, eller av hensyn til viltet i området, skal det vurderes å pålegge regulanten et reglement for manøvreringa av Englivatnet.

VIII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Endring av regulershøyden i Englivatn

NVE har ved brev av 20. april 1989 avgitt følgende innstilling:

«Fra A/S Svorka Energiverk har NVE mottatt søknad datert 15. juni 1988 vedrørende endring av manøvreringsreglementet for Englivatn i konsesjon av 11. februar 1943. Øvre grense nevnt i punkt 1.1 i manøvreringsreglementet av samme dato søkes redusert fra kote 2,85 til 1,89.

Fra søknaden av 15. juni 1988 gjengis hovedinnholdet:

«Begrunnelsen for den foreslåtte endring (reduksjon) i reguleringskonsesjonen er følgende:

1. Valsøyfjord kommune som tidligere eide Valsøyfjord Kraftverk, har bare i sjeldne tilfelle kunnet nytte tillatelsen til å regulere Englivatn over kote 1,89.
   I praksis har den høyeste regulerte vannstand vært kote 1,89, da minst ett av de fem nålestengslene praktisk talt alltid har stått oppe. Disse nålestengsler har bunnterskel på kote 1,89 og er forholdsvis vanskelige å betjene.
2. Kostnadene ved å utruste dam Englivatn slik at den fylles opp til kote 2,85 regelmessig vil bli så store at det ikke vil bli regningssvarende.
   Det vedlegges overslag av 29. oktober 1987 som viser en merkostnad på 3,2 mill. kr ved å øke den nyttbare del av magasinet fra kote 1,89 til kote 2,85. Nyere beregninger viser at dette beløpet sannsynlig vil være ca. 3,7 mill. kr.
   Det nyttbare magasin i Englivatn vil bli redusert fra 9,6 mill. m^3 ved en høyeste regulerte vannstand på kote 2,85 til 8,0 mill. m^3 ved en høyeste regulerte vannstand på kote 1,89.
   Ved en to-magasins kraftverksmodell har vi simulert kjøringen av Valsøyfjord kraftverk over en 30-års-periode (1953–1982). Resultatet fremgår av nedenstående tabell:

Magasin mill. m^3	Slukeevne m^3/s	Vinter GWh	Sommer GWh	Sum GWh
9,6	2,95	13,99	3,56	17,55
8,0	2,95	13,44	4,12	17,55
9,6	1,5	9,90	5,38	15,28
8,0	1,5	9,81	5,33	15,14

Beregningene er utført for døgnverdier.

   Som det vil fremgå, vil vinterkraftproduksjonen bli redusert fra 13,99 GWh til 13,44 GWh eller med 0,55 GWh ved at magasinet reduseres fra 9,6 mill. m^3 til 8,0 mill. m^3. Samtidig vil det kunne kjøres ut 0,55 GWh mer tilfeldig sommerkraft.
   For å kunne øke nyttbart magasin i Englivatn fra 8,0 mill. m^3 til 9,6 mill. m^3, må det ifølge foranstående investeres 3,7 mill. kr. Dette vil gi en utbyggingspris på 6,73 kr/kWh for å konvertere 0,55 GWh tilfeldig sommerkraft til vinterkraft. Dette er således ikke regningssvarende.
   Denne beregning gjelder den planlagte installasjon i Valsøyfjord med 2,95 m^3/s slukeevne.
   Med den nåværende installasjon med to mindre aggregat med en slukeevne på ialt 1,5 m^3/s, vil forholdene bli enda ugunstigere.
3. Ved tidligere regulering opp til HRV ved hjelp av nåler, har det foregått en del utvasking av bredden av vatnet. Dette gjelder delvis dyrket mark. Ved senking av HRV vil vi eliminere dette problemet.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk Lysingsblad og i dagspressen, og har vært forelagt distriktet med følgende resultat:

Halsa kommune har ingen merknader til søknaden.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal, har i brev av 5. september f.å. uttalt følgende:

«Dokumentasjonen for en reduksjon av HRV fra kote 2,85 til kote 2,00 synes overbevisende, mens det derimot ikke er mulig å se at det er gitt noen nærmere begrunnelse eller dokumentasjon for en ytterligere reduksjon av HRV til kote 1,90. Det viktigste ankepunkt mot foreliggende dokumentasjon er likevel at den totalt overser det faktum at fallet mellom Englimagasinet og eksisterende inntak for Valsøyfjord kraftverk er vurdert utnyttet gjennom en ny kraftstasjon, 45 901 Svensli. Dette prosjektet er basert på eksisterende reguleringsgrenser i Englimagasinet, og økonomi- og konsekvensbildet er slik at prosjektet er plassert i kategori I (Gruppe 4) i St.meld. nr. 53 (1986–87) om Samlet Plan for vassdrag.
I forbindelse med høringsrunden på dette prosjektet uttrykte A/S Svorka Kraftverk at ei utbygging eventuelt burde samordnes med opprustingen av Valsøyfjord Kraftverk. Det er derfor vanskelig å forstå at ikke Svensliprosjektet i det minste er trukket inn i vurderingen av HRV og rehabiliteringen av dammen ved Englivatnet. Forøvrig er det klart at konsekvensene av å opprettholde HRV = 2,85 ville komme enda bedre fram gjennom en eventuell konsesjonssøknad og behandlingen av denne.»

Direktoratet for naturforvaltning uttaler i brev av 31. august f.å. følgende:

«Direktoratet for naturforvaltning har ingen innvendinger mot at HRV i reguleringstillatelsen reduseres fra kote 2,85 til kote 1,90.
Konsesjonen er gitt ved Ministerpresidentens beslutning 11. februar 1943 og stadfestet ved kgl. resolusjon av 23. januar 1948. Tillatelsen utløper 11. februar 1993. DN Foreslår at den nye reguleringshøyden tas inn i det nåværende manøvreringsreglementet, slik at alle vilkårene tas opp samlet til ny vurdering ved konsesjonens utløp i 1993.
I søknaden nevnes ikke SP-prosjektet 459 (Svensli), som gjelder utbygging av et fall på 56 m mellom Englivatnet og inntaket for det nåværende Valsøyfjord kraftverk. SP-prosjekt Svensli er plasser i gruppe 4.
Ved en søknad om fornyelse av konsesjonen er det naturlig at A/S Svorka Energiverk diskuterer dette prosjektet og om man tenker å søke om utbygging eller ikke.»

Statens forurensningstilsyn har ingen merknader til søknaden.

A/S Svorka Energiverk har i brev av 26. januar d.å. bemerket følgende til de innkomne uttalelser:

«Vi har gjennomgått de uttalelsene som er vedlagt og vil komme med følgende kommentarer angående vurdering av Svensli Kraftverk. Samla Plan prosjekt nr. 459, fallet mellom Englivatn og dagens inntaksdam.
I Berdal A/S forstudie av juni 1987 angående Valsøyfjord Kraftverk er det tatt med to alternativer med inntak direkte i Englivatn (side 8 og 9). Det ene alt. er en forlengelse av ek-

sisterende rørgate og det andre er sprenging av sjakt fra sjøen og direkte opp i Englivatnet. Konklusjonen i rapporten er at begge alternativene ikke er økonomisk forsvarlig.

På bakgrunn av denne konklusjonen har A/S Svorka Energiverk ikke vurdert å bygge ut dette fallet.»

Norges vassdrags- og energiverk vil bemerke:

A/S Svorka Energiverk foretar nå en ombygging av Valsøyfjord kraftverk etter en plan av juni 1987 utarbeidet av Ingeniør A. B. Berdal A/S. Kraftverket ble bygget i 1942 og ligger i Halsa kommune som siden 1965 også omfatter Valsøyfjord kommune. Kraftverket nytter et fall på 185 m og vil yde ca. 17,5 GWh/år i middel. Den maksimale slukeevne blir på 2,95 m^3/s. Det er konsedert en 8,5 m regulering av Englivatn den 11. januar 1942 stadfestet ved kgl. res. 23. januar 1948. Denne gir et magasin på 11,2 mill. m^3. Reguleringsgrensene betegnes med lokale kotehøyder: Øvre grense kote 2,85 m og nedre grense kote – 5,65 m. Reguleringstillatelsen ble i sin tid gitt til Valsøyfjord kommune som også er den tidligere eier av kraftverket. Halsa kommune er fra 1986 gått inn i Svorka Energiverk hvor bl.a. også Møre og Romsdal fylkeskommune er medeier med 25 pst.

Den foreliggende søknaden fra Svorka Energiverk gjelder tillatelse til å redusere magasinet med 1,6 mill. m^3 ved å senke øvre reguleringsgrenser (HRV) i Englivatn fra kote 2,85 m til kote 1,89 m.

Halsa kommune har som tidligere eier bare i skjeldne tilfeller nyttet reguleringen over kote 1,89 m, som i praksis har vært HRV, da minst et av de fem nålestengslene i dammen har stått oppe p.g.a. betjeningsproblemer. Nålestengslene har en bunnterskel på kote 1,89 m. Kostnadene ved en ny dam som kan utnytte dagens HRV på kote 2,85 m er i følge søker så store at det ikke er regningssvarende. En utnyttelse av magasinet til kote 2,85 m vil i dag etter søkers beregninger utgjøre merkostnader på ca. 3,7 mill. kr. Det er i den forbindelse fremmet søknad om endring av manøvreringsreglementet i henhold til vassdragsreguleringslovens § 12, pkt. 12 av 14. desember 1917.

I Samlet Plan (SP) for vassdrag foreligger prosjekt 45901 Svensli, som skal utnytte fallet mellom Englivatn og inntaket til Valsøyfjord kraftverk i et Svensli kraftverk. Prosjektet er plassert i kategori I, gruppe 4. Kraftverket vil utnytte et fall på 56 m. Midlere årlig produksjon er beregnet til 5,1 GWh. Prosjektet er plassert i økonomiklasse 5, og det er således svært dyrt. Et omkostningsoverslag for dammen i Englivatn er ikke medregnet i SP.

Direktoratet for naturforvaltning og *fylkesmannen i Møre og Romsdal* har bemerket at det foreligger et SP prosjekt for Englivatn, 45901 Svensli og ønsker dette trukket inn i vurderingene. Det har ikke kommet inn andre innvendinger til søknaden.

Søker har vurdert to alternativer til SP prosjektet og funnet at de ikke er økonomisk forsvarlige.

NVE mener at hvis SP prosjektet, Svensli kraftverk, blir realisert vil den maksimalt akseptable investeringsgrensen for dammen ved Englivatn bli på ca. 1,5 mill. kr for å opprettholde den øvre delen av magasinet. Mens AB Berdal har beregnet kostnadene til ca. 3,2 mill. kr pr. 29. oktober 1987, noe Svorka Energiverk mener til utgjøre ca. 3,7 mill. kr i dag. NVE har ingen bemerkninger til kostnadsoverslaget fra AB Berdal.

Konklusjon

NVE konkluderer etter en samlet vurdering med å anbefale at A/S Svorka Energiverk får tillatelse til å redusere øvre reguleringsgrense for Englivatn fra kote 2,85 m til kote 1,89 m. Med hensyn til SP prosjektet har vi ingen merknader til de beregninger og den konklusjon søker har kommet fram til.

A/S Svorka Energiverk vil trenge ervervskonsesjon på Valsøyfjord kraftverk samt tillatelse til å overta reguleringskonsesjonen for Englivatn. Disse sakene er under behandling og vil følge oversendt med det første. Anleggsarbeidene krever imidlertid en snarlig avklaring av reguleringshøydene på Englivatn.

Forslag til nytt manøvreringsreglement vil bli oversendt sammen med innstilling om ervervs- og reguleringssakene.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

NVE's forslag til manøvreringsreglement for reguleringen av Englivant i Halsa kommune, Møre og Romsdal fylke:

«1.

Reguleringsgrensene er:

Høyeste regulerte vannstand (HRV)	kote	242,77
Laveste regulerte vannstand (LRV)	»	235,23
Reguleringsøyemed i m		7,54

Høydene refererer seg til Statens kartverks triangelpunkt, Skorven 577,88 m. o. h. Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste tydelige vannstandsmerker som godkjennes av det offentlige.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at tidligere flomvannføring ikke forøkes. Heller ikke må lavvannføringen forminskes til skade for andre rettigheter.

Vannslippingen foregår ellers etter kraftverkets eget behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Dersom det forlanges skal også nedbørsmengder, temperatur, snødybde m. v. observeres og noteres. NVE/Vassdragsdirektoratet kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE/Vassdragsdirektoratet.

4.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Innkomne uttalelser til NVE's innstilling

Halsa kommune har i brev av 11. mai 1989 uttalt følgende:

«Halsa formannskap behandlet denne sak i møte 1. september 1988, som sak 200/88. Utskrift av møteboka vedlegges. Dette vedtaket vil fremdeles være Halsa kommune sin uttalelse til A/S Svorka Energiverk sin søknad.»

Av møteboka for Halsa formannskap 1. september 1988 fremgår følgende vedtak:

«Halsa kommunestyre har ikke merknader til at øvre reguleringsgrense for oppdemming av Englivatnet blir redusert fra kote 2,85 til 1,90.»

Møre og Romsdal fylkeskommune har i brev av 23. juni 1989 vist til følgende uttalelse fra fylkesutvalget i møte 19. juni 1989:

«Fylkesutvalet rår til at Svorka Energiverk for løyve til endring av reguleringsreglementet for Englivatn i Halsa kommune i konsesjon av 11. februar 1943, slik at øvre reguleringsgrense blir redusert frå kote 2,85 til kote 1,89.»

Miljøverndepartementet har i brev av 10. mai 1989 uttalt at det «har ingen merknader til NVE's innstilling i saken».

6. Departementets bemerkninger

Foreliggende sak gjelder søknad fra A/S Svorka Energiverk om ervervskonsesjon og overføring av reguleringskonsesjon for Valsøyfjord kraftverk i Grytåa, Halsa kommune i Møre og Romsdal fylke, samt endring av reguleringshøyden for Englivatn.

Valsøyfjord kommune fikk ved kgl. res. 23. januar 1948 stadfestet tillatelse til å regulere Englivatn. Kommunen ble i 1965 slått sammen med Halsa kommune. Fra 1. januar 1987 gikk Halsa kommunale kraftlag sammen med Surnadal kommunale kraftlag, Rindal kommunale kraftlag, Nordre Nordmøre kraftskipnad og A/S Svorka Energiverk i et vertikalintegrert energiverk under navnet A/S Svorka Energiverk.

A/S Svorka Energiverk som nå har overtatt Valsøyfjord Kraftverk, har søkt om å få overta den tidligere tildelte reguleringskonsesjonen for Englivatn. Ettersom selskapet blir konsesjonspliktig etter ervervsloven på fallet, oppfattes søknaden slik at den også omfatter ervervskonsesjon.

NVE har tilrådd at Svorka Energiverk får ervervskonsesjon og får overført reguleringskonsesjon, samt får tillatelse til å redusere øvre reguleringsgrense for Englivatn.

Ingen av høringsinstansene har hatt innvendinger mot at de omsøkte tillatelser gis.

Sammenslutningen innebærer at A/S Svorka Energiverk blir et vertikalt integrert interkommunalt energiverk. Vertikal integrering fremmer ikke utviklingen av et effektivt kraftmarked. Gjennom Energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. A/S Svorka Energiverk må på vanlig måte søke konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen kan det fastsettes vilkår om bl.a. intern organisering og regnskap.

Olje- og energidepartementet tilrår at A/S Svorka Energiverk for ervervskonsesjon og får overført reguleringskonsesjonen som omsøkt, i tråd med vanlig praksis.

Direktoratet for naturforvaltning har fremsatt flere vilkår som ønskes knyttet til ervervskonsesjonen. Departementet finner det ikke riktig å innta slike vilkår i forbindelse med tildeling av ervervskonsesjon. Departementet vil peke på at det i tidligere saker om sammenslutninger som hovedregel bare er blitt benyttet de rent obligatoriske grunnvilkår i industrikonsesjonsloven.

Departementet har forøvrig ingen merknader til NVEs forslag til konsesjonsvilkår. Konsesjonen foreslås gitt på ubegrenset tid.

Olje- og energidepartementet har i likhet med NVE funnet å kunne tilrå at A/S Svorka Energiverk for tillatelse til å redusere øvre reguleringsgrense for Englivatn fra kote 2,85 m til kote 1,89 m.

Departementet vil peke på at bakgrunnen for at det benyttes ulike kotebetingelser i NVEs forslag til manøvreringsreglement og i uttalelsene forøvrig har sin årsak i endrede høydesystemer.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 og lov om vassdragsreguleringer av samme dato nr. 17 får A/S Svorka Energiverk konsesjon på erverv av fallrettigheter i Grytåa og til å få overført tidligere gitt reguleringskonsesjon for Englivatn, på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 15. februar 1991.
2. Manøvreringsreglementet for Englivatn endres i samsvar med forslag inntatt i ovennevnte foredrag.

4. Kvinnherad Kraftverk.

(Tillatelse til overdragelse av reguleringskonsesjon for Hattebergvassdraget (Muradalen Kraftverk))

Kongelig resolusjon 22. februar 1991.

Innledning

Kvinnherad kommune ved Kvinnherad Kraftverk har ved brev av 29. juli 1988 søkt om overdragelse av reguleringskonsesjon for Muradalen kraftverk. Det søkes om overdragelse på uendrede vilkår frem til år 2007 som betegner varigheten av reguleringskonsesjonen, gitt ved kgl.res. 1. november 1957.

Saken har vært forelagt NVE som i brev av 11. juli 1989 har uttalt at de mottok følgende søknad fra Kvinnherad kommune ved Kvinnherad kraftverk:

«Konsesjon for Muradalen Kratverk. Overdraging av reguleringskonsesjon.

Eg syner til dykkar brev av 20. juni 1988 vedk. ovannemnde.

Kvinnherad Kraftverk søkjer herved om overdraging av reguleringskonsesjonen for Muradalen Kraftverk på endra vilkår fram til år 2007.»

Til dette har NVE å bemerke:

«Kvinnherad kommune kjøpte vassdraget av Stamhuset Rosendal i 1917. Muradalen Kraftverk ble bygget i 1919. Det ligger i Muradalen i Kvinnherad, 187 m.o.h., og nytter det 160 m høge fallet fra Svelgeshaugfossen (347 m.o.h.) til kraftstasjonen.

Kraftverket ble ødelagt av flom i 1940, men ble bygd opp og satt i drift igjen i 1944.

Den 16. juni 1953 ble det opprettet leieavtale mellom Kvinnherad kommune/Kvinnherad Kraftverk og Bjørke Båtbyggeri v/Gerhard Skaala. Når leietiden (30 år) var utløpt, skulle vannrettighetene m.m. falle vederlagsfritt tilbake til kommunen.

Bjørke Båtbyggeri bygde en ny kraftstasjon i Muradalen, og denne kom i drift 1. juli 1954.

Kvinnherad kommunestyre gjorde i møte 30. juni 1986 enstemmig vedtak om at Kvinnherad Kraftverk overtar driften av Muradalen kraftstasjon på følgende vilkår:

«a) Kraftverket står for all drift og vedlikehald
b) Kraftverket skal overta levering av straum (frikraft) til rettshavarane i vassdraget.
c) Kraftverket overtar dei rettar og plikter som gjeld for vegen til Muradalen, så lenge dei står for drifta av stasjonen.
d) For vassrettane til kommunen betalar kraftverket ei leige pr produsert kWh som til ei kvar tid skal vera lik den som OED fastset for konsesjonskraft.»

Etter at Kvinnherad Kraftverk overtok driften av Muradalen Kraftverk 1. juli 1986 er det utført en del opprustingsarbeider. Det kan også opplyses at det er planer om en ombygging av kraftverket, med bl.a. større fallhøyde og større maskiner, men med de samme reguleringer som består idag. Dette arbeidet vil måtte avvente arbeidet med Verneplan IV.

Murdalen Kraftverk er undergitt en bruksretts- og reguleringskonsesjon gitt ved kgl.res. av 1. november 1957 til Bjørke båtbyggeri. Bruksrettskonsesjonen gjelder Kvinnherad kommune's bortleie av fallet. Når kraftverket nå går tilbake til kommunen, faller bruksrettskonsesjonen bort. Reguleringskonsesjon vil følge fallet, og må derfor overdras til

kommunen. Det er slik søknad som nå foreligger fra kommunen. Det søkes om overdragelse på uendrede vilkår fram til år 2007 som betegner varigheten av reguleringskonsesjonen av 10. november 1957.

Fylkesmannen i Hordaland har tidligere i brev av 4. desember 1986 uttalt:

«Kvinnherad Kraftverk.
Søknad om konsesjon for Muradalen Kraftverk.

Vedlagt fylgjer fråsegn frå Hordaland Fylkeskommune, dagsett 20. november 1986.

«Muradalen er eit relativt lite kraftverk. Kraftforsyningsutvalet kan difor tilrå at Kvinnherad kraftverk får konsesjon for det bestående Muradalen kraftverk.»

Fylkesmannen rår til at Kvinnerad kraftverk får konsesjon for drift av Muradalen kraftverk.»

Fordi søknaden om overdragelse av konsesjonen forutsetter uendrede vilkår har en ikke funnet det nødvendig å innhente ytterligere uttalelse i saken.

NVE anbefaler søknaden imøtekommet.

Konsesjonen av 1. november 1957 gjelder som nevnt både bruksrett til fallet og regulering av vassdraget og vilkårene for begge deler er oppstillet samlet. Man har i vedlagte utkast til reguleringsvilkår skilt ut disse fra det gamle vilkårssett. Det er ikke foretatt vesentlige relle endringer. De er tilpasset dagens forhold, i og med at anlegget alt er bygd og satt i drift.

Konsesjonsavgiftene er satt lik de avgiftene som ble fastsatt i 1957. Disse er justert opp på vanlig måte i følge lovverket. Konsesjonsavgiften idag til staten er fremdeles kr 0,50, mens kommuneavgiftene er kr 5,12 pr nat.hk. Statsavgiften heves nå til kr 1,00 i samsvar med lovens minimumssats. Mulkten for vannslipp i strid med reglementet er kr 1 000,- for hver gang. Mulkten for overtredelse av konsesjonsvilkårene er satt til kr 500,- pr dag, eller kr 2 000,- for hver overtredelse.

Manøvreringsreglementet er utformet på vanlig måte, men en har også her foretatt visse redaksjonelle endringer.

Konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement er vedlagt.

Behandlet i NVE's råd 5. juli 1989. Rådet sluttet seg enstemmig til anbefalingen fra NVE's administrasjon.»

NVE's forslag til manøvreringsreglement for Muradalen Kraftverk i Hattebergvassdraget, Kvinnherad.

«1.

Reguleringsramme m.v.:

Prestevatn: Øvre 2,0 m over og nedre 1,5 m under opprinnelig vanlig sommervannstand. Reguleringshøyde 3,5 m.

Svartevatn: Øvre 2,5 m over og nedre 1,0 m under opprinnelig vanlig sommervannstand.

Reguleringsgrensene skal betegnes med faste og tydelige vannstandsmerker som Norges vassdrags- og energiverk godkjenner.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes naturlige flomvassføring så vidt mulig ikke økes og at den naturlige lågvassføring - så vidt det kan skje uten at reguleringens effekt forringes - ikke forminskes til skade for andres rettigheter. Forøvrig kan vannslippingen foregå etter Kvinnherad Kraftverks behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE/Vassdragsdirektoratet kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsdborger som godtas av NVE/Vassdragsdirektoratet.

4.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Kvinnherad Kraftverk til å foreta regulering i Hattebergvassdraget i Hordaland

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonstiden er 50 år rekna fra 1. november 1957. Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjø-

res til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Ved utløpet av konsesjonstiden har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse de andeler i reguleringsanleggene med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen som tilhører den eller dem som deltar i tilleggsreguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Vedkommende vassfallseiere får i tilfelle krav på driftsvann på grunnlag av den eldre reguleringsyteevne mot å betale en forholdsmessig del av utgiftene til drift, vedlikehold og fornyelse. Godtgjørelsen fastsettes av vedkommende departement.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

For den økning av vannkraften som ved reguleringen innvinnes for eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 1,00 pr. nat.hk. Til Konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 1,00 pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økningen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet med den tidligere bestående regulering. Ved beregningen av økningen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 11, kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelsen.

6.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Tilsyn med vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger vedrørende reguleringsanleggene. Anleggene skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

7.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeider. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

8.

(Manøvreringsreglement m. v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE/Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 500,– for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

9.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

11.

(Konsesjonskraft)

De vassfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvann er forpliket til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som Olje- og energidepartementet bestemer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10% av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2).

Fordelingen av kraften bestemmes av departementet.

Staten forbeholdes rett til inntil 5% av den gjennomsnittlige kraftmengde.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringer som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

12.

Til opprettholdelse av fisket i de områder som berøres av reguleringen plikter konsesjonæren eventuelt å sette ut settefisk og/eller yngel av aure og laks etter nærmere bestemmelse fra vedkommende departement. Alle omkostninger som er forbundet med dette bæres av konsesjonæren.

Dersom departementet finner det nødvendig med års mellomrom å foreta fiskeribiologiske undersøkelser i de områder som berøres av reguleringen, plikter konsesjonæren å bære utgiftene til disse undersøkelser.

13.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til Historisk museum, Bergen og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

14.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 8, 11, og 14 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 500,– pr. dag eller kr. 2 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

15.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.»

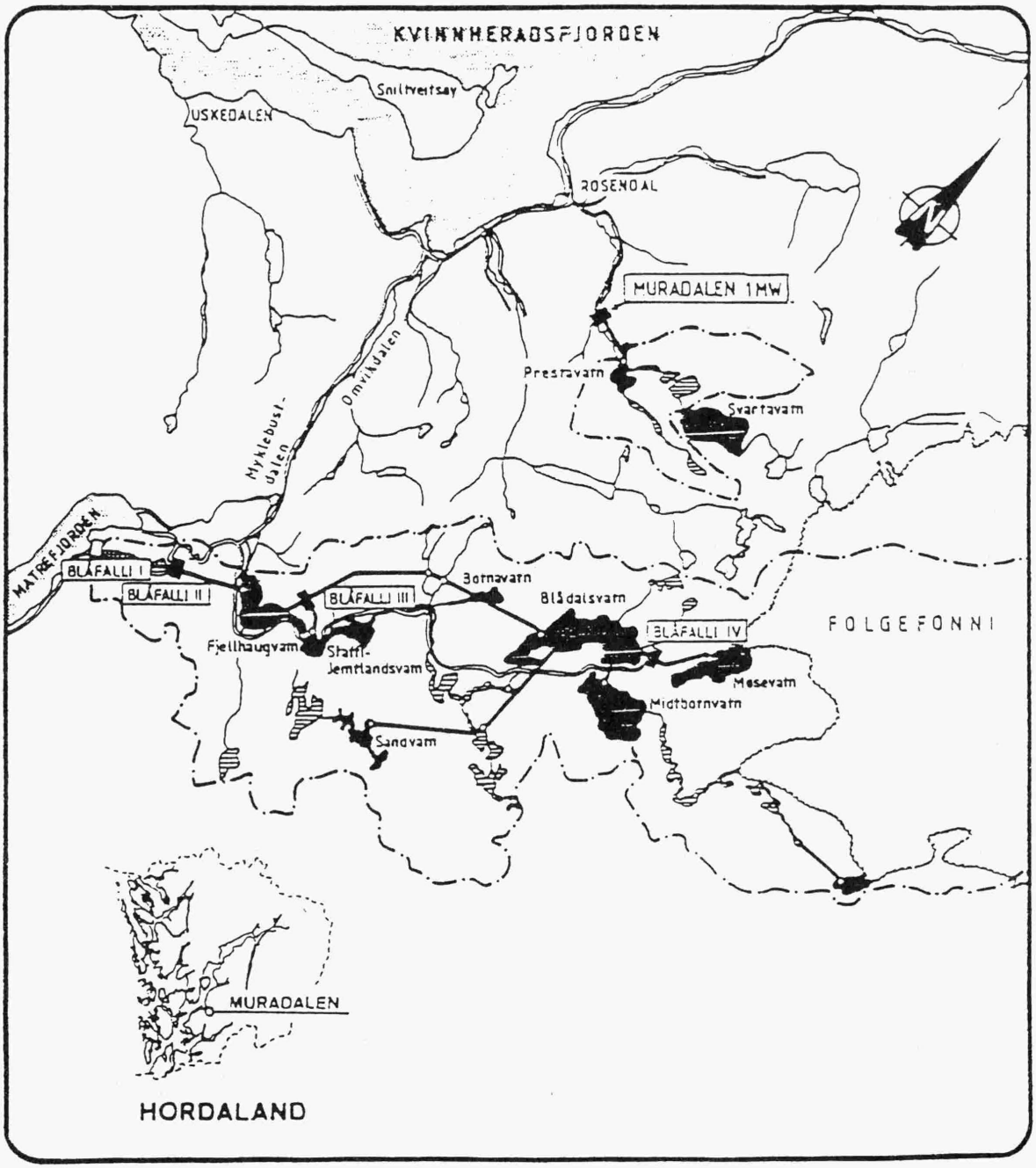
KVINNHERADSFJORDEN
Snillvetsay
USKEDALEN
ROSENDAL
MURADALEN 1MW
Omviksdalen
Myklebust-dalen
Presavatn
Svartavatn
MATREFJORDEN
BLÅFALLI I
BLÅFALLI II
BLÅFALLI III
Bornavatn
Blådalsvatn
BLÅFALLI IV
FOLGEFONNI
Fjellhaugvatn
Skaftl-Jemtlandsvatn
Mosevatn
Midtbornvatn
Sandvatn
MURADALEN
HORDALAND

BERGEN
MURADALEN KRAFTVERK
OSLO
STAVANGER
KRISTIANSAND

Innkomne uttalelser til departementet.

Kvinnherad kommune uttaler i brev av 22. august 1989:

«Vi viser til Dykkar brev av 18. juli 1989. Saka var føre i formannskapsmøte 17. august 1989., sak 208/89.
Vi legg ved utskrift av møteboka og syner til vedtaket.» Vedlagte møtebok lyder som følger:

«Kommunen v/Kraftverket søkte i fjor om reguleringskonsesjon for Muradalen kraftverk. NVE har no utarbeidd forslag til manøvreringsreglement og reguleringsvilkår.
I brev frå olje- og energidepartementet 18. juli 1989 får kommunen desse oversendt for uttale.
På grunn av den korte svarfristen (30. august 1989) vert det ikkje tid til å ta saka opp i kraftverkstyret, men elverksjef T. Enes har satt på saka.
Manøvreringsreglementet: Ingen merknader. Bortsett frå mindre omredigeringar er innhaldet identisk med tidlegare reglement.
Manøvreringsvilkår: Innhaldet har er også stort sett likt med det som har vore før, men ein finn grunn til merknader til pkt. 1, 3 og 4. avsnitt. For private verk (som dette var tidlegare) har det vore vanleg at anlegget skal kunna overdragast til staten utan godtgjersle når kosnesjonstida er slutt (2007). Dette er for å sikra offentlege interesser.
Denne interessa meinar vi alt er sikra no når det er kommunen som eig kraftverket, og vil difor foreslå at 3. og 4. avsnitt i pkt. 1 vert stroke.

Formannskapet, møte 17. august 1989, sak 208/89

Forslag til *vedtak:*

1. Kvinnherad kommune har ingen merknader til utkast til manøvreringsreglement for Muradalen kraftverk.
2. Når det gjeld manøvreringsvilkår for same, ber vi om at 3. og 4. avsnitt i pkt. 1 vert stroke.

Forslaget vart samrøystes vedtake.»

Hordaland fylkeskommune, ved fylkesrådmannen, uttaler i brev av 4. august 1989:

«Det ligg føre innstilling frå NVE datert 11. juli 1989 der søknaden vert tilrådd.
Ein viser til fråsegn frå Hordaland fylkeskommune dagsett 20. november 1986.
Vi har ingen merknad til den innstillinga som ligg føre.»

Landbruksdepartementet uttaler i brev av 8. august 1989:

«Landbruksdepartementet har ingen merknader til at reguleringskonsesjonen for Muradalen kraftverk overdras til Kvinnherad kommune på uendrede vilkår fram til år 2007.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet uttaler i brev av 22. august 1989:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 18. juli 1989.
Kommunaldepartementet har følgende merknader til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk i ovennevnte sak:
I konsesjonsvilårenes pkt 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond) tas inn:

> Konsesjonsavgiftsmidler danner fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.
> Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet»»

Miljøverndepartementet uttaler i brev av 2. november 1989:

«Vi viser til Deres brev av 18. juli 1989 vedlagt NVE's innstilling i saken.
Den foreliggende søknad inneholder ingen opplysninger om virkningen av regulering en. Søknader om ervervskonsesjon og søknader om ny reguleringskonsesjon ved overdragelse av reguleringsanlegg er ofte mangelfulle. Når søknadene ikke er vedlagt tilstrekkelige opplysninger fører dette til at hver enkelt høringsinstans selv må bruke tid på å samle selv de enkleste opplysninger. Dette er lite hensiktsmessig, og fører til en lite effektiv saksbehandling. Vi ber om at OED tar opp dette spørsmålet med NVE slik at kvaliteten på slike søknader kan bedres.
NVE har ikke sendt den foreliggende søknad på en bred høring. Begrunnelsen er at søkeren forutsetter at overdragelse skjer på uendrede vilkår. Etter det vi har oversikt over, blir imidlertid vilkårene i slike saker i nødvendig grad tilpasset dagens forhold av konsesjonsmyndighetene.
I foreliggende sak har departementet ingen merknader til at det gis ny reguleringskonsesjon. Vi har imidlertid merknader til reguleringsvilkårene.
NVE har tilpasset de fleste vilkårene til dagens forhold. Direktoratet for naturforvaltning mener at også post 12 (vedr. fisk og vilt) bør moderniseres slik at den i tillegg til fisk og vilt også dekker andre naturforhold. Departementet forutsetter at dette skjer, og viser til direktoratets forslag til vilkår, jfr. vedlagte uttalelse.

Tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11 på følgende vilkår:
Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.»

Vedlagt Miljøverndepartementets uttalelse følger brev fra Direktoratet for naturforvalt-

ning av 23. august 1989. Brevet lyder som følger:

«Vi viser til Miljøverndepartementets oversendelse av 26. juli 1989 der NVE's innstilling til ovenfornevnte søknad fulgte vedlagt.

DN har ikke mottatt noen uttalelse fra fylkesmannens miljøvernavdeling i forbindelse med denne søknaden.

Søknaden gjelder overdragelse av reguleringskonsesjon. Det opplyses også i NVEs innstilling at det arbeides med planer om ombygging av kraftverket. I disse planene inngår både en utvidelse av fallet og slukeevnen.

Hattebergvassdraget vurderes nå i forbindelse med Verneplan IV for vassdrag. DN vurderer dette vassdraget som aktuelt for vern. Et vern av vassdraget vil ikke kunne forenes med en utvidelse slik den kort er beskrevet i NVEs innstilling.

I NVEs innstilling er det også sagt at det er gjort visse opprustingsarbeider ved kraftverket i den siste tida. DN vil her peke på at f eks en utvidelse av slukeevnen i kraftverket vil ha betydning for hvordan vilkårene praktiseres. Vi ber derfor om at DN underrettes dersom opprustingsarbeidene har medført slike endringer.

NVE har laget et utkast til reguleringsvilkår som er utarbeidet på grunnlag av vilkårssettet fra 1957. NVE sier at det ikke er foretatt vesentlige reelle endringer i vilkårene men at de allikevel er tilpasset dagens forhold.»

DNs kommentarer til NVEs vilkårsutkast:

Pkt 1. (Konsesjonstid)

«NVE foreslår ikke å endre konsesjonstiden. Det betyr at konsesjonen vil løpe til 1. november 2007. DN mener at ved overdragelse av konsesjoner må dette *forholdet* vurderes fra sak til sak. Tatt i betraktning at denne reguleringen er relativt liten, mener DN at det ikke er nødvendig å gå inn på en kortere konsesjonstid i dette tilfellet.

Pkt. 12. (Fiske og vilt)

Her har NVE foreslått å ta inn vilkårene fra vilkårssettet av 1957. NVE har tilpasset resten av vilkårssettet til dagens forhold. DN mener det da også er naturlig å gjøre det for vilkårene under Pkt. 12. Vi foreslår derfor at Pkt 12 endres til å lyde:

12.
(Naturforvaltning)
I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap dyre- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes.
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste tiltak i Hattebergvassdraget, for å sikre oppgang og produksjon av fisk f.eks. laks, sjøaure, og innlandsfisk, herunder biotopforbedrende tiltak, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m.
d. å installere sperreanordning foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen
e. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
f. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak,
g. å bekoste installasjoner for avsyring av vann dersom reguleringen av et forsurnet vassdrag har medført, eller forventes å medføre en forverring av vannkvaliteten,
h. å bekoste undersøkelser for å kontrollere om reguleringen fører til luftovermetning i magasiner, åpne vannveger eller avløp til elv, vann eller sjø. Dersom dette er tilfellet, kan *konsesjonæren* pålegges å utføre tiltak for å hindre luftovermetning.

III

Konsesjonæren plikter ved kraftverksdriften å sørge for at alle vannføringsendringer skjer ved myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved reduksjon av vannføringen for at fisk i elveprofilets ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum. Hvis manøvreringen av kraftverket forårsaker problemer for fiskens bevegelser på elvestrekningen nedstrøms kraftverksutløpet, vil DN, eller den DN bemyndiger, kunne gi nærmere spesifikasjoner for kraftverkskjøringen.

IV

Konsesjonæren plikter å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom DN finner dette nødvendig.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN, innen rimelige kostnadsrammer å bekoste og å utføre tiltak som kan bidra til at eksisterende reguleringsinngrep blir til minst mulig sjenanse for frilfutslivet.

VI

Fra og med det år kosnesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp til Kvinnherad kommune på kr 10 000. Beløpet skal indeksreguleres med 10 års mellomrom. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fisk i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjenens av DN.

VII

Dersom det som følge av kraftutbyggingen og reguleringene oppstår skader på naturen eller på forhold som har betydning for frilfutslivsutøvelse, plikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet, eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostnignene står rimelige forhold til det som derved vinnes.

VIII

Konsesjonæren skal dekke utgiftene til nødvendig oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstida.

IX

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Pkt 13 (Naturforekomster, fornminner m.v.)

DN mener at første avsnitt under dette punktet kan strykes fordi det dekkes opp av pkt 12. Dette er under forutsetning av at pkt 12 blir tatt inn i vilkårene i den formen som vi har foreslått ovenfor.»

Olje og energidepartementet har i brev av 15. november 1989 oversendt Miljøverndepartementets brev til NVE for uttalelse. I brev av 29. november 1989 uttaleler NVE følgende:

«Vi viser til Departementets brev av 15. november d.å. med bilag.

Miljøverndepartementets brev av 2 s.m. peker på at ovennevnte søknad er mangelfull med hensyn til opplysninger om virkningen av reguleringen og at en bred høring mangler. Det er også framholdt mere generelt at søknader vedrørende ervervskonsesjoner og søknader om ny reguleringskonsesjon ved overdragelse av reguleringsanlegg til annen eier ofte er mangelfulle.

Søknader om overdragelse av konsesjoner inntreffer ved sammenslutning av kraftselskaper. I disse tilfeller skjer det ofte et eierskifte til kraftverket (fallrettigheter og reguleringsanlegg som utløser konsesjonsplikt. Ved disse sammenslutninger har NVE som oftest medvirket ut fra ønske om å omorganisere elforsyningen i større – helst fylkesvise – enheter. NVE har her representert de sentrale politiske myndigheters syn. Den konsesjonsbehandling som er en følge av sammenslutninger er følgelig søkt holdt som en ren formalitet for i minst mulig grad å virke bremsende på omorganiseringensprosessen. Prinsippene for behandling har vært diskutert med OED 7. januar 1983 og også i forbindelse med påtenkt omorganisering i Lyseområdet. Kort opppsummert er praksis følgende:

I. Konsesjonsplikt

1. Ny bruksrett eller ervervskonsesjon eventuelt også overføring av reguleringskonsesjon er nødvendig når:

- konsesjon innehas av en enhet som går inn i en annen eksisterende enhet.
- konsesjon innehas av en eller flere enheter som går inn i en nyopprettet enhet.
- enhet med konsesjonsfrie, men konsesjonspliktige fall ved overdragelse, går inn i eksisterende eller nyopprettet enhet.

II. Behandlingen

- Selskapene bes om å sende inn ervervssøknad for berørte fall i henhold til ervervslovens § 24 og vi ber tatt med eventuelle for oss ukjente konsesjonspliktige fall i selskapenes eie.
- Brev går fra NVE til OED vedrørende statens forkjøpsrett.
- Saken sendes berørte kommuner og fylker og søkes behandlet etter lovens enkleste bestemmelser, jfr. erverslovens § 2, pkt. 22 og reguleringslovens § 14, pkt. 2,2. punktum. Fylket gjøres oppmerksom på sin forkjøpsrett dersom fallet ikke tidligere har vært undergitt ervervskonsesjon.
- Frist for uttalelse settes til minst 3 måneder.
- NVE vil søke å holde overdragelsen som en ren formalitet med bibehold av tidligere fastsatte bestemmelser og manøvreringsreglement bortsett fra slike som ikke kan fravikes etter någjeldende lov. Begrunnelsen er at man ikke skal legge vansker i veien for en omorganisering som NVE ønsker gjennomført og har oppmuntret til i mange tilfeller.

Vi har oppfattet de to nevnte lovbestemmelser slik at det er eiendomsretten til vannfallet som overdras og reguleringsanlegget følger da fallrettigheten. Konsekvensen av dette er at høringen referes til ervervslovens bestemmelser i § 24. Denne krever som regel uttalelse fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre, jfr. siste ledd. En videre konsekvens er etter vår mening også at man overdrar reguleringskonsesjonen uten realitetsendringer.

Vi mener derfor at vi er i samsvar med konsesjonslovene både med høringsrunden i slike saker og når vi er meget restriktive med å foreslå realitetsendringer i vilkårene. I denne forbindelse peker vi på at vilkår som knytter seg til fysiske virkninger av kraftutbyggingen i tilfelle måtte knyttes til reguleringskonsesjonen. Man peker også på som viktig at løpetiden for reguleringskonsesjonen holdes uendret slik at revisjonen av reguleringsvilkårene vil følge lovens ordinære bestemmelse om dette hvilket i seg selv er et argument for fortsatt å følge den praksis som er innledet.

Når det gjelder den konkrete sak om Muradalen kraftverk er ikke omorganiseringshensynet inne i bildet. Imidlertid var utbyggingen opprinnelig basert på leie med bruksrettskonsesjon på kommunens fall. Da kraftverket med reguleringsanlegg gikk tilbake til Kvinnherad kommune falt bruksrettskonsesjonen bort uten at ny ervervskonsesjon ble nødvendig. Reguleringsanlegget måtte følge med. Vi gjør oppmerksom på at reguleringskonsesjonen løper ut 1. november 2007 og kan bli gjenstand for ny behandling da. De end-

ringer som er foretatt i vilkårene er av redaksjonell art og tilpasset et allerede gjennomført reguleringsanlegg og innebærer ikke realitetsendringer. Avgiftene er imidlertid hevet til lovens minimumssatser.

Miljøverndepartementet mener etter det som er sagt at det ikke er noe som heter overdragelse av konsesjon og at det skal gis ny konseson med reviderte vilkår.

Vi kan ut fra Miljøverndepartementets synsvinkel forstå deres argumentasjon, men frykter for at det beste kan bli det godes fiende om man følger denne linje. Dersom eierne frykter for omstendelig saksbehandling og tyngende pålegg er det temmelig sikkert at man vil vegre seg for sammenslåinger og andre organisatoriske endringer på frivillig basis. Et ikke helt sammenlignbart, men dog illustrerende tilfelle av denne type er skjebnen som overtagelses- og gjenoppbyggingsplanene for Tårnet kraftverk fikk da Miljøverndepartementets vilkår ble kjent.

Vi mener av ovennevnte grunner at det både er hensiktsmessig og i samsvar med konsesjonsloven å praktisere overdragelse av konsesjoner. Det er viktig at eierskifte ikke hindres av en komplisert og tidkrevende konsesjonsbehandling. Saken bør kunne ordnes innen de konsesjonsrammer som er gitt og med den revisjonsadgang som er/blir lovfestet. Det er også av betydning at man får et lovlig konsesjonsforhold ordnet på kort tid.

Ved behandling av denne type søknader blir krav til opplysninger begrenset til fakta om de konsesjoner som søkes overført; kraftverkenes ytelser, magasiner, eierstruktur på den nye konsesjonær o.l. Med henvisning til ovenstående argumentasjon ser vi ingen grunn til f.eks. til å forlange at resultlater av fiskeribiologiske undersøkelser skal følge søknaden.

Dersom vi ikke hører noe i denne anledning fra departementet regner vi med at den praksis som er beskrevet ovenfor kan følges videre.»

Departementets bemerkninger:

Foreliggende sak gjelder søknad fra Kvinnherad kommune ved Kvinnherad kraftverk om overdragelse av reguleringskonsesjon for Muradalen kraftverk. Det søkes om overdragelse på uendrede vilkår frem til år 2007.

Kvinnherad kommune kjøpte vassdraget av Stamhuset Rosendal i 1917. Muradalen Kraftverk ble bygget i 1919. Det ligger i Muradalen i Kvinnherad.

Det ble i juni 1953 opprettet en leieavtale mellom Kvinnherad kommune/Kvinnherad kraftverk og Bjørke Båtbyggeri (BB). Ved leietidens utløp (30 år) skulle vannrettighetene m.m. vederlagsfritt falle tilbake til kommunen.

Kvinnherad kommunestyre vedtok i 1986 at Kvinnherad kraftverk skulle overta driften av Muradalen kraftstasjon.

BB bygde en ny kraftstasjon i Muradalen. Den kom i drift juli 1954. Muradalen kraftverk er undergitt en bruksretts- og reguleringskonsesjon gitt ved Kgl.res. av 1. november 1957 til BB. Bruksrettskonsesjonen gjelder Kvinnherad kommunes bortleie av fallet. Når kraftverket nå går tilbake til kommunen, faller bruksrettskonsesjonen bort. Reguleringskonsesjonen følger fallet. Den må derfor overdras til kommunen. Det er dette kommunen nå søker om. Det søkes om overdragelse på uendrede vilkår frem til år 2007 som betegner varigheten av reguleringskonsesjonen av 1. november 1957.

I vassdragsreguleringsloven § 14 pkt. 2 er det bestemt at reguleringskonsesjon ikke kan overdras. Dette er imidlertid blitt fortolket og praktisert slik at forbudet kun gjelder særskilt overdragelse, og at man står mer fritt når søker disponerer de fall hvor reguleringen nyttes. Dette er tilfelle i foreliggende sak.

Søknaden er av NVE forelagt fylkesmannen i Hordaland som tilrår at Kvinnherad kraftverk får konsesjon for drift av Muradalen kraftverk.

Fordi søknaden forutsetter uendrede vilkår har NVE ikke funnet det nødvendig å innhente ytterligere uttalelser i saken. NVE anbefaler søknaden imøtekommet.

Olje og energidepartementet oversendte NVEs innstilling til de berørte instanser til uttalelse.

Ingen av høringsinstansene har merknader til at reguleringskonsesjonen overdras. Kvinnherad kommune, Kokmmunaldepartementet og Miljøverndepartementet har imidlertid merknader til NVE's forslag til vilkår. Disse vil bli kommentert under departementets bemerkninger til vilkårene.

Olje og energidepartementet tilrår at det gis tillatelse til overdragelse av reguleringskonsesjon i hovedsak på de vilkår som foreslås av NVE, men med visse endringer. I tillatelsen inngår også nødvendige tillatelser etter forurensnignslovens § 11. Det fastsettes manøvreringsreglement i samsvar med NVEs forslag.

Departementets bemerkninger til vilkårene.

Konsesjonen av 1. november 1957 gjelder både bruksrett og regulering og vilkårene for begge deler er oppstilt samlet. Fordi bruksrettskonsesjonen som nevnt er falt bort har NVE i sitt utkast til reguleringsvilkår skilt disse ut fra det gamle vilkårssettet. Det er ikke foretatt vesentlige reelle endringer, men en tilpassing da det dreier seg om et eksisterende anlegg.

Post 1 (Konsesjonstid)

På bakgrunn av forslag om overføring på uendrede vilkår er det i NVEs forslag til vilkår bestemmelser om hjemfall. Kvinnherad kommune v/formannskapet har kommet med innvendinger mot dette. Kommunen mener at offentlige interesser allerede er ivaretatt når kraftverket er i kommunalt eie og at de nevnte bestemmelser derfor kan utelates.

Til dette har Olje- og energidepartementet å bemerke at søknaden gjelder konsesjon på uendrede vilkår frem til år 2007. Det er dette som er lagt til grunn under saksbehandlingen og forutsatt i de øvrige instansers høringsuttalelser. Det er således ikke aktuelt å gi tidsubegrenset konsesjon på bakgrunn av den søknad som foreligger.

Kvinnherad kommune må eventuelt fremsette ny søknad om endring av konsesjonen fra tidsbegrenset til tidsubegrenset. Dette må i så fall gjøres før konsesjonen utløper i år 2007.

Post 2 (Konsesjonsavgifter)

Kommunaldepartementet ønsker tatt inn en bestemmelse om at konsesjonsavgifter til kommunen skal inngå i kommunalt næringsfond, og at fondets vedtekter skal være underlagt Kommunaldepartementet. Olje- og energidepartementet viser til at slike vilkår pålegges gjennom etablert praksis, departementet tilrår at følgende forslag til endring tas inn i vilkårene:

«Konsesjonsavgiftsmidler danner fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.»

Post 12 (Fiske og vilt)

Miljøverndepartementet har ved Direktoratet for naturforvaltning (DN) merknader til pkt. 12 (Fiske og vilt).

Det spesielle ved denne saken er at reguleringskonsesjonen bare vil gjelde for en periode på 17 år. Den aktuelle reguleringskonsesjonen løper ut 1. november 2007 og kan da bli gjenstand for ny behandling. DNs forslag til vilkår er for omfattende ut fra dette perspektivet. Enkelte av forslagene er også uaktuelle fordi Muradalen kraftverk er bygget og nye reguleringer ikke er aktuelle nå.

Olje- og energidepartementet vil peke på at utgangspunktet har vært at reguleringskonsesjonen skal overdras på uendrede vilkår. NVE har imidlertid foretatt en viss tilpasning av vilkårene til dagens forhold. Det er likevel ikke skjedd vesentlige reelle endringer. De samme prinsipper bør legges til grunn når det gjelder vilkårene om fisk og vilt. Olje- og energidepartementet vil på denne bakgrunn tilrå at DNs forslag til post 12 I og II, a, b, d, e og f, samt IX tas inn i vilkårene istedet for NVEs forslag til post 12. Post 12 (Naturforvaltning) lyder etter dette som følgende:

I

«Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap dyr- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å installere sperreanordning foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen,
d. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.
e. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

III

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Post 13 (Naturforekomster, fornminner m.v.)

DN mener at første avsnitt under dette punktet kan strykes fordi det dekkes opp av pkt. 12. Forutsetningen er at DN's forslag til pkt. 12 blir tatt inn i vilkårene.

Olje og energidepartementet vil peke på at DNs forslag til post 12 ikke er tatt til følge fullt ut. Olje- og energidepartementet finner

det derfor mest naturlig å beholde post 13 som foreslått av NVE.

Forurensning

Reguleringskonsesjonen har ingen vilkår om forurensning. Olje- og energidepartementet tilrår at Miljøverndepartementets forslag til vilkår tas inn som ny post 14. Vilkåret lyder:

«Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.»

Øvrige merknader:

Miljøverndepartementet fremsetter kritikk mot NVE fordi NVE ikke forlanger at søknader om ervervskonsesjon og søknader om ny reguleringskonsesjon ved overdragelse av reguleringsanlegg inneholder opplysninger om virkninger av den eksisterende kraftutbyggingen. Miljøverndepartementets utgangspunkt er at det i slike saker vanligvis gis noe rom for modernisering av konsesjonsvilkårene, bl.a. etter forslag fra høringsinstansene. For at høringsisntansene skal kunne ta stilling til behovet for endring av vilkårene mener departementet at søknaden derfor bør inneholde noen enkle opplysninger om utbyggingens virkninger, slik at hver enkelt høringsinstans selv slipper å bruke tid på å samle opplysningene.

Olje- og energidepartementet oversendte miljøverndepartementets brev til NVE for uttalelse. NVE uttaler i brev av 28. november 1989 at det både er hensiktsmessig og i samsvar med loven å praktisere overdragelse av konsesjoner. Det er viktig at ønskelige eierskifter ikke hindres av komplisert og tidkrevende konsesjonsbehandling. Saken bør kunne ordnes innen de konsesjonsrammer som er gitt og med den revisjonsadgang som er/blir lovfestet. NVE fremhever også betydningen av at et lovlig konsesjonsforhold ordnes på kort tid.

Det er lang praksis for at reguleringskonsesjoner kan overdras når søkeren disponerer de fall hvor reguleringen nyttes. Det er tilfelle i denne saken og av betydning for saksbehandlingen. Olje- og energidepartementet ser klart et behov for å ha enkle rutiner for behandling av slike saker. En ser imidlertid behovet for at noen enkle opplysninger om reguleringens virkninger vedlegges søknaden. Det tenkes her kun på en sammenstilling av eksisterende kunnskap.

Olje og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 overføres reguleringskonsesjon for Hattebergvassdraget gitt ved kgl. res. 1. november 1957 til Kvinnherad kommune ved Kvinnherad Kraftverk. Tillatelsen gis på de vilkår som er tatt inn i Olje- og energidepartementets foredrag av 22. februar 1991.
2. Det fastsettes fornyet manøvreringsreglement for reguleringen i samsvar med det utkast som er tatt inn i ovennevnte foredrag.

5. Elkem A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Bjølvefossen A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke 25. februar 1991.

«Det vises til Deres søknad av 7. mars 1990.

Det opplyses i søknaden at Elkem A/S har ervervet 17,63 pst. av aksjene i Bjølvefossen A/S.

For Elkem A/S representerer ervervet et tillegg til selskapets tidligere erverv av 52,52 pst. av aksjene i Bjølvefossen A/S. Elkem A/S innehar nå 70,15 pst. av aksjene i Bjølvefossen A/S.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Bjølvefossen A/S innehar fallrettigheter og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV:

Industrikonsesjonslovens § 22 og 23 om kraftleie ble opphevet ved lov 29. juni 1990 nr. 50. Fra denne dato er det ikke lenger konsesjonsplikt for kraftleie. Eksisterende kraftleiekonsesjoner inntil 5 MW falt bort fra samme tidspunkt.

Konsesjoner over 5 MW gjelder imidlertid ut konsesjonstiden. For så vidt som Bjølvefossen A/S innehar slike kraftleiekonsesjoner, er det aktuelle aksjeerverv konsesjonspliktig etter industrikonsesjonslovens § 36.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. resolusjon av 11. januar 1978 gis Elkem A/S konsesjon for erverv av 17,63 pst. av aksjene i Bjølvefossen A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

6. Aust-Agder Kraftverk.

(Utbygging av Hekni kraftverk. Fristforlengelse.)

Olje- og energidepartementets samtykke 26. februar 1991.

«Det vises til Deres brev av 11. januar 1991.

Departementet viser til industrikonsesjonslovens § 2 tredje ledd nr. 3, samt til konsesjonens vilkår punkt 4 der det fastsettes en frist på to år for å påbegynne arbeidet.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 2 tredje ledd nr. 3 og delegasjon gitt ved kgl. resolusjon 28. juni 1946, jfr. kgl. resolusjon 11. januar 1978 forlenges tidsfristen for påbegynnelse av utbyggingen til mai 1992.»

7. Synergos A/S, K-holding A/S og UNI Gjensidig Livsforsikringsselskap.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Fearnley & Eger Invest A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke 26. februar 1991.

«Det vises til Deres søknad av 12. juni 1990.

I søknaden av 12. juni 1990 opplyses det at Fearnley & Eger Invest A/S har økt aksjekapitalen fra kr. 50 000 000 til kr. 241 184 000. Emisjonen er foretatt ved at Synergos A/S har tegnet 84 141 aksjer, Fearnley & Eger A/S 34 414 aksjer, K-Holding A/S 36 178 aksjer og UNI Gjensidig Livsforsikringsselskap 36 178 aksjer.

Ettersom Fearnley & Eger Invest A/S besitter aksjer i Nora Industrier A/S, er ervervet av aksjene i Fearnley & Eger Invest A/S å betrakte som indirekte kjøp av aksjene i Nora Industrier A/S. For så vidt som Fearnley & Eger A/S før emisjonen var innehaver av alle aksjene i Fearnley & Eger Invest A/S, betraktes selskapets aksjepost ikke som nytt erverv på linje med de andre selskapene.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Nora Industrier A/S innehar vannfallrettigheter og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36, jf. § 39 a annet ledd, og bemyndigelse gitt ved kgl. resolusjon av 11. januar 1978 gis Synergos A/S, K-Holding A/S og UNI Gjensidig Livsforsikringsselskap konsesjon for erverv av henholdsvis 35 pst., 15 pst. og 15 pst av aksjene i Fearnley & Eger Invest A/S.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

8. Fearnley & Eger Invest A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Nora Industrier A/S og A/S Fidelitas.)

Olje- og energidepartementets samtykke 26. febreuar 1991.

«Det vises til Deres søknader av hhv. 12. juni og 23. august 1990.

I søknaden av 12. juni 1990 opplyses det at Fearnley & Eger Invest A/S har ervervet 783 296 aksjer i Nora Industrier A/S fra Fearnley & Eger A/S. Aksjeervervet fører til at Fearnley & Eger Invest A/S nå innehar mer enn 20 pst. av aksjene i Nora Industrier A/S, ettersom Fearnley & Eger Invest A/S tidligere har ervervet 1 188 000 aksjer i Nora Industrier A/S.

Fearnley & Eger Invest A/S har videre ervervet 148 500 aksjer i A/S Fidelitas gjennom en rettet emisjon mot Fearnley & Eger Invest A/S. Etter emisjonen eier Fearnley & Eger Invest A/S 99,9 pst. av aksjene i A/S Fidelitas. Ettersom A/S Fidelitas eier 960 060 aksjer i Nora Industrier A/S, er Fearnley & Eger Invest A/S' aksjeerverv i A/S Fidelitas å betrakte som et indirekte kjøp av sistnevnte aksjer i Nora Industrier A/S.

I brev av 23. august 1990 søker Fearnley & Eger Invest A/S om konsesjon for erverv av ytterligere 331 835 aksjer i Nora Industrier A/S.

Fearnley & Eger Invest A/S har etter dette en samlet aksjepost i Nora Industrier A/S på 2 303 131 aksjer. Datterselskapet A/S Fidelitas eier som nevnt 960 060 aksjer i Nora Industrier A/S. Fearnley & Eger Invest A/S-konsernet eier således 3 263 191 aksjer av ialt 10 769 027 aksjer i Nora Industrier A/S – dvs. 30,3 pst.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Nora Industrier A/S innehar vannfallrettigheter og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 samt bemyndigelse gitt ved kgl. resolusjon av 11. januar 1978 gis Fearnley & Eger Invest A/S konsesjon for erverv av 1 115 131 aksjer i Nora Industrier A/S og 148 500 aksjer i A/S Fidelitas.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

9. Troms Kraftforsyning.

(Tillatelse til erverv av bruksrett til fallrettigheter i Lysbotnvassdraget i Lenvik kommune.)

Kongelig resolusjon 8. mars 1991.

Innledning.

Troms Kraftforsyning ble ved kgl. resolusjon av 14. mars 1980 gitt tillatelse til å erverve bruksrett til fallrettigheter i Lysbotnvassdraget på Senja.

Den foreliggende sak gjelder en søknad om erverv av ytterligere 6,1 meter fallrettigheter i Lysbotnelva i forbindelse med opprustning av Lysbotn Kraftverk.

Norges vassdrags- og energiverk har avgitt følgende innstilling i saken i brev av 5. november 1990:

«Troms fylkeskommune ble ved Arbeidsdepartementets skrivelse av 4. september 1941 gitt tillatelse til å regulere Lysbotnvassdraget på Senja.

Etter en omorganisering av elektrisitetsforsyningen i Tromsøområdet fra 1. januar 1970 ble Troms Kraftforsyning ved kgl. resolusjon av 14. mars 1980 blant annet gitt tillatelse til å erverve bruksrett til fallrettigheter i Lysbotnvassdraget. Samtidig ble reguleringstillatelsen overført fra fylkeskommunen til Troms Kraftforsyning.

Lysbotn Kraftverk ble bygget i årene 1940–1942, mens reguleringsanleggene ble fullført noe senere. De to aggregatene som hver er på 1,8 MW, ble satt i drift hhv. i 1941 og i 1948.

På grunn av slitasje og elde er det nå nødvendig å foreta en fullstendig opprustning av kraftverket. I denne forbindelse er det planlagt å flytte kraftstasjonen slik at utnyttet fall øker fra 106 m til 112 m.

Laveste undervann (LUV) er i dag kote 45,7. I henhold til planlagt ombygging er LUV fastsatt til kote 39,6.

I henhold til ervervslovens § 4 søkes det om tilleggskonsesjon for utnyttelse av Lysbotnelva 6,1 m mellom kote 45,7 og kote 39,6.

Forholdet til Samlet Plan.

I Miljøverndepartementets Samlet Plan (St.meld. nr. 63 (1984–85) var Lysbotnvassdraget forutsatt utnyttet ved å bygge ut fallet mellom Svartholvatn og Svarthola i Mefjorden. Prosjektet ble plassert i kategori II (gruppe 6).

Ved den etterfølgende videreføring av prosjektet i Samlet Plan ble gruppeplasseringen endret fra 6 til 9 på grunn av at konsekvensvurderingen for fisk ble endret fra «stor negativ» til «meget stor negativ».

Prosjektet er dermed plassert i kategori III og er derfor ikke aktuelt å gjennomføre.

Almenne interesser.

Den planlagte ombygging vil ikke berøre allmenne interesser i særlig grad utover de som ble berørt i forbindelse med den tidligere regulering av vassdraget.

Planlagte arbeider i forbindelse med opprustning i det eksisterende kraftverk.

Kraftverket:
- reparasjon av inntaksdam
- utskifting av inntaksluke, inntakskonus og bunntappeluke
- utskifting av rørbruddsventil
- bygging av nytt ventilhus og lukehus
- trerør Ø 1,5 m skiftes ut med GUP-rør (glassfiberarmert umettet polyesterrør)
- det bygges ny stasjon med ett aggregat (5,1 MW)
- for å oppfylle manøvreringsreglementets bestemmelse om at «tidligere lågvassføring ikke må forminskes til skade for andres rettigheter», installeres en forbislippingsventil i kraftstasjonen med kapasitet=250 l/sek.

Reguleringsanlegg:
- sandblåsing og maling av reguleringsluke Svartholvatn
- bygging av nytt lukehus ved Svartholen
- reparasjon av betongoverløpet ved Nedre Hestvatn
- bygging av nytt lukehus ved Nedre Hestvatn
- utskifting av luke ved Nedre Hestvatn
- reparasjon av klopp i nordenden av Lappgamvatn.

Den planlagte opprustning er pr. 2. kv. 1988 kostnadsberegnet til 45,3 mill. kroner. På grunn av at fallhøyden øker og at virkningsgraden forbedres, vil kraftproduksjonen øke fra 23,0 til 28,3 GWh pr. år.

Fallrettigheter

Regulert vassføring til kraftverket er 3,4 m^3/sek.

Etter ombyggingen av kraftverket utnyttes en falleffekt på 5 154 nat.hk. Dette er en økning på 276 nat.hk. fra dagens situasjon.

Ved brev datert 22. november 1989 har eieren av fallrettighetene, Statens Skoger, på visse vilkår godkjent betingelsene for en forlengelse av den gjeldende leieavttale. Vilkårene godkjennes av Troms Kraftforsyning.»

Med søknaden fulgte en uttalelse fra fylkesmannens miljøvernavdeling, der det bl. a. heter:

«Fylkesmannen vil innledningsvis bemerke at konsesjonen for regulering av Lyselvvassdraget, som ble gitt i 1941, er lite tidsmessig og inneholder dårlige hjemler for å kompensere skadevirkningene ved utbyggingen, spesielt skadevirkningene på fisk.

Lyselvvassdraget er vurdert i Samlet Plan. For brukerinteressene friluftsliv, vilt og kulturminne er områdets verdi satt til middels, mens det for reindrift og fisk er vurdert til å være av høy verdi.

Vassdraget fører både laks, sjøørret og sjørøye. I tillegg er det selvsagt innlandsfisk. Det er store fiskeinteresser knyttet til vassdraget. Områdene ved Lysvatnet, Heggedalen og Helvetesdalen er dessuten viktige områder for rekreasjon og friluftsliv.

Etter fylkesmannens vurdering berører ikke den planlagte ombyggingen allmenne interesser i særlig grad, utover de allmenne interesser som ble berørt i forbindelse med den tidligere regulering av vassdraget.

Selv om den planlagte opprusting ikke innebærer noen økte skadevirkninger av betydning, mener fylkesmannen at mulighetene for å få bedre hjemler for å kompensere skadevirkningene i forbindelse med den tidligere regulering av vassdraget må vurderes i tilkytning til omnsøkte ombygging.

Den beste vei å gå i så måte, vil vel være å kreve behandling etter vassdragslovens bestemmelser. Med tanke på det inngrep det her søkes om, vurderes imidlertid dette for å være en for omstendelig og omfattende saksbehandling.

Fylkesmannen mener derimot at bruk av ervervslovens § 2, pkt. 23 bør være et alternativ. Det forutsettes da at fylkesmannen blir høringsinstans i forbindelse med behandlingen av søknaden etter ervervsloven, og at en da får anledning til å komme tilbake til nærmere utforming av vilkår. Likeledes forutsettes det at ervervslovens § 2, pkt. 23 gir den nødvendige hjemmel for å stille vilkår for å kompensere for de skadevirkninger reguleringen har på allmenne interesser.

Dersom ervervsloven ikke kan anvendes som skissert, mener fylkesmannen at det bør forllanges behandling etter vassdragslovens bestemmelser.»

Søknaden har vært forelagt Lenvik kommune, fylkesmannen, Miljøverndepartementet og dets underliggende instanser.

Fylkesmannen i Troms har 23. mai 1990 uttalt:

«Fylkesmannen har tidligere gitt uttrykk for at konsesjonen for reguleringen av Lyselvvassdraget, som ble gitt i 1941, er lite tidsmessig og inneholder dårlige hjemler for å kompensere skadevirkningene av utbyggingen, spesielt skadevirkningene på fisk. Fylkesmannen mente derfor at ervervslovens § 2, pkt. 23 burde kunne anvendes i denne saken til å endre nevnte vilkår.

I følge NVE vil ikke ervervsloven gi hjemmel for dette. Saken blir derfor kun å vurdere ut fra tilleggsvirkninger som følge av at utbyggingen vil utnytte ca. 6 m større fallhøyde enn før.

Nevnte tilleggsutbygging innebærer ikke noe betydelig naturinngrep og kommer således i liten konflikt med miljøinteressene i området. Etter fylkesmannens vurdering, vil ikke allmene interesser bli berørt i den grad at det vil være aktuelt å forlange behandling etter vassdragslovens §§ 104–105.

Utover dette har fylkesmannen ingen merknader til søknaden.»

Fylkeskulturkontoret i Troms har 5. juni 1990 uttalt:

«Kulturvernavdelinga på Fylkeskulturkontoret har befart området for bygningsvern/nyere tids kulturminner.

Det planlagte inngrepet omfatter flytting av kraftstasjon og riving av eksisterende bygning.

Kraftstasjonen er en pusset murbygning fra 40-årene som er svært typisk for denne type bebyggelse. Bygningen har verneverdi som dokumentasjon i sammenheng med kraftutbyggingen i området.

det er viktig at kommunen foretar en samlet vurdering av disse tekniske kulturminnene med tanke på vern.

Kulturvernavdelingen kjenner ikke til at det er registrert legalfredete kulturminner innenfor planområdet. Vi har derfor ingen innsigelser eller merknader til planen.

Skulle de planlagte tiltakene likevel vise seg å berøre gjenstander eller andre levninger etter eldre aktivitet i området, må arbeidet stanses og melding sendes Kulturvernavdelingen.

Vi vil ikke motsette oss det planlagte arbeidet, men be om at eventuelt tegningsmateriale av bygningen oversendes oss for dokumentasjon. Bygningen er avfotografert.

Vi gjør oppmerksom på at denne uttalelsen kun gjelder fagområdene nyere tids kulturminner og fornminner. Tromsø Museum gir egen uttalelse for samiske kulturminner.»

Troms fylkeskommune, Plan- og utbyggingsavdelingen har i brev 10. september 1990 ingen merknader til søknaden.

Lenvik kommunestyre har i møte 13. september 1990 gjort følgende vedtak:

«Lenvik kommune har ingen merknader til søknad om bruksrettskonsesjon, samt søknad om konsesjon for elektriske anlegg i for-

bindelse med ombygging av Lysbotn kraftstasjon. Lenvik kommune forutsetter forøvrig at samtlige formaliteter i saken avklares.»

Statens forurensningstilsyn har i brev av 22. mai 1990 uttalt bl. a.:

«Det er ingen forurensende utslipp til den berørte elvestrekningen og økt fallutnyttelse vil derfor neppe medføre forurensningsmessige ulemper. SFT foreslår derfor ingen vilkår etter forurensningsloven i denne saken.
Vi gjør oppmerksom på at det skal søkes om særskilt tillatelse etter forurensningsloven for selve ombyggingsarbeidet (brakkeleir, riggområde etc.). Slik søknad skal sendes fylkesmannen.»

Troms Kraftforsyning har i brev av 12. oktober 1990 gjort det klart at forurensningslovens bestemmelser vil bil fulgt også under selve ombyggingsarbeidet. Pr. tlf. er opplyst at fylkeskulturkontoret allerede har fått tegninger av den gamle stasjonsbygningen.

NVE vil bemerke:

Den foreliggende søknaden gjelder erverv av bruksrett til 6,1 fallmeter i Lyselva (Lysbotnvassdraget) i Lenvik kommune og har sammenheng med opprustningsplaner for Lysbotn kraftverk.

Troms Kraftforsyning (TK), som har lagt frem søknaden, ble dannet i 1972 da det tidligere Troms Fylkes Kraftforsyning (TFK) ble sammensluttet med Tromsø Elektrisitetsverk. Ved kgl. resolusjon 14. mars 1980 fikk TK konsesjon på erverv av bruksrett til den del av statens fsll i Lyselva som TFK tidligere hadde utnyttet konsesjonsfritt.

TKs bruksrettskonsesjon er gitt på ubegrenset tid, – dog begrenset til den tid leieavtalen med staten står ved lag. Det samme gjelder reguleringskonsesjonen i vassdraget som samtidig ble tillatt overført fra TFK til TK.

TK har funnet det nødvendig å foreta en fullstendig opprustning av Lysbotn kraftverk, som har vært i drift i nær 50 år. Samtidig med opprustingen er planlagt å flytte kraftstasjonen anslagsvis 25 m. Utnyttet fallhøyde vil derved øke med de tidligere nevnte 6,1 m. Utvidelsen er konsesjonspliktig etter ervervslovens § 1, 1. ledd, selv om utvidelsen i seg selv ikke fører til større kraftøking enn ca. 280 nat.hk.

Det er ikke kommet innvendinger mot søknaden. Fylkesmannen i Troms har uttalt at tilleggsutbyggingen ikke berører allmenne interesser i den grad at vasdragsloven kommer inn i bildet. Videre har SFT ikke funnet det nødvendig med vilkår etter forurensningsloven.

NVE vil tilrå at søknaden imøtekommes. Slik forholdene ligger an, finner vi ikke grunn til å foreslå oppstilt egne konsesjonsvilkår, men anbefaler at de tidligere vilkårene fra 1980-konsesjonen gjøres gjeldende også for tilleggsutbyggingen.

Øvrige bemerkninger.

Fylkesmannen i Troms har påpekt at vilkårene som er fastsatt for reguleringskonsesjonen fra 1941 er lite tidsmessige. Han mener derfor at det i forbindelse med ombyggingen/ utvidelsen må oppstilles nye vilkår «for å kompensere for de skadene reguleringen har på allmenne interesser.» Fylkesmannen forutsetter at ervervslovens § 2, pkt. 23 gir nødvendig hjemmel, – evt. må ombyggingen vurderes ut fra vassdragslovens bestemmelser.

Etter vårt syn er ingen av de to alternativene relevante i denne aktuelle saken. I ervervslovens § 2 omtales en rekke nærmere angitte vilkår som bør (skal) oppstilles i forbindelse med fallerverv og utbygging.

Paragrafens pkt. 23 gir riktignok adgang til å oppstille ytterligere betingelser, men slik vi tolker dette, må disse betingelsene ha sammenheng med allmenne forhold eller private interesser som blir skadelidende som følge av ombyggingen. At heller ikke vassdragsloven kan bli aktuell som hjemmel for nye pålegg, følger uten videre av fylkesmannens eget utsagn om at ombyggingen ikke berører allmenne interesser i særlig grad.

Vi finner for øvrig grunn til å peke på at fylkesmannen i sin uttalelse 1. august 1979 i forbindelse med overdragelsen av konsesjoner sluttet seg til fylkeskommunens syn, som bl. a. gikk ut på at «de gamle konsesjonsvilkår opprettholdes.»

Innkomne uttalelser til departementet.

Troms fylkeskommune uttaler følgende i brev av 28. januar 1991:

«Vi viser til Deres telefonsamtale med fylkesrådmannen 22. januar 1991.
Vedlagt oversendes plan- og utbyggingsavdelingens saksframlegg til fylkesfriluftsnemnda vedr. konsesjonssøknaden, og fylkesfriluftsnemndas vedtak i saken.
Ut over dette har plan- og utbyggingsavdelingen ingen merknader til søknaden.»

Fylkesfriluftsnemnda i Troms har avgitt følgende uttalelse til plan- og utbyggingsavdelingen i Troms fylkeskommune:

«Troms kraftforsyning har søkt om bruksrettskonsesjon i forbindelse med rehabilitering av Lysbotn kraftverk. Planen for rehabilitering av kraftverket innebærer ikke noen vesentlige varige inngrep i området ut over det som allerede er gjort under utbygginga.
Vassdraget er tidligere behandlet i Samlet Plan for vassdrag.

I følge fylkesoversikten for Troms (s. 19) har vassdraget betydelige bestander av sjø- og innlandsfisk. Området i umiddelbar nærhet har dessuten en betydelig viltbestand. Dette gir noe av grunnlaget for friluftsaktiviteten i området.

Fylkesfriluftsnemnda i Troms er ikke tidligere hørt i saka.

Rehabiliteringa av kraftverket vil medføre div. byggearbeider etc. nær den gamle kraftstasjonen, ved Svartholvatn og n. Herstvatn som kan innvirke på fisk, vilt og friluftsliv i selve arbeidsfasen og f. eks. ved dårlig opprydding etter avsluttet rehabiliteringsarbeid så avfall blir liggende igjen.

Innstilling til vedtak:

1. Fylkesfriluftsnemnda i Troms ber om at opprusningen av Lysbotn kraftverk blir utført til minst mulig ulempe for friluftsliv, fisk og vilt i området.
2. Etter at alle arbeider er avsluttet må det foretas forsvarlig opprydding omkring byggeplassene.

Vedtak – enstemmig.»

Universitetet i Tromsø uttaler følgende til NVE i brev av 7. november 1990:

«Vi viser til brev fra Tromsø Museum, Samisk Kulturminnevern datert 17. april 1990.

Tromsø Museum, Samisk Kulturminnevern har nå befart området. Befaringen påviste ikke verneverdige eller legalt fredete kulturminner. Vi har derfor ingen innsigelser til planen.

Skulle det likevel under arbeid i marken komme frem gjenstander eller andre levninger som viser eldre aktivitet i området, må arbeidet stanses og melding sendes Tromsø Museum eller Troms fylkeskommune omgående, jfr. Lov om kulturminner 1978 § 8. Museet vil så snarest mulig foreta en befaring for å vurdere forholdene og eventuelt foreta undersøkelser, før arbeidet gjenopptas. Vi forutsetter at dette pålegget formidles videre til den som skal utføre arbeidet i marken.

Vi gjør forøvrig oppmerksom på at denne uttalelsen bare gjelder Samisk Kulturminnevern, og viser til egen uttalelse fra Troms fylkeskommune.

Regning i forbindelse med denne befaring vil bli ettersendt.»

Miljøverndepartementet har avgitt følgende uttalelse i brev av 19. februar 1991:

«Vi viser til Deres brev av 22. november 1990 vedlagt NVE's innstilling.

Søknaden gjelder bruksrettskonsesjon for utnyttelse av en fallstrekning på 6,1 meter i Lyselva (Helveteselva) på Senja.

Lyselva er allerede utnyttet i Lysbotn kraftverk. I forbindelse med kraftverket skal rustes opp er det planlagt å flytte stasjonen 25 meter slik at den utnyttede fallhøyde øker med 6,1 meter. Fylkesmannen mener at de almene interesser ved dette berøres i mindre grad slik at en behandling etter vassdragsloven ikke er nødvendig. Det må imidlertid søkes bruksrettskonsesjon.

Kraftproduksjonen vil øke fra 23 GWh til 28 GWh pga. økningen av fallhøyden og pga. en generell opprusting av kraftverket, bl. a. skal de gamle aggregatene byttes ut.

I Samlet Plan er det vurdert en større utbygging i vassdraget som ville erstatte den eksisterende. Dette prosjektet ble imidlertid plassert i kategori III og er dermed ikke aktuelt.

NVE tilrår at søknaden imøtekommes, og at de gamle konsesjonsvilkårene gjøres gjeldende også for tilleggsutbyggingen.

Fylkesmannens miljøvernavdeling og Direktoratet for naturforvaltning, jfr. vedlegg, er opptatt av at det stilles nye vilkår for kraftverket da de nåværende vilkår er lite tidsmessige.

NVE peker på at ervervslovens § 2.23 gir hjemmel for å oppstille konsesjonsvilkår «Men slik vi tolker dette, må disse betingelsene ha sammenheng med allmene forhold eller private interesser som blir skadelidende som følge av ombyggingen».

Vi vil peke på at i flere ervervslovsaker, bl. a. i Kragerøvassdraget, er de gamle konsesjonsvilkårene modernisert uten at dette har stått i sammenheng med at kraftverkene eller driften av disse har blitt endret.

Vi ber Olje- og energidepartementet vurdere å ta inn i konsesjonsvilkårene DN's forslag til fiskevilkår, evt. i moderert form.»

Direktoratet for naturforvaltning uttaler følgende til Miljøverndepartementet i brev av 3. januar 1991:

«Vi viser til brev av 28. november 1990 vedlagt NVE's innstilling til ovenfor nevnte sak.

Søknaden gjelder bruksrettskonsesjon for utnyttelse av en fallstrekning på 6,1 meter i Helveteselva i Lenvik kommune.

Troms Kraftforsyning tok i 1990 over bruksretten og reguleringskonsesjonen i Lysebotnvassdraget fra fylkeskommunen. Reguleringskonsesjonen gjelder tre vatn i vassdraget. Lysebotn kraftverk utnytter 106 meter fall i Helveteselva. Konsesjonsvilkårene som ble gitt i forbindelse med overdragelsen av konsesjonen til Troms Kraftforsyning, var standard vilkår uten noen vilkår som tok opp de allmenne interessene som ble berørt av utbyggingen. Disse vilkårene gjelder for 50 år regnet fra 1972. Av de allmenne interessene, er det særlig fisken som er blitt skadelidende ved reguleringene av magasinene Nedre Hestvatn og Svartholvatn.

Den foreliggende søknaden er fremmet i forbindelse med en rehabilitering av Lysebotn kraftverk. Ved en ombygging av stasjonen skal fallhøyden økes med 6,1 meter. Dessuten skal de to gamle aggregatene på 1,8 MW byttes ut med et aggregat på 5,1 MW. Pr. 2. kvartal 1988 er ombyggingen beregnet til å koste 45,3 millioner kroner. Kraftproduksjonen er beregnet til å øke fra 23,0 til 28,3 GWh pr. år.

Fylkesmannen og NVE hevder at ombyggingen ikke berører allmenne interesser i særlig grad. Vassdragslovens §§ 104–105 kommer derfor ikke til anvendelse. NVE knytter derfor Ervervslovens § 4 til utnyttelsen av de nye 6,1 metrene. I tillegg er det klart at Troms kraftforsyning må ha konsesjon etter Elektrisitetsloven (eller Energiloven) for den nye installasjonen i kraftstasjonen.

NVE bestrider ikke Fylkesmannens påpe-

king av at reguleringene har gått ut over fiskebestandene i de regulerte vatna. Men de hevder at dette ikke har noe med den foreliggende søknaden å gjøre som gjelder en rehabilitering av kraftstasjonen.

I forbindelse med overdragelsene av rettighetene i Lysebotnvassdraget i 1990 argumenterte Oed med at det ikke ville gå inn for justeringer og innstramninger i vilkårene fordi dette kunne vanskeliggjøre rasjonaliseringstiltak i kraftforsyningen. Ved denne anledningen ble det heller ikke stilt vilkår som tok opp allmenne interesser.

Med mellomrom vurderes vilkårene knyttet til utbyggingen slik at de blir tidsmessige. Som beskrevet foran, var det spesielle omstendigheter ved revisjonen av vilkårene i 1980. DN mener at det nå er et naturlig tidspunkt å knytte mere tidsmessige vilkår til denne utbyggingen. Det er 50 år siden utbyggingen startet og det skal investeres betydelige summer i rehabiliteringen av kraftverket. Selv om det rent formelt kan argumenteres med at det ikke på grunn av rehabiliteringen kan *kreves* nye vilkår av hensyn til allmenne interesser, er det like fullt slik at det er *mulig* å knytte nye vilkår til konsesjonen. DN mener at det reelle innholdet i saken tilsier at dette bør vurderes nå.

DN vil derfor be om at følgende vilkår knyttes til vilkårssettet som ble vedtatt ved kgl. resolusjon av 14. mars 1980:

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning ved tiltak å kompensere for skader på fiskebestandene i Nedre Hestvatn og Svartholvatnet.»

Lenvik kommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 30. januar 1991:

«Viser til Deres skriv datert 23. januar 1991 vedr. Troms kraftforsyning – Lyselva i Lenvik (194,3 pst.) – Bruksrettskonsesjon.

Lenvik kommunestyre behandlet bruksrettskonsesjon i møte 13. september 1990 – sak 59/90 – og fattet slikt vedtak:

Lenvik kommunestyre har ingen merknader til søknad om bruksrettskonsesjon, samt søknad om konsesjon for elektrisk anlegg i forbindelse med ombygging av Lysbotn kraftstasjon. Lenvik kommune forutsetter forøvrig at samtlige formaliteter i saken avklares.»

Departementets bemerkninger.

Foreliggende sak gjelder søknad fra Troms kraftforsyning angående Lysbotn kraftverk på Senja, som skal opprustes fullstendig pga. slitasje og elde. I den forbindelse er det planlagt å flytte kraftstasjonen 25 meter slik at utnyttet fall øker med 6,1 meter. Utvidelsen er konsesjonspliktig. Fallrettighetene eies av staten v/Direktoratet for statens skoger. Det er inngått tilleggsavtale mellom direktoratet og troms kraftforsyning. Troms kraftforsyning må derfor ha konsesjon for erverv av bruksrett til ytterligere fallrettigheter i vassdraget iht. industrikonsesjonsloven § 4.

Ombyggingen av Lysbotn kraftverk er kostnadsberegnet til 45,3 mill. kroner pr. 2. kv. 1988. Økt fallhøyde, samt forbedret virkningsgrad medfører at kraftproduksjonen vil øke med 5,3 GWh fra 23,0 GWh til 28,3 GWh.

Tilleggsutbyggingen berører ikke allmenne interesser i den grad at det er nødvendig med tillatelse etter vassdragsloven.

NVE tilrår at søknaden imøtekommes.

Hverken Lenvik kommune eller Troms fylkeskommune har noen merknader til innstillingen.

Miljøverndepartementet (MD) viser til at fylkesmannens miljøvernavdeling og Direktoratet for naturforvaltning (DN) ønsker at det stilles nye og mer tidsmessige vilkår for kraftverket. MD ber Olje- og energidepartementet vurdere å ta inn i konsesjonsvilkårene DNs forslag til fiskevilkår, evt. i moderert form.

NVE har avvist kravet om nye vilkår på det grunnlag at saken kun blir å vurdere ut i fra de tilleggsvirkninger som følger av at utbyggingen vil utnytte ca. 6 meter større fallhøyde enn før. Det er full enighet om at konsekvensene av den ønskede opprustningen ikke vil berøre allmenne interesser i særlig grad utover de som berøres i forbindelse med den eksisterende regulering av vassdraget.

Olje- og energidepartementet vil bemerke at det foreslåtte fiskevilkåret gjelder reguleringene. Industrikonsesjonsloven gir ikke hjemmel for å fastsette vilkår som gjelder reguleringer og det foreslåtte vilkår kan derfor ikke tas med.

Olje- og energidepartementet tilrår at den omsøkte bruksrettskonsesjon gis. Vilkårene for bruksrettskonsesjonen fra 1980 gjøres gjeldende også for tilleggsutbyggingen. bruksrettskonsesjonen gis på ubegrenset tid dog begrenset til den tid leieavtalen med staten består.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av 14. desember 1917 nr. 16 gis Troms Kraftforsyning tillatelse til erverv av bruksrett til fallrettigheter i forbindelse med opprusting av Lysbotn kraftverk.

10. Aktieselskabet Hafslund/ Borregaard Industries Limited.

(Nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselven.)

Kongelig resolusjon 22. mars 1991.

Den foreliggende sak gjelder en søknad av 4. oktober 1982 fra Aktieselskabet Hafslund/ Borregaard Industries Limited om fastsettelse av nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva, Tune i Østfold.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 20. juni 1985 avgitt følgende innstilling i saken:

«Hovedstyret har fra Aktieselskapet Hafslund mottatt følgende søknad 4. oktober 1982:

«1.

Nedre Glommas hovedløp går over Sarpsfossen, hvor fallrettighetene utnyttes av Borregaard og Hafslund i det felleseide Sarp kraftverk og i de to selskapers separate anlegg Borregaard kraftverk og Hafslund kraftverk. Vannstanden ovenfor fossen og vannføringen gjennom fosseløpet reguleres av en dam som de to selskaper eier i fellesskap med Glomma Fellesfløtningsforening.

2.

Et sideløp grener av fra hovedløpet ved Furuholmen og går gjennom Mingevann, Ågårdselven og Visterflo inntil det igjen løper sammen med hovedstrømmn ved Greåker. Vannføringen gjennom dette sideløp reguleres ved en mindre dam i Sølvstufossen i Ågårdselven, tilhørende Glomma Fellesfløtningsforening. Til orientering vedlegges en kartskisse, bilag 1.

3.

I konsesjonen som ble gitt Sarp kraftverk 12. november 1974, er det under pkt. A.2 forutsatt at vannføringen i Ågårdselven inntil videre ikke endres og «at en eventuell senere endring av vannføringen gjøres til gjenstand for behandling i henhold til vassdragsloven, jfr. §§ 104 og 105».

4.

Det er Glomma Fellesfløtningsforening som i dag har konsesjon på damanlegg og reguleringen av vannføringen i Ågårdselven i henhold til Kgl. resolusjon av 28. juli 1933. Se vedlagte bilag 2 hvor også reguleringsreglementet for manøvrering av Sølvstudammen, utferdiget av Fredrikstad Tømmerdireksjon i mai 1936, er tatt med. Det fremgår herav at Sølvstudammen skal være stengt ved vannføringer i Glomma under ca. 500 m^3/s. Under slike forhold tilføres Ågårdselven vann gjennom et rør i dammen som skal gi en vannføring svarende til det naturlige avløp fra Vestvannet.

5.

Under konsesjonsbehandlingen for Sarp kraftverk tok Moss og Tune Laksestyre i brev av 10. september 1974 opp med Miljøverndepartementet spørsmål om å få sikret en viss minimumsvannføring i Ågårdselven.

Som det fremgår av vårt brev, datert 9. oktober 1974 til Moss og Tune Laksestyre, (bilag 3) har vi drøftet denne sak med de interesserte parter og sa oss villige til å overveie en fremtidig forandring av reguleringsreglementet for Sølvstudammen «med tanke på å komme frem til en for alle parter hensiktsmessig regulering av vannføringen i Ågårdselven». Som et resultat av disse drøftelser og etter råd fra fiskerisakkyndige har det siden vinteren 1977/78 foregått en prøvetapping i vinterperioden på ca. 1 m^3/s. i Ågårdselven for å sikre oppvekstmulighetene for fiskeyngel. Denne prøvetapping har foregått i forståelse med Vassdragsdirektoratet.

6.

Det har også foregått drøftelser mellom Glomma Fellesfløtningsforening og fosseeierne (Borregaard/Hafslund) om blant annet en eventuell overtagelse av Sølvstudammen og reguleringen der, under forutsetning av at man kommer fram til en tilfredsstillende avtale med fiske- og friluftsinteressene om reguleringen av vannføringen i Ågårdselven. Det foreliggende utkast til avtale med Glomma Fellesfløtningsforening, datert 6. januar 1977, vedlegges. (Bilag 4).

7.

Som et resultat av drøftelsene med «fiskeinteressene» foreligger det nå et forslag i brev, datert 18. september 1981, fra Moss og Tune Laksestyre, til regulering av vannføringen i Ågårdselven. (Bilag 5).

8.

Etter å ha gjennomført en rekke produksjonsberegninger for å klarlegge krafttap og gevinst, går vi inn for forslaget fra Moss og Tune Laksestyre og søker på vegne av Borregaard Industries Limited (erklæring bilag 6) og A/S Hafslund om konsesjon på damanlegget i Sølystufossen og regulering av vannføringen i Ågårdselven, således:

1. Ved vannføringer over ca. 1 100 m^3/s. i Glomma (målt ved Solbergfoss) følges den gamle reguleringskurve som vist på vedlagte bilag 7.
2. Mellom 1 100 m^3/s. og 700 m^3/s. slippes 20 m^3/s. i Ågårdselven.
3. Under 700 m^3/s. i Glomma følges den gamle reguleringskurven.
4. Vannføringen i Ågårdselven holdes på minimum 7 m^3/s. i tiden fra 15. mai til 1. september.
5. Fra 1. september til 15. mai neste år holdes i Ågårdselven en minimumsvannføring på 1 m^3/s.
6. Om fiskesesongen utvides utover 1. september, skal reglene for sommervannføringen ifølge pkt. 4 utvides tilsvarende.
7. Behovet for vann til fisketrappen i Sølvstufossen forutsettes dekket av den vannmengde som til enhver tid blir tilført Ågårdselven.»

Av bilagene til søknaden siteres bare fra *bilag 4* som er avtaleutkastet mellom Glomma Fellesfløtningsforening og «fosseeierne» (A/S Borregaard og A/S Hafslund) om overtakelse av hele Sarpsfossdammen og Sølvstudammen.

«1.
Fosseeierne overtar til eiendom Glomma Fellesfløtningsforenings sameieandel i Sarpsfossdammen uten vederlag.
Glomma Fellesfløtningsforening er dermed fri for enhver deltagelse i vedlikeholdsutgiftene til dammen som påløper etter 1. januar 1976. Tidligere andel i vedlikeholdsutgifter er oppgjort.
Fritagelsen for deltagelse i vedlikehold gjelder uansett om utgiftene skyldes forhold som er oppstått tidligere.

2.
Fosseeierne overtar Glomma Fellesfløtningsforenings eiendomsrett til Sølvstudammen i Ågårdselven med forpliktelse til å overta manøvrering av dammen samt driftsutgifter og vedlikehold. Ordningen betinger ikke noe vederlag hverken nu eller i fremtiden.
Om nødvendig overtar fosseeierne de tillatelser som er gitt i forbindelse med Sølvstudammen, således også tillatelse gitt Fredrikstad Tømmerdireksjon ved Kgl. res. av 28. juli 1933.

3.
Glomma Fellesfløtningsforening vil ikke motsette seg endret tapping gjennom Sølvstudammen. Det forutsettes at det endrede tapningsreglement ikke skal forandre de nåværende fløtningsforhold og at de tidligere fastlagte og avtalte vannstander opprettholdes, nemlig en vannstand på minimum kote 22,50 og et maksimum på kote 23,00 ved Sarpsfossen ved vannføringer mindre enn ca. 700 m^3/s. Ved vannføringer større enn ca. 700 m^3/s. øker vannstanden i henhold til «Søgnens reguleringskurve» av 21. november 1939. Partene regner med at kote 23,00 ved Sarpsfossdammen tilsvarer kote 24,00 ved Sølvstudammen. Glomma Fellesfløtningsforening skal fortsatt ha rett til en tapping som gir 3,15 m^3/s. i tunnelen ved Eidet, så lenge det er behov for dette til fløtningsformål.»

Moss og Tune Laksestyre hadde – før søknaden ble innsendt – fått seg forelagt et utkast, og uttalte følgende 13. september 1982:

«Avtalemessig har forslaget om en ny reguleringsplan for vannføringen i Ågårdselven gjennom året og som skal være grunnlaget for fosseeiernes søknad om en ny konsesjonsordning, nå vært ute til høring hos de berørte interesseorganisasjoner. Det har ikke fra noe hold kommet innsigelser m.h.t. de foreslåtte vannføringer. Tvert imot er det blitt oppfattet som meget positivt at man også i praksis har fått god anledning til å observere forholdene i elven gjennom flere fiskesesonger ved de vannføringer man nå er enige om å legge til grunn for søknaden.
Vi vil imidlertid ikke legge skjul på at det fra flere hold er annonsert at man i høringsrunden i forbindelse med konsesjonssøknaden kommer til å koble saken sammen med nødvendig vann til de fisketrapper som man nå mener kan bli aktuelle i Sarpsfossen.»

Saken ble kunngjort i «Norsk lysingsblad» og i lokalaviser og sendt til distriktet rundt hele nedre del av Glomma fra delet mellom denne og Ågårdselva og langs hele utløpsdeltaet.

Sarpsborg kommune, brev av 9. februar 1982, viser til følgende uttalelse fra frilufts- og miljøvernnemnda:

«Frilufts- og miljøvernnmnda i Sarpsborg anbefaler at forslaget til manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva gjennomføres, og at den vannføring som er foreslått sluppet i elva til enhver tid overholdes. Ved eventuell bygging av ny dam må det tas nødvendig hensyn til de estetiske sider ved saken slik at dammen best mulig kan passes inn i lanskapet slik at den virker minst mulig skjemmende.»

Landbruksnemnda i Tune behandlet saken i møte 26. januar 1983 og traff enstemmig følgende vedtak:

«Landbruksnemnda i Tune kan ikke se at Damanlegget og det nye Tappereglementet for Ågårdselva som A/S Hafslund søker om konsesjon for i brev av 4. oktober f.å., fører til skade for landbruksnæringen.
Nemnda har således intet å innvende imot at konsesjon gis.»

Kommunene Fredrikstad, Kråkerøy, Rolvsøy, Råde, Skiptvet, Varteig og Skjeberg har ingen bemerkninger til søknaden. Onsøy og Borge har ikke avgitt uttalelse.

Østfold fylkesutvalg behandlet saken i møte 17. mars 1983 og traff enstemmig følgende vedtak:

«Østfold fylkeskommune anbefaler søknad fra A/S Hafslund om konsesjon på damanlegg og nytt tappingsreglement for Ågårdselven i Tune kommune imøtekommet.»

Fylkeslandbruksstyret i Østfold behandlet saken i møte 18. februar 1983 og traff følgende enstemmige vedtak:

«Fylkeslandbruksstyret anbefaler Aktieselskapet Hafslund's søknad om konsesjon på damanlegg og nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva, Tune kommune.»

Fylkesfriluftsnemnda behandlet saken i møte 26. januar 1983 og vedtok enstemmig følgende uttalelse:

«Fylkesfriluftsnemnda viser til sin uttalelse i møtet 11. juli 1974 i forbindelse med konsesjonssøknad for bygging av Sarp kraftverk, hvorav siteres:

> «Ved behandlingen av konsesjonssøknaden må det tas hensyn til ønskeligheten av å beholde en minstevannføring i elva som kan sikre fiskeinteressene og gjøre det mulig å bevare det landskapsmessige særpreg som har gjort Sølvstufossen og traktene nedover mot Solli til et kjent og kjært utfartsmål for distriktets turgjengere.»

Nemnda antar at det i den foreliggende konsesjonssøknad, punktene 4 – 6 er tatt tilstrekkelige hensyn til fiskeinteressene og områdets status som natur- og landskapsvernområde, og vil ikke motsette seg at konsesjon gis på de anførte vilkår. Nemnda har i denne forbindelse ikke vurdert om den planlagte regulering vil få betydning for mulige tiltak for bekjempelse av Tuneflua da dette ligger utenfor medlemmenes kompetanse.»

Østfold Kraftforsyning har i møte 4. februar følgende enstemmige vedtak:

«Styret for Østfold Kraftforsyning har ingen bemerkninger til A/S Hafslunds søknad om fastsettelse av nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva.»

Fylkesmannen i Østfold, brev av 11. april 1983:

«Det er under høringen ikke fremsatt motforestillinger til den omsøkte endring av manøvreringsreglementet for Sølvstudammen. En kan heller ikke se at den omsøkte regulering vil forverre resipientforholdene.

Da søknaden har sin bakgrunn i ønske om å bedre oppgangen av laks i Glomma, synes det hensiktsmessig i denne forbindelse også å vurdere tiltak for å bedre oppgangen av ål i vassdraget. En vil derfor anmode om at det blir vurdert nærmere om det i denne forbindelse også bør fastsettes vilkår om etablering av åleleder forbi Sølvstudammen. En er videre av den oppfatning at det bør bygges feller for fangst av utgangsål ved denne dammen. Det er beklagelig at ålforekomstene/-produksjonen i Glomma ikke er blitt gjenstand for nevneverdig utnyttelse.

En har forøvrig ingen merknader til søknaden.»

Fylkesmannens miljøvernavdeling ga i brev av 24. januar 1985 følgende tilleggsuttalelse:

«En viser til telefonsamtale den 11. januar d.å. vedrørende en mulig tilleggsuttalelse i rubriserte sak. Etter at vi avga vår uttalelse den 11. april 1983 har det fremkommet et nytt moment i og med at det i inneværende år er planlagt å rense opp Seutelva for å gjenopprette den gamle vannforbindelsen mellom Visterflo og sjøen ved Seut. I konsulentutredningen for dette prosjektet fremgår det at det er vannføringen i Ågårdselva som skaper den trykkhøyden som skal drive vannet gjennom det opprensede elveløpet. Fra denne utredningen siteres:

> «Når det går vann i Ågårdselva vil vannstanden ved Hauge bru pendle om en likevekt på ca. + 0,40. Om vinteren, når lukene ved Sølvstufossen er stengt, vil vannstanden ved Hauge bru pendle om en likevekt på + 0,08. Trykkhøyden som skal drive vannet inn i Skinnerflo og videre gjennom Seutelva vil dermed i gjennomsnitt bli ca. 40 cm om sommeren og ca. 8 cm om vinteren.»

Sommermålingene er utført 1. august ved en gjennomsnittlig vannføring i Ågårdselva på ca. 50 m^3/sek.

Det er grunn til å tro at en reduksjon av vannføringen fra gjennomsnittlig 50 m^3/sek. til 20 m^3/sek. vil endre de hydrauliske forhold for elveprosjektet, og spesielt være eutrofieringsmessig ugunstig fordi denne reduksjonen som regel vil finne sted i månedene juli – august.

Det er relativt komplisert hydrauliske forhold en har i dette området fordi vannstander og vannføringer er påvirket både av elvevann og tidevann. En har nå på gang en utredning om Visterflo, og vil da muligens få mer informasjon i denne sammenheng. Men full situasjonsoversikt vil en neppe få før kanalen er utgravd, og det kan foretas målinger på forskjellige steder med ulik vannføring i Ågårdselva.

Med den kunnskap en har i dag vil det imidlertid være betenkelig med særlige reduksjoner av vannføringen i Ågårdselva.»

Østlandskonsult A/S's konsulentutredning av 29. oktober 1979 lyder slik:

«II. Kanalisering

1. Innledning

Allerede i 1867 ble det framlagt en betenkning angående kanalisering av Seutelva. Elva var på den tiden ikke helt igjengrodd, men det var ønskelig å gjøre elva farbar for mindre båter. Dette arbeidet ble aldri utført og tilgroingen fortsatte. Det oppgis av folk som bor langs elva at Skinnerflo de siste 40 årene ikke har hatt utløp mot sjøen gjennom Seutelva. Bare ved flom har vannet hatt mulighet til å presse seg igjennom. Etter leirraset nord for Onsøy stasjon har gjennomstrømningen avtatt ytterligere, og i dag er det et markert vannskille i det området hvor leirraset gikk.

I 1977 ble elva nivellert og i brev av 3. januar 1978 til Østfold Landbruksselskap orienterer overingeniør Lahaug ved Forbygningsavdelingen, *Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen* (N.V.E.) om mulighetene for å kanalisere elva. Det framgår at et flytende sugeapparat med bredde 6,0 m og et minimum vanndyp på 1,0 m sannsynligvis vil kunne fjerne massene, men at det knytter seg usikkerhet til bruk av apparatet i området med sterk sivvekst. Kostnadene for opprenskningen i en lengde av 4 km er i brevet anslått til ca. kr. 400 000.

2. Hydrologiske forhold

Glomma deler seg nord for Sarpsborg. Det vestre løpet gjennom Mingevannet, Ågårdselva med Sølvstuefoss ned til Visterflo fører bare vann om sommeren, når det er flom i Glomma. Uttak av vann til kraftforsyning ved Sarpsfossen har økt den siste tiden og medfører mindre vann til Ågårdselva. Vannføringen

i Ågårdselva kan anslås til ca. 50 m³/s. i sommermånedene. Når vannføringen i Glomma ved Solbergfoss er 500 m³/s. eller mer, skal begge lukene ved Sølvstuefoss åpnes. Lukene åpnes som regel i mai måned og lukkes i august/september. En eventuell høstflom medfører at lukene åpnes på nytt for en kortere periode før vinteren. Ved Solli bru deler det vestre løpet seg med en gren til Visterflo og en mindre gren til Skinnerflo. Vanndelet ligger noe over kote ± 0 og følger svingningene mellom flo og fjære i sjøen. Opprinnelig strømmet en liten del av vannføringen i Ågårdselva inn i Skinnerflo og videre mot Gressvik gjennom Seutelva. På grunn av virkningene fra flo og fjære var det tilbakestrømning av vann fra Gressvik mot Skinnerflo ved høy vannstand i sjøen. Vannet rant da inn fra to kanter og vannspeilet steg i Skinnerflo. Ved lavvannstand kunne det oppmagasinerte vannet igjen renne ut.

2.1 Forholdene i dag

Nedslagsfeltet til Skinnerflo er vist på tegn. nr. 1057.001-1. Nedbøren som faller i feltet på 52 km², må gjennom Visterflo og Glommas hovedløp for å komme til sjøen. I feltets nordvestlige hjørne er det et utløp under riksvei 110, men kulverten under veien ligger med bunn på kote + 0,98 og vil bare kunne føre små vannmengder ut av feltet ved flom. Kulvertens dimensjon er Ø 600 mm. Vannstanden i Seutelva nord for Onsøy stasjon ble i sommer nivellert til kote + 1,24, mens vannstanden i Skinnerflo varierte mellom + 0,35 og + 0,40 (se tegn. nr. 1057.001 - 5).

Observasjoner fra bru over utløpet av Skinnerflo ved Solli viser at vannet renner ut av Skinnerflo ved lavvann og inn i Skinnerflo ved høyvann. På grunn av små høydeforskjeller er det viktig å registrere de nøyaktige vannhøydene i Skinnerflo, ved Seutbrua og i Visterflo til samme tid. En vil på denne måten skaffe seg et grunnlag for å beregne vannmengder og hastigheter ut og inn av Skinnerflo i dag og i framtiden. Det ble utført slike målinger. 1. august d.å. ved høyvann og ved lavvann. Resultatene er vist i tabellen nedenfor.

	Seut-brua	Vister-flo	Skin-nerflo
H.V.	0,35	0,40	0,35
L.V.	0,09	0,17	0,40

Vannstanden i Skinnerflo varierer bare med 5 cm, mens vannspeilet ved Seutbrua og i Visterflo beveger seg henholdsvis 26 cm og 23 cm.

Skinnerflo virker som et oppsamlingsmagasin for vann fra Ågårdselva/Visterflo. Når det er høyvann, renner vann inn i Skinnerflo. Ved lavvann renner vannet ut igjen. Overflaten i Skinnerflo er så stor i forhold til utløpet at svingningene bare blir 5 – 10 cm. Hvis Seutelva åpnes, vil svingningene bli no større fordi vannet kommer raskere ut og inn.

Ved lavvann vil det være en høydeforskjell på ca. 30 cm mellom Skinnerflo og Seutelvas utløp. Senere har vi nivellert høyden i Visterflo og ved utløpet av Skinnerflo ved Solli (Hauge bru). Samtidige målinger ved lavvannstanden gir en differanse på 26 cm. Når det går vann i Ågårdselva, vil vannstanden ved Hauge bru pendle om en likevekt på ca. + 0,40. Om vinteren, når lukene ved Sølvstuefoss er stengt, vil vannstanden ved Hauge bru pendle om en likevekt på ca. + 0,08. Trykkhøyden som skal drive vannet inn i Skinnerflo og videre gjennom Seutelva vil dermed i gjennomsnitt bli ca. 40 cm om sommeren og ca. 8 cm om vinteren.

Vi har også gjort grove hastighetsmålinger ved Hauge bru og funnet at hastigheten ved lavvannstand ligger på ca. 0,2 m/s. Det tilsvarer en vannmengde på ca. 3,0 m³/s. ved et dyp på 1,0 m og en bredde på 15 m. Den gjennomsnittlige, spesifikke avrenningen fra feltet er 17 l/s km². Den gjennomsnittlige avrenningen blir:

$$Qgj. = 17 \cdot 50 = 850 \text{ l/s.}$$

Den gjennomsnittlige, teoretiske oppholdstiden i Skinnerflo ved et vannareal på 1,5 km² og et antatt vanndyp på 2,0 m blir:

$$T = \frac{1\,500\,000 \cdot 2{,}0}{0{,}85 \cdot 3\,600 \cdot 24} = 41 \text{ døgn}$$

Det er her ikke tatt hensyn til vann fra Ågårdselva, fordi strømningen bare vil bevege seg fram og tilbake i en liten del av Skinnerflo.

Ved flom kan vannføringen anslagsvis stige til:

$$Qflom = 300 \cdot 50 = 15\,000 \text{ l/s} = 15 \text{ m}^3\text{/s.}$$

Hastigheten ved Hauge bru blir da:

$$Vflom = \frac{15}{1{,}0 \cdot 15} = 1{,}0 \text{ m/s}$$

2.2 Framtidige forhold

Nedslagsfeltet for Seutelva ved Seutbrua er på 87 km² og framgår av tegn. nr. 1057.001 - 2. Når Seutelva blir åpnet igjen, vil nedbøren i feltet fordele seg på de to utløpene. Om sommeren vil anslagsvis 40 pst. av vannmengden renne ut ved Seutbrua. Det er da regnet med en kanal med bunnbredde på 6,0 m. Avrenningen ved Seutbrua fra eget felt blir:

$$Qgj. = 17 \cdot 87 \cdot 0{,}4 = 590 \text{ l/s}$$

Det er ikke gjort målinger i feltet ved flom, og det er vanskelig å forutsi hvor stor del av tilsiget som renner mot Seutbrua.

Oppholdstiden i Skinnerflo på grunnlag av innstrømningen fra Ågårdselva/Visterflo er beregnet under punkt 4.

3. Seutelva

Forholdene i Seutelva i dag er vist ved hjelp av kart og lengdeprofil på tegn. nr. 1057.001 - 3 og -5. De igjengrodde partiene er vist, og punktene hvor tverrprofiler er oppmålt framgår også. På lengdeprofilen er vannspeil, toppslamteppe og fast bunn avmerket.

Det største gjengroingsområdet ligger syd for utløpet av Kjølbergbekken. Nord for Lille Ørmen bru er også en lang strekning av elva igjengrodd. De igjengrodde områdene varierer fra ren sivvegetasjon til myrområder, hvor en kan gå over.

Når elva kanaliseres, vil vannstanden og

dermed også grunnvannstanden synke fra kote + 1,24, som er høyeste nivå i dag, til området fra + 0 til + 0,40.

I det følgende kapittel skal det kort redegjøres for hvilke hastigheter og vannmengder en kan regne med i en kanalisert elv.

4. Kanal, hydrauliske beregninger

Kanalberegningene er utført ved hjelp av Mannings formel:

$V = M \cdot R^{2/3} \cdot I^{1/2}$

V: Gjennomsnittlig hastighet
M: Mannings tall, ruhetskoeffisient

$R = \frac{F}{U}$

R: Hydraulisk radius
F: Det våte tverrsnittet
U: Den våte omkretsen
I: Vannspeilets fall

En antar at Mannings tall vil variere mellom 25 (sterkt tilvokst) og 40 (lite tilvokst).

I det følgende eksempel har en regnet med en samlet kanalstrekning på 4 810 m og at vannspeilet i Skinnerflo og ved Seutbrua ligger på henholdsvis + 0,40 og + 0,09 (lavvannstand 1. august 1979). De strekningene som ikke er kanalisert, vil ha tilnærmet horisontale vannspiel.

Hvis det mudres en kanal med bunnbredde 6,0 m, sideskråninger med fall 1:1,5 og bunn på kote ÷ 1,0, vil vannføringen bli 1,9 m^3/s. Den gjennomsnittlige hastigheten blir 0,19 m/s. Det er da regnet med forholdsvis sterk sivvekst (M = 25).

Den første tiden etter mudringen vil det være lite siv, og vannmengde og hastighet kan beregnes til henholdsvis 3,0 m^3/s. og 0,30 m/s (M = 40).

Fig. 1

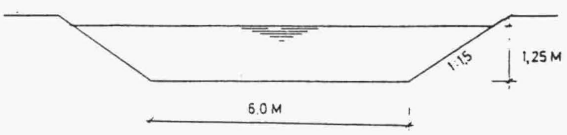

En hastighet på 0,19 m/s er tilstrekkelig til å føre slam nedover elva, mens en hastighet på 0,3 m/s vil kunne transportere fine sandpartikler og løs leire. Disse hastighetene kan få betydning for planteveksten i og med fjerningen av slam og annet dødt organisk materiale.

Arealet av Skinnerflo er ca. 1,5 km^2. En vannstandssenkning på 5 cm tilsvarer et vannvolum på 75 000 m^3. Denne vannmengden vil renne ut gjennom Seutelva og mot Visterflo i løpet av en lavvannsperiode.

Vannhastigheten i elva mot Visterflo er målt til 0,2 m/s ved lavvann.

Vannmengden blir tilnærmet:

$Q_v = 0{,}2 \cdot 1{,}0 \cdot 15 = 3{,}0\ m^3/s.$

Tilsammen renner det Q = 1,9 – 3,0 = 4,9 m^3/s. ut av Skinnerflo.

På grunn av faren for inntrenging av saltvann bør bunnen ikke senkes lavere enn kote ÷ 1,0. Det blir dermed bare bunnbredden som kan økes.

Hastigheten og vannføringen som funksjoner av bunnbredden er vist i diagrammet på neste side.

På grunn av faren for igjengroing bør bunnbredden ikke være mindre enn 6,0 m. Det fremgår av figuren at en økning av bunnbredden fra 6,0 til 10,0 m bare medfører en økning av hastigheten på 6,4 pst. Når tverrsnittet øker, vil også vannmengden øke, og dermed blir periodene med maksimal hastighet kortere. Det har derfor liten hensikt å øke bunnbredden ut over 6,0 m.

Når det er flom i nedslagsfeltet til Skinnerflo, vil vannspeilet stige høyere enn kote + 0,40 og avrenningen i Seutelva blir større. En økning i vannføringen vil vi også få ved spesiell lav vannstand ved Seutbrua.

Vannføringen og hastigheten som funksjoer av høydeforskjellen mellom Skinnerflo og Seutbrua er vist grafisk i fig. 3. Det er regnet med konstant vannspeil i Skinnerflo på kote + 0,40.

Ved lavvannstand på ÷ 0,40 ved Seutelva vil det være mulig med hastigheter i området 0,27 – 0,47 m/s, avhengig av hvor mye kanalen har grodd til med siv etter mudringen. Det betyr at sand med kornstørrelse opp til 0,5 mm kan føres med strømmen i kanalen, og en oppnår en viss spyleeffekt.

Om sommeren vil en høydeforskjell på ca. 40 cm mellom Visterflo og nivået ved Seutbrua drive vannet gjennom Skinnerflo og Seutelva. Tapet gjennom forbindelsen Visterflo/Skinnerflo kan tilnærmet settes til null. Ifølge diagrammet på side 7 vil vannføringen variere mellom 1,9 og 3,1 m^3/s. Det vil si at oppholdstiden i Skinnerflo vil variere mellom 18 og 11 døgn, avhengig av begroingen i kanalen.

De enkelte kanalstrekningene er vist i plan og snitt på tegn. nr. 1057.001 - 4 og 1057.001 - 6.

5. Kostnader

Utgangspunktet for masseberegningen i *Bilag nr. 1* er en kanal med bunn på kote ÷ 1,0 m, bunnbredde 6,0 m og sideskråninger 1:15. Sideskråningene vil i praksis variere noe på grunn av massenes varierende stabilitet.

Massene er beregnet på grunnlag av lengdeprofil langs midtlinjen og tverrprofiler. Hvis kanalen av praktiske årsaker flyttes mot en av elvesidene, for å lette mudringsarbeidet, bør masseberegningen korrigeres.

Vi har vært i kontakt med entreprenører med erfaring fra lignende arbeider, for å finne frem til egnede arbeidsmetoder og forholdsvis sirke kostnadsoverslag. Mudring med sugeapparat blir ikke aktuelt på grunn av store mengder siv, som vil stoppe til pumpe og ledning. Overingeniør Lahaug i N.V.E. har opplyst at sugeapparatet til N.V.E. egner seg best til rene sandmasser. Erfaringene med siv er dårlige. Den mest hensiktsmessige metode er å benytte en gravemaskin på en flåte, som trekkes oppover elva fra Seutbrua. Etterhvert som arbeidet går framover, vil grunnvannet senkes, og graveforholdene vil bli bedre enn de er i dag. Massene må legges ved siden av kanalen. Hvis massene skal fraktes vekk, f.eks. med lektere, vil prisene bli av en helt annen størrelsesorden.

Enkelte steder kan det være aktuelt å flytte massene to ganger, eventuelt å benytte transportbånd. Flåten må dras på land, forbi 5 bruer. Dette arbeidet er forholdsvis kostbart og er tatt med som egen post i kostnadssammenstillingen på neste side.

Mudring 45 400 m³ á kr. 30	kr.	1 362 000
Kostnader ved passering av bruer: 5 stk á kr. 20 000	»	100 000
Tilrigging. 10 pst. av mudringskostnad	»	140 000
Sum	kr.	1 602 000
Uforutsett, adm. etc. ca. 20 pst.	»	328 000
Totalt	kr.	1 930 000

Den forholdsvis høye pris pr. m³ må sees i sammenheng med at en stor del av massene er svært løse og vanskelige å håndtere. I tillegg er mye av massene fordelt på korte strekninger med rene transportstrekninger imellom.

6. Konklusjon

En kanalisering av Seutelva vil gi brukbar hastighet i kanalen og god utskifting av vannet i elva og Skinnerflo med Glommavann om sommeren.

Likevel er det fare for at kanalen vil gro igjen etter noen år.

Sterk sivvekst reduserer hastigheten betydelig, slik det framgår av fig. 2, på side 6.

Når sivet vokser tett over hele bunnen av kanalen, vil slam bli holdt tilbake, og en risikerer at høst- og vårflom ikke er kraftige nok til å skylle slammet ut.

Igjengroingsprosessen vil da kunne gå fort. Hvis sivet fjernes om sommeren, når næringsstoffene er i bladene, vil en redusere gjenveksten, samtidig som hastigheten i kanalen opprettholdes.

Blant annet i Sverige finnes det på markedet maskiner som skjærer sivet under vann. En slåmaskin er påmontert en spesialbygget liten båt med motor. Ved hjelp av dette utstyret kan kanalen vedlikeholdes, og det blir ikke behov for gjentatt mudring etter 10 – 15 år, noe en ellers vil risikere.»»

Moss og Tune Laksestyre, brev av 14. januar 1983:

«Laksestyret har mottatt NVE's skriv av 25/11 - 82.

De berørte organisasjoner har uttalt seg i henhold til vedlegg.

Laksestyret sier seg tilfreds med at det omforenede reguleringsforslag er lagt til grunn for søknaden.

Laksestyret vil imidlertid si seg enig med Østfold Fylkeslag av NJFF og Fiskerikonsulenten i Øst-Norge i deres uttalelse om sikring av nødv. vann til fangstfella ink. forlengelsen av denne til en fullstendig trapp på Hafslundsiden, samt til en evt. trapp nr. 2 på Borregård-siden slik som det nå ser ut til å bli aktuelt å vurdere.

Det samlede fremtidige behov for vann til trapper i Sarpsfossen vil bli i størrelsesorden 1 – 1,5 m³/sek. Til fangstfella alene er det tilstrekkelig med ca. 0,5 m³/sek.»

Nedre Glomma og Omegn Fiskeadministrasjon (NGOFA), brev av 13. august 1982:

«NGOFA's arbeidsutvalg har behandlet overnevnte og vil bemerke følgende:

Konsesjon må gjøres avhengig av fritt vann til laksetrapper i Sarpefossen – evnt. fri kraft til laksefella.»

Østfold Fylkeslag av Norges jeger- og fiskerforbund (NJFF), brev av 16. august 1982:

«Vi har ingen innvendinger mot den foreslåtte nye reguleringsavtale for vannføring i Ågårdselven som foreligger, men konsesjonen må gjøres avhengig av vann til laksetrappene og fangstfelle i Sarpsfossen.»

Innlandsfiskenemnda i Tune, brev av 2. september 1982:

«Innlandsfiskenemnda vedtok på sitt møte den 31. august 1982 følgende:

«Innlandsfiskenemnda slutter seg til manøvreringsreglement for Aagaardselva.»»

Fiskerikonsulenten i Øst-Norge, brev av 19. november 1982:

«For framtida må det tas nødvendig hensyn til minstevannføringen i Ågårdselva, samt at det må gis adgang til å slippe «lokkevannsflommer» når forholdene gjør dette ønskelig og nødvendig. Videre er jeg av den oppfatning at det bør bygges ei felle for fangst av utgangsål ved Sølvstufoss. Det er for galt at åleforekomstene aldri bli tatt vare på ved Sølvstufoss.

Videre kan det nevnes at jeg slutter med til uttalelsen av 16. august 1982 fra Østfold Fylkeslag av Norges Jeger- og fiskerforbund.»

Østfold Naturvern, brev av 13. januar 1983:

«Søknaden er gjennomlest av styret i Østfold Naturvern.

En finner det naturvernmessig forsvarlig å kunne gå inn for at konsesjon gis på damanlegget, med de reguleringsmengder som nevnes i pkt. 1 – 5 under avsnitt 8 i søknaden.

En vil likevel få uttrykke at det er et sterkt ønske fra naturvernhold om å holde en størst mulig vintervannføring i Ågårdselven. Dette av hensyn til overvintrende vannfugler, og da særlig fossekall. Denne fuglen har i Ågårdselven et av sine få overvintringssteder i Søndre Østfold.

Det er likeledes viktig å understreke at det må stilles strenge krav til overvåking av vintervannføringen i Ågårdselven, slik at denne er sikret en minimumsgrense på 1 m³/sek. Østfold Naturvern betviler at denne kontrollen til nå har vært god nok.»

Glommens og Laagens Brukseierforening og *Glomma Fellesfløtningsforening* har i brev av h enholdsvis 11. og 12. januar 1983 uttalt at de intet har i bemerke til søknaden.

I ekspedisjon fra Miljøverndepartementet av 9. mai 1983 er mottatt:

Statens forurensningstilsyn (SFT), brev av 10. januar 1983:

«Langs Ågårdselva (nedre del) er det ca. 20 bruk og en del boligbebyggelse. Ved Visterflo er det spredt bosetting langs nordlige del mens det ved utløpet er tettebebyggelse i Rolvsøy og Greåker. Det meste av avløpene ved Visterflo er eller vil bli samlet og ledet til et renseanlegg ved Fredrikstad.

Vannkvaliteten i Ågårdselva er mest preget av vannkvaliteten i Glåma, og ikke noe tyder på at lokale forhold har noen vesentlig virkning på forholdene. I Visterflo er det tidevannet som gjør seg mest gjeldende i forbindelse med vannkvaliteten.

Det omsøkte manøvreringsreglementet vil sikre en viss minstevannføring i Ågårdselva-Visterflo og forurensningsforholdene synes neppe å bli vesentlig endret fra dagens situasjon.

SFT mener på denne bakgrunn at det ikke er nødvendig å sette vilkår etter vannvernloven i denne saken.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF), brev av 26. april 1983:

«Nåværende reguleringer i nedre del av Glomma

Ågårdselva er et sideløp av Glomma og vannføringen reguleres av en dam ved Sølvstufossen. Det er Glomma Fellesfløtningsforening som i dag har konsesjon på damanlegget og reguleringen i henhold til kgl. res. av 28. juli 1933. I følge reguleringsreglementet skal Sølvstudammen være stengt ved vannføringer i Glomma under 500 m^3/s. Under slike forhold tilføres Ågårdselva vann gjennom, et rør i dammen som skal gi en vannføring tilsvarende det naturlige valøp fra Vestvannet.

Nedre Glommas hovedløp går over Sarpsfossen, hvor fallrettigheten utnyttes av Borregaard og Hafslund i det felleseide Sarp kraftverk og i de to selskapers separate anlegg Borregaard kraftverk og Hafslund kraftverk. Vannstanden ovenfor fossen og vannføringen gjennom fosseløpet reguleres av en dam som de to selskaper eier i fellesskap med Glomma Fellesfløtningsforening.

På strekningen fra Sarpsfossen til Øyeren er det 3 damanlegg med tilhørende kraftstasjoner. 32 km ovenfor Sarpsfossen ligger Vamma kraftverk, 7 km ovenfor Vamma ligger Fossumfoss-Kykkelsrud kraftverk og 8 km ovenfor der igjen ligger Mørkfoss-Solbergfoss kraftverk.

Laksefisket i Glommavassdraget

Glomma er lakseførende opp til Vamma kraftstasjon. Denne strekningen er tilgjengelig for oppvandrende fisk på to måter. Laksen kan gå gjennom sideelva Ågårdselva og passere fisketrappa i Sølvstudammen. I hovedelva går laksen opp til Sarpsfossen hvor det er bygd fiskefelle hvorfra fisken kan transaporteres til den overforliggende strekning.

Ågårdselva er den viktigste sportsfiskestrekningen, men i elva nedenfor Sarpsfossen blir det også tatt en del laks. Fra strekningen nedenfor Vamma er det innrapportert færre fangster av laks, men det er meldt om betydelige fangster av aure. Fiskekortsalget i hele området administreres av Nedre Glomma og omegn fiskeadministrasjon og inntektene i 1982 var på kr 57 100.

Statistikken over oppfisket kvantum viser at årene rundt 1920 har gitt de største kvanta med årsfangster mellom 2 og 3 tonn. I årene etter avtok fangstene sterkt, men i de senere år har det vært en stigende tendens med årlige fangster på omkring 1 tonn. Denne stigningen blir satt i sammenheng med økt kultiveringsarbeide. De lokale fiskeforeninger har i perioden 1965–1982 satt ut ca. 600 000 yngel, ca. 80 000 settefisk og ca. 40 000.

I regi av DVF-Fiskeforskningen har det i perioden 1963–1971 blitt satt ut merket laksesmolt for å fastslå størrelsen på tilbakevandringen til Glomma etter sjøoppholdet. Disse forsøkene har vist at ca. 45 pst. av gjenfangstene er fra vassdraget. Dette er et svært høyt tall for gjenfangst i elv. Til sammenligning kan det nevnes at utsetting av tilsvarende smoltmateriale i andre vassdrag har gitt under 10 pst. gjenfangst i utsettingselva. Hovedårsaken til den store gjenfangsten i Glomma er trolig at sjøbeskatningen i nærområdet er relativ liten. Disse forholdene gjør at de nedre delene av Glommavassdraget er svært velegnet for en videre oppbygging av laksebestanden.

Reguleringenes forhold til fiskeinteressene

Etter utbyggingen av Sarp kraftverk ble spørsmålet om minstevassføring i Ågårdselva aktualisert fordi vannføringen gjennom kraftverkene i Sarpsfossen dermed kunne økes til det dobbelte. Reguleringsreglementet som det nå søkes om for Ågårdselva er opprinnelig foreslått av Moss og Tune laksestyre for å ivareta fiskeinteressene i elva. Reglementet innebærer at vintervannføringen bli 1 m^3/s. og vannføringen i fiskesesongen minimum 7 m^3/s.

Direktoratet har ingen innvendinger mot hovedpunktene i det omsøkte reguleringsreglementet. Vi vil imidlertid gå inn for at det blir stilt en vannmengde til disposisjon for å fremkalle lokkeflommer. Til dette formålet må det avgis 3 mill m^3 vann årlig, dog ikke over 12 mill. m^3 for en sammenhengende 5-års periode. Lokkeflommene vil bevirke at oppvandringen av fisk lettere utløses noe som vil komme store deler av den lakseførende strekning til gode.

Bestemmelse om bruken av lokkeflommene skal tas av en fiskerisakkyndig oppnevnt av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

I framtiden vil det bli aktuelt å undersøke effekten av nytt reguleringsreglement samt å følge opp utviklingen av de fiskeribiologiske forhold i vassdraget. Det forutsettes at konsesjonæren kan pålegges å bekoste disse undersøkelsene. Slike undersøkelser skal også legges til grunn ved eventuelle revideringer av reguleringsreglementet.

Damanleggene i den nedre del av Glomma har influert sterkt på forholdene for laksefisket. Endrede vannføringsforhold har påvirket produksjonsmulighetene og dammene utgjør barrierer for fiskens frie gang. Vi har tidligere påpekt den verdi laksefisket har i dag og de gode muligheter for økt fiskeproduksjon som eksisterer. På lokalt hold legges det ned et be-

tydelig arbeid for å styrke laksebestanden, og DVF planlegger videre forskning med sikte på å øke lakseproduksjonen i denne delen av Glomma. Da det tidligere ikke er inntatt vilkår som gir hjemmel for å pålegge regulantene tiltak for å kompensere for skader påført fisket i vassdraget finner vi det naturlig at det nå blir opprettet slike muligheter.

I Sarpsfossen er det installert fiskefelle øverst i en kort fisketrapp. Vann til driften av denne innretningen er ikke sikret på en tilfredsstillende måte. Vi går derfor inn for at det må avgis vann til driften av fiskefella og senere komplett laksetrapp i Sarpsfossen. Det må avgis 0,5 m³/s. vann til dette formålet. Dersom det senere blir aktuelt å bygge flere trapper skal regulanten kunne pålegges å avgi inntil 1,5 m³/s. til drift av disse.

Behovet for utsettingsmateriale for det videre kultiveringsarbeid i de nedre deler av Glomma er stort. Det planlegges derfor å bygge fiskeoppdrettsanlegg ved tømmertunellen ved Eidet. Vi anser det som rimelig at regulanten bekoster halvparten av et slikt anlegg. Det er videre nødvendig at det avgis vann til anlegget gjennom tømmertunellen ved Eidet. Det vil bli nødvendig med inntil 0,5 m³/s.

Forslag til konsesjonsvilkår.

I.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser,
d. å bekoste halvparten av utgiftene ved bygging og drift av stamfiskanlegg, klekkeri og settefiskanlegg for produksjon av 50 000 to-årig fisk,
e. bekoste installasjon og drift av fisketeller i fisketrappa i Sølvstufoss.

II.

Konsesjonæren plikter av hensyn til fisket å slippe følgende vannmengder i Ågårdselva:

1. Ved vannføringer over ca. 1 100 m³/s. i Glomma (målt ved Solbergfoss) følges den gamle reguleringskurve.
2. Mellom 1 100 m³/s. og 700 m³/s. slippes 20 m³/s. i Ågårdselva.
3. Under 700 m³/s. i Glomma følges den gamle reguleringskurven.
4. Vannføringen i Ågårdselven holdes på minimum 7 m³/s. i tiden fra 15. mai til 1. september.
5. Fra 1. september til 15. mai neste år holdes i Ågårdselven en minimumsvannføring på 1 m³/s.
6. Om fiskesesongen utvides utover 1. september, skal reglene for sommervannføringen ifølge pkt. 4 utvides tilsvarende.
7. Behovet for vann til fisketrappen i Sølvstufossen forutsettes dekket av den vannmengde som til enhver tid blir tilført Ågårdselva.

Alle endringer i vannføringen skal skje med myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvisses ved en reduksjon i vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum.

III.

For å skape kunstige lokkeflommer i Ågårdselva i fiskesesongen plikter konsesjonæren å slippe vann. For dette formål kan det kreves avgitt inntil 3 mill. m³ pr. år, dog ikke over 12 mill. m³ gjennom siste sammenhengende 5 års-periode.

Bestemmelse om igangsetting av lokkeflommer skal tas av en fiskerisakkyndig oppnevnt av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

IV.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk å avgi inntil 0,5 m³/s. som vannforsyning til settefiskanlegg gjennom tømmertunellen ved Eidet.

V.

Konsesjonæren plikter å avgi 0,5 m³/s. til drift av fiskefelle og senere eventuell fisketrapp i Sarpsfossen. Dersom det senere blir nødvendig skal konsesjonæren, etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, kunne pålegges å avgi inntil 1,5 m³/s. til drift av fisketrapper.

VI.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelse av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Søkeren har fått seg forelagt de innkomne uttalelser og har i brev av 7. juni 1983 bemerket:

«Vi viser til Deres brev av 18. mai 1983 vedlagt de uttalelser som var innkommet i saken, og vil få bemerke følgende:

1. I uttalelsen fra Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk (DVF) er medtatt en utførlig redegjørelse for forholdene i nedre Glomma og for bestående reguleringsanleggs forhold til fiskeinteressene.

Ut fra dette foreslår Direktoratet en rekke konsesjonsvilkår som tillegg til det nye reguleringsreglement som det søkes om.

Som angitt i pkt. 3 i konsesjonssøknaden medførte ikke utbyggingen av Sarp Kraftverk noen forandring i vannføringen i Ågårdselven. Som nevnt i søknadens pkt. 5 ble det imidlertid etter initiativ fra Moss og Tune Laksestyre framsatt ønske om å forandre reguleringsreglementet «med tanke på å komme fram til en for alle parter hensiktsmessig regulering av vannføringen i Ågårdselven».

På dette grunnlag ble det etter nært samarbeide med fiskeinteressene utarbeidet et omforenet forslag til nytt reguleringsreglement. Det er i dette tatt sikte på å fjerne de uheldige sidene ved det gamle tapperegle-

mentet som medførte at dammen i Sølvstufoss ble helt stengt når vannføringen i Glomma kom under 500 m³/sek. For fosseeierne er forutsetningen at den tapte vannføringen i kraftanleggene i lavvannsperioden kompenseres ved økt vannføring i området 500 – 1 000 m³/sek. som kan utnyttes i det nye Sarp Kraftverk. Konsesjonssøknad med bilag ble framlagt for fiskeinteressene til godkjenning før den ble fremmet.

Den utvidelsen av konsesjonsvilkårene som DVF foreslår pålegger konsesjonssøkerne vesentlige tilleggskrav som vil ha stor betydning for vurderingen.

De påleggene DVF foreslår inntatt i konsesjonsvilkårene har ikke vært oppe tidligere i saksbehandlingen, og på bakgrunn av det omfattende samarbeide som har gått foran konsesjonssøknaden, kan vi ikke akseptere at disse blir tatt til følge.

Vi vil derfor framholde at en eventuell konsesjon må baseres på det omforenede forslag som det er søkt om. Vesentlige pålegg utover dette må medføre at søknaden vurderes på nytt.»

Det ble videre gjort oppmerksom på følgende feil i søknaden:

«3. I søknaden post 8 pkt. 2 og 3 er dessverre som påpekt angitt 700 m³/sek. i stedet for ca. 670 m³/sek. Feilen beror på at tall fra et tidligere alternativ feilaktig er benyttet. Den vedlagte kurven, bilag 7, er riktig og tallet skal være ca. 670 m³/sek.

Som avtalt pr. telefon ber vi om at det i konsesjonen blir benyttet 670 m³/sek.»

På bakgrunn av telefonsamtaler med NVE ga søker følgende uttalelse i brev av 4. juli 1983:

«2. Når det gjelder pkt. 8.2 i konsesjonssøknaden: «mellom 1 100 m³/sek. og 700 m³/sek. slippes 20 m³/sek. i Ågårdselven», er størrelsen på denne vannføringen fastlagt i samarbeid med de fiskerisakkyndige og fiskeorganisasjonene. Vi er dessverre ikke istand til å angi nærmere begrunnelser enn hva som er angitt i vedlagte rapport fra Kjell W. Jensen datert 17. august 1978, der pkt. 2 og 3 omhandler oppgangen av laks og fiskeforholdene i elva.

3. Avgivelse av vann til laksetrapp kan vurderes ved at 1 m³/sek. tilsvarer et produksjonstap på 0,18 MW. Med de samme priser som er brukt i PM av 29. januar 1982 vil dette utgjøre *kr. 166 817,– pr. år pr. m³/sek.*»

I PM av 29. januar 1982 er brukt Samkjøringens simuleringer av kraftpris for året 1983, midlere prissannsynlighet.

Den vedlagte rapport fra Kjell W. Jensen datert 17. august 1978:

«Etter oppnevning av 14. september 1977 fra Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk skulle fiskerikonsulent Løkensgard og undertegnede vurdere minstevannføringen i Ågårdselva. Løkensgard er for tiden bortreist, og da saken haster har jeg laget denne rapporten, som foreløbig bare dekker min egen oppfatning.

Jeg deltok i befaringer av elva 22. oktober, 27. oktober og 28. oktober 1977. Etter avtale med kraftverket skulle vannføringen i Ågårdselva gjennom vinteren 1977–78 ikke gå under 1 m³/sek.

Ved befaringen 28. oktober så vi at laks hadde gravet ved utløpet av elva fra hølen ved Homlia. Sammen med fiskeritekniker Rosten undersøkte jeg gyteplassene her 19. april og 5. mai i år, 19. april var vannføringen for stor for undersøkelser. 5. mai var forholdene bedre. Gyteplassene var meget vanskelige å se p.g.a. tilslamming, men etter en del leting, fant vi en gytegrop med tre døde øyerogn av laks. Vi grov opp hele gropa uten å finne noe mere, så antagelig var dette en plass som laksen bare hadde forsøkt, men så kassert som uegnet. Jeg har ofte sett dette i Eira. I en annen gytegrop fant vi to levende nyklekte lakseyngel og stoppet da gravingen for ikke å ødelegge for meget. Denne gropa lå på 60 – 70 cm vanndybde ved daværende vannføring.

Det er åpenbart at en del laksyngel har klekket normalt i Ågårdselva denne våren, men etter min vurdering gjør både elvas topografi og den nedslammingen (leire) som finner sted, elva til en dårlig gyteelv. jeg tror ikke at elva ved egen produksjon av laksunger noen gang kan gi grunnlag for noen betydelig laksebestand.

Spørsmålet er så om det er mulig ved en planmessig husholdering med vannet å oppnå noe vesentlig. Vi bør ta sikte på følgende:

1) Å sikre rogn og yngel ved å unngå laveste vannføringer og frysing i månedene november–april.
2) Å sikre såpass vannføring at laksen går på elva i månedene juni–oktober. I denne perioden bør det også hele tiden gå optimal vannføring (ca. 0,5 m³/sek.?) i trappa ved Sølvstu.
3) Å sikre gunstig vannføring for laksefisk i elva i tiden 1. juni–31. august.
4) Om mulig redusere bestanden av gjedde, abbor og mort ved å holde høy vannstand mens disse gyter og så senke vannstanden for å tørrlegge rogna.
5) Selge «unødig» overskudd på vann til Sarp Kraftverk for å bruke midlene til fremme av laksefisket i Ågårdselva ved utklekking, smoltoppdrett og lignende.

Ad 1) Såvidt jeg kan bedømme det er klekking av lakserogna sikret ved at det holdes en vannføring på 1 m³/sek. i månedene november–april. Dette vil ventelig være vesentlig bedre enn den nåværende vannføringen som *kan* komme ned i 0,3 m³/sek. i disse månedene. I middel (basert på NVE's data for perioden 1. januar 1967–23. oktober 1977) kan en ved dette spare inn en vannmengde tilsvarende vel 21 m³/sek. i en måned.

Ad 2) Hvor meget man kan kutte ned på vårflommene uten å skade lakseoppgangen er vanskelig å vurdere. Da Ågårdselva løper ut i Glomma igjen, er det antagelig likegylig for lakseoppgangen fra sjøen om vannet går gjenno Sarpefossen eller via Ågårdselva, men vannføringen i de to elveløpene vil spille en rolle når laksen er kommet opp i Glomma og skal velge mellom å gå Ågårdselva eller mot Sarpsfossen. Antagelig kan man derfor også i mai måned avgi atskillig vann fra Ågårdselva

til kraftverket. I middel er vannføringen i mai ca. 97 m³/sek. og denne kan antagelig uten skade kuttes ned til ca. 30 m³/sek. Minste mai-middel i omtalte 11-års periode er 32,23 m³/sek.

Ad 3) Etter det som er blitt opplyst, er vannføringer på 10 – 15 m³/sek. et nødvendig minimum for stangfiske etter laks i Ågårdselva. I juni er11-årsmidlet 114 m³/sek., og minimalt junimiddel er 28,6 m³/sek. Det er derfor rikelig med vann til å sikre at vannføringen i juni aldri kommer under 15 m³/sek. Juniflommene kan kraftverket ikke nytte fullt ut, og det vil derfor opptre juniflommer i Ågårdselva. Også i juli bør det såvidt mulig sikres et minimum på 15 m³/sek. i Ågårdselva, og i dårlige vannår betyr dette at kraftverket må avgi vann til laksefisket. Det samme gjelder i enda sterkere grad i august. I september og oktober er 11-årsmidlene henholdsvis 8,5 og 18,1 m³/sek., men i begge måneder kan vannføringen i middel komme ned i 0,3 m³/sek. Jeg er i tvil om hvilke vannføringer man skal forsøke å holde i disse månedene, men i hvert fall bør minstevannføringen ikke komme under 1 m³/sek., og i gode år er det mulig å avgi vann fra Ågårdselva til kraftverket.

Ad 4) Dette er bare en ide, og jeg vet ikke om den er gjennomførbar i praksis.

Ad 5) Det er som nevnt, neppe muligheter for at Ågårdselvas egen produksjon kan gi grunnlag for noe betydelig laksefiske. Noe vil kunne oppnås ved smoltutsettinger. Om det lykkes å få opp en laksebestand i Glomma, vil denne også komme Ågårdselva til gode da en del av laksen vil gå opp denne veien. Smoltoppdrett og opphjelp av en laksebestand i Glomma ovenfor Sarpsfossen vil koste betydelig, og noen bør undersøke mulighetene for å «selge» overskudd av vann fra Ågårdselva til Sarp Kraftverk for å skaffe kapital til lakseарbeidet.»

Vassdragsdirektoratet fant fortsatt så pass store forskjeller mellom søknaden og DVF's krav at det fant det nødvendig å be om ytterligere opplysninger og presiseringer fra både søker og DVF.

DVF, brev av 5. september 1983:

«Deres brev av 4. august d. å. med bemerkninger til DVF's forslag til vilkår.

Vilkår III.

Lokkeflommer slippes for å skape oppgang når vannføringen er liten og jevn, f. eks. i perioder med kun minstevassføring. Behovet for slipp av lokkeflommer i Ågårdselva vil derfor hovedsakelig være tilstede i august og september, noe som også framgår av deres brev.

Vilkår IV.

I utredningen «Glåma som fiskeelv» var vannbehovet på 100 l/s. fastsatt på grunnlag av en forutsetning om et settefiskanlegg med en produksjon av 500 000 smolt. Da produksjonskapasiteten ikke er endelig fastsatt for det planlagte anlegget må DVF's forslag betraktes som en ytre ramme og ikke som et absolutt krav.

Når det ghjelder vannbehovet på årsbasis kan det antydes en reduksjon på 50 pst. om vinteren avhengig av temperaturten.

Vilkår V:

Fiskefelle/fisketrapper skal som utgangspunkt kunne være i drift i perioden 15. mai til 15. november. Innen denne perioden vil avgivelse av vann være bestemt av vanntemperaturen som laksen i oppgang er avhenger av. Ved vanntemperaturer under 6 – 7° C er lakseoppgangen liten og tappene kan dermed stenges.

I DVF's forslag til vilkår ble det ikke reist krav om fisketrapper, men avgivelse av vatn til nåværende fiskefelle, eventuell framtidig komplett trapp og eventuell en fisketrapp i tillegg. Altså avgivelse av vatn til 2 fisketrapper i Sarpsfossen.

Eventuell fangst av ål.

DVF stiller seg for så vidt positiv til kravet om bygging av felle for fangst av utgangsål i Sølvstufossen. Et slikt tiltak krever imidlertid at grunneierne i området er enige om tiltaket og at avtale om drift og tilsyn kan inngås. Pålegg om bygging av fangstfelle vil derfor bare være aktuelt dersom en grunneiersammenslutning tar et initiativ i saken.

Når det gjelder tiltak for å bedre oppgangen av ål kan dette gjøres ved svært enkle tekniske innretninger som har minimals vannbehov. DVF støtter derfor kravet om at det fastsettes vilkår om etablering av åleledere ved Sølvstufossen.»

Som en nærmere presisering av brevet ble det av DVF underhånden opplyst at pålegget om å avgi inntil 1,5 m³/sek. til fisketrapper i Sarpsfossen fortsatt står ved makt, men at det normalt for 2 – to – fisketrapper vil være behov for 1m³/sek. innen de oppgitte perioder for lakseoppgang.

DVF's brev med disse opplysningene ble oversendt søker til bemerkning.

Hafslund, brev av 2. mars 1984:

«De nye produksjonsberegningene som er utført etter ønske fra Dem og oversendt med brev av 26. januar viser en produksjonsgevinst i 12 mediamåneder på ca. 1,6 GWh. Dette er ca. 1,0 GWh mindre enn de opprinnelige beregningene viste.

Som det framgår av vedlagte interne notat har vi som fosseiere minimal egeninteresse av reguleringsendringen. Som vi påpekte i vårt brev av 7. juni 1983 er søknaden fremmet for å imøtekomme et ønske fra fiskeinteressene om en mer hensiktsmessig regulering, og det forslag som det søkes om er omforenet med disse.

Vi må derfor fastholde vårt standpunkt at en eventuell konsesjon må baseres på det omforenede forslag. Ved vesentlige pålegg utover dette må vi forbeholde oss å vurdere søknaden på nytt.

Det foregår så vidt oss bekjent ikke fløting i tømmertunellen lenger.

Siste setning er svar på et spørsmål fra Vassdragsdirektoratet om plasserin av settefiskanlegget. Tanken var at anlegget må kun-

ne plasseres slik i vassdraget at det ikke blir tap av vatn, f. eks. ved at vassføringen til settefiskanlegget kan medregnes i fløtningsvassføringen dersom fløtning skulle bli gjenopptatt, jfr. post 3 i overenskomst mellom «fosseierne» og fløtningsforeningen av 6. januar 1977 som forutsetter ingen forandring i de nåværende fløtningsforhold.»

A/S Hafslunds interne notat viser i samsvar med deres brev av 26. januar 1984 følgende resultat av produksjonsberegningene:

«Verdi av endret produksjon ved endret vannføring i Ågårdselva.

Det foreslåtte manøvreringsreglement gir følgende verdi av median endret produksjon i Sarpsfossen ved 10 øre/kWh i vinterperioden og 5 øre /kWh i sommerperioden.

Periode	Median endret produksjon GWh	Verdi av endret prod. kr.
1	÷0,110	÷11 000
2	÷0,102	÷10 200
3	÷0,148	÷14 800
4	÷0,026	÷2 600
5	0,452	22 600
6	0,908	45 400
7	0,799	39 950
8	0,060	3 000
9	÷0,127	÷12 700
10	0,000	0
11	÷0,012	÷1 200
12	÷0,081	÷8 100
Sum 1–12	1,613	50 350

Median produksjonsendring over året er ca. 2,1 GWh og vil avvike fra sum median produksjonsendring for 12 perioder.

Verdien av 2,1 GWh over året kan ut fra det foregående anslåes til 50–80 000 kr. Det oppstår et marginaltap i vinterperioden (høy pris) og en marginalgevinst i sommerperioden (lav pris).»

Foranledningen til disse beregningene var at *Vassdragsdirektoratet* etter å ha funnet feil ved tidligere beregninger i brev av 19. august 1983 til søker bl. a. uttalte:

«Etter en foreløbig gjennomgåelse av Deres søknad finner vi at det bør framskaffes beregninger over kraftproduksjonen ved Sarpsfossen der det også tas hensyn til det lokale tilløp mellom Solbergsfoss og Sarpsfossen. Såvidt vi kan se mangler dette. Vi har i den forbindelse framskaffet nødvendig grunnlagsmateriale fra Hydrologisk avdeling, jfr. vedliggende kopi av avdelingens brev av 15. august 1983 m/bilag. Vi betrakter perioden 1967–81 som den mest representative etter at de siste reguleringer er tatt i bruk.»

Hydrologisk avdelings brev av 15. august 1983:

«Den mest riktige beregningen av lokaltilsiget til Glomma mellom Solbergfoss og Sarpsfoss vil en få ved å benytte tilsigsberegninger for Mósseelv. Disse beregningene foreligger nå for perioden 1967–1981. Det vedlegges utskrift av tilsiget som ukesmidler i m^3/sek. Ved å multiplisere tallene med 1,8 vil en få et tilnærmet tall for lokaltilsiget i Glomma.

I en del uker, særlig om sommeren, blir beregnet tilsig negativt. Årsaken til dette er unøyaktigheter i observasjonsmaterialet, beregningsmetodene og sterk fordampning fra Vansjø i varme perioder. Dette er det imidlertid vanskelig å korrigere for. Ved å benytte månedsmidler blir tallene bedre og det anbefales å nytte disse verdiene hvor tilsiget er negativt i flere uker sammenhengende.

Det vedlegges også utskrift av utløpet ved Solbergfoss som ukesmidler i m^3/sek. Verdiene er skrevet ut med 3 desimaler.»

A/S Hafslund ga i brev av 14. februar 1985 følgende kommentar til fylkesmannens tilleggsuttalelse om Seutelva:

«Vi viser til Deres oversendelse av 31. januar 1985 angående kanalisering av Seutelva.

Vannføringen i Ågårdselva et medianår framgår av varighetskurver oversendt med brev av 26. januar 1984. Vedlegg 8 til nevnte brev viser varighetskurve med den ømsøkte regulering, og vedlegg 9 med nåværende reguleringsreglement.

Ved vannføringer mellom 670 og 1 100 m^3/sek. ved Solbergfoss vil en få redusert vannføring i Ågårdselva etter det omsøkte reglementet. Dette vil være aktuelt i 30–40 dager i et medianår. Ved vannføringer over 1 100 m^3/sek. ved Solbergfoss, som i medianår vil vare i 42 dager, vil vannføringen bli uforandret i Ågårdselva. Flommene vil derved beholdes uforandret.

Som erstatning for redusert vannføring i området som angitt vil en ved vannføringer under 670 m^3/sek. være garantert en vannføring på minimum 7 m^3/sek. om sommeren og 1 m^3/sek. om vinteren.

Vi håper at det omsøkte reguleringsreglementet, som av fiskeorganisasjonene ansees som meget ønskelig for Ågårdselva, også kan vurderes som positive for Seutelva.»

De nevnte vedlegg 8 og 9 til brevet av 26. januar 1984 ligger ved saken som vedlegg 3 og 4.

Hovedstyret vil bemerke:

Borregaard Industries Ltd. og A/S Hafslund ble 12. november 1974 gitt konsesjon på bygging og drift av Sarp kraftverk i Glomma i medhold av lov av 19. juni 1969 om bygging og drift av elektriske anlegg. I konsesjonen ble det forutsatt at vassføringen i Ågårdselva som fører vatn i et sideløp utenom Sarpsfossen og Sarp kraftverk (se vedlegg 1), inntil videre ikke skulle endres.

Vassføringen i Ågårdselva reguleres ved en dam i Sølvstufossen som ble bygd i henhold til kgl. resolusjon av 28. juli 1933, gitt Fredrikstad Tømmerdireksjon som senere er gått over i Glomma Fellesfløtningsforening (G.F.).

Manøvreringsreglement for Sølvstudammen som ble utferdiget av Fredrikstad Tømmerdireksjon i mai 1936, foreskriver stengt dam ved vassføringer i Glomma under 500 m³/sek. Ågårdselva tilføres da vatn tilsvarende naturlig tilløp til Isnesfjorden gjennom et rør i dammen.

Etter drøftelser med G.F. har Borregaard/Hafslund kommet fram til et avtaleutkast om overtakelse av Sølvstudammen og reguleringen der, under forutsetningg av at man kommer til enighet med fiske- og friluftsinteressene om reguleringen av vassføringen i Ågårdselva.

I forbindelse med bygging av Sarp kraftverk tok Hovedstyret forbehold om å kunne ta opp til ny vurdering i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 vassføringsforholdene i Ågårdselva dersom disse ble endret senere som følge av endring eller opphevelse av avtalen mellom fosseeierne og fløtingsinteressene.

Konsesjonssaken om Sarp kraftverk utløste drøftelser mellom Moss og Tune Laksestyre og Borregaard/Hafslund om utforming av nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen. På bakgrunn av disse drøftelsene og etter råd fra fiskerisakkyndige har det i forståelse med Vassdragsdirektoratet siden 1977–78 vært gjennomført en prøvetapping vinterstid på ca. 1 m³/sek. i Ågårdselva for å sikre oppvekstmulighetene for fiskeyngel.

Søknaden.

Borregaard/Hafslund søker nå om tillatelse til å manøvrere Sølvstudammen etter det reglement som med bakgrunn i de nevnte drøftelser og prøveordning er foreslått av Moss og Tune Laksestyre. Ifølge reglementet skal gammel reguleringskurve følges ved vassføringer over 1 100 m³/sek. i Glomma (målt ved Solbergfoss). Se vedlegg 2. For vassføringer mellom 1 100 m³/sek. og 700 m³/sek. (senere rettet til 670 m³/sek. av søker) slippes 20 m³/sek. i Ågårdselva. Ved vassføringer under 670 m³/sek. i Glomma følges den gamle reguleringskurven. Minstevassføringen i Ågårdselva settes til 7 m³/sek. i tiden fra 15. mai til 1. september og 1 m³/sek. fra 1. september til 15. mai. Dersom fiskesesongen utvides utover 1. september, skal reglene for sommervassføringen utvides tilsvarende. Behovet for vatn til fisketrappa i Sølvstufosssen forutsettes dekket av den vassmengde som til enhver tid blir tilført Ågårdselva.

Konsekvenser.

Den omsøkte endring av manøvreringsreglementet vil innvirke på el.produksjonen i Sarpsfossen (kraftverkene Hafslund, Borregard og Sarp). Beregninger utført av A/S Hafslunds kraftdivisjon viser en produksjonsgevinst på 2,1 GWh i medianåret basert på avløpsserien 1967–81 ved Solbergfoss, tillagt lokalt tilsig. Da beregningene viser en reduksjon i produksjonen for månedene fra september til april mens økningen kommer i månedene mai til august, når kraftverdien er lav, vil den økonomiske gevinsten ifølge A/S Hafslund ligge på kun 50–80 000 kr. pr. år. De har da verdsatt produksjonsendringene til 5 øre/kWh om sommeren og 10 øre/kWh om vinteren.

Vassføringen i Ågårdselva og gjennomstrømningen i vatna Mingevatn, Isnesfjorden og Visterflo vil etter det foreslåtte reglement holdes på 20 m³/sek. ved vassføringer mellom 670 m³/sek. og 1 100 m³/sek. ved Solbergfoss. Dette innebærer i forhold til gjeldende manøvreringsreglement en reduksjon på fra 0 til 62 m³/sek. for det nevnte vassføringsintervall. Reglementet sikrer videre en minstevassføring på 1 m³/sek. om vinteren og 7 m³/sek. om sommeren som får betydning når vassføringen underskrider henholdsvis 450 m³/sek. og 520 m³/sek. ved Solbergfoss. Ved å legge avløpsdata for perioden 1967–81 til grunn, finner en at midlere ukeverdi underskrider disse vassføringene henholdsvis 19 og 3 uker i de aktuelle periodene i et gjennomsnittsår. Minstevassføringen vil ha størst betydning ved at den vinterstid bidrar til å redusere omfanget av tørrlegging og frysing av rogn og yngel i Ågårdselva. Forurensningssituasjonen vil neppe bli vesentlig påvirket av den foreslåtte endring av manøvreringsreglementet.

Konklusjon.

Hovedstyret anbefaler søknaden om nytt manøvreringsreglement innvilget med de endringer som går fram av vedlagte «Utkast til nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva».

Bemerkninger til reglementet.

Nedre grense for de vassføringer ved Solbergfoss hvor det skal holdes 20 m³/sek. i Ågårdselva er av søker korrigert fra 700 m³/sek. til 670 m³/sek. Dette samsvarer med det geografiske forslaget til reguleringskurve som fulgte søknaden.

I tillegg til søknadens forslag til manøvreringsreglement vil Hovedstyret støtte forslaget fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk om vilkår om slipp av lokkeflommer for å skape oppgang når vassføringen holder seg jevnt på et lavt nivå. Behovet for slipp vil hovedsakelig være til stede i august og september. Produksjonsmessig vil slipp av 12 mill. m³ over en 5-årsperiode medføre et årlig tap på

ca. 0,120 GWh som er vesentlig mindre enn produksjonsgevinsten av den foreslåtte reglementsendring på 2,1 GWh i medianåret. Dette vilkåret gis i medhold av § 106, pkt. 2, jfr. § 104, pkt. 3 i vassdragsloven for å hindre langvarig konstant vassføring på 20 m³/sek. under forhold som ved det gamle reglementet ville gitt variasjon mellom 20 m³/sek. og 82 m³/sek. i Ågårdselva. Hovedstyret legger vekt på at forholdene for fisket i Ågårdselva ikke må forverres som følge av reglementsendringen idet dette, foruten å være en meget viktig sportsfiskestrekning, er eneste vei laksen ved egen hjelp kan ta seg forbi Sarpsfossen. Glomma er i dag lakseførende opp til Vamma kraftstasjon.

Alle endringer i vassføringen skal skje med myke overganger. Dette er spesielt viktig ved reduksjon i vassføringen for at fisk på grunt vann skal få tid til å trekke mot dypere partier i elva.

Det foreslås ingen vilkår ut over det som framgår av manøvreringsreglementet.

Øvrige merknader.

Det er fra flere hold reist krav om at søkeren skal pålegges å slippe vatn til fiskefelle og planlagt fisketrapp i Sarpsfossen. Forslagene går ut på avgivelse av inntil 1,5 m³/sek. til disse formål som kompensasjon for de hindringer damanleggene i nedre Glomma utgjør for fiskens frie gang og som en støtte til arbeidet for å styrke laksebestanden. Ifølge DVF bør fiskefella/trappene være i drift ved vasstemperaturer over ca. 6° C i perioden 15. mai til 15. november, hvilket tilsvarer 1,2 GWh i årlig produksjonstap dersom en ser bort fra temperaturbegrensningen. Hovedstyret vil avvise dette kravet med den begrunnelse at behovet for vatn til fiskefelle og eventuell fisketrapp i Sarpsfossen ikke øker som konsekvens av de aktuelle endringer i manøvreringsreglementet for Sølvstufossen.

Hovedstyret finner ikke grunnlag for å pålegge søkeren å bidra til bygging og drift av åleleder, ålefelle eller fiskeoppdrettsanlegg i forbindelse med nærværende søknad da dette er anlegg som tar sikte på ytterligere bedring av dagens forhold for fisket, ikke kompensasjonstiltak for skade som kan oppstå som følge av den omsøkte endring i manøvreringsreglementet. Ved vurdering av søknadens forhold til fiskeinteressene, må en ta i betraktning at Moss og Tune Laksestyre og falleierne var enige om innholdet før søknaden ble sendt inn. Således bør heller ikke falleierne pålegges å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser, sette ut yngel/settefisk, fange stamfisk eller bekoste fisketeller slik DVF foreslår i sin uttalelse.

Forurensningsforholdene vil ifølge Statens forurensningstilsyn neppe bli vesentlig endret med det nye reglementet, slik at vilkår etter forurensningsloven ikke er nødvendig.

Det er ikke kommet vesentlige innvendinger til søknaden fra berørte kommuner.

På et sent stadium i saksbehandlingen har det framkommet et nytt moment idet miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Østfold i en tilleggsuttalelse har bragt inn foreliggende planer for oppreisning av Seutelva. Seutelva danner sammen med Skinnerflo et parallelt løp til Visterflo og Glomma fra utløpet av Ågårdselva ved Hauge bru til sjøen. Dette løpet har pga. gjengroing og utrasing ikke ført vatn fra Skinnerflo til sjøen de siste 40 årene. Miljøvernavdelingen frykter nå at en reduksjon av vassføringen i Ågårdselva til 20 m³/sek. i perioder som ved dagens manøvrering ville hatt vassføringer i området 20 – 82 m³/sek. vil føre til endring av de hydrauliske forholdene i Seutelva og dermed økt eutrofiering og gjengroing. Ifølge ingeniørfirmaet Østlandskonsult A/S vil vasstanden ved Hauge bru om sommeren, ved en vassføring på ca. 50 m³/sek. i Ågårdselva, pendle om en likevekt på ca. kote + 0,40. Med stengte luker ved Sølvstufoss om vinteren, vil likevektspunktet være på ca. kote + 0,08. Årsaken til pendlingen er at vasstanden ved Hauge bru påvirkes av flo og fjære. Østlandskonsult A/S konkluderer i sin rapport, som forutsetter dagens manøvreringsreglement for Sølvstudammen, med at en kanalisering av Seutelva vil gi brukbar hastighet i kanalen, men at det likevel er fare for gjengroing slik at fjerning av siv og mudring vil bli nødvendig med jevne mellomrom. På bakgrunn av avløpsserien for årene 1967–81 vil det omsøkte reglement medføre at vassføringen i Ågårdselva gjennomsnittlig 53 dager pr. år reduseres fra en vassføring i intervallet 20–82 m³/sek. til 20 m³/sek.

Gjennomsnittlig vil vassføringen 43 dager pr. år ligge over 82 m³/sek. og følgelig bli som i dag. Det vil si at spyleflommene i Seutelva vil bli de samme med det foreslåtte reglement som med det gamle. Hovedstyret vil dessuten peke på at pkt. 8 i forslaget til manøvreringsreglement vil bidra til periodevis økte vassføringer i kanalen også i lengre perioder med liten vassføring i Glomma. En antar at det foreslåtte reglement vil medføre at opprenskingsarbeider i kanalen må gjennomføres litt hyppigere enn ved fortsatt drift etter dagens reglement. Det antas imidlertid at virkningen blir så uvesentlig at det ikke er grunn til å anbefale kompenserende vilkår.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møte 17. juni 1985.»

NVE's forslag til nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva.

«1.

Ved vassføringer over ca. 1 100 m³/sek. i Glomma (målt ved Solbergfoss) følges den gamle reguleringskurve som vist på på vedlegg 2.

2.

Mellom 1 100 m³/sek. og 670 m³/sek. slippes 20 m³/sek. i Ågårdselva.

3.

Under 670 m³/sek. i Glomma følges den gamle reguleringskurven.

4.

Vassføringen i Ågårdselva holdes på minimum 7 m³/sek. i tiden fra 15. mai til 1. september.

5.

Fra 1. september til 15. mai neste år holdes i Ågårdselva en minimumsvassføring på 1m³/sek.

6.

Om fiskesesongen utvides utover 1. september, skal reglene for sommervassføringen ifølge pkt. 4 utvides tilsvarende.

7.

Behovet for vatn til fisketrappen i Sølvstufossen forutsettes dekket av den vassmengde som til enhver tid blir tilført Ågårdselva.

8.

For å skape lokkeflommer i Ågårdselva i fiskesesongen skal det etter anvisning av en fiskerisakkyndig oppnevt av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk slippes inntil 3 mill. m³ pr. år, dog ikke over 12 mill. m³ over en 5 årsperiode.

9.

Alle endringer i vassføringen skal skje med myke overganger.

10.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander samt observeres og noteres om det forlanges nedbørsmengder, temperatur, snødybde m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen pågår.

11.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

12.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

13.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Innkomne uttalelser til departementet.

Departementet har i brev av 26. juni 1985 sendt innstillingen på høring.

Tune kommune har i brev av 23. juli 1985 uttalt som følger:

«Teknisk sektor har gått gjennom saken, og merket seg at utkastet til nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva er et gode for fiskeinteressene i forhold til det gamle reglement, uten at dette nye reglement kan sees å ha noen skadevirkning for Tune kommune.»

Råde kommune har i brev av 21. august 1985 uttalt som følger:

«Under henvisning til departementets brev av 26. juni d. å. kan meddeles at Råde formannskap behandlet dette i sitt møte 19. august d. å. under F.sak 197/85.

Formannskapet fattet følgende vedtak:

«Råde kommune har ingen bemerkninger til A/S Hafslunds søknad om fastsettelse av nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva Tune kommune, bortsett fra at hvis omsøkte reguleringsendring blir til hinder for god vannutskifting i Skinnerflo. I så fall vil Råde kommune vurdere omsøkte reguleringsendring på nytt.»

Dette til underretning.»

Sarpsborg kommune har i brev av 30. august 1985 uttalt som følger:

«Jeg viser til Deres ekspedisjon til blant andre Sarpsborg kommune, datert 26. juni 1985, angående Aktieselskapet Hafslund/Borregaard Industries Limited, søknad om fastsetting av nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Aagaardselva, Tune i Østfold.

Sarpsborg formannskap behandlet saken i møte 29. august d. å., sak 368–85, og fattet i samsvar med rådmannens innstilling følgende enstemmige uttalelse:

> «Sarpsborg kommune anbefaler at søknaden om nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Aagårdselva blir innvilget i samsvar med forslag fra NVE's hovedstyre.»

Dette til Deres orientering.»

Varteig kommune har i brev av 3. september 1985 uttalt som følger:

«Det vises til Deres brev av 26. juni 1985, ref.: OED 85/3394 V RaO/b.

Varteig formannskap behandlet ovenfornevnte sak i møte 2. september d. å. og det ble fattet slikt vedtak:

> «Varteig kommune har ingen merknader til NVE'sa innstilling om nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva, Tune.»

Dette til underretning.»

Kråkerøy kommune har i brev av 16. september uttalt som følger:

«Det vises til Deres ekspedisjon av 26. juni d. å.

Kråkerøy kommune har ingen merknader til NVE's innstilling av 20. juni 1985.»

Onsøy kommune har i brev av 17. september 1985 uttalt som følger:

«En viser til brev der Onsøy kommune bes uttale seg om ovennevnte.

Fylkesmannens miljøvernsavdeling har i en tilleggsuttalelse av 24. januar 1985, kommet med visse betenkeligheter angående det foreslåtte manøvreringsreglements konsekvenser for kanalisering av Seutelva.

Videre vedlegges en uttalelse som Seutelvens grunneierlag på eget initiativ har sendt til kommunen. De ønsker å komme tilbake til saken når kanaliseringen av Seutelven er ferdig.

Onsøy kommune slutter seg til de to ovennevnte uttalelsene. Vi kan ikke gi vår tilslutning til en endelig endring av manøvreringsreglementet, før konsekvensene for Seutelvens vedkommende kan fastslås. Dette kan ikke gjøres før kanaliseringen av Seutelven er ferdig en gang i 1986, og nødvendige målinger blir gjennomført.»

Det siteres fra brevet fra Seutelvens grunneierlag av 13. september 1985 til Onsøy kommune:

«Seutelvens Grunneierlag vil gjerne få bemerke følgende:

På det nåværende tidspunkt er det vanskelig å uttale seg om hvilke virkninger ovennevnte manøvreringsreglement vil ha for vannføringen i Seutelven. Vi ønsker å ha mulighet for å komme tilbake til saken når kanaliseringen av Seutelven, som nå pågår, er fullført. Først da vil vi kunne se virkningen av Hafslund/Borregaards prosjekt.

Forøvrig vil Seutelvens Grunneierlag be om at saker som vedrører vassdragene rundt nedre Glomma også blir oversendt oss til orientering.»

Skiptvet kommune hari brev av 20. september 1985 uttalt som følger:

«Det vises til Deres brev av 26. juni d. å. vedrørende ovennevnte.

Innstillingen fra NVE har vært forelagt Innlandsfiskenemnda i Skiptvet, jfr. vedlagte brev datert 16. september 1985.»

Det siteres fra nevnte brev:

«Vedr. søknad om fastsetting av nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva, Tune i Østfold.

Skiptvet Innlandsfiskenemnd har ingen bemerkninger til A/S Hafslunds søknad i denne saken.»

Skjeberg kommune har i brev av 4. desember 1985 uttalt som følger:

«Jeg viser til Deres ekspedisjon av 26. juni 1985.

Vedlagt følger kopi av behandlingen i park- og friluftsutvalget, som kan anses som Skjeberg kommunes uttalelse i ovennevnte sak.»

Fra møtebok i Park- og friluftsutvalget datert 26. november 1985 siteres:

«Det Kongelige Olje- og Energidep. har i eksp. av 26. juni 1984 oversendt Skjeberg kommune til uttalelse vedlagte innstilling fra (NVE) Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen.

Rådmannen i Skjeberg har i skriv av 10. juli 1985 oversendt saken til Skjeberg park- og friluftsutvalg til uttalelse i eksp. av 10. juli 1985.

Beklageligvis har arbedssituasjonen ved park- og friluftsetaten bl. a. på gruynn a v sykdom forsinket behandlingen i park- og friluftsutvalget.

Etter å ha gjennomgått søknaden og uttalelser fra berørte instanser, vil jeg tilrå park- og friluftsutvalget å avgi slik uttalelse:

Park- og friluftsutvalget i Skjeberg har ingen innvendinger mot det foreslåtte manøvreringsreglement punkt 1–13 vedr. Sølvstudammen i Ågårdselva, Tune i Østfold. Utvalget ønsker imidlertid å understreke viktigheten i at tilstrekkelig vann til laksetrapper i Sarpsfossen blir sikret for framtiden og støtter i den sammenheng uttalelser fra Nedre Glomma og Omegn Fiskeadministrasjon dat. 13. august 1982 og Østfold Fylkeslag av Norges jeger og fiskerforbund dat. 16. august 1982.

Vedtak. Enstemmig.
Park- og friluftsutvalget i Skjeberg har ingen innvendinger mot det foreslåtte manøvreringsreglement punkt 1–13 vedrørende Sølvstudammen i Ågårdselva, Tune i Østfold.
Utvalget vil presisere at det må sikres nødvendig vannmengde til allerede eksisterende fangstfelle.»

Fredrikstad kommune har i brev av 3. januar 1986 uttalt som følger:

«Jeg viser til brev av 26. juni 1985 og kan meddele at saken er behandlet av ordføreren etter feriefullmakten og at det er fattet slikt vedtak:

> «Fredrikstad kommune tiltrer innstilling fra NVE av 20. juni 1985 vedrørende aksjeselskapet Hafslund/Borregaard Industries Limited's søknad om fastsetting av nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva, Tune i Østfold.»

Jeg beklager at svarfristen er overskredet.»

Borge kommune har i brev av 9. januar 1986 uttalt som følger:

«Det vises til Deres j.nr. OED 85/3394 av 26. juni 1985, og telefonsamtale med Deres herr Ole Klevan idag.
Borge kommunes interesser i saken ansees ivaretatt ved den uttalelse som er avgitt av Fredrikstad og Omegn Vannverk i brev av 19. august 1985.»

Østfold fylkeskommune har i brev av 23. september 1985 uttalt som følger:

«Under henvisning til departementets brev av 26. juni 1985 oversendes vedlagt avtrykk av mitt forelegg av 6. september 1985 i ovennevnte sak.
Saken ble behandlet i fylkesutvalgets møte 19. september 1985 og det ble enstemmig truffet vedtak i samsvar med forslaget.

> «Østfold fylkeskommune har ingen bemerkninger til de første tolv punkter til forslag til nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva.
> Til pkt. 13 bemerkes at det synes lite rimelig at kraftverkseierne skal stå ansvarlig for mulige fremtidige skader og ulemper av ethvert slag som kan tilbakeføres til endringen i reglementet.
> Denne endring er ønsket av fiskeinteressene, og man bør kunne gå tilbake til det opprinnelige reglement dersom virkningene av nytt reglement har uheldige konsekvenser.»»

Landbruksdepartementet har over telefoin den 29. august 1985 uttalt at det ikke har skriftlige bemerkninger til innstillingen fra NVE.

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i brev av 16. september 1985 uttalt som følger:

«Vi viser til brev av 26. juni 1985.
Kommunaldepartementet har ingen spesielle merknader til innstillingen fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen i denne sak.»

Seutelvens grunneierlag har i brev av 14. september 1985 til departementet uttalt som følger:

«Vi viser til Deres brev og brev fra Norges Vassdrags- og Elektrisitetsdvesen av 20. juni 1985 ang. ovennevnte sak. Seutelvens Grunneierlag har fått kjennskap til denne saken ved en ren tilfeldighet. Som grunneiere langs en del av det vassdrag som berøres av nevnte plan mener vi at vi er berettiget til å uttale oss om saken.
Som det fremgår av brevet fra Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen, pågår det nå kanaliseringsarbeide i Seutelven fra Skinnerflo til Seut. Det er derfor vanskelig å uttale seg om de virkninger det nye manøvreringsreglement vil få for Seutelven før arbeidet med kanaliseringen er avsluttet.
Vi vil her henvise til uttalelse fra fylkesmannens miljøvernavdeling av 24. januar 1985, samt merknader fra NVE's hovedstyre s. 32-33, av 17. juni 1985.
Vi kan forøvrig opplyse at hver enkelt grunneier langs Seutelven er med på finansieringen av det arbeidet som nå pågår. Vi forbeholder oss derfor retten til å komme tilbake til saken når det blir full vanngjennomstrømming i Seutelven.
Vi ønsker dessuten å bli holdt underrettet om eventuelle senere planer som vedrører hele dette vassdraget.»

Miljøverndepartementet har i brev av 11. februar 1986 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 26. juni 1985 der Hovedstyrets innstilling ble oversendt til uttalelse.
Under konsesjonsbehandlingen for Sarp kraftverk tok Moss og Tune Laksestyre opp spørsmålet om å få sikret en viss minstevannføring i Ågårdselva.
I konsesjonen som ble gitt Sarp kraftverk 12. november 1974, er det forutsatt at vannføringen av Ågårdselva inntil videre ikke endres, og at en eventuell senere endring av vannføringen gjøres til gjenstand for behandling i henhold til vassdragsloven.
Siden vinteren 1977/78 har det foregått en prøvetapping vinterstid på ca 1 m^3/s i Ågårdselva for å sikre oppvekstmulighetene for fiskeyngel.
Det har også foregått drøftelser mellom Glomma Fellesfløtningsforening og Borregaard/Hafslund om en eventuell overtagelse av Sølvstudammen og reguleringen der, under forutsetning av at man kommer fram til en tilfredsstillende avtale med fiske- og friluftsinteressene om reguleringen av vannføringen i Ågårdselva.
Med bakgrunn i dette søker Borregaard Industrier og A/S Hafslund om konsesjon på damanlegget i Sølvstufossen og regulering av vannføringen i Ågårdselva.
I henhold til det foreslåtte manøvrerings-

reglement vil vannføringen holdes på minimum 7 m^3/s i tiden fra 15. mai til 1. september og 1 m^3/s mellom 1. september og 15. mai.

Det nye manøvreringsreglementet vil samtidig gi en produksjonsøkning på 2,1 GWh i Sarpsfossen. Denne økningen har en anslått verdi på 50.000-80.000 kr pr år ifølge søkeren. Beregningene er gjort ut fra en verdi på 10 øre/kWh/ vinterkraft og 5 øre/kWh sommerkraft. Disse verdiene synes altfor lave i forhold til den reelle verdi av kraften. Vi vil derfor anta at produksjonsøkningen vil ha en minimumsverdi på rundt 150.000 kr/år.

Vi vil også anta at det gir en egen produksjonsgevinst å overta Sølvstudammen og reguleringen av denne. Det er ikke gitt noen opplysninger om verdien av dette og hvilken energimengde dammen innbringer totalt.

Det nye manøvreringsreglementet vil være til en klar fordel for fiskeinteressene. På den annen side har fylkesmannen påpekt at det kan få negative konsekvenser for resipientforholdene i Skinnerflo og Seutelva. I hvilken grad det omsøkte reglementet vil redusere gjennomstrømningen i denne delen av vassdraget, er det imidlertid vanskelig å dokumentere på det nåværende tidspunkt. De hydrauliske forholdene i Seutelva etter den kanalisering som nå pågår kan først dokumenteres når kanalen står ferdig og vannføringen er målt og sammenholt med vannslippingen i Ågårdselva.

Skinnerflo er høyt prioritert som framtidig våtmarksreservat i Østfold. Fylkesmannen ser det som vesentlig at vannkvaliteten i området ikke forverres. Han foreslår derfor at sluttbehandling av saken utsettes til en får nærmere avklart hvilken innvirkning den omsøkte reguleringen får for gjenomstrømningen i Seutelva.

Statens forurensningstilsyn mener at det nåværende reglement er gunstigere for forurensningssituasjonen i Seutelva. De forslår derfor at man ikke gjør nye manøvreringsvilkår gjeldende før i januar 1987 når fjerningen av kanaliseringen i Seutelva har gjort sin virkning. En slik utsettelse vil bedre forurensningssituasjonen.

Vi har kontkatet miljøvernlederen i Østfold om saken. Han opplyser at de vil gjøre vannmålinger i det aktuelle området i løpet av sommeren. Fylkesmannen vil derfor ha grunnlag for å avgi en endelig uttalelse om manøvreringsreglementet for Sølvstudammen tidlig i høst.

Ut fra dette vil Miljøverndepartementet slutte seg til fylkesmannens ønske om å utsette sluttbehandlingen. Med den midlertidige ordning for slipping av vann av hensyn til laksegytingen og de beskjedne kraftmengder som er involvert, burde dette være akseptabelt. Vi ber om at fylkesmannen får utsettelse med å avgi sin uttalelse til 15. september i år.

Samtidig ber vi om at Olje- og energidepartementet framskaffer nærmere beregninger for verdien av produksjonsøkningen av det nye manøvreringsreglementet. Vi ber også om et anslag for hvor stor energimengde Sølvstudammen innbringer totalt, og verdien av denne.

Miljøverndepartementet vil komme tilbake med endelig uttalelse til søknaden når disse opplysningene og fylkesmannens uttalelse foreligger.»

Olje- og energidepartementet meddelte bl.a. konsesjonssøker ved brev av 26. februar 1986 at sluttbehandlingen ville bli utsatt til høsten 1986:

«Vi viser til ovennevnte søknad av 20. juni 1985.

Miljøverndepartementets uttalelse foreligger i brev av 11. februar 1986. Det anmodes her om at sluttbehandlingen av den foreliggende sak utsettes da det i sommer skal tas vannmålinger i Skinnerflo og Seutelven. Dette er i tråd med ønske fra Fylkesmannen og fra Statens forurensningstilsyn.

Vi vil med dette underrette om at sluttbehandlingen av Deres søknad utsettes til høsten 1986.»

Miljøverndepartementet ble ved OED's brev av 2. mai 1986 orientert om NVE's verdiundersøkelser. Det siteres fra NVE's brev av 28. april 1986 til departementet:

«Vi viser til departementets brev av 26. februar 1986 og Miljøverndepartementets brev av 11. februar 1986.

Den reelle verdi av sommer- og vinterkraft avhenger av en rekke faktorer som gjør at en verdiansettelse her blir skjønnspreget. Vi har vurdert spørsmålet og finner at verdien ligger i overkant av hva Miljøverndepartementet antar og vil antyde ca. kr 200 000,- pr. år for den kraftmengde som er reknet innvunnet i Hovedstyrets tilrådning.

Beregning av hvor stor energimengde Sølvstudammen innbringer totalt og verdien av denne vil ifølge A/S Hafslund være en ressurskrevende operasjon med simulering av kraftproduksjonen i Sarpfossen med og uten dammen. NVE finner det ikke riktig å pålegge søkeren dette arbeidet da saken ikke gjelder dammens eksistens men bare hvordan den skal manøvreres.

Som svar på Miljøverndepartementets annet spørsmål har vi foretatt en forenklet beregning av Sølvstudammens betydning for energiproduksjonen i Sarpfossen. Vi har kommet til at dammen medfører en økning på nær 10 pst. av angitt middelproduksjon i de 3 kraftverkene på 840 GWh/år.»

Den 20. januar 1987 mottok Olje- og energidepartementet nytt brev fra Miljøverndepartementet der en, før endelig uttalelse i saken ble avgitt, ønsket nærmere belyst et par problemstillinger som Fylkesmannen i Østfold hadde tatt opp.

Det siteres fra Fylkesmannens brev av 18. november 1986 og det vedlagte notat:

«Vi viser til vedlagte notat.

I forbindelse med vår behandling av denne saken har det fremkommet et par problemstillinger som vi øsnker å få nærmere belyst.

1. Glomma fellesfløtningsforening ønsker å overføre sin reguleringskonsesjon til Hafslund/Borregaard. Det fremgår av konsesjonsdokumentet, som er gitt ved Kgl. res. av 28. juli 1933, at denne ikke kan overdras. Hvilken behandlingsprosedyre skal følges i slike saker? Åpner konsesjonsoverdragel-

sen for revisjon eller fastsetting av nye vilkår og avgifter?

2. Det opprinnelige grunnlaget for reguleringskonsesjonen er bortfalt ved at fløtningen er opphørt. Ved en evnt. overføring av konsesjonsrettighetene til Hafslund/Borregaard blir formålet å lede vann fra det vestre Glommaløpet til kraftverken ved Sarpsfossen. Spørsmålet blir om endringer i reguleringsformålet ved en konsesjonsoverdragelse utløser konsesjonsbehandling etter samme retningslinjer som i ordinære vassdragsreguleringssaker. Videre om virkningene av reguleringen i så måte skal vurderes utfra de opprinnelige forholdene i vassdraget – m.a.o. utfra situasjoner i vassdraget slik den var før reguleringen tok til i 1936.

Vi håper Miljøverndepartementet kan bidra til å belyse de problemstillinger som her er reist.»

«*Notat*

Søknad om nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva - samt overføring av reguleringskonsesjon gitt Fredrikstad tømmerdireksjon (Glomma fellesfløtningsforening) ved Kgl. res. av 28. juli 1933 til Hafslund A/S og Borregaard industrier a/s.

Vannføringen i Ågårdselva reguleres ved en dam i Sølvstufossen som ble bygd i henhold til Kgl. res. av 28. juli 1933, gitt Fredrikstad tømmerdireksjon som senere er gått over i Glomma fellesfløtningsforening. Manøvreringsreglementet for Sølvstudammen, som ble utferdiget av Fredrikstad tømmerdireksjon i mai 1936, foreskriver stengt dam ved vannføringer i Glomma under 500 m³/sek. Ågårdselva tilføres vinterstid vann tilsvarende naturlig tilløp til Isnesfjorden gjennom et rør i dammen.

Ifølge reguleringskonsesjonen kan denne ikke overdras. Etter drøftelser mellom Glomma fellesfløtningsforening og Borregaard/Hafslund har de kommet fram til et avtaleutkast om overtakelse av Sølvstudammen og reguleringen der under forutsetning av at man kommer til enighet med fiske- og friluftsinteressene om reguleringen av vannføringen i Ågårdselva. Denne konsesjonsoverdragelsen er foreløpig ikke godkjent av Olje- og energidepartementet.

Borregaard Industrier Ltd. og A/S Hafslund ble 12. november 1974 gitt konsesjon på bygging og drift av Sarp kraftverk i Glomma i medhold av lov av 19. juni 1969 om bygging og drift av elektriske anlegg. I konsesjonen ble det forutsatt at vannføringen i Ågårdselva inntil videre ikke skulle endres. Hovedstyret tok forbehold om å kunne ta opp til ny vurdering i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 vannføringsforholdene i Ågårdselva. Konsesjonssaken om Sarp kraftverk utløste drøftelser mellom Moss & Tune laksestyre og Borregaard/Hafslund om utforming av nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen. På bakgrunn av disse drøftelser og etter råd fra fiskerisakkyndige har det i forståelse med Vassdragsdirektoratet siden 1977/78 vært gjennomført en prøvetapping vinterstid på ca. 1 m³/ sek. i Ågårdselva for å sikre oppvekstmulighetene for fiskeyngel.

Med utgangspunkt i nevnte drøftrelser og prøveordningen søker Borregaard/Hafslund i brev av 4. oktober 1982 om tillatelse til å foreta en endring i manøvreringen av Sølvstudammen. Ifølge det omsøkte reglementet skal gammel reguleringskurve følges for vassføringer over 1100 m³ sek. til Glomma (målt ved Solbergfoss). For vannføringer mellom 1100 og 670 m³/sek. skal det slippes 20 m³/sek. i Ågårdselva. Ved vannføringer under 670 m³/sek. i Glomma følges den gamle reguleringskurven. Minstevannføringen i Ågårdselva settes til 7 m³/sek. i tiden fra 15. mai - 1. september og 1 m³ sek. fra 1. september - 15. mai.

Denne omreguleringen vil ifølge beregninger utført av A/S Hafslunds kraftdivisjon gi en produksjonsgevinst for kraftverkene ved Sarpsfossen på 2,1 GWh. NVE har antydet at verdien på den innvunnende kraftmengde er ca. kr. 200.000 pr. år.

Søknaden om nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen og overføring av konsesjonsrettigheter til Hafslund/Borregard ble behandlet i hovedstyrets møte 17. juli 1985. Hovedstyret imøtekommer søknaden om reguleringsendringer og det foreslås ingen vilkår utover det som fremgår av manøvreringsreglementet. Innstillingen er nå sendt ut på høring.

Kommentarer

Miljøvernavdelingen har i sin uttalelse til søknaden konsentrert seg om effekter på resipientforholdene i Visterflo, Skinnerflo og Seutelva ved at nåværende vannføringer innenfor intervallet 20-82 m³/sek. reduseres til 20 m³/sek. Ifølge simuleringer vil vannføringen bli redusert i gjennomsnitt 53 døgn pr. år i sommerhalvåret. Tatt i betratkning av at nevnte elvestrekning/innsjøer idag er tildels sterkt belastet med forurensninger, vil en reduksjon i resipientkapasiteten være lite ønskelig.

Da det har knyttet seg endel usikkerhet til hvordan de hydrauliske forholdene vil bli etter kanaliseringen av Seutelva – har miljøvernavdelingen bedt om å få utsatt fristen for uttalelse til hovedstyrets innstilling. Kanalisringsarbeidene er nylig avsluttet og det vil om kort tid bli igangsatt målinger for å få belyst i hvilken grad Ågårdselva bestemmer vannføringen/vannutskiftningen i Skinnerflo og Seutelva på vannføringer i Ågårdselva mellom 20-82 m³/sek. Dersom det oppstår stor høstvannføring i Glomma i år, vil undersøkelsene kunne avsluttes før vinteren. Dersom vi ikke oppnår vannføringer opp mot 82 m³/sek. vil undersøkelsene måtte pågå frem til under vårflommen neste år.

Reguleringstillatelsen ble i sin tid gitt av hensyn til tømmerfløtningen. Kraftverkene i Sarpsfossen oppnådde som følge av inngrepet en produksjonsgevinst ved at en større del av Glommavannet ble ledet til det østre løpet. Produksjonsgevinstens størrelse er ikke kjent.

Hovedstyret har i sin innstilling verken behandlet eller tatt stilling til den omsøkte overføringen av reguleringskonsesjonen fra Glomma fellesfløtningsforening til Hafslund/Borregaard. Når Glomma fellesfløtningsforening ønsker å overføre reguleringsrettighetene til falleierne ved Sarpsfossen, har dette sin bakgrunn i gradvis nedtrapping i tømmerfløtningen. Tømmerfløtningen ble i sin helhet nedlagt sommeren 1985. Når grunnlaget for reguleringen bortfaller, burde en i utgangspunktet ta sikte på å føre vassdraget tilbake

til opprinnelig tilstand og tilstrebe de vannføringer vassdraget hadde før reguleringsinngrepet ble gjennomført. En slik løsning vil imidlertid her bety en forholdsvis stor reduksjon i kraftproduksjonen ved Sarpsfossen. Av denne grunn vil en anta at dette vil være en urealistisk løsning – men her som ved enhver behandling av reguleringskonsesjoner – bør innvunnet kraft settes opp mot ulempene som oppstår. I dette tilfelle må ulempene vurderes utfra forholdene *før* reguleringen ble iverksatt i 1936 og settes opp mot den produksjonsøkning damanlegget ved Sølvstufoss og reguleringen her gir.

Av større ulemper s.f.a. Sølvstureguleringer kan stikkordsmessig nevnes. Mindre laks sjøaureproduksjon, dårligere sportsfiskeforhold, mindre innsig og oppgang av ålefaringer og forringelse av områdets landskapskvaliteter og friluftsopplevelse.

Et sentralt spørsmål blir om overdragelse av en reguleringskonsesjon bør behandles som en «ny» reguleringssak når det opprinnelige grunnlaget for reguleringen er bortfalt. Videre om Olje- og energidepartementet ved en evnt. godkjenning av konsesjonsovertakelsen kan fastsette nye vilkår om minstevannføringer, fiskekultiveringerstiltak m.v. som kompensasjonstiltak for de skader som oppsto da reguleringen i sin tid ble gjenomført. Det vil her være ønskelig med en juridisk betenkning omkring de muligheter som slike konsesjonsoverdragelser gir.»

Olje- og energidepartementet avga 19. oktober 1987 følgende svar til Miljøverndepartementet:

«Vi viser til brever fra Miljøverndepartementet, datert 20. januar 1987 med vedlegg fra fylkesmannen i Østfold, og av 10. september 1987.

Olje- og energidepartementet vil komme med følgende presiseringer:

Konsesjonsdokumentet av 28. juli 1933 er ikke en reguleringskonsesjon i vassdragsreguleringslovens forstand. Tillatelsen er gitt i medhold av vassdragsloven fra 1887 § 25, og ikke i medhold av vassdragsreguleringsloven av 1917. Dammen ved Sølvstua i Ågårdselva er ikke gjenstand for noen årsregulering. Etter NVE's vurdering er det heller ikke spørsmål om overføring av vann.

Konsesjonsdokumentet av 28. juli 1933 er derimot pga. henvisningen til 1887-lovens § 25 å anse som en ekspropriasjonstillatelse. Det er således en ekspropriasjonstillatelse, og ikke en reguleringskonsesjon som er beheftet med overdragelsesforbud. På bakgrunn av ovennevnte vil således heller ikke en overdragelse av rettighetene utløse noen konsesjonsplikt etter reguleringsloven.

NVE har under sin behandling av saken lagt til grunn at det dreier seg om et reelt eierskifte. I anledning av at Glomma fellesfløtnings forening er iferd me då innstille sin virksomhet, har de – for å sikre at «reguleringen» og dammen etter denne tid ikke blir eierløs – laget et avtaleutkast med Borregaard/Hafslund om overføring av eiendomsretten og manøvreringsforpliktelsene. NVE har, ut fra tidligere praksis, ikke ansett dette for å være i strid med forbudet mot overføring av ekspropriasjonstillatelsen.

Olje- og energidepartementet antar at forbudet mot overdragelse av ekspropriasjonstillatelsen medfører at den nye eier av dam og «reguleringsrettigheter» ikke automatisk kan overta disse på de vilkår som fremgår av tillatelsen av 28. juli 1933. Utgangspunktet må således være at det er adgang til å foreta en ny vurdering av de opprinnelige vilkår. Det kan imidlertid ikke være tale om en vurdering på fritt grunnlag, dvs. ut fra forholdene slik de var før reguleringen tok til. Vurderingen må ta utgangspunkt i den endrede bruk som et eierskifte medfører og eventuelle skader/ulemper dette fører til for allmenne interesser.

Selv om denne problemstillingen ikke fremgår av NVE's innstilling har saksbehandlingen, etter Olje- og energidepartementets oppfatning, vært tilstrekkelig til å kunne ta standpunkt til dette spørsmålet.

Miljøverndepartementet ønsket i brev av 27. november 1987 ytterligere presiseringer. Det siteres fra brevet:

«Det vises til brev av 19. oktober 1987 fra Olje- og energidepartementet. I brevet er konkludert med:

> «Olje- og energidepartementet antar at forbudet mot overdragelse av ekspropriasjonstillatelsen medfører at den nye eier av dam og «reguleringsrettigheter» ikke automatisk kan overta disse på de vilkår som fremgår av tillatelsen av 28. juni 1933. Utgangspunktet må således være at det er adgang til å foreta en ny vurdering av de opprinnelige vilkår. Det kan imidlertid ikke være tale om en vurdering på fritt grunnlag, dvs. ut fra forholdene slik de var før reguleringen tok til. Vurderingen må ta utgangspunkt i den endrede bruk som et eierskifte medfører og eventuelle skader/ulemper dette fører til for allmenne interesser.»

Miljøverndepartementet ber om premissgrunnlaget for ovennevnte konklusjon. En ber særlig om å få belyst:

1. Hvorfor det ikke trengs ny konsesjon for kraftverkene i Sarpsfossen, idet foreliggende sak endrer forutsetningene for eksisterende anlegg.
2. Hvorfor det er «differensesituasjonen» mellom tidligere og fremtidig situasjon som skal være utgangspunktet for vilkårsfastsettelse ved eventuell overdragelse av ekspropriasjonstillatelse. En vil her peke på at allmenne hensyn ikke synes å være vurdert ved vilkårfastsettingen i 1933.
3. Hvorfor konsesjonsplikten etter vassdragslovens §§ 104-106 ikke utløses i forelig-

gende tilfelle. I innstilingen fra Hovedstyret for NVE er på side 1, pkt 3 opplyst at i konsesjonen for Sarp kraftverk er forutsatt at vannføringen inntil videre ikke skal endres, og at eventuell senere endring skal gjøres til gjenstand for behandling etter vassdragslovens §§ 104-105.

Vi ber dessuten om å få oversendt NVE's vurdering av hvorfor vassdragsreguleringsloven ikke kommer til anvendelse.»

Svar ble avgitt av Olje- og energidepartementet den 4. juli 1988:

«Det vises til brev av 27. nov. 1987, samt senere brev i anledning saken.

I brevet er det bedt om å få belyst tre punkter vedrørende ovennevnte søknad.

1. Ny reguleringskonsesjon?

Slik vi ser det trengs det ikke ny reguleringskonsesjon for Sølvstudammen, selv om reguleringen ikke lenger skyldes hensynet til fløtningen. I dag er situasjonen som MD påpeker en helt annen. Reguleringen skjer til industriformål. Den aktuelle reguelring faller likevel ikke inn under reguleringsloven av 1917, fordi det med vassdragsregulering etter denne lov forstås arbeider og anlegg som har til hensikt å utjevne vassdragets årsvannføring ved å holde tilbake flomvann og derved senke flomvannføringen og heve lavvannføringen.

2. «Differansesituasjonen»

Hjemmel for å gi tillatelse eller nekt eå gi tillatelse i forbindelse med reguelringsrettighetene, er i dette tilfellet vassdragsl. §§ 104-105, Bakgrunnen for eventuelt å nekte tillatelse er i dette tilfellet ikke at det isolert har skjedd en overdragelse, men at tiltaket eventuelt strider mot allmenne interesser. Spørsmålet om tillatelse har derfor dukket opp i form av godkjennelse av manøvreringsreglementet etter reglene i vassdragsl. § 104 og § 105.

Ved denne vurderingen er det full anledning til å ta hensyn til at dammen står der og har stått der siden 30-årene. Om og i hvilken grad man skal ta hensyn til dette forhold er med i den skjønnsmessige vurderingen. Dette gjelder både i forhold til vurderingen av om tillatelsen skal gis og i tilfelle tillatelse hvilke vilkår som skal stilles.

Det er vel usikkert om det er riktig slik som MD hevder, at man kan trekke den slutning at allmenne hensyn ikke ble vurdert med konsesjonen i 1933. Det var den gang adgang til å stille vilkår som ivaretar slike hensyn. Lovendringen i 1907, som tillatelsen viser til, ga nettopp hjemmel for dette. Da det ikke ble satt noen vilkår i den forbindelse ved tillatlesen i 1933 er det mer sannsynlig at det var fordi man ikke fant det påkrevet, enn at man glemte å vurdere det.

3. Konsesjonsplikten etter vassdragsl. §§ 104-105.

Nødvendigheten av å søke om tillatelse etter vassdragsloven § 104-105 er som vist ovenfor, utløst i foreliggende tilfelle. Vi har derfor slik som konsesjonsbetingelsene til Sarp Kraftverk forutsetter, behandlet spørsmål om endring av manøvreringsreglementet etter reglene i §§ 104-105.

Vi håper at uklarhetene med dette er oppklart og at MD nå svarer på Hovedstyrets innstilling vedrørende forslag til nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen.»

Departementets bemerkninger

Innledning

Den foreliggende sak gjelder en søknad fra Aktieselskabet Hafslund og Borregaard Industries Limited om fastsettelse av nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva, Tune i Østfold.

Nedre Glommas hovedløp går over Sarpsfossen, hvor fallrettighetene utnyttes av Borregaard/Hafslund i det felleseide Sarp kraftverk og i de to selskapers separate anlegg Borregaard kraftverk og Hafslund kraftverk. Vannstanden ovenfor fossen og vannføringen gjennom fosseløpet reguleres av en dam, Sarpsfossdammen, som de to selskaper eier i fellesskap, jfr. overenskomst av 9. november 1987, etter at den tredje eier, Glomma Fellesfløtningsforening 30. november 1987 ble vedtatt oppløst i 1987.

Et sideløp grener av fra hovedløpet ved Furuholmen og går gjennom Mingevann. Ågårdselven og Visterflo inntil det igjen løper sammen med hovedstrømmen ved Greåker. Fra utløpet av Ågårdselven går det dessuten et parallelt løp til Skinnerflo og Seutelven som står i kontakt med Glommas hovedløp ved Ørmen. Vannføringen gjennom dette sideløp reguleres ved en mindre dam i Sølvstufossen i Ågårdselven.

Dammen i Sølvstufossen ble bygget i henhold til kongelig resolusjon av 28. juli 1933, gitt Fredrikdstad Tømmerdirektion som senere gikk over i Glomma Fellesfløtningsforening. Manøvreringsreglementet for Sølvstudammen, utferdiget av Fredrikstad Tømmerdirektion i mai 1936, foreskriver stengt dam ved vannføringer i Glomma under 500 m^3/s. Ågårdselven tilføres da vann tilsvarende naturlig tilløp til Isnesfjorden gjennom et rør i dammen.

Borregaard/Hafslund fikk i 1974 konsesjon til bygging av Sarp kraftverk i medhjold av lov av 19. juni 1969 om bygging og drift av elektriske anlegg. Utbyggingen medførte ingen forandring av vannføringen i Ågårdselven, men det ble i konsesjonens pkt A2 forut-

satt at en eventuell senere endring av vannføringen skulle behandles etter vassdragslovens §§ 104 - 105. I forbindelse med 1974-konsesjonen ble det fra fiskerihold ytret ønske om å få sikret en minimumssvannføring i Ågårdselven. Borregaard/Hafslund drøftet denne sak med Moss og Tune Laksestyre og andre interesserte parter og sa seg villig til å overveie en fremtidig forandring av manøvreringsreglementet for Sølvstudammen. Dette ledet til et samarbeid mellom fosseierne og Moss og Tune Laksestyre om utforming av et nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen. På bakgrunn av disse drøftelser og etter råd fra fiskerisakkyndige har det i forståelse med Vassdragsdirektoratet siden 1977/78 vært gjennomført en prøvetapping vinterstid på ca 1 m^3/s i Ågårdselven for å sikre oppvekstmulighetene for fiskeyngel.

Det er inngått overenskomst mellom Bortregaard/Hafslund og Glomma Fellesfløtningsforening om overtakelse av bl.a. Sølvstudammen med forpliktelse til å overta reguleringen.

Søknaden

Borregaard/Hafslunds søknad av 4. oktober 1982 omfatter konsesjon på damanlegget i Sølvstufoss og tillatelse til å regulere vannføringen i Ågårdselven i samsvar med nytt reglement som ble utarbeidet med bakgrunn i de nevnte drøftelser og prøveordning.

Ifølge det foreslåtte reglement skal gammel reguleringskurve følges ved vannføringer over 1100 m^3/s i Glomma (v/Solbergfoss). For vannføringer mellom 1100 m^3/s og 700 m^3/s (senere rettet til 670 m^3/s av søker) slippes 20 m^3/s i Ågårdselven. Ved vannføringer under 670 m^3/s i Glomma følges den gamle reguleringskurven. Minstevannføringen i Ågårdselven settes til 7 m^3/s i tiden fra 15. mai til 1. september og 1 m^3/s fra 1. september til 15. mai. Dersom fiskesesongen utvides utover 1. september, skal reglene for sommervannføringen utvides tilsvarende. Behovet for vann til fisketrappen i Sølvstufossen forutsettes dekket av den vannmengde som til en hver tid blir tilført Ågårdselven.

Konsekvenser

Den omsøkte endring av manøvreringsreglementet vil i følge konsesjonssøker gi en årlig gevinst på produksjonen i Sarpsfossen på 2,1 GWh. Produksjonsøkningen kommer i månedene mai - august, når kraftverdien er lav, mens reduksjonen i produksjonen kommer i månedene fra september til april. Verdiansettelsen vil i alle fall bli skjønnspreget, da den reelle verdi av sommer- og vinterkraft vil avhenge av en rekke faktorer. Hafslunds kraftdivisjon antydet på søknadstidspunktet den økonomiske gevinst til ca. 50 - 80 000 kr pr. år, mens NVE i 1986 antydet ca 200 000 kr pr. år for den kraftmengde som er lagt til grunn i innstillingen.

Den foreslåtte minstevannføring i Ågårdselven vil ha størst betydning ved at den vinterstid bidrar til å redusere omfanget av tørrlegging og frysing av rogn og yngel i Ågårdselven. Idet denne minstevannføring har vært kjørt som en prøveordning siden 1977/78, vil det ikke skje noen ny endring fra det tidspunkt da denne tillatelse blir gitt.

NVE's innstilling har vært forelagt Sarpsborg, Tune, Fredrikstad, Kråkerøy, Rolvsøy, Råde, Skiptvet, Varteig, Skjeberg, Onsøy og Borge kommuner, Østfold fylkeskommune, Miljøverndepartementet, Kommunaldepartementet og Landbruksdepartementet til uttalelse. Videre har en mottatt uttalelse fra Seutelvens grunneierlag.

Råde kommune bemerket at hvis omsøkte reguelringsendring blir til hinder for god vannutskifting i Skinnerflo, vil kommunen vurdere omsøkte reguleringsendring på nytt.

Onsøy kommune uttaler at den ikke kan gi sin tilslutning til en endelig endring av manøvreringsreglementet før konsekvensene for Seutelvens vedkommende kan fastslås. Dette kan ikke gjøres før kanaliseringen av Seutelven er ferdig og de nødvendige målinger blir gjennomført.

Skjeberg kommune har ingen innvendinger mot det foreslåtte manøvreringsreglement pkt 1 - 13, men presiserer at det må sikres nødvendig vannmengde til allerede eksisterende fangstfelle. (Sarpsfossen).

Borge kommune anser sine interesser ivaretatt ved den uttalelse som er avgitt av Fredrikstad og Omegn vannverk i brev av 19. august 1985.

De øvrige kommuner *Tune, Sarpsborg, Rolvsøy, Varteig, Kråkerøy, Skiptvedt, og Fredrikstad* har ingen kommentarer til innstillingen.

Østfold fylkeskommune har ingen bemerkninger til de første tolv punkter i forslaget til nytt manøvreringsreglement, men synes i forbindelse med pkt. 13 at det er lite rimelig at kraftverkseierne skal stå ansvarlig for mulige fremtidige skader og ulemper av ethvert slag som kan tilbakeføres til endringen i reglementet. Da denne endring er ønsket av fiskeinteressene, bør man etter fylkeskommunens oppfatning kunne gå tilbake til det opprinnelige reglement dersom virkningene av nytt reglement har uheldige konsekvenser.

Seutelvens grunneierlag finner det vanskelig å uttale seg om evt. virkninger som det nye manøvreringsreglement vil få for Seutelven

før arbeidet med kanaliseringen er avsluttet, og forbeholder seg retten til å komme tilbake til saken når det blir full vanngjennomstrømming i Seutelven.

Landbruksdepartementet og Kommunaldepartementet har ingen spesielle bemerkninger til innstillingen fra Hovedstyret i NVE.

Miljøverndepartementet uttaler at det nye manøvreringsreglementet vil være til klar fordel for fiskeinteressene, men at fylkesmannen på den annen side har påpekt at det kan få negative konsekvenser for resipientforholdene i Skinnerflo og Seutelven. På grunn av at bl.a. Skinnerflo er høyt prioritert som framtidig våtmarksreservat i Østfold, ser fylkesmannen det som vesentlig at vannkvaliteten i området ikke forverres.

Miljøverndepartementet fikk derfor utsatt fristen til å uttale seg endelig til kanaliseringsarbeidene i Seutelven var avsluttet, slik at en da kunne kartlegge de endelige konsekvenser som endret manøvrering ved Sølvstu kunne få for Skinnerflo og Seutelven.

Verken miljøvernmyndighetene eller andre høringsinstanser som har tatt forbehold knyttet til kanaliseringsarbeidet i Seutelven har formelt senere kommet tilbake til dette. Men departementet har i sitt forslag til vilkår tatt hensyn til de vanskelige resispientforholdene i Visterflo, Skinnerflo og Seutelven.

Under departementets behandling av saken ble det reist krav om at tiltak for å bekjempe Tune-flua måtte iverksettes. Tunefluekomiteen har hatt samtaler med fosseierne og foreslått at avløpet ved Sølvstudammen stenges i klekkedagene (ca 3 døgn omkring 15. juni) for å redusere reproduksjonsmulighetene i Ågårdselven. Til dette måtte flomlukene heves med ca 2 meter.

Senere viste det seg at Fylkesmannen i Østfold ikke kunne godta et forslag om fullstendig avstenging. Det ble vist til at Ågårdselven bare er ett av mange klekkesteder. Videre at de dårlige resipientforholdene nedstrøms Sølvstudammen ville kunne forverres. Det var dessuten betenkelig å ta med et slikt vilkår i konsesjonen som verken har vært berørt i søknaden eller som partene har fått anledning til å uttale seg om. Fylkesmannen mente at nødvendige tiltak kunne gis i medhold av forurensningsloven, og ikke burde tas opp i forbindelse med saken om nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen. På denne bakgrunn er de foreslåtte tiltak mot Tuneflua bortfalt.

Under sakens behandling i departementet har miljøvernmyndighetene reist spørsmål om endret bruk fra fløtning til el-produksjon utløser ny konsesjonsbehandling, om overdragelsen av rettigheter fra Glomma Fellesfløtningsforening til Borregaard/Hafslund er i strid med overdragelsesforforbudet i 1933-konsesjonen, og om ny tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-105 er nødvendig. Dette nødvendiggjorde et par presiseringer:

Når det gjelder spørsmålet om endringer i regulerignsformålet fra fløtning til el-produksjon utløser ny konsesjonsbehandling, finner departementet at § 25 i 1887-loven ikke synes å tillegge reguleringens formål noen spesiell betydning; når fløtningen innstilles, er det fremdeles hjemmel for å regulere dammen i industriens tjeneste. Såfremt konsesjons vilkår etterleves også etter bruksendringen, er ny konsesjonsbehandling ikke nødvendig.

Neste spørsmål er om overdragelsen av rettigheter fra Glomma Fellesfløtingsforening til Borregaard/Hafslund er i stird med bestemmelen i 1933-konsesjonen om at konsesjonen ikke kan overdras. Departementet antar at dammen og reguleringsrettighetene må kunne overdras og at selskapene ikke trenger noen formell godkjenning fra myndighetenes side for å overta Sølvstudammen med reguleringsrettighetene. En viser da til at Glomma Fellesfløtingsforening er nedlagt og at overdragelsesforbudet ikke kan være ment å være til hinder for overdragelse i et slik tilfelle. Det ble angivelig ikke gitt noen ny tillatelse da dammer og reguleringsrettighetene gikk over til fellesfløtningsforeningen fra den opprinnelige konsesjonær Fredrikstad Tømmerdireksjon som da sannsynligvis opphørte. Konsesjonen har ingen bestemmelse om hva som skal gjøres når konsesjonæren opphører å eksistere. Olje- og energidepartementet kan ikke se at det i et tilfelle som dette vil være hensiktsmessig at dammen legges ned.

Overdragelsen til Borregaard/Hafslund innebærer at selskapene overtar dammen og reguleringsretten. Ved overdragelsen har Borregaard/Hafslund forpliktet seg til å regulere etter det manøvreringsreglement som gjelder. Det skjer da ingen endring i vassdraget og en trenger ikke da noen tillatelse etter vassdragsloven. (Vassdragsreguleringsloven kommer ikke på tale i saker som dette). Noen formell godkjenning for øvrig fra myndighetenes side for Borregaard/Hafslunds overtagelse kan en således ikke se er nødvendig.

Det siste spørsmålet er om det trengs tillatelse for å endre manøvreringsreglementet og i tilfelle hva slags hjemmel det kan bli tale om å bruke. En vil da først peke på at hjemmel for å fastsette et manøvreringsreglement for Sølvstureguleringen ikke finnes i selve tillatelsen av 1933. Etter det departementet har av opplysninger, fremgår det at det nå gjeldende reglement i mai 1936 ble gitt av Fredrikstad Tømmerdireksjon, dvs. den som opprinnelig

ble meddelt konsesjon. En kan ikke se at manøvreringsreglementet noen gang er gitt eller godkjent av offentlig myndighet. Sannsynligvis er det blitt til ved at det er kommet til enighet mellom fløtningsinteressene og fosseierne.

Departementet finner likevel at en må kunne betrakte reglementet som er gitt i medhold av eller som følge av den kongelige resolusjon og at en endring blir å gi i medhold av kongelig resolusjon. En viser da til at reglementet nå har vært gjeldende i mange år og derved fått en viss formell status.

Når det gjelder den formelle hjemmel til å endre reglementet, antar departementet at vassdragslovens §§ 104 og 105 ikke er relevante i dette tilfelle. En legger da vekt på at det er etter forslag fra fiskerinteressene at selskapene har søkt om endring av reglementet og at virkningen av reguleringen etter det nye reglement, alt tatt i betraktning, ikke kan sies å være skadelig for allmenne interesser. En antar da at et nytt manøvreringsreglement kan fastsettes i medhold av den ulovfestede omgjøringsadgang. I forhold til en tillatelse etter vassdragsloven er da adgangen til å stille vilkår av hensyn til allmenne interesser begrenset.

Olje- og energidepartementet viser til ovenstående og tilrår at det fastsettes nytt manøvreringsreglement for regulering av Sølvstudammen.

Departementets bemerkninger til vilkårene

Det foreliggende vilkårssett er et resultat av samtaler og møter som har funnet sted etter at NVE's innstilling og forslag til nytt manøvreringsreglement ble fremlagt. Da de berørte parter har deltatt underveis, har departementet ikke funnet det nødvendig med en ny høringsrunde for det nye utkast til manøvreringsreglement.

Til postene 1 - 7:

Postene 1 - 7 om vannslipping i Ågårdselven beholdes som opprinnelig foreslått av konsesjonssøkerne, og som også NVE har anbefalt.

Til post 8:

I NVEs forslag til denne posten er det tatt inn pålegg om lokkeflommer av hensyn til fisket.

Fylkesmannen i Østfold har vært opptatt av forurensningssituasjonen i nedre del av Glomma's vestre løp, og foreslo derfor i forbindelse med vannslippingsbestemmelsene å ta inn et tillegg i manøvreringsreglementet for å bedre de vanskelige resipientforholdene i Visterflo, Skinnerflo og Seutelven. Fylkesmannen foreslo at det bør settes av 3 mill m^3 vann pr. år for slipp ved behov, og dette skulle komme i tillegg til de 3 mill m^3 som skulle avgis til kunstige lokkeflommer som foreslått av NVE.

Fylkesmannens utspill innebærer at det skal kunne avgis inntil 6 mill m^3 pr. år, men fremdeles maksimum 12 mill m^3 over en 5 års periode.

Fosseierne har foretatt kostnadsberegninger for vannsslipp basert på maksimalt 12 mill m^3 over en 5 årsperiode og funnet at dette gir et gjennomsnittlig årlig tap på 100 MWh (2,4 mill m^3), eller kr 20 000,-. Vannet vil bli sluppet i vannfattige perioder og en har da lagt til grunn en kraftpris på 20 øre/KWh.

Departementet har forståelse for behovet for å avhjelpe den vanskelige forurensningssituasjonen, og går i post 8 inn for at konsesjonæren også kan pålegges å slippe vann også for å avhjelpe resipientforholdene. Den samlede vannslippingen begrenses til maksimalt 12 mill m^3 over en 5 års periode.

De nærmere vurderinger knyttet til om slipping bør skje av hensn til fiske eller av hensyn til forurensningssituasjonen må etter departementets oppfatning foretas av sakkyndige, som foreslått i 2. og 3. ledd. Departementet forutsetter at nødvendig koordinering av vannslipp skjer i samarbeid mellom den fiskerisakkyndige oppnevnt av Direktoratet for naturforvaltning og Fylkesmannen i Østfold.

Til post 9:

Miljøverndepartementet mente en måtte understreke betydningen av at manøvreringen skal skje med myke overganger, ved å ta inn et tillegg om at spesiell forsiktighet må utvises ved en reduksjon i vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum. Dette er et vanlig standardvilkår, som NVE hadde presisert i bemerkningene til manøvreringsreglementet. Fosseierne har ikke hatt innvendinger mot at denne presisering inntas i selve reglementet.

Departementet slutter seg til Miljøverndepartementets forslag.

Til postene 10–13:

Beholdes uendret, men redigeres til de siste fire postene i manøvreringsreglementet, dvs. postene 13–16.

Østfold fylkeskommune bemerket i sin uttalelse om post 13 i NVE's forslag til manøvreringsreglement (nå post 16) at det er lite rimelig at kraftverkseierne skal stå ansvarlig for mulige fremtidige skader og ulemper av ethvert slag som kan tilbakeføres til endringen i reglementet. da denne endring er ønsket av fiskeinteressene, bør man etter fylkeskom-

munens oppfatning kunne gå tilbake til det opprinnelige reglement dersom virkningene av nytt reglement har uheldige konsekvenser. Fosseierne har ikke kommet med innvendinger mot denne post. Departementet viser til at dette er et standard vilkår og at det er mest hensiktsmessig at fosseierne bærer ansvaret for slike eventuelle skader og ulemper.

Øvrige bemerkninger.

Vilkår om opphjelp av fisk, og andre tiltak til fremme av fiskeinteressene i vassdraget:

Miljøverninteressene har understreket viktigheten av å ivareta fiskeinteressene i vassdraget. Miljøverndepartementet tok ved sin henvendelse til Olje- og energidepartementet i desember 1988 utgangspunkt i det opprinnelige forslag til standardvilkår fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk av 26. april 1983 (inntatt i NVE's innstilling s. 19 – 20) med visse tillegg. Forslaget, som har vært arbeidsgrunnlag for samtalene mellom Olje- og energidepartementet, fosseierne og miljøvernmyndighetene, siteres her:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser,
d. å delta i fellesfinansiering av bygging og drift av stamfiskanlegg, klekkeri og settefiskanlegg for produksjon av to årig fisk,
e. å bekoste installasjon og drift av fisketeller i fisketrappa i Sølvstufoss,
f. å bygge, vedlikeholde og drive en leder for ålefaringer, samt å utbedre eksisterende laksetrapp forbi Sølvstudammen.»

Både fosseierne og fiskeinteressene (v/ NGOFA) har overfor departementet gitt uttrykk for at Ågårdselven etterhvert har utviklet meget gunstige fiskeforhold, og at den frivillige innsats som nå ytes gjennom fiskeforeninger i vassdraget er av meget god standard. Hafslund viser i brev til departementet til følgende:

«I regi av nedre Glomma og Omegn Fiskeadministrasjon (NGOFA) drives et betydelig kultiveringsarbeide i vassdraget:

Følgende klekkerier drives:
Bekkhus v/Sarpsborg og omegn jeger og fiskerforening
Borredalsdammen v/Fredrikstad jeger og fiskerforening
Bjørndalen
Borregaard v/Arbeidernes jeger og fiskerforening
Kraftverk

Disse klekkerier har tilstrekkelig kapasitet til å forsyne elva med settefisk. De lokale fiskeforeninger driver anleggene og alle aktiviteter forbundet med disse på en meget bra måte.

Fosseierne gir bidrag til disse klekkerier ved å huse klekkeriet/settefiskanlegget til AJFF samt ved å leie ut sine fiskeretter meget rimelig til NGOFA: NGOFA selger fiskekort hvorfra inntektene tilflyter kultiveringsarbeidet. Borregaard har i tillegg opprettet «naturpark» langs Ågårdselva og lagt ned betydelige summer i å gjøre området attraktivt, bl. a. ble broen over Sølvstufoss fornyet i 1986 ved midler fra Borregaard, Kiær Skoger og Tune kommune.»

På bakgrunn av det betydelige bidrag som fosseierne bidrar med på frivillig basis allerede, foreslo Borregaard/Hafslund at pkt. a, b og d måtte strykes. Subsidiært har fosseierne antydet at det enkleste ville være en beløpsfesting av tilskudd til fiskeinteressene som det fikk være opp til disse å forvalte selv (evt. i samarbeide med myndighetene).

Miljøverninteressene fastslår også at fiskeinteressene i dag ivaretas på en meget tilfredsstillende måte, men en ønsker også å sikre fremtiden. Ved å få inn en fullmaktsbestemmelse som foreslått, har en noe å falle tilbake på hvis det frivillige arbeide skulle bli nedlagt eller drives i strid med myndighetenes (DN og fiskeriforvalterens) syn. På den annen side ønskes ikke for konkrete pålegg da reglementet skal gjelde langt inn i fremtiden.

Det viktigste for miljøvernmyndighetene synes å være å få anlagt et nytt klekkeri som erstatning for de tre små som eksisterer nå (jfr. DN's pkt. d og post 11 om vannforsyning til dette klekkeriet, se nedenfor). Dette vil koste anslagsvis 5 mill. kr.

Fosseierne stiller seg negative til kravet om å delta i fellesfinansiering av nytt settefiskanlegg/klekkeri, men er ikke uvillig til å avstå vann til klekkeriet.

Til pkt. e og f har fosseierne stilt seg avventende. Fylkesmannen opplyste at en fisketeller som foreslått for Sølvstufossen ville koste ca. kr. 40 000,–, og en leder for ålefaringer ca. kr. 5 000,–. Etter disse anslag har fosseierne gitt uttrykk for at de ikke vil motsette seg påleggene.

Olje- og energidepartementet ser positivt på det omfattende frivillige arbeid som drives for å fremme fiskeinteressene i dette området og det bidrag fosseierne gir til dette arbeidet. Departementet forutsetter at den frivillige støtten til driften av klekkeriene fortsetter.

Departementet går etter dette inn for at en av hensyn til fiskeinteressene pålegger fosseierne å bekoste installasjon og drift av fisketeller i fisketrappen i Sølvstufoss (inntas som ny post 10 a). Fosseierne har påpekt at fisketeller krever strøm, noe som ikke finnes ved Sølvstufossen i dag. Departementet forutsetter at dette spørsmålet avklares mellom miljøvernmyndighetene og fiskeinteressene.

I post 10 b) går departementet inn for at fosseirne pålegges å bygge, vedlikeholde og drive en leder for ålefaringer, samt å utbedre eksisterende laksetrapp forbi Sølvstudammen. En slik leder for ålefaringer anslås av fylkesmannen å koste ca. kr. 5 000,–. Det er ikke angitt hva utbedringsarbeidet for laksetrappen forbi Sølvstufossen vil kunne beløpe seg til.

Et vilkår som foreslått i pkt. c) er etter Olje- og energidepartementets mening for generelt med tanke på at dammen allerede har eksistert i 50 år, og det er ikke det samme behov for slike undersøkelser nå.

Kravet i pkt. d) om at fosseierne skal bidra i fellesfinansieringen av et nytt settefiskanlegg som skal erstatte de 3 eksisterende, synes etter departementets oppfatning for omfattende, sett på bakgrunn av den eksisterende frivillige innsats og at forsyningen av settefisk til vassdraget tilsynelatende er nokså god. Departementet vektlegger at NGOFA i møte med departementet (i forbindelse med spørsmål om tiltak til bekjempelse av Tuneflua) har gitt uttrykk for at forslagene om tiltak til fremme av fiskeinteressene var unødvendige med de gunstige fiskeforhold som etterhvert har utviklet seg i Ågårdselva.

Direktoratet for vilt- og ferskvannsfisk foreslo opprinnelig inntatt et vilkår om konsesjonærens plikt til vannforsyning på 0,5 m^3/s.til et evt. settefiskanlegg ved tømmertunnelen ved Eidet. Senere har fylkesmannen fastholdt kravet, men antatt at bruk av ny teknologi vil kunne føre til redusert vannbehov til 0,2 m^3/s., og i perioder med lite fisk vil behovet kunne være enda mindre. Fosseirne har vist til at tømmertunnelen ved Eidet nå er eiet av Fredrikstad og omegn vannverk og inngår i vannforsyningen i Fredrikstad.

Departementet forusetter at fiskerimyndighetene avklarer de praktiske spørsmålene vedr. eiendomsforholdene til tunnelen. Videre er det en forutsetning for plikt til vannuttak at det nye klekkeriet virkelig bygges. For øvrig er det etter departementets oppfatning naturlig å pålegge fosseierne slipp av vann til et slikt formål som foreslått i post 11.

I post 12 foreslås at konsesjonæren dekker alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn knyttet til dette manøvreringsreglement. Vilkåret er inntatt etter forslag fra Direktoratet for vilt- og ferskvannsfisk, og er i dag et standard vilkår som synes rimelig på bakgrunn av fosseiernes gevinst av den nye manøvreringen.

Vannslipp Sarpsfossen.

Skjeberg kommune uttalte at det må sikres nødvendig vannmengde til allerede eksisterende fangstfelle (Sarpsfossen). Også i samtaler mellom fosseierne, miljøvernmyndighetene og departementet har spørsmålet om vannslipp til Sarpsfossen vært diskutert. Fylkesmannen har fremsatt krav i overensstemmelse med DN's opprinnelige post V om slipp av «inntil 0,5 m^3/s. vann til drift av fiskefelle og senere eventuell fisketrapp i Sarpsfossen. Dersom det senere blir nødvendig skal konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, kunne pålegges å avgi inntil 1,5 m^3/s. til drift av fisketrapper».

Fosseierne har motsatt seg dette kravet og vist til at behovet for vann til fiskefelle og eventuell fisketrapp i Sarpsfossen ikke endres som konsekvens av de aktuelle endringer i manøvreringsreglementet for Sølvstufossen.

Etter departementets oppfatning ligger pålegg om slipping av vann i Sarpsfossen utenfor det som berøres av manøvreringen av Sølvstudammen, slik at en ikke har hjemmel for å pålegge et slikt vilkår i Sarpsfossen.

Olje- og energidepartementet går på denne bakgrunn inn for at manøvreringsreglementet gis følgende ordlyd:

Nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselva.

1.

Ved vannføringer over ca. 1 100 m^3/s. i Glomma (målt ved Solbergfoss) følges den gamle reguleringskurve.

2.

Mellom 1 100 m^3/s. og 670 m^3/s. slippes 20 m^3/s. i Ågårdselva.

3.

Under 670 m^3/s. i Glomma følges den gamle reguleringskurven.

4.

Vannføringen i Ågårdselva holdes på minimum 7 m^3/s. i tiden fra 15. mai til 1. september.

5.

Fra 1. september til 15. mai neste år holdes i Ågårdselva en minimumsvassføring på 1 m^3/s.

6.

Om fiskesesongen utvides utover 1. september, skal reglene for sommervannføringen ifølge pkt. 4 utvides tilsvarende.

7.

Behovet for vann til fisketrappen i Sølvstufossen forutsettes dekket av den vannmengde som til enhver tid blir tilført Ågårdselva.

8.

For å skape kunstige lokkeflommer i Ågårdselva i fiskesesongen og for å avhjelpe de vanskelige resipientforholdene i Visterflo, Skinnerflo og Seutelven plikter konsesjonæren å slippe vann. For hvert av disse formål kan det kreves avgitt inntil 3 mill. m^3 pr. år. Den samlede vannslippingen begrenses dog til 12 mill. m^3 totalt gjennom siste sammenhengende 5 års-periode.

Bestemmelse om igangsetting av lokkeflommer skal tas av en fiskerisakkyndig oppnevnt av Direktoratet for naturforvaltning i samråd med Fylkesmannen i Østfold.

Bestemmelse om igangsetting av ekstra tapping på grunn av resipientforholdene skal tas av Fylkesmannen i Østfold.

9.

Alle endringer i vannføringen skal skje med myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved en reduksjon i vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum.

10.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å bekoste installasjon og drift av fisketeller i fisketrappa i Sølvstufoss,
b. å bygge, vedlikeholde og drive en leder for ålefaringer, samt å utbedre eksisterende laksetrapp forbi Sølvstudammen.

11.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å avgi inntil 0,2 m^3/s. som vannforsyning til settefiskanlegg gjennom tømmertunnelen ved Eidet.

12.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelse av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

13.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges nedbørsmengder, temperatur, snødybde m. v. Norges vassdrags- og energiverk kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen pågår.

14.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Norges vassdrags- og energiverk kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

15.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

16.

Viser det seg at vannslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

For regulering av Sølvstudammen i Ågårdselven, tillatelse gitt ved kgl. resolusjon av 28. juli 1933, fastsettes nytt manøvreringsreglement i samsvar med departementets foredrag av 22. mars 1991.

11. I/S Finndøla Kraftverk.

(Tillatelse til erverv, ekspropriasjon m.v. for utbygging av Haukrei Kraftverk i Fyresdal kommune i Telemark.)

Kongelig resolusjon 22. mars 1991.

I. Innledning

Den foreliggende sak gjelder en søknad fra I/S Finndøla Kraftverk om tillatelse til å erverve fall, eventuelt ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter, for utbygging av Haukrei Kraftverk for utnyttelse av fallet mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn i Arendalsvassdraget i Fyresdal kommune, Telemark.

II. Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 22. juni 1987

«I/S Finndøla Kraftverk.
Søknad om erverv, ekspropriasjon og utbyggingstillatelse vedr. Haukrei Kraftverk i Fyresdal kommune – Telemark fylke

I/S Finndøla Kraftverk har sendt følgende søknad datert 17. januar 1986 til behandling:

«I/S Finndøla Kraftverk (FK), som eies av Vestfold kraftselskap, Tønsberg, og Aust-Agder Kraftverk, Arendal, søker med dette om de nødvendige tillatelser for bygging og drift av Haukrei kraftverk i Fyresdal i Telemark.

Kraftselskapene har i fellesskap bygget Finndøla Kraftverk i Fyresdal og forøvrig, som medeiere, deltatt i utbyggingen av flere kraftverker i Valdres (bare VK), Telemark og Øvre Otra, Setesdalen.

Etter *Vassdragsloven* søkes om tillatelse til bygging og drift av Haukrei Kraftverk for utnyttelse av fallet mellom Hovvatn, som har HRV 706,49, og Haukreivatn, som ligger på ca. kote 597.

Det søkes om rett til å rå over alt vannet, utenom konsesjonsbestemt minstevannføring, til kraftproduksjonsformål.

Av fallrettighetene disponerer/eier Finndøla Kraftverk nær 50 pst. Et mindre fall eies av en privat grunneier, og resten har A/S Arendals Fossekompani (AF) grunnbokshjemmel til.

FK har inngått avtale om overtakelse av Fyresdal kommunes fallrettigheter, og det forhandles med nevnte grunneier. FK har ikke fått til noen avtale med AF om overdragelse av fallrettigheter. Det synes imidlertid som om rettsforholdet vedrørende AFs fallrettigheter er så vidt uklare at det foreløpig ikke vil være grunnlag for en avtale om disse. Vi anser forøvrig Haukrei Kraftverk som byggetrinn 2 i utbyggingen av Finndøla Kraftverk.

I den utstrekning det er mulig, vil man søke å komme til minnelige avtaler med berørte grunneiere. For å sikre alle for utbyggingen nødvendige rettigheter søkes det imidlertid om nødvendige tillatelser etter *Vassdragslovens* § 62 og eventuelt § 148.

I henhold til *Ervervsloven – lov av 14. desember 1916, 1917* – søkes om ervervstillatelse for de manglende rettigheter.

I tillegg til ekspropriasjonstillatelse er det antatt å kunne bli behov for adgang til å stevne ukjente motparter, slik som foreskrevet for allmenningssaker i *Lov av 9. juli 1851.*

Under henvisning til *Oreigningsloven, § 25,* søkes det om tillatelse til å ta grunn i bruk, straks skjønn er påstevnet.

Denne konsesjonssøknad er begrunnet med de kraftbehov som er forventet ifølge de prognoser Vestfold kraftselskap og Aust-Agder Kraftverk har satt opp for selskapenes forsyningsområder fram mot år 1995.

I de vedlagte utbyggingsplaner og utredninger er gitt alle kjente opplysninger som våre selskaper mener kan ha betydning for vurdering av prosjektet.

For konsesjon vedkommende de elektriske anlegg vil det bli sendt separat søknad.»

Fra søknadens beskrivende del gjengis hovedinnholdet:

«2.0 Utbyggingsprosjektet

2.1 Generell orientering

Se tegn. nr. 1581-001

Finndølavassdraget, som er en del av Nidelvvassdraget, ligger nordvest for Fyresvatn og grenser i nord mot nedbørsfeltet til Skafså, i vest mot Setesdal og i syd mot Tovdals- og Gjøvdalsvassdragene. Mesteparten av Hovvatn med nedbørsfelt ligger i Aust-Agder fylke, mens resten ligger i Telemark fylke.

I Finndølavassdraget er det tidlegare bygd 4 større reguleringsmagasiner i Torsdalsmagasinet, Øysv, Vatnamagasinet og Gausvatn, og avløpet fra vassdraget blir nyttet i Finndøla Kraftverk nede ved Fyresvatn.

I/S Finndøla Kraftverk, som eies av Vestfold kraftselskap og Aust-Agder Kraftverk, vil nå søke om å få bygge ut fallet mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn. Sistnevnte er et lite uregulert vann som ligger like ovenfor Votnamagasinet.

Torsdalsmagasinet (Hovvatn, Fisstøylvatn og Rauvatn) regulerer avløpet fra et 150,9 km^2 stort delfelt av Finndøla kraftverks nedbørfelt som er på 334,3 km^2. Midlere vannføring fra delfeltet er 6,54 m^3/s.

Inntaket for den prosjekterte ca. 4,5 km lange tilløpstunnelen for Haukrei Kraftverk forutsettes lagt like oppstrøms for Torsdals-dammen. Tunnelen forutsettes ført fram til en svingesjakt med kammer i fjell rett vest for Haukreivatn.

Fra betongpropp inne i tunnelen vil det bli ført et rør av armert plast ned til kraftstasjonen. Den forutsettes lagt i dagen, og med direkte utløp i Haukreivatn. Total tunnellengde med tverrslag blir 4 550 m og rørlengde 320 m.

I kraftstasjonen er det forutsatt å installere en vertikal Francis turbin med ydelse 11 MW (maks. slukeevne 12 m^3/s.) som vil gi en midlere årlig produksjon på ca. 47 GWh. Ydelsen vil bli nærmere vurdert før bestilling.

Den eksisterende reguleringen i Torsdalsmagasinet, som har 21 m reguleringshøyde fra kote 706,49 ned til kote 685,49, forblir uendret. Med undervann i Haukreivatn på ca. kote 597 utnyttes et brutto fall på maksimalt ca. 109,5 m.

2.2 Høyde- og kartgrunlag

Høydegrunnlaget er NGO's system av 1954.

Forøvrig er NGO-kart i målestokk 1·50 000, M 7 11-serien, brukt som oversiktskart. Videre er brukt ortofotokart i målestokk 1:5 000, med ekvidistanse 5 m. (Kartene fra Økono-

misk Kartverk blir ikke ferdige i 1985). Dessuten er det opptatt egne kart av områdene ved kraftstasjonen og nedstrøms Torsdalsdammen i målestokk 1:1 000.

2.3 Topografi og geologi

Vassdraget som renner fra det regulerte Torsdalsmagasinet i østlig retning mot Haukreivatn, er preget av naturlige fjellterskler hvor elven går i stryk og små fosser mellom flate partier der vassdraget flyter rolig og danner flere vann.

Nord og syd for vassdraget stiger terrenget gjennomgående steilt til høyder opp mot 1 050 m.o.h. Tregrensen ligger mellom 800 og 900 m.o.h. i området.

Fjellgrunnen i området består hovedsakelig av granittiske gneisbergarter, omvandlede sandstener og grovkrystallinske granitter. Dette er bergarter som er motstandsdyktige mot erosjon. Større sprekksoner som gjennomsetter bergartene, er langt mindre erosjonsbestandige. Hovedsprekkretningene løper omkring nordøst, nord og vest-nordvest. Dette fører til at fjellpartiene nord og syd for vassdraget er kuperte, med isolerte fjellkoller som på siden begrenses av uteroderte sprekkesoner.

2.4 Hydrologi og tilsig

VM 1233 Finndøl er benyttet ved produksjonssimuleringen.

Nedbørfelt	Areal km^2	Spes.-avløp $l/s/km^2$	Gj.sn. vannføring m^3/s	Gj.sn. årlig avrenning mill. m^3
Torsdalsmagasinet	150,9	43,4	6,54	206,3

2.5 Fallhøyde, energiekvivalent

Maks. brutto fallhøyde er ca. 109,5 m. Med støtte i utførte produksjonsberegninger er beregnet:

Midlere brutto fall ..... H_{br} = 102 m
Midlere netto fall ..... H_n = 99 m
Midlere energiekvivalent e = 0,23 kWh/m^3
Midlere totalvirkningsgrad er satt til 0,88

2.6 Verdigrunnlag for energi og effekt

Et prinsipp som etter hvert er blitt vanlig ved vurdering av nye prosjekt, er å sette verdien til hva det koster å utelate prosjektet, dvs. hva det koster å skaffe kraften på billigste alternative måte. Kostnaden ved å utelate et prosjekt ligger i at andre, dyrere vannkraftprosjekter og etter hvert også varmekraftprosjekter må bygges ut tidligere.

Nåverdien av den ekstrakostnaden man pådrar seg på grunn av at dyrere prosjekt må rykke frem i tid, summert gjennom den økonomiske levetid for det aktuelle prosjekt som vurderes, blir da investeringskriteriet for dette prosjektet.

I denne beregningen er det flere usikre faktorer, for eksempel takten i forbruksutviklingen, kostnadene for alternative kraftformer (f.eks. oljeprisen), kalkulasjonsrenten og tidspunktet for idriftsettelse av prosjektet.

Kalkulasjonsrenten kan defineres som den samfunnsmessige kostnad på kapital, idet det kreves en realavkastning på kapital anvendt i kraftutbygging som er like stor som på andre områder som også har udekkede kapitalbehov. For tiden anbefaler Finansdepartementet en kalkulasjonsrente på 7 pst. p.a.

I en ren bedriftsøkonomisk analyse vil kalkulasjonsrenten naturlig være lånerenten. Eventuell egenkapital må da verdsettes ut fra hvilke alternative investeringsmuligheter virksomheten har.

Beregninger av ovennevnte art utføres av Elektrisitetsdirektoratet i NVE, og i nærværende plan er energi- og effektverdier basert på rapporter derfra. (EEE 4/82 og 25/81).

Med antatt idriftsettelse rundt ca. 1989 vil verdien av fastkraft på dette grunnlag være ca. 26 øre/kWh og kapitalisert etter 7 pst. p.a. kalkulasjonsrente og 40 års levetid ca. 3,50 kr/års-kWh basert på dagens prisnivå. Beregnet på Samlet Plan-basis: Prisnivå 1. januar 1982, nevnte rente- og levetid, vil verdien av fastkraft være ca. 24 øre/kWh og kapitalisert ca. 3,25 kr/års-kWh.

For tilfeldig kraft fås tilsvarende 15 øre/kWh og 2,00 kr/års-kWh kapitalisert og på SP-basis: henholdsvis 14 øre/kWh og 1,87 kr/års-kWh.

Effektmessig verdi av marginal maskininstallasjon er også undersøkt av Elektrisitetsdirektoratet. Verdien vil etter beregningene stige kraftig utover mot århundreskiftet, men blant annet på grunn av forutsetninger om forbruksøkningen, kjernkraft og andre usikre faktorer, er det grunn til å bruke tallene med varsomhet. På grunn av usikkerheten er det valgt å se bort fra nevnte verdi i disse beregninger.

2.7 Reguleringer

Torsdalsmagasinet ble etablert i 1963 ved bygging av en fyllingsdam ved utløpet av Hovvatn.

Magasin	Regulering		
	HRV	LRV	Volum (mill. m^3)
Torsdalsmagasinet .	706,49	685,49	105,6

2.8 Installasjon

Tappingen av magasinet må tilpasses kjøringen av Finndøla Kraftverk. Maksimalvannføringen vil da bli bestemt av nevnte kjøring.

Det er foreløpig valgt en vertikal Francisturbin.

Fallhøyde ..... H_e = 105 m
Slukeevne ..... q_{maks} = 12 m^3/s
Ytelse ..... N = 11 MW
Omdreiningstall ..... n = 600 o/min
Brukstid (teoretisk) ..... = 4 272 timer

Det er antatt at stasjonen vil bli fjernstyrt fra Finndøla kraftstasjon eller et annet passende sted.

2.9 Energiproduksjon

Kraftproduksjonen er beregnet ved hjelp av EDB-modellen «*Simpro*». Dette er en gammel modell som simulerer kraftverksdriften i et system med verk i serie og/eller paralell. Tappingen bestemmes av en såkalt siktepunktstrategi, dvs. at for hver uke bestemmes ønsket magasininnhold og tapping ut i fra aktuell magasinbeholdning og forventet tilsig frem til neste siktepunkt. Siktepunktene som her er brukt, er 1. oktober (fylt magasin) og 15. april (tomt magasin). Ved flomtap forbi kraftstasjoner kan tappingen fra ovenforliggende magasiner strupes, slik at unødig flomtap unngås.

Programmet forvalter energien i systemet på en fornuftig måte, men bruker ikke økonomiske informasjoner (vannverdier, kraftpris på kjøp/salg) til styring av tappingen.

Programmet benytter vannmerkedata for VM Finndøl for 30-års-serie 1950–82 ekskl. 1962, -63 og -64 som tilsigsdata. Dataene er på ukebasis. Vannmerkets fordeling av vinter- og sommeravrenning er hhv. 39 pst. og 61 pst.

Systemet som er simulert, inkluderer også magasinene Øysæ, Votna og Gausvatn, samt Finndøla kraftstasjon. Finndøla vil fremdeles være det viktigste verket i systemet og vil derfor i hovedsak bestemme tappingen fra alle disse magasinene.

Resultater:

	Qmax	Flomtap*	Produksjoner middel		
			Vinter	Sommer	År
	m^3/s	mill. m^3/år	GWh	GWh	GWh
Finndøla			227,9	53,3	280,2
Haukrei	10,0	15,5	36,7	9,7	46,4
Haukrei	12,0	11,9	37,8	9,2	47,0
Haukrei	14,0	10,1	38,3	9,1	47,4
Haukrei	16,0	8,7	38,6	9,2	47,8

* 5,5 mill. m^3 av dette er tapping som kreves for å holde en vannføring på 0,4 m^3/s ut av Streitsvatn hele året.
Fallhøydereduksjon for Haukrei: 16,4 pst. ved tomt magasin.
Friksjonstap for Haukrei: 2,4 pst. ved Q = 15 m^3/s.
NB! Det er foreløpig valgt en installasjon på 12 m^3/s.

2.10 Naturhestekrefter

Natur hk = $q_{reg} \times H_{br.} \times 13{,}33$ hk.

Av bestemmende reguleringskurve for Fyreselv, Haugsjå, (1900–50) finnes $q_{reg.} = 6{,}54 \times 0{,}84 = 5{,}49$ m^3/s.

Etter reguleringskonsesjonen for regulering av Torsdalsmagasinet (Hovvatn, Fisstøylvatn og Rauvatn) er lavvannsføringen nedenfor dammen beregnet til ca. 0,4 m^3/s. Utbyggingsvannføringen blir da redusert til $q_{reg.} = 5{,}49 \div 0{,}4 = 5{,}09$ m^3/s.

Utbygges: Natur hk = $5{,}09 \times 102 \times 13{,}33 =$ *6 920 nat. hk.*

2.11 Vannføring før og etter utbygging av kraftverket

På elvestrekningen Torsdalsdammen – Haukreivatn har fra 1963 vannføringen utenom flomperioder vært bestemt av tappingen fra Torsdalsmagasinet. Denne tappingen skjer f.t. med hensyn på drift av Finndøla Kraftverk. Tappingen kan variere mellom 5 m^3/s og 20 m^3/s i vinterhalvåret, mens det i sommerhalvåret gjennomgående blir tappet bare opptil 0,4 m^3/s. Sporadisk blir det imidlertid tappet noe mer enkelte uker om sommeren, og da med vannføringer 5 – 15 m^3/s.

Etter en utbygging av Haukrei Kraftverk vil tappingen bli noe forandret, og i vinterhalvåret vil det vanligvis bare bli tappet gjennom ventil i tverrslaget nok til at minstevannføringen blir oppnådd ved utløpet av Streitsvatn. Det uregulerte felt nedenfor dammen (Streitsvatn) kommer i tillegg, se fig. 2 og 3.

Vannføringer etter utbygging:

Navn	*Nedbørfelter*		*Tilsig (1950–61 og 65–82)*			*Minste*	*Gj.sn.*
	Lokalt	*Sum*	*Spesif.*	*For sum*	*felter*	*vannf.*	*vannf.*
	km^2	*km^2*	*l/s/km^2*	*mill. m^3/år*	*m^3/s*	*m^3/s*	*m^3/s*
Streitsvatni	*6,7*	*6,7*	*35*	*7,40*	*0,25*	*0,4*	*0,63*
Valevatn	*4,3*	*11,0*	*35*	*12,14*	*0,39*	*0,4*	*0,79*
Ramså + Tussetjønn	*35,9*	*46,9*	*35*	*51,77*	*1,64*		
Bjorfitvatn	*3,5*	*50,4*	*35*	*55,63*	*1,76*	*0,4*	*2,16*

Tilsiget til Haukreivatn blir ikke forandret idet utløpet fra kraftverket vil gå direkte ut i Haukreivatn.

3.0 Beskrivelse av prosjektet

Tegn. nr. 1581-001, -010, -011, -012, -013.

Fallhøyde

Prosjektet går ut på å utnytte fallet i Finndøla mellom Torsdalsdammen og Haukreivatn. Torsdalsmagasinet har HRV 706,49 og LRV 685,49. Haukreivatn som er uregulert, har en vannstand som varierer mellom kote 597 og kote 598. Dette gir en maksimal brutto fallhøyde på ca. 109,5 m.

Magasin

Torsdalsmagasinet har et brutto volum på 105,6 mill. m^3.

Årsavløp

Prosjektet får tilført et årsavløp på 206,3 mill. m^3. Med et visst flomtap vil kraftverkets midlere årsproduksjon bli ca. 45,5 GWh, hvorav 37 GWh vinterproduksjon og 8,5 GWh sommerproduksjon.

Installasjon

Kraftstasjonen er tenkt plassert ved Haukreivatn, like nedenfor veien der til Torsdalsdammen. Det forutsettes installert en Francisturbin med ytelse 11 MW og $Q_{maks.} = 12\ m^3/s$ og omdreiningstall 600 o/min. Kraften transformeres opp til 132 kV og føres ved hjelp av en ca. 5 km lang kraftledning til den bestående kraftledningen Brokke – Knardalstrand. Tilkoblingspunktet er forutsatt å bli i Skrimsdalen. Eierne av Finndøla Kraftverk er medeier i sistnevnte kraftledning.

Manøvrering

Kjøringen av Haukrei Kraftverk vil bli samordnet med kjøringen av Finndøla Kraftverk.

Tilløpstunnellen, som blir ca. 4,5 km lang, får inntak direkte i Torsdalsmagasinet, like nord for dammen. Den får et ca. 100 m langt tverrslag ca. 200 m nedenfor dammen. Derfra til svingekammeret i fjellsiden like ovenfor Haukreivatn vil tunnelen få en lengde på ca. 4 200 m. Den får et tverrsnitt på ca. 12 m^2.

Rørledning

Fra utløpet av tilløpstunnelen vil vannet bli ført gjennom en ca. 300 m lang rørledning av glassfiberarmert plast (GUP-rør med D = 1,8 m) ned til kraftstasjonen ved bredden av Haukreivatn. Rørledningen vil bli helt nedgravd.

Avløpskanalen

Fra kraftstasjonen vil vannet bli ført via en ca. 60 m lang avløpskanal ut i Haukreivatn.

Tunneldrift og steintipper

Alt sprengningsarbeide for tilløpstunnelen vil foregå fra tverrslaget ca. 200 m nedenfor dammen. Både den øvre del av tilløpstunnelen, ca. 220 m, og den nedre del på ca. 4 200 m får et tverrsnitt på 12 m^2.

Torsdalsdammen, som er en 30 m høy fyllingsdam, har beveget seg litt nedstrøms de siste årene, og det er derfor behov for å sikre denne ved å legge på ekstra steinmasser på luftsiden. Den utsprengte steinmassen vil derfor i sin helhet bli benyttet til dette. det vil således ikke bli noen vanlig permanent steintipp etter tunnelsprengningen. En del av steinmassene kan dog, om ønsket, stilles til disposisjon for andre nyttige formål. Løsmassene fra forskjæringen forutsettes brukt til arrondering av tilstøtende terreng.

Ved kraftstasjonen vil det bli en del løsmasser etter graving for kraftstasjonsbygningen og avløpdskanalen. Disse massene vil bli brukt til arrondering rundt kraftstasjonen. I rørgaten vil det bli en del sprengning av blokker samt graving for rørledningen. Løsmassene der forutsettes brukt til nedfylling av røret.

4.0 Bygningstekniske undersøkelser

4.1 Grunnundersøkelser og valg av tekniske løsninger

Det er foretatt befaringer og opptatt seismiske profiler for rørgaten og kraftstasjonsområdet.

På kraftstasjonstomten er det foretatt grunnboringer og tatt opp prøver av løsmasseoverdekningen. Selve kraftstasjonsbygningen med aggregatet vil bli fundamentert på fjell.

Det har vært vurdert å legge rørledning og kraftstasjon ca. 300 m lenger oppstrøms med avløp til elven og en kanal ut i Haukreivatn. Man vil da spare ca. 200 m tunnellengde, men få utgifter til kanalgraving i stedet. Imidlertid har Oldsaksamlingen registrert kulturminner (middelaldergård) i det sistnevnte området, og man har tatt hensyn til dette. Det vises til bilag 11 og til tegn. nr. 1581–011.

4.2 Geologiske og ingeniørgeologiske forhold

Geologi:

Fjellgrunnen består i sin helhet av prekambriske bergarter (grunnfjell). Det er vekslende sure gneisbergarter og gneisgranitter. Kornstørrelsen varierer, men oftest er den fin- til middelskornet innen det berørte området.

Den vestlige delen av området består av omvandlede sedimenter, sandstener (metasandstener) med varierende kvarts/feltspat forhold.

På grensen mot gneis-migmatitt-granittkomplekset i øst, er metasandstenene omvandlet til kvartsrik gneis, slik at grensen mellom de to blir uskarp.

Området er gjennomsatt av flere bevegelses- og sprekksoner.

Ingeniørgeologi:

Bergartene innenfor det aktuelle anleggsområde har alle høy fasthet og er egnet for tunnelbygging. Oppsprekningsgraden er liten til moderat, slik at stabiliteten i tunnelen gjennomgående antas å bli tilfredsstillende. Ettersom bergartene er sprøe, og det erfaringsmessig fra anlegg i nærheten ofte står høye spenninger i disse områdene, er det fare for at sprakefjell vil kunne opptre under tunneldriften. Dette vil kunne øke sikringsomfanget.

De fleste svakhetssoner står på tvers av tunnelen. Et par soner skjærer imidlertid mer skrått på tunnelen, og det kan under byggingen være lønnsomt lokalt å knekke retningen på tunnelen noe gjennom disse. Betongutstøping ventes å bli nødvendig i flere av svakhetssonene.

Alt i alt ventes et moderat sikringsomfang i tunnelen. Forøvrig vises til utredningen om geologi i Bilag 2.

4.3 Geoteknisk vurdering

Ut fra seismiske målinger og kontrollboringer til fjell er dybden til fjell i kraftstasjonsområdet målt til maksimalt 9 m.

Løsmassene består øverst av et myrlag med varierende tykkelse, opptil 1,6 m, og under myrlaget er det sand/finsand over et tykt sjikt med grus mot fjell. Sandlaget avtar oppover mot fjellsiden, der massene under myrlaget består av grus. Løsmassene kan betegnes som løst lagret ned til 5 m, og derunder er det forholdsvis faste masser.

Laboratorieundersøkelser viser at massene har en permeabilitetskoeffisient på $k=10^{-4}$–10^{-5} cm/s og kan derfor betegnes forholdsvis permeable. Humusprøvene viser at sanden/grusen inneholder så mye humusstoffer at de sannsynligvis ikke kan brukes som betongtilslag.

I rørgatetraséen består overflaten av storblokket ur som danner en kraftig overdekning av fjellflaten.

Haukreivatn ligger svært nær byggegropen for kraftstasjonen. Sandmassene og den underliggende grusen er sannsynligvis så permeable at lekkasjene ved utgravingen vil bli uakseptabelt store. Det antas at utgravingen bør utføres innenfor en spuntavstivet byggegrop.

Utgravingen av avløpskanalen vil delvis bli undervannsgraving med vanndybde opptil 2,5 m. Løsmassene i kanalen består av sand/finsand som er lett eroderbare, og både kanalside og -bunn må derfor erosjonsbeskyttes.

Forøvrig vises til Bilag 3.

5.0 Landskapsmessige inngrep

Det vil bli små landskapsmessige inngrep i utbyggingsområdet. Etter avslutningen av anleggsarbeidene vil det bli utført planeringsarbeider, tilbakefylling av utgravde masser og nødvendig etablering av vegetasjon for best mulig å redusere virkningen av inngrep som er gjort. Dette arbeidet vil bli utført etter anvisning av Natur- og landskapsavdelingen ved NVE. Det vises til utredning fra landskapsarkitekt, Bilag 1.

5.1 Massetak

Utbyggingen antas ikke å medføre åpning av nye massetak. Tilslagsmaterialer for betongfremstilling vil bli tatt fra eksisterende grustak i området. Det kan også bli aktuelt med betongleveranse fra eksisterende betongfabrikk i området.

5.2 Riggområde

Riggområdene er vist på situasjonsplanen for anleggsstedene.

I anleggstiden vil det bli opprettet mannskapsforlegning og riggområde ved kraftstasjonen (ved Haukreivatn) og ved tverrslaget for tilløpstunnelen. Sistnevnte område blir i det vesentlige det samme område som ble brukt i 1960-årene, da Torsdalsdammen ble bygget.

De anleggsprovisorier som er nevnt ovenfor, vil legge beslag på arealer og medfører noen få landskapsinngrep. Disse midlertidige inngrepene vil bli lokalisert og utformet med sikte på at situasjonen også i anleggstiden skal være minst mulig skjemmende. Videre er det tatt sikte på såvidt mulig å fjerne sporene etter anleggsvirksomheten.

5.3 Steintipper

Det planlagte prosjekt forutsetter utsprengning av store kvanta steinmasser fra tilløpstunnelen. Da tunnelsteinen skal brukes til sikring av Torsdalsdammen, er det ikke forutsatt noen andre steintipper fra denne sprengningen.

5.4 Veier

Anleggsstedene ligger ved eksisterende vei. Det blir derfor bare en kort stikkvei til kraftstasjonen som må bygges.

Forøvrig vises til utredning om landskapsmessige inngrep i Bilag 1.

5.5 Anleggskraftledninger

Kraftstasjonsområdet og tverrslagsområdet må ha tilgang på elektrisk kraft i anleggstiden. Den nedenfor nevnte overføringsledning forutsettes derfor bygget så tidlig at den kan brukes til overføring av anleggskraft i byggetiden. Fra kraftstasjonsområdet til tverrslaget må det bygges en midlertidig 22 kV kraftledning for anleggskraft til tunnelsprengningen.

5.6 Overføringsledning

Den produserte kraften forutsettes overført på en ny, ca. 5 km lang, 132 kV ledning til den bestående 132 kV ledningen Brokke–Knardalstrand. Tilkoblingspunktet forutsettes å bli i Skrimsdalen.

6.0 Omkostningsoverslag

6.1 Omfang og prisgrunnlag

Av hensyn til sammenligning med andre prosjekter i Samlet Plan er omkostningene ved Haukrei kraftverk beregnet på samme basis som for dem, nemlig omkostningsnivå 1. januar 1982 og rentefot 7 pst. p.a. Den samlede byggesum for Haukrei kraftverk blir da *83,5 mill. kr.* Dette tilsvarer en utbyggingspris på *1,78 kr./års-kWh.* I denne forbindelse bør man samtidig være oppmerksom på den relativt store andel (vel 80 pst.) vinter-energi som Haurei kraftverk vil skaffe.

Omkostningsoverslaget i det følgende er imidlertid satt opp på grunnlag av prisnivået pr. 1. kvartal 1983. Referanseåret 1983 er valgt fordi VK har arbeidet med flere andre prosjekter samtidig, som har hatt sammenligningsbehov. Den samlede byggesum for Haukrei kraftverk blir *93,5 mill. kr.* Kalkylene for de bygningstkniske arbeider støtter seg på anbudspriser for lignende anlegg og dels på priser som er oppgitt ved direkte henvendelser til større entrepenører.

Prisene på maskinelt utstyr, som turbin, rørledning, maskinsalkran og luker etc., er basert på approksimative priser fra forskjellige norske leverandører.

Prisene på elektronisk utstyr, som generator, transformator, apparatanlegg etc. er på samme måte basert på approksimative priser fra norske leverandører.

Renter i byggetiden er basert på at hele byggsummen lånes og en lånerente på 13 pst. p.a. (I sin langtidsplan for 1985–94 har imidlertid VK regnet med 10 pst. egenkapital og at 90 pst. lånes.) Overslaget omfatter alt nødven-

dig for kraften levert opptransformert ved kraftstasjonsvegg.

Overslaget omfatter ikke overføringsledningen, men forøvrig er alle omkostninger vedrørende utbyggingen tatt med, fallrettigheter, erstatninger, skjønnsutgifter, tiltak etc.

6.2 Sammenstilling av omkostningene, referert til prisnivå 1. kvartal 1983 (Q_{max}=12 m³/s.)

A. Bygningstekniske arbeider		
– Tilløpstunnel	26,5	
– Rørgate	1,2	
– Kraftstasjon	7,5	35,2 mill. kr.
B. Maskinelt utstyr		14,0 mill. kr.
C. Elektronisk utstyr		18,3 mill. kr.
D. Anleggskraft og boliger		1,0 mill. kr.
E. Diverse og uforutsett (tillegg)		1,0 mill. kr.
		69,5 mill. kr.
F. Investeringsavgift 10 pst.		6,9 mill. kr.
G. Forarbeider, administrasjon, prosjektering		3,5 mill. kr.
H. Renter i byggetiden (13 pst. – 2 år)		11,6 mill. kr.
J. Skjønn, erstatninger, fallrettigheter		2,0 mill. kr.
Sum byggeomkostninger		93,5 mill. kr.

Produksjon: 47 GWh middel pr. år
Utbyggingspris: 93,5/47,0=*1,99 kr./års-kWh*

(Beregnes omkostningene som i samlet plan – med 7 pst. rente og omkostningsnivå pr. 1. januar 1982 – vil
Sum byggeomkostninger bli: *83,5 mill. kr.*
og utbyggingspris: 83,5/47=*1,78 kr./kWh)*

6.8 Rentabilitet og nytteverdi

Fastkraftproduksjonen kan erfaringsmessig settes til 90 pst. av middelproduksjonen.
Ut fra verdiforutsetningen i pkt 2.6 og produksjonstallene i pkt. 2.09 får man:

Årlig verdi av fastkraftsalg: 0,26×0,9×47,0	= 11,00 mill. kr.
Årlig verdi av tilfeldigkraftsalg: 0,15×0,1×47,0	= 0,71 mill.kr.
Brutto årlig inntekt	11,71 mill. kr.
Erfaringsmessig utgift til drift og vedlikehold	0,81 mill. kr.
Netto årlig inntekt	10,90 mill. kr.

Kapitalisert verdi etter rente 7 pst. p.a. og 40 års levetid (nåverdifaktor 13,33):

Brutto nytteverdi: 10,9×13,33	= 145,3 mill. kr.
Totale omkostninger	93,5 mill. kr.
Netto nytteverdi	51,8 mill. kr.

Netto nytteverdi angir besparelsen ved å bygge ut Haukrei fremfor å skaffe kraften på alternativ måte.

Årlig avkastning av investert kapital: 10,9/93,5×100 pst.=*11,7 pst.*

(Tallene i samlet Plan er beregnet på en annen måte. Dessuten var produksjonstallene lavere, da spesifikt avløp der var antatt noe for lavt.

Hvis man bruker verdi- og omkostningsnivå pr. 1. januar 1982, vil man få lavere netto nytteverdi, nemlig 32 mill. kr. og årlig avkastning av investert kapital ville bli: 8,68/83,5×100 pst.=*10,4 pst.)*

Hvorvidt dette er den reelle nytteverdi for Finndøla kraftverk vil bero på forsdkjellige faktorer. Et forhold er avkastningskravet på kapital investert i kraftverket, kalkulasjonsrenten. Senkes dette kravet fra 7 pst. p.a. som brukt ovenfor til f. eks. 5 pst., stiger kraftverdiene med ca. 20 pst.

Et annet forhold er hvilke alternative dekningsmuligheter kraftselskapene har, og hva disse koster. En betydelig stigning i prisen på elektrisk kraft må påregnes fremover, ikke bare på grunn av alminnelig prisstigning, men også i faste priser på grunn av dyrere energikilder, både når det gjelder vannkraft og andre energiformer. Et teoretisk, samfunnsøkonomisk verdimål på kraften, jfr. pkt. 2.6, er derfor ikke uten videre riktig for kraftselskapenes virksomhet. Dette er en erfaring flere kraftselskaper har hatt i forbindelse med tilsynelatende dyre prosjekter de senere år.

Verdisetting av produksjonen må sees på denne bakgrunn.

7.0 Kraftbehov i eierselskapenes forsyningsområder

7.1 Vestfold kraftselskap

Selskapets kraftbehov er vurdert ut fra følgende forutsetninger:

Forbruksøkningen i gjeldende prognose er

1,7 pst. pr. år frem til 1990 og 1,6 pst. pr. år videre frem til og med 1995, slik som angitt i middelprognosen på neste side.

Elverkene og industrien i Vestfold har for årene 1985–1990 regnet med en noe høyere økning, nemlig gjennomsnittlig 2,8 pst. pr. år.

Den *registrerte* endring pr. år i forbruket for årene 1980, 1981, 1982, 1983 og 1984 er henholdsvis 0,2, 5,1, 2,7, ÷1,1 og +1,8 pst.

Midlere økning av registrert belastning de siste 5 år har vært ca. 1,7 pst. p.a.

Forbruksutviklingen pr. 30. november 1985 har vært 8,5 pst. over tilsvarende periode i 1984. For året 1985 peker utviklingen mot ca. 2 700 GWh uten temperaturkorreksjon (ref. Samkjøringens oppgjørssteder). B-kraft med ca. 80 pst. leveringssikkerhet er inkludert med ca. 30 GWh.

Fra 1. juli 1984 ble VK's årlige statskraftkvantum redusert fra 1 500 GWh til 1 308 GWh.

VK's levering av konsesjonskraft er en betydelig usikkerhetsfaktor, og det antas at årskvantumet for denne levering kan øke med 70–80 GWh i perioden.

Aust-Agder Kraftverks kraftbehov er omtalt i pkt. 7.2.

Vestfold kraftselskap

Middelprognose for 1981–1990–1995 i GWh (mill. kWh), referert til forbruker og Samkjøringens oppgjørssteder:

År	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1995
Egen kraft	1 283				1 331					1 371	
Statskr. kontr. ..	1 500			1 407	1 308					1 308	
Sum tilgang[1]) ...	2 783				2 693					2 679	2 679
Forbruk[2])	2 197		2 214		2 495				2 718		2 942
Tap i Vestfold-nettet=8,5 pst. ..					212					231	250
Sum behov, ref. Samkjøringens oppgj.stasjoner .	2 384[3])		2 403[3])		2 707					2 949	3 192
Balanse, ref. Samkjøringens oppgj.stasjoner .	399				÷68					÷270	÷513
Forbr.økn. pst., ref. forbruker ...						1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6

[1]) Inkl. 60 GWh samkjøringsgevinst, fratrukket konsesjonskraft.
[2]) EFI-ENERGI-prognose fra 1985. (Inkl. B-kraft med 80 pst. leveringssikkerhet.)
[3]) Registrert forbruk.

Etter middelprognosen – tabellen ovenfor – blir det en underdekning på *270 GWh* i 1990.

Vår maksimumsprognose viser en underdekning på *456 GWh* samme år, mens minimumsprognosen gir en underdekning på *151 GWh*.

Energibalansen er inklusive bidrag fra energiøkonomisering i forbrukssystemet, anslått til 40 GWh i 1990 og 140 GWh i 1995.

7.2 Aust-Agder kraftverk

AAK eies av alle kommunene i Aust-Agder så nær som Arendal by. Selskapet har ansvaret for å bringe til veie nok kraft til det alminnelige forbruk og industri og står også for detaljforsyningen til hver enkelt abonnent.

Prognoser for kraftbehovet i GWh er vist i nedenstående tabell:

	Krafttilgang		Fast-kraft-behov	Balanse
	Fast-kraft	Midlere år		
1988	2 080	2 345	1 836	+244
1989	2 080	2 345	1 881	+199
1990	2 080	2 345	1 930	+150

I tabellen er forutsatt en økning på 4 pst. pr. år i perioden frem mot 1990. I tilgangstallene inngår all konsesjonskraft som forventes tatt inn til kommunene i Aust-Agder fylke.

8.0 Tempoplan

Ifølge de prognoser som er satt opp for elektrisk kraft frem til 1995, vil Vestfold kraftselskap i 1990 ha et udekket behov som er 11 ganger mer enn kraftselskapets andel av Haukrei kraftverks produksjon, mens Aust-Agder kraftverk vil ha overskudd.

Dette prosjektet bør derfor påbegynnes senest i 1986 for å kunne settes i drift i løpet av 1988/89.

Det vises til kapittel 7.

9.0 Allmenne interesser som berøres, skader og ulemper

9.1 Ferdsel

Anleggsområdet ligger utenfor vanlig trafikk. Fra riksvei 355 går det en kommunevei opp langs Finndøla og Bondalsvassdraget til Libru. Derfra går det en privat vei som vedlikeholdes av Arendals Vassdrags Brugseierforening, opp til Torsdalsdammen. Veien går forbi det planlagte kraftstasjonsområdet.

Anleggsarbeidene vil føre til noe økt tra-

fikk, både på riksveien og på den kommunale veien, men noe problem med trafikkavviklingen får man neppe. Trafikken antas å bli vesentlig mindre enn ved bygging av Torsdalsdammen og Øysæanleggene. (Finndøla kraftverk.)

Den berørte elvestrekning er i liten grad brukt som vintervei. Utbyggingen vil føre til mere stabile forhold, idet man får minstevannføring på 0,4 m^3/s. hele vinteren, mens det idag blir tappet helt uregelmessig med varierende vannføringer mellom 0,4 m^3/s. og 30 m^3/s.

9.2 Fløtning

Det foregår ikke fløtning mellom Torsdalsdammen og Haukreivatn.

9.3 Fiske og ferskvannsbiologi

Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske (LFI), Zoologisk Museum i Oslo, har på grunnlag av befaring og prøvefiske m. m. utarbeidet en rapport om de fiskeribiologiske forhold i vassdraget mellom Torsdalsdammen og Haukreivatn. Rapporten ligger ved som Bilag 7.

Bunnfaunaen på elvestrekningen er artsfattig, og bunndyrtettheten er lav. Mangel på døgnfluer i materialet indikerer forsuring.

Ørret er eneste reproduserende fiskeart i vassdraget. Det er også påvist bekkerøye. Denne stammer fra utsettinger. Tettheten av ørretunger er lav til middels. Rekrutteringen synes å være mer enn tilstrekkelig i nedre deler av vassdraget, men er meget svak øverst i vassdraget. Sviktende rekruttering skyldes antagelig sterkere forsuring.

I Streitsvatn er det lite, men stor ørret. Valevatn og Bjørfitvatn har en tett bestand av ørret med normal vekst. Haukreivatn må karakteriseres som overbefolket av ørret.

Utbyggingen av Haukrei kraftverk vil sannsynblig føre til redusert rekruttering av ørret til Valevatn og Bjørfitvatn på grunn av redusert vannføring og dermed reduserte gyte- og oppvekstarealer. Redusert rekruttering vil sannsynligvis få en positiv effekt med hensyn til ørretens kvalitet, da bestandene i dag er for store.

Redusert vannføring i hovedelven vil muligens medføre økt forsuring pga. relativt sett større avrenning fra surere sidevassdrag. Økt forsuring kan medføre total rekrutteringssvikt og fiskedød i de øvre deler av vassdraget. En økt forsuring pga. mindre vannføring i hovedelven kan også få konsekvenser lenger nedover i vassdraget, slik at Bjørfit- og Haukreivatn vil bli berørt.

9.4 Tamrein, villrein

Særlig om våren beiter det villrein i området, men det er ikke noen tamreindrift.

Det vises til Bilag 4.

9.5 Fauna, viltstell

Reduksjon i vannføringen i hovedelven mellom Torsdalsdammen og Haureivatn synes totalt sett å få liten virkning på pattedyr og hønsefugl i området. Det antas imidlertid at den kan få en viss negativ virkning på beverbestanden.

Det vises til Bilag 4.

9.6 Ornitologi

Våtmarkene ved Haukreivatn skiller seg ut som et ornitologisk verdifullt område. Fuglefaunaen er her antallsmessig og spesielt artsmessig rikere enn hva som er vanlig i våtmarker i regionen. Da vannstanden i Haukreivatn blir uendret etter utbyggingen, vil det heller ikke bli noen forandringer for fuglelivet.

I terskeldammene og de naturlige innsjøene i vassdraget forekommer det storlom og ender. Disse vil bli påvirket av endret vannføring i vassdraget, men utbyggingen vil her trolig ikke berøre områder av spesiell ornitologisk betydning.

Det vises til Bilag 5.

9.7 Botanikk

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Oslo Universitet har foretatt en befaring i området i forbindelse med «Samlet Plan»-utredningen. Det konkluderes med at utbyggingen får liten betydning for de botaniske forhold langs den berørte elvestrekningen.

Notat ligger ved som Bilag 6.

9.8 Kulturverninteresser

Oldsaksamlingen ved Universitetet i Oslo har på bakgrunn av befaring utarbeidet en rapport om registrerte fornminner ved kraftstasjonsområdet ved haukreivatn.

Rapporten ligger ved som Bilag 11.

Det er registrert 25 tufter etter ulike hus og et par gravrøyser. Det har sannsynligvis vært drevet to gårdsbruk på stedet.

Ved plassering av rørgate og kraftstasjon har man tatt hensyn til dette, slik at berøring av middelaldergårdene blir unngått.

Fylkeskonservatoren i Telemark har i forbindelse med Samlet Plan foretatt en registrering av etterreformatoriske kulturminner i det aktuelle området. Utbyggingen vil ikke berøre slike kulturminner.

Brev fra fylkeskonservator ligger ved som Bilag 12.

Rapporten konkluderer med at kulturverninteressene i området blir helt minimalt berørt.

9.9 Landskapskarakter og friluftsliv

Landskapsarkitekt Knut A. Berg har utarbeidet en rapport om de landskapsmessige inngrep ved utbyggingen.

De utsprengte tunnelmassene vil bli brukt til påbygging av Torsdalsdammen. Det vil derfor ikke bli noen skjemmende steintipp i landskapet fra tunnelsprengningen.

For stasjonstomten og trykkrøret vil det bli en del markerte landskapsinngrep i anleggstiden, men med god arrondering og forsiktig behandling av trebestanden der, vil det ferdige anlegg bli tilfredsstillende i landskapssammenheng.

Kraftledningen har også fått en god terrengtilpassing.

Virkningene av inngrepene i landskapet vurderes som beskjedne.

For friluftslivet vil anleggstiden virke forstyrrende, men senere vil neppe forandringene bli særlig merkbare. I positiv retning vil det virke at de store vintervannføringene ovenfor Haukreivatn forsvinner. For sommertiden vil forholdene for friluftslivet langs denne vassdragsdelen bli omtrent som nå.

Rapporten ligger ved som Bilag 1.

9.10 Forurensnings- og resipientforhold

Det er ingen bebyggelse langs den berørte elvestrekning, bortsett fra noen få hytter. Det er heller ikke noe dyrket mark langs elvestrekningen.

Det vil ikke bli noen faste boliger ved kraftverket, idet dette vil bli fjernstyrt fra Finndøla kraftstasjon eller et annet egnet sted.

9.11 Grunnvannsforhold

Det vises til Bilag 10.

Det antas at terskelbygging ved utløpet av de naturlige innsjøer mellom Torsdalsdammen og Haukreivatn vil opprettholde en ønsket vannstand. Utbyggingen vil da ikke få noen betydning for grunnvannstanden i løsavsetninger som grenser til vannene.

Det ventes heller ikke skader i form av uttørking av skog eller drenering av småvann langs tunneltraséen.

9.12 Klima og naturforhold forøvrig

Det vises til Bilag 8.

Generelt kan det sies at utbyggingen av kraftverket vil føre til sterk reduksjon av vannføringen i elveløpet fra Torsdalsdammen til Haukreivatn. Spesielt om vinteren blir forandringen stor, idet tappingen fra magasinet vil bli redusert fra nåværende 10–20 m^3/s. til minstevannføringen 0,4 m^3/s.

Nedenfor Torsdalsdammen vil minstevannføringen holde en smal, åpen råk mellom vann og høler ned til Revne (elven fra Ramsvatn/Fiskeløysvatn). Forøvrig vil vann, høler og eventuelle terskeldammer være islagt, unntatt i innløpsosene. Isen på vannene blir god og stabil. Haukreivatn vil holde seg åpen når kraftstasjonen er i drift.

Klimaendringene blir små, med noe mindre frostrøyk ovenfor Haukreivatn og noe større ved dette vannet.

9.13 Innvirkning på jordbruk og skogbruk

Utbyggingen vil medføre at kraftstasjonsbygningen med avløpskanal og stikkvei vil beslaglegge ca. 14 daa beitemark/skogareal, hvorav 5 daa til midlertidig bruk.

Langs rørgaten vil det bli beslaglagt ca. 6 daa skogsareal, og ved tverrslaget for tilløpstunnelen vil det bli beslaglagt ca. 3 daa skogsareal.

Arealet til støttefylling for Torsdalsdammen disponeres/eies av Arendals Vasdrags Brugseierforening.

Forøvrig vil det midlertidig bli brukt et ca. 5 daa skogsareal nedenfor Torsdalsdammen på det gamle tilriggingsområdet for denne.

Fylkeslandbrukskontoret i Telemark har laget en utredning om landbruksinteressene i området.

Utredningen ligger ved som Bilag 9.

Konklusjonen er at det blir små eller ingen endringer for driften av jordbruket og skogbruket.

10.0 Skader og ulemper på eiendom og rettigheter

10.1 Fallrettigheter og eiendomsforhold

På elvestrekningen Hovvatn–Haukreivatn:

Gnr.	B.nr.	Brukets navn	Eier/adresse
Høyre side			
71	1	Torsdalen	Arendals Fossekompani A/S Kirkebakken 5, 4800 Arendal
70	2	Ramsvatn	Gudrun Rydland, 3870 Fyresdal
68	7	Heistykker	Odd Momrak Hellinga 2 D, 1110 Oslo 11 Olav Momrak Haugan, 3870 Fyresdal
68	13	Geismyrene	Tjodgeir Tveiten, 4690 Valle
Venstre side			
71	1	Torsdalen	Arendals Fossekompani A/S Kirkebakken 5, 4800 Arendal
68	4	Haukrei med Valelien	Trine Lund Haugen Hasselv. 1, 3160 Stokke Margit O. Kiland, 4865 Kilegrend
68	8	Haukreiheien	Steinar Taraldlien, 3870 Fyresdal

10.2 Berørte grunneiere

Den etterfølgende liste omfatter alle grunneiere som berøres av fysiske inngrep i forbindelse med utbyggingen. Grunneiere som bare berøres av veibygging eller grenser til berørte vassdrag og elver, er ikke medtatt.

Konstruksjonsdel	Gnr./Bnr. i Fyresdal	Eier/adresse	Areal i dekar	
			Midl. bruk	Varig bruk
1. Inntak Hovvatn	71/1	Arendals Fossekompani A/S Kirkebakken 5, 4800 Arendal		0,15
2. Tverrslag	71/1	Arendals Fossekompani A/S Kirkebakken 5, 4800 Arendal	5,0	2,5
3. Rørgate og luftesjakt	68/8	Steinar Taraldlien		6,0
4. Kraftstasjon	68/8	Steinar Taraldlien	5,0	8,0
5. Kraftledninger				

Alle rettigheter for 132 kV ledning Haukrei–Brokke/Knardalstrandledningen og 22 kV anleggskraftledningen Haukrei–Hovvatn vil bli søkt ervervet separat i tilknytning til senere søknad om elektrisk konsesjon.

11.0 Tiltak

Det vil i forbindelse med utbyggingen bli behov for å gjennomføre diverse tiltak for å avbøte eller redusere visse uheldige virkninger for andre interesser i området. Dels kan det også være aktuelt å gjennomføre anleggsinngrep med sikte på å oppnå en viss verdi utover den rene utbyggingsinteresse. Man skal nedenfor komme nærmere inn på de tiltak som utbyggeren regner med å gjennomføre i en eller annen form.

11.1 Terskler

Elveløpet mellom Torsdalsdammen og Haukreivatn vil etter utbyggingen få sterkt redusert vannføring. I den nåværende situasjoner det også tidvis liten vannføring når det ikke tappes vann fra magasinet. Men særlig i vintertiden blir det etter utbyggingen helt annerledes, idet bare nødvendig minstevannføring vil bli tappet fra tverrslaget ved Torsdalsdammen (se figur 3, side 11).

For å opprettholde normalvannstanden i de små innsjøene Rauhomhylen, Valevatn og Bjørfitvatn kan det bli nødvendig å bygge terskler ved utløpet av disse. Ved utløpet av Streitsvatn er det allerede bygget en terskel. Endelig bestemmelse om tiltak av denne art tilligger Departementet v/Vassdragsdirektoratets Avdeling for Natur- og landskapspleie, i henhold til de vilkår som blir gitt ved utbyggingstillatelsen.

Ved utbyggingen av Finndøla kraftverk ble et terskelspørsmål stilt i bero av NVE i påvente av vannstandsobservasjoner og ønsket om å få vurdert en permanent senkning av Haukreivatn. Det vises her til brev av 17. februar 1983 fra NVE til OED og Arendals Vassdrags Brugseierforenings brev av 1. februar 1981 til NVE.

Det er laget et prosjekt for varig senkning av Haukreivatn. Omkostningsoverslaget viser at dette i tilfelle ville bli meget kostbart (ca. 3,5 mill. kr.). Videre er det i fagrapporten om ornitologi (Bilag 5) lagt stor vekt på den ornitologiske verdien av våtmarksområdet ved Haukreivatn.

Etter dette forutsettes at det der beholdes nåværende vannstandsforhold, og av hensyn til tap av fallhøyde i Haukrei – særlig ved større vannføringer – er det helt vesentlig å slippe terskel ved utløpet av Haukreivatn.

11.2 Fiske

På grunnlag av konsesjonsvilkårene og rapporten fra den fiskerisakkyndige (Bilag 7), vil søkeren ta sikte på et smarbeid med de aktuelle eier-/brukerorganisasjoner om egnede tiltak som eventuelt ikke er kommet med i vilkårene for utbyggingstillatelsen.

11.3 Tipper, massetak, opprydding m. m.

Den alt overveiende del av steinmassene fra tunnelsprengningen forutsettes tatt ut gjennom tverrslaget, ca. 200 m nedenfor Torsdalsdammen. Da dammen har beveget seg litt nedstrøms de siste årene, er det behov for å sikre den noe bedre ved å fylle på mere steinmasser på luftsiden. Det er ikke behov for å bruke hele steinmengden for å sikre dammen, men for å unngå vanlig steintipp, vil hele steinmengden likevel bli plassert på luftsiden av dammen.

Spørsmålet om annen nyttig anvendelse av overskuddsmassene vil bli vurdert i samråd med kommunen og Statens Vegvesen.

Det vil ellers bli lagt stor vekt på å rydde ordentlig og godt opp etter anleggsarbeidene.

12.0 Distriktsmessige fordeler ved utbyggingen

12.1 Økonomiske virkninger

I tillegg til den økte aktivitet i servicenæringen som en kraftutbygging skaper i et distrikt, vil utbyggingen gi 20–30 arbeidsplasser mens utbyggingen varer. Selv om en del kommer annetsteds fra, vil det likevel bli relativt stor etterspørsel etter lokal arbeidskraft.

12.2 Skatter og avgifter

Kraftutbyggingen vil gi kommunen årlige inntekter i form av skatter og avgifter.

Beregnet etter gjeldende regler får man anslagsvis følgende beløp:

Fyresdal:	
Inntekts- og formuesskatt	0,544 mill. kr.
Eiendomsskatt 7 $^{0}/_{00}$	0,455 mill. kr.
Konsesjonsavgift	0,066 mill. kr.
	1,065 mill. kr.

Fylkeskommunen og skattefordelingsfondet 0,16 mill. kr.

12.3 Konsesjonskraft

Verdien av konsesjonskraftleveringen til kommunen kommer i tillegg til forannevnte distriktsmessige fordeler.

12.4 Fremtidige arbeidsplasser

For drift og vedlikehold vil det antakelig bli behov for en arbeidsplass og en del leilighetshjelp.

13.0 Kommentarer til vedlagte rapporter (Bilag 1–12)

13.1 Landskapsmessige inngrep (Bilag 1)

Rapport fra landskapsarkitekt Knut Arne Berg av 12. november 1985. I den grad det nåværende massetaket ved Valevatn blir benyttet ved utbyggingen av kraftverket, vil planering og vegetasjonsetablering bli foretatt i samråd med NVEs Natur- og Landskapsavdeling. Det vil herunder bli tatt hensyn til den fremtidige bruk av massetaket, bl. a. til veivedlikehold.

Hele stasjonsområdet, inkl. trasé for trykkrøret, vil også bli etterbehandlet i samråd med nevnte avdeling i NVE, og det vil da bli tatt hensyn til de bemerkninger/råd som landskapsarkitekten har angitt.

Traséen for 132 kV ledningen er vist på tegning – 015. Ledningen blir antakelig lite synlig fra veien på grunn av tresettingen langs denne.

13.2 Geologi og ingeniørgeologi (Bilag 2)

Ingen kommentarer.

13.3 Geoteknisk vurdering (Bilag 3)

Rapport fra Ingenør A. B. Berdal A/S – April 1985.

I siste avsnitt på side 3 er det angitt at det må spuntes opp til kote 598,0 av hensyn til maksimal flomvannstand. Basert på limnigrafmålinger i Haukreivatn i 1979 og 1980 er spuntveggen nå forutsatt ført opp til kote 598,5.

13.4 Pattedyr og hønsefugl (Bilag 4)

Rapport fra DVF/RU, nr. 16/1985.

I kap. 4, side 32, i rapporten er det antydet forandret vannføring i Haukreivatn. Dette er antakelig noe misforstått, idet Haukreivatn vil få samme sum tilført vann etter som før utbyggingen.

Som nevnt i kommentarene til Bilag 9, vil tverrslaget bli nær foten av Torsdalsdammen hvor det er vei. Alt av tunnelmasser skal plasseres som støttefylling på luftsiden av dammen. Det vises forøvrig til side 13 i søknaden.

13.5 Ornitologi (Bilag 5)

Rapport fra Kontaktutvalget – 1983.

Med den forutsatte terskelbygging i utløpet av vannene i vassdraget mellom Hovvatn og Haukreivatn, må det forventes at en utbygging vil medføre små endringer i de ornitologiske forhold i området.

Etter oppdrag fra NVE ble det undersøkt et prosjekt med en permanent senkning av Haukreivatn for å kunne bedre vegetasjonsforholdene i deler av våtmarksområdet. Som det fremgår av søknaden, er det forutsatt å beholde nåværende vannstandsforhold. Det er under kap. 11, pkt. 1, anmodet om at det ikke forlanges terskel ved utløpet av Haukreivatn.

13.6 Botanikk (Bilag 6)

Rapport fra Kontaktutvalget – August 1985.

Vannføringen på elvestrekningen mellom Hovvatn og Haukreivatn vil etter utbygginen, i middel, være slik som angitt på side 11 (fig. 3) i søknaden. Det vil derfor spesielt være ovenfor Bjørfitvatn at terskelspørsmålet blir aktuelt. Det vises forøvrig til kommentarene vedrørende bilag 5.

13.7 Fiskeribiologiske undersøkelser (Bilag 7)

Rapport nr. 75 fra LFI – 29. mai 1985.

Det er som vist på tegning nr. 1581-010 tenkt å tappe magasinvann til minstevannføringen gjennom en ventil i tverrslaget. Idag nyttes damlukene. Ved å tappe gjennom tverrslaget vil man hele tiden få det best buffrede vannet, noe som vil gi en redusert surhet i minstevannføringen.

Forutsatt at forsuringen ikke øker for sterkt, bør det undersøkes om ikke den reduserte vannføringen vil kunne medføre en tilfredsstillende effekt av en økonomisk akseptabel kalking, i alle fall i øvre del av vassdraget mellom Hovvatn og Haukreivatn.

13.8 Is og klima (Bilag8)

Rapport av 28. september 1984 fra cand. real. Carl A. Boe.

Alternativet Valevatn anses ikke som aktuelt.

Nærmere undersøkelser har medført noen endringer i data for kraftverksprosjektet. Med henvisning til tabell 1.2., side 3, forutsettes følgende data:

Samlet effekt 11 MW, produksjon i midlere år 47 GWh som fordeles på sommer og vinter med henholdsvis 20 og 80 pst. Brukstiden i midlere år blir 4 272 h, og maksimal vannføring blir 12 m^3 pr. sek. Det er forutsatt CUP-rør fra tunnel til kraftstasjonen.

Basert på konsesjonen for Hovvatn-reguleringen er nåværende minstevannføring – ut av Streitsvatni – 0,4 m^3/s. (24 m^3/min.). Det forutsettes ingen endringer i minstevannføringen.

Når det gjelder antall terskler som det kan bli aktuelt å bygge, viser vi til kap. 11, pkt. 1, i søknaden.

Trappestrategien for Hovvatn tilsikter en optimal produksjon i Finndøla kraftverk og Haukre kraftverk sett under ett, og maksimal tapping vil normalt tilsvare maskinens maksimale slukeevne, 12 m^3 pr. sek.

For transport og skiløping over vannene vil isforholdene i vassdraget mellom Hovvatn og Haukreivatn bli radikalt bedre når Haukrei kraftverk er bygget.

13.9 Landbruk (Bilag 9)

Rapport fra Fylkeslandbrukskontoret i Telemark – 15. april 1983.

Rapporten er utarbeidet for Samlet Plan. Med de svært små virkninger prosjektet kan få for landbruksinteressene, er det ikke forutsatt ytterligere undersøkelser.

Prosjektet er noe endret i forhold til Samlet Plan prosjektet (alt. A – Haukrei). Tverrslaget er plassert nesten inn til foten av Torsdalsdammen, slik at det ikke blir behov for noen ny anleggsvei. Videre skal sprengstein i sin helhet nyttes til støttefylling på luftsiden av dammen. Eventuelt kan noe av massene bli brukt til andre nyttige formål. Det vises til tegning nr. – 014.

Forøvrig nevnes at trykkrøret mellom tilløpstunnelen og kraftstasjonen blir av glassfiberarmert plast.

Eventuelle terskler vil bli endelig vurdert i samråd med NVE.

Med den forutsatte anvendelsen av steinmassene er det ikke forutsatt noen tildekking av disse med humusmasser og tilsåing.

Traséen for 132 kV ledningen er valgt i samråd med herredsskogmesteren i Fyresdal og landskapsarkitekt Knut Arne Berg.

13.10 Grunnvannsforhold (Bilag 10)

Rapporten fra Ingenør A. B. Berdal A/S – August 1983.

Spørsmålet om varig senking av Haukreivatn er omtalt i kommentarene til Bilag 5 – Ornitologi. Det er der angitt at det ikke forutsettes noen slik senking av Haukreivatn.

13.11 Fornminner i utbyggingsområdet (Bilag 11)

Rapport fra Oldsaksamlingen – Juni 1984.

Etter Oldsakssamlingens registreringer i området – inkl. traséen for 132 kV ledningen – ble det i samarbeid med førstekonservator Irmelin Martens valgt den plassering av kraftstasjonen som er vist på tegning nr. – 011.

Avgrensningen av fornminneområdet mot kraftstasjonsområdet ble fastlagt i Oldsakssamlingens brev av 24. september 1985. Kopi av samme er vedheftet bilaget, og grensen er angitt på tegning nr. – 011.

I ledningstraséen er det *ikke* registrert noen kulturminner.
Det vil bli tatt nødvendig hensyn til gårdsanlegget ved mast 341 på Brokke–Knardalstrand-ledningen under arbeidet med den nye 132 kV ledningen.

13.12 Kulturminner fra nyere tid (Bilag 12)
Rapport/brev av 14. oktober 1985 fra fylkeskonservatoren i Telemark.
Prosjektet medfører ingen økning i vannføring eller annen risiko for ødeleggelser av eventuelle ikke kjente kulturminner langs vassdraget.
Ved forutsatt tverrslag nær Torsdalsdammen er det ingen kjente kulturminner. Det samme kan sies om det forutsatte kraftstasjonsområdet og traséen for 132 kV ledningen til Skrimsdalen.»

Konsesjonssøknaden har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet i henhold til §§ 104 og 105 i vassdragsloven. Søknaden har vært kunngjort i Norsk Lysingsblad og i lokalavisene. Søknadsdokumentene har også vært lagt ut i distriktet.

Fyresdal kommune har i møte 19. august 1986 avgitt følgende enstemmige uttalelse:

«Fyresdal kommunestyre ser på denne utbygginga som svært skånsom. Den er ein naturleg del av Finndølautbygginga.
I det ein visar til dei krav og tiltak som er nemnt i utgreiinga rår ein til at I/S Finndøla Kraftverk får dei konsesjonar dei har søkt om.»

Krav og tiltak i utgreiinga fra kommunen gjengis:

«I tillegg til den avtala som er godkjent av kommunen og I/S Finndøla vil ein be om fylgjande tiltak:

1. Tersklar i elvestrekninga Torsdalen – Haukrei. Ein må be om synfaring av nemnde elvestrekning for å få fastlagt kor det vil høve best å bygge tersklar.
2. Fyresdal kommune har ved tidlegare vasskraftutbyggingar ikkje fått tildelt noko *næringsfond*. Sjølv om dette anlegget ikkje er av dei store utbyggingar meiner vi at vi no bør få eit næringsfond som kompensasjon for nemnde utbygging og for tidlegare utbyggingar i Finndøla Kraftverk. Vårt krav til næringsfond er *2 mill. kr.*
3. Konsesjonsavgifta må vi be om vert sett høgst mogleg opp mot maksimal sats.
4. Vi krev og at så langt det er mogleg skal entreprenørar og arbeidskraft frå kommunen nyttast.

Utgreiing til punkt 2. Næringsfond
I Finndøla-vassdraget er det tidlegare gjeve fylgjande konsesjonar:

Reguleringskonsesjon av 7. april 1961.
Ytterlegare reguleringskonsesjon av 14. august 1970.
Erverv av fall av 12. november 1970.

I samband med dei to siste konsesjonane er det gjeve konsesjon for bygging av Finndøla Kraftverk.
Anleggstida ved bygging av Finndøla Kraftverk i 1970–72 var ei positiv tid for kommunen. Den aktivitet som dette anlegget førte med seg virka sterkt i ein så liten kommune. Reaksjonen etter at anlegget var avslutta var difor like stor.
Fyresdal kommune er den minste kommunen i Telemark, 1 465 innbyggarar, og ligg svært ugunstig til trafikkmessig. Altso ein typisk utkantkommune. Arbeidet med å skaffe nye arbeidsplassar er svært vanskeleg. Med fallande sysselsetting i dei tradisjonelle næringane, jord og skog er det difor vanskeleg å halde oppe folketalet i kommunen.
Fyresdal kommune har vorte svært utsatt for inngrep og reguleringar i samband med kraftutbygging. Fyrste reguleringskonsesjonen er frå 10. september 1912. Seinare har vi hatt i alt 10 reguleringskonsesjonar. Likevel har vi berre 1 kraftverk liggande i kommunen. Finndøla Kraftverk. Vi har ikkje fått tildelt noko næringsfond ved alle desse konsesjonane.
Utbygginga av Haukrei Kraftstasjon ser vi på som ein vidareutbygging av Finndøla-vassdraget. Sjølv om denne utbygginga er av dei mindre anlegg meiner vi økonomien i totalutbygginga av Finndøla-vassdraget er såpass gunstig for konsesjonærane at det i dette tilfelle bør kunne tildelast eit næringsfond til kommunen.
Vårt krav er difor 2 mill. kr til fremje av næringslivet og arbeidsplassar i kommunen, og vi vonar vårt krav vert imøtekomen.
Haukerei Kraftverk er ei lita utbygging som må sjåast på som ei vidareutbygging av Finndøla Kraftverk. Fyresdal kommune ser det difor slik at det er berre I/S Finndøla Kraftverk som bør få konsesjon for utbygginga.
Vår avtale om salg av fallrettar til I/S Finndøla Kraftverk er og basert på dei konsesjonar det er søkt om.»

Følgende avtale er inngått mellom I/S Finndøla Kraftverk og Fyresdal kommune:

«I/S Finndøla Kraftverk (FK) og Fyresdal kommune (F. komm.) har blitt enige om fylgjande avtale ved utbygging av Haukerei Kraftverk:
På vilkår av at I/S Finndøla Kraftverk får konsesjon for erverv om fall, regulering og drift av Haukerei Kraftverk, er FK og F. komm. samde om fylgjande avtale:

1. Tunnelmasse
FK overlet vederlagsfritt til F. komm. ca. 5 000 m^3 stein frå tunnelmassa frå Haukerei Kraftstasjon. steinen skal leverast på tippplass ved riggområdet nedanfor Torsdalsdammen. F. komm. skal nytte steinmassene til vegar m.m. i Frilufts- og Idrettsparken. FK yter eit frakttilskot til F. komm. på kr. 100 000. F. komm. er ansvarleg for at den avtalte steinmassa vert køyrt bort frå tippområdet.

«2. Fisketiltak/kalkingsanlegg
På vilkår av at FK i konsesjonsvilkåra blir friteken for utsetting av yngel/settefisk er FK viljug til å yte eit eingongstilskot på kr. 400 000 til anlegg og drift av eit kalkingsanlegg.
Det står fritt for F. komm. i samarbeid med grunneigar og faginteresser å velje utstyr og plassering av anlegget.

3. Utbetaling av tilskot

Tilskotet på kr 100 000 i pkt 1 blir å utbetale når tunnelarbeidet blir sett i gang. Tilskotet på kr 400 000 til kalkingsanlegg etter pkt. 2, blir å utbetale 1 år etter at konsesjon er gjeve og godkjent.

4. Ikrafttreden

Denne avtala trer i kraft når naudsynte konsesjonar er gjevne og godkjente av FK og skal ikkje ha innverknad på andre konsesjonsvilkår som blir fastsette av sentrale myndighetar.»

Fylkesmannen i Telemark har avgitt følgende uttalelse datert 29. januar 1987:

2. Generelt om prosjektet og søknaden

I Samlet plan er vurdert to alternativer for kraftutbygging i den aktuelle del av Finndøla-vassdraget, som fra før er regulert ved større magasiner både ovenfor og nedenfor denne strekningen. Det konsesjonssøkte prosjekt er i hovedtrekk identisk med alternativ A i Samlet plan. I St.meld. nr. 63 (1984–85) om Samlet plan for vassdrag ble dette alternativet plassert i kategori I, gruppe 3.

De faglige undersøkelsene og vurderingene som er gjort ved forundersøkelsene til konsesjonssøknaden, bygger dels på materiale fra Samlet plan.

Forandringer i prosjektutformingen i forhold til planforutsetningene i Samlet plan, er gjennomgående av mindre omfang. En negativ endring for miljøinteressene er at forutsatt målepunkt for slipp av minstevannføring er flyttet fra utløpet av Torsdals-magasinet og ned til utløpet av Streitsvatn. Nærmere vurdering av dette forhold er gitt i uttalelsen fra miljøvernavdelingen, jfr. også pkt. 3 b nedenfor.

Konsesjonssøknaden fra Vestfold kraftselskap omfatter i denne omgang ikke søknad om konsesjon for bygging av kraftlinjer og elektriske anlegg, men aktuelle traséer for overføringslinje og anleggskraftlinje fremgår av kartvedlegg. Det er imidlertid i liten grad redegjort for konsekvensene ved bygging av de nødvendige kraftlinjer.

Fylkesmannen finner det prinsipielt uheldig at linjetilknytningen ikke undergis fullstendig konsesjonsbehandling i sammenheng med konsesjonsbehandlingen av kraftverket forøvrig. Kraftlinjene er i dette tilfellet en integrert del av et Haukrei kraftverk og utgjør en viktig del av konsekvensene ved utbygging for flere brukerinteresser. Slik vil det være i mange kraftutbyggingssaker. En anmoder konsesjonsmyndighetene om å ta opp praksis på dette feltet til vurdering.

Miljøvernavdelingen har i sin uttalelse vurdert konsekvensene ved de forutsatte kraftlinjer og samtidig pekt på tiltak som kan redusere skadevirkningene ved linjestrekkene, særlig med tanke på fugl. Det kan imidlertid bli aktuelt å gi en mer detaljert uttalelse om disse forhold når en formell søknad for bygging av kraftledninger ev. fremmes.

Prosjektet forutsetter ingen nye reguleringer. Fylkesmannen har i denne forbindelse merket seg at en utbygging ikke vil føre til forandringer i de naturlige vannstandsforhold i Haukreivatn, jf. pkt. 13.5 i søknaden.

Fyllings- og tappemønsteret for de eksisterende magasinene i vassdraget, innenfor gjeldende reguleringsgrenser, vil imidlertid bli noe forandret ved etablering av et nytt kraftverk. Det fremgår ikke av konsesjonssøknaden på hvilken måte manøvreringen av magasinene vil endres når et Haukrei kraftverk ev. settes i drift.

Fylkesmannen forutsetter at endringer i manøvreringen av magasinene vil bli små og uten vesentlig betydning for berørte interesser. Det er videre klart at endringene må skje innenfor gjeldende manøvreringsreglement.

3. Konsesjonsspørsmålet

Av de instanser som har avgitt uttalelse til fylkesmannen er det bare Telemark natur og miljøvern som går imot at konsesjon blir gitt. Motstanden er her gitt en generell begrunnelse, der det fremgår at ikke utbygde vassdrag i Telemark bør spares pga. den omfattende kraftutbygging som har skjedd i vårt fylke.

Fyresdal kommune, fylkesfriluftsnemnda og miljøvernavdelingen rår på bestemte vilkår til at konsesjon blir gitt. Fylkeskommunen og fylkeslandbruksstyret har ingen merknader til konsesjonssøknaden. Fylkeskommunen gjør imidlertid krav på forkjøpsrett for erverv av manglende fallretter.

Fylkesmannen slutter seg til at konsesjon bør gis, under forutsetning av at visse konsesjonsvilkår gjøres gjeldende. Krav til konsesjonsvilkår er omtalt nærmere nedenfor.

4. Konsesjonsvilkår

a. Økonomiske krav

Fyresdal kommune stiller forskjellige krav av økonomisk art, bl.a. at kommunen tildeles et næringsfond på 2 mill. kr og at konsesjonsavgiften beregnes ut fra en sats nærmest mulig maksimalsatsen. Kravet om næringsfond er delvis fremsatt som en kompensasjon for tidligere utbygginger i Finndøla-vassdraget i -60 og -70-åra, der det ikke har vært tildelt slikt fond til kommunen. I begrunnelsen for kravet legges vekt på kommunens ugunstige næringsstruktur/utkantproblematikk.

Når det gjelder de økonomiske kravene kommunen har reist, vil fylkesmannen legge vekt på at kommunen får en kompensasjon som står i forhold til de verdier og ulemper/skader som reguleringene i Finndøla-vassdraget er og fortsatt vil være grunnlag for. En ser det som vesentlig at utnyttelsen av ressurser i kommunene i rimelig grad kommer disse til gode.

b. Vilkår som ivaretar miljøinteressene

Miljøvernavdelingen har i brev til Direktoratet for naturforvaltning av 15. mai 1986 tilkjennegitt sin vurdering av virkningene en utbygging vil ha for de brukerinteresser avdelingen betjener, og mulighetene for å kompensere for skadevirkninger. Uttalelsen er utarbeidet dels på grunnlag av materialet i konsesjonssøknaden, dels på grunnlag av materialet i Samlet plan.

Avdelingen har konkludert med at de miljømessige ulempene ved en utbygging må kunne aksepteres under forutsetning av at nærmere angitte vilkår oppfylles.

Fylkesmannen slutter seg til miljøvernavdelingens fremstilling og konklusjon. I det følgende er gitt en punktvis oppsummering av de krav til vilkår som fylkesmannen finner

det er grunn til å stille til konsesjonen. Det henvises til miljøvernavdelingens uttalelse for en nærmere begrunnelse.

1. Minstevannføring på 0,4 m^3/s slippes hele året fra utløpet av Torsdalsmagasinet, ev. fra ventil i tverrslaget, og ikke fra utløpet av Streitsvatn som forutsatt i søknaden.
2. Vannkvaliteten opprettholdes på et nivå som gjør det mulig for aure å leve og reprodusere på hele den aktuelle strekningen etter utbygging.
   Dette innebærer et pålegg til regulanten om å bygge og drive kalkingsanlegg i vassdraget. Valg av tiltak må vurderes nærmere ut fra kostnader og effekt av tiltakene.
3. Terskler bygges i tilstrekkelig antall til at eksisterende vannspeil kan opprettholdes i de mange og lange vannene.
   Fylkesmannen forutsetter at natur- og landskapsavdelingen i NVE er ansvarlig for utarbeiding og gjennomføring av en terskelplan for utbyggingsstrekningen.
4. Det tas inn standard konsesjonsvilkår mht. fisk, vilt, vannforsyning og vern mot forurensning. Tilsvarende vilkår bør utarbeides og gjøres gjeldende for naturvern, friluftsliv og landskap.

c. *Konsesjonstid*

Eksisterende ervervs- og reguleringskonsesjoner i Finndøla-vassdraget gir adgang til revisjon av konsesjonsvilkårene i år 2020/2021, hhv. ved alminnelig revisjonsadgang i konsesjoner gitt på ubegrenset tid, og ved hjemfall.

Fylkesmannen foreslår at konsesjonen for Haukrei kraftverk gis med vilkår om alminnelig revisjonsadgang eller hjemfall på samme tidspunkt som ved de øvrige konsesjoner i vassdraget. På denne måten kan en se de forskjellige konsesjonene, som alle gjelder for det samme *vassdrags-systemet*, i sammenheng ved hjemfall/alminnelig revisjon.»

Fylkeslandbruksstyret i Telemark har i møter 12. august og 13. august 1986 uttalt at utbyggingen medfører små eller ingen endringer i driftsforholdene for skogbruket, ikke nevneverdige ulemper/skader ved redusert vannføring og små eller ingen ulemper/skader av tipper, anleggsveier, riggområde og kraftlinjer. Fylkeslandbruksstyret uttaler at det ikke er videre behov for kompensasjonstiltak eller videre undersøkelser.

Telemark fylkesfriluftsnemnd har i møte 18. juni 1986 vedtatt følgende uttalelse:

«Telemark fylkesfriluftsnemnd tilrår, under forutsetning av at de vilkår som er oppstilt nedenfor innfris, at det gis tillatelse til I/S Finndøla Kraftverk for bygging av Haukrei kraftverk:

1. Konsesjonæren pålegges å bekoste nødvendig kalking i vassdraget, slik at fisk kan leve og reprodusere også etter en utbygging. Det må i den videre konsesjonsbehandling legges vekt på at dette er et av de få sidevassdrag i regionen som fremdeles har en levedyktig fiskebestand, og at den aktuelle strekningen er mye besøkt av sportsfiskere.
2. Minstevannføringen på 0,4 m^3/s slippes fra utløpet av Torsdalsmagasinet, eller fra ventil i tverrslaget, og ikke først fra utløpet av Streitsvatn. Dette vil redusere den forventede forsuringsutviklingen på utbyggingsstrekningen, særlig i Streitsvatn, og legge forholdene bedre til rette for opprettholdelse av en levedyktig fiskebestand i vassdraget.
3. Det bør for naturvern- og friluftsinteressene tas inn standard konsesjonsvilkår av tilsvarende type som for vilt- og fiskeinteressene.

Fylkesfriluftsnemnda har i sin tilråding lagt vekt på at den aktuelle utbyggingsstrekningen er lokalisert mellom to etablerte magasiner i et regulert vassdrag og at en utbygging ikke forutsetter nye reguleringer.»

Telemark fylkeskommune v/fylkesutvalget har i møte 22. januar 1987 fattet følgende vedtak:

«Fylkesutvalet tilrår at I/S Finndøla får konsesjon for utbygging og drift av Haukrei kraftverk i Fyresdal kommune, i samsvar med selskapets søknad av 17. januar 1986. Tilrådinga gjeld ikkje eigartilhøva for kraftverket, og Fylkesutvalet viser til eige vedtak om dette.»

Nevnte vedtak angående eierforholdet refereres på side 47.

Uttalelse fra *Direktoratet for naturforvaltning* (DN) av 15. juli 1986 er oversendt fra Miljøverndepartementet:

«Fylkesmannen i Telemark har avgitt uttalelse i brev av 15. mai 1986 til DN, med gjenpart til MD. DN gir sin tilslutning til denne uttalelsen og vil i likhet med Fylkesmannen påpeke at områdets verdi for friluftslivet og konsekvensene for denne brukerinteressen er mangelfullt utredet.

Søkeren har for elvestrekningen mellom Torsdalsdammen og Haukreivatn foreslått en minstevassføring på 0,4 m^3/s målt ved utløpet av Streitsvatn. Vassføringa på strekningen bestemmes i dag av tappingen fra Torsdalsmagasinet og utgjør utenom flomperiodene mellom 5 m^3/s og 20 m^3/s i vinterhalvåret og gjennomgående opptil 0,4 m^3/s i sommerhalvåret. Etter utbygging vil vassføringa bli begrenset vil vannslippet på 0,4 m^3/s samt tilsig fra restfeltet. Dette tilsiget vil få langt større betydning for vannkvaliteten enn i dag og det må påregnes en forverring av forsuringen da tilsiget fra restfeltet er surere enn vannet fra hovedvassdraget. Av den grunn bør målepunktet for vannslippet flyttes til utløpet av Torsdalsmagasinet slik at forsurningsforverringen særlig i de øvre delene redusere. I den fiskeribiologiske konsekvensutredningen er det pekt på at den største negative innvirkning på fiskebestandenes rekruttering ikke er knyttet til selve reduksjonen i vassføring, men forverringer i vannkvalitet. Fylkesmannen har derfor gått inn for at det blir iverksatt kalkingstil-

tak for å opprettholde en vannkvalitet som gjør det mulig for aure å leve og reprodusere på hele den aktuelle strekningen etter utbyggingen. Betydningen det har å opprettholde strekningen som fiskeområde understrekes forøvrig av at området i dag er svært attraktivt som følge av at de tilliggende områder er sterkt påvirket av forsurning. DN ber derfor om at det må fastsettes som vilkår at utbyggingen kan bli pålagt å bekoste avsyring av vannet. Eventuelt pålegg om slike tiltak vil bli gitt etter en nærmere vurdering av kostnad og effekt.

Forslag til vilkår:

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter, og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste tiltak i vassdraget mellom Tordalsmagasinet og Haukreivatn for å sikre oppgang og fremme av fiske herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket.
d. å bekostes biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
e. å anordne sperregiter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene,
f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
g. å bekoste installasjoner for avsyring av vann.

III

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IV

Konsesjonæren plikter av hensyn til fisket å slippe 0,4 m^3/s i vassdraget mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatnet, målt ved utløpet av Torsdalsmagasinet. Vannslippingsbestemmelsen kan tas opp til revisjon etter 10 år fra igangsetting av Haukrei kraftverk.

V

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Fra den nevnte uttalelsen av 15. mai 1986 fra *Fylkesmannen i Telemark* til DN gjengis:

«1. Landskap, naturvern og friluftsliv

Landskap

Bilag 1 til søknaden beskriver virkninger av de landskapsmessige inngrep ved en utbygging, til en viss grad også trekk ved landskapskarakteren i området. Vi savner imidlertid en systematisk beskrivelse av landskapets karakter og egenart. Som et supplement til landskapsbetraktningene i søknaden vedlegges landskapsbeskrivelse utarbeidet i forbindelse med Samlet plan.

De landskapsmessig mest markante inngrepene vil komme i forbindelse med kraftstasjon og linjestrekk, samt som følge av redusert vannføring i hovedvassdraget. Se forøvrig sammendraget nedenfor.

Naturvern

De naturvitenskapelige interesser synes å være tilfredsstillende kartlagt og beskrevet, jf. bilag 2, 4, 5, 6 og 7 i søknaden.

En utbygging vil særlig få negative virkninger for landskap, fugl og vannlevende dyreliv, inklusive fisk. Se nærmere omtale i sammendraget nedenfor (landskap) og i pkt. 2 og 3.

Området synes ikke å skille seg vesentlig ut fra det som er typisk for denne delen av Vest-Telemark. Pga. tidligere reguleringer i vassdraget, samt innslag av mer urørte områder av tilsvarende type i andre deler av kommunen/regionen, vurderes type- og referanseverdien i Finndøla-vasdraget som liten.

Friluftsliv

Områdets verdi for friluftslivet og konsekvensene for denne brukerinteresse ved utbygging er mangelfullt utredet i søknaden. Friluftslivsbetraktninger er helt kort tatt opp i bilag 1, 4 og 7, men vi savner en samlet fremstilling. Som supplement til vurderingene i søknaden på dette punkt vedlegges fagrapport for friluftsliv utarbeidet for Samlet plan.

En utbygging vil forringe både opplevelsesverdi og bruksverdi for friluftsliv. Landskapsinngrepene er nærmere omtalt i sammendraget nedenfor. Bruksverdien kan særlig bli forringet ved reduserte fiskemuligheter (jf. pkt. 3) og nedsatt vannkvalitet (jf. pkt. 5).

Tiltak for å redusere skadevirkningene for friluftsliv er foreslått i sammendraget nedenfor (landskap), samt under pkt. 3 (fisk og fiske) og 5 (vern mot forurensning).

Landskap, naturvern og friluftsliv

Traséen for overføringslinje fra kraftverket og fram til Brokke-linja er vanskelig å vurdere uten befaring i terrenget. Traséen kan lokaliseres til lavereliggende områder i noe større grad ved å følge Skinnsdølen over en lengre strekning i nordre del. Terrengtypen her er imidlertid åpen og med skrinnere skog enn

langs den traséen linja nå er foreslått. Vi er derfor ikke sikre på om dette vil være en gevinst totalt sett. Vi har forøvrig vært i kontakt med landskapsarkitekt Knut Å. Berg som har anbefalt forslaget som er tatt inn i søknaden etter befaring i terrenget.

Traséen for fremføring av anleggskraft fra kraftstasjonen til tverrslaget må kunne aksepteres under forutsetning av at denne fjernes når anleggsperioden er over.

Vi har derfor ikke i denne omgang vesentlige motforestillinger til de to traséforslagene, slik disse er tegnet inn på kartvedlegg i målestokk 1:5 000.

Det foreslåtte minstevannføringsvolum på 0,4 m^3/s vurderes som akseptabelt landskapsmessig og i naturvernsammenheng. Vi har her lagt vekt på at restfeltet på utbyggingsstrekningen er forutsatt å renne fritt og kommer som et tillegg til foreslått minstevannføring. Dette gjelder imidlertid ikke for lokaltilsiget til Streitsvatn, som er forutsatt å inngå i minstevannføringsvolumet. Det riktige må være å slippe 0,4 m^3/s fra utløpet av Torsdalsmagasinet eller fra ventil i tverrslaget. En vil da i noen grad redusere forsuringseffekten på utbyggingsstrekningen, og særlig i Streitsvatn.

Vi forutsetter at terskler bygges i tilstrekkelig antall til at eksisterende vannspeil opprettholdes i de mange og lange vannene.

Det bør utformes og tas inn standard konsesjonsvilkår av tilsvarende type som for vilt og fisk.

2. *Vilt og jakt*

Det er i første rekke kraftlinjene som vil være negative for viltinteressene. Skogsfugl og våtmarksfugl vil være utsatt for kollisjon med linjene, mens store rovfugler ofte blir offer for jord- og kortslutning når de slår seg ned på og letter fra master/traverser.

Haukreivatn er tilholdssted for en rekke vårmarksfugl. Overføringslinja fra kraftverket til Brokke-linja vil krysse området omkring innløpet til Haukreivatn og være en trussel for fuglelivet i tilknytning til vannet. Det kan muligens være aktuelt med merking av spesielt utsatte linjestrekk. Dette vil vi komme tilbake til når søknaden om bygging og drift av kraftlinjene fremmes.

Vi merker oss ellers forsikringer i konsesjonssøknaden (jf. pkt. 13.5) om at en utbygging ikke vil føre til forandringer i de naturlige vannstandsforhold i Haukreivatn.

Det er bra med rype og skogsfugl i området. Særlig skogsfugl vil være utsatt for kollisjoner med anleggskraftlinja. Vi har ikke spesielle forslag til tiltak for å redusere denne konflikten.

De sjeldne og sårbare rovfuglartene kongeørn og hubro har tilhold i området. Master og ledninger, både i overføringslinja og anleggskraftlinja, må utformes slik at nevnte arter og rovfugler forøvrig ikke utsettes for jord- og kortslutning.

Vi har ingen vesentlige merknader til linjetraséene i denne omgang, slik disse er tegnet inn på kartvedlegg i målestokk 1:5 000.

Minstevannføringen på 0,4 m^3/s bør slippes fra Torsdals-magasinet eller fra ventil i tverrslaget, jf. pkt. 1.

Det bør forøvrig tas inn standard konsesjonsvilkår for tiltak for vilt.

3. *Fisk og fiske*

Det viktigste konfliktområde for fiskeinteressene er redusert vannføring på strekningen mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn. Både i søknaden (jf. pkt. 9.3 og bilag 7), og i fagrapport om fisk i Samlet plan, er det pekt på at reguleringen vil føre til økt forsuring i hovedvassdraget. Årsaken er at hovedmengden av vannet føres vekk, og vannføringen vil bli dominert av vann fra de surere sidevassdragene.

Den foreslåtte minstevannføringen på 0,4 m^3/s er antatt å være tilstrekkelig for å sikre rekrutteringen av aure i vassdraget, selv om denne vil bli redusert i nedre deler i forhold til i dag. Problemet er om vannkvaliteten vil være god nok til å gi reproduksjon av aure.

Vi mener imidlertid at målepunktene for en minstetapping på 0,4 m^3/s må være utløpet av Torsdalsmagasinet, eller ev. ventil i tverrslaget, og ikke først utløpet av Streitsvatn, som forutsatt i søknaden. En vil da i noen grad redusere forsuringseffektene på utbyggingsstrekningen, og særlig i Streitsvatn.

Vi mener at det må gis pålegg om at vannkvaliteten i vassdraget opprettholdes på et nivå som gjør det mulig for aure å leve og reprodusere på hele den aktuelle strekningen etter en utbygging. Dette betyr at vannet i hovedvassdraget og i sidevassdraget fra Ramsvatn og Fiskeløysvatn, med et nedbørfelt på 35,9 km^2, må avsyres. Dette kan skje med doserere plassert i hoved- og sidevassdraget, eller med doserere i hovedvassdraget og fullkalking av vannene i sidevassdraget. Valg av tiltak må vurderes nærmere ut fra kostnader og effekt av tiltakene. Hovedsaken er at fisk kan leve og reprodusere også etter en utbygging.

Det bør forøvrig inntas standard konsesjonsvilkår når det gjelder tiltak for fisk.

4. *Vannforsyning*

Det er ikke fast bosetning i det området som vil bli berørt av en utbygging. Langs vassdraget mellom Haukreivatn og Hovvatn ligger det 8–10 hytter. Vannforsyningen til hyttene er i hovedsak ordnet ved private brønner i tilløpsbekkene til hovedvassdraget.

Vannkvaliteten i vassdraget er preget av sure, næringsfattige vannmasser (jf. vedlegg). Vannkvaliteten i hovedvassdraget kan bli forverret etter en utbygging (jf. pkt. 5).

5. *Vern mot forurensning*

På strekningen Hovvatn–Haukreivatn er vassdraget kun resipient for 8–10 hytter som ligger langs vassdraget. Påvirkningen fra denne hyttebebyggelsen vil neppe kunne merkes på vannkvaliteten selv med redusert vannføring etter en utbygging.

Vassdraget er tydelig påvirket av sur nedbør. Vannkvaliteten og konsekvensene for denne ved en utbygging er i noen grad omtalt i bilag 7 i søknaden. Som supplement til vurderingene her vedlegges tabell over vannkvalitetsdata fra fagrapport om fisk og fiske utarbeidet for Samlet plan.

Som det fremgår av bilag 7 vil den vesentligste konsekvensen ved en utbygging være en sterkere forsuring på den aktuelle elvestrekningen.

Forsuringseffektene kan reduseres noe ved

endret slipp-punkt for minstevannføringen, jf. pkt. 1 og 3. Forsuringseffektene kan reduseres ytterligere ved kalking, jf. pkt. 3.

Av bilag 7 fremgår videre at elvestrekningen i dag er tildels meget sterkt preget av begroing og at en reduksjon av vannføringen til en fast minstevannføring trolig vil føre til en økning i denne begroingen. Dette kan gi negative effekter for friluftsmessig bruk av vassdraget. Det er mulig at en slik utvikling også kan unngås ved kalking av restvannføringen.

C. Konklusjon

Forutsatt at foreslåtte konsesjonsvilkår og kompensasjonstiltak gjøres gjeldende, samt at slipp-punktet for minstevannføringen flyttes til utløpet av Hovvatn, er vi av den oppfatning at de miljømessige ulempene ved realisering av Haukrei kraftverk må kunne aksepteres.

I våre vurderinger har vi lagt vekt på at det dreier seg om utnytting av et fall mellom to etablerte magasiner i et regulert vassdrag og at en utbygging ikke forutsetter nye reguleringer.»

Statens forurensningstilsyn (SFT) har avgitt uttalelse datert 26. mai 1986 til Miljøverndepartementet og fra denne gjengis:

«Utbyggingen vil medføre at vannføringen på strekningen Hovvatnet til Haukreivatnet blir sterkt redusert. Det vil bli sluppet 0,4 m^3/sek. som minstevannføring fra Hovvatnet.

Langs den berørte elvestrekningen er det en del hytter, men ingen fast bosetting eller dyrkede arealer. Vannforsyningen til hyttene er ordnet med brønner ved sideelvene vil hovedvassdraget.

Vannet i vassdraget er surt, noe som har ført til artsfattig bunnfauna i tillegg til at bunndyrtettheten er lav. Det sure vannet har imidlertid ført til noe mer algebegroing i elveleiet enn det som ville vært normalt for elva.

Utbyggingen vil neppe medføre problemer for vannforsyningen. Vannkvaliteten vil imidlertid bli noe dårligere i hovedelva da sidevassdragene vil bidra vesentlig til vannføringen i hovedvassdraget etter utbyggingen. Sidevassdragene mellom Hovvatnet og Haukreivatnet har surere vann enn hovedvassdraget. Surere vann vil få betydning for fiskeforholdene i den berørte del av vassdraget. Vi forutsetter at tiltak i denne forbindelse utredes av Direktoratet for naturforvaltning.

Avrenning fra hyttebebyggelsen vil neppe i vesentlig grad virke inn på vannkvaliteten. De forurensningsmessige ulempene av utbyggingen anses derfor som små. Vi mener det likevel bør tas med et vilkår etter forurensningsloven i en eventuell tillatelse til utbygging. Vi foreslår at følgende generelle vilkår tas med:

- Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

Eventuell kalking av vassdraget bør tas opp i forbindelse med fiskeforholdene.»

Universitetet i Oslo, Oldsaksamlingen har avgitt følgende uttalelse av 24. april til Miljøverndepartementet:

«I forbindelse med utarbeidelse av planene for Haukrei kraftverk har Universitetets Oldsaksamling lett etter fornminner i det aktuelle anleggsområdet ved Haukrei og i traséen for den planlagte 132 KV-ledningen. De funn som ble gjort har dannet grunnlag for avgrensning av utbyggingsområdet, i samråd med Vestfold kraftselskap, senest ved brev fra Oldsaksamlingen til Vestfold kraftselskap 24. september 1985.

Universitetets Oldsaksamling har ingen innvendinger mot den foreliggende søknad. Det må riktignok påpekes at selv om kraftverket ved Haukrei, anleggsveier m.m. i planen er lagt utenfor det registrerte fornminneområdet, kan det tenkes at man vil støte på ukjente fornminner under arbeidet også utenfor dette. I så fall må arbeidet stanses og Oldsaksamlingen varsles.

Det samme gjelder traséen for 132 KV-ledningen. Oldsaksamlingen har merket seg at man vil ta nødvendig hensyn til gårdsanlegget ved mast 341 på Brokke–Knardalstrand-ledningen under arbeidet med den nye ledningen.»

Faglig utvalg for naturforvaltning (FUN) har følgende sluttvurdering i sin uttalelse av 11. april 1986 til Miljøverndepartementet:

«Det aktuelle området synes å være typisk for denne delen av Telemark, med tungt forvitrende grunnfjellsbergarter, lite løsmasser og artsfattige plante- og dyresamfunn. Den eneste lokaliteten som skiller seg ut som spesielt interessant er myrområdet ved Haukreivatn, som inneholder flere dyregeografisk interessante fuglarter.

Vassdraget er fra tidligere sterkt berørt av kraftutbygging. Vassdraget mellom Torsdalsmagasinet og Votnamagasinet er preget av en meget ustabil vannføring, avhengig av tappingen fra Torsdalsmagasinet.

På bakgrunn av de allerede foretatte inngrep i vassdraget har den aktuelle vassdragsstrekningen ingen verdi i type- og referansesammenheng. Utbyggingen vil heller ikke berøre lokaliteter av spesiell karakter såfremt den ikke medfører inngrep i myrområdet ved Haukreivatn. I søknaden om konsesjon er det forutsatt at vannstanden i Haukreivatn beholdes som nå.»

Miljøverndepartementet har oversendt foran refererte uttalelser fra DN, SFT, Oldsaksamlingen og FUN, og vil komme tilbake til saken når NVE's innstilling foreligger.

Telemark Natur og Miljøvern har i brev av 1. mai 1986 uttalt:

«Telemark er et fylke hvor over 90 pst. av nyttbar vannkraft allerede er bygget ut. Av den kraft som produseres blir ca. 35 pst. brukt utenfor fylket. Vi mener derfor at de gjenværende vassdrag bør spares.

Dersom utbygging likevel skal skje må det-

te gjøres slik at de negative utslagene på naturmiljøet blir begrenset. Vassdragsavsnittet det her gjelder er et av de få gjenværende i Fyresdal med god bestand av ørret. Det er lett tilgjengelig og av stor rekreativ og turistmessig verdi både sommer og vinter.

En utbygging vil medføre fare for forsuringseffekter fra lokalt nedbørsfelt og risiko for at også dette vassdragsavsnittet blir fisketomt. Faren er størst ved utbygging etter alternativ A, idet foreslått minstevannføring på 0,4 m^3/sek. innebærer at vannmiljøet blir sterkt utsatt for «nedbørsjokk» (pH).

Dersom utbygging etter alternativ A blir valgt, vil heving av minstevannføringa opp mot 1 m^3/sek. redusere faren for lokale pH-sjokk, samtidig som resten av vannmiljøet og de estetiske og rekreative interessene blir bedre ivaretatt.

Et permanent kalkingsprogram, med automatisk kalktilførsel for stabilisering av pH og øking av bufferkapasitet vil i noen grad kunne motvirke økende surhet i vassdraget. Akutte pH-sjokk er det vanskeligere å gardere seg mot når tilførslene av sur nedbør fra lokalt nedslagsfelt blir dominerende i forhold til en begrenset minstevannføring.

Dersom vassdragsavsnittet skal utbygges som planlagt, vil vi på det sterkeste tilrå at minstevannføringa økes, og at det samtidig iverksettes kalkingsprogram. I motsatt fall vil en kunne oppleve at nok et vassdrag bli fisketomt som følge av kombinerte miljøskader ved vassdragsreguleringen og sur nedbør.»

Steinar Taraldlien har i brev av 25. februar 1986 uttalt om utbyggingen:

«I en artikkel i Vest-Telemark Blad 25. februar 1986 fremkommer det at I/S Finndøla Kraftverk har levert utbyggingssøknad til NVE. Som en av grunneierne i det berørte området ville jeg ha funnet det naturlig med informasjon fra I/S Finndøla Kraftverk vedr. denne utbyggingen og ikke informasjon kun via avisene.

Det jeg fra NVE sin side konkret ønsker at blir vurdert i forbindelse med denne konsesjonsbehandlingen er den planlagte terskel i Haukreivatn. Jeg er av den oppfatning at bl.a. I/S Finndøla Kraftverk har trenert denne sagen pga. at de hele tiden har hatt denne aktuelle utbyggingen i tankene. Jeg tolket NVE's brev dithen at en terskel vil virke positivt inn på forholdene i Haukreivatnet. Jeg stoler på at NVE følger opp dette standpunktet og pålegger I/S Finndøla Kraftverk å bygge terskel slik som de opprinnelig ble pålagt.»

Alle uttalelsene har vært forelagt *I/S Finndøla Kraftverk* som har kommentert dem slik i brev av 31. mars 1987:

«Våre kommentarer er nedenfor gitt i kronologisk rekkefølge etter dateringen for de respektive uttalelser.

1. Steinar Taraldlien – 25. februar 1986

Finndøla Kraftverk (FK) har gitt Steinar Taraldlien informasjoner om utbyggingsprosjektet ved brev av 31. januar 1983, 13. desember 1983 og 29. juni 1984.

Ytterligere informasjoner fant vi det ikke rimelig å gi før søknaden ville bli lagt ut til uttalelse.

Det bemerkes at FK ikke har trenert saken om terskel ved utløpet av Haukreivatn. Etter NVEs ønske undersøkte FK muligheten for senking av Haukreivatn, men som angitt i søknaden har ikke FK noe ønske om nevnte senkning. Vi ber i stedet om å slippe omtalte terskel.

Behovet for tillatelse til å påbegynne arbeidet før skjønn etter Oreigningsloven § 25 er tilstede, og FK har søkt om dette, men det vil bli forsøkt å få til minnelige avtaler med de aktuelle grunneierne.

2. Faglig utvalg for naturforvaltning – 11. april 1986

Det bekreftes for ordens skyld at FK har forutsatt å beholde nåværende vannstand i Haukreivatn, og det er ikke planlagt noen inngrep i det aktuelle myrområdet.

Som angitt i kap. 11.1 i søknaden vil det – særlig med tanke på større vannføringer – være helt vesentlig å slippe terskel ved utløpet av Haukreivatn. Dette gjelder både av hensyn til falltapet i Haukrei kraftverk og overføringskapasiteten for tunnelen fra Ulvsvatn.

3. Universitetets Oldsaksamling – 24. april 1986

Det vises til kap. 13.11 i søknaden, og det noteres at eventuelle fornminnefunn under utbyggingen straks vil bli meddelt Oldsaksamlingen. Anleggsarbeidet på vedkommende sted vil samtidig bli stanset til det foreligger avtale med Oldsakssamlingen.

I sitt brev til Vestfold kraftselskap 25. juni 1986 angir Oldsaksamlingen bl.a. at de ikke har bemerkninger til den foreslåtte trasé for 22 kV ledningen til Torsdalen. Kopi av brevet følger vedlagt.

4. Telemark Natur- og Miljøvern – 1. mai 1986

FK er blitt enig med Fyresdal kommune om et tilskudd (fiskefond) som kommunen i samarbeide med aktuelle faginstanser kan disponere til ønskede tiltak, herunder også kalking i vassdraget.

Minstevannføringen – 0,4 m^3 pr. sek. – måles i dag ved utløpet av Streitsvatn. Av praktiske og økonomiske grunner bør dette målestedet beholdes. Som angitt i søknadens kap. 13.7 vil tappingen av minstevannføringen fra driftstunnelen gi vann som er best mulig buffret og minst mulig utsatt for frysing til is.

Etter dette mener vi at det vil være urimelig å øke minstevannføringen.

5. Fylkesmannen i Telemark – 15. mai 1986 til DN

A. Generelt

Vedr. minstevannføring vises til FKs bemerkning til uttalelse nr. 4 og 14.

FK går ut fra at alle parter har redegjort for konsekvensene ved bygging av kraftledningene, i den grad det har hatt betydning for helhetsvurderingen av prosjektet. Trasévalgene er gjort i samarbeid med de viktigste interessentene. Traséene er angitt på tegningene 015 og 016, som er bilag til søknaden.

B. Faguttalelser

1. Landskap, naturvern og friluftsliv

Under henvisning til den foreliggende topografiske oversikt (tegning nr. 001), bilag 1 med fotos, landskapsbeskrivelsene gitt i nevnte bilag og et flertall av rapportene, synes det ikke å være behov for ytterligere beskrivelse av landskapet.

Med de forutsatte terskler i vassdraget mellom Hovvatn og Haukreivatn samt de forutsatte tiltak vedr. fisk, må de negative virkninger vedr. naturvern bli svært beskjedne.

I bilag 1 er det angitt at friluftslivet langs den aktuelle vassdragsdelen er av lite omfang, og det sies videre at forholdene for friluftslivet etter utbyggingen vil bli omtrent som før. Det må derfor være rimelig å sette spørsmålstegn ved behovet for ytterligere utredning. FK vil imidlertid fremheve den positive virkning som vil oppstå for friluftslivet (skisport m.m.) når de store vintervannføringene blir borte.

2. Vilt og jakt

Konstruksjonen av master for den permanente 132 kV ledningen vil bli vurdert også under hensyn til bl.a. store rovfugler. Normalt nyttes henge- og strekkjeder som gir en jordavstand ved mastene, fra travers til fase, på henholdsvis 1,8 og 2,0 m. Faseavstanden ved mastene vil være ca. 4 m.

Det bemerkes at ifølge bilag 4 til søknaden er det lite storfugl og orrfugl i området. I uttalelsen fra fylkesmannen er det derimot angitt at det er bra med skogsfugl.

3. Fisk og fiske

Som bemerket under uttalelsene nr. 4 og 10 har FK gjort avtale med Fyresdal kommune vedr. tiltak for fiske. FK går ut fra at kraftverketk ikke kan pålegges noe ansvar for surhetsøkning i vassdraget, medmindre det vil oppstå noen målbar slik økning p.g.a. utbyggingen.

4. Vannforsyning

Det er ingen faste brukere av vannet i hovedvassdraget mellom Hovvatn og Haukreivatn.

5. Vern mot forurensning

Det er intet i bemerke.

6. Konklusjon

FK er ikke enig i at det nåværende målearrangement/-sted flyttes. Det må i denne sammenheng gjentas at de forutsatte tiltak for fiske bør gjøre det unødvendig å endre minstevannføringene eller flytte målestedet.

6. Statens Forurensningstilsyn – 26. mai 1986

Vedr. minstevannføringen viser vi bl.a. til side 8 i søknaden og til våre bemerkninger under uttalelse nr. 14. Minstevannføringen som tappes fra tunnelen, vil komme inn i øvre ende av Streitsvatn.

7. Telemark Fylkes Friluftsnemnd – 18. juni 1986

På side 45, under avsnittet om friluftsinteressene i området, har nemnden anført: «Landskapskvalitetene og friluftsinteressene i området er utilfredsstillende utredet.» Det vises i denne forbindelse til våre bemerkninger vedr. uttalelse nr. 5 (Fylkesmannen i Telemark 15. mai 1986). Det bemerkes her at det kun er 4 hytter langs den *berørte* vassdragsdelen ovenfor Haukrei. Videre er det et par hytter ved Haukrei.

Fagrapporten i Samlet Plan synes å være upresis og for generell. Under avsnittet «Områdets egnethet for friluftsliv» er betegnelsen «område» tilnærmet begrenset til det aktuelle utbyggingsområde, men i avsnittet «Dagens bruk» er det for «området» inkludert vurderinger i forhold til bl.a. turisthytter nær Øysævatn og ved Nystøyl sydvest for Hovvatn.

Under avsnittet «Verdiendring av vassdraget» er det antydet mulighet for en tipp ved tverrslaget. I søknaden er det klart angitt, bl.a. på tegning 014, at nesten all tunnelmasse skal nyttes til nødvendig påbygging av Torsdalsdammen. Resten skal kommunen nytte.

Under avsnittet «Tiltak» sies det at terskler vanskelig kan ha «særlig virkning ettersom dalen er relativt bratt». Dette er langt fra korrekt. Se kap. 11.1 i søknaden og kartene, tegning 001 og 015 (ortofotokart).

I «Framlegg til vedtak» er kalking nevnt som vilkår. Dette må ansees å være dekket av FKs avtale med Fyresdal kommune.

Det understrekes at minstevannføringen forutsettes sluppet ut i *øvre* ende av Streitsvatn.

Friluftsnemnda har tydeligvis ikke notert den positive virkning det vil få for vintertransport og skigåing når de store vintervannføringene blir borte.

8. Direktoratet for naturforvaltning – 15. juli 1986

FK er noe uforstående overfor de vurderinger Fylkesmannen i Telemark og Direktoratet for naturforvaltning har gjort vedr. friluftsliv og konsekvensene for dette. Det vises til våre bemerkninger til uttalelsen fra førstnevnte og i det følgende:

Ved vurderingen av minstevannføringen og forsuringen må det være klart at FKs avtale med Fyresdal kommune sikrer kalking som vil bedre vannkvaliteten i den berørte vassdragsdelen. Det er derfor ikke behov for å flytte målepunktet. Dessuten vil minstevannføringen fra bunnvannet i Hovvatn – sluppet ut i øvre del av Streitsvatn – gi bedre vannkvalitet enn den en får i dag ved å slippe ut minstevannføring fra øvre luke i Torsdalsdammen. I tillegg må det tas hensyn til omkostningene ved å etablere et nytt målearrangement på et lite egnet sted, samt tap av kraftproduksjon. Se bemerkninger til uttalelse nr. 14.

9. Fylkeslandbruksstyret i Telemark – 18. august 1986

FK har ingen bemerkninger til denne uttalelsen.

10. Fyresdal kommune – 30. oktober 1986

På side 234 i møteboken er det angitt at kostnadene er referert til 1985. Det skal være 1. kvartal 1983 (side 18 i søknaden).

Den avtalen som er inngått mellom FK og Fyresdal kommune vedr. diverse ytelser til sistnevnte, er gjengitt på side 240 i møteboken for kommunestyret. Fra FKs side har det vært en forutsetning at når en har inngått en avtale om spesielle tiltak, skulle det ikke fra

kommunens side i tillegg bli krevet næringsfond, slik det er gjort under tiltak nr. 2, side 241 i møteboken. FK mener at nevnte avtale innebærer en rimelig samlet kompensasjon.

Under tiltak nr. 3 på nevnte side i møteboken er det krevet at konsesjonsavgiftene blir satt høyest mulig opp mot den maksimale sats. FK må på sin side henstille til myndighetene å fastsette en sats som står i et rimelig forhold til bl.a. de totale belastninger som pålegges Haukrei kraftverk.

Vedr. tiltakskrav nr. 4 bemerkes at FK bør kunne forutsette at alle entreprenører og arbeidskraften må ha den nødvendige kompetanse og kapasitet for de aktulle oppgaver.

11. Telemark Fylkeskommune – 23. januar 1987 – Utbyggingsspørsmål

FK anfører ingen bemerkninger her, men viser til Fylkeskommunens andre brev av samme dato.

12. Telemark Fylkeskommune – 23. januar 1987 – Forkjøpsrett fallrettigheter

Det vises her til FKs brev av 13. februar 1987 til NVE, Vassdragsavdelingen. Kopi av brevet følger som bilag.

13. Fylkesmannen i Telemark – 29. januar 1987 til NVE

Under «Generelt» er det på side 2 angitt: «En negativ endring for miljøinteressene er at forutsatt målepunkt for slipp av minstevannføringen er flyttet fra utløpet av Torsdalsmagasinet og ned til utløpet av Streitsvatn».

Nevnte målested er *ikke* flyttet. Det *er i dag* ved utløpet av Streitsvatn, hvor vi ønsker det beholdt. For resten av dette kapitlet vises til våre merknader under uttalelse nr. 5.

Til avsnittet om konsesjonsspørsmålet ønsker FK kun å bemerke at forutsetningene for konsesjonsvilkår i alle tilfeller må være tilpasset prosjektet og ikke gjøres generelle.

Til avsnittet «Konsesjonsvilkår» vil FK bemerke til de økonomiske krav at ved utbyggingen av Finndøla Kraftverk ble det gjort opp for alle skader og ulemper, og det ble i tillegg ytet økonomisk bistand til næringsvirksomhet (hotell), og senere ble kommunens rettigheter i Finndøla Kraftverk ervervet av FK ved en for kommunen gunstig avtale. Det må også nevnes at kommunen fikk en gunstig ordning for konsesjonskraftleveringen. Det vil derfor være urimelig å belaste Finndøla Kraftverk med ytterligere utgifter p.g.a. den tidligere utbyggingen.

Vedr. de spesifiserte krav til vilkår, pkt. 1 og 2, under kapitlet «Vilkår som ivaretar miljøverninteressene». vises til FKs merknader til uttalelse nr. 14. For pkt. 3, terskelspørsmål, vises til kap. 11.1 i søknaden, og for pkt. 4 vises til vår anmerkning ovenfor vedr. konsesjonsspørsmålet.

Med hensyn til konsesjonstid anmoder Finndøla Kraftverk om at det blir gitt konsesjon/utbyggingstillatelse på ubegrenset tid og med samme 50-årige frist for revisjon, alt slik som gitt for utbyggingen av Finndøla Kraftverk.

14. NVE, Vassdragsdirektoratet (til FK, Tønsberk) – 24. februar 1987

Vedr. minstevannføring

Kravet om å flytte nåværende målepunkt/-arrangement fra utløp Streitsvatn til ovenfor dette er begrunnet med en forventet forverring av forsuringen når vannet fra magasinet ikke lenger tappes ut i elven ovenfor Streitsvatn.

Tappingen av magasinvannet vil i det vesentlige være begrenset til vinterperioden, og det er derfor bare periodisk at forsuringen evt. vil endres ved at magasinvannet tappes ut gjennom driftstunnelen.

Den foreslåtte slipping av minstevannføringen fra tverrslaget v.h.a. en ventil medfører at det vil bli et bedre buffret vann (fra bunnen av magasinet) som slippes ut i øvre ende av Streitsvatn, enn hva tilfellet vil bli ved slipping – i perioder – fra høyreliggende luke i dammen.

Som nevnt under uttalelse nr. 10 har FK inngått en avtale med Fyresdal kommune for bl.a. å dekke behovet for kalking, slik at forholdene for fisken skal bli bedre enn de er i dag.

Etter dette finner vi ingen rimelig grunn til å flytte målestedet av hensyn til bl.a. fisken.

En flytting av målestedet ville i tilfelle bli uheldig av hensyn til terrengforhold og forårsake mer isdannelse enn når minstevannføringen fra tverrslaget blir ledet i rør ut i Streitsvatn på 1–2 m dyp.

Videre vil en flytting av målestedet medføre ekstra omkostninger for legging av ca. 150 m langt rør med diameter 0,6 m og bygging av en ny måleterskel. Omkostningene for dette vil beløpe seg til ca. kr 400 000. Det røret som er forutsatt i planen – tegning 017 – må forutsettes beholdt av hensyn til behovet for tilstrekkelig selvfall (tappekapasitet) for tømming av tunnelen. Angjeldende flytting av målestedet vil dessuten i tilfelle bevirke at Haukrei kraftverk får redusert sin midlere årlige produksjon med ca. 1,7 GWh. Verdien av kraftsalget vil i tilfelle reduseres med kr 430 000 pr. år, og netto nytteverdi av kraftverket vil reduseres med 5,7 Mkr. Det vises til side 22 i søknaden.

15. Riksantikvaren – 27. mars 1987

Det er intet å bemerke.»

I/S Finndøla Kraftverk må ha ervervskonsesjon for de manglende fallretter for å kunne bygge Haukrei kraftverk. Staten har ikke gjort gjeldende forkjøpsretten etter ervervslovens § 6, og i henhold til samme lovs § 9 har dernest Telemark fylkeskommune adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende. I den anledning har *Telemark fylkeskommune v/fylkesutvalget* 23. januar 1987 gjort følgende vedtak:

«I samband med I/S Finndølas planlagte erverv for å kunne bygge ut Haukrei kraftverk, gjer fylkeskommunen forkjøpsrett gjeldande for alle fallrettar mellom Hovvatn og Haukreivant i Finndølavassdraget.

Dersom fylkeskommunen kjem fram til avtaler med I/S Finndøla og Fyresdal kommune om kraftsamarbeid, vil fylkeskommunen kunne fråfalle forkjøpsretten.

Vedtaket er gjort i medhald av paragraf 24 i Fylkeskommunelova.»

I/S Finndøla Kraftverk har i brev av 13. februar 1987 kommentert fylkeskommunens vedtak slik:

«Det vises til brev datert 23. januar 1987 til Dem vedr. nevnte sak fra Telemark fylkeskommune og med kopi til Finndøla kraftverk. I brevet meddeles at fylkeskommunen vil gjøre forkjøpsrett gjeldende for alle fallretter mellom Hovvatn og Haukreivatn i Finndølavassdraget. Dersom fylkeskommunen kommer frem til avtaler med I/S Finndøla kraftverk og Fyresdal kommune om kraftsamarbeid, vil fylkeskommunen kunne frafalle forkjøpsretten.

Aust-Agder Kraftverk (AAK) og Vestfold kraftselskap (VK) eier Finndøla kraftverk med en halvpart på hver. Samme eierforhold er forutsatt for Haukrei kraftverk. Der har imidlertid Fyresdal kommune opsjon på å kunne kjøpe seg inn med inntil 25 %.

Da Haukrei kraftverk ligger mellom det største reguleringsmagasinet til Finndøla kraftverk og kraftstasjonen, må driften av Haukrei kraftverk helt og holdent integreres i, og underordnes, driften av hovedkraftverket. For FK har det derfor vært naturlig å betrakte Haukreiutbyggingen som en komplettering av Finndøla kraftverk. Nok en medinteressent i Haukrei ville komplisere systemet og skape muligheter for konflikter.

Kraftoverføringen fra Haukrei vil i hovedsak foregå over anlegg som AAK og VK fra før er medeiere i, nemlig 132 kV dobbeltledningen Brokke - Knardalstrand, og en kort forbindelsesledning som må bygges for tilknytning til denne. Også her ville introduksjon av en ny medinteressent virke kompliserende.

Vi synes også at det taler mot forkjøp at det her dreier seg om en så vidt liten kraftproduksjon. Når konsesjonskraft og overføringstap er trukket fra, og forutsatt at Fyresdal kommune har overtatt de 25 % av produksjonen etter avtalen, vil det bli igjen 13 - 14 GWh fastkraft på hver av eierne. Dette kvantum svarer til det som i dag går med til å dekke energibehovet i et døgn med vintertemperatur. Etter vår mening er disse energikvanta så små at ytterligere oppdeling av interessene samfunnsmessig er uønsket.

Vi har tidligere i møte med fylkesrådmann Haukvik fremholdt foranstående synspunkter. Disse ville bli tatt med i vurderingene ved fylkeskommunens videre behanding av saken, og fylkeskommunens endelige konklusjon fremgår av foran nevnte brev av 23. januar.

Fylkeskommunen har som kjent ingen automatisk forkjøpsrett. Ifølge ervervslovens § 9, nr. 2, tredje ledd, må beslutningen «approberes av Kongen». Vi har forelagt dette spørsmålet for vår juridiske konsulent som har meddelt at dette ikke er en formalbestemmelse. Forarbeidene viser at lovgiveren med bestemmelsen mente at det skulle foretas en reell vurdering av forkjøpet, og at myndighetene således har rett og plikt til å nekte forkjøpet dersom det er tale om misbruk (hvilket vi ikke vil antyde) eller at forkjøpet anses uhensiktsmessig. Det siste mener vi er tilfelle i den foreliggende sak, og vi vil derfor henstille om at beslutningen ikke approberes.»

Fyresdal kommune er bedt om å gjøre rede for den foran nevnte opsjonsrett på inntil 25 % medeierskap i Haukrei kraftverk. Kommunen har ved brev av 28. april 1987 besvart henvendelsen slik:

«Når det gjeld vår opsjonsrett på 25 % i kraftverket, i fylgje avtale av 20. august 1985, vil ikkje vi nytte denne no, men heller ha rett til å kome attende med konsesjonssøknad når dette kan bli aktuelt.

Ein visar elles til adv. Stein Erik Stinesen si utgreiing som er i samsvar med vårt standpunkt i saka.»

Nevnte utredning av 22. april 1987 fra *adv. Stinesen* gjengis:

«Haukrei kraftverk - fylkeskommunens bruk av forkjøpsrett til vannfall

Interessentskapet Finndøla Kraftverk har ved brev 17. januar 1986 søkt Olje- og energidepartementet om utbyggingstillatelse vedrørende Haukrei Kraftverk. I søknaden er opplyst at Finndøla Kraftverk disponerer/eier nær 50 % av fallrettighetene, at et mindre fall eies av en privat grunneier og at Arendals Fossekompani (AF) har grunnbokshjemmel til «resten». Jeg har fått opplyst at AF's andel av fallene utgjør nær 50 % av de samlede fall som tenkes utnyttet.

Finndøla Kraftverk har søkt om ervervstillatelse «for de manglende rettigheter». Ved siden av å gjelde de vannfall som eies av andre, vil det være nødvendig med konsesjon for de fallrettigheter Fyresdal kommune har overdratt til Finndøla Kraftverk ved avtale av 4. september 1985. Dette skal etter det opplyste utgjøre omlag 25 % av de fall som tenkes utnyttet.

Ved brev 23. januar 1987 til NVE har Telemark fylkeskommune opplyst at fylkesutvalget har truffet vedtak om å gjøre «forkjøpsrett gjeldande for alle fallrettar mellom Hovvatn og Haukreivatn i Finndølavassdraget».

Jeg er anmodet av Fyresdal kommune om å se nærmere på spørsmålet om bruk av forkjøpsrett i nærværende sak. Jeg vil nedenfor først gå noe nærmere inn på faktum av betydning for forkjøpsspørsmålet (1), dernest se på gjeldende regler om forkjøpsrett (2) og endelig foreta en vurdering av forkjøpsspørsmålet i forhold til kommunens fall og de øvrige falleiere.

1. Faktiske forhold av betydning for forkjøpsspørsmålet

1.1 Drifts- og eierforhold

I/S Finndøla Kraftverk eies av Vestfold Kraftselskap og Aust-Agder Kraftverk. Det fall som nå planlegges utnyttet, ligger i Finndølavassdraget. I dette vassdraget er det tidligere bygd 4 reguleringsmagasin, og avløpet nyttes i Finndøla Kraftverk. Utnyttelsen av fallet mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn som det nå søkes om, vil i kraftstasjonen gi en midlere årlig produkjon på ca. 47 GWh.

I/S Finndøla Kraftverk har opplyst at Haukrei Kraftverk på grunn av sin beliggenhet må integreres i og underordnes driften av hovedkraftverket.

Det er sluttet avtale mellom Fyresdal kommune og Finndøla Kraftverk om overdragelse

av kommunens fallrettigheter. I avtalens pkt 3 er inntatt en opsjon for kommunen til å kjøpe seg inn i Haukrei Kraftverk for en andel tilsvarende de solgte fallrettigheter, begrenset til 25 %.

1.2 Telemark fylkeskommune

Fylkesutvalget har gjort vedtak om bruk av forkjøpsrett til «alle fallrettar mellom Hovvatn og Haukreivatn». Vedtaket er noe uklart, men det er vel slik å forstå at det retter seg mot alle fallrettigheter forkjøpsretten *kan* gjøres gjeldende overfor i dag. Etter de foreliggende opplysninger har Finndøla Kraftverk tidligere ervervet ca. 25 % av fallene. Jeg kjenner ikke til om disse erverv har vært konsesjonsfrie eller om fristen i ervervsloven § 6 nr. 3, jfr. § 9 nr. 2 om å gjøre bruk av forkjøpsrett er oversittet. For den følgende fremstilling legges imidlertid til grunn at Finndøla Kraftverks 25 % andel av fallene *ikke* omfattes av forkjøpsvedtaket.

Såvidt jeg vet, har Telemark fylkeskommune ingen egne produksjonsanlegg eller medeierandeler i slike. Den eneste kraftproduksjon fylkeskommunen har hånd om, er fylkeskommunens konsesjonskraftrettigheter. Pr. idag har fylkeskommunen videresolgt sin konsesjonskraft: Såvidt vites har fylkeskommunen heller ingen distribusjonsanlegg, og jeg kjenner ikke til eventuelle utbyggingsplaner i fylkeskommunen for produksjons- eller distribusjonsanlegg.

1.3 Fallrettighetene

Jeg har noe sparsomme opplysninger om fallrettighetene. Etter de foreliggende opplysninger legges følgende til grunn:

1.3.1 Finndøla Kraftverk - Fyresdal kommune

Finndøla Kraftverk disponerer ca. 50 % av de fall som tenkes utnyttet. Av disse er 25 % kjøpt ved avtale 4. september 1985 mellom Fyresdal kommune og Finndøla Kraftverk. I avtalens punkt 1 heter det følgende:

> «Kommunen overdreg alle dei fallrettar den eig på nemnde fallstrekning. Det er ein føresetnad at FK får ervervskonsesjon i samband med sin søknad om utbyggingsløyve for Haukrei Kraftverk. FK reknar med å sende søknaden i løpet av 1985.»

Som det fremgår, er fallene overdratt med forbehold om konsesjon som omsøkt. Bruk av forkjøpsrett fra fylkeskommunens side vil utvilsomt være en brist i avtaleforutsetningene. Hvilken betydning dette kan få, kommer jeg tilbake til nedenfor.

1.3.2 Fyresdal kommune - Arendals Fossekompani

De ovennevnte 25 % av fallene ble etter det opplyste ervervet av Fyresdal kommune rundt 1962-63. Kommunale erverv av vannfall var på dette tidspunkt konsesjonsfrie. Ervervet var et ledd i fallkjøp i Finndølavassdraget, hvor fall ble håndgitt til Arendals Fossekompani, og fra AF videresolgt til kommunen.

De ca. 50 % av fallene som i dag skal være på AF's hånd, ble såvidt skjønnes ervervet av AF på samme tid. Dette skal referere seg til eiendommen gnr. 71 bnr. 1, Torsdalen, tidligere eier Lisbeth Bugge. Eiendommen er nevnt på side 31 i konsesjonssøknaden.

Samtlige øvrige fall AF ervervet, ble videresolgt til Fyresdal kommune. Det er tidligere reist spørsmål fra kommunen om grunnen til at fallene på gnr. 71 bnr. 1 ble holdt utenfor den samlede overskjøtingen til kommunen. Jeg har gjennomgått de dokumenter som er funnet fra denne tiden, men jeg har ikke lykkes i å finne noe endelig svar på spørsmålet. For nærværende betenkning kan jeg bare legge til grunn at disse fall opprinnelig var et ledd i samlede håndgivelse til AF med derpå følgende overskjøting til kommunen. Også fallene på gnr. 71 bnr. 1 ble håndgitt til AF, men i motsetning til de øvrige håndgitte fall *ikke* overskjøtet til kommunen.

2. Gjeldende regler om forkjøpsrett

Bestemmelsene om det offentliges forkjøpsrett til vannfall er inntatt i ervervslovens § 6 (Statens forkjøpsrett) og § 9 (Fylkeskommunens forkjøpsrett). I henhold til § 9 nr. 3 får bestemmelsene i § 6 post 2, 4, 5 og 7 tilsvarende anvendelse ved fylkeskommunens bruk av forkjøpsrett.

Jeg går i det følgende bare inn på de bestemmelser som kan ha interesse for nærværende sak.

Fylkeskommunens rett til å gjøre forkjøp gjeldende, er bare aktuell dersom staten ikke benytter sin forkjøpsrett, jfr. § 9 nr. 1. Såvidt vites er dette spørsmål enda ikke formelt avklart. men jeg finner det nærmest utenkelig at staten vil ha slike interesser i Finndøla vassdraget og til den beskjedne produksjon det er tale om. Jeg ser derfor bort fra dette i det følgende.

2.1 Forholdet mellom fylkeskommunen og kommunen

Telemark fylkeskommunes bruk av forkjøpsrett i nærværende sak er både rettet mot private interessenter - AF og en grunneier - og mot offentlige interessenter - Fyresdal kommune. Bestmemelsene om det offentliges rett til forkjøp av vannfall ble undergitt betydelige endringer ved lov 19. juni 1969 nr. 65. For så vidt gjelder fylkeskommunens bruk av forkjøpsrett overfor *kommunens* vannfall, inneholder forarbeidene til lovendringen i 1969 uttalelser av betydelig interesse.

Ved lovendringen ble kommunenes rettigheter til en viss grad beskåret. Kommunale erverv av fallrettigheter ble gjort konsesjonspliktige, og den forkjøpsrett som tidligere tilla primærkommunene i ervervsloven § 7 og § 8 ble opphevet. Denne forkjøpsrett gjaldt ved overdragelse av vannfall opp til 5.000 nat.hk. Ved forslaget om opphevelse av den kommunale forkjøpsrett fremholdt imidlertid departementet (Ot.prp. nr. 69 (1966-67) s. 47 annen spalte):

> «Departementet vil imidlertid presisere at man med dette forslaget ikke har ment totalt å skulle avskjære vannfallskommunene adgangen til å erverve vannfall ved forkjøpsrett. Forkjøpsretten bør imidlertid etter departementets mening utøves via staten, eller via vedkommende fylkeskommune, jfr. utkastets § 9.»

Vannfallkommunenes interesser ble ytterligere understreket av Stortingskomiteen. I

Innst. O. IX (1968-69) uttaler komiteen på side 11 i kommentaren til bestemmelsene om statens forkjøpsrett:

> «Komiteen forutsetter som en selvfølge at forkjøpsrettsadgangen praktiseres med rimelige hensyn til den eller de kommuner der vannfallet eller vannfallene ligger. Likeså at angjeldende kommune eller distrikt ikke berøves naturressurser og verdier som bør forbeholdes til utvikling av eget næringsliv og en økonomisk og sosial standard likeverdig med de distrikter som ellers får nytte av kraftkildene. *Det bør foreligge et åpenbart samfunnsmessig behov når forkjøpsrettsadgangen nyttes.*»

Til forslaget om å oppheve direkte forkjøpsrett for primærkommunene bemerker komiteen på s. 12 første spalte:

> *«Komiteen har ingen bemerkninger til at § 7 og 8 oppheves, idet dette følger av det standpunkt som er tatt til § 6, men viser til at fylkeskommuner eller kommuner som må avstå en rettighet - bør ha adgang til i tvilstilfelle å få en forkjøpsrettsak avgjort av Stortinget.»*

Overnevnte uttalelser viser etter min oppfatning at lovendringene ikke hadde til hensikt å beskjære primærkommunenes interesser. Endringene i forkjøpsreglene var motivert ut fra ønske om større enheter i kraftforsyningen, *men forkjøpsreglene skulle ikke praktiseres til fortrengsel for kommunale interesser.*

2.2 Kongens approbasjonsadgang

Fylkeskommunens beslutning om bruk av forkjøpsrett må i henhold til § 9 nr. 2 tredje ledd «approberes av Kongen». Denne bestemmelsen er kommentert nærmere i konsesjonslovkomiteens innstilling, jfr. s. 62 første spalte hvor følgende er uttalt.

> «Videre må man sørge for at forkjøpsretten ikke blir misbrukt, f.eks. ved at kraftkilde blir liggende unyttet i lengre tid. Praktisert slik ville bestemmelsene virke stikk i strid med sin hensikt, og med det nå anerkjente hovedprinsipp (i motsetning til det herskende syn på konsesjonslovens tid) at landets vannkraft bør bygges ut så hurtig som det er praktisk mulig.
>
> Denne konsekvens unngås ved å gjøre forkjøpsretten for kommuner (som før) og fylkeskommuner avhengig av Kongens approbasjon. Ved approbasjonsspørsmålet bør Kongen stå helt fritt, og bl.a. kunne foreta en sammenlignende vurdering av behovet, de utbyggingsplaner som kjøperen og den forkjøpsberettigede har fremlagt, samt disses muligheter for å realisere de fremlagte prosjekter.»

Komiteen går dernest nærmere inn på behovet for fylkeskommunal bruk av forkjøpsrett, og uttaler herunder følgende:

> «Som man vil se av forslaget, er det først og fremst fylkeskommunene som - ved siden av staten - får sin forkjøpsrett utvidet. Dette er etter komiteens mening en konsekvens man bør ta av utviklingen. Fylkene har i stadig stigende grad vært nødt til å engasjere seg i elektrisitetsforsyningen - både direkte og indirekte - og bør derfor ha en rimelig adgang til å sikre seg vannfall som ligger innen distriktet, såvel til alminnelig forsyning som til industrielt behov. Således har en flerhet av landets fylkeskommuner nå egne elektrisitetsverk eller interesser i større interkommunale kraftselskaper, og i flere tilfelle også eneansvar for elektrisitetsforsyningen innen omfattende områder.»

- Av foranstående fremgår at staten *på fritt grunnlag* skal vurdere hvorvidt fylkeskommunal bruk av forkjøpsrett er hensiktsmessig i det enkelte tilfelle. Det er også gitt anvisning på hensyn som skal tillegges vekt i denne vurderingen. Jeg kommer nærmere tilbake til dette nedenfor.

3. Min vurdering av forkjøpsspørsmålet

Etter min oppfatning foreligger det tungtveiende hensyn som *taler mot* bruk av fylkeskommunal forkjøpsrett i nærværende sak. Samtidig har jeg vondt for å se særlig vektige grunner for at bruk av forkjøpsrett bør godkjennes.

Den begrunnelse som lå bak utvidelsen av fylkeskommunenes forkjøpsrett ved lovendringen i 1969 - jfr. ovenfor - gjelder ikke for Telemark fylkeskommune i nærværende tilfelle. Jeg nøyer meg med å vise til de særdeles beskjedne drifts- og eierintesser fylkeskommunen har i elektrisitetsforsyningen i fylket, i motsetning til en rekke andre fylkeskommuner. Det må etter min oppfatning videre tillegges vekt at den omsøkte utbygging er meget beskjeden i produksjonssammenheng - middelproduksjon på 47 GWh - og at de foreliggende utbyggingsplaner både drifts- og organisasjonsmessig må sees i sammenheng med den kraftproduksjon som allerede finner sted i Finndølavassdraget. Til dette kommer at fylkeskommunen pr. i dag ikke har vannfall eller interesser i reguleringsanleggene i Finndøla vassdraget.

En eventuell bruk av forkjøpsrett vil gripe inn direkte inn i Fyresdal kommunes rettigheter. En overføring av disse rettigheter fra kommunen til fylkeskommunen vil etter min oppfatning være i strid med de uttalelser som er inntatt ovenfor fra forarbeidene til lovendringen i 1969. Dersom bruk av forkjøpsrett mot formodning blir godkjent av staten, vil jeg anta at kommunen - i tråd med industrikomiteens uttalelse gjengitt ovenfor - vil kunne bringe spørmsålet inn for Stortinget.

I henhold til ervervsloven § 9 nr. 2 tredje ledd skal fylkeskommunen ved beslutning om bruk av forkjøpsrett fremlegge «opplysninger om utbygingsplaner, kraftbehov m.v.» Hvorvidt slike opplysninger er fremlagt av Telemark fylkeskommune, kjenner jeg ikke til, men lovbestemmelsen illustrerer et viktig moment ved vurderingen av forkjøpsspørsmålet: Bruken av forkjøpsrett forutsetter en fylkeskommune med egne utbyggingsplaner og ikke bare med ønsker om økonomiske overføringer til fylkeskommunen.

I konsesjonslovkomiteens innstilling er pekt på den fare ved bruk av forkjøpsretten at kraftkildene blir liggende unyttet. Jeg er ikke kjent med hvorledes Finndøla Kraftverk vil stille seg til de foreliggende utbyggingsplaner

dersom fylkeskommunens bruk av forkjøpsrett approberes, men i den samlede vurdering kan man heller ikke se bort fra denmulighet at Finndøla Kraftverk i så fall ikke lenger ser seg tjent med å opprettholde de foreliggende utbyggingsplaner. Et slikt utfall vil neppe være i noens interesse.

I konsesjonslovkomiteens innstilling - jfr. s. 5 foran - er påpekt at «det bør foreligge åpenbart samfunnsmessig behov når forkjøpsrettsadgangen nyttes».

- Jeg kan ikke se at så er tilfelle i denne sak, verken i dag eller ut fra den fremtidige energiforsyningen i fylket.»

Norges vassdrags- og energiuverk (NVE) bemerker:

Søknaden fra I/S Finndøla Kraftverk (FK) gjelder bygging av Haukrei kraftverk for utnyttelse av fallet mellom Torsdalsmagasinet (Hovvatn) og Haukreivatn i Finndøla i Fyresdal kommune. Søknaden gjelder også erverv av manglende fallretter mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn, samt også ekspropriasjonsrett vedr. grunn og rettigheter, herunder fallrettigheter for utbyggingen. Ca. 80 % av fallet undergis ervervskonsesjon. I/S Finndøla Kraftverk (FK) eies av Vestfold Kraftselskap (Tønsberg) og Aust-Agder Kraftverk (Arendal). Selskapet har fra før Finndøla kraftstasjon som benytter reguleringer i Torsdalsmagasinet, Votnamagasinet, Øysæ og Gausvatn.

Finndøla er en del av Arendalsvassdraget. Nedbørfeltet ligger vest for Fyresdal og grenser i vest mot nedbørfeltet til Otra og i sør til Tovdalsvassdraget.

Haukrei kraftverk vil ha inntak i Torsdalsmagasinet like innenfor dammen. Herfra ledes vannet gjennom en ca. 4,5 km lang tilløpstunnel fram til lia nord for Haukreivatn. Derfra føres vannet i et 320 m langt nedgravd armert plastrør ned til kraftstasjon i dagen ved Haukreivatn. Kraftverket vil utnytte et fall på maksimalt 109,5 m, og er planlagt med ytelse 11 MW tilsvarende en maksimal slukeevne på 12 m^3/s. Midlere årlig produksjon er beregnet til 47 GWh/år.

På elvestrekningen mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn er det fastsatt en minstevannføring på 0,4 m^3/s målt ved utløpet av Streitsvatn. Utenom flomperioder har vannføringen hittil vært bestemt av tappingen fra Torsdalsmagasinet som nå foregår med hensyn på Finndøla kraftstasjon. I vinterhalvåret har tappingen variert mellom 5 og 20 m^3/s mens det i sommerhalvåret vanligvis bare tappes vannføring for å tilfredsstille minstevannføringskravet. Av og til om sommeren er det tappet 5-15 m^3/s.

Etter byggingen av Haukrei kraftverk vil tappingen forbi kraftverket stort sett begrenses til nødvendig tapping for å tilfredsstille minstevannføringskravet. Noe flomvannføring, i middel 6,4 mill $m^3/år$, vil i tillegg også gå forbi inntaket.

Steinmassene fra tilløpstunnelen vil i sin helhet bli lagt på luftsiden av eksisterende Torsdalsdam som en forsterkning av denne. En mindre del av steinmassene kan også etter avtale disponeres av Fyresdal kommune.

Ved den planlagte kraftstasjonen ved Haukreivatn og nedenfor Torsdalsdammen vil det bli opprettet midlertidige riggområder og mannskapsforlegninger. Dessuten må det bygges en kort stikkvei til den planlagte kraftstasjonen.

For tilknytning til eksisterende kraftledningsnett må det bygges en ca. 5 km lang, 132 kV ledning fra kraftstasjonen til koplingspunkt i Skrimsdalen. Denne linja vil bli bygget tidlig slik at den kan fungere som tilførselslinje i anleggsperioden. I tillegg bygges det en midlertidig 22 kV kraftlinje fra kraftstasjonsområdet og fram til tverrslaget for tilløpstunnelen nær Torsdalsdammen.

I søknaden er utbyggingen kostnadsberegnet til 93,5 mill. kr. pr. 1. kvartal 1983. Utbyggingskostnaden blir da 1,99 kr./kWh. Kostnadsoverslaget er justert til 117 mill. kr. pr 1. kvartal 1987 og tilsvarende utbyggingskostnad blir 2,49 kr./kWh.

Utbyggingsplanene er identiske med prosjekt 10538 Haukrei alternativ A i Samlet Plan. Det aktuelle prosjektet ble plassert i kat. I i Samlet Plan i henhold til St.meld. nr. 63 (1984-85).

Skader, ulemper og fordeler

De varige fysiske inngrepene som følger av utbyggingen vil bli små. Selve kraftstasjonsbygningen og kraftledningen vil være de eneste synlige inngrepene av noen størrelse.

Tappingen fra magasinet har ført til en stor og til dels variabel vintervannføring på elvestrekningen Torsdalsmagasinet ned til Haukreivatn. Ved bygging av Haukrei kraftverk vil jevn minstevannføring vinterstid representere bedre og sikrere forhold m.h.t. ferdsel over og langs elvestrekningen.

Lokal avrenning til elvestrekningen Torsdalsmagasinet ned til Haukreivatn kan gi økt forsurning for denne strekningen. Det er ikke dokumentert ved prøver eller undersøkelser at restfeltet mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn har surere avløp enn øvrige felter i vassdraget. Torsdalsmagasinet vil imidlertid ha en utjevnende effekt slik at avløpet fra restfeltet i alle fall i perioder kan være surere enn vann tappet fra magasinet. Problemet er i og for seg ikke stort, men i betraktning av at vassdraget har en stabil fiskebestand, tillegger NVE det vekt.

Vurderinger av andre:

Vi viser til de mange innkomne uttalelsene som er gjengitt foran. Noen av momentene i uttalelsene refereres i korthet.

Alle de som har uttalt seg, med unntak av Telemark Natur og Miljøvern, går inn for den omsøkte byggingen av Haukrei kraftverk, men betinget av nærmere angitte vilkår.

Flere av uttaleinstansene bl.a. Fylkesmannen i Telemark og Direktoratet for naturforvaltning (DN) krever at nåværende målested for minstevannføringen flyttes slik at det til enhver tid slippes 0,4 m^3/s fra Torsdalsmagasinet. Dette begrunnes med at fisket vil bli skadet som følge av økt forsuring av vassdraget ved byggingen av Haukrei kraftverk. Videre vil fylkesmannen i Telemark og DN ha vilkår som gir mulighet for å pålegge utbygger å bygge og drive kalkingsanlegg på den aktuelle utbyggingstrekningen.

En grunneier ønsker at tidligere plan om terskel ved utløpet av Haukreivatn gjennomføres for å få en permanent høyere vannstand i dette vannet.

NVE's vurdering:

Av det innkomne materialet går det fram at innvendingene ikke er særlig store når det gjeder selve byggingen av Haukrei kraftverk. Innvendingene kan i hovedsak knyttes til forsurningsproblemet for den planlagte utbygde elvestrekningen.

I følge søknaden vil nåværende minstevannføring på 0,4 m^3/s og målested for denne bli opprettholdt. Videre går det fram av avtalen mellom søker og Fyresdal kommune, at søker vil yte kr. 400 000 som engangsstønad for bygging og drift av kalkingsanlegg på utbyggingsstrekningen. Søker forutsetter imidlertid at det ikke gis pålegg om utsetting av fisk eller endring av minstevannføringspålegget.

NVE finner ikke å kunne støtte denne avtaleløsningen som griper inn i forhold som regelmessig er gjenstand for konsesjonspålegg. DN har tatt dette problemet opp i sitt forslag til konsesjonsvilkår, og man viser til dette.

For fisk på elvestrekningen kan pH-sjokk være livstruende, og DN m/flere ønsker at målestedet for minstevannføringen flyttes fra utløpet av Streitsvatn til slippestedet for minstevannføringen ved Torsdalsdammen. En slik flytting av målestedet representerer i realiteten en økning av minstevannføringen fordi avløp fra lokalfeltet vil komme i tillegg til minstevannføringsslippet på 0,4 m^3/s. Økningen utgjør i gjennomsnitt ca. 0,25 m^3/s.

Søker har gått imot en slik flytting av målestedet i det beregnede direkte omkostninger ved flyttingen vil utgjøre ca. kr. 400 000. I tillegg kommer et teoretisk beregnet produksjonstap på 1,7 GWh/år verdsatt til 430 000 kr./år.

Etter NVE's vurdering vil et avsyringsanlegg som foreslått av DN mer enn oppveie den forsurningen som bygging av Haukrei kraftverk måtte forårsake. Tatt i betraktning av produksjonstapet og merkostndene, finner NVE ikke tilstrekkelig grunn for endring av minstevannføringspålegget med hensyn til størrelse eller målested.

Fra grunneierhold er det hevdet at utbyggeren allerede ved utbyggingen av Finndøla er pålagt å bygge terskel ved utløpet av Haukreivatn for å opprettholde en jevn, men noe høyere vannstand i Haukreivatn. NVE har tidligere anbefalt at en terskel blir bygget ved utløpet av Haukreivatn, men har samtidig også tilrådd at saken stilles i bero inntil det er tatt stilling til byggingen av Haukrei kraftverk.

Søkere har gitt uttrykk for at enhver heving av vannstanden i Haukreivatn er uønsket da slik heving vil medføre produksjonstap i kraftverket. Permanent senking av vannstanden har også vært vurdert, og en senking vil etter beregningene koste ca. 3,5 mill. kr. Ut fra en ornitologisk vurdering er det heller ikke ønskelig med en senkning av vannstanden.

En permanent heving av vannstanden vil være gunstig landskapsmessig og ornitologisk. For jord- og skogbruksinteressene kan en slk heving innebære en forsumping av områder nær Haukreivatn.

Det er imidlertid mulig å utforme en terskel slik at en oppnår en heving av vannstanden ved lave vannføringer uten å måtte få en tilsvarende heving ved større vannføringer. Dette kan gjøres ved at terskeloverløpet lages tilstrekkelig langt slik at vannføringskapasiteten økes i forhold til det naturlige avløpsprofilet ved Haukreivatn. De stedlige forhold ved Haukreivatn vil avgjøre om det er praktisk eller økonomisk å bygge en slik terskel.

NVE forutsetter at Vassdragsdirektoratet vurderer forhodlene ved Haukreivatn i forbindelse med terskelplan for den øvrige elvestrekningen fra Haukreivatn til Torsdalsmagasinet.

I henhold til ervervslovens bestemmelser har staten og dernest fylkeskommunen forkjøpsrett til de fall I/S Finndøla Kraftverk har søkt konsesjon for, jfr. nevnte lovs §§ 6 og 9. Staten har ikke gjort forkjøpsrett gjeldende, men Telemark fylkeskommune ønsker å gjøre forkjøpsrett gjeldende. Fylkeskommunen er villig til å frafalle forkjøpsretten dersom det oppnås avtaler om kraftsamarbeid mellom fylkeskommunen og I/S Finndøla Kraftverk og Fyresdal komune.

I/S Finndøla Kraftverk har avvist et slikt samarbeid, og henstiller om at fylkeskommunens beslutning om bruk av forkjøppsrett ikke approberes.

Selskapet begrunner dette med at Haukrei kraftverk er en komplettering av Finndølautbyggingen, og at driften av kraftverket vil være bundet av hovedkraftverket Finndøla. Kraftmengden skal deles mellom eierne Vestfold Kraftselskap og Aust-Agder Kraftverk, og i tillegg har Fyresdal kommune opsjon på å kunne kjøpe seg inn i Haukrei kraftverk med inntil 25 %. Dersom Fyresdal kommune går inn med 25 %, og konsesjonskraft og ledningsap trekkes fra, blir det ca 13 - 14 GWh til fordeling på hver av de nevnte eiere. Ytterligere oppdeling av en så liten kraftmengde er etter søkers anførsler uønsket. Utbygger mener videre at ytterligere en medinteressent vil virke kompliserende både når det gjelder drift av kraftverket og distribusjon av kraften.

Bakgrunnen for fylkeskommunens forkjøpsrett er at distriktene skal sikres mot at kraft eksporteres slik at lokal mangel på kraft kan oppstå. I denne saken har Fyresdal kommune som nevnt opsjon på å kunne kjøpe seg inn i Haukrei kraftverk med inntil 25 %. De lokale kraftforsyningsinteresser skulle dermed i rimelig grad være tatt hensyn til.

Fyresdal kommune forutsetter også at I/S Finndøla Kraftverk får kosnesjon som omsøkt, og går imot approbasjon av fylkets vedtak om å gjøre gjeldende forkjøpsrett. En juridisk betenkning av 22. april 1987 fra advokat Stein Erik Stinesen på vegne av kommunen er gjengitt foran (side 49).

NVE er enig med I/S Finndøla Kraftverk at Haukrei kraftverk er en naturlig videreføring av Finndøla utbyggingen, og at den beskjedne kraftmengden på 47 GWh/år er lite å fordele på flere interessenter. NVE har også forståelse for at flere medeiere kan virke kompliserende ved drift av kraftverket og distribusjon av kraften.

NVE har ikke vesentlige innvendinger mot den framstilling som er gitt av Fyresdal kommune. Forkjøpsrettsbestemmelsen har vært lite praktisert. De betenkeligheter som er framholdt på juridisk grunnlag av kommunen mot bruken av forkjøpsretten, viser at den ikke følger automatisk av loven. Fylkeskommunen har ikke begrunnet sitt vedtak nærmere. Søkeren angir som grunn også et betydelig kraftunderskudd når det gjelder Vestfold kraftselskaps forsyningsområde. Aust-Agder Kraftverk angir positiv kraftbalanse fram til 1990, og har for så vidt ikke det samme snarlige behov for utbygging. Deltagelsen gir seg også ut fra interessefellesskapet med Vestfold Kraftselskap i I/S Finndøla Kraftverk. Man peker også på at så godt som hele nedbørfeltet og reugleringsanlegget, som gjør fallet økonomisk nyttbart, ligger i Aust-Agder fylke.

Konklusjon:

NVE tilrår at Telemark fylkeskommunes beslutning om forkjøpsrett ikke approberes, og at I/S Finndøla Kraftverk får den omsøkte ervervskonsesjon på de vilkår som følger vedlagt.

NVE har vurdert de innkomne uttalelser og merknader i saken, og finner etter en samlet vurdering at skadevirkningene og ulempene er klart mindre enn fordelene ved bygging av Haukrei kraftverk. Utbyggingen er lite konfliktfylt med moderate kostnader sammenlignet med andre vannkraftprosjekter. NVE tilrår derfor at det gis tillatelse i.h.t. vassdragslovens §§ 104 og 105 på de vilkår og forutsetninger som framgår av innstillingen og vedlegg.

Ekspropriasjonssøknaden omfatter 16,65 daa til varig bruk og 10 daa til midlertidig bruk. Det dreier seg om skogareal og noe beitemark. Det er ikke protestert mot ekspropriasjon, og tillatelse anbefales gitt i samsvar med vassdragslovens § 62.

Ekspropriasjonstillatelse vedrørende manglende fallrettigheter anbefales likeledes gitt, jfr. vassdragslovens § 148.

Søknaden om allmeningstevning anbefales innvilget på betingelse av at alle kjente rettighetshavere stevnes direkte.

NVE vil på nåværende tidspunkt ikke anbefale forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25 til å ta i bruk nødvendige grunnarealer i forbindelse med bygging av Haukrei kraftverk før rettskraftig skjønn foreligger. NVE anbefaler at utbygger ev. kommer tilbake til saken når utbyggingstillatelse foreligger.

Representanter for Vassdragsdirektoratet har foretatt befaring av prosjektet, og har i den forbindelse konferert med Fyresdal kommune om saken.

Om vilkårene i.h.t. vassdragsloven bemerkes:

Forurensning, post 1

Standardvikåret er oppstilt som foreslåttt av SFT i medhold av forurensningsloven.

Fisk og vilt, post 2

DN's forslag til vilkår er meget generelt og omfattende. Konsesjonssaken omfatter bare forhold vedrørende bygging av Haukrei kraftverk, og de forhold som omhandler reguleringen tas derfor ut. (Pkt. I, pkt. II f og pkt. III.)

Det vanlige terskelvilkåret, jfr. post 3 inneholder bestemmelser som overflødiggjør de-

ler av DN's foreslåtte pkt. IIc. NVE ser ingen grunn til å endre på dette.

I følge avtale med Fyresdal kommune har I/S Finndøla Kraftverk forpliktet seg til å yte kr. 400 000 som engangsbeløp til bygging og drift av kalkingsanlegg på utbyggingsstrekningen. NVE mener at konsesjonen ikke bør inneholde denne begrensningen, jfr. foran, og følger DN's forslag om plikt til å bekoste installasjoner for avsyring av vann, men med den begrensning at kostnaden må stå i forhold til nytten.

NVE tilrår også DN's forslag om utsetting av fisk. Selv med minstevannføring og kalkingsanlegg kan det oppstå uforutsette skader på fisket som bare kan rettes opp ved utsetting av fisk. Gjeldende reguleringskosnesjon av 14. august 1970 har også vilkår som gir mulighet for utsetting av fisk i berørt vassdrag.

DN's forslag til endring av minstevannføringspålegget foreslås tatt ut. Det vises til begrunnelse foran i saken.

Terskler m.v., post 3

NVE foreslår det generelle vikåret som gir departementet adgang til å pålegge utbyggeren å bygge terskler, foreta elvekorreksjoner, erosjonssikring m.v. Dette er i samsvar med uttalelsene fra bl.a. Fyresdal kommune og Fylkesmannen i Telemark.

Man viser også til ervervtillatelsens vilkår om byggefrister, post 14, godkjenning av planer og tilsyn, post 10, og om fornminner m.v., post 12, som også gjøres gjeldende for ekspropriasjonstillatelsen.

Om vilkårene i.h.t. ervervsloven bemerkes:

Konsesjonstid, post 1

Fylkesmannen i Telemark har foreslått at tidspunktet for allminnelig revisjonsadgang for vilkårene settes til samme tidspunkt som øvrige konsesjoner i Finndøla, dvs. år 2020 og 2021. NVE støtter forslaget fra fylkesmannen, og foreslår vilkår slik at vilkårene kan revideres smatidig. I denne saken gjelder revisjonsadgangen vilkårene for ervervskonsesjonen. For tillatelser etter vassdragsloven er det imidlertid ikke adgang til revisjon av vilkårene.

Konsesjonsavgifter, post 2

Fyresdal kommune har krevd at avgiftssatsene må settes opp mot maksimalsatsen som loven fastsetter. NVE vil vise til at utbyggingen ikke medfører særlige skader, og utbyggingskostnaden er moderat. Det foreslås at avgiftssatsen fastsettes til kr. 15,- pr. nat.hk. for kommunen og til staten kr. 4,- pr. nat.hk.

Fyresdal kommune har videre krevd et næringsfond på 2 mill. kr. Kommunen ikke har fått næringsfond ved tidligere utbygginger i Finndølavassdraget. NVE finner ikke å kunne anbefale noe næringsfond ved denne utbyggingen med samme begrunnelse som ovenfor med hensyn til kostnader og virkninger av utbyggingen.

Forsamlingslokale, allmendannende virksomhet m.v., post 9

Omfanget av anleggsarbeidene blir ved denne utbyggingen forholdsvis beskjedent. NVE foreslår at konsesjonære skal stille inntil kr. 20 000 til rådighet for allmendannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

Godkjenning av planer, tilsyn m.v., post 10

NVE forutsetter også at tunnelmassene som benyttes til forsterkning av eksisterende dam omfattes av vilkåret.

Ytterligere kommentarer:

Fyresdal kommune har krevd at lokal arbeidskraft må benyttes ved utbyggingen. Søker har bemerket til dette kravet at entreprenører og arbeidskraft må ha den nødvendige kompetanse og kapasitet for de aktuelle oppgavene. NVE kan ikke pålegge utbygger en slik prioritering av lokal arbeidskraft ved bygging av kraftverket, men vil henvise søker til samarbeid med den lokale arbeidsformidling.

Fylkesmannen i Telemark finner det prinsipielt uheldig at linjetilknyttingen ikke undergis fullstendig konsesjonsbehandling i sammenheng med konsesjonsbehandling forøvrig. NVE vil bemerke at det nye rundskriv nr. 36 stiller større krav til opplysninger om linjetilknytting enn tidligere rundskriv.

Behandlet i NVE's råd 15. juni 1987. Rådet sluttet seg ensdtemmig til NVE's anbefaling.»

NVE's forslag til vilkår for I/S Finndøla Kraftverk for tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 samt §§ 62 og 148 til bygging av Haukrei kraftverk i Finndølavassdraget i Fyresdal kommune i Telemark fylke.

«1.
(Forurensning)

Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

2.

(Fisk og vilt)

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser fra Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste tiltak i vassdraget mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn for å sikre oppgang og fremme fiske,
d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
e. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen,
f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen,
g. å bekoste installasjoner for avsyring av vann. Det forutsettes at omkostningene ved tiltaket står i rimelig forhold til nytten.

III.

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IV.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

3.

(Terskler m. v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge I/S Finndøla Kraftverk å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.»

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for I/S Finndøla Kraftverk til å erverve fallrettigheter i Finndølavassdraget i Fyresdal kommune i Telemark fylke:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år regnet fra 14. august 1970. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 4,– pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbyggingen og reguleringen kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 15,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter

hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

Konsesjonsavgiftsmidler danner fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14, kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m. v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og i pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispenere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste m. v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m. v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 20 000,– til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE's Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminner som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner. Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Staten forbeholdes rett til inntil 5% av den gjennomsnittlige kraftmengde.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4,14 eller 16 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

16.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

III. Avgitte uttalelser til NVEs innstilling

Fyresdal kommune har ved kommunestyremøte den 13. august 1987 truffet følgende endtemmige vedtak:

«Visar til vedtak i NVE's råd i møte 15. juni 1987.
Fyresdal kommune er stort sett nøgd med NVE's forslag til vilkår for den generelle delen av utbygginga av Haukerei kraftverk.

Kommunen kan imedan ikkje godtake forslaga til økonomiske godtgjersler til kommunen. Visar til utgreiing om dette lenger nede i uttalen og vonar O.E.D. vil ta omsyn til kommunens merknader på desse punkta.

Merknader til nokre av vilkårsforslaga:

Vilkår etter vassdragslova:

Pkt. 2. Fisk og vilt.

Vi må beklage at vi har inngått ei avtale med Finndøla kraftverk om tiltak for fisk og forurensning. Vi var diverre ikkje merksam på at dette var vilkår som normalt skal fastsettast av sentrale myndighetar. Vi sluttar imedan fullt ut til dei forslaga som ligg føre under dette punktet.

Pkt. 3. Terskler m. v.

Vi vonar kommunen, kjendsfolk og grunneigarar vert teke med i vurderinga av forslag til terskelbygging i det aktuelle elveområdet.

Elles ingen merknader.

Vilkår etter ervervslova:

Pkt. 2. Konsesjonsavgifter og næringsfond.

Forslag om ei konsesjonsavgift på kr. 15,– pr. nat.hk. meiner vi i dette tilfelle er svært lågt.

Vi vonar O.E.D. vurderar dette og foreslår ei høgare avgift. Avgifta for tidlegare konsesjonar i vassdraget er pr. i dag frå kr. 13,80 til kr. 21,56.

Næringsfond:

Vi visar til kommunestyrevedtak og serleg til utgreiinga av dette, attgjeve på side 27 i NVE's oppsett.

Vi meiner at det er urettvist at kommunen skal li for ei etappevis utbygging i eit vassdrag som dette.

Visar til konsesjonar frå 1961 om regulering og bygging av Tordalsdammen. Konsesjonar av 1970 om regulering og bygging av Øysetdam m. m. Konsesjonar av 1970 om bygging av Finndøla Kraftverk med tilhøyrande reguleringsmagasin. Så har vi denne konsesjonssaka om bygging av Haukrei Kraftverk og Samla plan har ytterlegare eit forslag om ei mindre utbygging i same vassdraget, Røynbrokktjønn, som truleg vil kome seinare.

Hadde heile vassdraget vorte bygd ut under eitt vil vi tru at kommunen ville stått sterkt i eit krav om næringsfond.

Med ei etappevis utbygging av fleire små anlegg (konsesjonar) vil eit slikt krav lett falle.

Dette meiner vi er svært urimeleg og vi vonar difor O.E.D. no imøtekjem kommunen sitt krav på dette området.

Post 14. Konsesjonskraft.

Finndøla Kraftverk har i sin søknad berekna ei brukstid for Haukrei Kraftverk på 4 272

timar. Vi må difor be om at konsesjonskrafta, 10 pst., kan krevast avgitt med ei brukstid på ned til 4 000 brukstimar.

Til dei andre punkta har vi ingen merknad.

Vi er elles nøgd med at NVE føreslår at Telemark Fylkeskommune sin søknad om forkaupsrett etter ervervslova §§ 6 og 9 ikkje vert approbert. Dette er i samsvar med Fyresdal kommunestyre si tidlegare uttale til saka.

Vi vonar O.E.D. i sitt arbeid med saka imøtekjem kommunen sitt krav om økonomiske godtgjersler då dette har svært mykje å seie for Fyresdal kommune. Vi er Telemarks minste kommune og strir med avfolkning og kamp om arbeidsplassar.

Innstilling: Fyresdal kommunestyre sluttar seg til merknadane frå rådmannen i samband med NVE's vilkår for konsesjon – Haukrei Kraftverk.

Tilråding frå formannskapet: I samsvar med innstilling.

Vedtak i kommunestyret: Formannskapets tilråding samrøystes vedteke.»

Landbruksdepartementet har i brev av 17. juli 1987 uttalt følgende:

«Fylkeslandbruksstyret i Telemark handsama søknaden frå I/S Finndøla Kraftverk i møte 12. og 13. august 1986. Vi viser til denne fråsegna.

Landbruksdepartementet har ingen merknader til Norges vassdrags- og energiverkets innstilling til ovanom nemnde søknad.»

Kommunaldepartementet har i brev av 31. juli 1987 uttalt følgende:

«Det vises til brev den 29. juni 1987.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 22. juni 1987 i denne sak.»

Miljøverndepartementet har i brev av 11. desember 1987 uttalt følgende:

«Vi viser til Deres brev av 26. juni 1987 vedlagt NVE's innstilling i saken og samtale med Mari Skrinde.

Prosjektet kan gi 47 GWh i midlere årsproduksjon og er plassert i gruppe 3 (kategori I) i samlet Plan.

Utbyggingen går ut på å bygge ut fallet mellom to etablerte magasin. Vannføringen vil bli sterkt redusert på den 6,5 km lange elvestrekningen mellom Hovvatn (Torsdalsmagasinet) og Haukreivatn.

Særlig merkbar vil endringen bli i vinterhalvåret da det normalt tappes fra Hovvatn.

Vassdragene i heiområdene i denne delen av fylket er gjennomgående fisketomme, men i det aktuelle vassdraget kan øreret fremdeles leve og reprodusere. Dette innebærer at det er svært viktig å fastsette konsesjonsvilkår som sikrer at ørreten etter utbyggingen fortsatt kan leve og helst også reprodusere på hele den berørte elvestrekningen.

Flere av høringsinstansene, bl. a. Fylkesmannen i Telemark og Direktoratet for naturforvaltning krever at det slippes 0,4 m^3/s. fra Hovvatn, jfr. NVE's innstilling. Vi viser også til vedlagte kopi av brev fra fylkesmannens miljøvernavdeling med kommentar til innstillingen.

I samlet Plan ble det forutsatt en minstevanføring på 0,40 m^3/s. (hele året) fra Hovatndammen eller fra ventil i tverrslaget like nedenfor. Dette tilsvarer i middel over året 0,65 m^3/s. målt ved utløpet av Streitesvatna 1 km nedenfor dammen idet det naturlige tilsiget mellom dammen og utløpet av Streitesvatna er 0,25 m^3/s. i middel.

Søkerens forslag, som har fått støtte fra NVE, er at minstevannføringen i stedet fastsettes til 0,40 m^3/s. målt ved utløpet av Streitesvatna. Dette innebærer derfor en minsking på 0,25 m^3/s. i gjennomsnitt over året. Dette tilsvarer en produksjonsgevinst på 1,7 GWh eller 340 000 kr. pr. år ved en kraftverdi på 20 øre/kWh målt ved kraftstasjonsvegg.

NVE argumenterer med at avsyringsanlegget vil mer enn oppveie den forsuringen som bygging av kraftverket forårsaker, og vurderer fordelene av høyere minstevannføring opp mot krafttapet på 1,7 GWh.

Det er fram for alt fisket som vil ha fordeler av en høy vannføring, selv om hensynet til landskapsbildet og friluftsliv kommer som et viktig tilleggssmoment. Det er imidlertid ikke klarlagt hvordan fisket vil være ved ulike vannføringspålegg.

Vannføringen må ses i sammenheng med virkningen over tid av fiskevilkårene, spesielt virkningen av avsyringsanlegget. Vi finner det dessuten beklagelig at variasjon av minstevannføringen over året etter det vi kan se ikke er drøftet verken av NVE eller høringsorganene. Dette bør utredes nærmere. Departementet finner det derfor på det nåværende tidspunkt ikke riktig å ta endelig stilling til minstevannføringspålegg.

Vi foreslår at det tas stilling til størrelsen på vannføringsslipp først etter en prøveperiode. Målested bør av praktiske grunner være Streitesvatna slik som søker og NVE har foreslått. Det bør opprettes en lokal gruppe under prøveperioden med representanter bl. a. fra kommune, utbygger og fylkesmannen. I prøveperioden foreslår vi at minstevannføringen skal være 0,5 m^3/s. dersom ikke annet bestemmes av gruppen. Gruppen bør vurdere erfaringene med minstevannføring sett i relasjon til andre tiltak til beste for fisken. Vi ber om at et slikt opplegg blir drøftet nærmere i møte. Det bør også diskuteres om en slik permanent gruppe bør opprettes.

NVE har fulgt forslaget fra Direktoratet for naturforvaltning om at konsesjonsvilkårene ikke bør inneholde begrensning vedr. Det beløpet som skal gå til bygging og drift av kalkingsanlegg, bortsett fra den begrensning som følger av at kostnaden må stå i forhold til nytten. Vi forutsetter at dette vilkåret blir stående.

Vi forutsetter at Haukreivatn ikke blir senket. Dette synes også å være uaktuelt for utbygger og NVE. Heller ikke en heving er ønskelig, bl. a. ut fra landskapsmessige grunner. Vi er imidlertid inneforstått med at det evt. kan bygges en bred, lav terskel i utløpet slik at normalvannstanden opprettholdes i tørre perioder.

Tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall

Det kan gis tillatelse til overføringen etter lov om forurensninger og om avfall § 11 på følgende vilkår:

– Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningene av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

For øvrig minner vi om at særskilt tillatelse etter forurensningsloven for utkjøringen av anleggsarbeidet må innhentes hos fylkesmannen.»

Vedlagte brev fra Fylkesmannen i Telemark av 18. september 1987 lyder:

«Vi viser til Miljøverndepartementets brev av 9. juli 1987.

Under henvisning til miljøavdelingens uttalelse til DN av 15. mai 1986 vil vi kommentere følgende punkter i innstillingen fra NVE av 22. juni 1987.

Minstevannføring

I miljøvernavdelingens uttalelse til konsesjonssøknaden, konkluderte vi med at utbyggingen på bestemte vilkår var miljømessig akseptabel. I våre forslag til vilkår la vi betydelig vekt på at en minstevannføring på 0,4 m^3/s. skulle slippes fra Torsdalsdammen (Hovvatn) eller fra ventil i tverrslaget, og ikke fra utløpet av Streitsvatni som forutsatt i søknaden fra I/S Finndøla kraftverk (FK).

FK har i brev til NVE av 31. mars 1987 imøtegått vårt forslag til minstevannføring. NVE støtter i sin innstilling FK's argumentasjon og konklusjon.

Ut fra flere forhold er vi sterkt uenig i den fremstilling som gis av NVE og FK på dette punktet.

Konsekvensvurderingene i Samlet plan bygger på slipp av minstevannføring på 0,4 m^3/s. fra utløpet av Torsdalsdammen (Hovvatn). Utgangspunktet var her kap. 3 i vassdragsrapporten (pkt. 3.6.3), utarbeidet av Ingeniør A. B. Berdal A/S, som også har utarbeidet konsesjonssøknaden for FK. Slipp av minstevannføring for utløpet av magasinet ligger også til grunn for beregning av kraftproduksjonen for Samlet plan-prosjektet, jf. pkt. 3.6.3 i vassdragsrapporten.

Ifølge konsesjonssøknaden er naturlig årlig middelvannføring ut av Hovvatn 6,54 m^3/s. En minstevannføring på 0,4 m^3/s. ut av Hovvatn vil være ca. 6 pst. av naturlig gjennomsnittsvannføring. Etter det vi erfarer fra andre regulerte vassdrag fastsettes minstevannføringer snarere til 10 pst. eller mer av middelvannføringen enn motsatt veg.

Når vi har funnet å kunne akseptere en såvidt lav minstevannføring fra Hovvatn er det nettopp fordi det kommer til et ikke ubetydelig lokaltilsig på utbyggingsstrekningen som øker denne. Lokaltilsiget til Streitsvatni er ifølge konsesjonssøknadenn på 0,25 m^3/s. Neste sidevassdrag av betydning, Ramså, gir riktignok et vesentlig tilskudd til vannføringen (1,25 m^3/s.). Dette kommer imidlertid først til etter at ca. ⅔ av utbyggingsstrtekningen og det alt vesentlige av de rennende partier av elvestrekningen er unnagjort.

Velges utløp Streitsvatni som målepunkt for en minstevannføring på 0,4 m^3/s. vil det i gjennomsnitt bli tappet 0,15 m^3/s. fra Hovvatn. Dette er bare litt over 2 pst. av naturlig middelvannføring ut av Hovvatn.

Argumentasjonen til FK og NVE i forhold til minstevannføringen synes utelukkende å fokusere på forholdet til vannkvalitet i relasjon til fiskeinteressene. Det er her på sin plass å understreke den betydning vannføringen på elvestrekningen har for lanskapsbilde og friluftsliv i området, både ved lokal bruk og ved bruk av området som innfallsport til et rutenett med kontakt vestover.

Tidligere forutsetning om slipp av minstevannføring på 0,4 m^3/s. fra Hovvatn har vært en faktor av betydning ved vurderingen av prosjektet i samlet plan. Dette forhold, sett i sammenheng med vår tidligere uttalelse til konsesjonssøknaden, gir etter vår oppfatning gode grunner for videre arbeid med dette punktet i konsesjonsvilkårene.

Dersom sterke praktiske grunner taler for opprettholdelse av utløp Streitsvatni som målepunkt, må det være en forutsetning at minstevannføringen her fastsettes til 0,65 m^3/s. En slik løsning har vi ingen sterke motforestillinger til.

Avsyring av vann

Som nevnt i vår tidligere uttalelse er vassdragene i heiområdene i denne delen av fylket gjennomgående fisketomme. I det aktuelle vassdraget kan aure fremdeles leve og reprodusere, men vil få forverrede livsvilkår ved en regulering uten kompensasjonstiltak. Vi ser det derfor som svært viktig å fastsette konsesjonsvilkår som sikrer at aure fortsatt kan leve og helst også reprodusere på hele det berørte vassdrags-avsnittet. Vi har i vår tidligere uttalelse gitt enkelte anvisninger på hvordan et slikt vilkår kan oppfylles.

Vi er i denne sammenheng usikre på hva punkt II g i konsesjonsvilkårene innebærer, ved at omkostningene ved installasjoner for avsyring av vann skal stå i rimelig forhold til nytten. Det er ingen enkel sak å sette mål på verdien av fritidsfiske. Ikke desto mindre er denne utvilsomt stor i det aktuelle området. For å unngå en argumentasjon omkring rimeligheten av tiltak der en skal veie målbare størrelser (kr./kWh) mot mindre målbare størrelser som friluftsliv/opplevelser, hadde vi sett det som en klar fordel om forbeholdet som er tatt i vilkåret ble sløyfet. Alternativet kunne en konkretisere nærmere hva som bør være rimelige tiltak i dette tilfellet.

Utløpet av Haukreivatn

Vi kan ikke se at en senking av Haukreivatn kan være positivt i forhold til noen miljøinteresser. Dette synes å være uaktuelt også for utbygger.

En permanent heving av vannstanden i Haukreivatn kan kanskje gi en midlertidig positiv effekt mht. næringstilgang for våtmarksfugl. Vi kan imidlertid ikke se at dette er gunstig landskapsmessig, slik det fremgår av NVE's vurdering (s. 60, første avsnitt). Ut fra en samlet vurdering finner vi en slik permanent heving av vannstanden uønsket. Skal det foretas noe i utløpet av vannet, bør det etter vår oppfatning begrenses til bygging av en bred, lav terskel som sørger for opprettholdelse av normalvannstanden i tørre perioder, men som samtidig hindrer oppstuving ved større vannføringer.»

IV. Bemerkninger knyttet til Telekraft A/S's søknad og NVE's behandling av denne

Ved kgl. resolusjon av 6. mai 1988 ble telemark fylkeskommunes vedtak om forkjøpsrett vedrørende utbygging av Haukrei kraftverk approbert.

Telemark fylkeskommune v/telekraft A/S sendte søknad om konsesjon til NVE ved brev av 22. juni 1989, som teknisk sett var identisk med søknaden fra I/S Finndøla kraftverk. Også NVE's innstilling, som forelå 20. november 1989 var i store trekk lik den foregående innstilling av 22. juni 1987. Av denne grunn finner departementet det ikke nødvendig å legge frem disse dokumenter.

V. Avgitte uttalelser til NVE's innstilling av 20. november 1989

NVE's innstilling ble av departementet sendt på vanlig høring og bare Fyresdal kommune hadde bemerkninger. Følgende uttalelse fra enstemmig vedtak i kommunestyremøte den 15. februar 1990 ble avgitt:

«Haukrei kraftstasjon – NVE si innstilling

Det ligg føre fylgjande brev frå O.E.D., dagsett 28. november 1989:

Telekraft A.S. Søknad om erverv, ekspropriasjon og utbyggingstillatelse vedr. Haukrei kraftverk, Fyresdal kommune, Telemark.
Vedlagt oversendes 2 eksemplar av innstillingen fra Norges Vassdrags- og Energiverk av 20. november 1989 bvedrørende ovennenvte.
Foreliggende søknad er tekisk sett identisk med tidligere søknad frå I/S Finndøla Kraftverk. NVE's innstilling i denne saken ble sendt til uttalelse ved departementets brev av 29. juni 1987.
Telemark fylkeskommune fikk approbert sitt vedtak om forkjøpsrett til fallene ved kgl. res. av 6. mai 1988 og Telekraft A/S har overtatt søknaden om bygging av Haukrei Kraftverk fra I/S Finndøla.
Uttalelse i saken bes sendt O.E.D. innen 12. januar 1990.

På grunn av drøftingsmøte med Telekraft A/S og I/S Finndøla har vi søkt om utsetting med kommunen si uttale til 20. februar 1990. Ein visar til kommunestyret si handsaming av konsesjonssøknaden i sakene 77/86 av 30. oktober 1986 og 49/89 av 31. august 1989.

NVE si vurdering av innkomne krav og pålegg fylgjer vedlagt, likeeins forslag til vilkår etter vassdragslova og ervervslova, jfr. vedlegg I og vedlegg II.

Fyresdal kommune har fylgjande merknad til NVE si innstilling:

Kommunen visar til sine uttalelsar i sakene 77/86 og 49/89, av 30. oktober 1986 og 31. august 1989 og fastheld desse.

Minstevassføring/avsyringsanlegg

Direktoratet for naturforvaltning, (D.N.) fylkesmannen i Telemark og Fyresdal kommune har krevd at målinga for minstevassføringa, 0,4 m^3/s. blir flytta frå utløpet av Streitsvatnet til utløpet av Torsdalsdammen.

Ved ei slik flytting av målestaden vil ein ikkje inkludere tilsiget frå det øvrige feltet i målinga av minstevassføringa. Dette tilsiget vil virke forsurende på den relativt låge minstevassføringa og vi er difor avhengig av full minstevassføring frå magasinet, samt avsyring av vatnet for å oppretthalde fiskebestanden i nedanforliggande elvestrekning og vatn. Vi visar her til D.N. si utgreiing og Fylkesmannen si uttale.

Fylkesmannen har òg gjeve slik tilleggsuttale, dagsett 10. januar 1990:

> «Dersom vannet i elva mellom Streitsvatn og Votnamagasinet blir blakket kan dette gi redusert tilvekst. Det kan også føre til fiskesykdommer som gjellebetendelse. Dersom elvebunnen blir delvis nedslammet i rogn og/eller plommesekkstadiene kan hele årsproduksjonen av yngel dø. Vi vil derfor kreve at eventuelle skader på fiskebestanden i vassdraget, som følge av utslipp av forurensede vannmengder til Streitsvatn og Haukreivatn, blir kompensert for.»

Kommunen fråfell difor den delen av avtala med I/S Finndøla som gjeld tilskot til kalkningsanlegg, og vi *sluttar oss til NVE si innstilling i vilkår etter vassdragsreguleringslova pkt. 2, I – II – III og IV.*

Avtalerettar

Fyresdal kommune hadde avtale med I/S Finndøla, dagsett 20. august 1985, om overdraging og sal av fallrettar mot ein *rett til å kaupe seg inn i kraftverket med inntil 25 pst.* Det var òg inngått ei avtale i 1986 om ymse tiltak.

Ved kgl. resolusjon av 6. mai 1988 fekk telekraft A/S approbasjon for alle fallrettar i det omsøkte vassdraget.

I medhald av §§ 6 og 9 i ervervslova, fastheld vi vår rett til desse avtalene slik at Telekraft A/S trer inn i avtalen på I/S Finndøla sine vegne.

Vi ber om at dette blir teke inn i *vilkåra,* i medhald av ervervslova.

Fallrettar

Det er uklart kven som skal ha godtgjering for fallrettane i øvre del av vassdraget. Det er konsesjonsinnehavaren som skal betale desse, og vi må be om at dette forholdet blir avklart no.

Konsesjonsavgifter

NVE har gått inn for at konsesjonsavgiftene blir sett til kr. 18,– pr. nat.hk.

Vi har i dag ei konsesjonsavgift i heile vassdraget på kr. 19,27 pr. nat.hk.

Vi kan ikkje godtake ei slik nedjustering av av avgiftene i same vassdraget slik NVE innstiller på.

Vi krev at konsesjonsavgifta blir sett til kr. 20,– pr. nat.hk.

Oppstarting av anlegget

Vi visar her til vår uttale i sak 49/89 av 31. august 1989, og fastheld vårt krav om *1 – eit – års tidsfrist for oppstarting.* Dette er etter vår meining både teknisk og praktisk mogleg.

Næringsfond

Fyresdal kommune har krevd eit næringsfond på 2 mill. kr., jfr. vår uttale i sak 77/86 av 30. oktober 1986.

NVE avviser dette kravet i si innstilling, med grunnlag i anlegget sin storleik og små ulemper og skader.

Vi vil her vise til to liknande saker som er avgjort ved kgl. resolusjon. Utbygginga av Ormefoss Kraftstasjon, 20. desember 1985, midlere årsproduksjon 75 GWh og med eit vedteke næringsfond på 1 mill. kr.

Den andre saka er Vestfold kraftselskap si utbygging av Daleelva og regulering av Svartangen, 1987. Her har OED godkjent eit næringsfond på 2 mill. kr.

Utbyggingsprisen for desse kraftanlegga var kr. 3,44 i 1985 for Ormefoss og kr. 3,90 i 1987 for Daleelva.

Vi visa difor til vårt *tidlegare krav om næringsfond på 2 mill, kr. og fastheld dette.*

Konsesjonstid

Ein er kjend med at departementet om kort tid vil bli fremme forslag til endringar i vassdragsreguleringsloven, herunder om lengda på revisjonstida. Ein vil be om at konsesjonsvilkåra i denne saka er i tråd med lovforslaget når det gjeld lengda på konsesjonstida.

Intensjonsavtale – I/S Finndøla Kraftverk og Telekraft A/S

Under vårt møte med representantar frå nemnde kraftselskap i Skien 11. januar d. å., jfr. vårt brev av 8. januar, blei det lagt fram ei intensjonsavtale mellom I/S Finndøla Kraftverk og Telekraft A/S. Intensjonen i avtala er at I/S Finndøla skal stå for utbygginga av Haukerei Kraftverk mot å få 75 pst. av kraftproduksjonen, og Telekraft A/S skal ha 25 pst.

Telekraft ynskjer difor å overtake heile eller delar av den opsjonsretten som Fyresdal kommune har i følgje tidlegare avtaler mellom I/S Finndøla og Fyresdal kommune.

Fyresdal kommune kan ikkje fråfalle opsjonsretten.

Det er svært betenkeleg med ei slik utvikling av saka.

I vårt brev, dagsett 28. april 1987 til NVE, har vi på side 4, 5 og 6 gjeve ei utgreiing om vårt syn på lovendringa av 19. januar 1969, nr. 65. Vi visar til dette.

Vi visar òg til Telekraft A/S si plikt til å tre inn i avtaler i medhald av §§ 6 og 9 i ervervslova, som NVE har gjeve sitt samtykke til, og som vi har bede om blir teke med i vilkåra for ein eventuell konsesjon.

Innstilling: Fyresdal kommune visar til den utgreiinga som er gjeve i saka, og sluttar seg til denne.

Tilråding frå formannskapet: I samsvar med innstillinga.

Vedtak i kommunestyret: Tilrådings frå formannskapet samrøystes vedteken.»

VI. Telekraft A/S' frafall av forkjøpsrett og tilbaketrekking av konsesjonssøknad, samt I/S Finndøla kraftverks henstilling om at søknaden fra 17. januar 1986 ferdigbehandles av departementet

Den 21. juni 1990 meddelte Telekraft A/S ved brev til departementet at forkjøpsretten var frafalt ved avtale med I/S Finndøla Kraftverk, og at konsesjonssøknaden av 21. juni 1989 trekkes tilbake:

«Frafall av forkjøpsrett til fallrettigheter i Haukrei

Telemarks fylkeskommunes vedtak om forkjøpsrett vedrørende utbygging av Haukrei kraftverk ble approbert ved kongelig resolusjon 6. mai 1988. Fylkeskommunens rettigheter ble overført til Telekraft AS, som ble stiftet 5. juli 1988.

Det har hele tiden vært fylkeskommunens og Telekrafts intensjon å få til et samarbeide med Fyresdal kommune og den opprinnelige konsesjonssøker, I/S Finndøla kraftverk, om utbyggingen. Vi må nå erkjenne at vi ikke har lykkes i å få dette til. Samtidig gjør et lavt strømforbruk og en ny energilov framtida svært usikker.

I denne situasjon anser vi det uforsvarlig å stå for utbyggingen alene og har inngått en avtale med I/S Finndøla kraftverk om frafall av forkjøpsretten. Avtalen er godkjent av telemark fylkesutvalg 7. juni 1990 og av Telekrafts generalforsamling 21. juni 1990. Kopi av avtalen er vedlagt.

I samsvar med den inngåtte avtalen trekker vi med dette tilbake vår konsesjonssøknad av 22. juni 1989 (søknad om erverv, ekspropriasjon og utbyggingstillatelse) og vår søknad om elektrisk konssesjon av 5. 0ktober 1989.»

I/S Finndøla kraftverk har i brev til Olje- og energidepartementet av 29. juni 1990 bl. a. bedt om at behandlingen av de opprinnelige søknader av 17. januar 1986 og 17. august 1987 gjenopptas. Det siteres fra brevet:

«Haukrei kraftverk i Fyresdal, konsesjonssøknad

Vi viser til telefonsamtale den 11. mai i år med direktør Høisveen og avtale av 20. og 26. juni 1990 mellom Telemark fylkeskommune, Telekraft A/S og I/S Finndøla kraftverk, kopi vedlagt. Med henvisning til avtalens pkt. 1.2, tør vi anmode Dem om å gjenoppta behandlingen av I/S Finndøla kraftverks søknad av 17. januar 1986 om utbyggingstillatelse for Haukrei kraftverk samt konsesjonssøknad av 17. august 1987 for tilhørende elektriske anlegg.

Vi håper å kunne komme igang med utbyggingsarbeidet fra og med byggesesongen 1991. Dette er igjen avhengig av at vi får bygget kraftledningen mellom 132 kV ledningen Brokke–Knardalstrand og kraftstrasjonsområdet inneværende høst. Denne ledningen, som senere skal brukes for overføring av Haukrei kraftverks produksjon, skal i anleggstiden brukes for tilførsel av anleggskraft. Vi håper derfor å bli meddelt konsesjon så snart som mulig, slik at vi kan påbegynne denne delen av arbeidet i tide. Hvis kraftledningsbyggingen først kan ta til i 1991, etter at snøen er smeltet, må vi regne med at anleggsstarten blir forsinket med 1 år.

I brev av 26. juni 1990 fra Fyresdal kommune til Dem og med gjenpart til oss, uttaler kommunen at den ikke ser grunn til at kommunen skal gi ny uttalelse i denne saken så lenge forutsetningene for utbyggingen er uendret. Vi regner med at De vil motta lignen-

de henvendelse fra Telemark fylkeskommune.

Fyresdal kommune ser det som meget viktig at utbyggingen kommer igang bl. a. pga. sysselsettingssituasjonen i Fyresdal. Et annet moment som drar i samme retning skal også nevnes. Arendals Vasdrags brugseierforening har pålegg om å forsterke Torsdalsdammen, dammen i inntaksmagasinet. Dette skal gjøres ved å legge på yttertligere stein på luftsiden av den eksisterende steinfyllingsdammen. Forsterkningsarbeidet har vært utsatt en del tid i påvente av en avgjørelse av Haukreiutbyggingen, men vårt inntrykk er at tilsynsmyndighetene ikke lenger vil gi foreningen henstand i denne saken. Med Haukreiutbyggingen kan man bruke de utsprengte tunnelmassene direkte til dette arbeidet. Uten utbyggingen er alternativet et nytt dagbrudd for stein med de uheldige visuelle virkninger samt tilleggskostnader som dette innebærer.

Når det gjelder vår konsesjonssøknad av 17. januar 1986, er hovedforutsetningene uendret. En mindre flytting av stasjonstomten kan komme på tale når pågående seismiske undersøkelser i terrenget er ferdige. Videre kan det bli aktuelt å øke turbinenes slukeevne noe i forhopld til det som opprinnelig var forutsatt. Det arbeides med disse spørsmålene, og vi skal holde Dem orientert om resultatet. Vi går imidlertid ut fra at dette kan regnes som mindre tekniske justeringer som ikke behøver å forsinke sluttbehandlingen av konsesjonssaken.

Til slutt kan nevnes at Vestfold kraftselskaps representantskap i møte den 15. juni 1990 bevilget de nødvendige midler til utbyggingen.

Vi står gjerne til disposisjon med eventuelle ytterligere opplysninger som måtte trenges i forbindelse med Deres videre arbeid med saken.»

Den nevnte avtalen av 20. og 26. juni 1990 lyder som følger:

«AVTALE

mellom

Telemark fylkeskommune, Telekraft A/S og I/S Finndøla kraftverk

om

utbygging av Haukrei kraftverk i Fyresdal

1.1 Telemark fylkeskommune frafaller bruk av forkjøp til de fallrettighetene som inngår i utbyggingen av Haukrei kraftverk. Telekraft A/S skal skriftlig underrette Olje- og energidepartementet om at Telemark fylkeskommune har frafalt nevnte fallrettigheter og at Telekraft A/S' konsesjonssøknad av 22. juni 1989 trekkes tilbake.

1.2 I/S Finndøla kraftverk skal skriftlig anmode Olje- og energidepartementet om å gjenoppta behandlingen av I/S Finndøla kraftverks konsesjonssøknad av 17. januar 1986.

2. I/S Finndøla kraftverk har for sin del intet å bemerke til at Telekraft A/S overtar de rettighetene Fyresdal kommune har ifølge pkt. 3 i avtale datert 20. august og 4. september 1985 mellom Fyresdal kommune og I/S Finndøla kraftverk, hvis Fyresdal kommune ikke ønsker å gjøre bruk av de rettigheter den har ifølge nevnte punkt.

3. I/S Finndøla kraftverk skal betale tilbake til Telekraft A/S kr. 2 635 540,– med tillegg av 10 pst. rente regnet fra 5. juni 1989 og til betalingstidspunktet. Beløpet forfaller til betaling senest 30 dager etter at konsesjon er gitt. Ved for sen betaling svares morarente – p. t. 18 pst. p. a. I/S Finndøla kraftverk og Telekraft A/S skal forhandle om eventuell ytterligere betaling for planleggingsarbeid Telekraft A/S har stått for, og som I/S Finndøla kraftverk kan gjøre seg nytte av.

4. Nærvarende avtale er gyldig fra og med den er undertegnet av alle parter og så lenge Haukrei kraftverk eies av I/S Finndøla kraftverk alene eller sammen med Fyresdal kommune eller Telemark fylkeskommune/Telekraft A/S, dog med unntak av pkt. 3 som ikke er gyldig hvis konsesjon ikke meddeles I/S Finndøla kraftverk i løpet av året 1990. Partene må i så fall reforhandle dette punkt, spesielt hva angår rentespørsmålet.»

Telemark fylkeskommune meddelte ved brev av 3. juli 1990 til Olje- og energidepartementet:

«Haukrei kraftverk i Fyresdal, gjenopptagelse av behandlingen av I/S Finndøla kraftverks utbyggingssøknad

Telemark fylkeskommune har ved vedtak i fylkesutvalget 7. juni 1990 godkjent en avtale mellom fylkeskommunen, Telekraft AS og I/S Finndøla kraftverk om utbygging av Haukrei kraftverk. Kopi av avtalen som er datert 20. og 26. juni 1990 er vedlagt. Avtalen innebærer at fylkeskommunen frafaller bruk av forkjøp til de fallrettighetene som inngår i utbyggingen av Haukrei kraftverk.

Avtalen innebærer også et felles ønske om at OED gjenopptar behandlingen av I/S Finndøla kraftverks konsesjonssøknad av 17. januar 1986. Telemark fylkeskommune v/fylkesutvalget behandlet denne søknaden på møte 22. januar 1987 og fattet følgende vedtak:

«Fylkesutvalet tilrår at I/S Finndøla får konsesjon for utbygging og drift av Haukrei kraftverk i Fyresdal kommune i samsvar med selskapets søknad av 17. januar 1986. Tilrådinga gjeld ikkje eigartilhøva for kraftverket, og fylkesutvalet viser til eige vedtak om dette.»

Eierforholdet er nå avklaret gjennom avtalen av 20. og 26. juni 1990. Fylkeskommunen ser ingen grunn til å gi ny uttalelse om utbyggingssaken så lenge den bygger på utbyggingssøknaden av 17. januar 1986.»

Fyresdal kommune ga uttrykk for sitt syn i brev til departementet den 26. juni 1990:

«Utbyggingsløyve Haukrei kraftverk - Fyresdal kommune sitt syn

Ein er kjent med at det har vore kontakt mellom O.E.D. ved underdirektør Høisveen, direktør Terjesen i Vestfold Kraftselskap/

Finndøla I/S og direktør Ballestad i Telekraft A/S for å få til ei snarleg attendeføring av utbyggingsrettane frå Telekraft A/S til Finndøla I/S.

På vegne av Fyresdal kommune vil ein med dette stadfeste at ei snarleg avklaring og attendeføring av utbyggingsrettane frå Telekraft til Finndøla I/S er i kommunen si interesse.

Kommunen har heile tida vore godt orientera om utbyggingsplanane. Ein ser ingen grunn til at kommunen skal gje ny uttale i denne saka så lenge ein byggjer på dei føresetnadene som til no har vore lagt til grunn for Haukrei-utbygginga, kfr. uttalene våre i kommunestyresaka 77/86 (30.10.86), 49/89 (31.08.89) og 7/90 (15.02.90). Kommunen ser det som særs viktig at utbygginga kjem raskt i gang; m.a. grunna den vanskelege sysselsetjingssituasjonen ein har i Fyresdal for tida.»

VII. Planendring

Den 18. oktober 1990 søkte I/S Finndøla kraftverk NVE om nødvendige tillatelser til å foreta planendringer. Den 4. januar 1991 avga NVE sin innstilling om dette, og herfra siteres:

«I/S Finndøla kraftverk - planendring vedr.
Haukrei kraftverk i Finndølavassdraget
i Fyresdal kommune i Telemark.
Endring av ekspropriasjonssøknad.
(Vassdragsnr. 019.De5)

NVE har behandlet søknaden om bygging av Haukrei kraftverk to ganger tidligere, jfr. NVE's innstilling av 20. november 1989 for søknaden fra I/S Finndøla Kraftverk og innstilling av 22. juni 1987 for søknaden fra Telekraft a.s. Senere har Telekraft ved brev av 27. november 1989 til Oed meddelt at forkjøpsrett til fall i Finndøla frafalles og at deres konsesjonssøknad trekkes tilbake.

I forbindelse med at I/S Finndøla kraftverk har gjennopptatt saken, har selskapet ønsket å endre planene når det gjelder plasseringen av kraftverket. Følgende planendringer er beskrevet i brev fra I/S Finndøla kraftverk av 18. oktober 1990:

«Vi viser til Deres brev datert 3. oktober 1990, og til senere telefonsamtale med Deres overing. Gakkestad, videre til vårt brev til fylkesmannen i Telemark, datert 6. september 1990, sendt Dem s.d. Videre viser vi til brev fra NVE, Natur- og landskapsavdelingen, datert 3. oktober 1990 vedlagt reiserapport, datert 10. september 1990 fra landskapsforvalter Knut Svendheim. Videre til vår konsesjonssøknad datert 17. januar 1986. Det er vedlagt et brev, datert 20. september 1990, fra fylkesarkeologen i Telemark fylkeskommune.

Den konsesjonssøkte plassering av kraftstasjonen med rørgate m.m. ble bestemt ut fra bl.a. maksimal utnyttelse av fallhøyden og et påvist fornminneområde som vi måtte holde oss utenfor. Etter at Telekraft A/S overtok vår konsesjonssøknad ble det foretatt seismiske undersøkelser i rørgatetraséen. Det viste seg at grunnforholdene for fremføring av trykkrør ville bli helt håpløse pga løsmassdybde på totalt 19 m. Det har nemlig vist seg at den type rør som var forutsatt benyttet må forankres til betongfundamenter på fjell, noe som ville bli umulig med disse løsmassedybder. Man har fra konsesjonssøknaden ble sendt inn i 1986 og frem til idag, en klar dokumentasjon på at fundamenter i løsmasser for denne type rør, er helt forkastelig.

Når det gjelder den konsesjonssøkte plassering av kraftstasjonen var denne plassert på en tange ut mot Haukreivatn. Dette ville kreve omfattende spuntarbeider for å etablere en byggegrop. Kontrollgraving utført i det tenkte området for kraftstasjonen, høsten 1989, viste at grunnforholdene ikke er de beste for spunting.

Som følge av ovennevnte ble det derfor sett på en ny plassering av kraftstasjonen og rørgate, ca 400 m oppstrøms med avløp til vestre elveløp forbi «Haukreiøya». Dvs. syd for fornminneområdet, kfr. vedlagte tegninger nr. - 010 A og -018. Den nye plasseringen gir bedre grunnforhld både når det gjelder rørgatetrasé og stasjonsbeliggenhet. Seismiske undersøkelser viser nemling løsmassedybder på kun 3 til 5 m. Til orientering kan nevnes at ved denne plassering vil også tilløpstunnelens lengde bli redusert med 250 m. Ved flytting av kraftstasjonen vil man imidlertid tape 1½ - 2 m fallhøyde, men en del av dette kan man kompensere ved kanalisering i elveløpet.

Som vedlagte tegning nr - 018 angir, har vi for å sikre gode avløpsforhold for kraftstasjonsutløpet, slik at fallhøyden kan tilnærmelsesvis opprettholdes, forutsatt å senke elveløpet. Vi har videre forutsatt å benytte elvebunn som kjørevei med bl.a. utkjøring på Torsdalsveien, som angitt på tegningen, for å skåne terrenget på begge sider av elven. I utløpet av avløpskanalen vil det bli bygget en midlertidig fangdam. Oppstrøms avløp kraftstasjon vil det bli bygget en midlertidig trebukkedam for å lede elven i det østre løpet slik at kanalen kan tørrlegges i byggeperioden. Det vil i tillegg bli foretatt korreksjoner i elveløpet oppstrøms avløp kraftstasjonen.

Når det gjelder planlegging og utforming av kanalen, vil vi benytte vår landskapsarkitekt Knut A. Berg. Det vil i størst mulig grad bli brukt elvestein til plastring av kanalsidene.

I befaringsrapport til landskapsforvalter Svendheim angir han i 1. og 7. avsnitt at «storparten av steinmassene fra tilløpstunnelen er etter de nye planer tenkt plassering i tilknytning til eksisterende tipp ved Haukreivatn». Dette må bero på en misforståelse. Som konsesjonssøknaden angir på side 13, skal det vesentligste av steinmassene benyttes til stabilisering av Torsdalsdammen. Det er kun steinmassene fra påhugget, kfr. vedlagte tegning nr. - 011, og frem til svingesjakten som er tenkt plassert på eksisterende tipp ved Haukreivatn. Dette utgjør kun ca 10 % (8 000 m^3) av all tunnelmasse. Utgravde masser i elven for kanalen, som også utgjør ca 8 000 m^3, vil også bli deponert på eksisterende tipp, dvs. totalt 16 000 m^3. Kfr. vedlagte VK-tegning nr. 11272 d.

Vi har vært på befaring i området med eierne av gnr. 68, bnr. 4 hvor ny stasjonsplassering er ønsket flyttet, de gav uttrykk for å ha blitt godt orientert og var positivt innstilt til våre planer. Med på denne befaringen var også ordfører Halvor Laurak og rådmann Tom Kristoffersen fra Fyresdal kommune.

Til orientering vedlegges kopi av brever til de berørte grunneiere, datert hhv. 6. september 1990 og 11. september 1990.

Etterfølgende liste erstatter pkt. 10.2 i konsesjonssøknaden og viser grunneiere av fysiske inngrep i forbindelse med ny stasjonstomt. Grunn som bare berøres av veibygging eller grenser til berørte vassdrag og elever er ikke medtatt:

Kontruksjonsdel	Gnr./bnr. i Fyresdal	Eier/adresse	Areal i dekar Midl. bruk	Areal i dekar Varig bruk
1. (Ingen endring)				
2. (Ingen endring)				
3. Rørgate og luftesjakt	68/4	Margit Kiland, Teleskolens Elevhjem, 4890 Grimstad Trine Lund Haugens arvinger: Magne Haugen, Bergv. 4, 3135 Torød Gunnar Haugen. Liavn. 24, 1430 Ås	6	11
4. Kraftstasjon og avløpskanal	68/4	Margit Kiland, Teleskolens Elevhjem, 4890 Grimstad Trine Lund Haugens arvinger: Magne Haugen, Bergv. 4, 3135 Torød Gunnar Haugen. Liavn. 24, 1430 Ås	9,5	17,5
5. (Ingen endring)				
6. Avløpskanal	68/8	Steinar Taraldlien, Brinkv. 49 Ullensaker, 2050 Jessheim		13

I konsesjonssøknaden var det forutsatt et aggregat med slukeevne på 12 m³/sek. Fra Arendal Vasdrags Brugseierforening er det blitt hevdet at 12 m³ er for lavt, og at det vil medføre redusert frihetsgrad med hensyn til utnyttelse av vassdraget. Det er utført produksjonsberegninger hvor den historiske tappingen med tanke på Finndøla kraftverk er beholdt. Legges disse beregninger til grunn synes en installasjon på 16 m³/sek. å være optimalt, og derfor ønskelig.

I henhold til ovennevnte søker I/S Finndøla kraftverk, som eies av Vestfold kraftselskap, Tønsberg og Aust-Agder Kraftverk, Arendal, med dette om nødvendige tillatelser for flytting av kraftstasjonen med rørgate og avløp som angitt på vedlagte tegninger, øking av slukevnen fra 12 m³ til 16 m³/sek og til slutt utfra tekniske og økonomiske vurderinger ønsker vi installert 2 stk. horisontale aggregater hver med slukeevne på 8 m³/sek.

I den utstrekning det er mulig vil man søke å komme til minnelig avtale med berøre grunneiere. For å sikre alle for utbyggingen nødvendige rettigheter, søkes det imidlertid om nødvendige tillatelser etter vassdragslovens § 62 og 104-106.

I henhold til ervervsloven, lov av 14. desember. § 16, 1917 - søkes om ervervstillatelser for de manglende rettigheter.

Under henvisning til oreigningsloven, § 25, søkes det om tillatelse til å ta grunn i bruk, straks skjønn er påstevnet.

Det kan til slutt opplyses om at Torsdalsdammen, som er en 30 m høy fyllingsdam, har beveget seg litt nedstrøms de siste årene, og det er derfor behov for å sikre denne ved å legge på ekstra steinmasse på luftsiden. Disse arbeidene skal etter planen utføres parallelt med byggingen av Haukrei kraftverk, i det sprengstein fra tilløpstunnelen til kraftstasjonen kan brukes som støttefylling på dammens luftside. Arendals Vasdrags Brugseierforening har fått pålegg av NVE om dette og fristen var opprinnelig satt til utløpet av 1990.

Vi håper med dette å ha gitt tilfredsstillende beskrivelse av de endringer vi ønsker, og skulle det være behov for ytterligere opplysninger, står vi selvfølgelig til disposisjon og håper i så fall å høre fra Dem.

Forhåndsuttalelse fra fylkesmannen i Telemark og fra Fyresdal kommune vil bli sendt NVE direkte.

Da vi ønsker å starte opp i marken allerede våren 1991, håper vi på en rask saksbehandling.»

Av forannevnte søknad går det fram at I/S Finndøla kraftverk allerede har kontaktet grunneiere samt andre berørte interesser. NVE har sørget for at *alle berørte parter* er gitt anledning til å uttale seg om planendringen. Følgende uttalelser foreligger angående planendringen:

Fyresdal kommune har i brev av 24. oktober 1990 uttalt:

«Fyresdal kommune er gjort kjent med dei planendringar som m.a. går fram av I/S Finndøla kraftverk sitt brev av 15. oktober 1990 til NVE.

Ordførar og rådmann har vore til stades ved befaring saman med grunneigarane i det aktuelle byggeområdet. Kommunen har og heile tida vore godt informera om planendringane. Kommunen har likeeins drøfta den nye stasjonsplasseringa med Fylkesmannen sitt kontor.

Om dei landskaps-/naturvernmessige forholda som er påpeika i NVE sin reiserapport datera 10. september 1990 samt Fylkesmannen sine merknader i uttale datera 24. oktober 1990 i hovudsak blir tatt omsyn til, har ein frå kommuenn si side ingen kommentarar. Det kan tvert om synast som om den nye plasseringa av stasjon/rørgate er betre ut frå landskaps-/naturvernmessige vurderingar.»

Fylkesmannen i Telemark har gitt følgende uttalelse i brev av 24. oktober 1990:

«Vi viser til NVE's brev til I/S Finndøla kraftverk (FK) av 3. oktober d.å. med gjenpart til fylkesmannen.

Ellers foreligger følgende dokumenter som grunnlag for vår behandling av aktuelle planendringer for Haukrei kraftverk:

1. Oversendelse fra FK til fylkesmannen av 6. september d.å. med beskrivelse og tegninger av aktuelle planendringer.
2. Befaringsrapport fra natur- og landskapsavdelingen i NVE av 10. september d.å.
3. Brev fra FK til vassdragsavdelingen i NVE av 15. oktober d.å. med beskrivelse av aktuelle planendringer.

I notat til FK av 8. august d.å., med gjenpart til NVE, ga miljøvernavdelingen en foreløpig vurdering av skisserte planendringer for Haukrei kraftverk på bakgrunn av befaring i området.

Planendringene er senere nærmere konkretisert, til dels modifisert og nedfelt i beskrivelser og på tegninger.

Vi har følgende merknader til de omsøkte planendringene:

Landskap

Vi slutter oss i hovedtrekk til vurderingene fra natur- og landskapsavdelingen i NVE som er gitt i befaringsrapporten av 10. september d.å. Vi forutsetter at de forhold og nødvendige hensyn som her er understreket, blir nedfelt som konsesjonsvilkår og at det etableres et nært samarbeid mellom NVE og utbygger i anleggsfasen som sikrer et landskapsmessig godt resultat.

Vannføring

Vi forutsetter at nåværende fordeling av vannføring på de to løpene forbi Haukreiøya ikke endres ved en utbygging.

Fisk

Vi forutsetter at anleggsarbeidene i vestre elveløp gjennomføres på en slik måte at det ikke er til hinder for fortsatt fiskevandring (aure) i dette løpet.

Det naturlige substratet på elvebunnen bør opprettholdes/gjenskapes i størst mulig grad. Forslaget i befaringsrapporten om plassering av større steiner i det kanaliserte elveløpet for å gjenskape noe av naturelvas variasjon, bør også legges til grunn ved anleggsarbeidet. Vi synes imidlertid at 3-4 steiner, som foreslått, er altfor lite på de flere hundre meter langs elvestrekningen.

Når det gjelder fiskebestanden i vassdraget og verdien av denne, viser vi til dokumenter/uttalelser i tidligere faser av konsesjonsbehandlingen.»

Fylkesmannen i Telemark har i brev av 21. november 1990 supplert sin uttalelse av 24. oktober 1990 med følgende presiseringer:

«I vår uttalelse sluttet vi oss i hovedtrekk til vurderingene fra natur- og landskapsavdelingen i NVE slik disse framkom i befaringsrapporten av 10. september d.å. Vi forutsatte at de forhold og nødvendige hensyn som her var understreket, ble lagt til grunn ved utformingen av konsesjonsvilkår m.v.

For at det ikke skal være tvil om hvilke forhold og hensyn fylkesmannen legger vekt på, tillater vi oss å presiserte dette i følgende punkter:

1. Inngrep og tiltak i elveleiet i forbindelse med avløpet fra kraftverket utføres skånsomt og med vesentlig vekt på hensynet til landskap og fisk.
   Ev. kanalisering begrenses til et minimum, selv om dette skulle bety redusert fallhøyde i forhold til opprinnelig stasjonsplassering.
   All transport i forbindelse med tiltak i vassdraget foregår i elveleiet slik at terrenget på Haukreiøya spares.
   Elvestein benyttes i størst mulig grad ved plastring av sider og bunn i utløpsområdet. Større stein bør legges igjen i elva der elveleiet fratas noe av sin naturlige variasjon.
   Ledemuren for elveløpet oppstrøms utløpet fra kraftverket utføres som en trebukkedam som fjernes etter endt byggetid.
2. Fortsatt fiskevandring i vestre elveløp forbi Haukreiøya sikres.
3. Tippen ved Haukreivatn gis en bedre landskapsmessig form og en mer harmonisk tilpasning til eksisterende terreng enn tilfellet er i dag.
4. Kanalen fra overføringstunnelen mellom Ulvsvatn og Haukreivatn gis en ansiktsløftning i forbindelse med tippearbeidene.
5. Detaljutformingen av ulike terrenginngrep planlegges i samarbeid med landskapsarkitekt.
6. Det etableres et nært samarbeid mellom utbygger og NVE i *anlegg* som sikrer et godt resultat i tråd med forutsetningene.

Forøvrig viser vi til vår uttalelse av 24. oktober d.å.»

Søknaden gjelder også endret søknad om ekspropriasjon av grunn, og de berørte grunneiere er tilskrevet og gitt anledning til å uttale seg.

Steinar Taraldlien har gitt følgende merknader til saken i brev av 18. november 1990:

«Jeg har noen kommentarer til de foreslåtte endringene og utbyggingen generelt:

Kanalisering av elveløpet

Dette er ok under forutsetning av at:

- Vegetasjonen (tre, buskter etc.) på begge sider av elveløpet bevares
- Det legges maksimal vekt på den estetiske utformingen
- «Veistumpen» ned til kanalen (merket adkomst til kanal) skal bygges for varig bruk, dvs. det skal planeres etter *nærmere avtale* slik det blir lett adkomst til vannet med båt, planert for båthus etc.

Steinmasser fra tilløpstunnelen

- Det er et krav at eksisterende tipp jevnes bedre og at ny og forbedret tilsåing utføres umiddelbart etter anleggsperioden.

- Kompensasjon/erstatning for bruk av veien fra «hovedveien» ned til tippen avtales før veien tas i bruk.

Terskel i Haukreidvatnet

Jeg har en ubehagelig følelse av at I/S Finndøla kraftverk forsøker å ignorere denne saken. Dette til tross for utstrakt korrespondanse mellom berørte parter de siste ti årene. Brev er ikke besvart eller de er først besvart etter flere purringer og med uklare svar på kravet om terskel i Haukreidvatnet.

Jeg forventer at NVE sørger for å avklare denne saken slik at terskelen bygges under anleggsperioden.»

Steinar Taraldlien har også tatt opp spørsmålet om terskel ved utløpet av Haukreivatn i brev av 17. september 1990:

«Etter det jeg nå er kjent med forventes konsesjonssøknaden å bli sluttbehandlet i Olje- og energidepartementet i innværende måned. I den anledning vil jeg igjen påminne om kravet om terskel i Haukreivatnet (for ordens skyld vedlegges kopi av tidligere korrespondanse).

Jeg er også blitt informert om utbyggingsstatus av overing. Arne J. Maaren, I/S Finndøla kraftverk.

Jeg forventer at NVE/OED i forbindelse med konsesjonsbehandlingen benytter muligheten til å pålegge I/S Finndøla kraftverk å bygge terskel ved utløpet av Haukreivatnet. Terskelen bygges slik at det også vil bli mulig å benytte denne adkomst til eiendommen på andre siden av Haukreidvatnet (eier: Tjodgeir Tveiten, 4690 Valle, gnr. 68, bnr. 13).

I/S Finndøla kraftverk vil sannsynligvis motsette seg terskelbygging. I denne sammenheng bør FK's argumenter ikke tillegges avgjørende betydning. Jeg gjør oppmerksom på at jeg ikke foreslår å heve vannstanden *over* det som tidligere var normal vannstand i Haukreidvatnet. Situasjonen for vannet er at det er meget grunt, og at en terskel vil bidra til et konstant vannspeil. Dette vil igjen forbedre fiskemulighetene i vannet samt at skadene ved denne og tidligere utbygginger reduseres til et minimum.

I elveleiet like ovenfor påtenkt plassering av kraftstasjon deler elven seg i to løp. For å imøtegå I/S Finndøla kraftverk's påstand om mulige problemer ved «1000-årsflommen», kan det vel være en løsning å lede venstre elveløp over i høyre elveløp?

Jeg imøteser skriftelig tilbakemelding når saken er behandlet.»

I søknaden om planendring og i flere av uttalelsene er befaringsrapport av 10. september 1990 fra NVE's daværende Natur- og landskapsavdeling mye omtalt. Fra rapporten gjengis følgende:

«Bakgrunnen for befaringen var I/S Finndøla kraftverks ønske om en planlendring i forhold til konsesjonssøkt prosjekt. Den vesentligste endringen er en flytting av kraftstasjonen. Dessuten er nå storparten av steinmassene fra tunnelene tenkt plassert i et tidligere tippområde ved Haukreivatnet i stedet for nedstrøms Torsdalsdammen.

Hovedgrunnene for ønsket om en flytting av kraftstasjonen er de «umulige» grunnforholdene for fundamentering av rørgaten mellom tunnel og kraftstasjon.

Den nye plasseringen gir bedre grunnforhold både hva angår rørgatetrasé og stasjonsbeliggenhet. Dessuten er fjellkvaliteten for siste del av tilløpstunnelen bedre, adkomsten til tunnelen er lettere og mindre skog blir berørt.

Stasjonen med den nå foreslåtte plassering får avløp til det vestre løpet til innløpselva i Haukreivatnet, mellom den såkalte Haureiøya og vegen. For å sikre gode avløpsforhold for kraftstasjonsutløpet, slik at fallhøyden kan opprettholdes, må elveløpet senkes og utvides. Dette, samt øket vannføring, medfører igjen behov for sikring, dvs. forbygging/plastring av elve/kanalbunn og - sider.

For å tørrlegge elveleiet/kanalen nedstrøms avløpstunnelen fra stasjonen mens senknings- og sikringsarbeidene m.v. pågår, må elva oppstrøms midlertid ledes over i det østre løpet.

Vegen forbi kraftstasjonsområdet må pga. plassforholdene antakelig legges noe om over en kort strekning.

Storparten av steinmassene fra tilløpstunnelen er etter de nye planer tenkt plassert i tilknytning til eksisterende tipp ved Haukreivatnet.

Etter det som er opplyst vil brakkeriggen etter de nye planer bli plassert noe syd for stasjonsområdet.

Følgende forhold bør iakttas når det gjelder landskaps- og naturvernmessige forhold dersom det blir gitt tillatelse til den omsøkte planendring.

- Påhogget for tilløpstunnelen vil sett fra veg og kraftstasjonsområde lett fremstå som et blikkfang i form av et stort «sort hull». Dette kan dempes ned vha. en kombinasjon av opplegg av en «masserygg» foran åpningen kombinert med beplantning på og rundt denne.
- Overskuddsmassen fra rørgategrøfta bør kjøres vekk (se det som er anført under tipplassering).
- En må være spesielt nøye med terrengtilpasningen for vegen opp til påhogget.
- Ved omleggingen av vegen forbi kraftstasjonen må denne gis en smidig kurvatur, tilpasset landskapsformene rundt.
- Ledemuren for elveløpet oppstrøms utløpskanalen utføres som en trebukkedam slik det ble påvist under befaringen. Terskelen fjernes etter endt byggetid.
- All transport i forbindelse med kanaliseringsarbeidene foregår i elveleiet, slik at terrenget på Haukreiøya spares. Fra nedre enden av kanaliseringen og opp til eksisterende veg, anlegges dog en midlertidig tilførselsveg til bruk under anleggsarbeidene.
- Utformingen av kanalen er særdeles viktig, landskapsmessig sett. Nøkkelordene her er variasjon og terrengtilpasning. En må for all del unngå en jevn, bred, sterotyp kanal. «Kanalen» må utformes som et elveleie med breddevariasjoner. Så langt det er mulig må en forsøke å bevare det opprinnelige terrenget, spesielt på «øysiden» som

er mest eksponert. Elvestein bør i størst mulig grad brukes til plastring av bunn og sider. For ytterligere å skape variasjon bør tre-fire store elvesteiner plasseres ute i elveleiet. Disse vil også tjene fisken.
- Avdekningsmassene i kraftstasjons- og riggområdet må legges i depot til bruk under istandsettingsarbeidene.
- Den «påbygde» tippen ved Haukreivatnet bør gis en god landskapsmessig form og en harmonisk tilpasning til eksisterende terreng. Det bør lages en plan for tippen.
  Etter endt forming bør tippen påføres et lag med husmusholdig masse. Denne massen kan hentes fra kraftstasjonsområdet.
- Kanalen fra overføringstunnelen mellom Ulvsvatn og Haukreivatnet bør gis en ansiktsløftning i forbindelse med tipparbeidene. Spesielt gjelder dette strekningen like nedenfor broa.
- For detaljutformingen av kanal, tipp, kraftstasjonsområde m.v. er bruk av landskapsarkitekt, slik utbyggeren antyder, særdeles viktig.

Dersom de forhold det her er pekt på blir ivaretatt på en god måte, vil, etter min vurdering, den omsøkte planendring gi en klart landskapsmessig gevinst sett i forhold til de opprinnelige planer. Vi vil i den forbindelse spesielt peke på følgende:

a) Det nye kraftstasjonsområdet inklusive rørgatetrasé m.v., er både flatere og romsligere enn det opprinnelige. Dette vil både redusere terrenginngrepene og gi muligheter for en mer aktiv landskapsutforming etterpå.
b) Utformet med omtanke og sans for det harmoniske vil avløpskanalen kunne fremstå som et positivt landskapselement. Dette ikke minst fordi det nå normalt vil bli vann helt opp i et elveløp som tidligere tidvis lå så og si tørrlagt.
c) Flytting av tippområdet vil gi anledning til både å gi den tidligere tippen her en bedre form og rikere vegetasjon samt til å reparere en noe frynsete innløpskanal i området.
d) Den endrede traséen for 132 kV-ledningen mellom vinkelpunktet ved Kottjønn og stasjonen vil gi en stor landskapsmessig gevinst. Dette fordi den tidligere planlagte stasjonsinnføringen ville bli særdeles uheldig, utseendemessig sett.»

Norges vassdrags- og energiverk bemerker:

Søknaden

På grunn av særdeles vanskelige grunnforhold på opprinnelig planlagt kraftstasjonsområde ønsker I/S Finndøla kraftverk å endre planene slik at kraftstasjonen bygges ca 400 m oppstrøms opprinnelige plassering. Det er tatt hensyn til fornminneområde ved den nye plasseringen. Det nye utløpet er planlagt i vestre elveløp ved Haukreiøya. Planendringen innebærer at hele fallhøyden mellom Torsdalsvatn og Haukreivatn skal utnyttes, og avløpskanalen fra kraftverket må derfor senkes i forhold til naturlig elveløp.

I/S Finndøla kraftverk søker også om å øke installasjonen i det planlagte kraftverket slik at slukeevnen økes fra 12 m^3/s til 16 m^3/s. Det er et ønske fra brukseierforeningen i vassdraget at slukeevnen økes slik at den er mer tilpasset behov i nedenforliggende kraftverk.

Planendringen innebærer at andre arealer berøres slik at tidligere søknad om ekspropriasjon også er endret. Kraftselskapet søker om forhåndstiltredelse slik at grunn kan tas i bruk før skjønn er avholdt.

Skader, ulemper og fordeler

Planendringen er omfattende og gjelder det meste av de synlige deler av utbyggingen. Planendringen gir imidlertid samlet vurdert en helt klar landskapsmessig gevinst i forhold til opprinnelige planer. Kanaliseringen medfører et inngrep i selve elveløpet, men det meste av vannføringen vil etter utbygging gå gjennom kraftverket. Avløpskanalen kan med god utførelse bli en brukbar erstatning for naturlig elveløp. Ny plassering av selve kraftstasjonen gir mindre omfattende anleggsarbeider, og anlegget kan lettere tilpasses landskapet.

Størstedelen av tippmassene skal brukes til en av NVE pålagt forsterkning av Torsdalsdammen, mens en mindre del av massene legges i eksisterende tipp ved Haukreivatn. Sistnevnte tippmasser kan brukes til å forsterke overføringskanalen fra Ulvsvatn samt forbedre den landskapsmessige tilpasningen av nåværende tippområde ved Haukreivatn.

Vurderinger av andre

Det er ikke kommet innvendinger mot planendringen fra noen av de som har uttalt seg. De fleste har uttalt seg positivt om endringene. Det legges imidlertid vekt på at anleggene gis en god landskapsmessig tilpasning. Fylkesmannen i Telemark mener at kanaliseringen bør begrenses til et minimum. Grunneier Steinar Taraldlien tar opp igjen et gammelt spørsmål om terskelbygging ved utløpet av Haukreivatn.

Konklusjon

NVE mener at den omsøkte planendringen innebærer en klart bedre utbygging teknisk, anleggsmessig og miljømessig vurdert. NVE vil derfor anbefale at de omsøkte planendringer legges til grunn for sluttbehandlingen av saken.

De forbehold vedrørende utførelse som er framkommet, mener vi er tatt vare på gjennom allerede foreslåtte vilkår i saken, jfr. NVE's tidligere innstillinger. Dette gjelder også terskelspørsmålet ved utløpet av Haukreivatn som vi mener kan vurderes i medhold av foreslått terskelvilkår.

NVE mener at det fortsatt bør gis ervervs-

konsesjon for fallet helt ned til Haukreivatn, og at hele fallet bygges ut. Vi forutsetter at kanaliseringen gis en god landskapsmessig tilpasning.

NVE har ikke innvendinger mot at slukeevnen i kraftverket økes fra 12 til 16 m^3/s. Økningen medfører ikke ulemper i vassdraget. Det er viktig at kraftverkets vannføringskapasitet er tilpasset øvrige kraftverk nedstrøms i vassdraget.

Videre anbefaler NVE at det gis ekspropriasjonstillatelse i medhold av vassdragslovens § 62 for arealer som behøves for utbyggingen slik disse er angitt i søknaden om planendring.

I/S Finndøla kraftverk har søkt om tillatelse etter oreigningslovens § 25 for å ta arealene i bruk før skjønn er avholdt. Ingen av grunneierne har motsatt seg verken ekspropriasjon eller forhåndstiltredelse. NVE vil som tidligere av formelle grunner likevel ikke anbefale slik tillatelse før endelig ekspropriasjonstillatelse foreligger og skjønn er begjært.

VIII. Departementets bemerkninger:

Den foreliggende sak gjelder søknad fra I/S Finndøla kraftverk om tillatelse til å erverve fall, eventuelt ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter, for utbygging av Haukrei kraftverk for utnyttelse av fallet mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn i Arendalsvassdraget i Fyresdal kommune, Telemark.

Det er søkt om ervervskonsesjon etter industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr 16, samt nødvendig ekspropriasjons- og utbyggingstillatelse for kraftverket etter vassdragslovens §§ 62, 104, 105 og 148. Det er ikke innkommet noen protester til ekspropriasjonssakene, verken til bruksarealer etter § 62 eller fallrettighetene etter § 148.

I/S Finndøla kraftverk som eies av Vestfold Kraftselskap (Tønsberg) og Aust-Agder Kraftverk (Arendal), har fra før Finndøla kraftstasjon som benytter reguleringer i Torsdalsmagasinet, Votnamagasinet, Øysæ og Gausvatn.

Søknaden ble opprinnelig sendt NVE den 17. januar 1986. Etter at staten i oktober 1986 meddelte at en ikke ville gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter industrikonsesjonslovens § 6, fattet fylkesutvalget i Telemark den 22. januar 1987 vedtak om å gjøre sin forkjøpsrett etter § 9 gjeldende. NVEs innstilling i saken forelå 22. juni 1987. NVE gikk inn for ikke å approbere Telemark fylkeskommunes vedtak om å benytte seg av sin forkjøpsrett til fallene. Spørsmålet om approbasjon av forkjøpsretten ble forelagt departementet og en stoppet den videre behandlingen av konsesjonssaken mens dette ble nærmere behandlet. Fylkeskommunens forkjøpsrett ble approbert av Kongen ved kgl.res. av 6. mai 1988.

Telemark fylkeskommune v/Telekraft A/S sendte søknad om konsesjon til NVE ved brev av 22. juni 1989, som teknisk sett var identisk med søknaden fra I/S Finndøla kraftverk. NVEs innstilling i saken forelå 20. november 1989. Telekraft A/S meddelte departementet ved brev av 21. juni 1990 at fylkeskommunen frafalt sin forkjøpsrett og at selskapet trakk sin konsesjonssøknad.

I/S Finndøla ba i brev av 29. juni 1990 til departementet om at konsesjonssøknaden av 17. januar 1986 ble gjenopptatt. NVEs innstilling til begge søknadene har vært sendt på høring fra departementet. Alle høringsinstansene har avgitt uttalelse til begge innstillingene, og en har derfor ikke funnet det nødvendig å sende saken ut på en ny høringsrunde.

Ved brev til NVE av 18. oktober 1990 søkte I/S Finndøla kraftverk om nødvendige tillatelser til å foreta planendringer. NVE avga sin innstilling om dette 4. januar 1991. Det kom ikke innvendinger mot planendringen fra noen av de som uttalte seg til NVE. Departementet har ikke funnet det nødvendig å sende saken om planendring ut på en egen høringsrunde, da den foreslåtte planendring anses som en teknisk, landskapsmessig og miljømessig forbedring i forhold til de opprinnelige planene.

Av den opprinnelige søknaden fremgår at Haukrei kraftverk vil ha inntak i Torsdalsmagasinet like innenfor dammen. Herfra vil vannet bli ledet gjennom en ca 4,5 km lang tilløpstunnel frem til lia nord for Haukreivatn. Derfra føres vannet i et 320 m langt nedgravd armert plastrør ned til kraftstasjonen i dagen ved Haukreivatn. Kraftverket vil utnytte et fall på maksimalt 109,5 m, med installasjon av en vertikal Francis-turbin med en maksimal slukeevne på 12 m^3/s.

Det har så i ettertid vist seg at det er særdeles vanskelige grunnforhold på det planlagte kraftstasjonsområdet, med løsmassedybde på totalt 19 m. I hovedtrekk går planendringene ut på å flytte kraftstasjon, rørgate og avløp ca 400 m oppstrøms opprinnelig beliggenhet, øke slukeevnen fra 12 til 16 m^3/s samt installere to aggregater istedet for ett. Det nye utløpet er planlagt i vestre elveløp ved Haukreiøya. Planendringen innebærer at hele fallhøyden mellom Torsdalsvatn og Haukreivatn skal utnyttes, og avløpskanalen fra kraftverket må derfor senkes i forhold til naturlig elveløp.

Det er fastsatt en minstevannføring på 0,4 m^3/s på elvestrekningen mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn målt ved utløpet av Streitsvatn. Utenom flomperioder har vannføringen hittil vært bestemt av tappingen fra

Torsdalsmagasinet til Finndøla kraftstasjon. I vinterhalvåret har tappingen variert mellom 5 og 20 m^3/s. I sommerhalvåret har tappingen vanligvis bare funnet sted for å tilfredsstille kravet til minstevannføring. Etter byggingen av Haukrei Kraftverk vil tappingen forbi kraftverket stort sett begrenses til nøvendig tapping for å tilfredstille minstevannføringskravet. I tillegg vil noe flomvannføring også renne forbi dammen.

Midlere årlig produksjon er beregnet til 47 GWh pr. år med en vinterproduksjon på 64 %. NVE har beregnet utbyggingsprisen pr. 1. januar 1989 til 3,02 kr/KWh.

Utbyggingsplanene var før den omsøkte planendring identiske med prosjekt 10538 Haukrei alternativ A i Samlet Plan. Det aktuelle prosjektet ble plassert i kat. I i Samlet Plan i henhold til St.meld. nr. 63 (1984-85).

De varige fysiske inngrepene som følger av utbyggingen vil bli små. Selve kraftstasjonsbygningen og kraftledningen vil være de enste synlige inngrepene av noen størrelse. Etter NVEs totalvurdering vil den omsøkte planendring gi en klar landskapsmessig gevinst i forhold til de opprinnelige planer når det gjelder de synlige deler av utbyggingen.

Den økte slukeevne fra 12 m^3/s til 16m^3/s medfører ikke ulemper i vassdraget. Kraftverkets vannføringskapasitet vil gjennom økningen bli tilpasset de øvrige kraftverk nedstrøms i vassdraget.

Tappingen fra magasinet har ført til en stor og til dels variabel minstevannføring på elvestrekningen fra Torsdalsmagasinet til Haukreivatn. Vannføringen vil etter bygging av Haukrei kraftverk bli sterkt redusert, men jevn minstevannføring vinterstid vil gi bedre og sikrere isforhold mht. ferdsel over og langs elvestrekningen.

Planendringen innebærer at hele fallhøyden mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn utnyttes, og avløpskanalen fra kraftverket må derfor senkes i forhold til naturlig elveløp. Kanaliseringsarbeidene som følger av dette vil medføre et inngrep i selve elveløpet, men det meste av vannføringen vil etter utbyggingen gå gjennom kraftverket. NVE regner med at avløpskanalen med god utførelse vil kunne bli en brukbar erstatning for naturlig elveløp. Ny plassering av kraftstasjonen gir mindre omfattende anleggsarbeider og arbeidet kan lettere tilpasses anlegget.

Det er forutsatt at arbeidene med kanalisering og plassering av tippmasser vil skje i nært samarbeide mellom utbygger og NVE for å sikre et landskapsmessig godt resultat.

På elvestrekningen mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatn kan lokal avrenning gi økt forsurning, og dermed negativ effekt for bl.a. fisk i vassdraget. Det er riktignok ikke dokumentert ved prøver eller undersøkelser at restfeltet mellom Torsdalsmagasinet og Haukreivatnet har surere avløp enn øvrige felter i vassdraget, men Torsdalsmagasinet vil ha en utjevnende effekt slik at avløpet fra restfeltet i alle fall i perioder kan være surere enn vann tappet fra magasinet. Finndølavassdraget har forøvrig en stabil fiskebestand.

Det er tatt hensyn til fornminneområdet ved den nye plassering av kraftstasjonsområdet.

NVE tilrår at den omsøkte tillatelse gis.

NVEs innstillinger har vært forelagt Fyresdal kommune, Telemark fylkeskommune, samt berørte departementer. Alle instansene går inn for at det gis konsesjon.

Fyresdal kommune kan ikke godta NVEs forslag til økonomiske godtgjørelser til kommunen. Kommunen mener konsesjonsavgifter på kr. 15,- pr. nat.hk. er for lavt. Videre krever kommunen et næringsfond på 2 mill kroner. Kommunen ber også om at konsesjonskraften skal kunne kreves avgitt med en brukstid på ned til 4 000 brukstimer.

Landbruksdepartementet har ingen merknader til NVEs innstilling.

Kommunaldepartementet har ingen merknader til NVEs innstilling.

Miljøverndepartementet viser til uttalelsene fra Fylkesmannen i Telemark og Direktoratet for naturforvaltning som av hensyn til fisket krever at det slippes 0,4 m^3/s fra dammen i Torsdalsmagasinet. Miljøverndepartementet finner det ikke riktig å ta endelig stilling til spørsmålet om minstevannføring nå, og foreslår at spørsmålet blir vurdert under en prøveperiode. I denne perioden ber departementet om at det opprettes en lokal gruppe som vurderer erfaringene med minstevannføring sett i relasjon til andre tiltak til beste for fisken. Minstevannføringen i prøveperioden foreslås satt til 0,5 m^3/s fra Streitesvatn. Dette tilsvarer ca 0,25 m^3/s fra Torsdalsmagasinet idet det naturlige tilsiget mellom magasinet og utløpet av Streitesvatn er 0,25 m^3/s i middel.

Miljøverndepartementet forutsetter at vannstanden i Haukreivatn ikke endres.

Miljøverndepartementet tilrår at det gis tillatelse etter lov om forurensning og om avfall § 11.

Olje- og energidepartementet finner i likhet med NVE at skader og ulemper inklusive kostnader er klart mindre enn fordelene ved byggingen av Haukrei kraftverk. Uansett tilsier prinsippet om en mer markedsbasert kraftomsetning at det i større grad bør overlates til konsesjonssøkeren selv å vurdere den økonomiske riskoen for prosjekt som settes i gang.

Konsesjonæren forutsettes også å ha det fulle økonomiske ansvar for prosjektet såvel i drifts- som i investeringsfasen.

Olje- og energidepartementet tilrår at I/S Finndøla kraftverk gis konsesjon etter industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr 16 § 4, samt nødvendig ekspropriasjonstillatelse og utbyggingstillatelse etter vassdragslovens §§ 62, 104, 105 og 148 for utbygging av Haukrei kraftverk. Tillatelsene tilrås i det vesentlige gitt på de vilkår som foreslått i NVEs innstilling med de endringer som fremgår av departementets bemerkninger til vilkårene. Videre tilrås det gitt tillatelse etter lov om forurensning og avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11, i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse.

IX. Departementets bemerkninger til vilkårene:

Olje- og energidepartementet har ingen bemerkninger til NVEs utkast til vilkår i henhold til vassdragsloven.

Vilkår i henhold til ervervsloven

Post 1 (Konsesjonstid)

NVE foreslår at konsesjonstiden bør være ubegrenset. Når det gjelder adgangen til å revidere vilkårene, har Fylkesmannen i Telemark av praktiske grunner foreslått at tidspunkt for alminnelig revisjonsadgang for vilkårene settes til samme tidspunkt som øvrige konsesjoner i Finndølavassdraget, dvs. år 2020 og 2021. NVE har vist forståelse for dette, men i innstillingen fra 1989 vises bl.a. til kgl.res. av 29. september 1989 vedr. Skjerlivatn, der departementet fant at en ikke hadde lovhjemmel for å sette kortere revisjonstid enn 50 år.

Departementet viser til at det i henhold til ervervsloven § 4 3. ledd ikke er adgang til å fastsette en kortere revisjonsfrist enn de 50 år som er lovens hovedregel for ervervkonsesjon. For tillatelser etter vassdragsloven er det ikke adgang til revisjon av vilkårene.

Post 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond)

NVE foreslår i sin innstilling av 1989 at konsesjonsavgiften til staten settes til kr. 6,- og til kommunen til kr. 18,-.

Fyresdal kommune har bedt om at konsesjonsavgiftene settes til kr 20,-, og kan ikke godta en nedjustering av avgiftene til kr 18,- som NVE har foreslått når det i vassdraget forøvrig er en konsesjonsavgift på kr 19,27 pr. nat.hk. Departementet finner dette forhold ikke avgjørende og finner det naturlig å legge seg på det nivå som for tiden gjelder for lignende utbygninger. Departementet slutter seg til NVEs forslag til avgifter.

Fyresdal kommune har videre bedt om at det fastsettes et næringsfond på 2 mill kroner. Kommunen viser til to andre saker der næringsfond ble gitt; Ormsetfoss (75 GWh) gitt ved kgl. res. av 20. desember 1985 (1 mill kr) og Daleelv (31 GWh) gitt ved kgl. res. av 7. september 1990 (2 mill kr). Begge prosjektene hadde høyere utbyggingspris enn Haukrei, men med relativt beskjedne skadevirkninger som i Haukrei. Departementet vil peke på at det ikke er riktig at konsesjonæren ble pålagt næringsfond på 2 mill kr i Dale-konsesjonen; Vestfold kraftselskap hadde inngått en avtale med kommunen om et fond på 2 mill kr som kommunen skulle disponere fritt, et tilbud gitt under den forutsetning at det ikke i tillegg skulle komme noe næringsfond. Under NVEs behandling av saken, ble det pekt på de forholdsvis små skadene ved utbyggingen samt de høye kostnadene, slik at de mente det ikke var rom for et ytterligere større næringsfond til kommunen.

NVE har konkludert med at en ikke vil anbefale noe næringsfond tatt i betraktning de små skader og ulemper samt anleggets størrelse. At det aldri er gitt annen kompensasjon for tidligere utbygginger og reguleringer i kommunen, tilsier ikke etter departementets mening i seg selv noen rett til næringsfond. Det er Arendals Vassdrags Brukseierforening som i hovedsak har tillatelse til å regulere vassdragene i kommunen. Departementet finner det ikke rimelig at I/S Finndøla kraftverk skal pålegges næringsfond for å kompensere for tidligere reguleringer og utbygginger.

Departementet slutter seg til NVEs premisser og konklusjon om at det ikke gis pålegg om næringsfond i denne saken.

For at vilkåret skal komme i samsvar med dagens standardtekst tas det inn et nytt fjerde ledd, mens tredje ledds siste setning strykes.

Nytt fjerde ledd skal lyde:

«Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.»

Tidligere fjerde og femte ledd blir henholdsvis femte og sjette ledd.

Post 5 (Bruk av norske varer)

Vilkårets fjerde ledd endres i overensstemmelse med dagens standardtekst og skal lyde:

«Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.»

Post 10 (Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Departementet forutsetter som NVE i sin innstilling i 1989 at tunnelene drives konvens-

jonelt, siden steinmassene skal brukes til damarbeidet og at det legges betydelig vekt på den landskapsmessig utforming.

Post 14 (Konsesjonskraft)

NVE har i post 14 4. ledd foreslått et standardvilkår om at konsesjonskraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig.

Fyresdal kommune har bedt om at konsesjonskraften skal kunne kreves avgitt med en brukstid på ned til 4 000 brukstimer. Bestemmelsen om at konsesjonskraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 timer er i samsvar med industrikonsesjonslovens § 2 3. ledd nr. 12 5. ledd slik det lyder etter lovendring 29. juni 1990 nr. 50. NVEs forslag er i tråd med lovens bestemmelse som innebærer en effektbegrensning. Departementet kan derfor ikke imøtekomme kommunens krav på dette punkt.

Øvrige bemerkninger:

Minstevannføring

NVE foreslår ingen endring av den gjeldende minstevannføring på 0,4 m^3/s målt ved utløpet av Streitsvatn.

Miljøverndepartementet viser i sin uttalelse bl.a. til fylkesmannens brev av 18. september 1987, som viser til konsekvensutredningene i Samlet Plan som forutsetter en minstevannføring på 0,4 m^3/s med slipp fra utløpet av Torsdalsdammen. Dersom utløpet av Streitsvatn 1 km lenger ned i vassdraget opprettholdes som målepunkt, slik konsesjonssøker og NVE har foreslått, mener fylkesmannen at minstevannføringen må fastsettes til 0,65 m^3/s, idet det naturlige tilsiget mellom dammen og utløpet av Streitsvatn er 0,25 m^3/s i middel.

Miljøverndepartementet foreslår at vannslippingen av praktiske grunner skjer fra Streitsvatn, men ønsker ikke å ta endelig stilling til spørsmålet om minstevannføring nå. Istedet foreslås at en lokal gruppe nedsettes for å vurdere erfaringene med minstevannføring i en prøveperiode på 5 år. I prøveperioden foreslås en minstevannføring ved Streitsvatn på 0,5 m^3/s, tilsvarende 0,25 m^3/s fra dammen. Dette gir et midlere (teoretisk) tillegg på 0,1 m^3/s i forhold til i dag, tilsvarende et krafttap på 0,7 GWh.

Olje- og energidepartementet vil presisere at Samlet Plan ikke er noen bindende mal for de fastsatte minstevannføringsbestemmelser. En må ta utgangspunkt i det vannslipp som praktiseres i dag, nemlig 0,4 m^3/s.

Olje- og energidepartementet vil peke på at de eventuelle variasjonene i minstevannføringen som vil være aktuelle er beskjedne. På denne bakgrunn finner en ikke å kunne gå inn for Miljøverndepartementets forslag om å nedsette en gruppe i en prøveperiode.

Olje- og energidepartementet viser videre til NVEs vurdering om at et avsyringsanlegg vil mer enn oppveie den forsurningen som byggingen av Haukrei kraftverk måtte forårsake.

På denn bakgrunn slutter Olje- og energidepartementet seg til NVEs konklusjon om å fastholde dagens minstevannføring. For å kunne forsikre seg om at avsyringsanlegget har den forutsatte virkning finner imidlertid Olje- og energidepartementet å kunne akseptere Miljøverndepartementets forslag om at man bør ha en prøveperiode på 5 år før vannføringen blir endelig fastsatt av Olje- og energidepartementet. Departementet kan ikke slutte seg til forslaget om at det nedsettes en gruppe i prøveperioden.

Terskel ved Haukreivatn

Det er fremsatt krav om pålegg om terskel ved Haukreivatn. Departementet vil vise til NVEs innstilling av 1987 og slutter seg til forutsetningen om at NVE vurderer forholdene ved Haukreivatn i forbindelse med terskelplan for den øvrige elvestrekningen fra Haukreivatn til Torsdalsmagasinet, etter at Haukrei kraftverk er bygget. Dette kan vurderes i medhold av det foreslåtte terskelvilkår.

Søknad vedr. elektriske installasjoner og kraftledninger av 17. august 1987.

Søknaden om de elektriske anlegg og kraftledningen behandles parallelt med utbyggingssaken, men vil bli avgjort av NVE først når ervervs- og utbyggingstillatelsene foreligger.

Søknad om tillatelse etter oreigningslovens § 25 om tillatelse til å ta grunn i bruk, straks skjønn er påstevnet.

I tråd med vanlig praksis avgjør departementet dette spørsmål først etter at ekspropriasjonstillatelse foreligger og skjønn er begjært.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr. 16 § 4 gis I/S Finndøla kraftverk tillatelse til erverv av fallrettigheter i Finndøla, på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 22. mars 1991.
2. I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 62, 104, 105 og 148 gis I/S Finndøla kraftverk tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter, og til utbygging av Haukrei kraftverk, på de vilkår som er inntatt i ovennevnte foredrag.
3. I medhold av lov om vern mot forurensnig

og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11, gis det tillatelse i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse inntatt i ovennevnte foredrag.

12. Fearnley & Eger Invest A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i AS Fidelitas A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke 25. mars 1991.

«Det vises til Deres søknad av 19. mars 1991.

I søknaden opplyses det at Fearnley & Eger Invest A/S har ervervet de resterende 0,07 pst. av aksjene i AS Fidelitas. Ervervet medfører at Fearnley & Eger Invest A/S nå innehar 100 pst. av aksjene i AS Fidelitas.

Ettersom AS Fidelitas besitter aksjer i Nora Industrier A/S, er ervervet av aksjene i AS Fidelitas å betrakte som indirekte kjøp av aksjene i Nora Industrier A/S.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Fearnley & Eger Invest A/S nå innehar mer enn 20 pst. av aksjene i Nora Industrier A/S, som innehar vannfallrettigheter og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36, jf. § 39a annet ledd, og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Fearnley & Eger Invest A/S konsesjon for erverv av 100 aksjer (0,07 pst.) i AS Fidelitas.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i det tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

13. Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S.

(Konsesjon for erverv av samtlige aksjer i Nyset-Steggje Kraft A.S. Feil i manøvreringsreglementet.)

Olje- og energidepartementets brev 9. april 1991.

«Det vises til vårt brev av 6. mars 1991 vedlagt konsesjonsdokumentet for ovennevnte tillatelse.

Det er beklageligvis blitt en trykkfeil i manøvreringsreglementets punkt 1A nest siste punktum. Dette skal lyde:

«Under flom kan vannstanden stige til over øvre reguleringsgrense.»»

14. Bjølvefossen A/S.

(Konsesjon for fortsatt regulering av Bjølvovassdraget i Kvam kommune i Hordaland.)

Kongelig resolusjon 10. mai 1991.

Stortinget har i følge meddelelse fra dets presidentskap i møte 14. mars 1991 fattet følgende vedtak:

1. Staten v/Norges vassdrags- og energiverk iverksetter hjemfall av de av A/S Bjølvefossens reguleringsanlegg i Bjølvovassdraget som etter tidligere gitte konsesjoner er underlagt hjemfallsrett.
2. Staten iverksetter hjemfall av 6 tjenesteboliger knyttet til anlegget.
3. Staten v/Norges vassdrags- og energiverk inngår tilleggsavtale med A/S Bjølvefossen om bortleie av de samme anleggene til A/S Bjølvefossen etter hjemfall.
4. Det tildeles ny reguleringskonsesjon til A/S Bjølvefossen for de samme anleggene.

Vedtaket var i overenstemmelse med innstillingen fra energi- og industrikomiteen i Innst. S. nr. 96 (1990–91). Denne bygget uten fravikelser på departementets tilråding i St.prp. nr. 38 (1990–91).

De av Stortinget vedtatte vilkår for konsesjon for Bjølvefossen A/S til fortsatt regulering av Bjølvovassdraget i Kvam kommune lyder som følger:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gjelder for den tid leieavtalen mellom staten og konsesjonæren står ved makt, dog ikke ut over 31. desember 2006.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte regulerings- og overføringsanlegg eller andeler av disse kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vasskraften som ved reguleringen innvinnes for eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 2,40 pr. nat.hk.

Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 8,– pr. nat.hk.

Fastsettelse av avgiftene tas opp til prøvelse

etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringen antas å ville medføre ut over den vassføringen som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en slik måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og om kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 19, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved eventuell ombygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsen i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelsen.

6.

(Helsetjeneste m.v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

8.

(Forsamlingslokale)

Konsesjonæren plikter ved større vedlikeholdsarbeiders begynnelse å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f.eks. samfunnshus.

9.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, bruer og kaier, hvis disse utgiftene blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvilstilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikt er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med eventuell ombygging og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding etter tidligere og eventuelt nye anleggsarbeider i utbyggingsområdet. Oppryddingen etter tidligere anleggsarbeider må være ferdig senest 2 år etter at fornyet konsesjon er gitt, og ved nye anleggsarbeider senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges slik at de senere blir til varig nytte for almenheten dersom de kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

11.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

12.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement å bekoste undersøkelser av kulturminner i reguleringssonen og de nærmestliggende områder, samt i andre inngrepsområder.

De arkeologiske undersøkelser skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet. Konsesjonæren skal så vidt mulig varsle vedkommende museum og Riksantikvaren om nedtapping i god tid på forhånd.

Dersom det som følge av manøvreringen eller på annen måte kan oppstå skader som berører kulturminnene i området, plikter konsesjonæren å bekoste tiltak fastsatt av Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger.

13.

(Manøvreringsreglement)

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjons-

skjønn skal ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000,– for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelser.

14.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysninger om hvordan målingene er utført.

15.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres beskyttelse. Konsesjonæren må uten godkjennelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

16.

(Fiske og vilt)

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med vedlikeholdsarbeid og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturforholdene som berøres av utbyggingen og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdraget.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for Naturforvaltning:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
d. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III

Konsesjonæren plikter å innbetale et årlig indeksregulert beløp på kr. 20 000,– til Kvam kommune. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelser av kommunestyret til opphjelp av fisket i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpene fastsettes av Direktoratet for Naturforvaltning.

IV

Dersom det som følge av reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren å bekoste tiltak som Direktoratet for Naturforvaltning bestemmer, så fremt omkostningene står i et rimelig forhold til det som derved vinnes.

V

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

17.

(Konsesjonskraft)

De vassfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen og overføringene innvunne driftsvann er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner som Olje- og energidepartementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 % av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 % av kraften. Fordelingen av kraften bestemmes av departementet.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres dis-

se av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for konsesjonærens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

18.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 13 eller 18,1. eller 2. ledd kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringslovens § 12 post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– pr. overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

19.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen og overføringene kan medføre forpliktelser.»

Det av Stortinget vedtatte manøvreringsreglement for Bjølvefossen A/S' reguleringer i Bjølvovassdraget lyder som følger:

«1.

Reguleringer:

Magasin	Nat. vasst. kote	Reg.grenser Øvre kote	Reg.grenser Nedre kote	Oppd. m	Senk. m	Reg.-høyde m
Bjølsegrøvatn	863,65	879,65	861,65	16,00	2,00	18,00
Karaldevatn	878,02	879,65	873,00	1,63	5,02	6,65
Nedre Godalsvatn	797,00	801,00	787,00	4,00	10,00	14,00
Nedre Tjørnadalsvatn	875,00	879,65	872,00	4,65	3,00	7,65

Høyeste flomvasstand i Karaldevatn er kote 880,65.

Overføringer:

Avløpet fra Skåråtjønn og to bekker – Giljafjellfeltet på 1 km² – føres til driftstunnelen for Bjølvo kraftverk.

Avløpet fra Karaldevatn (3,1 km²) overføres til Bjølsegrøvatn. Øvre del av Skoroelva (1,9 km²) føres over til Jaradalsvatn og tunnelen opptar også avløpet fra 0,55 km² nedbørfelt (vatn på kote 959). Det samlede avløp (6,05 km²) føres over til Bjølsegrøvatn.

Restavløpet fra Varlivatn (1,35 km²) føres over til Nedre Godalsvatn og sammen med avløpet fra dette restfelt (tilsammen 3,80 km²) føres avløpet over til Kistebotnane i Kassdalselva.

Avløpet herfra (3,80+1,10 km²) pumpes over til Nedre Tjørndalsvatn (2,30 km²) for videre overføring av det samlede avløp fra 7,20 km² nedbørfelt til Bjølsegrøvatn.

Reguleringsgrensene betegnes med faste og tydelige vasstandsmerker som Norges vassdrags- og energiverk godkjenner.

Vasstanden i Bjølsegrøvatn må ikke overstige øverste reguleringsgrense uten at flomløpskanalen er åpen.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes flomvassføringer ikke forhøyes. Heller ikke må lågvassføringen i Bjølvo forminskes til skade for andres rettigheter.

Forøvrig kan vasslippingen skje etter A/S Bjølvefossens behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder m. v. Norges vassdrags- og energiverk kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Norges vassdrags- og energiverk kan bestemme hvor damvokteren skal bo og at han skal ha telefon i sin bolig.

4.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Departementet skal bemerke:

Olje- og energidepartementet tilrår at Bjølvefossen A/S gis konsesjon for fortsatt regulering av Bjølvovassdraget i Kvam kommune. Konsesjon tilrås gitt på de vilkår og med det manøvreringsreglement som fremgår av Stortingets vedtak.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 gis Bjølvefossen A/S konsesjon for fortsatt regulering av Bjølvovassdraget på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 10. mai 1991.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for regulering i samsvar med det inntatte utkast i foredraget.

15. A/S Salten Kraftsamband.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Nord-Salten Kraftlag A/L.)

Olje- og energidepartementets samtykke 13. mai 1991.

«Det vises til Deres søknad av 29. august 1990.

I søknaden opplyses det at De har ervervet ca. 60 pst. av andelene i Nord-Salten Kraftlag A/L.

Ervervet er konsesjonspliktig idet A/S Salten Kraftsamband nå innehar mer enn 20 pst. av andelene i Nord-Salten Kraftlag A/L, som innehar vannfallrettigheter i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36, og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis A/S Salten Kraftsamband konsesjon for erverv av 60 pst. av andelene i Nord-Salten Kraftlag A/L.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.»

16. Nord-Østerdal Kraftlag.

(Ekspropriasjon m.v. for bygging av nytt Sølna kraftverk i Alvdal kommune i Hedmark fylke.)

Kongelig resolusjon 16. mai 1991.

Innledning

Den foreliggende sak gjelder søknad fra A/L Nord-Østerdal Kraftlag om ekspropriasjon av fall og grunn, samt tillatelse etter vassdragslovens §§ 104–106 for bygging av nytt Sølna kraftverk.

Saken har vært forelagt NVE som i sin innstilling av 5. november 1990 uttaler følgende:

«NVE har mottatt følgende søknad datert 19. februar 1990 fra Nord-Østerdal Kraftlag:

«Sølnavassdraget – søknad om ekspropriasjon av fall og grunn for bygging av nytt kraftverk

A/L Nord-Østerdal Kraftlag søker herved om tillatelse til å foreta de nødvendige ekspropriasjoner for bygging av et nytt kraftverk i Hedmark fylke, i henhold til vassdragsloven av 15. mars 1940.

I Sølnavassdraget er det i drift et kraftverk som ble bygget i 1915. Kraftverket er nå helt nedslitt, og A/L Nord-Østerdal Kraftlag øns-

ker derfor å bygge nytt kraftverk for fortsatt utnyttelse av vannet i vassdraget.

Ved bygging av nytt kraftverk vil fallhøyden øke til ca. 63 m med utnyttelse av mer vann enn i dag.

Det søkes om tillatelse til følgende inngrep i vassdraget:

- Bygging av inntaksdam med overløp/flomløp og tilhørende sperredammer.
- Bygging av inntak, 1 300 m tunnel og ca. 250 m rørgate.
- Bygging av kraftstasjon på høyde med eksisterende, men på østsiden, dvs. motsatt side av elva.
- Bygging av nødvendige anleggsveier og adkomstveier til damområdet og kraftstasjonsområdet.

En teknisk beskrivelse av anlegget, produksjon og økonomi er gjort i del 3. Del 4 omhandler fallrettigheter, eiendomsforhold og berørte parter.

Undersøkelser og uttalelser har ikke vist momenter mot utbygging og omtales i del 6.

Kontrakten med berørte grunneiere og forhandlinger for minnelige overenskomster er i gang og omtales i del 5.

Vi håper på en rask behandling av søknaden og står gjerne til tjeneste med spørsmål eller eventuelle andre opplysninger.»

Selve søknaden inneholder en detaljert teknisk beskrivelse av anlegget med tilhørende tegninger og beregninger. Det er også innhentet forhåndsuttalelser og enkelte mindre fagutredninger. Fagutredningene bygger for en del på Samlet plan materiale. I det etterfølgende gjengis søknadens sammendrag. Av det øvrige materialet gjengis enkelte utdrag som kan ha betydning for saken.

«A/L Nord-Østerdal Kraftlag søker om konsesjon for utbyggingen av nye Sølna kraftverk i Alvdal kommune i Hedmark.

Nye Sølna kraftverk vil erstatte eksisterende Sølna kraftverk som ble bygget i 1915 og er fullstendig nedslitt i alle komponenter.

Eksisterende Sølna kraftverk har en årsproduksjon på 2,1 GWh.

Ved utbygging av nye Sølna kraftverk vil 61–63 m fall utnyttes med nytt inntaksmagasin i området ved Malmtekta, ca. 1 km oppstrøms eksisterende inntaksmagasin.

Kraftstasjonen plasseres like ved eksisterende Sølna kraftverk, på motsatt side av elva.

Fra inntaksmagasinet føres vannet gjennom en ca. 1 150 lang tunnel og ca. 250 m lang rørgate frem til kraftstasjonen. De første ca. 150 m av rørgaten blir liggende i tunnelen, mens de siste ca. 100 m frem til kraftstasjonen vil bli liggende synlig.

Inntaksmagasinet er dannet ved bygging av en 13 m høy betong-hveldam med skulderdammer av betong med påfølgende fyllingsdammer. Inntaksmagasinet neddemmer, et areal på ca. 100 da. ved HRV.

Magasinet gir muilighet for døgnregulering for best mulgi kjøring av kraftverket vinterstid.

Neddemmingsområdet består hovedsaklig av skogsmark med lav og middels bonitet med hovedvekt av furu. Området berører 4 eiendommer.

Adkomst til damområdet skjer delvis på eksisterende traktorvei, hvor noe opprusting er nødvendig. Adkomst til kraftstasjonsområdet er foreslått tilknyttet eksisterende gårdsveg og plassert utenfor, og uten berøring av slagghaugene.

Overskuddsmassene fra tunneldriften er planlagt plassert som vist på oversiktstegning 738-13. Hvis steinmassene viser seg å være egnet kan det være aktuelt å bruke en del av massene til elveforbygning da behovet er tilstede i området.

Planlagt installasjon er på 2 × 2,7 MW. Produksjonen er beregnet til 15,9 GWh/år, forutsatt minstevannslipping på 500 l/s i sommerhalvåret og 80 l/s i vinterhalvåret.

Utbyggingskostnadene er beregnet til 46,09 mill. kr, som gir en utbyggingspris på 2,90 kr/kWh.

Utbyggingsprisen ligger i økonomiklasse 4 og vurdert som samfunnsøkonomisk forsvarlig.

Skadevirkninger som resultat av utbyggingen er begrensede. Ikke noe dyrket mark eller beite går tapt og ingen næringsgrunnlag berøres i vesentlig grad.

I de uttalelser og undersøkelser som foreligger er det ikke kommet frem argumenter mot utbyggingen.

Tiltak for å motvirke eventuelle uforutsette skadevirkninger som følge av utbyggingen må planlegges og utføres så snart slike virkninger er kjent.

Sølna kraftverk – hoveddata

Nedslagsfelt	289 km²
Årlig tilløp	142,2 mill. m³
Gjennomsnittsvannføring	4,51 m³/s
100-års flom	125 m³/s
Dimensjonerende flom (1 000 år)	175 m³/s
Påregnelig maksimal flom, PMF	430 m³/s
Reguleringer, inntaksmagasin	
– dimensjonerende flomvannstand	564,30 m.o.h.
– høyeste regulerte vannstand	562,50 m.o.h.
– laveste regulerte vannstand	562,00 m.o.h.
– regulert inntaksmagasin	0,05 mill. m³
Vannstand ved utløp	
– høyeste undervann	501 m.o.h.
– laveste undervann	498,8 m.o.h.
– vannstand v/10 m³/s	499 m.o.h.
Brutto fallhøyde	
– maksimum	63,5 m
– minimum	63,0 m
Turbin	
– horisontalakslet Francis	2 × 2,7 MW
– maks. slukeevne	2 × 5,0 m³/s
– turtall	500 o/min»

Kraftlaget har følgende planer for det gamle anlegget:

«a) Gammel inntaksdam. Jfr. vedlegg 7

H.h.v. nålestengsel og bjelkestengsel fjernes. Dammens overløp blir derved senket ca.

3,6 m. Dette skulle fortsatt kunne gi et tiltalende vannspeil i området, men den avdekkete strandlinjen må vel etterbehandles en del for å gi rask oppvekst av ny vegetasjon.

Ved en senking som angitt vil framtidige påkjenninger på den gamle damkonstruksjonen bli vesentlig redusert, slik at vedlikeholdsarbeider på denne da kan forenkles. Samtidig vil en unngå ytterligere jorderosjoner i nåværende strandlinje.

Om det blir krevd, kan mindre påstøpninger i åpninger for h.h.v. nålestengsel og bjelkestengsel redusere ovennevnte senking av overløpet, men en slik løsning vil øke dampåkjenningen tilsvarende.

b) Gammel kraftstasjon

Turbinrøret er nedgravd. Etter innvendig sandblåsing og maling ble det konstatert sterkt redusert godstykkelse pga. rustangrep. Det synes derfor nødvendig å støpe igjen rørinntaket. Med reduserte høyder for overløp i inntaksdam vil nemlig dette rørinntaket likevel komme under vann.

Mens maskiner og apparatanlegg i kraftstasjonen nærmest har bare antikvarisk verdi, er selve stasjonsbygningen i tre i rimelig bra stand. Dersom kraftstasjonen ikke forlanges fjernet, vil den med sine installasjoner kunne tjene som et instruktivt, teknisk museum. Ansvaret for dette måtte i så fall være NØK uvedkommende.»

I søknaden er beskrevet følgende angående minstevannføring, vannforsyning og manøvrering av kraftverket:

Minstevannføring

Foreslått minstevannføring iht. Samlet plan er 500 l/s i perioden 1. mai – 30. september og 80 l/s i perioden 1. oktober – 30. april.

Den utbygde elvestrekningen vil være lukket m.h.p. fiskevandring, samtidig som ca. halve strekningen er vanskelig tilgjengelig.

Elven er ikke benyttet som resipient. Sølna Vannverk har sitt inntak på elvestrekningen, hvor også kommunen har midlertidig vannforsyning.

Kommunen arbeider med å skaffe ny vannkilde da Sølna Vannverk i perioder ikke gir den kvalitet drikkevan burde ha.

Når det gjelder drikkevannsforsyning til eiendom, gnr. 20 bnr. 50, har eiendommen forsyning fra grunnvannsbrønn på eiendommen. Grunnvannet her er mer avhengig av vannstanden i Sølnadammen enn minstevannføringen. Fiskedammene på gården må sikres tilstrekkelig vanntilførsel, men her kan andre løsninger enn tilførsel i forhold til minstevannføring være aktuelle.

En løsning som kan være aktuell for vanntilførsel til Sølna Vannverk og gnr. 20 bnr. 50 er å ta vann fra det nye inntaksmagasinet i Malmtekta.

Tilførselsledningen for inntaket til Sølna vannverk kan forlenges til nye Sølna inntaksmagasin. Dette gir også mulighet for tilknytning for gnr. 20 bnr. 50 for nødvendig vanntilførsel. Fremføringen av tilførselsledningen bør skje på østsiden av elva. Dette vil sikre nødvendig vanntilførsel både til Sølna Vannverk og nevnte gård, og vannkvaliteten burde ikke forringes men heller bli bedre p.g.a. mindre partikkel- humustransport.

Ved framføring av vann fra det nye inntaksmagasinet i malmtekta-området kan det være aktuelt å se på muligheter for sandfiltrering av drikkevannet hvis vannkvaliteten ikke skulle være tilfredsstillende.

Ved sikring av vanntilførselen burde slipping av minstevann i vinterhalvåret kunne bortfalle. Dette ville også eliminere eventuelle ulemper/skader forårsaket av issvelling/flom.

Hensynet til den lokale fiskestammen burde også være oppfylt da vanntilførselen til fiskedammene på kvernhusøya vil sørge for tilførsel av vann til Sølnadammen (inntaksdam for eksisterende Sølna kraftverk).

I sommerhalvåret bør det slippes noe minstevann, men 250–300 l/s burde være tilstrekkelig m.h.p. fiskebestanden.

Store deler av sommerhalvåret vil også vannføringen være større en turbinslukeevnen, noe som betyr økt vannføring utover minstevannføringen. Det bør vel også nevnes at elva et lite synlig på den aktuelle strekningen.

Driftsformer, manøvrering

Kraftverket kjøres med to forskjellige driftsformer, kontinuerlig og start/stopp drift. Normalt vil stasjonen gå på kontinuerlig drift med justering i pådrag som reguleres av nivåforskjeller av vannstand i inntaksmagasinet.

Når pådraget går under 40–50 pst. av maksimalt pådrag for en maskin stopper maskinen automatisk og man går over til start/stopp kjøring.

Ved start/stopp kjøring bestemmes gunstigste kombinasjon av pådrag og kjøretid ut ifra beregnet tilsig.

Aggregatet vil da starte og stoppe regulert av HRV og LRV i inntaksmagasinet, eller via tvangsstyring fra driftssentral i Tynset.

Kjøringstid og pådrag må revurderes ut ifra magasinfyllingen i stopp-perioden.

Ved økt tilsig til 50 pst. av maks. pådrag går man over til kontinuerlig drift og automatisk regulering av pådrag for en konstant overvannstand.

Ved laveste tilsig vinterstid er det nødvendig å redusere pådraget ned mot 50–60 pst. (2,5 – 3,0 m^3/s) for å kunne ta effekttoppens varighet, 5–6 timer, i døgnet. Dette vil også være gunstig kjøring m.h.p. is-stuvningsproblemer i vassdraget nedenfor.»

Fra søknadens kap. 4 og 5 vedr. fallrettigheter og eiendomsforhold gjengis følgende:

«Fallrettigheter

Fallstrekningen mellom HRV i inntaksmagasinet ved Malmtekta og HRV i inntaksmagasinet for eksisterende Sølna kraftverk er innmålt.

De enkelte grunneieres ensidige fall langs strekningen framgår av tabell 4.1. I tillegg er byggherrens, A/L NØK, rettigheter i Sølnavassdraget vist på vedlagte oversiktstegning, vedlegg 5.

Fallrettigheter i naturhestekrefter er beregnet etter formelen Nat. Hk = 13,33 × fall × regulert vannføring. Regulert vannføring er fremkommet ved at midlere vannføring multipliseres med reguleringsprosenten for elven på den aktuelle strekningen. Reguleringsprosenten er igjen avhengig av hvor stor andel av

vannet som magasineres. Som bestemmende reguleringskurve er Folla benyttet.

Totalt må det erverves 198,67 Nat. Hk. fordelt på 5 grunneiere, vist i tabell 4.1.

Fallrettigheter

Gnr./Bnr.	Navn	Ensidig fall (m)	Qreg. (m^3/s)	Natur Hk
23/72	Bodil Oldertrøen, Tynset. Bente Oddlien, Alvdal	8,66	0,56	32,25
19/1	Harald Skaret	4,70	0,56	17,50
20/207	Erik Thorshaug	6,12	0,56	22,79
20/50	Inger Johanne Furuli	33,43	0,56	124,49
23/13	Bjarne Amundsplass	0,44	0,56	1,64

Eiendomsforhold

Eiendomsforholdene for utbyggingsområdet er vist på oversiktstegning nr. 738-13. Arealberegninger er beregnet ut ifra økonomisk kartverk for området i målestokk 1:5 000, og omfattet areal opp til 1 m over HRV. Liste over grunnerverv er gitt i tabell 4.2.

Området ved Malmtekta, hvor inntaksmagasinet er planlagt, består av skogsmark og myr med liten verdi som beitemark. Som skogsmark har området middels og lav bonitet. Treslaget er furu og vegetasjonstypen lavfuruskog.

Som viltbiotop betegnes området som relativt produktivt, men nevneverdige konflikter i forhold til viltinteressene forventes ikke.

Grunnerverv

Grunnerverv gjelder inntaksmagasinet og adkomstveier inkl. 1 m forsumpningsgrense, samt stasjonsområdet.

Tabell 4.2 Grunnerverv

Gnr./Bnr.	Navn	Areal i da.	Merknader
23/9	Håkon Øien	70	inkl. adkomstvei
19/1	Harald Skaret	7,5	
20/207	Erik Thorshaug	25	
20/50	Inger Johanne Furuli	12	inkl. adkomstvei
20/45	Johan Arne Kjølhaug	1–2	

Nord-Østerdal Kraftlag har følgende vurdering av skader og ulemper ved byggingen av Sølna Kraftverk:

«Utbyggingen berører ikke dyrket mark og bare en liten del, ca. 20 da, er dyrkbart. Områder med vesentlig betydning som beite for husdyr blir heller ikke berørt.

Tap av areal for de enkelte grunneierne medfører ingen konflikt m.h.t. næringsgrunnlag.

Det eksisterer ingen bebyggelse innenfor berørte områder for utbyggingen.

Området består av viktige tekniske kulturminner. Dette gjelder, ifølge Samlet Plan 004 både kraftstasjon- og damområder.

For øvrige brukerinteresser betegnes konfliktgraden som liten, se konsekvensklassifisering i Samlet Plan 004.»

Søknaden er sendt Fylkesmannen i Hedmark og Alvdal kommune til uttalelse. Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for naturforvaltning, kulturvernmyndighetene, skog- og landbruksmyndighetene er også bedt om uttalelse i saken. Planene er kunngjort i Norsk Lysingsblad og i lokalavisene og søknaden har vært lagt ut til gjennomsyn ved kommunekontoret i Alvdal.

Alvdal kommune har avgitt følgende uttalelse datert 21. juni 1990:

«For å få en ytterligere uttalelse når det gjelder friluftsliv og naturvern har rådmannen bedt Hovedutvalg for kultur og fritid, Hovedutvalg for teknisk sektor, Viltnemnda, Innlandsfiskenemnda og landbruksnemnda igjen å gi uttalelse. Kopi av mottatte utalelser fra landbruksnemnda, viltnemnda, hovedutvalg for kultur og fritid og innlandsfiskenemnda vedlegges.

Kort oppsummert er uttalelsene som følger:

- Landbruksnemnda forutsetter at eventuelle skader på vannforsyning til 12 bruk/villaer blir utbedret.
- Viltnemnda påpeker at det ved Malmtekta er overgang for elg på trekk mellom Baugsberget og Brottet/Gammelseterlia, og at trekkveien må legges noe lengre vest.
- Innlandsfiskenemnda krever at nedre del av Sølna, fra Sølna kraftverk til osen i Folla gis en minstevannføring som ivaretar elvas betydning som gyteelv for ørret i Glomma og Folla.
- Hovedutvalget for kultur og fritid ber om at anleggsarbeidene foregår skånsomt og i samråd med kulturetaten/konservator i området Lovise hytte.

Ved bruk av overskuddsmasser til elveforbygging vises til hovedutvalget tidligere uttalelse til tidligere søknad om bygging av flomforebygging. Det er viktig at den gamle tømmerforebyggingen ikke blir ødelagt.

Overskuddsmasser som plasseres sørvest for Lovises hytte må bli tilsådd og beplantet for å unngå skjemmende sår i terrenget.

Det er forøvrig ikke avdekket verneverdige kulturminner bortsett fra gruveminner i tilknytning til Smeltehytteområdet. Gangvei til Lovises hytte må etter anleggsperioden restaureres og sammen med stiene langs Sølna merkes og gjøres tilgjengelig for allmenheten.

I tillegg kommer de uttalelser som går fram direkte av kommunestyresak nr. 42/89.»

Nevnte kommunestyrevedtak nr. 42/89 er en forhåndsuttalelse til planene innhentet av søker. Uttalelsen er vedlagt søknaden og hovedinnholdet gjengis:

«De uttalelser som er innkommet fra de enkelte utvalg kan kort oppsummeres slik:

1. *Kultur- og landskapsvern*
- Anleggsveien må flyttes fra slagghaugene.
- Tunnelmassen må ikke plasseres ved slagghaugene
- Eksisterende vegetasjon langs Sølna bør i størst mulig grad tas vare på.

2. *Vannforsyning*
- Det forutsettes at utbyggingen ikke avskjærer kommunen fra midlertidig og permanent vannforsyning fra Sølna.

3. *Ulemper for landbruket*
- Vann til fiskedammer i området må sikres.
- Minstevannføringen må ikke være så lav at issvelling og isgangskader gjør skade på landbrukseiendommer.

Rådmannen slutter seg til de uttalelser som er framkommet og vil i tillegg påpeke at det i Sølnas nedre deler har vært flomproblemer de senere år, og at det forutsettes at en utbygging ikke forsterker disse problemene. Videre at det vurderes et samarbeid med vassdragsvesenet når det gjelder flomforebygging i samme område.»

Fylkesmannen i Hedmark har i oversendelsesbrev av 30. juli 1990 uttalt:

«Søknaden har vært forelagt Alvdal kommune, som har innhentet uttalelse fra landbruksnemnda, vilnemnda, innlandsfiskenemnda og hovedutvalget for kultur og fritid. I kommunens svarbrev av 21. juni 1990 (kopi vedlagt) vises det til kommunens tidligere behandling av saken i kommunestyresak 42/89. For øvrig aksepterer kommunen søknaden under forutsetning av at blant annet:

- eventuelle skader på vannforsyning til 12 bruk/villaer blir utbedret
- nedre del av Sølna gis en minstevannsføring som ivaretar elvas betydning som gyteelv for ørret i Glomma og Folla
- anleggsarbeidene foregår skånsomt og i samråd med kultureteten/konservator

I tillegg forutsetter kommunen at det tas spesielle landskapsmessige og viltmessige hensyn ved anleggsarbeidet og at det tas hensyn til de kulturhistoriske verneverdiene i og ved vassdraget.

Søknaden har vært forelagt Hedmark fylkeskommune, som har innhentet uttalelse fra Hedmark Energi AS (kopi vedlagt). Hedmark fylkeskommune viser til denne uttalelsen hvor det blant annet framgår at:

- «Vassdraget er uregulert, noe som av den grunn vil gi en meget skjev produksjonsfordeling mellom 3,8 GWh vinterkraft (24 pst.) og 12,1 GWh sommerkraft (76 pst.). Forholdet til det alminnelige vinterkraftforbruket, som anslagsvis ligger på ca. 70 pst. av årsforbruket, er tilsvarende ugunstig.»
- «En utbygging av Sølna vil bidra til en økning av et allerede relativt stort overskudd av sommerkraft innen fylket som vil vare ved i mange år framover. Den relativt beskjedne produksjon i vinterperioden vil bidra lite til bedring av vinterkraftbalansen.»
- «Prosjektet (vil) gi en negativ nytteverdi på – 1,83 mill. kr. Ut fra en samlet vurdering må prosjektet sies å ligge på grensen av akseptabel samfunnsøkonomisk rentabilitet. Ved en bedriftsøkonomisk betraktning ved f.eks. 15 år annuitet og 12 pst. rente vil produksjonskostnadene bli ca. 45 øre/kWh, alternativt ved 20 år ca. 41,8 øre/kWh. Til sammenligning ligger engroskraftprisen fra HEAS i 1990 på 34,7 øre for vinterperioden og 28,3 øre for sommerperioden.»
- I h.t. forslag om ny energilov, Ot.prp. nr. 43 Om lov om produksjon, omforing, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. heter det:

  «I energiverk som har egenproduksjon, bør det etableres et klart skille mellom produksjon og fordeling i form av selvstendige resultatenheter.»

  For at en slik organisasjonsform skal fungere, må det være en betalingsvillighet for omsetningsleddet mot produsent, og i dette tilfelle er det en relativt høy kraftpris i forhold til dagens markedspris.»

Fylkesmannens miljøvernavdeling har tidligere, i notat av 28. mai 1990 til Direktoratet for naturforvaltning og Statens forurensningstilsyn, gitt en vurdering av de miljøvernfaglige forholdene i tilknytning til konsesjonssøknaden. Kopi av notatet er vedlagt. Det går fram av dette at det aktuelle anleggsområdet ikke synes å ville berøre vesentlige regionale naturvern-, vilt- eller friluftslivsinteresser. Den reduserte fiskeproduksjonen på den berørte elvestrekningen forutsettes kompensert ved fiskeutsettinger. For øvrig forutsetter fylkesmannen at det blir fastsatt en minstevannsføring som er tilstrekkelig til å ivareta fiskeinteressene i elva. Et konkret forslag til bestemmelser om minstevannføring vil bli fremmet av Direktoratet for naturforvaltning.

Ut fra en vurdering av forurensningssituasjonen i vassdraget synes det heller ikke å være grunnlag for vesentlige innvendinger mot den omsøkte reguleringen. Når det gjelder eventuell forurensning og utslipp i forbindel-

se med selve anleggsarbeidet (sanitæravløp, avløp fra tunneldrift m.v.), forutsettes dette tatt opp i egen søknad om tillatelse etter forurensingsloven i god tid før eventuell anleggsstart.

For øvrig vil en gjøre oppmerksom på at Sølna vannverk, som drives av Alvdal kommune, har inntak ca. 500 meter nedstrøms den planlagte dammen. Dette inntaket kan neppe benyttes dersom den omsøkte utbyggingen gjennomføres.

Under forutsetning av at de krav Alvdal kommune har stilt for å ivareta hensynet til naturmiljø og kulturhistorie blir imøtekommet, kan fylkesmannen etter en samlet vurdering akseptere at søknaden fra Nord-Østerdal kraftlag om konsesjon for ombygging og utvidelse av Sølna kraftverk blir innvilget. Fylkesmannen vil imidlertid, på bakgrunn av kraftforsyningssituasjonen i landet generelt og i Hedmark spesielt, stille spørsmål ved den samfunnsøkonomiske berettigelsen av en ny utbygging i Sølna på det nåværende tidspunkt.»

Hedmark fylkeskommune har i brev 18. juli 1990 avgitt uttalelse vedrørende kulturvern. Forøvrig er uttalelse fra Hedmark Energi mottatt og referert av fylkesmannen, jfr. foran.

«Kulturvernseksjonen i Hedmark fylkeskommune har ingen merknader til de konkrete planer ut over det som allerede er blitt påpekt av Universitetets Oldsaksamling, Musea i Nord-Østerdalen og Riksantikvaren.

Området har store verdier når det gjelder kulturminnevern. Dette gjelder først og fremst nyere tids kulturminner med tilknytning til gruvedrift. Denne siden er godt dokumentert av Musea i Nord-Østerdalen etter oppdrag fra Norsk Vandbygningskontor (del 6). Det er viktig at de registrerte kulturminnene blir tatt hensyn til i det videre arbeid.

Når det gjelder muligheten for bevaring av den gamle kraftstasjonen vil det bli foretatt en besiktigelse fra kulturvernseksjonens side i nærmeste framtid. Det vil i løpet av denne uke bli tatt kontakt med regionkonservator Per Hvamstad i Nord-Østerdalen om saken.

Vi vil understreke at hvis det blir oppdaget fornminner ved tiltak i marken i reguleringsområdet, skal arbeidet stanses i den utstrekning det kan berøre fornminnene eller deres sikringssoner på 5 m. Iflg. Lov om kulturminner av 9. juni 1978 § 8 skal Oldsaksamlingen kontaktes umiddelbart i slike saker.

Forøvrig slutter vi oss til de merknadner og vurderinger som er fortatt fra Riksantikvarens side i brev av 26. juni 1990.»

Nevnte uttalelser fra *Oldsaksamlingen* og *Musea i Nord-Østerdalen* er også forhåndsuttalelser i saken innhentet av søker. Oldsaksamlingen hadde ikke merknader til utbyggingen. Konklusjonen i rapport av 20. desember 1989 fra Musea i Nord-Østerdal refereres:

«Verneinteressene knytter seg fyrst og fremst til området nedafor Sølndammen og brua, på området der Lovise Hytte låg og ein framleis kan finne mange rester etter verksemd. Framføring av veg må skje svært varsomt, det same gjeld arbeidet med ny kraftstasjon. Lagring av fyllmasse i slagghaugområdet må ikkje skje.

Ved dammen og damområdet har vi også funne gruveminner, ein gruveinngang – Malmtekta – og andre spor etter gruveminner. Kulturminner som dyregraver, kolmiler mm har vi ikkje funne. Sett frå kulturvernsynsstad vil det vera synd om Malmtekta skulle øydeleggjast, da dette gruveholet har gitt navn til området. Det bør vurderast om dammen kan flyttast litt.

Sjølv om vi er bedt om å registrere kulturminner, vil vi ikkje la vera å nemne dei naturverdiane som knyter seg til Nedre Sølna. I vernearbeidet må vi sjå natur- og kulturminne i samanheng, og i så måte fører kraftverkutbygginga til klåre inngrep.

Utfrå ei samla vurdering vil vi ikkje gå mot planane, men Smeltehytteområdet må skånast, då dette er eit av dei viktigaste kulturminna i Alvdal kommune.»

Fylkeslandbruksstyret i Hedmark har i møte 28. juni 1990 tilrådd konsesjon og har forøvrig ikke merknader til planene.

Direktoratet for naturforvaltning har følgende konklusjon på en lengre uttalelse datert 19. september 1990:

«Konsekvensene av utbyggingen blir størst når det gjelder landskap, friluftsliv og fisk. Konsekvensene for landskap, geologi og friluftsliv er knyttet til selve elvegjelet som en særegen naturform og som attraksjon. Elvegjelet og det nærliggende landskapet må skånes best mulig for inngrep slik at en fortsatt kan observere prosessene mellom vannkreftene og fjellet. Dette må gjøres ved å sikre adkomst til elvegjelene, spesielt adkomsten til gjelet nedstrøms den gamle dammen der en kan komme helt ned i bunnen av gjelet.

Kulturlandskapet må bevares på best mulig måte ved at adkomstveger og kraftstasjon tilpasses landskapet. Dette kan gjøres ved bl.a. å legge adkomstvegen lengst inn mot lia slik at slagghaugområdet unngås.

Fiskeproduksjonen vil etter all sannsynlighet gå ned etter reguleringen noe som må kompenseres med utsettinger. For å holde vannføringen på et visst nivå er det en forutsetting at minstevannsføringen blir som foreslått i våre forslag til vilkår.

Ut fra fylkesmannen i Hedmarks uttalelse datert 2. august 1990 går det fram at det er et overskudd av sommerkraft i fylket. Det går også fram at vinterkraftproduksjonen ved dette kraftverket blir beskjeden. Økonomien i prosjektet er og på grensen av samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

Direktoratet vil på grunn av våre faglige vurderinger, og opplysninger om prosjektets lønnsomhet og fylkets kraftoverskudd støtte opp om fylkesmannens kommentar om at prosjektet ikke synes å ha noen samfunnsøkonomisk berettigelse på det nåværende tidspunkt. Vi mener likevel at konsekvensene ved en utbygging ikke er store nok til å gå i mot utbytggingen.

Forslag til vilkår
(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sørge for at forholdene i Sølnavassdraget er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjoner og overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av reguleringene forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i områder som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad.

Av hensyn til friluftslivet må konsesjonæren videre sørge for at stien på sørvestre side av elvegjelet nedstrøms den gamle dammen blir bevart i sin nåværende tilstand som adkomst til bunnen av elvegjelet.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områder som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte og indirekte berøres av utbyggingen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle vilkår forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt i hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Forslag til minstevannføring

Konsesjonæren plikter av hensyn til fisket å slippe følgende vannmengder i Sølna målt ved dam:

1. mai – 30. september ..... 0,5 m³/s
1. oktober – 30. april ..... 0,08 m³/s»

Statens forurensningstilsyn har i sin uttalelse av 24. juli 1990 gjort følgende vurdering av virkningene på forurensningsforholdene:

«Sølna vannverk og en midlertidig kommunal vannforsyning har inntak på den berørte elvestrekningen. I tillegg har et gårdsbruk sin vannforsyning fra en grunnvannsbrønn ved elven. Ulempene som måtte oppstå som følge av utbyggingen kan best løses ved å flytte vanninntakene oppstrøms den nye inntaksdammen til kraftverket. Vi forutsetter at en slik løsning blir valgt.

En undersøkelse av vannkvaliteten i Sølna viser at vannet er lite påvirket av forurensninger. Omlag 10 gårdsbruk drenerer mot elvestrekningen mellom inntak og utløp fra kraftverket, men det antas reduksjon i vannføringen ikke vil få vesentlige følger for vannkvaliteten. Nedstrøms kraftverket vil vannføringen bære preg av start-stopp kjøringen av kraftverket. I perioder kan derfor Sølna ned mot samløpet med Folla få dårligere vannkvalitet. SFT foreslår derfor at det i en eventuell tillatelse til nybygging tas med to vilkår etter forurensningsloven (§ 11):

Utbygger plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
- å bekoste oppfølgingsundersøkelser av forurensningsforholdene i Sølna.

Det skal slippes minstevannføring fra inntaksdammen på 0,5 m³/sek i perioden 1. mai 31. september og 0,08 m³/sek i perioden 1. oktober 30. april.»

Riksantikvaren har i brev av 26. juni 1990 uttalt:

«Riksantikvaren er tilfreds med de utredninger som er foretatt for kulturminnevernets del i forbindelse med søknaden. Området er tidligere vurdert i forbindelse med Samlet plan og ble utredet å ha store kulturhistoriske verdier knyttet til et samlet kulturminnevern.

Det synes som om de største skadevirkninger av en eventuell utbygging vil kunne skje i forhold til nyere tids kulturminner knyttet til gruve- og smeltehyttedrift og kraftproduksjon.

Utredningen av nyere tids kulturminner understreker verdiene som knytter seg til gruvedrift ved Malmtekta. Det er beklagelig om disse blir neddemt i inntaksmagasinet, men Riksantikvaren finner det ikke rimelig å gå imot den omsøkte utbygging av denne årsaken, forutsatt at det ikke finnes tilfredsstillende alternativer. Vi ønsker imidlertid at det gjennomføres en nødvendig dokumentasjon av disse kulturminner, dersom denne mangler, før en eventuelle utbygging.

Når det gjelder de videre konsekvenser av en eventuell utbygging, forholder Riksantikvaren seg til utbyggers forutsetninger om at deponering av overskuddsmasser nå er plan-

lagt i et område som ikke berører området for Lovise Smeltehytte med slagghauger og tilknyttede kulturminner.

Vi vil understreke de kulturhistoriske verdiene knyttet til dette miljøet og behovet for at en også anlegger tilkomst til kraftstasjonsområdet med varsomhet. Det samme vil gjelde kraftstsjonen.

Når det gjelder den gamle kraftstasjonen, vil Riksantikvaren bare henvise til tiltakshavers påpeking av mulighetene for en bevaring av stasjonsbygning og teknisk utstyr. Det må være opp til kulturminnevern og museumsvesen lokalt å vurdere om en slik bevaring er ønskelig og ta et eventuelt initiativ i en slik retning.

Riksantikvaren har ellers ingen kommentarer til at konsesjonssøknaden eventuelt skulle innvilges.»

Nord-Østerdal Kraftlag har ved brev av 9. oktober 1990 kommentert de innkomne uttalelser slik:

«– Uttalelse av 21. juni 1990 fra Alvdal kommune
Ingen vesentlige kommentarer til uttalelsen.
– Uttalelse av 26. juni 1990 fra Riksantikvaren
Riksantikvaren ønsker nødvendig dokumentasjon når det gjelder ev. kulturminner i neddemmingsområdet. Etter vår oppfatning er denne dokumentasjonen tilstrekkelig ivaredtatt av Musea i Nord-Østerdal. Dette er også regionkonservator Per Hvamstad enig i (i.h.t. telefonsamtale 4. oktober 1990).
Ellers er kommentarene fra Riksantikvaren å forstå som en generell kommentar. Dette ble bekreftet av saksbehandler Even Gaukstad der i telefonsamtale 4. oktober 1990.
– Uttalelse av 28. juni 1990 fra Hedmark Fylkeslandbruksstyre
Ingen vesentlige kommentarer til uttalelsen.
– Uttalelse av 28. juli 1990 fra Hedmark Fylkeskommune
Ingen vesentlige kommentarer til uttalelsen.
– Uttalelse av 24. juli 1990 fra SFT
Ingen vesentlige kommentarer til uttalelsen.
– Uttalelse av 30. juli 1990 m/vedlegg fra Fylkesmannen i Hedmark

1. Korreksjon til kommentar fra Hovedutvalget for kultur og fritid:
«– men rørgata vil ødelegge deler av den gamle «vegen ned til området (Lovise hytte).»
Dette er ikke tilfelle. Påhugget anleggets nedenfor eksisterende gammel veg.
2. Anleggsvegen til krafstasjonsområdet bør kunne legges som foreslått i konsesjonssøknaden, og det uten at dette skulle komme i konflikt med slagghaugene. Dette bør kunne avklares ved en befaring med representanter fra kultursiden og fra oss.
3. Korreksjon vedr. deponering av tunnelmassen:
Tunnelmassen er foreslått deponert på et område i god avstand fra slagghaugene og ikke «ved» disse. Dette er gjort nettopp for å ivareta slagghaugene.
Vedr. utnyttelse av tunnelmassene har vi foreslått at overskuddsmassen benyttes til vegformål og elveforbygning. Dette under forutsetning av at de er egnet for slike formål.
4. Kommentarer til uttalelser fra Hedmark Energi A/S:
Etter HEAS' oppfatning bør årlige drifts- og vedlikeholds kostnader for kraftverket ligge nærmere 2 % av den totale investering, og ikke være 1 % som beregnet.
For flere konkrete vannkraftutbygginger er disse kostnadene blitt inngående vurdert. Bl.a. har Vestfold Kraftselskap beregnet drifts- og vedlikeholdskostnader for flere lavtrykksanlegg til ca. 2 øre pr. produsert kWh. For Sølna kraftverks vedkommende vil disse kostnadene bli under 1 % av de samlete investeringskostnadene. Dette underbygger de berekninger en her har foretatt.
Generelt mener vi at anleggets størrelse og driftsopplegg skulle tilsi at de årlige drifts- og vedlikeholdskostnader blir relativt meget lave.

– Uttalelse av 19. september 1990 fra direktoratet for naturforvaltning.
Krav fra SFT og DN når det gjelder minstevannføring, er som tidligere foreslått i konsesjonssøknaden satt til
01.05 - 30.09: 0,5 m^3/sek.
01.10 - 30.04: 0,08 m^3/sek.
For prosjektet vil dette utgjøre et årlig produksjonstap på gjennomsnittlig 0,84 GWh, dvs. ca. 5 % av årsproduksjonen. Dette medfører et årlig inntektstap på ca. 300.000,- kr. Samtidig blir nytteverdien redusert til det halve, dvs. fra 8,3 mill. til 4,3 mill. kr.
Ser en samtidig på behovet for minstevannføring, er dette i hovedsak vurdert i forhold til fiske/fiskeproduksjon. Ulempene omkring dette er vurdert/kommentert av forskjellige instanser uten at en har nevnt den positive virkning et nytt inntaksmagasin vil få for økt fiske/fiskeproduksjon.
Selv en beskjeden vannføring om vinteren vil kunne forårsake isoppbygging med etterfølgende flomskader. Etter vår oppfatning bør derfor denne vintervannføringen være så liten som mulig.

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) bemerker:

Søknaden fra Nord-Østerdal Kraftlag (NØK) gjelder ekspropriasjon av fall og grunn samt tillatelse etter vassdragslovens § 104-106 for bygging av Sølna kraftverk. Hele fallet utgjør 488 nat.hk. og ervervskonsesjon er ikke nødvendig. Sølna er ei sideelv til Folla/Glomma i Alvdal kommune i Hedmark fylke. Utbyggingen omfatter bare nederste del av Sølna like ovenfor samløpet med Folla.

Nye Sølna kraftverk erstatter et gammelt nedslitt kraftverk fra 1915. Fallhøyden økes fra ca. 15 m til 63 m, og inntaket flyttes ca. 1 km fra nåværende inntaksdam til nytt inntaksmagasin ved Malmtekta. Det blir bygd en

ca. 13 m høy inntaksdam. Inntaksmagasinet reguleres 0,5 m for korttidsregulering. Fra inntaksmagasinet ledes vannet i en ca. 1150 m lang tilløpstunnel og ca. 250 m lang rørgate fram til kraftstasjonen. De siste 100 m av rørgata blir liggende i dagen. Ny kraftstasjon blir liggende i dagen på motsatt side av elva i forhold til eksisterende kraftstasjon.

I forbindelse med ny kraftstasjon og dam bygges det noen kortere adkomstveier. Noe av tippmassene benyttes til dam- og vegarbeidene i området. Noe masse kan ev. brukes til erosjonssikring. Overskuddsmasse legges i tipp. Massetak i forbindelse med dambyggingen er planlagt rett vest for damstedet.

Kraftverket får en installasjon på 2 x 2,7 MW, og midlere årsproduksjon er beregnet til 15,9 GWh/år. Tilsiget er uregulert og kraften fordeler seg slik: 3,8 GWh/år vinterkraft og 12,1 GWh/år sommerkraft. Utbyggingen er av søker kostnadsberegnet til 46,09 mill.kr. pr. 1. januar 1989. Dette gir en utbyggingskostnad på 2,90 kr./kWh.

Nord-Østerdal Kraftlag har foreslått at minstevannføringen forbi kraftverket settes til 0,5 m^3/s om sommeren og 0,08 m^3/s om vinteren. Kraftlaget vil også opprettholde eksisterende inntaksmagasin, men med vannstand ca. 3,6 m lavere enn i dag. Dammen er gammel, og lavere vannstand vil redusere påkjenningene og derved også redusere framtidig vedlikehold. Kraftlaget er villig til å la andre overta det gamle kraftverket for museumsbruk.

Prosjektet er vurdert i Samla Plan etter ulike alternativer med reguleringer og overføringer. Av de prosjektene som tidligere er vurdert i Samla Plan ble det minst konfliktsfylte plassert i kat. II, gruppe 6. Nytt alternativ med bygging av nytt Sølna kraftverk, men uten konfliktfylte overføringer og reguleringer er siden omgruppert til kat. I i Samla Plan.

Skader ulemper og fordeler

I forbindelse med etableringen av nytt inntaksmagasin blir ca. 100 da. skogsmark med lav bonitet neddemmet. Spor etter gruvedrift ved Malmtekta vil også bli neddemmet.

Bortsett fra det gamle inntaksmagasinet, er elvestrekningen som bygges ut svært trang, og vannføringsreduksjonen får her mindre betydning. Senkingen av vannstanden i det gamle inntaksmagasinet kan bli skjemmende til ny vegetasjon er etablert i strandsonen. Det kan også i flomperioder ventes noe erosjon i utløpet til det gamle inntaksmagasinet.

Kraftselskapet har endret planene slik at miljøet ved smeltehytta nedenfor selve kraftstasjonen ikke berøres.

Kraftverket vil måtte baseres på «start/stopp-kjøring» i perioder med lite tilsig. Dette vil medføre vannstandsendringer i inntaksmagasinet inntil 0,5 m, og endringer i vannføringen i Sølna nedenfor kraftverket ned mot samløpet med Folla. Vannføringsendringene kan ha en viss betydning for fiske- og forurensnignsforholdene på denne strekningen.

Om vinteren kan start/stopp-kjøringen av kraftverket medføre isproblemer på streknignen nedenfor kraftverket ned mot Folla.

Sølna vannverk har inntak i det gamle inntaksmagasinet, og det er også noen brønner som påvirkes av vannstanden i elva på den utbygde strekningen.

Vurderinger av andre

Vi viser til de innkomne uttalelsene som er gjengitt foran. Av de som har uttalt seg er det ingen som går mot utbyggingen, men enkelte bl.a. fylkesmannen i Hedmark og Direktoratet for naturforvaltning mener at kraftsituasjonen tilsier at en vurderer å utsette prosjektet.

DN og SFT mener at det må fastsettes minstevannføring på 0,5 m^3/s om sommeen og 0,08 m^3/s om vinteren.

Riksantikvaren mener at det må tas hensyn til kulturminner fra gruvetiden i området nedenfor kraftstasjonen.

Fra Alvdal kommune påpekes at utbyggingen ikke må hindre privat og kommunal vannforsyning fra Sølna. Fare for issvelling og isganger påpekes også av kommunen som fyrukter at for lav minstevannføring kan gi slike problemer om vinteren.

NVE's vurdering

Av det innkomne materialet går det klart fram at det ikke er innvendinger mot byggingen av nytt Sølna kraftverk. Skadene ved utbyggingen er ikke av særlig betydning, og det er ved prosjekteringen tatt vesentlige hensyn til interesser som prosjektet kunne komme i konflikt med.

Utbyggingen vil gi 15,6 GWh/år i gjennomsnitt. Pga. at tilsiget er helt uregulert (inntaksmagasinet regnes ikke som regulering), vil bare 20 % av kraften være vinterkraft. Beregnet i samkjøring vil 12,5 GWh/år i gjennomsnitt være fastkraftbidrag. Kostnaden er pr. 01.01.1989 beregnet til 46,09 mill.kr tilsvarende 2.90 kr/kWh. Nyttefaktoren er beregnet til 1,12.

Gamla Sølna kraftverk produserer 2,1 GWh/år i middel, og det vil ikke være lønnsomt å drive og vedlikeholde dette i noen særlig tid.

Konklusjon

På bakgrunn av den lille andelen av vinterkraft må utbyggingen karakteriseres som noe

dyr i forhold til andre utbygginger. Men i tråd med prinsippet om mer markedsbasert kraftomsetning overlates konsesjonssøkeren den økonomiske risikoen for bygging og drift av kraftverket.

NVE tilrår at Nord-Østerdal Kraftlag gis tillatelse til bygging av Sølna kraftverk i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 på de vilkår og forutsetninger som framgår av innstillingen og vedlegg.

Ekspropriasjonstillatelse vedrørende manglende fallrettigheter anbefales likeledes gitt, jfr. vassdragslovens § 148.

Ekspropriasjonssøknaden omfatter 116,5 da. grunnareal. NVE anbefaler også at tillatelse til ekspropriasjon gis i samsvar med vassdragslovens § 62.

Søknad vedrørende elektriske installasjoner og kraftledninger

NVE har mottatt søknad etter energiloven av 29. juni 1990 vedrørende de elektriske installasjoner i kraftverket samt tilknytning til eksisterende 22 kV nett.

Søknaden behandles som egen sak, men skal i henhold til NVE's rutiner samordnes med vassdragssaken.

Det er ikke framkommet innvendinger angående de elektriske anlegg.

Endelig vedtak om de elektriske anlegg og kraftledningen vil bli fattet av NVE når tillatelse til utbygging i henhold til vassdragsloven foreligger.

Bemerkning til vilkårene i.h.t. vassdragsloven

Forurensning, post 1

Vilkåret er som foreslått av SFT i medhold av forurensningslolven.

Naturforvaltning, post 2

Forslaget er som foreslått av DN. Forslaget er omfattende for en såvidt liten utbygging. Det forutsettes at DN vurderer ev. pålegg nøye med hensyn til nytte/kostnad. Forslaget er i samsvar med nye standardvilkår som NVE og DN er blitt enige om. I pkt. II og III er betegnelsen «reguleringene» erstattet med utbyggingen fordi denne saken ikke omfatter reguleringer i lovens forstand.

Terskler m.v. post 3

NVE foreslår det generelle vilkåret som gir departementet adgang til å pålegge utbyggeren å bygge terskler, foreta elvekorreksjoner, erosjonssikring m.v.

Kraftlaget har tenkt å beholde en viss vannstand i eksisterende inntaksmagasin. Dvs. manøvreringsinnretningene fjernes slik at vannstanden blir 3,6 m lavere enn i dag. Eksisterende dam er gammel, og lavere dam vil gi mindre belastninger på dammen, og derved mindre vedlikehold. Kraftlaget stiller seg åpent for en diskusjon om en mindre påstøpning i damløpene slik at vannstanden blir noe høyere. NVE vil ikke nå ta stilling til hvilken vannstand som skal fastsettes for det gamle inntaksmagasinet, men vil la spørsmålet inngå i den terskelplanen som skal utarbeides for den utbygde elvestrekningen i henhold til foreslått vilkår.

Rydding av neddemmingsområdet, post 4

Vanlig vilkår om rydding av neddemmingsområdet for inntaksmagasinet er tatt med.

Godkjenning av planer m.v., post 5

Vanlig vilkår om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v. er tatt med.

Byggefrister, post 6

Vanlig vilkår om byggefrister er tatt med.

Reguleringshøyder i inntaksmagasinet, minstevannføringer, post 7

Det er fastsatt reguleringsgrenser for inntaksmagasient. Vannstanden kan reguleres 0,5 m for korttidsregulering.

Det fastsettes en minstevannføring på 0,5 m^3/s fra 1. mai til 30. september og 0,08 m^3/s fra 1. oktober til 30. april.

Det forutsettes at kraftverket kjøres slik at større isproblemer såvidt mulig unngås.

Sakens dokumenter vedlegges.

Behandlet i NVE's råd 29. oktober 1990. Rådet sluttet seg enstemmig til anbefalingen fra NVE's administrasjon.

NVE's forslag til vilkår for A/L Nord-Østerdal Kraftlag for tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 samt §§ 62 og 148 til bygging av Sølna kraftverk i Alvdal kommune i Hedmark fylke.

1.

(Forurensning)

Utbyggeren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
- Å bekoste oppfølgingsundersøkelser av forurensningsforholdene i Sølna.

2.

(Naturforvaltning)

I.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sørge for at forholdene i Sølnavassdraget er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig.
b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak.
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjonen utformes slik at tap av fisk reduseres.
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for naturforvaltning å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i områder som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og utbygging tas vare på i størst mulig grad.

Av hensyn til friluftslivet må konsesjonæren videre sørge for at stien på sørvestre side av elvegjelet nedstrøms den gamle dammen blir bevart i sin nåværende tilstand som adkomst til bunnen av elvegjelet.

IV.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områder som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte og indirekte berøres av utbyggingen.

V.

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI.

Alle vilkår forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelse av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

3.

(Terskler m. v.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

4.

(Rydding i neddemmingsområdet)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

5.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for utbyggingen. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE's samtykke.

6.

(Byggefrister m. v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

Dersom disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, faller tillatelsen bort i samsvar med vassdragslovens § 111.

7.

(Reguleringshøyder, minstevannføringer)

Høyeste driftsvannstand i inntaksmagasinet skal være kote 562,50, og laveste driftsvannstand skal være kote 562,00 målt ved damanlegget. Høydene refererer seg til Statens Kartverks kotesystem av 1954.

Fra inntaksdammen ved Malmtekta skal det slippes slike minstevannføringer:

I perioden 1. mai til 30. september 0,50 m^3/s.
I perioden 1. oktober til 30. april 0,08 m^3/s.

Minstevannføringsslippingen skal være kontrollerbar.

Innkomne uttalelser til departementet:

Hedmark fylkeskommune, avdelingen for kommunal veiledning, uttaler følgende i brev av 27. desember 1990:

«Hedmark fylkeskommune, kommunalavdelingen, viser til tidligere korrespondanse i forbindelse med bygging av nytt kraftverk i Sølnavassdraget, hvor en har innhentet uttalelse fra Hedmark Energi AS, (referert i oversendelsen fra OED av 9. november 1990.). Her fremgår det at det er betenkeligheter med hensyn til lønnsomheten i prosjektet.

Kommunalavdelingen har utover dette ingen vesentlige merknader til søknaden.»

Alvdal kommune ved rådmannen uttaler følgende i brev av 4. januar 1991:

«Deres brev av 9. november 1990.

Alvdal formannskap behandlet saken i møte den 19. desember 1990. Kommunestyret vil først kunne behandle den i møte den 30. januar 1991, dessverre.

Formannskapets innstilling til kommunestyret er enstemmig og har slik ordlyd:

«Alvdal kommunestyre har ingen spesielle merknader til den foreliggende innstillingen og vedtar å anbefale at Nord-Østerdal Kraftlag får tillatelse til ekspropriasjon av fall og grunn på de vilkår som er skissert.»

Dette til orientering.»

Alvdal kommune ved kommunestyret fattet følgende enstemmige vedtak den 4. februar 1991:

«Alvdal kommunestyre har ingen spesielle merknader til den foreliggende innstillingen og vedtar å anbefale at Nord-Østerdal Kraftlag får tillatelse til ekspropriasjon av fall og grunn på de vilkår som er skissert.»

Kommunaldepartementet uttaler følgende i brev av 16. januar 1991:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 9. november 1990.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk datert 5. november 1990 vedrørende ovennevnte sak.»

Landbruksdepartementet uttaler følgende i brev av 24. januar 1991:

«Vi viser til Deres brev av 9. november 1990 vedrørende ovenstående.

Landbruksdepartementet tilrår at Nord-Østerdal Kraftlag gis konsesjon på bygging av

Nord-Østerdal Kraftlag

Sølna Kraftverk

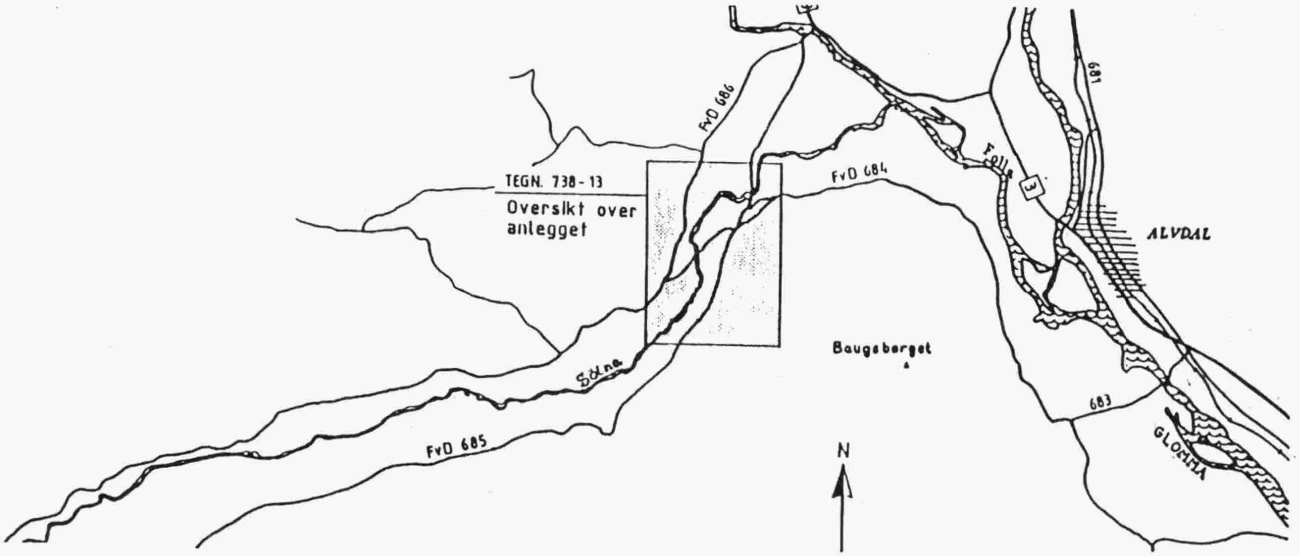

TEKNISKE DATA

HRV	562.5 m.o.h
LRV	562.0 m.o.h
Fallhøyde	62.5 m
Nedslagsfelt	289 km2
Middelvannføring	4.51 m3/s
Maks. turbinslukeevne	10.0 m3/s
Turbininstallasjon	2×2.7 MW

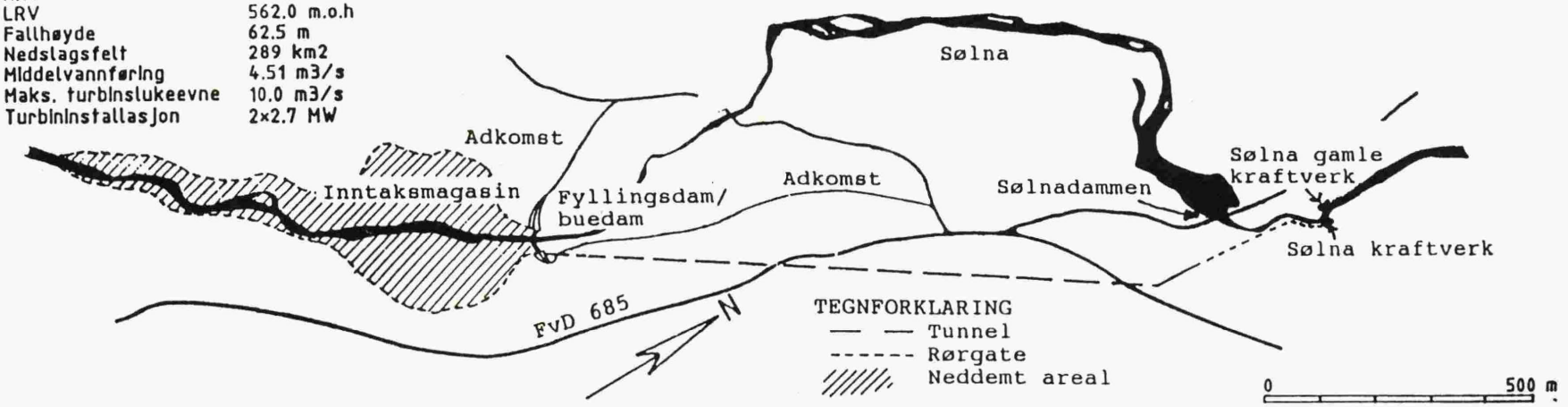

nye Sølna kraftverk i Alvdal. Landbruksdepartementet slutter seg til de merknader og forutsetninger som er anført av Fylkeslandbruksstyret i Hedmark og Landbruksnemnda i Alvdal (se vedlegg).»

Landbruksnemnda i Alvdal fattet følgende enstemmige vedtak den 14. mai 1990:

«Saken er tidligere behandlet av landbruksnemnda i møte den 20. september 1989 under samme saksnummer. I saksutredningen da ble det pekt på fiskedammer og vannsforsyning på gnr. 20, bnr. 50, Kvernhusøien, som ville bli berørt av utbyggingen. Dette er det tatt hensyn til nå i planen.

I uttalelse fra Senter for jordfaglig miljøforskning/Jordforsk av 19. desember 1989 er vannforsyning til 12 bruk/villaer omtalt. En forutsetter at eventuelle skader på vannforsyningen til disse blir utbedret av konsesjonssøkeren.

Forslag til uttalelse: Landbruksnemnda i Alvdal viser til saksutredningen og slutter seg til denne. Landbruksnemnda tilrår at Nord-Østerdal Kraftlag får konsesjon for bygging av Nye Sølna Kraftverk i Alvdal.»

Hedmark fylkeslandbruksstyre fattet følgende enstemmige vedtak den 28. juni 1990:

«Fylkeslandbruksstyret i Hedmark tilrår at: Nord-Østerdal Kraftlag A/S gis konsesjon på bygging av nye Sølna kraftverk i Alvdal. Fylkeslandbruksstyret slutter seg til de merknader og forutsetninger som er gjort av landbruksnemnda.»

Miljøverndepartementet uttaler følgende i brev av 25. januar 1991:

«Vi viser til brev av 9. november 1990 vedlagte NVE's innstilling av 5. november 1990.

Innstillingen har vært forelagt Fylkesmannen i Hedmark, Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren for uttalelse.

I utkastet til vilkår side 3 punkt 7 er det oppgitt feil dato for minstevannføringen. Det skal i avsnittet stå: Fra inntaksdammen ved Malmtekta skal det slippes slike minstevannføringer:

I perioden 1. mai til 30. september 0,5 m^3/s
I perioden 1. oktober til 30. april 0,08 m^3/s

Utover dette har departementet ingen merknader til innstillingen.

Tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall

Det kan gis tillatelse til reguleringen etter lov om forurensninger og om avfall § 11 på følgende vilkår:

Utbygger plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:
- å utføre eller bekost etiltak som er påkrevd for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
- å bekoste oppfølgingsundersøkelser av forurensningsforholdene i Sølna.

Det skal fastsettes en minstevannsføring på 0,5 m^3/s fra 1. mai til 30. september og 0,08 m^3/s fra 1. oktober til 30. april.»

Departementets bemerkninger

Foreliggende sak gjelder søknad fra A/L Nord-Østerdal Kraftlag om ekspropriasjon av fall og grunn etter vassdragsloven §§ 62 og 148, samt tillatelse etter vassdragsloven §§ 104-106 for bygging av nytt Sølna kraftverk i Alvdal kommune i Hedmark fylke. Sølna er en sideelv til Folla/Glomma, og den planlagte utbyggingen omfatter bare nederste del av Sølna like ovenfor samløpet med Folla. Hele fallet utgjør 488 nat.hk. og ervervskonsesjon er ikke nødvendig.

I Sølnavassdraget er det i drift et kraftverk som ble bygd i 1915. Dette kraftverket er nedslitt, og det vil ikke være lønnsomt å drive og vedlikeholde det i noen særlig tid. A/L Nord-Østerdal Kraftlag ønsker derfor å bygge nytte kraftverk for fortsatt utnyttelse av vannet i vassdraget.

Planen er å flytte inntaket ca. 1 km fra nåværende inntaksdam til nytt inntaksmagasin ved Malmtekta. Det blir bygd en ca. 13 høy inntaksdam. Inntaksmagasinet reguleres 0,5 m for korttidsregulering. Fra inntaksmagasinet ledes vannet i en ca. 1150 m lang tilløpstunnel og ca. 250 m lang rørgate fram til kraftstasjonen. De siste 100 m av rørgaten blir liggende i dagen. Ny kraftstajon blir liggende i dagen på motsatt side av elven i forhold til eksisterende kraftstasjon.

Fallhøyden økes fra ca. 15 m til ca. 63 m. Midlere årsproduksjon økes fra 2,1 GWh til 15,9 GWh. Utbyggingen er kostnadsberegnet til 46,09 mill. kr. pr. 1. januar 1989, og det gir en utbyggingspris på 2,90 kr./kWh.

I forbindelse med etableringen av nytt inntaksmagasin blir ca. 100 da. skogsmark med lav bonitet neddemmet. Spor etter gruvedrift ved Malmtekta vil også bli neddemmet. Bortsett fra det gamle inntaksmagasinet, er elvestrekningen som bygges ut svært trang, og vannføringsreduksjonen får her mindre betydning. Senkingen av vannstanden i det gamle inntaksmagasinet kan bli skjemmende inntil ny vegetasjon er etablert i strandsonen. Det kan også i flomperioder ventes noe erosjon i utløpet til det gamle inntaksmagasinet. Kraftselskapet har endret planene slik at miljøet ved smeltehytta nedenfor selve kraftverket ikke berøres. Kraftverket vil måtte baseres på «start/stopp-kjøring» i perioder me dlite tilsig. Dette vil medføre vannstandsendringer i inntaksmagasinet inntil 0,5 m, og endringer i vannføringen i Sølna nedenfor kraftverket ned mot samløpet med Folla. Vannføringsendringene kan ha en viss betydning for fiske- og forurensningsforholdene på denne strekningen. Om vinteren kan start/stopp kjøringen av kraftverket medføre isproblemer på strekningen nedenfor kraftverket ned mot

Folla. Sølna vannverk har inntak i det gamle inntaksmagasinet, og det er også noen brønner som påvirkes av vannstanden i elva på den utbygde strekningen.

NVE tilrår at Nord-Østerdal Kraftlag gis tillatelse til bygging av Sølna kraftverk i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105. Ekspropriasjonstillatelse vedrørende manglende fallrettigheter samt nødvendige grunnarealer anbefales likeledes gitt, jfr. vassdragslovens §§ 62 og 148.

NVE's innstilling har vært forelagt Alvdal kommune, Hedmark fylkeskommune og berørte departementer. Ingen av høringsinstansene har vesentlige innvendinger mot bygging av nytt Sølna kraftverk.

Skadene ved utbyggingen er ikke av særlig betydning, og det er ved prosjekteringen tatt hensyn til interesser som prosjektet kunne komme i konflikt med.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. A/L Nord-Østerdal Kraftlag må på vanlig måte meddeles konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen kan det fastsettes vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap.

Olje- og energidepartementet tilrår på denne bakgrunn at Nord-Østerdal Kraftlag gis tillatelse til utbygging av Sølna kraftverk på de vilkår som er foreslått av NVE. I tillatelsen inngår også nødvendige tillatelser etter forurensningslovens § 11.

Når det gjelder søknad om elektrisk konsesjon og kraftledning viser departementet til NVE's bemerkninger.

Departementets bemerkning til vilkårene:

Post 1 Forurensning

Vilkåret er som foreslått av Statens forurensningstilsyn.

Post 2 Naturforvaltning

Vilkåret er i samsvar med forslaget fra Direktoratet for naturforvaltning (DN). Olje- og energidepartementet vil i likhet med NVE bemerke at vilkåret er omfattende for en såvidt liten utbygging. Det forutsettes derfor at DN vurderer eventuelle pålegg nøye m.h.t. nytte/kostnad.

Post 7 Reguleringshøyder, minstevannføringer

Som påpekt av flere høringsinstanser er det en trykkfeil i NVE's utkast til vilkår m.h.t. dato for vannslipp. Minstevannføringen skal være 0,5 m^3/sek fra 1. mai til 30. september og 0,08 m^3/sek. fra 1. oktober til 30. april.

Det forutsettes at kraftverket kjøres slik at større isproblemer såvidt mulig unngås.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 62, 148 og 104-105 og lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11, gis A/L Nord-østerdal Kraftlag tillatelse til ekspropriasjon av grunn og fall, og tillatelse til utbygging av Sølna kraftverk på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 16. mai 1991.

17. Norsk Jern eiendom A/S.

(Regulering i Andfiskåga. Fristforlengelse.)

Olje- og energidepartementets samtykke 22. mai 1991.

«Vi viser til søknad av 4. september 1990 fra Norsk Jern eiendom A/S vedrørende ovennevnte.

Søknaden har vært behandlet av NVE som har innhentet uttalelser fra Rana kommune, samt Nordland fylkeskommune. Norges vassdrags- og energiverk har innstilt på at fristforlengelse blir gitt for ytterligere fem år.

Olje- og energidepartementet gir Norsk Jern eiendom A/S fristforlengelse for fullførelse av utbyggingen av fallstrekningen nedenfor Andfiskvatn, og fristen settes til 23. mai 1995.»

18. Hedmark Energi A/S – HEAS

(Overdragelse av ervervs- og reguleringskonsesjoner samt tillatelser i henhold til vassdragsloven, ervervskonsesjon for Sandkilfossen, Lutufallet og Brødbølfoss.)

Kongelig resolusjon 24. mai 1991.

Innledning.

Den foreliggende sak gjelder de konsesjonsrettslige spørsmål som oppsto i forbindelse med dannelsen av Hedmark Energi A/S – HEAS. HEAS ble stiftet 6. august 1987. 1. januar 1988 fusjonerte Hedmark Energiverk, Glåmdal kraftlag og Solør kraftlag. Siden har A/S Engerdal Elverk, Stor-Elvdal Kraftlag

A/L og Trysil Elverk A/S sluttet seg til selskapet. Formålet er å få en mer hensiktsmessig og rasjonell energiforsyningsenhet.

HEAS har i brev av 30. oktober 1987, 14. desember 1988, 27. februar 1989 og 21. mars 1990 søkt om overdragelse av samtlige ervervs- og reguleringskonsesjoner samt tillatelser etter vassdragsloven for de respektive energiverk, kraftlag og everk. I tillegg søkes det om ervervskonsesjon for Brødbølfoss kraftverk, Lutufallet kraftverk og for utnyttelsen av Sandkilfossen.

Saken har vært forelagt NVE, som har avgitt innstillinger av 5. november 1990 og 8. mai 1991. I sin første innstilling todelte NVE saken ved å behandle konsederte fall etter hovedregelen i industrikonsesjonsloven (ikl.) § 2, 3. ledd pkt. 22 jfr. § 4, mens ikke-konsederte fall ble behandlet etter unntaksbestemmelsen i § 1, 4. ledd. Departementet er kommet til at ervervet av både konsederte og ukonsederte fallrtettigheter skal undergis ordinær konsesjonsbehandling.

NVE's innstilling.

I sin innstilling av 5. mai 1990 uttaler NVE følgende:

«Hedmark Energi A/S – HEAS – Overdragelse av ervervs- og reguleringskonsesjoner samt tillatelser i henhold til vassdragsloven.

Hedmark Energi A/S – HEAS – har i brev av 30. oktober 1987, 14. desember 1988, 27. februar 1989 og 21. mars 1990 søkt om overdragelse av ervervs- og reguleringskonsesjoner i forbindelse med fusjon av følgende energiverk og kraftlag til ett nytt selskap, Hedmark Energi A/S – HEAS: Hedmark Energiverk, Glåmdal kraftlag, Solør kraftlag, Engerdal kraftlag, Stor-Elvdal kraftlag og Trysil Elverk A/S. Fra søknadene gjengis følgende:

«Gjennom et nedsatt utvalg er det foretatt utredning om følgende forhold:

- Omorganisering av Hedmark Energiverk til et aksjeselskap eid av fylkeskommunen og kommunene – dvs. endret eierstruktur for Hedmark Energiverk, Glåmdal Kraftlag og Solør Kraftlag til et integrert verk.

Utredningen er nedfelt i en egen rapport som følger vedlagt.

Saken ble behandlet i Hedmark fylkesting 10. mars 1987 hvor følgende vedtak ble fattet:

«1. Fylkestinget slutter seg til innstillingen fra forhandlingsutvalget for sammenslutning av Hedmark Energiverk, Solør Kraftlag, Glåmdal Kraftlag, som innebærer at Hedmark Energiverk blir omdannet til aksjeselskap og at de 3 selskaper sluttes sammen til ett nytt selskap, Hedmark Energiverk A/S, fra 1. januar 1988.
2. Fylkestinget gir styret for Hedmark Energiverk fullmakt til å foreta selve stiftelsen av Hedmark Energi A/S etter de retningslinjer som innstillingen fra forhanslingsutvalget legger opp til.
3. Aksjekapitalen kr. 340 000,– innbetales av midler fra Hedmark Energiverks konto 3009 292 – Tilleggsbevilgninger og nye bevilgninger.
4. Vedtaket er fattet under forutsetning av at eierkommunmene til Glåmdal og Solør Kraftlag slutter seg til fusjonsforslaget.

Følgende punkt 5 ble foreslått under selve behandlingen og tatt med i vedtaket:

5. Fylkestinget forutsetter at ingen som måtte gå inn i Hedmark Energi A/S skal få høyere strømpriser som følge av fusjonen.»

Saken ble senere behandlet av de respektive eierkommuner til Glåmdal og Solør Kraftlag som sluttet seg til forslaget. Videre er saken behandlet i representantskapene til nevnte kraftlag.

Samtlige anlegg som i dag tilhører Solør Kraftlag, Glåmdal Kraftlag og Hedmark Energiverk skal inngå i det nye selskapet fra 1. januar 1988.

II. Ervervs- og reguleringskonsesjoner.

Hedmark Energiverk og Glomdal Kraftlag eier produksjonsanlegg som skal gå inn i det nye selskapet. Vi søker herved om at følgende tillatelser blir overført til Hedmark Energi A/S:

«2.1 Lutufallet kraftverk

Stortingsprp. nr. 110 (1960–61) vedr. norsk-svensk samarbeid om utbygging av Sandkilfossen i Trysilelva etter tilråding fra Industridepartementet av 21. april 1961, godkjent ved kongelig resolusjon samme dag.

Kraftverket ble satt i drift i 1964.

2.2 Kongsvinger kraftverk

Tillatelse for Hedmark Kraftverk for utbygging av Kongsvinger kraftverk gitt 2. november 1973.

Ved kongelig resolusjon 2. november 1973 er bestemt:

«1. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 gis Hedmark Kraftverk tillatelse til erverv av fallrettigheter i Stømnerfossen og Svartholmsfossen i Glomma for utbygging av Kongsvinger kraftverk på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 2. november 1973.
2. I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 §§ 62, 104, 105 og 148 tillates Hedmark Kraftverk å ekspropriere nødvendig grunn og fallrettigheter og å bygge og drive Kongsvinger kraftverk i samsvar med søknad av 11. juli

1973 og på de vilkår som er nevnt i ovennevnte foredrag.
3. Det fastsettes manøvreringsreglement for inntaksdammen for Kongsvinger kraftverk i samsvar med utkast inntatt i ovennevnte foredrag, som gjeldende inntil videre.»

Kraftverket ble satt i drift i 1975.

For en bedre utnyttelse av energipotensialet i de fall som berøres av utbyggingen, søkte Hedmark Energiverk 13. juli 1983 om tillatelse til erverv av ytterligere fallrettigheter m. v. i forbindelse med planendring for Kongsvinger kraftverk.

Ved kgl. res. av 30. januar 1987 er bestemt:

«1. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av 14. desember 1917 nr. 16 gis Hedmark Energiverk tilatelse til erverv av ytterligere 0,75 m fall for heving av overvannet ved Kongsvinger kraftverk i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 30. januar 1987.
2. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104 og 105 og lov om vern mot forurensninger og avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11, gis Hedmark Energiverk tillatelse til endret reguleringsrutine i samsvar med ovennenvte foredrag.
2. Det fastsettes nytt manøvreringsreglement i samsvar med ovennevnte foredrag.»

2.3 Braskereidfoss kraftverk

Tillatelse for Hedmark Kraftverk til kjøp av fallrettigheter tilhørende staten for utbygging av Braskereidfoss kraftverk er gitt i St.prp. nr. 11 (1976–77).

Tillatelse til erverv av fall og ekspropriasjon av rettigheter for utbygging er meddelt 29. oktober 1976.

Ved kongelig resolusjon av 29. oktober 1976 er bestemt:

«1. I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. § 4 gis Hedmark Kraftverk tillatelse til erverv av fallrettigheter for utbygging av Braskereidfoss i Glomma, i det vesentlige i samsvar med framlagte planer og på de vilkår som er inntatt i Industridepartementets foredrag av 29. oktober 1976.
2. I medhold av lov nr. 3 av 15. mars 1940 om vassdragene, §§ 62, 148, 104 og 105 og lov av 26. juni 1970 om vern mot vannforurensning gis Hedmark Kraftverk tillatelse til ekspropriasjon av fall, grunn og nødvendige rettigheter og til utbygging av Braskereidfoss i Glomma, i det vesentlige i samsvar med framlagte planer og på de vilkår som er inntatt i Industridepartementets foredrag av 29. oktober 1976.»

Kraftverket ble satt i drift i 1978.

2.4 Osa kraftverk

Tillatelse for Hedmark Kraftverk til å foreta utbygging av Osa (nye Osa) kraftverk av 11. juni 1976.

Ved kongelig resolusjon 11. juni 1976 er bestemt:

«1. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 gis Hedmark Kraftverk tillatelse til erverv av fallrettigheter og erverv av bruksrett til fallrettigheter i Søre Osa på de vilkår som er nevnt i Industridepartementets foredrag av 11. juni 1976.
2. I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 §§ 62, 104, 105 og 148 til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter og til utbygging av fallet mellom Osensjøen og rena elv i Åmot kommune på de vilkår som er nevnt i Industridepartementets ovennevnte foredrag.
3. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 § 36 gis Åmot kommune tillatelse til å erverve samtlige aksjer i Rena Kraftselskap A/S på de vilkår som er nevnt i Industridepartementets ovennevnte tilrådeing.
4. I medhold av erversloven av 14. desember 1917 § 2, post 22 siste punktum gjøres konsesjonen av 3. august 1917 for Rena Kraftselskaps erverv av Osfallet gjeldende på ubegrenset tid.
5. I manøvreringsreglementet for regulering av Osensjøen fastsatt ved kongelig resolusjon av 14. september 1928 foretas endringer i samsvar med forslag inntatt i Industridepartementets ovennevnte tilråding som gjeldende inntil videre.»

Kraftverket ble satt i drift i 1981.

2.5 Brødbølfoss kraftverk

Tillatelse for Glåmdal kraftlag til å foreta reguleringer i Brødbølvassdraget meddelt 5. september 1975.

Tillatelse til utbygging av Brødbølfoss ktaftverk ble sannsynlig opprinnelig gitt til Vinger kommunale elektrisitetsverk (arkivmateriale Mangler) ca. 1920. Senere er kraftverket overtatt av Glåmdal Kraftlag.

Ved kongelig resolusjon 5. september 1975 er bestemt:

«1. I medhold av lov nr. 17 av 14. desember 1917 gis Glåmdal Kraftlag tillatelse til å foreta reguleringer i Brødbølvassdraget på de vilkår som er inntatt i Industridepartementets foredrag av 5. september 1975.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement i samsvar med utkast inntatt i ovennevnte foredrag, som gjeldende inntil videre.»

2.6 Varalden og Bedafors kraftverker

Tillatelse til ekspropriasjon m. v. for utbygging av Varalden og Bedafors kraftverker i Brødbølfossvassdraget ble meddelt Glåmdal Kraftlag 24. august 1984.

Ved kongelig resolusjon av 24. august 1984 er bestemt:

«I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 §§ 62, 104 og 105 og forurensningsloven av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Glåmdal Kraftlag tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter og

til utbygging av Bedafors og Varalden kraftverker i Sikåa i Kongsvinger kommune på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 24. august 1984.»»

I brev av 14. desember 1988 søkes det om følgende:

«Fra 1. januar 1989 fusjonerer Stor-Elvdal Kraftlag A/L og A/S Engerdal Elverk med Hedmark Energi A/S. Hedmark Energi A/S overtar fra samme dato de to selskapers eiendommer, rettigheter og forpliktelser.
A/S Engerdal Elverk eier Hylla Kraftstasjon i Engerdal kommune som skal gå inn i Hedmark Energi A/S.
Vi søker herved om at følgende tillatelser blir overført til Hedmark Energi A/S:

1. Tillatelse for A/S Engerdal Elektrisitetsverk til å erverve bruksrett til vassfallet mellom Lille Hyllsjø og Engeren i trysilvassdraget og til å overføre Røa og regulerte Hyllsjø m. v. i Engerdal, Hedmark fylke.
   Meddelt ved kongelig resolusjon 30. april 1965.
2. Regulering av Hundsjøen.
   Endring av manøvreringsreglement gitt i brev av 15. februar 1966 fra Det Kongelige departement for industri og håndverk.»

I brev av 27. februar 1989 søkes det om følgende:

«Ut over de erverv som angitt i overnevnte ekspedisjoner hadde Stor-Elvdal kraftlag A/L rettighetr til 40 m fall i Kjemåa som er et lite vassdrag ved Koppang. Som det går fram av vedlagte notater er kraftverket nedlagt. Alle anlegg tilhørende tidligere Stor-Elvdal Kraftlag A/L, herunder fallrettighetene i Kjemåa, er overtatt av Hedmark Energi A/S fra 1. januar 1989. Forhold til bebyggelse, Koppangs vannforsytning etc. gjør en gjenoppbygging av stasjonen lite sannsynlig.
Det er ikke andre fallerverv eller håndgivelse av fall hos de tilsluttede selskaper i Hedmark Energi A/S.
Dette til deres orientering.»

I brev av 21. mars 1990 søkes det om følgende:

«Fra 1. januar 1990 fusjonerte Trysil Everk A/S med Hedmark Energi A/S. Hedmark Energi A/S overtok fra samme dato Trysil Everk A/S' eiendommer, rettigheter og forpliktelser.
Trysil Everk A/S eide Sagnfossen kraftstasjon i Trysil kommune som overføres til Hedmark Energi A/S.
Vi søker herved om at følgende tillatelse blir overført til Hedmark Energi A/S:

1. Tillatelse for A/S Sagnfossen Kraftanlegg til å erverve vann- og grunnrettigheter i Sagnfossen i Trysilelva, meddelt ved ministerpresidentens beslutning 17. september 1942.
2. Tillatelse for A/S Sagnfossen Kraftanlegg til sette opp og drive en 780 kVA generator med transformator og nødvendig høyspent apparatanlegg. Tillatelse gitt 29. august 1947, jnr. 1360 E-47.
3. I tillegg til den utrustning under pkt. 2 er det i stasjonen installert ytterligere 1 stk. generator med samme ytelse. Konsesjonsdokumenter for dette har en ikke kunnet finne tilbake til i gamle arkiver.»

Søknaden har vært forelagt de 5 kommunene som blir berørt av sammenslåingen, nemlig Engerdal, Kongsvinger, Stor-Elvdal, Sør-Odal, Trysil, Våler og Åmot kommuner samt fylkesmannen i Hedmark til uttalelse med følgende resultat:

Engerdal kommune har i møte 31. mai 1989 gjort følgende vedtak:

«Engerdal kommune anbefaler at søknaden fra Hedmark Energi A/S av 14. desember 1988 vedr. overføring av tillatelser gitt til Engerdal Elverk A/S vedr. Hylla Kraftverk innvilges.»

Kongsvinger Kommune, Formannskapet, har i møte 7. november ingen merknader til søknaden.

Stor-Elvdal kommune har i møte 9. mai 1989 ingen merknader til Søknaden.

Sør-Odal kommune, formannskapet har i møte 4. april 1989 ingen innvendinger til søknaden.

Trysil kommune har i brev 14. november 1989 følgende merknader til søknaden:

«Trysil kommune uttaler i denne forbindelse at det bør være et rimelig og naturlig krav at tidligere konsesjonsvilkår gitt til Lutufallet kraftverk vedrørende norsk-svensk samarbeid om utbygging av Sandkilfossen i Trysilelva blir endret slik at Trysil kommune blir tildelt konsesjonskraft.»

Trysil kommune har i forbindelse med søknad om overdragelse av Sagnfossen følgende merknader i brev av 10. september 1990:

«Under henvisning til ervervslovens § 1, 4. ledd vil Trysil kommune uttale at Hedemark Energi A/S bør kunne få overdratt de rettigheter som er meddelt A/S Sagnfossen Kraftanlegg i Trysil, uten ordinær konsesjonsbehandling.
Trysil kommune forutsetter at rettighetsoverdragelsen ikke innebærer noen begrensning i kommunens rett til ilegning av skatter etter skatteloven.»

Våler kommune har i møte 24. april 1989 ingen merknader til søknaden.

Åmot kommune har behandlet saken i formannskapet den 28. mars 1989 og avgitt følgende uttalelse:

«Søknaden fra Hedmark Energi A/S om overdragelse av ervervs- og reguleringskonse-

sjoner i forbindelse med organiseringen og fusjonen mellom Hedmark Energiverk, Solør Kraftlag og Glåmdal Kraftlag til ett nytt selskap, Hedmark Energi A/S – HEAS, fra 1. januar 1988, tilrås godkjent på samme vilkår som tidligere gitt til Hedmark Energiverk for så vidt det gjelder tillatelse av 11. juni 1976 for dette kraftverket til å foreta utbygging av Osa (Nye Osa) kraftverk.»

Fylkesmannen i Hedmark har i brev 26. juli ingen merknader til søknaden.

Fylkesmannen i Hedmark har i en tilleggsuttalelse i forbindelse med Sagnfossen i brev av 14. september d. å følgende merknad til søknaden:

«Trysil kommune har i ekspedisjon av 10. september 1990 oversendt formannskapsvedtak i sak 256/90 vedrørende ovennevnte sak. Kopi av møtebokutskriften vedlegges. Det går fram av vedtaket at kommunen mener Hedmark Energi A/S bør få overdratt de rettighetene som er meddelt A/S Sagnfossen kraftlag i Trysil uten ordinær konsesjonsbehandling. Kommunen forutsetter at rettighetsoverdragelsen ikke innebærer noen begrensning i kommunens rett til å iligne skatter etter skatteloven.

Fylkesmannen viser til kommunens uttalelse og anbefaler at søknaden fra Hedmark Energi A/S blir innvilget under forutsetning av at rettighetsoverdragelsen ikke endrer Trysil kommunes rett til å iligne anlegget skatter etter skatteloven.»

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) vil bemerke:

Bakgrunn

Organiseringen av elektrisitetsforsyningen i Hedmark fylke har vært utredet en rekke ganger. Dette har bl. a. sammenheng med at elektrisitetsprisene i fylket har steget sterkt etter 1980. Midlere detaljpris i fylket ligger i dag ca. 10 pst. høyere enn landsgjennomsnittet. Det var derfor behov for tiltak for å få til en mer hensiktsmessig og rasjonell organisasjon som på sikt kunne få elektrisitetsprisene i fylket ned mot landsgjennomsnittet.

Det ble i 1975 oppnevnt en komite for å se på disse problemene. Komiteen besto av fem fylkespolitikere – Henriksenkomiteen. Denne avga sin innstilling i 1978. Innstillingen ble sendt ut til kommunene til uttalelse, men saken ble stilt i bero.

Hedmark Energiverk ble i 1982 anmodet om å behandle saken på nytt med sikte på å komme fram til enighet. Fylkestinget vedtok imidlertid i møte 7. august 1984 å utsette saken.

Samme høst ble Hedmark Energiverk og fordelingsverkene i et fellesmøte enige om å få nedsatt en politisk arbeidsgruppe som skulle utarbeide et nytt forslag til en ny organisasjonsform for engrosforsyningen. Arbeidsgruppen avga sin innstilling 24. april 1985. På bakgrunn av denne innstillingen og styremøter i de respektive kraftlag ble det startet forhandlinger mellom partene.

Fylkesutvalget samtykket samtidig til forhandlinger for en eventuell fusjon mellom partene i fylkesutvalgmøtet 25. februar 1986. I forhandlingsutvalgets møte 4. juni 1986 ble det inngått en intensjonsavtale mellom Glåmdal Kraftlag, Hedmark Energiverk og Solør Kraftlag.

Det nye selskapet, Hedmark Energi A/S – HEAS, ble stiftet på møte med påfølgende konstituerende generalforsamling 6. august 1987. Sammenslåingen skjedde 1. januar 1988. I tillegg har Engerdal kraftlag og Stor-Elvdal Kraftlag søkt om å få gå inn i selskapet fra 1. januar 1989, og Trysil Elverk A/S fra 1. januar 1990.

Søknad

I forbindelse med sammenslutningen av ovennevnte kraftlag til et energiverk, HEAS, søker selskapet om overdragelse av samtlige ervervs- og reguleringskonsesjoner samt tillatelser etter vassdragsloven for de respektive energiverk, kraftlag og everk. I tillegg søkes det om ervervskonsesjon for Lutufallet kraftverk, Brødbølfoss kraftverk og for utnyttelsen av Sandkilfossen i forbindelse med reguleringen av Höljes på svensk side av grensen.

De enkelte konsesjoner behandles kronologisk under hvert enkelt energiverk og kraftlag:

Hedmark Energiverk eier og innehar konsesjoner på Kongsvinger-, Braskereidfoss- og Osa kraftverker. I tillegg eier de Lutufallet kraftverk, og de har en avtale med Sångkällforsen Aktiebolag, nå overtatt av Uddeholm Aktiebolag, i Sverige om utnyttelsen av Sandkilfossen i Trysilelva.

Kongsvinger kraftverk utnytter fallene i Stømnerfossen og Svartholmsfossen hvor selskapet innehar ervervskonsesjon og tillatelse etter vassdragsloven som ble gitt ved kgl. res. av 2. november 1973. Konsesjonene ble gitt på ubegrenset tid, men vilkårene for ervervskonsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens dato, dvs. 2023.

I en ny konsesjon ved kgl. res. av 30. januar 1987 ble det gitt tillatelse til erverv av ytterligere fallrettigheter, jfr. ervervslovens § 4, og endring av tillatelsen etter vassdragslovens §§ 104–105. Tillatelsene ble gitt på stort sett samme vilkår som i ovennevnte konsesjon, men med to nye poster vedrørende forurens-

ning og erosjon. Manøvreringsreglementet ble endret i overensstemmelse med søknaden.

For *Braskereidfoss kraftverk* innehar Hedmark Energiverk ervervskonsesjon og tillatelse etter vassdragsloven som ble gitt ved kgl. res. av 29. oktober 1976. Konsesjonene ble gitt på ubegrenset tid. Vilkårene for ervervskonsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens dato, dvs. 2026.

Osa kraftverk er gitt ervervskonsesjon og tillatelse etter vassdragsloven ved kgl. res. av 11. juni 1976. Konsesjonene er gitt på ubegrenset tid, og med mulighet til revisjon etter 50 år for ervervskonsesjonen, dvs. i 2026.

Lutufallet kraftverk ble satt i drift i 1964 konsesjonsfritt. På dette tidspunktet var fylkeskommunale verk fritatt for konsesjonsplikt etter ervervsloven. I dag trenger selskapet slik konsesjon, jfr. erverslovens §§ 1 og 4, 1. ledd. Lutufallet kraftverk utnytter et fall på 14 m, som utgjør ca. 3 360 nat.hk.

Sandkilfossen i Trysilelva. I forbindelse med den norsk-svenske avtalen om samtykke til å la Sånkällforsen Aktiebolag, nå overtatt av Uddeholm Aktiebolag, få demme opp Höljes i Klarälven på norsk side av riksgrensen, ble det gitt konsesjon ved kgl. res.av 30. juni 1961.

Höljes er regulert mellom kote 293,71 og kote 304,00, dvs. ca. 10 m, på norsk side av riksgrensen. I følge ovennevnte konsesjon er det inngått avtale med hensyn til oppdemmingshøyden på norsk side. I avtalen er referert:

«II. Höljes Kraftstasjons oppdemmingshøyde

1) Fylket skal på egen kostnad erverve og beholde eiendomsretten til vassfallet og vasskrafta i Trysilelva mellom kote 304,0 meter over havet og riksgrensa – uten selv å gå til annen utbygging enn den som skjer i henhold til nærværende avtale.
2) Fylket skal på egen kostnad i god tid erverve oppdemmingsretten overfor grunneierne og rettighetshaverne på norsk territorium til kote 304,0 og sette oppdemmingsområdets norske del i slik stand at oppdemming kan finne sted. Til dette hører blant annet oppgjør med grunneiere og rettighetshavere, avvirking av skog og rydding samt eventuell forandring eller omlegging av veger. Fylket bærer for øvrig alle omkostningene ved nåværende og framtidige skader og ulemper ved oppdemmingen på norsk territorium i avtaletida.
3) Fylket medvirker til å oppnå de nødvendige tillatelser i Norge til at Sångkäll kan demme opp magasinet til det nevnte nivå og til deretter i avtaletida å kunne regulere magasinet opp til dette nivå.
4) Fylket bærer nåværende og framtidige skatter og avgifter som i Norge måtte bli pålagt oppdemningen og Sandkilfossen.»

Fallet utgjør ca. 2 470 nat.hk. og er konsesjonspliktig etter ervervslovens § 1, jfr. § 4, 1. ledd.

Avtalen trådte i kraft 28. mai 1962 ved Höljes kraftverks igangsettelse, og varte i første omgang i 20 år fram til 28. mai 1982. Deretter leide Hedmark Energiverk kraftmengden bort til Sverige i ytterligere 5 år fram til 28. mai 1987. Hedmark Energiverk overtok Sandkilkraftrettighetene etter dette i henhold til avtalen. Kraften blir i dag tilbakeført til Norge mot at Hedmark Energiverk betaler produksjonskostnadene ved Höljes, som er beregnet til ca. 0,3 mill. kr. Midlere kraftproduksjon liger på ca. 38 GWh/år.

Glåmdal Kraftlag eier og innehar konsesjonene på Brødbølfoss, Bedafors og Varalden kraftverker. Fallrettene til Brødbølfoss kraftverk har selskapet innehatt konsesjonsfritt.

For *Brødbølfoss kraftverk* ble det gitt reguleringskonsesjon ved kgl. res. av 5. september 1975. Konsesjonen er gitt på ubegrenset tid for kommunen og begrenset til 60 år for eventuelle privateide deltagende fall. Det er betinget adgang til revisjon av vilkårene etter 50 år, dvs. 2025.

I følge ovennevnte reguleringskonsesjon har kraftlaget følgende reguleringsanlegg:

	Reguleringsgrense		Magasin (Mill. m³)
	HRV	LRV	
Øiersjøen	256,00	252,00	4,4
Varalden	210,00	203,00	38,0
Møkeren	176,00	174,00	19,0

Den totale magasinkapasiteten er på 61,4 mill. m³.

Glåmdal kraftlag innehar fallrettighetene konsesjonsfritt da disse ble overdratt kraftlaget før loven av 19. juni 1969 innførte konsesjonsplikt for kommuner. Ved sammenslåingen trenger HEAS ervervskonsesjon på fallet, jfr. ervervslovens §§ 1 og 4, 1. ledd. Brødbølfoss kraftverk utnytter et fall på 40 m, som utgjør ca. 2 682 nat.hk.

For *Bedafors og Varalden kraftverker* er det gitt tillatelse etter vassdragsloven ved kgl. res. av 24. august 1984. Det er ikke knyttet noen tidsbegrensning til vilkårene for konsesjonen.

Engerdal kraftlag eier og innehar bruksrett på fallet og reguleringskonsesjonen for *Hylla kraftverk*, kgl. res. av 30. april 1965.

Engerdal kraftlag fikk med Trysil kommunestyres beslutning i møte 4. juli 1939 leid fallrtettene i Hylla vederlagsfritt for 99 år. I følge ovennevnte konsesjons vilkår, post 13, er bruksretts- og reguleringskonsesjonen gitt for den tid leieforholdet mellom Engerdal kraftlag og Trysil kommune varer, men ikke utover 50 år fra konsesjonens dato.

I følge konsesjonen har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse samtlige regule-

rings- og overføringsanlegg med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført i henhold til reguleringene og overføringene når reguleringskonsesjonen utløper, dvs. 2005.

I kgl. res. av 15. februar 1966 ble det foretatt endring av manøvreringsreglementet for Hundsjøen og reguleringsgrensene er nå følgende:

	Reguleringsgrense	
	HRV	LRV
Store Hyllsjø	0,65	2,75
Lille Hyllsjø	0,65	2,75
Hundsjøen	0,00	1,25

Stor-Elvdal kraftlag innehar fallrettene til *Kjemåa kraftverk* konsesjonsfritt. Kraftstasjonen ble nedlagt i 1965 p.g.a. anleggets dårlige forfatning. Kraftlaget utnyttet et fall på 40 m i den nederste delen av vassdraget som tilsvarer en kraftutnyttelse langt under grensen for ervervskonsesjon, jfr. ervervslovens § 1.

Kjemsjøen var hovedmagasin og ble regulert 2 m da anlegget var i drift. Sjøen er i dag fortsatt regulert 1,6 m i forhold til tidligere laveste regulerte vannstand (LRV). I tillegg var Skårnsjøen og Langtjernet regulert. Blæsterbekken ble også overført, noe den fortsatt er.

Samtlige av sjøene har vært regulert konsesjonsfritt. Så lenge reguleringen har ligget nede i mer enn 5 år vil en gjenopptaging av reguleringen kreve en søknad etter reguleringsloven, jfr. § 3, 1. ledd eller i mer enn 2 år, jfr. vassdragslovens § 111 pkt. 2, med hensyn til de allmenne interessene (§§ 104–105).

Reguleringsanlegget for Kjemsjøen er i dag ikke underlagt tilsyn av NVE/Tilsyns- og beredskapsavdelingen, men det anbefales at dette blir gjort.

Trysil Everk A/S eier og innehar konsesjonene på *Sangfossen kraftverk*. Det ble gitt ervervskonsesjon på fallet 17. september 1942, senere stadfestet ved Regj. res. 19. juli 1946. Selskapet har så fått endret ervervskonsesjonen ved kgl. res. av 27. november 1970. Konsesjonen er gitt på ubegrenset tid, men vilkårene kan tas opp til revisjon etter 50 år, dvs. 2020. Konsesjonsavgiften til staten ble fastsatt til kr. 0,10 og til kommunen kr. 0,10 pr. nat.hk., og med ny prøvelse etter 20 år. fra 1. januar 1989 ble kommuneavgiften justert opp til kr. 11,80 pr. nat.hk.

Vurdering fra andre

Trysil kommune mener at konsesjonsvilkårene som er knyttet til Lutufallet kraftverk i forbindelse med den norsk-svenske samarbeidsavtalen om utbyggingen av Sandkilfossen bør bli endret slik at kommunen blir tildelt konsesjonskraft på Lutufallet og Sandkilfossen.

Kommunen støtter videre at HEAS får overdratt rettighetene for Sagnfossen kraftverk konsesjonsfritt.

Fylkesmannen støtter Trysil kommunes uttalelse.

Det er ut over dette ikke kommet inn noen merknader til søknaden.

NVEs vurdering

Saken har vært forelagt distriktet som søknad om overdragelse av ervervs- og reguleringskonsesjoner samt tillatelse etter vassdragsloven i forbindelse med sammenslåingen av Hedmark energiverk, Glåmdal kraftlag, Engerdal kraftlag, Stor-Elvdal kraftlag og Trysil Evark A/S.

Overdragelsen gjør det nødvendig at det meddeles tilatelser til det nye selskapet såvel etter ervervs- og reguleringsloven som etter vassdragsloven.

Det finner sted en overdragelse av både konsederte og ukonsederte fall. Tidligere var fylkeskommunale og kommunale verk fritatt for ervervskonsesjon. derfor foreligger det ikke ervervskonsesjon for Lutufallet kraftverk, Brødbølfoss kraftverk og for utnyttelsen av Sandkilfossen.

I forbindelse med endring av Industrikonsesjonslovens (Ikl) kap. 1, om vannfall, § 1, 4. ledd, kgl. res. av 16. februar 1990, kan departementet nå, når særlige hensyn foreligger i det enkelte tilfelle, gjøre unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Begrunnelsen for å benytte Ikl § 1, 4. ledd er følgende:

1. Det innebærer en forenkling i saksbehandlingen, dvs. at saken bare skal ut på departemental høring.
2. En unngår at staten kan gjøre forkjøpsrett gjeldende etter Ikl § 6.

Det må i denne saken tas standpunkt til hvorvidt unntaksbestemmelsen i Ikl § 1, 4. ledd bør benyttes. Her er det hensiktsmessig å skille mellom konsederte og ukonsederte fall.

De ukonsederte fall er følgende: Lutufallet, Brødbølfoss og Sandkilfossen. Søknaden fra HEAS har allerede hatt en omfattende saksbehandling ved at den har vært forelagt distriktet, dvs. at denne begrunnelsen for å benytte lovbestemmelsen ikke er tilstede.

Staten har ikke gjort forkjøpsretten gjeldende innen fristens utløp.

Dersom HEAS blir pålagt ervervskonsesjonsplikt på de tre ovennenvte fallene, skal det knyttes vilkår til konsesjonene. Konsesjonsmyndighetene har oppfordret mindre

enheter til å fusjonere til større enheter, men samtidig ikke ønsket å påføre det nye selskapet mer belastning enn det anleggene ved overdragelsen allerede har. Et krav om ervervskonsesjon her vil føre til en ny økonomisk belastning m.h.t. nye vilkår bl.a. konsesjonskraft og konsesjonsavgifter. Selv minstesatsene vil påføre selskapet en økende belastning.

Trysil kommune krevde konsesjonskraft for Lutufallet og Sandkilfossen, noe kommunen ikke har i dag. Det ble inngått forhandlinger mellom partene, og kommunen har i en avtale med selskapet blitt tildelt kompensasjonskraft for disse fallene fra 1. januar 1990. NVE har ingen merknader til denne avtalen.

I denne forbindelse vil vi bemerke at et nydannet selskap Hedkraft A/S med bl. a. svensk deltagelse har søkt om ervervskonsesjon på kjøp av tre kraftverk fra HEAS: Kongsvinger, Osa og Lutufallet inklusive Sandkilfossen. Dersom denne søknaden blir innvilget vil det iht. standardvilkår bli betinget avgivelse av konsesjonskraft fra Lutufallet og Sandkilfossen.

NVE anbefaler at HEAS blr fritatt for ervervskonsesjon på de ovennevnte fall i henhold til Ikl § 1, 4. ledd.

Når det gjelder overdragelsen av ervervs- og reguleringskonsesjonene samt tillatelsene etter vassdragsloven vil NVE, ut fra tilsvarende saker tidligere, tilrå at vilkårene beholdes mest mulig uendret. Et unntak er konsesjonsavgiftene til stat og kommuner som bør justeres opp til dagens minstesatser og de vilkårssett det er nødvendig. Her bør bare minstesatsene for avgifter, kr. 1,– pr. nat.hk. både til stat og kommuner benyttes.

I forbindelse med overdragelsen av tidligere konsederte fall til Kongsvinger, Braskereidfoss, Osa og Sagnfossen og bruksrettskonsesjon til Hylla, ser NVE ingen grunn til å anvende bestemmelsen i Ikl § 1, 4. ledd. Dette fordi saken allerede har vært ute på høring. Staten har heller ingen forkjøpsrett, da fallene allerede er konsedert. NVE anbefaler derfor at disse ervervskonsesjonene overdras til HEAS på gjeldende vilkår, bortsett fra ervervskonsesjonen på Sagnfossen der avgiften til Staten foreslås forhøyet fra kr. 0,10 til kr. 1,00 pr. nat.hk.

Ved overdragelsen av reguleringskonsesjonene på Brødbølfoss og Hylla kraftverker vil overdragelsen ikke være til hinder m.h.t. reguleringslovens § 14 pkt. 2, i og med at søker nå vil disponere de fall hvor reguleringene utnyttes.

Bruksrettskonsesjonen til Hylla kraftverk har Engerdal kraftlag leid av trysil kommune for 99 år. I følge reguleringskonsesjonens vilkår post 13 er bruksrettskonmsesjonen gitt for den tid leieforholdet varer, men ikke over 50 år fra konsesjonens dato.

I følge post 14 i ovennevnte reguleringskonsesjon har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse samtlige regulerings- og overføringsanlegg med tilliggende grunn og rettigheter, og med bygninger og andre innretninger som er oppført i henhold til reguleringene og overføringene når reguleringskonsesjonen utløper i 2005. Det innebærer at HEAS overtar denne konsesjonsbetingelsen, og må være forberedt på å innfri forpliktelsen i vilkårene ved konsesjonens utløp.

Med hensyn til overdragelsen av reguleringskonsesjonen på Hylla gjelder de samme merknadene som for Brødbølfoss som nevnt ovenfor.

Når det gjelder det nedlagte Kjemåa kraftverk i Stor-Elvdal kommune foreligger det ingen planer om utbygging, og det er uvisst om, og i tilfelle når, det vil bli gjenoppbygget.

Tidspunktet for revisjon av de enkelte vilkår bør tas opp som anbefalt i de enkelte konsesjonene. HEAS oppfyller betingelsene for ervervskonsesjon på ubegrenset tid på de konsesjoner selskapet får overdratt.

Konklusjon

NVE anbefaler at HEAS blir fritatt for ervervskonsesjon på Lutufallet, Sandkilfossen og Brødbølfoss i forbindelse med fusjonen av Hedmark Energiverk, Glåmdal kraftlag i HEAS, jfr. Ikl. § 1, 4. ledd.

Videre anbefaler NVE at HEAS får overdratt følgende eksisterende konsesjoner; ervervskonsesjonene på Kongsvinger, Braskereidfoss, Osa og Sagnfossen kraftverker, bruksrettskonsesjon på Hylla kraftverk, reguleringskonsesjonene på Brødbølfoss og Hylla kraftverker samt tillatelser etter vassdragsloven på Kongsvinger, Osa, Varalden og Bedafors kraftverker.

For Sagnfossen anbefales ervervsavgiften til staten fastsatt til kr. 1,00 pr. nat.hk. Forøvrig anbefales overdragelsen å skje på uendrede vilkår. En samlet oversikt er oppstilt i vedlegg 1.

Elektrisk konsesjon

De elektriske konsesjonene til kraftselskapene ble overført HEAS på følgende tidspunkt:

Hedmark Energiverk og Glåmdalen kraftlag 15. desember 1987, Engerdal 15. desember 1988 og Trysil Everk A/S 9. april 1990.

Sakens dokumenter ligger vedlagt.

Behandlet i NVE's råd 29. oktober 1990. Rådet sluttet seg enstemmig til anbefalingen fra NVE's administrasjon.

Vedlegg 1. Oversikt over samtlige ervervs- og reguleringskonsesjoner samt tillatelser etter vassdragsloven som er anbefalt overdratt til HEAS på uendrede vilkår hvor annet ikke er nevnt.

Kraftverk	Eier	Kommune	Tillatelse
Sandkilfossen Norsk/svenske avt.	Hedmark Energ.	Trysil	Kgl. res. 30. juni 1961. Ingen konsesjoner/konsesjonsfritt. *Anbefalt fritatt for ervervskonsesjon.*
Lutufallet	Hedmark Energ.	Trysil	Igangsatt 1964. Ingen konsesjoner/konsesjonsfritt. *Anbefalt fritatt for ervervskonsesjon.*
Kongsvinger	Hedmark Energ.	Sør-Odal Kongsvinger	Kgl. res. 2. november 1973 Ervervskons. § 4 Tillatelse etter vassdragsloven §§ 62, 104–105, 148 Kgl. res. 30. januar 1987 Ervervskons. § 4 Tillatelse etter vassdragsloven §§ 62, 104–105
Braskereifdfoss	Hedmark Energ.	Våler	Kgl. res. 29. oktober 1976 ervervskons. § 4 Tillatelse etter vassdragsloven, §§ 62, 104–105 og 148
Osa	Hedmark Energ.	Åmot Trysil	Kgl. res. 11. juni 1976 Ervervskons. § 2 (bruksrett) Tillatelse etter vassdragsloven, §§ 62, 104–105 og 148
Brødbølfoss	Glåmdal kr. 1	Kongsvinger	Kgl. res. 5. september 1975. Reguleringskons. Tidligere fritatt for ervervskonsesjon *Anbefalt fritatt for ervervskonsesjon.*
Varalden Bedafors	Glåmdal kr. 1	Kongsvinger	Kgl. res. 24. august 1984 Tillatelse etter vassdragsloven, §§ 62 og 104–105
Hylla	Engerdal kr. 1	Engerdal	Kgl. res. 30. april 1965 reguleringskons. Bruksrettskons. § 5
Kjemåa	St.-Elvdal kr. 1	Stor-Elvdal	Ingen konsesjoner. Nedlagt
Sagnfossen	Trysil Everk	Trysil	Regj.res. 19. juli 1946 erverskons. § 2 Kgl. res. 27. november 1970 Endr. av ervervskons. § 2 *Anbefalt endret ervervsavgift til staten.*

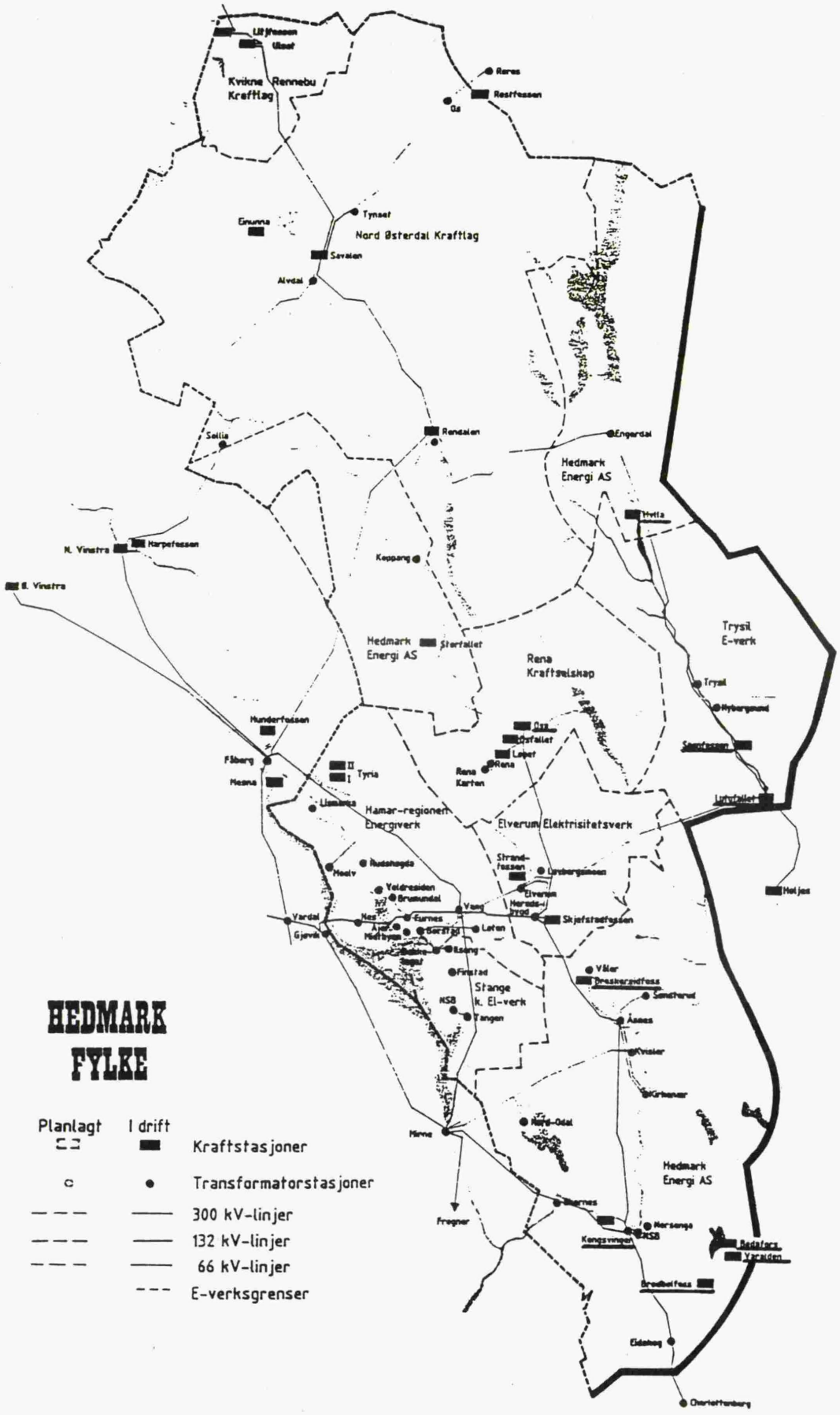
Kvikne Rennebu Krafflag
Nord Østerdal Kraftlag
Hedmark Energi AS
Rena Kraftselskap
Trysil E-verk
Hamar-regionen Energiverk
Elverum Elektrisitetsverk
Stange k. El-verk
HEDMARK FYLKE
Planlagt
I drift
Kraftstasjoner
Transformatorstasjoner
300 kV-linjer
132 kV-linjer
66 kV-linjer
E-verksgrenser

I sin innstilling av 8. mai 1991 uttaler NVE følgende:

«Hedmark Energi A/S – HEAS ervervskonsesjon for Sandkilfossen, Lutufallet og Brødbølfoss

Vi viser til NVE's innstilling til Olje- og energidepartementet 5. november f. å., og til departementets brev til NVE av 12. februar d. å., vedrørende sammenslutningen av kraftselskapene i Hedmark.

I vår innstilling til departementet benyttet vi den nye unntaksbestemmelsen i Ikl. § 1, 4. ledd m.h.t. fritak for konsesjon på de tidligere konsesjonsfrie fallene i Sandkilfossen, Lutufallet og Brødbølfoss. NVE la bl. a. vekt på at Olje- og energidepartementet i Ot.prp. nr. 31 (1989–90) åpnet for at unntaksbestemmelsen også kan komme til anvendelse for saker som er under behandling. Søknaden fra HEAS var under behandling i NVE da unntaksbestemmelsen ble vedtatt, og det syntes derfor naturlig at bestemmelsen kunne nyttes i denne saken. Vi antar at HEAS ville ha søkt om unntak dersom lovendringen var kjent på søknadstidspunktet. Departementet støtter ikke NVE i dette synet og ber derfor om at det utarbeides forslag til vilkår for erverv av fallene.

På bakgrunn av vurderingene i ovennevnte innstilling vil NVE tilrå at HEAS får ervervskonsesjon på Sandkilfossen, Lutufallet og Brødbølfoss. Forslag til vilkår følger vedlagt.

Ved meddelelse av ervervskonsesjon i forbindelse med sammenslutninger er det i tidligere saker blitt benyttet de rent obligatoriske grunnvilkår i henhold til ervervsloven med minstesatser for avgift til såvel stat som til kommuner. Det har fra myndighetenes side vært positiv vilje til å lette sammenslutningsarbeidet ved ikke å pålegge unødig tyngende vilkår som kan innebære betydelige tilleggsutgifter ved sammenslutningene.

Vi anbefaler at det for de tre fallene blir gitt separate konsesjoner med hvert sitt vilkårssett.

I ervervsvilkårene for *Sandkilfossen* er følgende poster tatt inn: 1. Konsesjonstid, 2. Konsesjonsavgifter, 3. Kontroll med betaling av avgifter m. v, 4. Konsesjonskraft, 5. Kontroll med overholdelse av vilkår og 6. Tinglysing. Dette er gjort fordi fallet utnyttes på svensk side fra undervann Lutufallet kraftverk og ned til riksgrensen, jfr. ovennevnte innstilling, Pkt. II i den norsk-svenske avtalen.

Ervervsvilkårene for *Lutufallet* og *Brødbølfoss* er utformet med sikte på at de også skal kunne dekke en eventuell ombygging. Utbyggingsplikten for nåværende utbygginger ansees oppfylt slik at vilkår om byggefrister er sløyfet. Ellers er de resterende postene beholdt.

Om ervervsvilkårene for de tre fallene bemerkes:

Konsesjonstid, post 1.

Hedmark energiverk A/S med nåværende aksjefordeling fyller kravene til ubegrenset konsesjonstid, og vi foreslår at ervervskonsesjonen for Sandkilfossen, Lutufallet og Brødbølfoss blir gitt uten tidsbegrensning. Som vanlig foreslås at vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

Konsesjonsavgifter m. v., post 2.

Det foreslås her lovens minstesats kr. 1,– til både stat og kommune. For sandkilfossen og Lutufallet, som tidligere har vært konsesjonsfrie, vil ny ervervskonsesjon tilføre Trysil kommune nye konsesjonsavgifter. Imidlertid er avgiftene til stat og kommune for reguleringskonsesjonen for Brødbølfoss større enn ovennevnte minstesats. Den nye konsesjonen betyr en økning i avgift på ca. kr. 1 000,– både til staten og Kongsvinger kommune.

De øvrige vilkår antas ikke å trenge nærmere begrunnelse.

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Hedmark Energi A/S – HEAS til å erverve fallrettigheter i Sandkilfossen i Trysil kommune, Hedmark fylke:

«1.
(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. ervervslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.
(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 1,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prø-

velse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner ett fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 4 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner inntil 10% av gjennomsnittlig kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 pst. av kraften, beregnet som i første ledd.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andre ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften fastsettes basert på selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Olje- og energidepartementet fastsetter hvert år prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraftkan tas opp til ny prøvelse etter 20 år.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 pst. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

5.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4 og 5 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

6.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Hedmark Energi A/S – HEAS til å erverve fallrettigheter i Lutufallet, Trysil kommune, Hedmark fylke:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter

at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. ervervslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 1,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner ett fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 12 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved eventuell ombygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

(Helsetjeneste m.v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

8.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med eventuell ombygging og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE deltaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom de kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

9.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste forminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50,eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

10.

(Ferdsel m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

11.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

12.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 pst. av kraften, beregnet som i første ledd.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andre ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften fastsettes basert på selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Olje- og energidepartementet fastsetter hvert år prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft- kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 pst. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

13.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 12 og 13 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

14.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Hedmark Energi A/S – HEAS til å erverve fallrettigheter i Brødbølfoss, Trysil kommune, Hedmark fylke:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. ervervslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 1,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidlene danner ett fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 12 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved eventuell ombygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av

tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

(Helsetjeneste, m.v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

8.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med eventuell ombygging og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE deltaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre ogvedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anelgg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom de kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

9.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste forminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50,eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

10.

(Ferdsel m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

11.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre

de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

12.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 pst. av kraften, beregnet som i første ledd.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andre ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften fastsettes basert på selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Olje- og energidepartementet fastsetter hvert år prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 pst. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

13.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 12 og 13 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

14.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Departementets bemerkninger

Foreliggende sak gjelder de konsesjonsrettslige spørsmål som oppsto i forbindelse med dannelsen av Hedmark Enerig A/S – HEAS. HEAS ble stiftet 6. august 1987. 1. januar 1988 fusjonerte Hedmark Energiverk, Glåmdal Kraftlag og Solør Kraftlag. Siden har A/S Engerdal Elverk, Stor-Elvdal Kraftlag A/L og Trysil Elverk A/S sluttet seg til selskapet.

HEAS har i brev av 30. oktober 1987, 14. desember 1988, 27. februar 1989 og 21. mars 1990 søkt om overdragelse av samtlige ervervs- og reguleringskonsesjoner, samt tillatelser etter vassdragsloven som tidligere er gitt de respektive fusjonerte selskaper. I tillegg søkes det om ervervskonsesjon for Brødbølfoss kraftverk, Lutufallet kraftverk og for utnyttelsen av Sandkilfossen.

NVE har avgitt to innstillinger. I sin innstilling av 5. november 1990 todelte NVE saken ved å behandle konsederte fall etter hovedregelen i industrikonsesjonsloven (ikl.) § 2, 3. ledd, pkt. 22 jfr. § 4, mens ukonsederte fall ble behandlet etter unntaksbestemmelsen i § 1, 4. ledd. Departementet kan ikke se at HEAS har søkt om konsesjonsfritak etter ikl. § 1, 4. ledd, og er derfor kommet til at både konsederte og ukonsederte fallrettigheter skal undergis ordinær konsesjonsbehandling. NVE har derfor avgitt en ny innstilling av 8. mai 1991 hva an-

går Brødbølfoss, Lutufallet og for utnyttelsen av Sandkilfossen.

Søknaden omfatter i alt ti kraftverk:

1. Lutufallet i Trysil kommune.
2. Kongsvinger i Sør-Odal og Kongsvinger kommuner.
3. Braskereidfoss i Våler kommune.
4. Osa i Åmot og Trysil kommuner.
5. Brødbølfoss i Kongsvinger kommune.
6. Varalden i Kongsvinger kommune.
7. Bedafoss i Kongsvinker kommune.
8. Hylla i Engerdal kommune.
9. Kjemåa i Stor-Elvdal kommune.
10. Sagnfossen i Trysil kommune.

I tillegg omfatter søknaden utnyttelsen av Sandkilfossen i Trysil kommune som er regulert på svensk side av grensen.

NVE anbefaler at HEAS får seg overdratt de eksisterende konsesjoner og tillatelser på uendrede vilkår, med unntak av Sagnfossen, hvor konsesjonsavgiften til staten anbefales fastsatt til kr 1,00 pr. nat.hk. i samsvar med dagens minstesats. Når det gjelder ervervskonsesjon på Brødbølfoss, Lutufallet og Sandkilfossen, anbefaler NVE at de rent obligatoriske grunnvilkår i ervervsloven med minstesatser for avgift til såvel stat som til kommuner med kr 1,00 pr. nat.hk. blir benyttet.

Kongsvinger kraftverk i Sør-Odal og Kongsviner kommuner

Søknaden gjelder overdragelse av ervervskonsesjoner og tillatelser etter vassdragsloven gitt ved kgl.res. av 2. november 1973 og 30. januar 1987. Ervervskonsesjonene er gitt på ubegrenset tid, dog slik at vilkårene kan revideres etter 50 år.

Braskereidfoss kraftverk i Våler kommune

Søknaden gjelder overdragelse av ervervskonsesjon og tillatelse etter vassdragsloven gitt ved kgl.res. av 29. oktober 1976. Ervervskonsesjonen er gitt på ubegrenset tid, dog slik at vilkårene kan revideres etter 50 år.

Osa kraftverk i Åmot og Trysil kommuner

Søknaden gjelder overdragelse av ervervskonsesjon og tillatelse etter vassdragsloven gitt ved kgl.res. av 11. juni 1976. Ervervskonsesjonen er gitt på ubegrenset tid, dog slik at vilkårene kan revideres etter 50 år.

Varalden og Bedafors kraftverker i Kongsvinger kommune

Søknaden gjelder overdragelse av tillatelse etter vassdragsloven gitt ved kgl.res. av 24. august 1984. Det var ikke nødvendig med ervervskonsesjon ettersom det kraftverkene utbringer ligger under grensen for konsesjon i industrikonsesjonslovens § 1, 1. ledd på 1 000 nat.hk.

Hylla kraftverk i Engerdal kommune

Søknaden gjelder overdragelse av bruksretts- og reguleringskonsesjon gitt ved kgl.res. av 30. april 1965. Konsesjonen er gitt for den tid leieforholdet varer, dog ikke utover 50 år fra konsesjonens dato.

Kjemåa kraftverk i Stor-Elvdal kommune

Kraftverket er nedlagt, og det foreligger ingen konsesjoner. Det søkes heller ikke om nye konsesjoner. Ervervet er konsesjonsfritt fordi fallet ved regulering vil utbringe mindre enn 1 000 nat.hk. som er konsesjonsgrensen. Ved gjenopptaking av reguleringen må det imidlertid søkes om konsesjon etter vassdragsreguleringsloven.

Sagnfossen kraftverk i Trysil kommune

Søknaden gjelder overdragelse av ervervskonsesjon stadfestet ved regjeringens res. av 19. juli 1946, endret til å gjelde på ubegrenset tid ved kgl. res. av 27. november 1970, dog slik at vilkårene for konsesjonen kan revideres etter 50 år.

Trysil kommune har i forbindelse med søknaden bl.a. følgende merknad i brev av 10. september 1990: «Trysil kommune forutsetter at rettighetsoverdragelsen ikke innebærer noen begrensning i kommunens rett til ilegning av skatter etter skatteloven».

Fylkesmannen i Hedmark støtter Trysil kommunes syn i en tilleggsuttalelse i brev av 14. september 1990.

Departementet peker på at beskatningen i forbindelse med Sagnfossen kraftverk vil skje etter de til enhver tid gjeldende regler i skatteloven.

Lutufallet kraftverk i Trysil kommune

Søknaden gjelder ervervskonsesjon. Kraftverket utnytter et fall på 14 m, som utgjør ca. 3 360 nat.hk.

Trysil kommune har i brev av 14. november 1989 følgende merknader til søknaden: «Trysil kommune uttaler i denne forbindelse at det bør være et rimelig og naturlig krav at tidligere konsesjonsvilkår gitt til Lutufallet kraftverk vedrørende norsk-svensk samarbeid om utbygging av Sandkilfossen i Trysilelva blir endret slik at Trysil kommune blir tildelt konsesjonskraft».

I utkastet til vilkår for ervervstillatelse for Lutufallet er inntatt ordinært vilkår om konsesjonskraft. Det vises også til avtale mellom

Trysil kommune og HEAS som gir kommunen kompensasjonskraft fra 1. januar 1990. Departementet forutsetter at konsesjonskraften skal avløse kompensasjonskraften.

Brødbølfoss kraftverk i Kongsvinger kommune

Søknaden gjelder ervervskonsesjon samt overdragelse av reguleringskonsesjon gitt ved kgl.res. av 5. september 1975. Reguleringskonsesjonen er gitt på ubegrenset tid for kommunen og begrenset til 60 år for eventuelle privateide deltagende fall. Det er betinget adgang til revisjon av vilkårene etter 50 år.

Kraftverket utnytter et fall på 40 m, som utgjør ca. 2 682 nat.hk.

Sandkilfossen i Trysil kommune

Ved kgl.res. av 30. juni 1961 ble det gitt norsk samtykke til svensk oppdemning ved Høljes i Trysil-Klareelven, samt tillatelse for Hedmark fylke til utførsel av elektrisk kraft til Sverige. Forøvrig ble ingen konsesjoner gitt.

Foreliggende søknad gjelder ervervskonsesjon. Sandkilfossen utgjør ca. 2 470 nat.hk. Hva angår konsesjonskraft, vises til merknader under Lutufallet kraftverk.

NVE tilrår i sin innstilling av 5. november 1990 at HEAS får seg overdratt de eksisterende ervervskonsesjoner på Kongsvinger, Braskereidfoss, Osa og Sagnfossen kraftverker, bruksrettskonsesjon på Hylla kraftverk, reguleringskonsesjonene på Brødbølfoss og Hylla kraftverker, samt tillatelse etter vassdragsloven på Kongsvinger, Osa, Varalden og Bedafors kraftverker.

Videre tilrår NVE i sin innstilling av 8. mai 1991 at HEAS får ervervskonsesjon på Sandkilfossen, Lutufallet og Brødbølfoss.

Søknadene har vært forelagt de fem kommuner som blir berørt av sammenslåingen, dvs. Engerdal, Kongsvinger, Stor-Elvdal, Sør-Odal, Trysil, Våler og Åmot, samt fylkesmannen i Hedmark. Ingen av høringsinstansene har hatt vesentlige innvendinger.

Olje- og energidepartementet vil påpeke at sammenslutningen og omorganiseringen av Hedmark Energiverk til et aksjeselskap eid av fylkeskommunen og kommunene ble gjennomført for å få til en mer hensiktsmessig og rasjonell organisasjon av energiforsyningen i fylket. Fylkeskommunen har nå en eierandel på 67 pst. i HEAS.

I tillegg til ervervskonsesjon for Lutufallet kraftverk, Brødbølfoss kraftverk og for utnyttelsen av Sandkilfossen, er det søkt om overdragelse av eksisterende ervervs- og reguleringskonsesjoner. I vassdragsreguleringslovens § 14, pkt. 2 er det bestemt at reguleringstillatelser ikke kan overdras. Dette er imidlertid alltid blitt fortolket og praktisert slik at forbudet kun gjelder særskilt overdragelse, og at man står mer fritt når den som søker overdragelse disponerer de fall hvor reguleringene nyttes. Dette vilkåret er oppfylt i denne sak.

Olje- og energidepartementet tilrår at HEAS får ervervskonsesjon på Sandkilfossen, Lutufallet og Brødbølfoss.

I ervervsvilkårene for Sandkilfossen er følgende poster tatt inn; 1. Konsesjonstid, 2. Konsesjonsavgifter, 3. Kontroll med betaling av avgifter m.v., 4. Konsesjonskraft, 5. Kontroll med overholdelse av vilkår og 6. Tinglysing. Dette er gjort fordi fallet utnyttes på svensk side fra undervann Lutufallet kraftverk og ned til riksgrensen.

Ervervsvilkårene for Lutufallet og Brødbølfoss er utformet med sikte på at de også skal kunne dekke en eventuell ombygging. Utbyggingsplikten for nåværende utbygginger ansees oppfylt slik at vilkår om byggefrister er sløyfet. Ellers er de resterende postene beholdt.

Om ervervsvilkårene for de tre fallene bemerkes:

Konsesjonstid, post 1

Hedmark Energiverk A/S med nåværende aksjefordeling fyller kravene til ubegrenset konsesjonstid, og departementet foreslår at ervervskonsesjonene for Sandkilfossen, Lutufallet og Brødbølfoss blir gitt uten tidsbegrensning. Som vanlig foreslås at vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

Konsesjonsavgifter m.v., post 2

Det foreslås her lovens minstesats kr 1,00 til både stat og kommune. For Sandkilfossen og Lutufallet, som tidligere har vært konsesjonsfrie, vil ervervskonsesjonen tilføre Trysil kommune nye konsesjonsavgifter. Imidlertid er avgiftene til stat og kommune for reguleringskonsesjonen for Brødbølfossl større enn ovennevnte minstesats.

Videre tilrår departementet at HEAS får seg overført følgende eksisterende konsesjoner; ervervskonsesjonene på Kongsvinger, Braskereidfoss, Osa og Sagnfossen kraftverker, bruksrettskonsesjon på Hylla kraftverk, reguleringskonsesjonene på Brødbølfoss og Hylla kraftverker, samt tillatelser etter vassdragsloven på Kongsvinger, Osa, Varalden, Bedafors og Braskereidfoss kraftverker. Overføringen anbefales i samsvar med NVE's innstilling av 5. november 1990 å skje på uendrede vilkår, med unntak av Sagnfossen hvor konsesjons-

avgiften til staten anbefales fastsatt til kr 1,00 pr. nat.hk. i samsvar med gjeldende minstesats.

Departementet slutter seg til NVE's tilråding om kun å anvende de obligaroriske grunnvilkår for ervervskonsesjonene, herunder minstesats for avgifter med kr 1,00 pr. nat.hk. til stat og kommuner. Dette er nødvendig for å legge forholdene til rette for omorganiseringer i energiforsyningen og er fullt ut i samsvar med tidligere praksis.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. HEAS må på vanlig måte meddeles konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen kan det fastsettes vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap.

Departementet tar til etterretning at de elektriske konsesjoner allerede er overført til HEAS av NVE.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16, lov om vassdragsreguleringer av samme dato nr. 17 og lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3, får Hedmark Energi A/S tillatelse til erverv av fallrettigheter i Lutufallet, Brødbølfoss og Sandkilfossen, og til å få overført til seg tidligere gitte ervervs-, bruksretts- og reguleringskonsesjoner, samt tillatelser etter vassdragsloven som omsøkt.

Tillatelsen gis på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 24. mai 1991.

19. Bergenshalvøens kommunale kraftselskap

(Erverv av Fossmark kraftverk. Feil i konsesjonsvilkår).

Olje- og energidepartementets brev 4. juni 1991.

«Det vises til vårt brev av 29. mai 1991 vedrørende ovennevnte.

Ved en gjennomgang av vilkår for tillatelse for Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap for erverv av Fossmark kraftverk i Fossdalselvi fastsatt ved kg. res. 25 januar 1991, er det oppdaget en trykkfeil i vilkårenes post 12, 3. ledd.

Post 12, 3. ledd skal lyde:

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 11 eller 12 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

Olje- og energidepartementet ber med dette om at rettelsen tas til etterretning og vedlegges de nevnte vilkårene.»

20. Vestfold Kraftselskap

(Konsesjon for utbygging, regulering, regulering m.v. i Daleelven i Lardal i Vestfold - planendring)

Kongelig resolusjon av 7. juni 1991.

1. Innledning

Saken gjelder planendring vedrørende Vestfold Kraftselskaps konsesjon for utbygging, regulering m.v. i Daleelven i Lardal i Vestfold.

Vestfold Kraftselskap fikk ved kgl. res. 7. september 1990 konsesjon for utbygging, regulering m.v. i Daleelven i Lardal i Vestfold.

Prosjektet Daleelven kraftverk går ut på utnytte fallet mellom Svartangen og Lågen, ca. 250 m., i en utbygging. Det er regnet med en relativt liten regulering av Svartangen. Magasinet vil vesentlig bli brukt til flomdemping. Nåværende regulering av Svartangen er ca. 2 m. Det eksisterende magasinet vil bli reparert og forsterket. Vannet er planlagt senket ved at tilløpstunnellen får sitt inntak direkte i vannet. Videre er det forutsatt en overføring av avløpet fra Garilla.

Middelproduksjonen i kraftverket er beregnet til 31,6 GWh med ca. 60 % i vinterproduksjon.

2. Søknaden

Fra Vestfold Kraftselskap har departementet mottatt følgende søknad datert 4. januar 1991:

«Vi viser til konsesjonsvilkårenes punkt 20 samt manøvreringsreglementets punkt B som omhandler overføringer. Her er overføring av Garilla tatt med som en del av den totale utbyggingen.

Under konsesjonsbehandlingen ble det fra flere hold, deriblant også fra NVE, fremmet spørsmålet om å sløyfe overføringen av Garilla. I den sammenheng var særlig nevnt vanskeligheter med vann- og kloakkforhold fra bebyggelsen ved nedre del av Garilla og fiskeforhold nær Garillas utløp i Lågen. Det ble også nevnt fare for gassovermettning gjennom inntaket for Garilla m.m.

Under hensyn til den relativt beskjedne kraftmengde som Garilla representerer (0,46 GWh), og de nevnte ulemper samt etter nærmere tekniske/økonomiske vurderinger, ønsker vi nå å frafalle denne del av utbyggingen.

Vi ber derfor om at konsesjonsvilkårene rettes i henhold til dette i form av et brev som kan legges ved vilkårene og tinglyses sammen med disse.»

3. NVEs innstilling

Fra NVE har departementet i brev av 15. mars 1991 mottatt følgende bemerkninger:

«Under konsesjonsbehandlingen framkom en del innvendinger mot overføringen, og NVE ba Vestfold Kraftselskap spesielt gjøre rede for spørsmålet om sløyfing av overføringen.

Ifølge kraftselskapet utgjør overføringen av Garilla 0,46 GWh/år i økt middelproduksjon i kraftverket. Det ble imidlertid påpekt at inntakssjakten skulle fungere som svingesjakt, og at det ved sløyfing av overføringen likevel måtte bygges svingesjakt eller at tunneltverrsnittet i driftstunnelen måtte økes. Kraftselskapet konkluderte med at utbyggingen ikke ville bli billigere selv om overføringen av Garilla ble sløyfet. På denne bakgrunn har NVE i innstillingen av 20. november 1989 konkludert med at overføringen av Garilla *kan* tas med i utbyggingen.

Vestfold Kraftselskap har i ettertid kommet til at overføringen av Garilla ikke bør gjennomføres. Kraftselskapet viser til vanskeligheter med vann- og kloakkforhold og et visst fiske i nedre del av Garilla, samt til nærmere teknisk/økonomiske vurdeirnger av prosjektet.

På bakgrunn av den beskjedne kraftmengden og tidligere lokal motstand mot overføringen har NVE ikke innvendinger mot at overføringen av Garilla sløyfes. NVE har ikke funnet grunn til å innhente nye uttalelser om planendringen. Endringen medfører følgende endringer i gitte vilkår og manøvreringsreglement i konsesjon gitt ved kronprinsregentens resolusjon av 7. september 1990:

Post 20 Forurensning

Posten endres ved at ordene «overføring av Garilla og» utgår.

Post 21 Luftovermetting

Posten kan utgå fordi posten er uaktuell uten overføringer til tunnelsystemet.

Pkt. 1 B Overføringer i manøvreringsreglementet

Pkt. 1 B bortfaller.»

4. Departementets bemerkninger

Prosjektet Daleelven kraftverk går ut på utnytte fallet mellom Svartangen og Lågen i en utbygging. Det er regnet med en relativt liten regulering av Svartangen samt en overføring av avløpet fra Garilla.

Skadevirkningene ved utbyggingen er betraktet som små. Skadene knytter seg i hovedsak til tapet av vannføringen i Daleelven. Skadene fra overføringen av Garilla ble i tillegg kommentert av NVE og enkelte av høringsinstansene. Skadene fra overføringen er særlig problemer med vann- og kloakkforhold for bebyggelsen ved nedre del av Garilla, tapt fiske ved utløpet i Lågen og fare for gassovermetning gjennom inntaket fra Garilla.

Ifølge kraftselskapet utgjør overføringen 0,46 GWh/år i økt middelproduksjon i kraftverket. Under konsesjonsbehandlingen foreslo NVE at overføringen kunne sløyfes. Kraftselskapet meddelte at en sløyfing ikke ville gjøre prosjektet billigere, og at man derfor ønsket å utnytte den effekten overføringen ga.

I ettertid har Vestfold kraftselskap kommet til at teknisk/økonomiske vurderinger sammenholdt med de nevnte miljøulempene tilsier at overføringen ikke bør gjennomføres. Selskapet har derfor i brev av 4. januar 1991 søkt om endring av kosnesjonen ved at overføringen fra Garilla sløyfes.

NVE har vurdert søknaden og har ingen innvendinger mot at overføringen av Garilla sløyfes. Det er ikke grunn til å innhente nye uttalelser om planendringen.

På denne bakgrunn tilrår Olje- og energidepartementet at den omsøkte planendring imøtekommes.

Planendringen medfører endringer i konsesjonsvilkår og reguleringsreglement for utbygging, regulering m.v. i Daleelven i Lardal i Vestfold gitt ved kgl. res. 7. september 1990.

Konsesjonsvilkårenes pkt. 20 skal lyde slik:

«Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet i forbindelse med utbygging av Daleelven kraftverk av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.»

Konsesjonsvilkårenes pkt. 21 uttas av konsesjonen.

Reguleringsreglementets pkt. nr. 1 B (overføringer) uttas av konsesjonen.

Olje og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 gis Vestfold Kraftselskap tillatelse til planendring vedrørende regulering og utbygging av Daleelven i Vestfold i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 7. juni 1991.

21. Dalane Elverk.

(Vassdragskonsesjoner ved sammenslutning av elforsyningsenheter.)

Kongelig resolusjon 7. juni 1991.

Innledning.

Den foreliggende sak gjelder de konsesjonsrettslige spørsmål som oppstod i forbindelse med dannelsen av Dalane Elverk. Dalane Elverk er et interkommunalt elverk som ble dannet i 1978 av de kommunale elverkene i Bjerkreim, Eigersund, Lund og Sokndal, samt det interkommunale Dalane Elektrisitetslag. Formålet er å komme frem til en rasjonell elforsyningsenhet i området.

Dalane Elverk har søkt om konsesjon i hht ervervsloven for en rekke fall som eies konsesjonsfritt av de kommuner som nå deltar i Dalane Elverk. Det søkes videre om ervervskonsesjon på en rekke tidligere gitte ervervskonsesjoner, og om overføring av en rekke tidligere gitte reguleringskonsesjoner fra de tidligere kommunale elverk til det nåværende Dalane Elverk.

Hovedstyret for NVE har i brev av 20. juni 1985 avgitt følgende innstilling:

«Dalane Elverk har sendt inn følgende to søknader datert 30. november 1977:

I

«Fra 1. januar 1978 går de kommunale elverkene i Bjerkreim, Eigersund, Lund og Sokndal kommuner samt det interkommunale Dalane Elektrisitetslag sammen til et nytt interkommunalt elverk som får navnet Dalane Elverk. Fusjonen skjer etter vedtak i kommunestyrene i de 4 nevnte kommuner. Fusjonen er forberedt etter initiativ fra NVE, Elektrisitetsdirektoratet og NVE har også deltatt i utredningsarbeidet. Det henvises til vedlagte kopi av sammenslutningsavtalen.

Kommunestyrevedtakene innbefatter bestemmelse om at alle aktiva og passiva, eiendommer og rettigheter som tilhører de 4 kommunale elverkene og som har betydning for strømforsyningen skal overføres til Dalane Elverk.

Det søkes herved om at de reguleringskonsesjoner som i dag innehas av de nåværende elverkene overføres i uendret form til Dalane Elverk. Dette gjelder følgende vassdragskonsesjoner:

1. *Konsesjoner innvilget Egersund komm. elektrisitetsverk.*

1. Konsesjon av 7. september 1923 på regulering av Hellelandsvassdraget.
2. Tillatelse av 27. juni 1930 til ytterligere regulering av Hellelandsvassdraget i Rogaland.
3. Tillatelse av 4. august 1961 til å regulere Urdalsvatn i Hellelandsvassdraget i Rogaland fylke.
4. Tillatelse av 19. juli 1940 til å regulere Nodlandsvatn m.fl. vatn i Grødemsvassdraget i Rogaland fylke. Stadfestet 5. juli 1946.
5. Tillatelse av 5. juli 1946 til å foreta en ytterligere regulering av Nodlandsvatn m.fl. vatn i Grødemsvassdraget i Rogaland fylke.
6. Tillatelse av 27. april 1949 til regulering av Røssvatn og Grønnevatn i Hellelandsvassdraget og overføring av avløpet til Grødemsvassdraget.
7. Konsesjon av 23. oktober 1953 på regulering av Spjodevatn og Mjåvatn m.v. og overføring av avløpet til Kydlandsvatn i Grødemvassdraget i Rogaland fylke.
8. Planendring for ovennevnte konsesjon av 23. oktober 1953. Tillatelse gitt 23. mai 1957.

2. *Konsesjoner innvilget Lund komm. Elektrisitetsverk.*

1. Tillatelse av 24. september 1954 til overføring av Skårdalsvassdraget til Hauklandsvassdraget.
2. Tillatelse av 28. januar 1955 til regulering og overføring av Skårdalsvassdraget.
3. Tillatelse av 7. september 1962 til ytterligere regulering Stølvatn i Haukelandsvassdraget.
4. Tillatelse av 6. januar 1965 til ytterligere regulering av Stølvatn i Hauklandsvassdraget.

3. *Konsesjoner innvilget Sokndal komm. elektrisitetsverk.*

1. Tillatelse av 6. oktober 1961 til å erverve fallrettigheter i Sokndalsvassdragaet, Rogaland fylke, og til å foreta en regulering av Eiavatn i samme vassdrag.»

II

Etter samme innledning som i søknaden ovenfor fortsetter denne søknad:

«Det søkes herved om ervervskonsesjon for de fallrettigheter som i dag innehas av de nåværende elverkene i Bjerkreim, Eigersund, Lund og Sokndal.

Dette gjelder følgende rettigheter:

1. *Overføres fra Bjerkreim komm. Elverk/ Bjerkreim kommune.*

1. Fallrettigheter Hytlandselva.
   g.nr. 10, b.nr. 4 og 5 i Bjerkreim.
   g.nr. 12, b.nr. 5 og 6 i Bjerkreim.
2. Kraftstasjon i Ørsdal, tilhørende fallrettigheter innbefattet i g.nr. 13, b.nr. 24 i Bjerkreim.

2. *Overføres fra Eigersund Elverk/Eigersund kommune.*
1. Fallrettigheter Botnefoss innbefattet i g.nr. 54, b.nr. 4, 5 og 6 i Lund kommune.
2. Fallrettigheter i Tekseå (Øgreidfossen) g.nr. 82, b.nr. 5.
3. Fallrettigheter i Hellelandselv (Øgreyfoss) innbefattet i g.nr. 41, b.nr. 4 og 5 og 7 og i g.nr. 42, b.nr. 3 og 4, alle i Eigersund kommune.
4. Fallrettigheter i Hellelandselv (Hodnesfossen) innefattet i g.nr. 40, b.nr. 29 i Eigersund kommune.
5. Fallrettigheter Honnefoss i Grødemsvassdraget innbefattet i g.nr. 30, b.nr. 3 i Eigersund kommune.
6. Fallrettigheter Grødemfoss i Grødemsvassdraget innbefattet i g.nr. 27, b.nr. 4 og g.nr. 28, b.nr. 12 i Eigersund kommune.
7. Fallrettigheter i Bjordalselven (Kvitledal – Bjordal – Hovland i Ørsdal) innbefattet i g.nr. 15, b.nr. 18, g.nr. 16, b.nr. 7, 8 og 9, g.nr. 17, b.nr. 8, g.nr. 18, b.nr. 4.
8. Fallrettigheter i Fotlandsfossen i Bjerkreimselven. Innbefattet i g.nr. 48, b.nr. 3.

3. *Overføres fra Lund komm. Elektrisitetsverk/Lund kommune.*
1. Fallrettigheter Haukland kraftstasjon innbefattet i g.nr. 24, b.nr. 111 i Lund kommune.
2. Fallrettigheter Skårsvassdraget og Brekkebekken, innbefattet i g.nr. 22, b.nr. 7, 8, 9, 10, 11, g.nr. 23, b.nr. 108, 109, 110, 114, 124, 125, 126, 127, 128, g.nr. 24, b.nr. 156 til 171 og 188 til 192 samt 246.

4. *Overføres fra Sokndal Elverk/Sokndal kommune.*
1. Fallrettighetene Øvregårds Vassdrag, Egelandsfallet, Fossdal, Saugstad samt Lindlandselvens Vassdrag, alle innbefattet i g.nr. 59, b.nr. 10 t.o.m. 18 i Sokndal kommune.
2. Barstadelvens Vassdrag og Barstadvassdragaet fallrettigheter innbefattet i g.nr. 64, b.nr. 13 t.o.m. 22 i Sokndal kommune.
3. Fosbroelvens vassdrag, fallrettigheter innbefattet i g.nr. 65, b.nr. 7 t.o.m. 12 samt i g.nr. 98, b.nr. 3 og 4 i Sokndal kommune.
4. Regedalsvassdraget, fallrettigheter innbefattet i g.nr. 66, b.nr. 6 samt g.nr. 69, b.nr. 3 og 4, g.nr. 70, b.nr. 7 og 8, g.nr. 71, b.nr. 4 og g.nr. 72, b.nr. 9 i Sokndal kommune.
5. Roslandselvens Vassdrag, fallrettigheter innbefattet i g.nr. 66, b.nr. 7 og 8, g.nr. 67, b.nr. 3 og 4, g.nr. 68, b.nr. 6, 7, 8 og 9 i Sokndal kommune.
6. Frøitlefsvassdraget, fallrettigheter innbefattet i g.nr. 16, b.nr. 5 og 6, g.nr. 17, b.nr. 11, 12 og 13, g.nr. 30, b.nr. 11, g.nr. 38, b.nr. 6, 7 og 8, g.nr. 42, b.nr. 5 i Sokndal kommune.
7. Bakkevassdraget, fallrettigheter innbefattet i g.nr. 35, b.nr. 4, g.nr. 36, b.nr. 3 og 4, g.nr. 37, b.nr. 6, 7, 8 og 9, g.nr. 40, b.nr. 3 og 4, g.nr. 62, b.nr. 5, 6 og 7, g.nr. 63, b.nr. 13, 14, 15 og 16 i Sokndal kommune.
8. Saurdalsvassdraget, fallrettigheter innbefattet i g.nr. 95, b.nr. 7 i Sokndal kommune.
9. Gaudlandsvassdraget, fallrettigheter innbefattet i g.nr. 96, b.nr. 6 i Sokndal kommune.»

Fra søknadens vedlegg – sammenslutningsavtalen – siteres post 3:

«Dalane Elverk har til formål å sikre kraftforsyningen i Bjerkreim, Eigersund, Lund og Sokndal kommuner. Dersom andre kommuner blir medlem i elverket blir forsyningsområdet å utvide tilsvarende. Forutsetningen for sammenslutningen er at det også på lang sikt blir opprettholdt en avdeling i hver kommune som ivaretar virksomheten i distriktet. Bemanningen ved hver avdeling bør normalt være tilstrekkelig til å dekke de vanlige arbeidsoppdrag på stedet.»

Etter anmodning fra Vassdragsdirektoratet har søkeren dessuten sendt inn følgende spesifikasjoner datert 11. august 1983 vedrørende de aktuelle fallrettigheter:

«Fall 1.1. Hytlandselva i Bjerkreim.
Gjelder en liten sideelv i Bjerkreimsvassdraget. Fallet har utløp i Ørsdalsvatnets sørvestre ende. Fallhøyde 213 m. Kalkulert årlig avløp 22,5 mill. m^3. Fallet er i dag ikke benyttet.

Fall 1.2. Kraftstasjon Ørsdal i Bjerkreim.
Gjelder en liten sideelv i Bjerkreimsvassdraget. Elven har sitt utløp i Ørsdalsvatnet ved Ørsdal. Fallhøyde ca. 500 m. Kalkulert årlig avløp ca. 60 mill. m^3. Fallet er svakt utnyttet uten magasin.

Fall 2.1. Botnefoss i Lund.
Gjelder en liten elv med fallene fra Botnevant og Sandtjørnene som videre har avløp til Hellelandselven. Fallhøyde ca. 120 m. Kalkulert årlig avløp ca. 15 mill. m^3. Botnevatn er regulert med et magasin på ca. 11 mill. m^3.

Fall 2.2. Tekseå.
Gjelder fallene i avløpet fra Teksevatn ned til hovedelven (Hellelandselven). Fallhøyde ca. 82 m. Kalkulert årlig avløp ca. 120 mill. m^3. Fallet er ikke utnyttet i dag. Vannføringen er regulert (Teksevatn, Botnevatn, Urdalsvatn).

Fall 2.3. Øgreyfoss (Nedre) i Hellelandselv.
Gjelder fallet i hovedelven fra Øgreidvatn til Hodnesvatn. Fallhøyde ca. 49 m. Kalkulert årlig avløp ca. 500 mill. m^3. Fallet nyttes i dag i Øgreyfoss kraftstasjon. Vannføringen er regulert (Øgreidvatn, Sletteidvatn, Gyavatn, Teksevatn, Botnevatn, Urdalsvatn).

Fall 2.4. Hodnesfossen i Hellelandselven.
Gjelder fallet i hovedelven fra Hodnesvatn til Slettebøvatn. Fallhøyde ca. 18 m. For øvrig som for fall 2.3.

Fall 2.5. Honnefoss i Grødemvassdraget.
Gjelder fallet mellom Kydlandsvatn og Smievatn. Fallhøyde ca. 40 m. kalkulert årlig avløp ca. 90 mill. m^3. Ca. 33 m av fallet nyttes i dag i Honnefoss kraftstasjon. Vannføringen er regulert (Kydlandsvatn, Spjodvatn, Liavatn, Nodlandsvatn, Røssvatn).

Fall 2.6. Grødemfoss.
Gjelder fallet mellom Smievatn og Svåvatn i Grødemsvassdraget. Fallhøyde ca. 64 m.

Kalkulert årlig avløp ca. 90 mill. m³. Fallet nyttes i dag i Grødemfoss kraftstasjon. Regulering som for fall 2.5.

Fall 2.7. Bjordalselven (sideelv til Bjerkreimselven).

Gjelder 2 fall:

1. Fall i Bjordalselvens hovedløp fra Brattebø til Hovland. Fallhøyde ca. 240 m. Kalkulert årlig avløp ca. 250 mill. m³.
2. Fall i sideelv til Bjordalselven fra Storavatn til Loni. Fallhøyde ca. 490 m. Kalkulert årlig avløp ca. 10 mill. m³. Det er ingen reguleringer eller utnyttelser i dag.

Fall 2.8. Fotlandsfossen.

Gjelder Bjerkreimselvens hovedløp, fallet fra Fotlandsvatn til sjøen. Fallhøyde ca. 25 m. Kalkulert årlig avløp ca. 1 900 mill. m³. Rettigheten gjelder kun halve fossen, dvs. den østlige elvebredden, Tengsereidsiden. Fossen er ikke utnyttet i dag. Det er regulering i øvre del av vassdraget (Store Myrvatn, Maudal Kraftverk).

Fall 3.1. Hauklandsfossen.

Gjelder en del av fallene på Haukland i Lund fra Stemmevatnet ned til Haukland gård. Fallhøyde ca. 250 m. Kalkulert årlig avløp ca. 22 mill. m³. Fallet nyttes i dag i Haukland kraftstasjon. Stemmevatnet er regulert. Likeså er Skårstemmevatn (se fall 3.2) regulert og overført til Stemmevatn. Videre er det regulering av Gilevatn og Stølsvatn.

Fall 3.2. Skårsvassdraget og Brekkebekken.

Gjelder to mindre bekker som er utnyttet sammen med fall 3.1. Skårsvassdraget som er det største gjelder fallet på ca. 340 m fra Skårstemmevatn ned til Lundevatn.

Fall 4.1, 2 og 5 Lindlandsfossen m.v.

Disse tre fallrettighetene omfatter fallene i en gren av Sokndalselven i Sokndal fra Barstadvatn til Fitja, hvor fallene som vanligvis kalles Lindlandsfossen er de helt overveiende (Fall 4.1). Fallhøyde ca. 123 m. Kalkulert årlig avløp ca. 180 mill. m³. Den egentlige Lindlandsfossen (Fall 4.1) utnyttes i dag i to kraftverk i Lindland I og II, resten er unyttet. Det er reguleringer i Eiavatn og i Heigravatn/ Kvervenvatn.

Fall 4.3. Fossbroelven

Gjelder et lite fall i samme elv som 4.1 fra Eiavatn til Barstadvatn. Fallhøyde ca. 3 m. Kalkulert årlig avløp ca. 150 mill. m³.

Fall 4.4, 8 og 9. Rekedalsvassdraget m.v.

De tre fallrettighetene Rekedalsvassdraget, Saurdalsvassdraget og Gaudlandsvassdraget utgjør til sammen et lite, forgrenet vassdrag som munner ut i sjøen ved Rededal i Sokndal.

Fall 4.4, utgjør fallenes nedre del. Fallhøyde ca. 75 m. Kalkulert årlig avløp ca. 15 mill. m³.

Fall 4.8, utgjør hovedløpets øvre del. Fallhøyde ca. 90 m. Kalkulert årlig avløp ca. 5 mill. m³.

Fall 4.9, utgjør en øvre gren. Fallhøyde ca. 17 m. Kalkulert årlig avløp ca. 6 mill. m³. Fallene er ikke utnyttet og det er ingen reguleringer i dag.

Fall 4.6. Frøytlandsvassdraget.

Gjelder en østlig gren av Sokndalsvassdraget med fallene fra Myssavatn ned til Frøytlog. Fallhøyde ca. 90 m. Kalkulert årlig avløp ca. 68 mill. m³.

Fall 4.7. Bakkevassdraget.

Gjelder grenen av Sokndalsvassdraget mellom gren 4.2, 3,5 og gren 4.6. Omfatter fallene fra Steinsvatn til Fitje. Fallhøyde ca. 140 m. Kalkulert årlig avløp ca. 125 mill. m³.»

Søknadene har vært forelagt Rogaland fylke og de berørte kommuner, som alle enten anbefaler den eller ingen merknader har.

Hovedstyret vil bemerke:

Den sist refererte søknad gjelder konsesjon etter ervervsloven for en rekke fall som tidligere eies konsesjonsfritt av de kommuner som nå deltar i Dalane Elverk. Bare en liten del av fallene er utbygd i større eller mindre grad.

For en del av fallene er det etter Hovedstyrets oppfatning ikke aktuelt med konsesjon. Med samme betegnelser som i søknaden gjelder dette:

Fall 1.1 Hytlandselva i Bjerkreim. Det er ikke foretatt noen nærmere undersøkelse av utbyggingsmulighetene, men kraftpotensialet er ikke av slik størrelse at overdragelsen er konsesjonspliktig.

Fall 2.7.1 Bjordalselvens hovedløp. Her er det heller ikke foretatt undersøkelse, men fallet anses ikke som teknisk/økonomisk interessant. (Det motsatte er derimot tilfelle for fallet 2.7.2 Bjordalselvens sideelv.)

Fall 3.2 Skårsvassdraget og Brekkebekken. Disse elvene er overført til fall 3.1 Haukelandsfossen.

Fall 4.3 Fossbroelva. Dette er et lite fall mellom Eiavatn og Barstadvatn i Sokndalsvassdraget. De to vatna er påtenkte magasiner i et ubyggingsprosjekt som er under planlegging. Utnytting av fallet er ikke nærmere undersøkt, men en antar at det ikke er teknisk/økonomisk interessant.

Fallene 4.4, 4.8 og 4.9 i Rekedalsvassdraget. Kraftpotensialene er ikke av slik størrelse at overdragelsen er konsesjonspliktig.

Fallene 4.6 Frøytlandsvassdraget og 4.7 Bakkevassdraget. Disse vassdrag forutsettes overført til Barstadvatn i et utbyggingsprosjekt i Sokndalsvassdraget som er under planlegging.

Det blir da overdragelsen av følgende fall som etter Hovedstyrets oppfatning er konsesjonspliktig:

Fall 1.2 Kraftstasjon Ørsdal i Bjerkreim. Stasjonen utnytter i dag en liten uregulert sideelv i Bjerkreimsvassdraget. En undersøkelse i forbindelse med Samlet Plan viser at fallet kan gi en produksjon på ca. 75 GWh.

Fall 2.1 Botnefoss i Hellelandsvassdraget. En undersøkelse i forbindelse med Samlet Plan viser en produksjon på ca. 10 GWh.

Fall 2.2 Tekseå i Hellelandsvassdraget. I Samlet Plan viser ett av alternativene en produksjon på ca. 54 GWh.

Fall 2.3 Øgreyfoss i Hellelandselv. Her er et bestående verk som produserer ca. 50 GWh.

Fall 2.4 Hodnesfossen i Hellelandselv. Et mindre fall nedenfor Øgreyfoss. Nærmere undersøkelse mangler, men det kan antas at overdragelsen er konsesjonspliktig.

Fall 2.5 Honnefoss i Grødemvassdraget. En bestående stasjon produserer ca. 7,5 GWh. Den kan eventuelt ombygges til noe større fallhøyde.

Fall 2.6 Grødemfoss. Er utbygget med en produksjon på ca. 13 GWh.

Fall 2.7.2 Bjordalselvens sideelv. En undersøkelse i forbindelse med Samlet Plan viser en produksjon på ca. 34 GWh.

Fall 2.8 Fotlandsfossen. Samlet Plan viser en produksjon på ca. 120 GWh. Rettighetene har gjelder imidlertid bare halve fallet, nemlig østre bredd.

Fall 3.1 Hauklandsfossen. Fallet er utbygd til en produksjon på ca. 12,5 GWh.

Fall 4.1, 2 og 5 Lindlandsfossen m.v. Disse fall er tidligere konsedert. Tillatelse til erverv av disse fall og til regulering av Eiavatn ble gitt til Sokndal kommunale elektrisitetsverk ved kgl.res. av 6. oktober 1961. Tillatelsen er ført opp som siste post i den foran refererte søknad om overføring av reguleringstillatelser.

Som ovenfor nevnt er bare enkelte av de aktuelle fallene utbyd i større eller mindre grad. For de øvrige mangler faste utbyggingsplaner og tekniske data, og det er uvisst om og i tilfelle når de kan bli utbygd. Søknaden er således helt spesiell, og kommer som en følge av lovendringen i 1969 og sammenslutningen av elverkene. Overdragelsen av fallene inngår som en naturlig del av sammenslutningsavtalen, som er kommet i stand ved medvirkning fra NVE's side. Hovedstyret anbefaler at den nye enhet, Dalane Elverk, får eiendomsretten til fallene, og at konsesjon på ervervet gis.

Det søkes videre om overføring av en rekke gitte reguleringstillatelser fra de tidligere kommunale elverk til det nåværende Dalane Elverk. I vassdragsreguleringslovens § 14 pkt. 2 er bestemt at reguleringstillatelser ikke kan overdras. Dette er imidlertid alltid blitt tolket slik at forbudet bare gjelder særskilt overdragelse, og at man står mer fritt når søkeren disponerer de fall hvor reguleringen nyttes. Hovedstyret ser det da som en naturlig konsekvens av anbefalingen om ervervskonsesjon at også denne del av søknaden imøtekommes, og anbefaler dette.

Når det gjelder vilkårene for tillatelsen vil en – som ved tidligere saker av samme art – nevne at sammenslutningen er foretatt i den hensikt å rasjonalisere elforsyningen. Hovedstyret mener at det derfor vil være lite rimelig å pålegge de nye enheter større byrder enn hva som følger av nåværende lovgivnings minimumskrav.

For ikke å svekke elforsyningsenhetenes motivasjon for ytterligere rasjonalisering i form av sammenslutninger, vil Hovedstyret foreslå at avgiftssatsene for reguleringskonsesjonene beholdes på det nivå de ble justert til ved kgl.res. av 17. februar 1984. Minimumssatsene for avgifter til stat og kommuner på kr 1,– pr. nat.hk. og år må likevel ikke underskrides.

Hovedstyret vil foreslå at de tidligere gitt reguleringstillatelser, bortsett fra det som er nevnt om avgiftssatsene, overføres uten endring av vilkårene, og at det for de nye erverv av fallretter bare settes rent obligatoriske grunnvilkår i henhold til ervervsloven, herunder minimumssats for avgifter, kr 1,00 pr. nat.hk. til så vel stat som kommuner. For de fall som ikke er utbygd, foreligger heller ikke faste planer, og som tidligere nevnt er det uvisst om og i tilfelle når de vil bli utbygd. Hovedstyret vil likevel foreslå bestemmelser om byggefrister da ervervslovens byggefristbestemmelse er ufravikelig som konsesjonsvilkår. En viser imidlertid til den adgang loven gir til å dispensere fra vilkåret etter søknad om fristforlengelse.

Som nevnt ovenfor er det ved kgl.res av 6. oktober 1961 vedrørende Sokndalsvassdraget gitt ervervskonsesjon og reguleringstillatelse med felles vilkår til daværende Sokndal kommunale Elektrisitetsverk. Ervervskonsesjonen kan ikke uten videre overføres, men blir å betrakte som ny konsesjon i lovens forstand. Hovedstyret har derfor oppstillet ervervsvilkår i samsvar med grunnkrav i ervervsloven i dag. Spesielle konsesjonskrav er ikke framkommet. Når det gjelder ervervsavgiftene foretok Hovedstyret oppjustering av de som var tilknyttet konsesjonen av 6. oktober 1961 etter bestemmelsen om oppjustering etter 20 år. Gjeldende satser er kr 2,00 pr. nat.hk. til staten og det samme til kommuner. Denne sats foreslås beholdt med samme begrunnelse som angitt ovenfor. Reguleringskonsesjonen foreslås overført i det vesentlige på uendrede

vilkår. Reguleringsavgiften er justert som angitt ovenfor, men til kr 2,00 til staten og til kr 4,00 pr. nat.hk. til kommuner. Disse foreslås som ved ervervskonsesjonen beholdt.

Vilkårene er oppstillet som tidligere i samme dokument, jfr. vedlegg.

Utkast til vilkår samt sakens øvrige dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møte 17. juni 1985».

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Dalane Elverk til å erverve fallrettigheter i Bjerkreims-, Hellelands-, Grødems- og Siravassdraget:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 1,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, og tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepar-

tementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f.eks. samfunnshus.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste forminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til

vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gir vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5% av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 4,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 14 eller 15 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 2 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

16.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

NVEs forslag til vilkår for Dalane Elverk for erverv av fallrettigheter i Sokndalsvassdraget samt for regulering av vassdraget:

«1.
(Konsesjonstid)

Ervervs- og reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. vassdragsreguleringslovens § 10 post 2, siste ledd og konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.
(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, og tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i sasmsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 - femten - pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

3.
(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

4.
(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

5.
(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

6.
(Veger m.v.)

Konsesjonæren er forpliktet til å utføre ombyggingen av de veger som berøres av reguleringen etter fylkesvegstyrets nærmere bestemmelse.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

7.
(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslo-

kale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f.eks. samfunnshus.

8.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5% av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 4,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

9.

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 2,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallene etter de foretatte utbygginger kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 2,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

For den øking av vasskraften som innvinnes ved reguleringen av Eiavatn tilflyter eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 2,– pr. nat. hk.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 4,– pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vasskraften beregnes på grunnlag av den øking av vassdragets lågvassføring som reguleringen antas å ville medføre ut over den vassføring som har kunnet påregnes år om annet med den tidligere bestående regulering. Ved beregningen av denne øking forutsettes det at magasinene utnyttes på en slik måte at vassføringen i lågvassperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved reguleringen innvunne øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiften, hvorav svares 6% rente etter forfall, har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

10.

(Kontroll med betaling av avgiften m. v.)

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter etter post 9 og om kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 8, skal med bindende virkning for

hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

11.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de ulemper eller innskrenkninger dette fører med seg. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anlegget som skjer i krigsøyemed.

12.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

13.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste forminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gir vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

14.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom de kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

15.

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et reglement som Kongen på forhånd fastsetter. Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynne før manøvreringsreglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000,– for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

16.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske iakttagelser som i det offent-

liges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 8, 9, 12 eller 17 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

18.

Alle heftelser som blir påført vedkommende eiendommer og gjenstander bortfaller hvis disse ifølge konsesjonen overgår til staten, jfr. post 1.

19.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Innkomne uttalelser i anledning Hovedstyrets innstilling:

Eigersund kommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 12. august 1985:

«Eigersund kommune vedtok i 1977 sammenslutningen av diverse kraftselskap til Dalane Elverk, og finner det selvsagt at verkenes konsesjoner medfølger over til det nye selskap, og dettes 2 konsesjonssøknader av 30. november 1977 anbefales innvilget på vesentlig uendrede vilkår slik Hovedstyret har tilrådd 17. juni 1985.»

Bjerkheim kommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 19. august 1985:

«Bjerkreim formannskap syner til vedtak av 10. mai 1984, og kan ikkje sjå at det ligg føre grunnar for å endre tidlegare uttale.»

Lund kommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 20. august 1985:

«Lund formannskap har ingen merknader til NVE's innstilling av 20. juni 1985 om overføring av vassdragskonsesjoner til Dalane Elverk.»

Sokndal kommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 30. august 1985:

«Sokndal kommunestyre har ingen merknader til NVE's innstilling av 20. juni 1985.
Det vises ellers til kommunestyrets uttalelse av 28. mai 1984 til Dalane Elverks søknad av 30. november 1977.»

Rogaland Fylkeskommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 3. september 1985:

«Vi har ingen merknader til at Dalane Elverks 2 konsesjonssøknader innvilges på vesentlig uendrede vilkår slik Hovedstyret har tilrådd 17. juni 1985.»

Landbruksdepartementet har avgitt følgende uttalelse over telefon:

«Landbruksdepartementet har ikke noe å bemerke til saken.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet har avgitt følgende uttalelse i brev av 27. august 1985:

«I konsesjonsvilkårenes pkt. 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond) for ervervelse av fallrettigheter i Bjerkreims-, Hellelands-, Grødems- og Siravassdraget tas inn:

> «Konsesjonsavgifter som innbetales til kommunen skal inngå i kommunale næringsfond. Vedtektene til disse skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.»

Samme merknad tas også inn i konsesjonsvilkårenes pkt. 9 (Konsesjonsavgifter) for erverv av fallrettigheter i Sokndalsvassdraget.»

Miljøverndepartementet har avgitt følgende uttalelse i brev av 28. februar 1986:

«Følgende regulseringskonsesjoner søkes overført til Dalane Elverk:

1.
Konsesjoner innvilget Egersund kommunale elektrisitetsverk.
1. Konsesjon av 7. september 1923 på regulering av Hellelandsvassdraget.
2. Tillatelse av 27. juni 1930 til ytterligere regulering av Hellelandsvassdraget i Rogaland.
3. Tillatelse av 4. august 1961 til å regulere Urdalsvatn i Hellelandsvassdraget i Rogaland fylke.

4. Tillatelse av 19. juli 1940 til å regulere Nodlandsvatn m.fl. vatn i Grødemsvassdraget i Rogaland fylke. Stadfestet 5. juli 1946.
5. Tillatelse av 5. juli 1946 til å foreta en ytterligere regulering av Nodlandsvatn m.fl. vatn i Grødemsvassdraget i Rogaland fylke.
6. Tillatelse av 27. april 1949 til regulering av Røssvatn og Grønnevatn i Hellelandsvassdraget og overføring av avløpet til Grødemsvassdraget.
7. Konsesjon av 23. oktober 1953 på regulering av Spjodevatn og Mjåvatn m.v. og overføring av avløpet til Kydlandsvatn i Grødemsvassdraget i Rogaland fylke.
8. Planendring for ovennevnte konsesjon av 23. oktober 1953. Tillatelse gitt 23. mai 1957.

2.
Konsesjoner innvilget Lund kommunale Elektrisitetsverk.
1. Tillatelse av 24. september 1954 til overføring av Skårdalsvassdraget til Hauklandsvassdraget.
2. Tillatelse av 28. januar 1955 til regulering og overføring av Skårdalsvassdraget.
3. Tillatelse av 7. september 1962 til ytterligere regulering av Stølvatn i Haukelandsvassdraget.
4. Tillatelse av 6. januar 1965 til ytterligere regulering av Stølvatn i Hauklandsvassdraget.

3.
Konsesjoner innvilget Sokndal kommunale elektrisitetsverk.
1. Tillatelse av 6. oktober 1961 til å erverve fallrettigheter i Sokndalsvassdraget, Rogaland fylke og til å foreta en regulering av Eiavatn i samme vassdrag.

Videre søker Dalane Elverk om å få overført følgende ervervskonsesjoner:

1. Overføres fra Eigersund Elverk/Eigersund kommune
1. Fallrettigheter Hytlandselva i Bjerkreim.
2. Kraftstasjon Ørsdal i Bjerkreim, tilhørende fallrettigheter innbefattet.

2. Overføres fra Eigersund Elverk/Eigersund kommune
1. Fallrettigheter i Botnefoss, Lund kommune.
2. Fallrettigheter i Tekseå (Øgreidsfossen).
3. Fallrettigheter i Hellelandselv (Øgreyfoss), Eigersund kommune.
4. Fallsrettigheter i Hellelandselv (Hodnesfossen), Eigersund kommune.
5. Fallrettigheter i Honnefoss i Grødemsvassdraget, Eigersund kommune.
6. Fallrettigheter i Grødemsfoss i Grødemsvassdraget, Eigersund kommune.
7. Fallrettigheter i Bjordalselven (Kvitledal - Bjordal - Hovland i Ørsdal).
8. Fallrettigheter i Fotlandsfossen i Bjerkreimselven.

3. Overføres fra Lund kommunale Elektrisistetsverk/Lund kommune
1. Fallrettigheter i Haukland kraftstasjon, Lund kommune.
2. Fallrettigheter i Skårsvassdraget og Brekkebekken.

4. Overføres fra Sokndal Elverk/Sokndal kommune
1. Fallrettighetene Øvergårds Vassdrag, Egelandsfallet, Fossdal, Saugstad samt Lindlandselvens Vassdrag i Sokndal kommune.
2. Barstadelvens Vassdrag og Barstadvassdraget, fallrettigheter i Sokndal kommune.
3. Fosbroelvens vassdrag, fallrettigheter i Sokndal kommune.
4. Regedalsvassdraget, fallrettigheter i Sokndal kommune.
5 Roslandselvens Vassdrag, fallrettigheter i Sokndal kommune.
6. Frøitlefsvassdraget, fallrettigheter i Sokndal kommune.
7. Bakkevassdraget, fallrettigheter i Sokndal kommune.
8. Saurdalsvassdraget, fallrettigheter i Sokndal kommune.
9. Gaudlandsvassdraget, fallrettigheter i Sokndal kommune.

Søknadene om overtakelse er gjort i forbindelse med sammenslutninger av el-verker til en større enhet, Dalane Elverk. Hensikten er å rasjonalisere elektrisitetsforsyningen.

Miljøverndepartementet er av den oppfatning at slike sammenslutninger bør etterstrebes, og man i stor grad bør legge forholdene til rette for å fremme dette. Vi finner det likevel rimelig å stille forslag om tidsmessige vilkår vedrørende de interesser som blir sterkest berørt av reguleringene, idet vi viser til den praksis som ble fulgt ved en tilsvarende overføring av rettigheter til Sør-Troms Elforsyning A/S. (Kgl. res. av 23. august 1985.)

Fisk og vilt

Verken DN eller fylkesmannens miljøvernavdeling i Rogaland har detaljerte opplysninger om de vassdrag som omfattes av søknaden. De gjeldende konsesjoner er av eldre dato og inneholder ikke vilkår av hensyn til vilt og fisk som er i samsvar med de vilkår som fastsettes ved nye konsesjoner.

Vi ber derfor om at følgende generelle vilkår tas inn i de konsesjonene som angår etablerte reguleringer. Departementet presiserer at dette er generelle vilkår som bare vil bli benyttet i tilfeller hvor det blir fastslått at tiltakene står i rimelig forhold til det som vil bli oppnådd.

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljøverndepartementet:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å bekoste tiltak i de berørte vassdragene for å sikre oppgang og fremme fiske, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket.
c. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
d. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser,
e. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom

reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,

f. å bekoste installasjoner for avsyring av vann dersom reguleringen av et forsurnet vassdrag har medført, eller forventes å medføre, en forverring av vannkvaliteten.

II

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

III

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Forurensninger

Det kan gis tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall, § 11 uten at det settes særlige vilkår.»

Departementets bemerkninger:

Innledning

Den foreliggende sak gjelder de konsesjonsrettslige spørsmål som oppstod i forbindelse med dannelsen av Dalane Elverk. Dalane Elverk er et interkommunalt elverk som ble dannet i 1978 ved at de kommunale elverkene i Bjerkreim, Eigersund, Lund og Sokndal ble slått sammen med det interkommunale Dalane Elektrisitetslag. Formålet er å komme frem til en rasjonell elforsyningsenhet i området.

Dalane Elverk har søkt konsesjon i henhold til erversloven for en rekke fall som eies konsesjonsfritt av de kommuner som nå deltar i Dalane Elverk. Det søkes videre om overføring av gitte ervervs- og reguleringskonsesjoner fra de tidligere kommunale elverk til det nåværende Dalane Elverk.

Om konsesjonene

For noen av de aktuelle fallenes vedkommende er det ikke aktuelt med ervervskonsesjon. Fallene har enten ikke et kraftpotensiale som er av en slik størrelse at konsesjon er nødvendig, eller de ansees ikke som teknisk/økonomisk interessante, eller vassdragene er overført til andre vassdrag. For de overførte vassdragenes vedkommende er det aktuelt med reguleringskonsesjon, jfr reguleringslovens § 1 annet ledd. Departementet viser til NVEs uttalelser om hvilke fall det ikke er aktuelt med konsesjon.

For de resterende fall er det aktuelt med ervervskonsesjon, og foreliggende søknad gjelder ervervskonsesjon på disse. Kun enkelte av disse fallene er utbygd. Det mangler faste utbyggingsplaner og tekniske data for de uutbygde fall. Søknaden er som NVE påpeker, helt spesiell, og er en følge av lovendringen i 1969 da det ble innført konsesjonsplikt for kommuner ved erverv av vannfallrettigheter. Det har vært et uttalt ønske fra myndighetenes side at slik rasjonalisering innen kraftforsyningssektoren finner sted. NVE foreslår at ny ervervskonsesjon blir gitt, og foreslår vilkår for ervervskonsesjonen.

Det søkes videre om tillatelse til overføring av en rekke gitte reguleringskonsesjoner fra de tidligere kommunale elverk til Dalane Elverk. Olje- og energidepartementet slutter seg til den tolkning av vassdragslovens § 14 pkt 2 som NVE bygger sitt syn på. I dette tilfellet dreier det seg ikke om en særskilt overdragelse av reguleringstillatelsene, men om en overdragelse av disse sammen med overdragelse av eiendomsretten til fallene. Også etter departementets syn og i tråd med langvarig praksis står konsesjonsmyndigheten mer fritt når søkeren disponerer de fall hvor reguleringen nyttes. NVE anbefaler at tillatelse til slik overdragelse blir gitt, og anbefaler i den forbindelse at tillatelsen blir gitt uten andre endringer i reguleringsvilkårene enn en justering av avgiftssatsene.

NVEs innstilling har vært forelagt de berørte kommuner, Rogaland fylkeskommune, Landbruksdepartementet, Kommunaldepartementet og Miljødepartementet til uttalelse. Ingen av høringsinstansene har innvendinger mot at tillatelsene blir gitt.

Olje- og energidepartementet tilrår at Dalane Elverk gis ervervs- og reguleringskonsesjoner i samsvar med søknaden. I tillatelsen inngår også nødvendig tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall. Tillatelsen foreslås gitt i det vesentlige på de vilkår som NVE har foreslått.

Departementet viser til at det gjennom energiloven er lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Dalane Elverk må på vanlig måte meddeles konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen kan det fastsettes vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap.

Departementets bemerkninger til vilkårene

Departementet slutter seg til NVEs tilrådning om kun å anvende de obligatoriske grunnvilkår for ervervskonsesjonene. Dette er nødvendig for å legge forholdene til rette for omorganiseringer i energiforsyningen og er fullt ut i samsvar med tidligere praksis.

Konsesjonsavgifter

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i sin kommentar til NVEs innstilling i brev av 27. august 1985 anmodet om at man i konsesjonsvilkårenes pkt. 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond) for ervervelse av fallrettighetene i Bjerkreims-, Hellelands-, Grødems- og Siravassdraget tar inn følgende bestemmelse:

«Konsesjonsavgifter som innbetales til kommunen skal inngå i kommunale næringsfond. Vedtektene til disse skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet ber også om at samme bestemmelse tas inn i konsesjonsvilkårenes pkt. 9 (Konsesjonsavgifter) for erverv av fallrettigheter i Sokndalsvassdraget.

Olje- og energidepartementet tilrår at de foreslåtte endringer tas inn i konsesjonsvilkårene.

Når det gjelder konsesjonsavgiftens størrelse i tillatelsen til å erverve fallrettighetene i tidligere konsesjonsfrie fall vil Olje- og energidepartementet slutte seg til NVEs forslag om at avgiftene sette til de minimumssatsene som gjelder. Ihht forskrift vedtatt ved kgl.res. av 4. desember 1987 § 6 er denne minimumssatsen kr 1,- pr naturhestekraft til stat og kommuner.

For reguleringskonsesjonenes vedkommende foreslår NVE en overføring uten andre endringer i vilkårene enn en justering av avgiftssatsene. Olje- og energidepartementet slutter seg til dette og foreslår at avgiftene beholdes på det nivå de ble justert til den 1. januar 1989 i medhold av kgl.res. av 4. desember 1987. Minimumssatsene fastsatt i forskriften må likevel ikke underskrides. Departementet vil presisere at det ikke er meningen at avgiftene skal forhøyes ved overføring av konsesjonene. Men departementet vil også understrke at det ikke er meningen at avgiftsbyrdene skal reduseres i forhold til hva de til enhver tid ville kunne ha vært med uendrede konsesjonærforhold. Avgiftssatsene skal således være de samme som de til enhver tid ville ha vært ved uendrede konsesjonærforhold.

For konsesjonen på erverv av fallrettighetene i Sokndalsvassdraget er konsesjonsavgiftene omhandlet i NVEs forslag til vilkår pkt 9. I tråd med konsesjonen av 6. oktober 1961 ble avgiftene justert i 1981. Ervervsavgiften ble da justert til kr 2,- pr naturhestekraft til staten og kr 2,- pr naturhestekraft til kommunen. Avgiften til kommuner ble så igjen regulert den 6. oktober 1986 og fastsatt til kr 3,08 pr naturhestekraft. I tråd med forskrift av kgl.res. av 4. desember 1987 skulle da avgiftene ha vært justert ved første årsskifte 5 år etter justeringstidspunktet, dvs 1. januar 1992. Nytt revisjonsintervall vil imidlertid gjelde fra denne konsesjons dato. Departementet fastsetter avgiften til kommunen til kr 4,- pr naturhestekraft til kommunen og kr 2,- pr hestekraft til staten med virkning fra ervervskonsesjonens dato. Det har her blitt lagt vekt på at avgiften skal tilsvare det den ville ha vært dersom man hadde fulgt vanlig justeringsprosedyre. For overføring av reguleringskonsesjonens vedkommende foreslås det at disse avgiftene beholdes uendret. Departementet vil imidlertid presisere at justeringen av avgiftene, både ervervsavgiften og reguleringsavgiften, i fremtiden skal skje etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Det vises i den forbindelse til forskriften gitt ved kgl.res. 4 desember 1987.

Departementet vil videre peke på at morarenten må knyttes til morarenteloven. Morarenteklausulen i konsesjonene (jfr NVEs forslag til vilkår 2, siste ledd for erverv av fallrettigheter i Bjerkreims-, Hellelands-, Grødems- og Siravassdraget, og NVEs forslag til vilkår nr 9, siste ledd for erverv av fallrettigheter i Sokdalsvassdraget samt for regulering av vassdraget) foreslås endret til:

.... svares «rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd».

Fisk og vilt

Miljøverndepartementet ber i sin bemerkning til saken om at generelle vilkår om fisk og vilt tas inn i de konsesjonene som angår etablerte reguleringer. Departementet presiserer at dette er generelle vilkår som bare vil bli benyttet i tilfeller hvor det blir fastsatt at tiltakene står i rimelig forhold til det som blir oppnådd.

Olje- og energidepartementet vil påpeke at slike vilkår vanligvis blir stilt for reguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven, eventuelt ved utbyggetillatelser etter vassdragslovens §§ 104 - 106. Vilkåret knytter seg til de skadevirkninger som naturlig knytter seg til utbygging og regulering av vassdraget. I dette tilfellet ønskes vilkårene knyttet til allerede eksisterende reguleringer. Den foreliggende sak gjelder omorganisering for å komme frem til større og mer rasjonelle elforsyningsenheter, og departementet er av den oppfatning at konsesjonsbehandlingen ikke foranledinger en alminnelig omfattende revisjon av vilkårene. Det er videre langvarig praksis på at reguleringstillatelser kan overdras etter vassdragsreguleringsloven på uendrede vilkår når både vannfall og reguleringer disponeres av samme energiforsyningsenhet.

Olje- og energidepartementet vil derfor tilrå at vilkår om fisk og vilt ikke tas inn i konsesjonene.

Bruk av norske varer

Olje- og energidepartementet vil peke på at vilkåret om bruk av norske varer er endret ved kgl.res av 22. januar 1988. Vilkåret i konsesjonene skal etter dette lyde:

«Bruk av norske varer:
Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, og tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.
Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.
Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.
Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.
For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 - femten - pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.»

Byggefrister m.v.

Olje- og energidepartementet vil bemerke at noen av fallene det anbefales konsesjon på ikke er utbygd. Det foreligger heller ikke konkrete utbyggingsplaner for disse fallene som også må sees i forhold til Samlet plan for vassdrag. Industrikonsesjonslovens § 2 tredje ledd nr 3 har imidlertid en ufravikelig bestemmelse om byggefrister på slike fall. Disse fristene må overholdes. Departementet forutsetter at en dispensasjon fra disse fristreglene etter søknad vil være en kurant sak.

Forurensninger

Miljøverndepartementet foreslår i sin kommentar til NVEs innstilling at det kan gis tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall § 11 uten at det settes særlige vilkår.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16, og i henhold til vassdragsreguleringsloven av samme dato nr. 17, får Dalane Elverk tillatelse til erverv av fallrettingheter og til å få overført tidligere gitte reguleringskonsesjoner i Bjerkreimsvassdraget, Hellelandsvassdraget, Grødemsvassdraget og Siravassdraget.
2. I medhold av samme lover får Dalane Elverk tillatelse til erverv av fallrettigheter samt til å få overført tidligere gitte reguleringskonsesjon i Sokndalsvassdraget.
3. For ovennevnte tillatelser gis det tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall av 13. mars nr. 6 § 11.

Tillatelsene gis på vilkår som fremgår av Olje- og energidepartementets foredrag av 7. juni 1991.

22. Bergenshalvøens kommunale kraftverk

(Endring av manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget.)

Kongelig resolusjon 14. juni 1991.

Innledning

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) fikk ved Kongelig resolusjon 26. juni 1987 tillatelse til ombygging av Dale kraftstasjon i Bergsdalsvassdraget. Forutsetningen for ombyggingskonsesjonen var at den ble etterfulgt av en fullstendig revisjon av det eksisterende manøvreringsreglement etter vassdragsreguleringsloven. BKK har akseptert de bestemmelser som eventuelt måtte bli fastsatt ved revuderingen av reguleringsreglementer.

Norges vassdrags- og energiverk har avgitt følgende innstilling i saken i brev av 29. august 1989:

«NVE har fått følgende utredning fra BKK datert 16. juni 1988 til behandling:

«Vi viser til Deres brev av 25. febr. 1987. Der angir De at sluttbehandlingen av konsesjonen for Dale kraftverk II skjer under forutsetning av at manøvreringsreglementet for Bergdalsvassdraget blir tatt opp til revurdering.

I Deres brev av 21. mai 1987 angir De nærmere hvilke forhold som skal utredes. Vårt tilsvar i brev av 20. august gjør det klart at vi vil undersøke forholdene både ved en økning av minstevassføringer fra 1,2 m^3/s til 3 m^3/s og til 5 m^3/s.

Bakgrunn

BKK fikk den 26. juni 1987 konsesjon etter Vassdragsloven av 1940 for ombygging av Dale kraftverk.

Forut for tildelingen av konsesjonen var det ført en diskusjon om opprusting av Daleelven som fiskeelv ved å øke kravet til minstevassføring.

Någjeldende krav på 1,2 m^3/s tilsvarer alminnelig lavvassføring som opptrer år om annet.

Uttalelser fra fylkesmannen

I forbindelse med høringsrunden for konsesjonen ble det fra mange hold bedt om at minstevassføringen måtte heves.

Fylkesmannen v/fiskerikonsulenten har i sin uttalelse av 9. februar (vedlegg 1) angitt at kravet til minstevassføring bør være 5 m^3/s så lenge tilsiget i feltet kan dekke dette, og 3 m^3/s når tilsiget fra feltet er lavere enn 5 m^3/s.

Forut for denne uttalelsen var avløpet fra kraftstasjonen kalibrert, og elven befart ved 3 m^3/s og 5 m^3/s (vedlegg 2). Det foreligger en billeddokumentasjon fra befaringen.

Endring i avgiftsgrunnlaget for kommunene

Kraftselskapet har konferert med konsesjonskontoret i NVE: Selv om kravet om øket minstevassføring betyr en dårligere utnyttelse av vassdraget, redusert vinterproduksjon, medfører det ingen reduksjon av avgiftene. Årsaken er at alt vannet tappes gjennom kraftverkene.

Til orientering vil det nye kraftverket gi merinntekter til kommunene på ca. kr 20 000,- på grunn av øket fallhøyde, vedlegg 3.

Øking av minstevassføring, simuleringsresultater

Notat nr. 598/88, vedlegg 4, omhandler konsekvensene av å øke minstevassføringen, hydrologisk og økonomisk.

Fylkesmannens forslag, om et delt krav, avhengig av tilsigsforholdene, har vi ikke klart å modellere. Resultatmessig vil dette kravet ligge mellom 3 m^3/s og 5 m^3/s alternativene.

Resultatene viser at en øking av minstevassføringen til 3 m^3/s gir fra 0 til 0,5 m lavere vannstand i Hamlagrøvatn om sommeren. En minstevassføring på 5 m^3/s gir normalt 0,5 m lavere vannstand, men vil i det dårligste året i simuleringsperioden gi 2,0 m lavere vannstand i Hamlagrø i forhold til dagens forhold.

For å «skåne» Hamlagrøvatn vil Storefossen og Bergevatn bli brukt mer aktivt enn i dag.

Simuleringene viser at disse magasinene vil ligge 1-2 m lavere om sommeren.

Økonomisk gir økingen av minstevassføringen et betydelig tap i enkelte år for verkene i Bergsdalen, helt opp i 13-14 mill. kr.

Årsaken er at større tapping om sommeren gir mindre magasin og mindre produksjon den påfølgende vinter.

I BKKs totale system betyr forskyvningene av produksjon fra vinter til sommer mindre fordi andre magasiner og verk er med og utligner situasjonen.

I middel gir det allikevel et tap på 0,1 mill. kr årlig å øke minstevassføringen fra 1,2 m^3/s til 5,0 m^3/s.

Energimessig betyr dette en redusert produksjon i Bergsdalsverkene på 21-22 GWh, og for BKK totalt 7 GWh i tapt vinterproduksjon. Dette gjelder et vannfattig år.

Overføringer i vassdraget

I Samlet Plan er det redegjort for tre overføringer i vassdraget. Disse fremgår av kartbilag vedlegg 5.

Totalt gir overføringene 121 GWh i midlere produksjon til en midlere utbygningspris på 2,03 kr/kWh (Prisnivå 1982). Pr. 1988 gir dette ca. 3,20 kr/KWh forutsatt 2 % prisstigning pr. år.

Av vedlegg 4 fremgår at overføringene har lite å si for vassføringen i Daleelven. For magasinfyllingen i Hamlagrøvatn er betydningen vesentlig. Oppfyllingen skjer raskere og vannstanden er gjennomgående høyere. I perioden juni-august i et vannfattig år vil vannstanden gjennomgående ligge 4,5-5 m høyere i Hamlagrøvatn dersom overføringen blir en realitet.

Nytt manøvreringsreglement

En økning i minstevassføringen i Daleelven krever en frigivelse av tapperestriksjonene for Hamlagrøvatn. Vedlegg 6 er et forlsag til nytt manøvreringsreglement. I praksis sier dette at nødvendig tapping for å oppfylle kravet til minstevassføring er tillatt.

Konklusjon

Kraftselskapet har undersøkt virkningene av å øke minstevassføringene i Daleelven fra 1,2 m^3/s til 3 m^3/s og til 5 m^3/s.

Dette reduserer ikke avgiftene til kommunene, men gir et produksjonstap i middel på 0,1 mill. kr ved 5 m^3/s.

For magasinene i Bergsdalen betyr det en mer hardhendt regulering av Storefossen og Bergevatn, mens Hamlagrøvatn maksimalt vil ligge 2 m lavere.

Mulige overføringer i Bergsdalen kan mer enn oppveie dette.

Den fiskerisakkyndige har uttalt at 3 m^3/s i minstevassføring er tilstrekkelig, forutsatt forsiktig nedkjøring.

Dersom minstevassføringen i Daleelven skal endres mener kraftselskapet at en økning til 3 m^3/s er tilstrekkelig.

- Det er godtgjort at det er tilstrekkelig for fisken.
- Det vil gi de minste ulemper i Hamlagrøvatn, Bergevatn og Storefossen.
- For kraftselskapet og for samfunnet gir det de laveste kostnadene.

Endringene, uansett, betinger at manøvreringsreglementet for Hamlagrøvatn endres.»

I søknaden er det vist til utredning/uttalelse fra Fylkesmannen i Hordaland v/fiskerikonsulenten. Utredningen av 9. februar 1988 gjengis:

«I vår fråsegn frå 17. november 1986 i samband med søknaden om konsesjon på ombygging av Dale kraftverk, har vi peika på at det er naudsynt med ei minstevassføring på 5 m^3 heile året for å sikre livstilhøva for anadrome laksefisk i Daleelva. Under særlege tilhøve, i periodar med særs lite tilsig, kan vassføringa over ei veke reduserast til 3 m^3/s og haldast der. Desse verdiane for minstevassføring byggjer på observasjonar gjort den 16. april 1986 og dokumentert ved ein fotomontasje.

Det har seinare vore tvil om desse målingane er korrekte. NVE har difor bedre om å få desse verifisert. Dette vart gjort den 26. november 1987. Vi viser til BKK-rapport nr. 695 frå 3. desember 1987 kor det heiter i samandraget:

> «Ved hjelp av flygelmålinger i avløpskanalen var en vannføringskurve satt opp.
> Befaringen viste at de vannføringer som er oppgitt under tidligere befaringer stemmer godt overens med det som ble funnet nå.»

Tilsighøva var spesielle sommaren 1987. Det var uvanleg varmt og relativt lange periodar utan nedbør. På lokalt hald var dei redde for at noko skulle skje med ungfisken i elva grunna for liten vassføring. BKK synte stor velvilje ved å køyre konstant ca. 3 m^3/s fra 10. juli og ut august månad. Dei fekk dette til ved å tappa vatn frå Torfinnomagasinet. I denne perioden vart det føreteke fleire observasjonar av Daleelva, og konklusjonen er at ei konstant minstevassføring på 3 m^3/s tek vare på det biologiske liv i elva på ein tilfredsstillande måte.

Under synfaringa den 26. november vart vassføringa nedafor kraftverket redusert frå 25 m^3/s til 9 m^3/s i løpet av ½ time. Herfrå og ned til 3 m^3/s gjekk det 1½ time, vi viser elles til BKK-rapport nr. 695. I øvre del av elva, ovafor hengjebrua, vart det funne to daude fiskeungar som hadde stranda under nedkøyringa, dessutan ein vaksen laks på ca. 5 kg som stod i ein grunn kulp. Dette syner at nedkøyringa nok har vore for snøgg. Ein del av fisken rekk ikkje å følgje med når vassnivået går for snart ned. Om dette og gjeld i sommarsesongen, når fisken beitar aktivt i dei grunnare områda, veit vi ikkje. Nils Arne Hvidsten har granska tilhøva i Nidelva og skriv:

> «Ved de 14 strandingsforsøkene som ble gjennomført viste det seg at det var laks og aureunger på 0-pluss stadiet som strandet. De største tapene av 0-pluss lakseunger ble funnet i september, oktober og mars. Lakseungene var da 40-50 mm lange.»
> (Dødelighet hos ungfisk av laks og aure på grunn av vannstandsendringer i Nidelva, DN-rapport nr. 4, 1985.)

I vår fråsegn av 17. november 1986, side 2 har vi sagt at ved driftsvassføringar over minstevassføringa på 5 m^3/s, kan kraftverket køyre etter behov, men bør så langt mogleg unngå for store variasjonar i over døgeret. Det er likevel ynskjeleg at nedkøyringa frå 10 til 5 m^3/s skjer over ei viss tid, minimum ein halv time, helst 1 time.

Ut frå dei røynslene vi no har vil ei vidare nedkøyring av vassføringa frå 5 m^3/s til ei minstevassføring på 3 m^3/s over 6 timar gje minimalt med stranding av ungfisk.

Konklusjon

- Kontrollmålingar føreteke den 26. november 1987 i Daleelva viser at dei observasjonane som vart gjort den 16. april 1986 ved 3 m^3/s og 5 m^3/s er korrekte.
- Ei minstevassføring heile året på 5 m^3/s gjev gode tilhøve for anadrome laksefisk. Elles kan kraftverket køyre etter behov. Likevel bør nedkøyringa frå 10 til 5 m^3/s skje over ein tidsperiode på ½ - 1 time.
- Under ekstraordinære tilhøve, når tilsiget i heile reguleringsområdet til Dale kraftverk er så lite at det ikkje er mogleg å halde 5 m^3/s, kan vassføringa setjast til konstant 3 m^3/s. Nedkøyringa må skje langsamt og over minst 6 timar.»

BKK har i eget notat av 3. juni 1988 gjort rede for de hydrologiske og produksjonsmessige/økonomiske konsekvenser av økt minstevannføring til 5 m^3/s alternativt 3 m^3/s. Notatet og to av de grafiske framstillingene for vannstand i Hamlagrøvatn og vannføring i Daleelva (eks. tørt år) gjengis:

«Simuleringar for hydrologiske og økonomiske konsekvensar pga. auke av minstevassføringa er utført. Simuleringsperioden er 1951-80. I vannfattige år kan vannstanden i Hamlagrøvtn verta 2 m lågare om sommaren pga. tapping. Dette tilsvarar 20,6 mill. m^3. Produksjonsmessig fører dette til små endringar i gjennomsnittet for BKKs produksjonssystem sett under eitt. Enkelte år kan dette likevel føra til 7 GWh mindre vinterproduksjon. I Bergsdals-verka kan nødvendig tapping om sommaren føra til 21-22 GWh mindre produksjon påfylgjande vinter.

Økonomiske utgjer tapet i middel 0,1 mill. kr. pr. år ved å auka q min frå 1,2 m^3/s til 5,0 m^3/s. Enkelte år kan tapet koma opp i 4-5 mill. kr. For Bergsdalsvekra kan tapet i slike år koma opp i 13-15 mill. kr.

1. Bakgrunn

BKK er av NVE bedt om å gje ei framstilling av hydrologiske og økonomiske konsekvensar ei auke i minstevassføringa for Daleelva vil få for selskapet. Nedanfor vert resultatet fra simuleringsprogrammet VANSIMTAP presentert. Simuleringene er utført for dagens krav. 1,2 m^3/s, og for dei to framlegga til nye krav: 3,0 m^3/s ev. 5,0 m^3/s.

2. Grunnlag

2.1 Modellering av VANSIMTAP

Modellen inkluderar alle BKK-verk og konsesjonsgitte prosjekt. Restriksjonane for Hamlagrøvatn gjeld, men tapping foregår i perioden dersom dette er nødvendig for å oppfylle kravet til minstevassføring. Det er lagt inn restriksjonar for Hodnaberg slik at det ikkje vert tappa frå Torfinnsvatn så lenge restriksjonane for Hamlagrøvatnet gjeld.

Når tilsiget frå feltet mellom Hamlagrøvatn og Dale er for lite til å oppfylla kravet til minstevassføring, startar tapping frå magasina. Nederste magasin (Storefossen) vert tappa først, så Bergevatn. Er ikkje desse vannmengdene store nok for å oppfylla kravet, startar tapping frå Hamlagrøvatn. Tapping her skjer kun for å oppfylla kravet til minstevassføring.

For å unngå tømming av Storefossen og Bergevatn er det lagt inn restriksjonar for desse. Tidspunktet for tappesesongens slutt for Hamlagrøvatn om våren er variabel. Dette let seg ikkje modellera direkte. Tidspunktet er difor sett likt kvart år til månadsskiftet april-mai.

2.2 Tilsigsseriar

Tilsigserien for Hamlagrøvatn er brukt for dette feltet og skulle vera korrekt nok. Observert tilsigserie for feltet nedanfor Hamlagrøvatn er ikkje tilgjengelig. Serien som skal representera dette feltet er viktig. Det er storleiken og tidspunktet for tilsiget her som er avgjerande for om tapping frå Hamlagrøvatn er nødvendig. Tilsigserien for Hamlagrøvatn vil gje for gunstig respons for feltet nedanfor utover sommaren avdi her ikkje ligg dei snøreservane som elles kan gje eit visst tilsig i nedbørsfattige periodar og som ligg lenger oppe i vassdraget. Av dei tilgjengelege tilsigseriane er Oselvi skjønnsmessig vald for å representera feltet mellom Hamlagrøvatn og Dale i Bergsdalsvassdraget. Tilsiget vert automatisk skalert i høve til middeltilsiget.

3. Resultat
Simuleringsperioden er 1951–80

3.1 Hydrologi

Vedlegg nr. 1 og 2 syner fyllingskurven for Hamlagrøvatn hhv. i eit vannfattig år i simuleringsperioden og middelverdien for tilsvarande periode. Med vannfattig år er her meint lite tilsig i oppfyllingsperioden. Kurvane syner fyllingsgraden for ulike krav til minstevassføring i Daleelva: 1,2 m^3/s som er dagens krav og de to nye framleggja til krav: 3,0 m^3/s og 5,0 m^3/s.

I det vannfattige året er vannstanden maksimalt 0,5 m og 2,0 m lågare ved hhv. 3,0 og 5,0 m^3/s enn ved q min = 1,2 m^3/s. Dette tilsvarar ein reduksjon i magasinet på hhv. 5,2 og 20,6 mill. m^3. Denne skilnaden er ved tappesesongens start (veke nr. 41) redusert til resp. 0,3 og 1,6 m. og som tilsvarer 3,1 og 16,5 mill. m^3.

I middel er skilnadene i vannstanden små; 0,1 m ved 3,0 m^3/s og 0,4 m ved 5,0 m^3/s. Dette tilsvarar h.h.v. 1,0 og 4,1 mill. m^3.

Vedlegg nr. 3 og 4 syner magasinfyllingskurven for Bergevatn og Storefossen i eit vannfattig år. Vannstanden i desse magasina vil i slike år liggja langt nede, h.h.v. 2 og 3,5 m lågare, så og sei heile sommaren. Skal vannstanden hevast, må det tappast tilsvarande meir frå Hamlagrøvatn. Vedlegg nr. 5 og 6 syner middelverdien for desse magasina. Middelverdiane ligg om sommaren maksimalt 1,5-2 m lågare.

Vedlegg nr. 7 syner vassføringstilhøva i Daleelva i eit vannfattig år og med tilsvarande krav.

3.2 Produksjon

Simuleringsresultata for middelverdien syner små avvik både for totalproduksjonen og produksjonsendringen for vinter og sommarkraft i heile BKKs produksjonssystem sett under eitt. Forskyvningar frå vinter til sommar kan i enkelte år koma opp i 7 GWh. Årsaka til desse relativt små endringane ligg truleg i at det er mange kraftverk med gode reguleringsmogelegheiter i modellen og systemet. Når dei same produksjonsleveransane totalt sett skal oppfyllast anten minstevassføringa er 1,2 m^3/s eller 5,0 m^3/s vil produksjonssystemet tilpassa seg dette. Når det t.d. må tappast frå Hamlagrøvatn i eit vannfattig år og dermed produserast meir i Bergsdalen, vil andre, og då i fyrste rekkje godt regulerte verk halda igjen tilsvarande produksjon.

Dersom det seinare på hausten ikkje vert overløp for desse kraftverka vil det vatnet som vart halda igjen om sommaren verta produsert ekstra for å kompensera den tapte produksjonen i Bergsdalen. Enkelte gonger lukkast dette av ymse årsaker ikkje og BKKs produksjonssystem tapar vinterproduksjonen pga. større tapping sommaren før. Med opp i 16,5 mill. m^3/s ekstra tapping frå Hamlagrøvatn i eit enkelt år tilsvarer dette 21,6 GWh i mindre vinterproduksjon for Bergsdalsverka som dei andre kraftverka må kompensera. Føresetnaden som er gjort er at tapping pga. minstevassføringa kan gå produktivt gjennom alle tre kraftverka i Bergsdalen.

3.3 Økonomi

I middel er endringane i det økonomiske resultat små. Ein auke i q min frå 1,2 m^3/s til 5,0 m^3/s fører til ein ekstra kostnad på 0,1 mill. kr. pr. år. Kapitalisert er dette 1,4 mill. kr.

Årsaka er delvis den som er drøfta under avsnittet om produksjon. Eit relevant spørsmål er kva pris det vert produsert til når tapping skjer, og at regulergina er så god at dette ikkje fører til tap seinare. Resultata syner at økonomiske tap inntrer når tørrår kjem etter ein tørr sommar. Tapet for BKKs system i et slikt år kan koma opp i 4-5 mill. kr. Ser ein Bergsdalsverka for seg vil verdien av 21,6 GWh mindre vinterproduksjon i eit slikt år vera 13-15 mill. kr. Dette gjeld ved ein auke av q min frå 1,2 til 5,0 m^3/s. Tapa frå 1,2 til 3,0 m^3/s er noko mindre.

4. Tilleggsoverføringar til Bergsdalen

I vedlegg nr. 8 og 9 er vist fyllingskurver for Hamlagrøvatn der mogelege tilleggsoverføringar til Bergsdalen er med. Dette er dei prosjekta som er til handsaming i Samla Plan: Fugladalen, Vossadalsgrovi, Geitoni og Rassdalselvi. Ny minstevassføring på 3,0 m^3/s er lagt inn. Totalt utgjer tilleggsoverføringane 77,9 mill. m^3/år til Hamlagrøvatn og 39,7 mill. m^3/år til Bergevatn. Fyllingskurvane syner 3-4 m høgare vannstand om sommaren i eit vannfattig år og i middel er denne 2-3 m høgare. Vedlegg nr. 10 syner vassføringstilhøva i Daleelva med og utan overføringane når q min = 3,0 m^3/s.»

Av alle fyllings- og vannføringskurvene som er vedlagt utredningen, er her tatt med de som gjelder for et vannfattig år uten de nevnte tilleggsoverføringer. Kurvene viser vannstand og vannføring for nåværende minstevannføring 1.2 m^3/s og alternativene 3 m^3/s og 5 m^3/s.

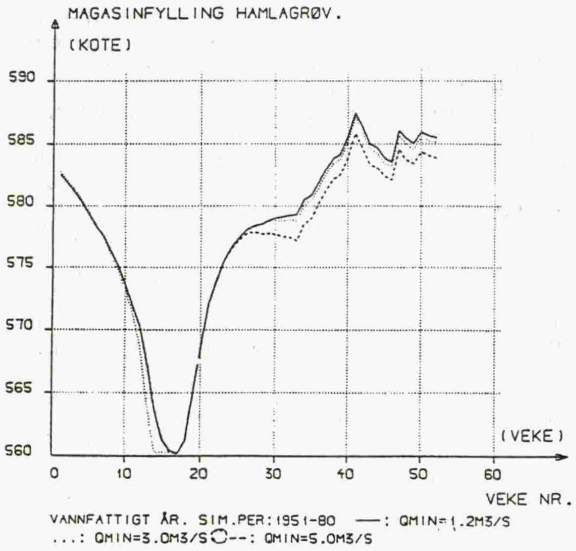

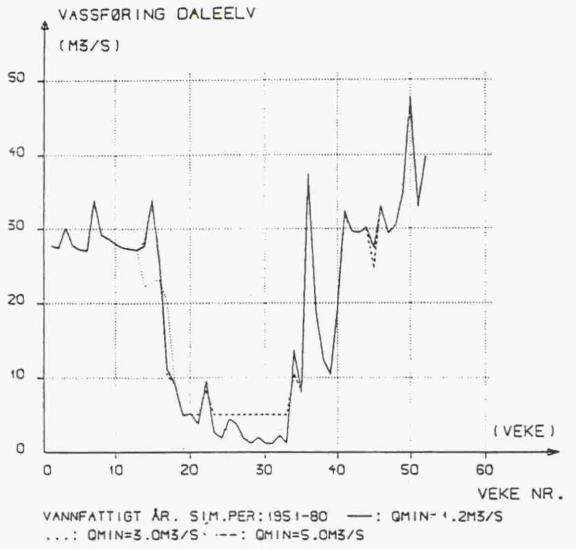

BKK har også foreslått følgende endringer i manøvreringsreglementet basert på en minstevannføring på 3 m³/:

«For å kunne tilfredsstille kravet om øket tapping fra Hamlagrøvatn for å oppfylle kravet til minstevassføring på 3 m³/s må manøvreringsreglementet endres.

1. «I perioden fra lavvannsperiodens slutt og til 15. august kan det kun tappes fra Hamlagrøvatn for å oppfylle kravet om minstevassføring i Daleelven på 3 m³/s dersom vannstanden er under kt 584. Mellom 15. august og 1. september kan alt tilsig tappes ut, dersom vannstanden er over kt 584. Etter 1. september kan magasinet kjøres fritt.»
   For Dale kraftverk II fastsetts at:
2. Minstevassføringen i Daleelven skal minimum være 3 m³/s hele året.
3. «Ved nedkjøring av kraftverket må dette skje rolig og slik at det fra 10 m³/s til 5 m³/s brukes minst ½ og videre reduksjon fra 5 m³/s til 3 m³/s skal gå minimum 6 timer.»

Søknaden har vært sendt berørte kommuner, fylkesmannen i Hordaland, Direktoratet for naturforvaltning og Statens forurensningstilsyn til uttalelse.

Vaksdal kommune har i møte 24. oktober gjort slikt vedtak:

«Kommunestyret godtek sålydande manøvreringsreglement for Hamlagrøvatnet:

1. Frå 1. mai til 15. august kan det dersom vasstanden er under kt. 584, kun tappast frå Hamlagrøvatn for å oppfylla kravet om minstevassføring i Daleelva på 5 m³/sek. og for å oppfylla dei krav som vert fastsett etter «Vilkår for tillatelse for Bergengshalvøens Kommunale Kraftselskap til ombygging av Dale kraftstasjon i Bergsdalsvassdraget», fastsett ved kongeleg resolusjon av 26. juni 1987.
   I tillegg til dette, kan mellom 15. august og 1. september alt tilsig tappast ut dersom vasstanden er over kt. 584. Etter 1. september kan magasinet køyrast fritt.
   For Dale kraftverk vert det fastsett at:
2. Minstevassføringa i Daleelva skal minimum vera 5 m³/sek. heile året.
3. Ved nedkøyring av kraftverket må dette skje roleg, og slik at det frå 10 m³/sek. til 5 m³/sek. vert brukt minst ½ time.»

Kvam Herad har i møte 8. november 1988 vedtatt følgende:

Kvam herad føreset at endring av manøvreringsreglement for Hamlagrøvatnet ikkje på sikt fører til overføringar av vatn frå Fugladalsvassdraget/Svartavatn, og dermed reduserer vassføringa i Øysteseelva. Med denne føresetnaden har ikkje heradet merknader til at manøvreringsreglementet vert endra og tilpassa ei minstevassføring på 3 m³/s.»

Voss kommune gjorde i møte 15. desember 1988 slikt vedtak:

«Voss kommunestyre går mot endring av reguleringsreglementet for Hamlagrøvatnet.
På grunn av knapp tidsfrist har ikkje grunneigarane fått uttale seg i saka. Deira uttale vert ettersendt til departementet som tillegg til saksdokumenta.

Fylkesmannen i Hordaland har følgende konklusjon på sin uttalelse av 13. april 1989:

«Ifølgje dei fråsegner som ligg føre i saka er det ulike meiningar om kva miljøomsyn som bør prioriterast, minstevassføring eller magasinfylling. Det er og avvik i framstilte krav om storleik av minstevassføring (3 eller 5 m³/s) for å sikra livstilhøva for anadrome laksefisk i Daleelva.
I tilknyting til vurdering av minstevassføringa kan her nemnast at utslepp frå A/S Dale no går i lukka leidning og vidare i tunnel til fjorden. Utslepp av kjemiske stoff til elva er

ved dette avvergja, bortsett frå at avlaupet i korte periodar kan gå i overlaup til Daleelva ved evt. tilstopping i tunnelen. Det er i alt 3 stk. overlaup til Daleelva frå tunnelen, det siste ca. 200 m ovafor elveutlaupet til sjø.

Tidlegare har det i periodar oppstått fiskedød i Daleelva i samband med utslepp frå A/S Dale på låg vassføring.

Sommaren 1987 var spesielt nedbørsfattig. Biologisk liv i elva vart då ivareteke ved at BKK køyrde kraftverket konstant med ca. 3 m^3/s i perioden frå 10. juli og ut august månad. Dessutan kom det i stand eit organisert samarbeid mellom A/S Dale og BKK vedkomande utslepp og køyring av kraftverket. Resultatet var tilfredsstillande, jamfør vedlegg 1 til BKK si utgreiing.

På denne bakgrunn og etter ei samla vurdering av konsekvensar og samfunnskostnader vil fylkesmannen rå til at det for Dale kraftverk II blir fastsett ei minstevassføring i Daleelva på 3 m^3/s heile året.

I periodar med gode tillsigsttilhøve bør minstevssføringa vera 5 m^3/s, jf. miljøvernavdelinga si fråsegn med brev av 9. februar 1988.

Nedkjøring av kraftverket bør skje slik det går fram av BKK sitt forslag til reguleringsreglement, vedlegg 6:

> «Ved nedkjøring av kraftverket må dette skje rolig og slik at det fra 10 m^3/s til 5 m^3/s brukes minst ½ t og videre reduksjon fra 5 m^3/s til 3 m^3/s skal gå minimum 6 timer.»

I BKK sitt forslag til endring av reguleringsreglementet for Hamlagrøvatn bør omgrepet «lavlandsperiodens slutt» tidfestast.»

Statens forurensningstilsyn (SFT) har i brev av 28. november 1988 uttalt følgende:

«Minstevannføringens størrelse er avgjørende for vannkvaliteten nedstrøms kraftverket. For å få best mulig fortyning og hindre økt begroing på elvestrekninger med dårlig gjennomstrømming går SFT inn for en minstevannføring på 5 m^3/sek.

Det nye manøvreringsreglementet vil gi en minstevannføring i Daleelva på minimum 3 m^3/sek. dersom tilsiget er 3 m^3/sek. eller lavere. Ellers i året bør det slippes 5 m^3/sek.»

Direktoratet for naturforvaltning har oversent uttalelse av 18. mai 1989:

«I DN's uttalelse av 24. februar 1987 til konsesjonssøknaden ble det foreslått en minstevannføring på 5 m^3/s gjeldende for hele året.

Dette forslaget var begrunnet ut fra et ønske om en restaurering av Daleelva som lakseelv. Den foreslåtte størrelsen på minstevassføringa vil sikre betydelige produksjonsarealer slik at de tidligere negative effekter av reduksjoner i driftsvassføringa blir mindre. På grunn av tiligsforholdene vil det bli vanskelig å holde minstevassføringa på 5 m^3/s. Ut fra dette kan vi i ekstraordinære situasjoner akseptere en reduksjon ned til 3 m^3/s. Det må imidlertid tas forbehold om at denne unntaksbestemmelsen skal falle bort dersom det foretas ytterligere reguleringer/overføringer som bedrer tilsigsforholdene.

Når det gjelder reduksjonen av driftsvannføringa i Dale kraftverk er det av meget stor betydning at dette skjer over et visst tidsrom, slik at fisk får anledning til å trekke bort fra områder som tørrlegges. Vi vil gå innfor at reduksjonen fra 10 m^3/s til 5 m^3/s skjer over et tidsrom på 1 time og at de ekstraordinære reduksjonene fra 5 m^3/s til 3 m^3/s skjer over 6 timer (jf. Fylkesmannens brev av 9. februar 1988).

I vår uttalelse til søknaden om ombygging påpekte vi behovet for forbislippingsmekanisme i kraftverket. Dette ble avvist pga. de store kostnadene. Vi forutsetter derfor at det blir etablert tekniske løsninger som muliggjør slipp fra Storefossen.

For øvrig vil vi minne om pkt. 3, underpkt. IV i kgl.res. av 26. juni 1987 hvor det er tatt forbehold om å komme med restriksjoner på kraftverkskjøringen dersom dette viser seg nødvendig.

Når det gjelder endringen av manøvreringsreglementet for Hamlagrøvatn har vi ingen kommentarer.»

Dale Jakt og Fiskarlag har oversent en lengre utredning datert 29. november 1988. Etter en historisk innledning refereres følgende:

«Minstevassføring på 5 kbm/sek eller 3-5 kbm/sek?

Utredningen om minstevassføring og revurdering av manøvreringsreglementet er basert på de krav som fremkom under høringsrunden for konsesjonssøknaden, og NVE har bedt BKK og Direktoratet for Naturforvaltning utrede konsekvensene for en minstevassføring på 5 kbm/sek. At kraftselskapet legger så mye arbeid på å utrede en minstevassføring på 3 kbm/sek, må være på egen regning, og kan virke noe ledende på hele høringsapparatet.

I utredningen fra Fylkesmannen i Hordaland er det nevnt en minstevassføring på 3 kbm/sek. «i ekstraordinere tilhøve, når tilsiget i heile reguleringsområdet til Dale kraftverk er under 5 kbm/sek., kan minstevassføringa setjast konstant til 3 kbm/sek.» Vi går da ut fra at de nedslagsfelt som BKK vil føre over fra Hamlagrøvatn til Torfinnsvann fremdeles blir innberegnet i de arealgrunnlag som skal gi minstevassføring i Daleelven.

Det er og uklart hvem og hva som skal avgjøre når det oppstår «ekstraordinære tilhøve», vi kan vanskelig forestille oss kraftselskapet som damsorgan i slike tilfeller. Det må i tilfelle bli et offentlig oppnevnt organ, der de forskjellige parter har representanter, og dette tilsynsutvalget for Daleelven må ha mandat til å avgjøre hvorvidt forholdene er ekstraordinære eller ikke.

Men med tanke på alt det rabalder som har vært omkring Daleelven og de reguleringer som har funnet sted der, mener vi at å innføre en todelt minstevassføring er bare en kilde til nye treffninger, da en stadig vekk vil få diskusjoner om når disse ekstraordinære forholdene dukker opp. Vi stiller også spørsmål om den økonomiske gevinsten som man har å hente på en todelt minstevassføring står i forhold til den situasjon som blir en følge av dette.

Økonomi

De økonomiske betraktninger som er gjort ved vurderingen av økt minstevassføring til 3 eller 5 kbm/sek., angir som konklusjon at ved økning fra 1,2 til 5 kbm/sek. blir produksjonstapet for BKK 0,1 mill. kr i middel. I BKK's utredning blir det lagt frem en del tall og produksjonstapene for Bergsdalsverkene isolert er med utslag opp til 13-14 mill. kr pr. år. Men trekker en produksjonssystemet i sin helhet inn i vurderingene, ender en opp med en middel på kr 100.000,- i tap pr. år. De store økonomiske utslagene blir nullet ut ved å minke sommerkjøringen fra andre kraftverk i systemet, og som BKK selv sier, sitat: «Når dei same produksjonsleveransane totalt sett skal oppfyllast anten minstevassføringa er 1,2 m^3/sek. eller 5 m^3/sek. vil produksjonssystemet tilpassa seg dette. Når det tildømes må tappast frå Hamlagrøvatn i eit vannfattig år og dermed produserast meir i Bergsdalen, vil andre, og då i første rekkje godt regulerte verk halda igjen tilsvarande produksjon.»

Det som vi derimot ikke finner noe om i BKK's utredning, er de økonomiske gevinster som ligger i en økt minstevassføring. Ved å kjøre ut en viss mengde vann i sommerhalvåret vil en få en økonomisk gevinst på dette, når en så får overløp fra Hamlagrøvann om høsten vil det vannet som ble produsert energi av om sommeren være en ren besparelse. For dersom ikke sommerkjøringen hadde funnet sted ville dette vannet bare bidratt til å øke overløpet.

I tiårsperioden fra 1976 til 1986 var det 6 år med store overløp fra Hamlagrøvann/Bergsdalen.

Overføringer i vassdraget

Det er redgjort for flere overføringer til Bergsdalsvassdraget. De nye tilleggsoverføringene som er tatt med styrker grunnlaget for en økt minstevassføring, man vil få tilført ekstra vann til magasinene i Bergsdalen, i hovedsak til Hamlagrøvann. Disse overføringene vil dersom de blir realitet, forbedre forholdene i magasinene, gjøre oppfyllingstidenkortere. De forskjellige disponeringer fremgår av vedlegg nr. 5 i BKK's utredning.

Det som imidlertid fremgår av nevnte vedlegg, men er utelatt i utredningen, er overføringen av Svartevann-Juklavann fra Hamlagrøvann til Torfinnsvann. Noe som svekker grunnlaget for tilsiget til Hamlagrøvann, men er en fornuftig løsning da det gir en økt økonomisk virkningsgrad fordi dette vannet nå også vil gi et energigrunnlag for Hodnaberg kraftstasjon.

Dette gir et økt økonomisk grunnlag som må være med i vurderingen av eventuelle økonomiske bakdeler som følger en økt minsteassføring.

Nytt manøvreringsreglement

Som det fremgår av utredningen er det utvilsomtbehov for et nytt manøvreringsreglement for Hamlagrøvann. Det foreligger fra BKK's side et forslag til manøvreringsreglement som kan se ut som om det er svært likt det som eksisterer i dag.

Sett ut fra den problemstilling som en totalt sett har i den lakseførende delen av vassdraget, dekker en minstevassføring på 5 kbm/sek kun de livsviktige behov som fisken har. Den vannføringen stimulerer ikke til oppgang av voksen laks og sjøørret, noe som vilkårene for Dale kraftverk av 26. juni 1987 gir muligheter for å avhjelpe. I vikårenes pkt. IV: «Dersom det viser seg nødvendig av hensyn til fiskeproduksjonen og utøvelsen av fisket, kan det fastsettes spesifiserte restriksjoner for endringer av driftsvannføringen,» og videre under pkt. II c: «Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å bekoste biotopforbedrende tiltak i Daleelva for å sikre oppgang og fremme av fisket av laks og sjøaure.»

På bakgrunn av dette og i og med at man er kjent med at i andre sterkt regulerte vassdrag finnes ordninger med kjøring av lokkevann som trer i kraft når nedbøren svikter over tid i oppgangsperioden, er det grunnlag for å kreve at et nytt manøvreringsreglement for Hamlagrøvann inneholder en mulighet for også å få gjennomført dette i Daleelven.

Ved lengre tids tørke, vil de nedtappede magasinene i systemet oppfange naturlige svingninger i nedbøren, og dosere disse tilsig jevnt over tid. Dermed vil fisken i Daleelven bli avskåret fra å kunne følge naturens luner, og man vil tidvis bli nødt å hjelpe til med kunstige oppkjøringer av Daleelven.

I BKK's forslag til nytt manøvreringsreglement er det satt klare kriterier for oppstart for tapping av hovedmagasinet Hamlagrøvann. Disse klare kriteriene finner vi ikke for å markere slutten på vinterkjøringen fra hovedmagasinet. I forslaget er det brukt «lavvansperiodens slutt» for å markere slutten på vinterkjøringen. Dette er et meget uklart kriterie. På grunn av den diskusjon som har vært om når lavvassperioden egentlig er slutt, må det være av aller største betydning at dersom man skal ha restriksjoner på tappingen fra Hamlagrøvann, må disse være klare og datofestede. På den måten kan en få slutt på de forhold som dagens reglement skaper, og BKK burde også være interessert i å gravlegge dette emnet til tvist. Med utgangspunkt i BKK's simuelringer og den erfaring som lokalkunnskap gir, er månedskifte april/mai en fornuftig grense for lavvansperiodens slutt.

Med henblikk på det overstående vil vi tilate oss å fremlegge følgende forslag til endring på nåværende reglement:

1. Fra 1. mai til 15. august kan det tappes fra Hamlagrøvann for å oppfylle kravet om minstevassføring i Daleelven på 5 m^3/sek. og for å oppfylle de krav som blir fastsatt etter: Vilkår for tillatelse for Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap til ombygging av Dale kraftstasjon i Bergsdalsvassdraget, fastsatt ved kongelig resolusjon av 26. juni 1987. I tillegg til dette, kan det mellom 15. august og 1. september, eller etter at vannstanden er nådd kt. 584, tappes av tilsiget. Etter 1. september kan magasinet kjøres fritt.
2. Minstevassføringen i Daleelven skal minimum være 5 m^3/sek. hele året.
3. Ved nedkjøring av kraftverket må dette skje rolig og slik at det fra 10 m^3/sek til 5 m^3/sek. brukes minst ½ time.

Kommentar til BKK's konklusjon til revurdering av minstevassføring/manøvreringsreglement.

Under avsnittet «Konklusjon» trekkes noen slutninger som vi vil se litt nøye på.

Det nevnes at det vil bli en mer hårdhent regulering av de to magasinene Storefossen og Bergevann, mens Hamlagrøvann i ytterste konsekvens vil ligge 2 meter lavere i snitt, noe som ytterligere overføringer vil kompensere for. Vi kan vanskelig forestille oss hvordan den mer «hardhente» reguleringen av Storefossen og Bergevann skal arte seg, da en pr. dato regulerer disse magasinene maksimalt. Vi kan ikke forestille oss hvordan man skal kunne regulere disse magasinene utenfor de fysiske grenser som de nå engang har.

Det blir hevdet at 3 kbm/sek er tilstrekkelig for fisken:

«Det er godtgjort at det er tilstrekkelig for fisken.» Forutsetningen for at BKK i det hele tatt fikk begynne anleggsvirksomheten i forbindelse med ombyggingen av Dale kraftverk, var at spørsmålet vedrørende minstevassføring ble behandlet objektivt av BKK. Ut fra dette vil vi minne om skriv fra Olje- og Energidepartementet (OED 87/1953 V CRB), se vedlegg 4.

De ensidighet som blir oppvist i BKK's utredning svekker vår tillit til arbeidet. BKK konkluderer med at 3 kbm/sek er «tilstrekkelig», på tross av at de selv ikke har faglig kompetanse til å vurdere fiskens levevilkår ved en slik regulering. Som det går frem av saksmaterialet, bygger BKK's utredning på en faglig utredning utført av Fylkesmannen i Hordalands Miljøvernavdeling som hevder at: «Det er naudsynt med ei minstevassføring på 5 m^3/s heile året for å sikre livstilhøva for anadrom laksefisk i Daleelva.»

Med utgangspunkt i at BKK skulle lage en utredning bygget på en minstevassføring på 5 kbm/sek., basert på en fagmessig vurdering fra Miljøvernavdelingen, og samle dette i en egen objektiv fremstilling, kan man slå fast at det er gjort forsøk på å lede høringsinstansene til å tro at 3 kbm/sek er en fullverdig minstevassføring som ivaretar livet i elven. Den fokusering som er gjort på 3 kbm/sek må stå for BKK's egen regning, sett ut fra Deres skriv til BKK datert 13. januar 1987, se vedlegg 5.

Dette er også gjort uten at elven har vært observert i den perioden den har vært kjørt ned mot 3-4 kbm/sek. Dale Jakt og Fiskarlag har derimot holdt et våkent øye med elven når kjøringen og elvens vannføring har ligget på 3-4 kbm/sek, og vi kan slå fast følgende:

1. Det har vært overopphetning av elven i perioden med lav vannføring grunnet for langsom gjennomstrømning, dette har medført tap av hovedsakelig yngel.
2. Det har foregått uttørring av fisk på grunn av at det er vanskelig å holde jevn vannføring med kjøring ned mot 3 kbm/sek.
3. Ved normale utslipp fra A/S Dale registrerer vi, fra utløpet av avløpskanalen til ca. 5-600 m nedstrøm, en del død og blindet fisk ved vannføring på kbm/sek. pH-målinger på stedet viser ved slike vannføringer og max. utslipp verdier på 10-10,5 i pH.
4. Minstevassføringen i Daleelven er lik stasjonsvassføringen ved Dale kraftstasjon ved de tørre perioder en minstevassføringssituasjon oppstår. Ved slike forhold har vannføringen nedenfor A/S Dale's inntaksdam vært målt til 0,0 kbm.

Konklusjon

Dale Jakt og Fiskarlag har med dette gitt uttalelse til BKK's utredning vedrørende revurdering av minstevassføringen i Daleelven og manøvreringsreglement for Hamlagrøvann.

Vi har prøvd å avdekke de svakheter som denne utredningen har, og BKK's holdning til saken, på tross av den totale bredde i tidligere høringsintansers enighet, viser at det for fremtiden er behov for klare bestemmelser. Det viser seg at gis det rom for fortolkninger, blir dette brukt alt etter eget forgodtbefinnende av kraftselskapet.

Derfor må manøvreringsreglementets avgrensninger være angitt med datoer, og minstevassføringen i Daleelven være ens hele året, uten noen nyanser som på sikt vil skape nye konflikter.

Den nyanserte minstevassføringen på 3-5 kbm/sek. gir neppe så store økonomiske fordeler sett i forhold til en fast vannføring på 5 kbm/sek hele året, at den oppveier de konflikter som den kan skape.

I tillegg er en minstevassføring på 5 kbm/sek nøkkelen til Daleelvens videre eksistens som lakseelv. På grunn av andre ytre forhold har laksefisket hatt en sterk generell tilbakegang, lokalt har oppvekstforholdene vært dårlige og en oppjustert minstevassføring vil ha en essensiell betydning i så måte. I fremtiden håper vi at en økt minstevassføring sammen med andre forbedrende tiltak, vil dette gi en positiv utvikling for Daleelven, og dermed et godt tilbud til almenheten.»

Adv. Klaus Skjeldal har på vegne av ca. 300 grunn- og hytteeiere avgitt følgende uttalelse datert 3. mars 1989:

«Underskrivne representerer 60 grunneigarar og 240 hytteeigarar rundt Hamlaggrøvatnet. Dessutan representerer eg Bulken grunneigarlag og Øystese Aust grunneigarlag.

Ved brev dagsett 30. juni 1988 har Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap søkt om endring av manøveringsreglementet for Hamlaggrøvatnet.

Vi vil gå sterkt imot at manøveringsreglementet for Hamlagrøvatnet pånv skal endrast, noko som vil gi BKK endå friare spelerom når det gjeld nedtapping av vatnet.

Noverande manøveringsreglement for Hamlagrøvatnet er vedtatt ved kgl. resolusjon av 24. april 1964.

Reglementet tillet at vatnet blir senka heile 27,5 m i vestre del og 17,5 m i austre del.

Dette er etter vårt syn ei altfor sterk regulering som sjølvsagt skapar store og stygge sår i eit elles vakkert fjellandskap.

Noverande reglement set likevel forbod mot at Hamlagrøvatnet vert tappa frå slutten av lågvassperioden fram til 15. august med mindre vasstanden har nådd kote 584.

Formålet med dette forbodet er å sikre at vatnet kjem opp på eit akseptabelt nivå i sommarmånadene til bate for støls- og hyttegrendene rundt vatnet.

Frå vår side meiner vi at dette forbodet gir oppsitjarane eit vern mot altfor hardhendt tapping frå BKK si side.

Vi frykter for at dersom manøveringsreglementet vert endra på dette punktet, vil dette føre til store ulemper både for støtseigarane og hytteeigarane rundt vatnet.

Dette vil føre til ei seinare oppfylling av vatnet og lågare vasstand i sommarmånadene.

Den sterke senkinga av vatnet medfører i dag store ulemper for grunneigarane ved utrasing av areal. Dei elvar som renn ut i vatnet finn dessutan nye elvefar eller elvefaret blir utvida slik at område går tapt.

Dette har medført tap av store beiteareal. Dessutan medfører den stadige utrasinga og den kvikkevje senkinga skapar, at dyr rundt vatnet går tapt.

Hamlagrøvatnet har frå gamalt av vore nytta som ferdselsåre til og frå einskilde av stølane rundt vatnet. Den sterke nedtrappinga gjer at det kan vera vanskeleg og farleg å ta seg fram over vatnet då skjær og steinar ligg i vasskorpa.

Tilkomsten til stølane rundt vatnet er difor vorte tyngre på grunn av senkinga.

Frå stølseigarane si side, fryktar vi for at desse ulempene berre vil forsterke seg dersom manøveringsreglementet skulle bli endra slik at BKK kan tappe vatnet også i sommarmånadane.

Hamlagrøvatnet ligg i eit svært idyllisk og vakkert fjellandskap. Kring vatnet ligg det 8-9 stølsgrender der stølane framleis er i drift.

På grunn av det vakre landskapet er det også bygt ut mange hytter rundt vatnet.

Når Hamlagrøvatnet er bortimot fullt, er det ei perle og det naturlege midtpunktet for desse støls- og hyttegrendene.

Dersom manøveringsreglementet vert endra slik at vasstanden vert endå lågare om sommaren, vil dette gjere vatnet endå styggare å sjå til.

Vatnet er dessutan mykje nytta til fritidsføremål, td. til bading, rekreasjon ved vatnet, roturar o.s.b.

Dette har mykje å seie for trivnaden både på stølane og for hytteeigarane.

Vi vil peike på at Hamlagrøområdet i plansamanheng er forutsatt mykje nytta til fritidsføremål.

Både hjå grunneigarane og hytteeigarane i området, er difor motstanden mot søknaden om å endre manøveringsreglementet for vatnet sterk og ekte.

Bortimot alle grunneigarane og 240 av 250 hytteeigarar i området har difor skreve under på ein protest mot søknaden.

Dei fleste av dei hytteeigarar som ikke har underteikna denne protesten, er anten tilsett eller på annan måte knytte til BKK.

Desse protestane ligg ved som vedlegg til dette brevet.

Eg legg også ved brev frå Øystese Aust grunneigarlag, dagsett 5. januar 1989.

Frå regulanten er omsynet til vassføringa i Daleelva trekt fram som det sentrale argument for å få høve til å endre reglementet for Hamlagrøvatnet.

For det første vil vi stille spørsmålsteikn ved betydninga og kvaliteten av Daleelva som fiskeelv.

For det andre vil vi hevde at det ikkje er låg vasstand, men forureining av Daleelva frå Dale fabrikker som tidvis har ført til ein viss fiskedød i Daleelva.

For det tredje har regulanten høve til å nytte anna vatn frå Bergsdalen for å oppretthalde ei viss minstevassføring i Daleelva.

Vi har mistanke om at omsynet til minstevassføring er nytta som eit vikarierande argument for å få oppheva nogjeldande manøveringsreglement for Hamlagrøvatnet. Dette reglementet vart seinast i 1987 brote av BKK.

Frå grunneigarane si side vil vi også påpeike at grunneigarane har vorte trekt inn svært seint i handsaminga av denne søknaden.

Det følgjer av vassdragsreguleringslova § 12 nr. 12 at før det blir gjort endringar i manøveringsreglementet, skal kommunestyre og såvidt mogeleg andre interesserte, som fellesfløtningsforeningar sitt styre, fiskeristyre, fiskeriforeningar, dampskipsselskap og liknande ha hatt høve til å uttale seg i saka.

Det kan vel ikkje vera tvilsamt at grunneigarlag i denne samanhengen må reknast som andre interesserte.

Trass i dette var det ved eit reint tilfelle at grunneigarane fekk kjennskap til handsaminga av denne søknaden.

Før Voss og Kvam kommune har gitt uttale, har saka såleis ikkje vore lagt fram for grunneigarane.

Dette er også årsaka til at denne uttalen kjem heller seint då det har tatt tid å kontakte grunneigarane og hytteeigarane for å gi desse høve til å uttale seg.

Vi vil no også be om at dei organ som skal handsame saka, tek synfaring i området før det blir treft avgjerd i saka.»

I uttalelsen fra adv. Skjeldal er det vist til protester underskrevet av 300 grunn- og hytteeiere ved Hamlagrøvatn. Innholdet i protestskrivene er tatt med i uttalelsen fra adv. Skjeldal og gjentas derfor ikke her.

Øystese Aust Grunneigarlag har i brev av 5. februar 1989 gjort rede for sitt syn på saken slik:

Øystese Aust Grunneigarlag, representant for grunneigarar i Kvam kommune med stølar og rettar rundt Hamlagrøvatnet, vil med dette protestera mot BKK sin søknad om endring av manøveringsreglementet for vatnet.

Slik Hamlagrøvatnet er i dag, medfører det store ulemper for grunneigarane. Strandlina vert stadig endra ved at reguleringa dreg store mengder av stranda nedover i vatnet. Elvar ut i vatnet finn nye vegar og fører til stor utrasing av jordmassar. Dette fører til at husdyr som beiter i området ikkje går trygt og må gjerdast vekk frå vatnet, elvar o.l.

Reguleringa har og ført til at store areal rundt vatnet har gått tapt.

Det er til tider om sommaren vanskeleg og farleg å ta seg fram med båt på vatnet fordi det er mykje skjær og steinar som ligg i vasskorpa.

Vert manøveringsreglementet endra, slik at BKK ikkje lenger er bundne av det noverande reglement, vil desse ulempene forsterka seg og få store konsekvensar for bruken av området.

Det ligg i dag tre stølar som er i drift, der to av dei må bruke vatnet som tilkomstveg. Det same gjeld eit delvis utbygd hyttefelt for 60 hytter.

Ei vidare regulering vil føre til vanskeleg tilkomst både for hyttene og stølane på grunn av grunnt vatn og ei lang fjøre der ein må bera båtane opp og ned. Like eins er det mange stader kvikkevje og lause massar i strandlina.

Alt dette gjer at verdien av området til fri-

tidsføremål vert sterkt redusert, både sommar og vinter, (uttrygg is o.l.)

Kvam Herad har gått inn for søknaden utan å ta kontakt med grunneigarane eller registrere dei ulempene regulering vil medføra i området.

Me vil og understreka at det er ein godkjent generalplan for heile Hamlagrøområdet. Ei endring av manøveringsreglementet vil i sterk grad gripa inn i planen. Dette har Kvam Herad ikkje teke omsyn til i si avgjerd.

BKK har heller ikkje kontakta eller informert grunneigarane om planane eller gjeve kommunen nok opplysningar om søknaden sin.

Vi vil difor krevje at folk frå styresmaktene tek synfaring i området for å vurdera konsekvensane av utvida manøvreringsreglement, før vedtak i saka vert fatta.

Voss utferdslag har i uttalelse av 4. april 1989 beklaget at de ikke er blitt oppfordret til å uttale seg tidligere, men går i mot ytterligere regulering av Hamlagrøvatnet. Voss Utferdslag mener at Hamlagrøvatnet er en tragedie slik det ligger i dag, og kan ikke godta ytterligere inngrep.

Steinar Sælen (hytteeier ved Hamlagrø) har i PM av 16. mars 1989 gjort rede for sitt syn. De deler av PM som omhandler hytteeierens synspunkter gjengis:

«– Det er meir enn 250 hytter i området rundt Hamlagrøvatnet. Hytteeigarane er redde for at det vil ta lengre tid før vatnet vert fylt oppatt etter den store nedtappinga om vinteren, dersom manøveringsreglementet vert endra. Venteleg vil vi også få ein lågare vasstand om sommaren ved ytterlegare tapping av vatnet i tida mellom ca. 1. mai og 15. august. Det er i månadene juli - august, i ferietida, det er viktig at vasstanden er på det høgste. Ofte er ikkje vatnet fullt før august - september.

Vi som har hytter ved Hamlagrø har no protestert mot endring av manøveringsreglementet. Vi meiner at Hamlagrøvatnet alt er så sterkt regulert at all vidare regulering må stoppast. Vatnet vert venteleg seinare oppfylt ved meir regulering. Det er elles uheldig for fisken i vatnet med den store nedtappinga om vinteren. Alle ulemper med regulering av vassdrag er for tida oppe til vurdering og Olje og energidepartementet har nyleg nemnt til pressa at alle kraftutbyggingar som er meir enn 40 år, vil i samband med ei endring av vassdragsreguleringslova, få ny handsaming.

Slik stoda er no har kanskje grunn- og stølseigarane dei største ulempene. Store parti i strendene rundt vatnet er rasa ut. Dermed vert store areal borte. Kvikkevje og blautmyr som vert turrlagd skaper vanskar og fare for buskapen, og gjer det ulagleg for stølsdrifta. Tilkomsten til vatnet for båtferdsle og fiske er likeeins gjort vanskeleg ved nedtappinga. Ytterlegare nedtapping og sein oppfylling av vatnet øydelegg naturen ved Hamlagrø endå meir. Dette har mykje å seie for trivselen på stølane og for folket i dei mange fritidsbustader i området. Elles vil vi understreke at det er godkjent ein generalplan for heile Hamlagrø-området. Ei endring av manøvreringsreglementet vil i stor grad gripe inn i denne planen og vil få verknad for dei tomtene som er frådelte i samsvar med planen.

Dei som har protestert mot endring av reglementet for tapping av Hamlagrøvatnet meiner at det er nok vatn i Daleelva slik det er no. Dersom det tidvis vert driftsstans ved kraftverket, og det vert lite vatn i elva, bør BKK kunne la det renne 3 m^3/sek utan noka særleg endring i reglementet. Tilsiget frå Bergsdalen nedanfor Hamlagrø, ei strekkje på nær 2 mil, er så stort at det venteleg vil gje nok vatn (3 m^3/sek) til lakseelva når kraftverket er ute av drift. Etter vilkåra for konsesjonen pkt. 2, pliktar dessutan BKK å overvake Daleelva frå reguleringsanlegga og ned til sjøen.

Når vatnet ikkje er særleg nedtappa, er Hamlagrø eit særs vakkert område med lett tilgang for alle som vil nyte den storslåtte naturen. Mange turistar reiser til desse traktene både sommar og vinter. Området vert nytta til jakt og sportsfiske. Det er såleis eit mykje søkt rekreasjonsområde for mange menneske. Turistbussar med folk frå mange nasjonar fer forbi om sommaren og stoggar ofte for å nyte den vakre naturen når vatnet ikkje er nedtappa. Hamlagrø er eit unikt og vent naturlandskap som absolutt bør vernast best mogeleg!

Dei inngrep som alt er sett i verk kan ikkje endrast. Og dei er blitt til eit stort gode for mange menneske i og med den store vassenergi som er samla her. Likevel - ein stad må grensa gå for inngrep i naturen. Vi må freiste å gjere dei skjemmande følgjer av inngrepa så små som mogeleg. Difor ber vi om at dei som har makt til å avgjere denne saka, tenkjer over konsekvensane enno ein gong. Lat naturen og naturomsynet få den plassen dei bør og skal ha i dag! I morgon er det for seint.»

BKK har i brev av 11. juli 1988 kommentert uttalelsene slik:

«Nedanfor har vi kommentert fråsegnene generelt som munnar ut i eit nytt framlegg til manøvreringsreglement.

Ei auke i minstevassføring utover dagens krav på 1,2 m^3/s. fører til ein auke utover det som hadde vore naturleg for ei uregulert Daleelv. Dette fører igjen til at det *må* tappast frå eit eller fleire av magasina våre i Bergsdalsvassdraget, i praksis vil dette sei Hamlagrøvatnet. Dei øvrige magasina er for små til å stetta krava. På grunn av maskinstorleiken og minste vassføringa gjennom kraftverka må dessutan magasina Bergevatn–Storefossen døgnregleras.

Vassdraget ligg i 3 kommunar med ulike brukarinteresser. Fråsegna ber også preg av dette. Motsetnadane er til dels store og kraftselskapet er i enkelte av fråsegnene blitt framstilt som syndebukk både for lett påviseleg usanne utsegner og dels sjølvmotseiande påstandar.

Vi velgjer å tru at NVE lett gjennomskuar dette og vi vil difor ikkje kommentere desse spesielt og velgjer i denne omgang å oversjå desse argumenta. Avdi vi også har våre brukarinteresser i vassdraget bærer nok også våre utsegner preg av dette. Likevel meiner vi at slik vi har fylgt spørsmålet om minstevassføring opp gjennom tidene og ikkje minst gjennom denne saka her, har vi alltid vore, og vil framleis vera interessert i ein dialog med øvrige brukarinteresser i vassdraget. Gjennom denne dialogen med fagfolk, grunneigarar og andre har vi også fått betre kunnskapar og breiare røynsle i kva dei ulike motstridande

interesser grunnar seg i. Dette har Bl. a. ført til at vi i kritiske situasjonar har prøvd å etterkoma ynskje til auka vassføring i Daleelva utover det vi strengt tatt er pliktige til.

På bakgrunn av dette er vi langt på veg prinsipielt samd i konklusjonane til Miljøvernavdelinga hjå Fylkesmannen i Hordaland og Direktoratet for naturforvaltning.

Miljøvernavdelinga uttalar:

> «Sommaren 1987 var spesielt nedbørsfattig. Biologisk liv i elva vart då ivareteke ved at BKK køyrde kraftverket konstant med ca. 3 m^3/s. i perioden frå 10. juli og ut august månad. Dessutan kom det i stand eit organisert samarbeid mellom A/S Dale og BKK vedkomande utslepp og køyring av kraftverket. Resultatet var tilfredsstillande, jamfør vedlegg 1 til BKK si utgreiing.
>
> På denne bakgrunn og etter ei samla vurdering av konsekvensar og samfunnskostnader vil fylkesmannen rå til at det for Dale kraftverk II blir fastsett ei minstevassføring i Daleelva på 3 m^3/s. heile året.
>
> I periodar med gode tilsigshøve bør minstevassføringa vera 5 m^3/s., jf. miljøvernavdelinga si fråsegn med brev av 9. februar 1988.
>
> Nedkjøring av kraftverket bør skje slik det går fram av BKK sit forslag til reguleringsreglement, vedlegg 6:
>
> > «Ved nedkjøring av kraftverket må dette skje rolig og slik at det fra 10 m^3/s. til 5 m^3/s. brukes minst ½ t og videre reduksjon frå 5 m^3/s. til 3 m^3/s. skal gå minimum 6 timer.
>
> I BKK sitt forslag til endring av reguleringsreglement for Hamlagrøvatn bør omgrepet «lavvannsperiodens slutt» tidfestes.»

Direktoratet for naturforvaltning uttalar:

> «På grunn av tilsigsforholdene vil det bli vanskelig å holde minstevannsføringa på 5 m^3/s. Ut fra dette kan vi i ekstraordinære situasjoner akseptere en reduksjon ned til 3 m^3/s. Det må imidlertid tas forbehold om at denne unntaksbestemmelsen skal falle bort dersom det foretas ytterligere reguleringer/overføringer som bedrer tilsigsforholdene.
>
> Når det gjelder reduksjonen av driftsvannføringa i Dale kraftverk er det av meget stor betydning at dette skjer over et visst tidsrom, slik at fisk får anledning til å trekke bort fra områder som tørrlegges. Vi vil gå inn for at reduksjonen fra 10 m^3/s. til 5 m^3/s. skjer over et tidsrom på 1 time og at de ekstraordinære reduksjonene frå 5 m^3/s. til 3 m^3/s. skjer over 6 timer.»

Ei minstevasføring på 3 m^3/s. i Daleelva vil føra til mindre endringar i Hamlagrøvatnet. Ei slik minstevassføring vil også kraftselskapet kunna akseptera.

I periodar med gode tilsigstilhøve og høg vannstand i Hamlagrøvatn kan vi vidare akseptera at minstevassføringa kan aukast til 5 m^3/s. Eit slikt reglement fører etter vår vurdering til at miljøtilhøva for fisken i Daleelva vert vesentleg betra samstundes som interessene i og ikring Hamlagrøvatnet vert ivaretekne.

Vi ser likevel vanskar reint måleteknisk å oppfylle eit slikt todelt krav. I vårt framlegg til manøvreringsreglement som er vedlagt gjer vi framlegg om å definere dette til Hamlagrøvatn. Dette framlegget erstattar vårt tidlegare framlegg av 16. juni 1988.

Som det går fram av framlegget har vi ikkje endra på formuleringa «lavvannsperiodens slutt». Skal dette omgrepet tidfestast nærare må tidspunktet setjast såpass seint at kraftselskapet ikkje vert skadelidande ved sein snøsmelting i vårknipa. Dette vil i praksis sei kring 15. mai.

Vår alternative formulering vart dermed: «I perioden fra 15. mai kan det kun tappes ..... osv.»»

Som nevnt foran har BKK endret sitt forslag til endringer i manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget. Nytt forslag gjengis:

> «For å kunne tilfredsstille kravet om øket tapping i Daleelven fra Hamlagrøvatn for å oppfylle kravet til minstevassføring må manøvreringsreglementet endres.
>
> 1. I perioden fra lavvannsperiodens slutt og til 15. august kan det kun tappes fra Hamlagrøvatn for å oppfylle kravet til minstevassføring i Daleelva. Mellom 15. august og 1. september kan alt tilsig tappes ut dersom vannstanden er over kt. 584. Etter 1. september kan magasinet kjøres fritt.
> 2. Minstevassføringen i Daleelven er 5 m^3/s. Dersom det må tappes fra Hamlagrøvatn for å oppfylle krav til minstevassføringen i perioden fra lavvannsperiodens slutt og til magasinet når kt. 584 skal minstevassføringen være 3 m^3/s.
> 3. Ved kontrollert nedkjøring av kraftverket må dette skje rolig og slik at det fra 10 m^3/s. til 5 m^3/s. brukes minst ½ t og videre reduksjon fra 5 m^3/s. skal gå minimum 6 timer.»

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) bemerker:

Utredningen fra Bergenhalvøens kommunale kraftselskap (BKK) er en utredning som selskapet ble pålagt å utføre i forbindelse med utvidelsen av Dale kraftverk. Det vises til kgl. res. av 26. juli 1987.

I forbindelse med behandlingen av saken om utvidelse av Dale kraftverk ble spørsmålet om økt minstevannføring i Daleelva av hensyn til fiskeinteressene tatt opp. Kravet om økt minstevannføring ble støttet av bl. a. Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning, SFT og fylkesmannen i Hordaland. Det var et krav at spørsmålet om minstevannføring skulle avklares i forbindelse med saken om utvidelse av Dale kraftverk.

I gjeldende manøvreringsreglement for Bergsdalsvassdraget fastsatt ved kgl. res. 24. april 1964 heter det: «Bergsdalselvas tidligere lavvassføring må ikke forminskes til skade for andres rettigheter . . .» Alminnelig lavvass-

føring er senere beregnet til 1,2 m³/s. ved dale kraftverk. Videre heter det i reglementet: «Fra lavvannsperiodens slutt til 15. august skal det ikke tappes fra Hamlagrøvatnet med mindre vasstanden har nådd kote 584. Tapping i tiden mellom 15. august og 1. september skal i tilfellet skje uten at vasstanden reduseres.»

Økt minstevannføring vil komme i konflikt med tapperestriksjonene for Hamlagrøvatn, og NVE kunne ikke ta opp spørsmålet om økt minstevannføring uten at dette var spesielt utredet og alle magasinkommunene også hadde fått legge fram sitt syn.

BKK hadde etter egen vurdering regnet med at utvidelsen av Dale kraftverk var en enkel sak som kunne behandles på en enkel måte etter elektrisitetsloven, og hadde forutsatt en rask saksbehandling og snarlig anleggsstart med overføring av ledig arbeidskraft fra egne anlegg. På denne bakgrunn kom BKK i en trengt situasjon, og hadde derfor sterkt ønske om å få behandlet saken om utvidelsen av Dale kraftverk for seg så snart som mulig.

På bakgrunn av de sterke fiskeinteressene som knyttet seg til Daleelva måtte NVE ta utvidelsen av Dale kraftverk opp som en sak etter vassdragslovens §§ 104 og 105.

NVE ønsket primært å behandle utvidelsen av Dale kraftverk, spørsmålet om økt minstevannføring og endring av manøvreringsreglementet samtidig av hensyn til sammenhengen mellom sakene. NVE mente at hensynet til BKK's arbeidsstokk var BKK's eget ansvar, men NVE gikk likevel inn for at saken om selve utvidelsen av Dale kraftverk ble behandlet for seg under visse forutsetninger. Disse forutsetningene innebærer at BKK forpliktet seg til å bekoste nødvendige utredninger og akseptere de pålegg som måtte gis i forbindelse med saken om endring av manøvreringsreglementet.

Olje- og energidepartementet sluttet seg til dette under sluttbehandlingen av saken. Videre ble det fastsatt at BKK og forvaltningen skulle ta sikte på at saken om endring av manøvreringsreglementet skulle være ferdigbehandlet til Dale kraftverk blir satt i drift. BKK har akseptert disse forutsetningene.

BKK's utredning

Utredningen fra BKK forelå 16. juni 1988 og omfatter fiskeforholdene i Daleelva nedenfor Dale kraftverk, produksjonsmessige og økonomiske konsekvenser, vannføringsmessige forhold i vassdraget samt vannstandsforhold i Hamlagrøvatn og andre mindre nedeforliggende inntaksmagasiner. Utredningene er basert på endring fra dagens minstevannføring på 1,2 m³/s. til henholdsvis 3 m³/s. og 5 m³/s.

Fiskeforholdene er utredet av fiskerikonsulenten i Hordaland og konkluderer med at en minstevannføring på 5 m³/s. hele året gir gode forhold for anadrome laksefisk. Under ekstraordinære forhold, når tilsiget til hele reguleringsområdet til Dale kraftverk er så lite at det ikke er mulig å holde 5 m³/s., kan vannføringen settes til konstant 3 m³/s. Det foreslås videre at nedkjøring av vannføringene under 10 m³/s. skal skje over nærmere angitte tidsrom.

BKK har beregnet produksjonstapene ved økt minstevannføring. For Bergsdalsvassdraget kan vinterproduksjonen i enkelte år bli redusert med ca. 22 GWh/år. Imidlertid er kraftverkene i BKK's område samkjørt slik at når det tappes ekstra gjennom Dale, kan stort sett tilsvarende produksjon holdes tilbake ved andre godt regulerte kraftverk. Dette medfører at produksjonsforskyvningen blir redusert til 7 GWh/år i de verste årene for BKK's system sett under ett. I gjennomsnitt utgjør dette et tap for BKK på ca. 0,1 mill. kr./år. De angitte tallene gjelder økning fra 1,2 til 5 m³/s. minstevannføring. Verdiene for økningen fra 1,2 til 3 m³/s. blir noe mindre.

Vannstanden i Hamlagrøvatn vil i et vannfattig år bli maksimalt 0,5 og 2 m lavere ved hhv. 3,0 og 5,0 m³/s. enn ved nåværende minstevannføring på 1,2 m³/s. Magasinet blir tilsvarende redusert med hhv. 5,2 og 20, 6 mill m³. Ved tappestart i uke 41 (primo oktober) er vannstandsforskjellene redusert til hhv. 0,3 og 1,6 m. I middel er forskjellene minde: 0,1 m ved 3 m³/s., og 0,4 m ved 5 m³/s.

BKK regner også med at inntaksmagasinene Bergevatn og Storefossen vil få lavere vannstander ved økt minstevannføring.

BKK har sett på ev. tilleggsoverføringer til Hamlagrøvatn. Disse vil bedre fyllingen i magasinet med 3–4 m i et vannfattig år. Overføringene behandles i Samlet Plan, og vurderes ikke i denne saken.

BKK har akseptert at minstevannføringen økes til 3 m³/s. og at det gis nødvendig tilskudd fra Hamlagrøvatn for å opprettholde denne. Uten tilskudd herfra aksepterer BKK 5 m³/s. som minstevannføring, og har utarbeidet forslag til endret manøvreringsreglement.

Vurdering av andre

Vi viser til de mange innkomne uttalelser som er referert foran i saken. Noen av momentene i uttalelsene refereres i korthet:

Vaksdal kommune og Dale Jakt og Fiskarlag går inn for at minstevannføringen økes til 5 m³/s. hele året.

Kvam kommune aksepterer at minstevannføringen økes til 3 m³/s., men forutsetter at dette på sikt ikke medfører overføringer til Hamlagrøvatn som reduserer vannføringen i Øysteseelva.

Voss kommune, flere lag og en rekke hytte- og grunneiere går mot enhver økning av minstevannføringen fordi det vil medføre redusert vannstand i Hamlagrøvatn.

Fylkesmannen i Hordaland, Direktoratet for naturforvaltning og SFT går primært inn for at minstevannføringen økes til 5 m³/s., men åpner for at denne kan reduseres til 3 m³/s. ved lite tilsig. Det blir også tatt opp om ikke begrepet «lavvannsperiodens slutt» bør tidfestes.

NVE's vurdering

Av uttalelsene er det tydelig at det er sterke interessemotsetninger i saken. Fiskeinteressene i de nederste 3 km av Daleelva står mot hytte- og grunneiere ved Hamlagrø med sine intertesser i seterdrift, fiske og rekreasjon. BKK har naturlig nok også produksjons- og økonomiske interessser knyttet til minstevannføringen. Rent økonomisk vil BKK tape opp mot kr. 100 000 pr. år på økt minstevannføring.

Spørsmålet om minstevannføringen i Daleelva har vært tatt opp med NVE av Vaksdal kommune tidligere i forbindelse med plutselige giftutslipp fra Dale fabrikker og påfølgende fiskedød i elva. Det ble i den forbindelse pekt på at det var et forurensningsspørsmål som måtte løses på annen måte. Av uttalelsen fra fylkesmannen i Hordaland går det fram at utslipp fra Dale fabrikker nå er ledet bort fra vassdraget.

Daleelva har en strekning på 3 km som er lakseførende, og årlig fangst har vært mellom 100 og 800 kg. Fisketida er fra 1. juli til 14. september. Dale jakt og Fiskarlag har i mange år kultivert elva ved utsetting av laks- og sjøaureunger. Fiskalaget har nylig tatt i bruk nytt klekkeri ved utløpet av Dale kraftverk.

I forbindelse med utvidelsen av Dale kraftverk ble det fokusert sterkt på lakseinteressene i Daleelva. Redusert flomoverløp og korttidsreguleringer medførte at saken ble behandlet etter vassdragsloven, og det ble fastsatt vilkår bl. a. for endringer i vannføringen i kraftverket.

Det går tydelig fram av denne saken at interessene knyttet til magasinet Hamlagrøvatn som hovedsakelig ligger i Voss og Kvam kommuner er minst like sterke i dag som da spørsmålet om tilleggsregulering av Hamlagrøvatn ble behandlet i 1964, (jfr. kgl. res. 24. april 1964). Seterdrift og ferdsel på og langs vatnet var sentrale momenter i saken også på den tiden. I følge uttalelsene drives fortsatt seterdrift ved Hamlagrøvatnet. I tillegg er det bygd flere hundre hytter ved vatnet til tross for at det er sterkt regulert. Hytte- og grunneierne mener at de har lært seg å leve med den sterke reguleringen. men de kan ikke akseptere en forverring av forholdene ved Homlagrøvatn.

Konklusjon.

NVE har vurdert de innkomne uttalelser i saken, og finner etter en samlet vurdering av minstevannføringen i Daleelva bør økes fra nå 1,2 til 3,0 m³/s. NVE vil legge vekt på at fiskeinteressene langt på vei er imøtekommet samt at forholdene ved Hamlagrøvatn bare i liten grad blir forverret. NVE mener at alternativ økning i minstevannføring til 5,0 m³/s. i større grad vil gi negative konsekvenser for interessene ved Hamlagrøvatn. Lokalt tilsig nedenfor Hamlagrø vil i normale år gi varierende vannføringer over 3,0 m³/s. Bearbeiding og terskelbygging i elveløpet vil også bedre forholdene for fisk ved vannføringer ned mot 3,0 m³/s. Tillatelsen av 26. juni 1987 til ombygging av Dale kraftverk gir anledning til eventuelt å gjennomføre slike tiltak.

Det har blitt reist spørsmål om begrepet «lavvannsperiodens slutt» bør tidfestes. NVE vil bemerke at BKK har blitt politianmeldt av grunneier ved Hamlagrøvatn for brudd på reglementets bestemmelse vedr. tapping. NVE fant imidlertid at reglementet ikke var brutt i det aktuelle tilfellet. Det vil utvilsomt være enklere for grunneiere og allmenheten forøvrig å kontrollere datofestede bestemmelser, og NVE vil gå inn for at punktet endres.

Manøvreringsreglementet pkt. 2, andre avsnitt foreslås etter dette endret til:

«Det fastsettes en minstevannføring på 3,0 m³/s. i Daleelva målt nedefor utløpet av Dale kraftverk.

Tapping fra Hamlagrøvatn i tiden fra lavvannsperiodens slutt til 15. august og før vannstanden har nådd kote 584,0, tillates bare for å opprettholde minstevannføringen i foregående ledd. Lavvannsperioden regnes å slutte når tilsiget til Hamlagrøvatn har holdt seg minst lik midlere tilsig i fem sammenhengende døgn. Tapping i tiden mellom 15. august og 1. september skal i tilfelle skje uten at vannstanden reduseres, men minstevannføringen skal opprettholdes. Bergsdalselvas flomvannføring – så vel som flomvannføringene i Torfinno, Flatebøelva og Frydlielva – må så vidt mulig ikke forøkes. Forøvrig kan vannslippingen foregå etter kraftselskapets behov.»

Tilsiget til alle overføringene til Hamlagrøvatn unntatt Torfinnvatn tas også med i tilsigsberegningene.

Komplett manøvreringsreglement av 24. april 1964 med ovennevnte endringer samt med visse redaksjonelle endringer i etterfølgende poster vedlegges.

Andre merknader

Fra DN, fylkesmannen i Hordaland og Dale Jakt og Fiskarlag er det også krevd at nedkjøring av driftsvannføring under 10 m^3/s. skal skje over en viss tid. NVE vil vise til at dette er et punkt som knytter seg til driften av Dale kraftverk, og ikke hører hjemme i selve manøvreringsreglementet. Vi vil vise til at det i tillatelsen for utvidelse av Dale kraftverk er tatt inn følgende punkt V under post 3 (fiske og vilt):

«Alle endringer i driftsvannføringen i kraftverket skal skje med myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved en reduksjon i vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant kan få tid til å trekke mot sentrum.»

NVE mener at man er godt nok dekket i dette vilkåret. I tillegg kan det i følge samme vilkår pkt. IV fastsettes spesifiserte restriksjoner for endringer av driftsvannføringen dersom det viser seg nødvendig av hensyn til fiskeproduksjonen og utøvelse av fiske.

NVE vil likevel anbefale at BKK følger de angitte rutinene for nedtrapping av vannføringen, og tar dem inn i sin instruks for manøvrering av Dale kraftverk.

DN har også krevd at BKK pålegges å anordne forbislipping av minstevannføring ved Storefossen. NVE mener at det er unødvendig å gi slikt pålegg fordi minstevannføringspålegget gjelder til enhver tid, og det må være BKK's sak å innrette seg slik at pålegget kan oppfylles også om kraftverket plutselig blir satt ut av drift.

Behandlet i NVE's råd 15. august 1989. Rådet sluttet seg enstemmig til innstillingen fra NVE's administrasjon.»

NVE's forslag til endret manøvreringsreglement for Bergsdalsvassdraget:

1.

I.

Vatn	Øvre kote	Nedre kote	Oppd. m	Senkn. m	Reg.h. m
Torfinnsvatn	892,75	857,75	5,00	30,00	35,00
Torfinnstjern	693,80	690,80	3,00	–	–
Hamlagrøvatn, vestre del	588,035	560,215	0,32	27,50	27,82
Hamlagrøvatn, østre del	–	570,215	0,32	17,50	17,82
Songrøvatn	786,30	783,30	3,00	–	3,00
Breisettjern	648,00	645,00	3,00	–	3,00
Løkjesdalstjern	847,00	845,00	3,00	–	2,00
Tjørnadalen	776,00	744,00	2,00	–	2,0
Ljosvatn	823,00	821,0	–	2,0	2,00
Holmavatn	689,00	688,00	–	1,0	1,00
Bergevatn	500,0	495,5	–	4,5	4,5

II.

Overføringer i henhold til tillatelser gitt ved kgl. resolusjon 13. juli 1928, 2. juli 1948, 31. august 1962 og 24. april 1964. Arealoppgavene refererer seg til opplysningene gitt under saksbehandlingen.

A. Torfinno.

Avløpet fra Torfinnsvatns nedbørfelt (47,3 km^2) overføres til Hamlagrøvatn. Avløpet fra Torfinnstjerns nedbørfelt (6,4 km^2) overføres til Hamlagrøvatn. Avløpet fra Ljosvatns nedbørfelt (1,7 km^2) overføres til Holmavatn og føres videre, sammen med avløpet fra dettes nedbørfelt (3,1 km^2), over til Hamlagrøvatn.

B. Frydli- og Flatabøelva.

Avløpet fra Juklevatns nedbørfelt (0,85 km^2) overføres til Songrøvatn og sammen med avløpet fra dettes nedbørfelt (11,0 km^2), videre over til Hamlagrøvatn. Avløpet fra Løkjesdalstjerns nedbørfelt (1,1 km^2) overføres til Hamlagrøvatn. Avløpet fra en del av Tjørndalselvas nedbørsfelt (ca. 5,5 km^2) overføres til breisettjern og sammen med avløpet fra dettes nedbørfelt (1,5 km^2) overføres avløpet til Hamlagrøvatn.

C. Kaldåi.

Avløpet fra en del av Kaldåis nedbørfelt (14,8 km^2) overføres til Hamlagrøvatn.

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

For Holmavatns vedkommende skal vannstanden i sommermånedene juli–september ikke være under kote 688,5 dvs. maksimum 0,5 m under naturlig vannstand og Bergevatn kan i tiden 1. mai til 31. oktober ikke senkes under kote 497,0.

Det fastsettes en minstevannføring på 3,0 m^3/s. i Daleselva målt nedenfor utløpet av dale kraftverk.

Tapping fra Hamlagrøvatn i tiden fra lavvannperiodens slutt – senest 15. mai–15. august og før vannstanden har nådd kote 584,0, tillates bare for å opprettholde minstevannføringen i foregående ledd. Lavvannsperioden regnes å slutte når tilsiget til Hamlagrøvatn har holdt seg minst lik midlere tilsig i fem sammenhengende døgn. Tapping i tiden mellom 15. august og 1. september skal i tilfelle skje uten at vannstanden reduseres, men minstevannføringen skal opprettholdes. Bergsdalselvas flomvannføring – så vel som flomvannføringene i Torfinno, Flatebøelva og Frydlielva – må så vidt mulig ikke forøkes. Forøvrig kan vannslippingen foregå etter kraftselskapets behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperaturer, snødybde m. v. observeres og noteres. Vassdragsdirektoratet kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE-Vassdragsdirektoratet.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirklninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Innkomne uttalelser til departementet.

Kvam herad har i brev den 17. september 1989 avgitt følgende uttalelse:

«Ein viser til departementet sitt brev av 7. september 1989 vedlagt NVE sitt framlegg til endra manøvreringsreglement for Bergsdalsvassdraget.

Vidare viser ein til departementet sitt brev dat. 4. september 1990 og seier seg lei for at det ikkje er kome svar frå Kvam herad tidlegare.

Kvam herad forstår det slik at NVE sitt framlegg til endra manøvreringsreglement i hovudtrekk er i samsvar med det som kom fram i heradet sin uttale ved formannskapet sitt vedtak av 8. november 1988, oversendt fylkesmannen i brev av 29. november 1989. Under den føresetnaden har heradet ikkje noko å merka til at nytt reglement vert fastsett i samsvar med NVE sitt framlegg.»

Vaksdal kommune har i brev den 6. oktober 1989 avgitt følgende uttalelse:

«Samrøystes vedtak:

Vaksdal kommunestyre har handsama framlegget frå NVE om endra manøvreringsreglement for Bergsdalsvassdraget, og finn å kunne gje slik uttale i saka:

Vaksdal kommune har ikkje merknader til framlegget frå NVE.

BKK må i sin instruks for manøvrering av Dale kraftverk ta inn *post 3, punkt V frå tillatelsen for utviding av Dale kraftverk.* Med «myke overganger» må ein leggja til grunn slik nedkjøyring som BKK oppstiller i sin utredning.»

Fylkesrådmannen i Hordaland v/planavdelingen har i brev den 16. oktober 1989 avgitt følgende uttalelse:

«Planavdelinga har ikkje noko å merka til det endringsframlegget som ligg føre jfr. skrivet Dykkar av 7. september 1989.

Kort uttalefrist gjer at saka ikkje kan leggjast fram for politisk behandling.»

Landbruksdepartementet har i brev den 20. oktober 1989 avgitt følgende uttalelse:

«I brev av 7. september 1989 ber Olje- og energidepartementet om uttalelser i denne saken innen 20. oktober 1989.

Ved en øket minstevannføring i Daleelva fra nå 1,2 m^3/s. til 3,0 m^3/s., vil fiskeinteressene langt på vei få gjennom sine krav samtidig som forholdene ved Hamlagrøvatn kun i liten grad blir verre enn i dag. Vi kan ikke se at denne tillegssenkingen av Hamlagrøvatn får konsekvenser for landbruksinteressene i området, og vi har ingen merknader til forslag til nytt manøvreringsreglement for Bergsdalsvassdraget.»

Voss kommune har i brev den 25. oktober 1989 avgitt følgende uttalelse:

«Voss kommune held fast ved at manøvreringsreglementet ikkje bør endrast.»

Kommunaldepartementet har i brev den 3. november 1989 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 7. september 1989.
Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til Innstilling av 29. august 1989 fra Norges vassdrags- og energiverk (NVE) vedrørende ovennevnte sak.»

Miljøverndepartementet har i brev den 2. november 1989 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 7. september 1989 vedlagt NVE's innstilling i saken.
Den foreliggende søknad er framkommet etter krav bl. a. fra dette departement i forbindelse med konsesjonsbehandlingen av ombyggingen av Dale kraftverk.
Det er sterke interessemotsetninger i saken. Slipp av vann fra Hamlagrømagasinet til fordel for fiskeinteressene i de nederste 3 km av Daleelva gjør at sommervannstanden i magasinet blir noe lavere. Hytte- og grunneiere ved Hamlagrø med sine interesser i seterdrift, fiske og rekreasjon er sterkt opptatt av å opprettholde en høy vannstand i magasinet.
Departementet mener det foreliggende forslaget til nytt manøvreringsreglement på en brukbar måte forener de motstridende interessene. Vannføringsforholdene i elva bedres vesentlig uten at dette influerer vesentlig på vannstrandsforholdene i magfasinet. De økonomiske tap for BKK blir små og er oppgitt til anslagsvis 0,1 mill. kr. i året. Saken må derved kunne tjene som et godt eksempel på at det samfunnsmessig sett kan være mye å vinne på bedre drift av vassdragene.
Dersom det blir videre reguleringer eller overføringer til vassdraget forutsetter vi at reglementet blir tatt opp til ny vurdering.
Direktoratet for naturforvaltning (DN) er i sin uttalelse til innstillingen, jfr. vedlegg, sterkt opptatt av at nedkjøringen av kraftverket ved minsking av driftsvannføringen til enhver tid skjer så langsomt at ikke fisk «strander».
NVE er enig i dette, men mener at detaljerte instrukser for kjøringen av kraftverket ikke hører hjemme i et manøvreringsreglement. NVE mener man er godt nok dekket av fiskevilkåret som i generelle vendinger omhandler dette problemet og som i tillegg gir grunnlag for å fastsette spesifiserte restriksjoner dersom dette skulle vise seg nødvendig.
Departementet er ikke uten videre enig i at et punkt som omhandler kjøringen av et kraftverk og dermed vannføringsforholdene i elva ikke hører hjemme i et manøvreringsreglement. I den foreliggende sak er vi imidlertid enig med NVE i at man er godt nok dekket med de allerede fastsatte vilkår. Vi vil i likhet med DN be om at det blir presisert overfor BKK viktigheten av at de foreslåtte rutiner for nedkjøring følges.»

Advokat Klaus Skjeldal har i brev den 26. september 1990 avgitt følgende uttalelse:

«Eg viser til brev dagsett 4. september 1990 og telefonsamtalar med sakshandsamar Mariken Vinje.
Eg viser ellers til møte mellom representantar for Olje- og energidepartementet og representantar for grunneigarane rundt Hamlagrøvatn og Dale Jeger og Fiskarlag i Oslo 7. februar 1990.
Underteikna seier meg lei for at denne uttalen p.g.a. tung arbeidsbør, kjem heller seint.
Når det gjeld spørsmålet om kva ulemper den sterke reguleringa av Hamlagrøvatnet representerer både for dei sterke landbruksinteressene og dei friluftsinteresser som er knytt til området, viser eg til mitt brev dagsett 3. mars 1989 som eg legg ved kopi av.
Likeeins viser eg til det biletmaterialet som tidlegare er framlagt og den dokumentsamling som er framlagt under vårt møte med departementet 7. februar 1990.
Frå dei grunneigarar og dei hytteeigarar eg representerer vil eg halde fram følgjande:

1.

Av manøvreringsreglementet for Hamlagrøvatn vedtatt ved Kgl. res. dagsett 24. april 1964, framgår det av punkt 2, 2. ledd: «Fra lavvannsperiodens slutt til 15. august skal det ikke tappes fra Hamlagrøvatnet med mindre vasstanden har nådd kote 584».
Det har i tider etter at dette manøvreringsreglementet vart vedteke vore knytt tvil til forståing av begrepet «lågvassperiodens slutt».
Frå vår side meiner vi at ein naturleg forståing av dette begrepet må knyttast opp til det tidspunkt snøsmeltinga byrjar i fjella rundt Hamlagrøvatnet.
Hamlagrøvatnet ligg på ca. 580 m.o.h. og fjella rundt går opp i ca. 1 000 m.
Snøsmeltinga i dette området set vanligvis inn ved full styrke i slutten av april månad og rundt 1. mai. Trass i dette har Bergenshalvøens Komm. Kraftselskap tidvist kjørt ein heller sterk produksjon langt utover i mai månad.
Eg viser i så måte til dokument 2 inntatt i vår dokumentsamling «tabell dagleg produksjon (MWh) i Kaldestad kraftverk».
Av denne tabellen går det fram at B.K.K. i åra 1982, 1983, 1984, 1985, 1987 og 1988 har kjørt ein sterk produksjon i mai månad.
Samanheld ein dette med dokument 1, «Vannstand med og utan tapping i mai» vil ein sjå at tilsiget til Hamlagrøvatnet i denne perioden var stort og at denne tappinga har hatt betydelege konsekvensar for vannstanden i Hamlagrøvatnet.
I Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen si utgreiing heiter det: «Det har blitt reist spørsmål om begrepet «lavvassperiodens slutt» bør tidfestes. N.V.E. vil bemerke at B.K.K. har blitt politianmeldt av ein grunneier ved Hamlagrøvatn for brudd på reglementets bestemmelser vedrørende tapping. N.V.E. fant imidlertid at reglementet ikke var brutt i det aktuelle tilfellet. Det ville utvilsomt være enklere for grunneiere og almennheten forøvrig å kontrollere datofestede bestemmelser og N.V.E. vil gå inn for at punktet endres».
Trass i dette vedtok N.V.E. sitt råd å gå inn for eit forslag som knytter tappingsrestriksjonane opp til eit teknisk kriterium.
Lågvassperiodens slutt vart definert som det tidspunkt der tilsiget til Hamlagrøvatn har halde seg minst lik midlare tilsig i 5 samanhengande døgn.
Frå vår side meiner vi at det foreslåtte kriterium er lite eigna.
For det første kan det knyttast definisjons-

tvil til kva som ligg i begrepet «midlare tilsig».

Dette er eit noko vakt begrep som ikkje gir noko fast og eintydig kriterium for når produksjonen skal stanse.

Både for B.K.K. og for grunneigarane bør det vera ein føremon å få den tolkingstvil som knytter seg til begrepet «lågvassperiodens slutt» løyst ved eit klart og eintydig kriterium som ein fast dato vil vera.

For det andre er eit slikt kriterium svært vanskeleg å kontrollere for grunneigarane. Det forutset at der til ei kvar tid er personar mellom grunneigarane som har tilgang til dei naudsynte vassføringsdata og kan kontrollera at reglementet blir overhalde.

Vi meiner difor at begrepet «lågvassperiodens slutt» bør knyttast til ein bestemt dato.

Ved å tidfeste lågvassperioden til 1. mai kvart år vil ein for det første oppnå at ein får ein bestemmelse som er lettare å kontrollere og føre tilsyn med både for grunneigarane og hytteeigarane rundt vatnet.

Ved å innføre ein slik bestemmelse vil ein også hindre Bergenshalvøens Komm. Kraftselskap å tappe vatnet i mai månad, med den følge at vannstanden i sommarmånadene truleg vil verta noko høgare enn den er i dag.

2.

Frå dei grunneigarar og hytteeigarar eg representerer har ein forståing for at det er viktig for dei interesser som er knytt til Daleelva å sikre ei viss minstevassføring i elva for å hindre fiskedød ved at fisk strandar.

Dersom ein kan sikrast ein noko høgare vannstand i Hamlagrøvatn gjennom sommaren ved å innføre tapperestriksjonar som nevnt under punkt 1, vil ein difor ikkje ha noko å innvende til om manøvreringsreglementet blir endra slik at det blir sikra ei viss minstevassføring i Daleelva.

3.

Frå vår side har vi inntrykk av at dei instansar som uttalar seg i saka berre i liten grad har tatt omsyn til dei sterke interesser som knyter seg til Hamlagrøvatnet. Før Olje- og Energidepartementet skal ta avgjerd i saka, vil ein difor be om at det vert gjennomført ei synfaring slik at dei som skulle avgjere saka får høve til å setje seg inn i tilhøva også omkring Hamlagrøvatnet. Frå vår side vil vi be om å få vera representert i samband med ei slik synfaring.»

Dale jakt- og fiskarlag har i brev den 15. november 1990 avgitt følgende uttalelse:

«Viser til Deres brev av 4. september 1990, ref. OED 89/408.

Under henvisning til overnevnte vil vi med dette gi vår uttale til NVE's innstilling:

«Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) endring av manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget, minstevannføring nedenfor Dale Kraftverk»
Datert den 29. august 1989, ref. 2641/88-VVK KGA/KGÅ

På møte i O.E.D. den 7. februar 1990 fremla representanter for Dale Jakt og Fiskarlag og representanter for grunneierne ved Hamlagrøvann sitt syn for representanter fra O.E.D.

Bakgrunnen for møtet var den fokuseringen på de lokale motsetningsforhold som ble fremmet i NVE's innstilling, noe som de lokale interessergruppene, som var representert på overnevnte møte, på det sterkeste avviste. Formålet med møtet var nettopp å få understreke det grunnløse i det som vi så som en barriere mot å få en fornuftig løsning på de krav som var satt i forb. med utbyggingen på Dale og endring av Manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget.

En har i tidligere uttalelser vedr. overnevnte sak utdypet våre meninger om utbyggingssaken. Imidlertid så vil vi som en oppsummering av det som tidligere er sagt, gjennomgå «essensen» i våre tidligere uttalelser slik at vi også knytter de til denne.

I all enkelhet kan en si at DJF mener at en kan forsvare en økning i minstevassføringen i Daleelven, ved å omdisponere noe av det vann som er til rådighet i hovedmagasinet Hamlagrøvann, uten at dette nødvendigvis *må* gå på bekostning av andre forhold i vassdraget.

Dette er noe som det er bred enighet om i det lokale interessegrunnlaget som knytter seg til vassdraget i sin helhet. Det som er svært viktig er å få bragt tingene i balanse slik at en får et kompromiss alle kan leve med.

Uttale til NVE's innstilling

Da denne uttale er knyttet til NVE's råd's innstilling i saken, og deres innstilling bygger på det som fremkommer i NVE's skriv av 29. august 1989, ref. nr. 2641/88-VVK, så knytter DJF sine kommentarer direkte til dette.

I NVE's vurdering av saken blir endel momenter trukket frem som grunnlag for de vurderinger som blir gjort, og med fare for å gjenta oss selv vil vi tilføye våre bemerkninger til disse punkt.

NVE's vurdering, side 29, avsnitt 1

I dette avsnitt ligger det som tydelig har vært et viktig moment i saken, nemlig de «sterke motsetningsforhold» som det pekes på. Dette har sin rot i de uttalelser som foreligger, og som er gitt på et fritt grunnlag uten indre sammenheng mellom partene. Dette gjenspeiler bare kraftselskapets «taktikk» i saksfremstillingen. Minstevassføringsproblemet har vært fremstillt som et regnestykke der de fordeler som blir den ene til del, belastes den annen part. Det har i saksgangen vært fremholdt at skulle det bli noen endring i minstevassføringen i Daleelva, så måtte det gå på bekostning av forholdene i Hamlagrøvann.

I samme avsnitt trekkes de rene økonomiske forhold frem, der det pekes på et årlig tap på kr 100 000 som en følge av en endring av minstevassføringen. Setter en denne posten opp mot de investeringer som er gjort i forb. med det nye kraftverket på Dale som får en prislapp på 350–360 millioner, blir tallenes dimensjon synlig, det antatt årlige tap på kr 0,1 mill. sett i forhold til 350–360 mill. antyder hvilke inntektsgrunnlag en forventer av vassdraget.

I tillegg til dette, har vi tidligere nevnt et vesentlig moment som vi knytter til det negative økonomiske forhold som en forbinder med en økt minstevassføring. Ved den økonomiske vurdering som ligger i grunnlagsmaterialet er det sterk fokusering på utgiftssiden av saken. Grunnlaget for vår betenkning til den

økonomiske vurderingen er at inntektsiden av en økt tapping fra Hamlagrøvann i sommerhalvåret ikke er medregnet. DJF har tidligere pekt på at i 6 av 10 år er det store overløp fra Hamlagrøvann som går ubenyttet helt i sjøen, og det er jo helt åpenbart at det som nå fremholdes som tapt inntekt, vil i disse årene bli til økte inntekter. Disse forhold som nevnes her er faktiske og *må* vektlegges.

NVE's vurdering, side 29, avsnitt 2

I overnevnte avsnitt skriver NVE følgende:

> «Spørsmålet om minstevannføringen i Daleelva har vært tatt opp med NVE av Vaksdal kommune tidligere i forbindelse med plutselige giftutslipp fra Dale fabrikker og påfølgende fiskedød i elva. Det ble i den forbindelse pekt på at det var et forurensningsspørsmål som måtte løses på annen måte. Av uttalelsen fra fylkesmannen i Hordaland går det fram at utslipp fra Dale fabrikker nå er ledet bort fra vassdraget.»

Dette er en ganske så missforstått oppfatning av en helt konkret sak. I fylkesmannen i Hordaland sin uttalelse av 13. april 1989 skrives følgende:

> «I tilknytning til vurdering av minstevassføringa kan her nemnast at utslepp frå A/S Dale no går i lukka leidning og vidare i tunnel til fjorden. Utslepp av kjemiske stoff til elva er ved dette avvergja, bortsett frå at avlaupet i korte periodar kan gå i overlaup til Daleelva ved evt. tilstopping i tunnelen. Det er i alt 3 stk. overlaup til Daleelva frå tunnelen, det siste ca. 200 m ovafor elveutlaupet til sjø.»

De faktiske forholdene i Daleelva er følgende:

Industri og husholdningsavløp fra tettstedet Dalekvam fraktes til Dalevågen i lukket avløpsledning. Avløpsledningen er ca. 3 000 m lang og har et fall på ca. 25 m. P.g.a. missforholdet mellom lengde og fall er avløpsledningen forsynt med *5 stk.* overløp som skal virke som ekspansjoner når rørledningen blir tilført mer avløpsvann enn den kan svelge. De 5 overløpene munner ut i følgende fiskehøler i Daleelven: nr. 1 i Dalebruhølen, nr. 2 i Revebruhølen, nr. 3 i Bottlestien, nr. 4 i Lammetonga og nr. 5 i Hagahølen. Dette kan dokumenteres med kart, bilde etc. hvis ønskelig. På grunn av virkemåten til avløpsledningen og overløpene kan en derfor ikke se bort fra forurensningsfaren.

NVE's konklusjon, side 30

Minstevassføringen i Daleelva

Basert på innkomne uttalelser i saken finner NVE etter en samlet vurdering at minstevassføringen i Daleelva bør økes fra 1,2 til 3 kbm/sek. Fra DJF's side må vi få uttrykke skuffelse over at ikke vårt krav på 5 kbm/sek blir imøtegått av NVE. Vi mener at våre argument i saken er for lite vektlagt og at det er tatt for store hensyn til den økonomiske siden av saken, og som nevnt tidligere er vi kritiske til grunnlaget for den økonomiske vurderingen.

Bredden av høringsinnstansene knyttet seg til kravet om 5 kbm/sek, og da en har fått dreiet dette til 3 kbm/sek, ser vi på dette som et resultat av kraftselskapets press på saken.

Vaksdal kommune, som burde være en vesentlig faktor i vurderingsgrunnlaget, har vært konsekvent i sin holdning, de har krevd 5 kbm/sek hele tiden.

NVE har i sin vurdering sett helt bort fra kompromiss i form av en todelt minstevassføring. BKK foreslår i sitt endrede forslag til manøvreringsreglement, medtatt i grunnlagsmaterialet side 27, et slikt forslag til kompromiss, noe som DJF forøvrig kan slutte seg til.

En annen modell som på en bedre måte ivaretar biotopen i elven er en minstevassføring på 3 kbm/sek i vinterhalvåret for å ivareta yngel og rogn, og 5 kbm/sek i sommerhalvåret for å ivareta yngel og gytefisk.

Benyttelsen av Hamlagrøvann

Som vi har pekt på tidligere, Manøvreringsreglementet for Hamlagrøvann er svært uklart formulert med hensyn til forståelsen av reglementet. Det synes klart at NVE er av samme oppfatning angående dette. Men vi har liten forståelse for det som blir foreslått av NVE til erstatning for begrepet «lavvannsperiodens slutt». Forslaget synes for oss å være like difust som det som det skal erstatte. Begrunnelsen NVE bruker som grunnlag for å endre overnevnte begrep er nettopp at reglementets bestemmelser bør være enklere for grunneiere og almennheten å kontrollere. Og som NVE selv skriver, er det beste en datofestet bestemmelse.

Som det fremgår av NVE's forslag til nytt reglement, vil de ikke bruke det som de selv mener er den beste løsningen, men bringer inn en beregningsvurdering som bare kraftselskapet kan foreta, sitat:

> «Lavvannsperioden regnes å slutte når tilsiget til Hamlagrøvann har holdt seg lik midlere tilsig i fem sammenhengende døgn.»

Begrepet «Bukk og Havresekk» synes nærliggende her, og hele poenget med at grunneiere og allmennheten på egenhånd skulle kunne kontrollere at reglementet blir fulgt faller dermed bort.

Oppsummering

DJF har siden 1985 vært engasjert i utbyggingssaken, og har med enkle midler og knappe ressurser fulgt saken. Lagets engasjemang i en stor utbyggingssak med et stort profesjonelt kraftselskap bak, har båret preg av Davids omgang med Goliat. Underlagsmaterialet som NVE bygger sin totalvurdering på synes å være bra, og de fleste sider er belyst.

For ettertiden hadde det vært ønskelig å få konkrete, kontrollbare forhold slik at en unngikk kontroverser på grunn av uklare formuleringer.

Noen betenkninger i forb. med underlagsmaterialet er det imidlertid, og ett svakt punkt i saksbehandlingen er at det pr. dato ikke er avholdt befaring i Daleelven når vannføringen er 3 kbm/sek. Ved de befaringer som har vært gjort, har enten vannet vært kjørt for fort ned slik at den jevne vannføringen i elven har vært feilaktig, eller så har tilsigssituasjo-

nen vært slik at vannføringen har vært for stor.

Før saken ble endelig avgjort burde befaring med riktig vannføring vært avholdt.

Dette for at en bedre kunne vurdere «prislappen» på minstevassføringen på enten 3 eller 5 kbm/sek. opp imot de faktiske forholdene i elven.

I forb. med endring av manøvreringsreglement for Hamlagrøvann, bør dette ikke for all fremtid låse andre forhold i saken.

I tillatelsen for bygging av Dale Kraftverk, er det gitt rom for pålegg for opphjelp av fisket og fiskeforholdene i Daleelven, m.m. Da tillatelsen kom i forkant av utbyggingen og før manøvreringsreglementet for Hamlagrøvann blir endret, samt at det var klart at byggingen av kraftstajonen og de endrede vannføringsforholdene ble berammet av Vassdragsloven og Vassdragsreguleringsloven, må ikke de endrede manøvreringsreglementet bli slik i sin form at det binder opp de pålegg som måtte komme i forb. med tillatelsen.

Konklusjon

På bakgrunn av det overnevnte vil Dale Jakt og Fiskarlag slutte seg til de to hovedmomenter som NVE trekker frem i sin konklusjon:

- En endring i minstevassføringen i Daleelven.
- En klargjøring av begrepet «lavvannsperiodens slutt».

Imidlertid har vi som grunngitt tidligere, en annen nyanse i vårt syn på saken enn NVE, og vi vil fremme følgende endring til NVE's «Forslag til endret manøvreringsreglement for *Bergsdalsvassdraget*».

Manøvreringsreglementets pkt. 2, andre avsnitt foreslås endret til:

«Det fastsettes en minstevassføring på 3,0 m^3/sek i perioden fra 1. oktober til 30. april og 5,0 m^3/sek i perioden fra 1. mai til 30. september i Daleelven målt nedenfor Dale kraftverk.

Tapping fra Hamlagrøvann i tiden fra 1. mai til 15. august og før vannstanden har nådd kote 584,0, tillates bare for å opprettholde minstevassføringen i foregående ledd og for å oppfylle de pålegg som gis i henhold til «Vilkår for tillatelse for Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap til ombygging av Dale kraftstasjon i Bergsdalsvassdragaet, fastsatt ved kongelig resolusjon av 26. juni 1987». Tapping i tiden mellom 15. august og 1. september skal i tilfelle skje uten at vannstanden reduseres, men minstevassføringen skal opprettholdes og pålegg oppfylles. Bergsdalselvas flomvannføring – så vel som flomvannføringen i Torfinno, Flatebøelva og Frydlielva – må så vidt mulig ikke forøkes. Forøvrig kan vanslipping foregå etter kraftselskapets behov.»

Merkand

En har merket seg at gjennom saksgangen har saksnavnet endret seg fra:

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap minstevassføring nedenfor Dale kraftverk endring av manøvreringsreglement Hamlagrøvann

til overskriften på NVE's skriv av 29. august 1989:

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) endring av manøvreringsreglement for Bergsdalsvassdraget minstevassføring nedenfor Dale kraftverk.

Forskjellen på de to overskriftene er den endring at manøvreringsreglementet skifter fra å gjelde bare Hamlagrøvann, til å gjelde hele Bergsdalsvassdraget. DJF har valgt å tolke dette som en ren trykkfeil, da en trekker nye perspektiv inn i saken ved å innlemme hele vassdraget i saksbehandlingen som bare har fokusert på lokale deler av vassdraget. Derfor vil vi markere at de uttalelser som er gitt av oss er knyttet til en endring av manøvreringsreglementet for Hamlagrøvann. Hadde saksbehandlingen vært knyttet til hele vassdraget måtte dette vært fremkommet før, da det er grunnlag for å kreve minstevassføringer i andre deler av vassdraget, enn den lakseførende som det har vært fokusert på her.»

Departementets bemerkninger

Den foreliggende sak gjelder en revisjon av manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget. Revisjonen er en følge av at Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) ble innvilget en ombyggingstillatelse vedrørende Dale kraftverk ved Kgl. res. av 26. juni 1987 under forutsetning av at nytt manøvreringsreglement skulle fastsettes i ettertid.

Den aktuelle endringen av konsesjonsvilkårene er en økning av minstevannføringen nedenfor Dale kraftverk, fra någjeldende krav på 1,2 m^3/sek. Spørsmålet er utredet av BKK. Utredningen har tatt for seg henholdsvis 3,0 m^3/sek. og 5,0 m^3/sek. som alternative minstevannføringer, begrunnet i ønsket om en oppgradering av Daleelven som fiskeelv. En økning til 3,0 m^3/sek. gir i et vannfattig år maksimalt 0,5 m lavere vannstand i Hamlagrøvatn, mens en økning til 5,0 m^3/sek. gir maksimalt 2,0 m lavere vannstand. En økt minstvannføring vil således kunne komme i konflikt med tapprestriksjonene for Hamlagrøvatn og gjøre det nødvendig med en endring også av disse. For å «skåne» Hamlagrøvatn vil Storefossen og Bergevatn imidlertid bli brukt mer aktivt enn i dag.

Fiskeforholdene er utredet av fiskerikonsulenten i Hordaland fylke og han anbefaler en minstevannføring på 5,0 m^3/sek. hele året da det gir gode forhold for anadrome laksefisk. Under ekstraordinære forhold, når tilsiget til hele reguleringsområdet til Dale kraftverk er så lite at det ikke er mulig å holde 5,0 m^3/sek., kan vannføringen settes til 3,0 m^3/sek. BKK sørget sommeren 1987 for en konstant minstevannføring på 3,0 m^3/sek. Den fiskerisakkyndige konkluderer med, på bakgrunn av observasjoner fra denne perioden, at en konstant minstevannføring på 3,0 m^3/sek. tar vare

på det biologiske livet på en tilfredsstillende måte.

Vinterproduksjonen i Bergsdalsvassdraget vil med en minstevannføring på 5,0 m³/sek. i vannfattige år bli redusert med ca. 22 GWh/år, men for BKK sett under ett vil produksjonstapet ikke bli redusert med mer enn 7 GWh/år i de dårligste årene. I gjennomsnitt utgjør dette et tap for BKK på ca. 0,1 mill. kr/år. Produksjonstapet vil være noe mindre ved en minstvannføring på 3,0 m³/sek.

Større minstevannføring i Daleelven vil som nevnt medføre lavere vannstand i Hamlagrøvatn hvor det ligger 8–9 stølsgrender som er i drift, samt ca. 250 hytter. Opprinnelig gikk grunneierne og hytteeierne imot en økning av minstevannføringen, da dette blant annet ville skjemme området.

NVE har i sin innstilling lagt til grunn at det er sterke interessemotsetninger mellom fiskeinteressene i Daleelva og hytte- og grunneiere ved Hamlagrø. I uttalelser til departementet har grunneierne og fiskarlaget tonet ned denne interessekonflikten og hytte- og grunneierne går ikke lenger imot en viss minstevannføring.

NVE tilrår at minstevannføringen i Daleelva økes fra 1,2 m³/sek. til 3,0 m³/sek. NVE legger vekt på at fiskeinteressene langt på vei er imøtekommet samt at forholdene ved Hamlagrøvatn bare i liten grad blir forverret.

NVEs innstilling har vært forelagt: Vaksdal kommune, Kvam herad, Voss kommune, Dale Jakt og Fiskarlag, fylkesrådmannen i Hordaland, Direktoratet for naturforvaltning, Kommunaldepartementet, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet og advokat Klaus Skjeldal på vegne av ca. 300 grunn- og hytteeiere, Bulken og Øystese Aust grunneigarlag.

Hverken Vaksdal kommune, fylkesrådmannen i Hordaland, Landbruksdepartementet eller Kommunaldepartementet har noen merknader til NVEs innstilling.

Kvam herad har intet å bemerke til innstillingen, men forutsetter at dette på sikt ikke medfører overføringer som reduserer vannføringen i Øysteseelva.

Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning finner at NVEs innstilling på en brukbar måte forener de motstridende interessene.

Voss kommune ønsker det nåværende manøvreringsreglement opprettholdt, med dagens minstevannføring på 1,2 m³/sek.

Dale Jakt og Fiskarlag konkluderer med et krav om minstevannføring på 5,0 m³/sek. i sommerhalvåret for å ivareta yngel og gytefisk, og 3,0 m³/sek. i vinterhalvåret for å ivareta yngel og rogn. Ifølge jakt og fiskarlaget vil en minstevannføring på 3,0 m³/sek. i sommerhalvåret ikke være tilstrekkelig til å ivareta biotopen i elven. Deres observasjoner ved vannføringer på 3–4 m³/sek. er at overoppheting av elven har forekommet, noe som har medført tap av yngel. Uttørring av fisk har også forekommet da det er vanskelig å holde jevn vannføring med kjøring ned mot 3,0 m³/sek.

Olje- og energidepartementet finner at en minstvannføring på 3,0 m³/sek. skulle gi tilfredsstillende forhold for fiskeinteressene samtidig som forholdene ved Hamlagrøvatn bare i liten grad blir forverret. En økning av minstevannføringen til 5,0 m³/sek. vil i større grad gi negative konsekvenser for interessene ved Hamlagrøvatn. Olje- og energidepartementet tilrår at minstevannføringen i Daleelva fastsettes til 3,0 m³/sek. Endret manøvreringsreglement for Bergsdalsvassdraget foreslås fastsatt i samsvar med NVEs forslag.

Bemerkninger til manøvreringsreglementet:

Det har blitt reist spørsmål om tidfesting av begrepet «lavvannsperiodens slutt». NVE er enig i at begrepet bør endres, da det er lettere å kontrollere datofestede bestemmelser. NVEs forslag definerer lavvannsperiodens slutt som det tidspunkt da tilsiget til Hamlagrøvatn har holdt seg minst lik midlere tilsig i fem sammenhengende døgn. Som tilleggskriterium inntrer tappingsrestriksjonene senest 15. mai slik at tappingsrestriksjonene også blir tilknyttet en fast dato.

Advokat Skjeldal på vegne av diverse grunn- og hytteeiere rundt Hamlagrøvatn, samt Bulken og Øystese Aust grunneigarlag påpeker ulempene med en senket vannstand i Hamlagrøvatn og kritiserer NVEs forslag m.h.t. definisjon av begrepet lavvannsperiodens slutt, da det ikke er presist nok definert samt at det er vanskelig for utenforstående å føre kontroll med at vilkåret blir overholdt. Advokat Skjeldals forslag er derfor å angi en fast dato for lavvannsperiodens slutt, foreslått til 1. mai. Ved å nytte denne datoen vil man også hindre BKK i å tappe i mai måned, med den følge at vannstanden trolig vil være noe høyere i sommermånedene enn hva tilfellet er i dag. Med en slik definisjon av lavvannsperiodens slutt som nevnt over, har grunn og hytteeiere ikke noen motforestillinger mot at kravet til minstevannføring økes.

Dale Jakt og Fiskarlag ønsker også byttet ut begrepet lavvannsperiodens slutt med en datofastsetting av tappingsrestriksjonene slik at tapping i perioden 1. mai – 15. august ikke skal forekomme i Hamlagrøvatn før vannstanden har nådd kote 584,0 medmindre tapping er nødvendig for å opprettholde minste-

vannføringen i Daleelven som ønskes satt til 5,0 m³/sek.

Olje- og energidepartementet finner ikke at hensynet til kontrollmulighetene for almenheten er så sterkt at det er grunnlag for bare å ha en datofestet bestemmelse om tappingen. Departementet finner heller ingen grunn til å endre NVEs forslag m.h.t. når tappingsrestriksjonene senest skal inntre. Departementet slutter seg således til NVEs forslag til definisjon av «lavvannsperiodens slutt».

Direktoratet for Naturforvaltning ønsker nøyaktig regulert hvordan nedkjøring av driftsvannføringen skal skje over tid.

Miljøverndepartementet mener, i likhet med NVE at man er godt nok dekket i post 3 punkt V i tillatelsen for utvidelse av Dale kraftverk som lyder: «alle endringer i driftsvannføringen i kraftverket skal skje med myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved en reduksjon i vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum.» Samme vilkår punkt IV gir forøvrig adgang til å fastsette spesifiserte restriksjoner for endringer av driftsvannføringen dersom det viser seg nødvendig av hensyn til fiskeproduksjonen og utøvelse av fisket.

Olje- og energidepartementet finner at man er tilfredstillende dekket i det eksisterende manøvreringsreglement slik at en mer eksakt tidfesting av nedkjøring over tid, ikke er nødvendig.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget fastsatt ved konglig resolusjon av 24. april 1964 endres i samsvar med utkast inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 14. juni 1991.

23. Oppland energiverk

(Tillatelse til erverv av Fossheimfoss)

Kongelig resolusjon 14. juni 1991.

Innledning.

Den foreliggende sak gjelder en søknad av 6. september 1983 fra Oppland energiverk (OE) om utbygging av Fossheimfoss kraftverk.

Saken har vært forelagt NVE som i sin innstilling av 8. februar 1990 uttaler følgende:

Fra Oppland fylkes elektrisitetsverk (nå Oppland energiverk (OE) er mottatt følgende søknad datert 6. september 1983:

«Søknad om tillatelse til utbygging av Fossheimfoss kraftverk.

Oppland fylkes elektrisitetsverk søker herved om tillatelse til utbygging av Fossheimfoss kraftverk i Vestre Slidre kommune etter de planer som her fremlegges.

Det søkes generelt om de nødvendige tillatelser etter vassdragsloven av 15. mars 1940, lovens §§ 104 og 105, og lov av 26. juni 1970 om vern mot vannforurensning. Imidlertid antas det ikke å bli noen ny eller økt vannforurensning.

Som det fremgår innebærer utbyggingen en viss oppdemning. Vi forutsetter at tillatelse hertil gis etter vassdragslovens § 62, idet vi ikke kan se å være konsesjonspliktige etter vassdragsreguleringslovens § 2, jfr. § 3.

Vi er i forhandlinger med grunneiere om kjøp av fallrettighetene. Vår oppfatning er at flertallet av grunneierne ikke er imot utbygging, men enighet om prisen er ennå ikke oppnådd. Det søkes derfor også etter vassdragslovens § 148 om rett til å ekspropriere de nødvendige fallrettigheter. Falleierens navn og adresse fremgår av søknadsdokumentets pkt. 6, jfr. vedlegg 16.

Det søkes samtidig om ervervstillatelse for fallene etter lov av 14. desember 1917 nr. 16.

Videre søkes om ekspropriasjonstillatelse etter § 62 til erverv av nødvendig grunn og rettigheter til gjennomføring av utbyggingen.

Vi mener å ha funnet frem til alle som har rettigheter som berøres, men for det tilfelle at vi skulle ha oversett noen eller det skulle bli mindre vesentlige endringer i utbyggingsplanene, ber vi om at ekspropriasjonstillatelsen gis til alt som er nødvendig for utbygging i det vesentligste overensstemmende med de fremlagte planer.»

Sammendraget av planen lyder:

«I flg. styrevedtak av 16. august 1983 legger hermed Oppland fylkes elektrisitetsverk fram søknad om utbygging av det konsentrer-

te fallet. Fossheimfoss i Begna, som er fallet mellom kote 361,7 og reguleringshøydene for Strandefjorden (348,27 - 355,27).

Det forutsettes bygget et konsentrert anlegg som delvis sprenges ned i fjellterskelen som danner Fossheimfossen. For å oppnå optimal fallhøyde, foreslås 30 cm hevning av overvannet til kote 362,0. Dette gir nyttbar maksimal fallhøyde på 9,0 m, men med middel over året ca. 7,0 m.

Det er idag en gammel kraftstasjon i drift ved Fossheimfoss. Opplysninger om effekt tilsier en slukeevne på ca. 2 m^3/s for denne stasjonen. Senere reguleringer og Lomen-overføringen som kommer i drift høsten 83, gjør at den gamle kraftstasjonen ikke kan nyttiggjøre dagens økte vannføringer. Nytt kraftverk får en installasjonseffekt på ca. 2,8 MW, ved maks. slukeevne 45 m^3/s. Midlere årsproduksjon blir 12,7 GWh, herav 6,8 GWh vinterkraft.

I prinsippet to likeverdige alternativer omsøkes. Forskjellen ligger i verkets eventuelle plassering på øst- eller vestsiden av elva.

Foruten selve utbyggingsområdet i fossen og eventuelt tipp- og kanalområde nedstrøms, påvirkes elvestrekningen mellom fossenakken og avløpskanalen fra Slidrefjord av utbyggingen ved den foreslåtte vannstandsheving. Denne elvestrekningen benevnes Ferisfjorden.

Det forutsettes at det konsentrerte fossefallet etter en utbygging blir tørrlagt. Det gamle kraftverket og fallrettighetene er på private hender.

Foreliggende planer er utarbeidet i henhold til avtale med eierne av verket og etter henstilling fra Vestre Slidre kommune med tanke på å redusere de negative effekter som økt vintervannføring fra Lomen medfører for området.

Foruten den økte lønnsomhet som ligger i økt vannføring, er det disse faktorer som spiller inn ved vår framprioritering av utbyggingen.

I tillegg til den økte vannføringen over fossen, bidrar økt vintervannføring fra Lomen til mindre islegging i området. Dette gir i sin tur mulighet for økt frostrøykproduksjon. Generelt bidrar elvekraftverk av denne type til økt islegging over berørte elvestrekninger. Den foreslåtte utbygging ved Fossheim motvirker således totalt sett de lokalklimatiske ulemper som måtte oppstå som følge av Lomenutbyggingen, særlig ved at frostrøykproduksjonen i selve fossen opphører.

Ornitologisk synes området å være en forholdsvis god biotop for overvintrende vannfugl, og økt islegging vil være i konflikt med dette interessefeltet. Imidlertid viser foreliggende tellinger at de største konsentrasjoner synes å være observert i nordenden av Strandefjord. Dette området som tilsvarer utslipsstedet fra kraftverket tilsvarer antakelig det området som får mindre islegging etter en utbygging i forhold til dagens situasjon.

Enkelte synes å se behov for å opprettholde fosseeffekten ved overløp også etter en eventuell nyutbygging. Dette synes først og fremst grunngitt i estetiske forhold. Det er vår oppfatning at dette utfra økonomiske betraktninger neppe kan være tilstrekkelig tungtveiende argumenter.

Eiendommen Feren, på vestsiden av elva oppstrøms kraftverket, synes mest utsatt i henhold til jordbruksinteressene i området. Ca. 6 da neddemmes permanent og det er anslått at 10 - 15 da påvirkes ved ugunstigere grunnvannsforhold. Vi bemerker at de arealer som neddemmes permanent rundt Ferisfjord også står under vann i forbindelse med de årlige flommer. Imidlertid vil vi bestrebe oss på å oppnå en for begge parter akseptabel avtale om dette forhold.

Ut fra en samlet vurdering, anser vi virkningene av en nyutbygging i Fossheimfoss å gi overveiende positive effekter framfor negative. Tidligere inngrep i form av reguleringer lenger opp i vassdraget og eldre tekniske inngrep lokalt i området, gjør at den planlagte nyutbygging godt tilpasses dagens forhold uten nye reguleringer. Bestående reguleringer gjør anlegget økonomisk akseptabelt, og OFE anmoder utbyggingsplanen konsesjonsbehandlet ved at den eventuelt trekkes ut av en fullstendig behandling i «Samlet plan», i samsvar med tidligere henstilling.»

Nåværende bruk av vassdraget er beskrevet slik:

«3.1 Kraftproduksjon, regulering og industri

Vedlegg 3. Kraftverk, magasiner og felter i øvre deler av Valdres.

Begna er et forholdsvis gjennomregulert vassdrag og i området ovenfor Fossheim er i dag Ylja og Eidsfoss kraftverk i drift. I tillegg pågår utbyggingen av Lomen kraftverk som settes i drift høsten -83. Dermed overføres også avløpet fra Kalvedalen kraftverk til nedslagsfeltet for Fossheimfoss. Total kraftproduksjon for Fossheimfoss og ovenforliggende anlegg vil bli opp mot 400 GWh/år. Eksisterende magasiner oppstrøms Fossheim utgjør ca. 480 mill. m^3, tilsvarende 64% av totalt midlere årsavløp på 748 mill. m^3. Slidrefjorden reguleres i dag 3,5 m, tilsvarende et magasin på 38 mill. m^3.

Strandefjord er regulert 7 m, tilsvarende 79 mill. m^3 magasin.

Eksisterende anlegg i fossen

Fossen har fra gammelt av vært utnyttet ved bl.a. sagbruk og i en periode var fire kvernpar i drift ved Fossheim. I dag er sagbruksvirksomheten redusert til en liten gårdsag på østre fossestranda som sporadisk er i drift, og møllevirksomheten er nedlagt.

Ca. 1907 kom Fossheim elektrisitetsverk i drift, og den gamle kraftstasjonen på vestsiden er fortsatt i drift etter senere ombygging og modernisering. Full revisjon på stasjonen er senest utført i 1970. Stasjonen produserer strøm til privat forbruk på eget nett. Maks generatoreffekt er oppgitt til 125 kVA.

Verket forsyner 4 husstander på de to gårdene Fossheim og Lundin (inkl. korntørker), samt eiendommen Tølshaug. I tillegg er et fryseri og et landbruksverksted med installasjonseffekt opp til 60 kW forsynt fra verket.

Måling av årsforbruk foretas ikke, imidlertid antas verkets kapasitet i dag ikke fullt utnyttet, i forhold til mulig utnyttelse ved samkjøring på kraftlagets nett.

I den gamle stasjonen er avsatt plass til ytterligere et aggregat, og i tillegg er installert egen turbin i den gamle møllebygningen.

3.2 Vern mot kraftutbygging

Begnas øvre del i Vang kommune, Otrøelv m.v. er varig vernet mot kraftutbygging.

3.3 Fiske

Brukerberettigede grunneiere og sportsfiskere driver årlig utstrakt fiske i Slidrefjord og Strandefjord.

Streknigen Strandefjord - Slidrefjord (Ferisfjorden) er av spesielle interesse utfra sportsfiskerinteressene. I Strandefjorden er sik en viktig ressurs som imidlertid i dag ikke utnyttes. Derimot er oppdrett av ørret en vesentlig binæring for enkelte grunneiere i området. Umiddelbart nedstrøms Fossheimfoss og i Ferisfjorden finnes således 4 oppdrettsanlegg med en vesentlig årsproduksjon av ørret.

Foreningen til Bægnavassdragets regulering satte i 1982 ut 6 600 tosomrig ørret i Slidrefjord.

3.4 Skog- og jordbruk

I jordbrukssammenheng er vassdraget i dag først og fremst benyttet som kilde for vatningsanlegg. Umiddelbart oppstrøms fossen er inntak for vatningsanlegg til Fossheim gård. Vassdraget var tidligere brukt for fløtning av tømmer, men fløtningsvirksomheten har i den senere tid ligget nede. Spesielt for det brattlendte terrenget rundt Slidrefjord har isen sin betydning for tømmerdriften ved adkomst og tømmertransport. I det mere åpne landskapet ved Fossheim, er man imidlertid ikke spesielt avhengig av isen for dette formål.

3.5 Vannforsyning og resipientforhold

Vassdraget benyttes som drikkevannskilde både for kommunale og mindre private vannverk. Det kommunale vannverket for Røn tar vann fra Slidrefjord i vika oppstrøms Pjåten. Fossheim ysteri har vanninntak i Ferisfjorden et stykke ovenfor Fossheimfossen.

Det nye renseanlegget i Røn er plassert ca. 350 m øst for Fossheimfossen med avløp til Strandefjord. Fossheim ystreri er tilknyttet renseanlegget ved pumpeledning lagt i Slidrefjord nedenfor fossen. På sikt vil hele bebyggelsen på Fossheim vest bli tilknyttet denne ledningen.

3.6 Friluftsliv og rekreasjon

Utfra friluftsinteressene er området rundt Fossheim først og fremst knyttet til tidligere nevnte sportsfiske. Disposisjonsplanen forutsetter deler av området langs Slidrefjord - Ferisfjord - Strandefjord regulert som friområde. Generelt finnes turistservicefunksoner som campingplasser og pensjonater flere steder langs vassdraget, om enn ikke i Fossheimfossens umiddelbare nærhet. Imidlertid knyttes Rv E 68 på østsiden og Fv 268 på vestsiden sammen ved fylkesveg 261 og bruforbindelse over Fossheimfoss. En viss turisttrafikk med adkomst til de vestlige fjellområder foregår således forbi Fossheim, og fossen har i denne forbindelse sin betydning utfra de rent estetiske forhold. Eksisterende betongterskel på fossenakken hindrer imidlertid også i dag fritt overløp over naturlig fjellterskel.»

Om utbyggingsplanen er anført bl.a:

«4.1 Innledning

Fallet i Begna mellom Slidrefjord og Strandefjord består i hovedsak av to konsentrerte fall. Magasin Slidrefjord manøvreres i dag ved dam med luke ved Pjåten.

Her er det første konsentrerte fallet på ca. 4 m mellom Slidrefjord og Ferisfjord. Fra Ferisfjord, ned til Strandefjord, ligger så Fossheimfossen med midlere fall ca. 7 m. Den gamle kraftstasjonen i Fossheimfoss kan med dagens reguleringer utnytte bare en liten del av vannføringen i elva.

En nyutbygging av Fossheimfossen er aktualisert som en følge av Lomenutbyggingen som medfører ytterligere vannføringsøkning forbi Fossheim.

Foruten den økte lønnsomheten som ved dette ligger i en nyutbygging, er det en målsetting å søke å begrense de antatt økte lokalklimatiske ulemper (frostrøyk) som økt vintervannføring ved Fossheimfoss kan medføre. Utbyggingen er framprioritert først og fremst utfra disse forhold og etter lokalsamfunnets henstilling i forbindelse med Lomenutbyggingen.

4.2 Utbyggingsmuligheter

Man ser i prinsippet to muligheter for utbygging:

- Alt. I Utbygging av det konsentrerte fallet i fossen.
- Alt. II «Totalutbygging» ved tunnelalternativ på østsiden som utnytter hele fallet mellom Slidrefjord og Strandefjord.

Hvilken av de to utbyggingsmuligheter som best motvirker de negative effekter fra Lomenutbyggingen vil være et åpent spørsmål. En utbygging av hele fallet antas imidlertid å kunne gi visse fordeler med tanke på reduksjon av frostrøykproduksjon:

1. «Høy» manøvrering av Slidrefjord bidrar til økt islegging av fjorden.
2. Kun minstevannføring på strekningen Slidrefjord - Strandefjord medfører økt islegging og redusert frostrøykproduksjon på strekningen.

Høy manøvrering av Slidrefjord (1) vil som klimaforbedrende tiltak koste ca. 1,5 mill. kr. tilsvarende kapitalisert verdi av tapt produksjon i Lomen og restriksjoner som derved legges på magasinmanøvreringen kan vise seg ulønnsom.

En teknisk-/økonomisk sammenstilling av de to alternativer framgår av følgende oppsett.

	Kostnad	Produksjon	Utbyggingspris
Alt. I	31,0 mill. kr	12,7 GWh	2,44 kr/kWh
Alt. II	40,0 mill. kr	17,6 GWh	2,27 kr/kWh
Diff.	9,0 mill. kr	4,9 GWh	–

Det fremgår at alt. II er økonomisk gunstigere enn alt. I. En merproduksjon på 4,9 GWh tillater en investeringsøkning på 12,0 mill. kr i forhold til alt I.

Den beregnede produksjon for alt. II, forusetter imidlertid en høy manøvrering av Slidrefjord, og man har ikke forutsatt slipp av minstevannføringer.

En betraktning på disse forhold tilsier at produksjonsgevinsten ved alt II vil kunne reduseres til 2,8 GWh/år, som tillater en merinvestering på 6,8 mill. kr i forhold til alt. I.

Disse usikkerhetsmomenter, sammen med pådratt øket erstatningsansvar for fiskeoppdrettsanlegg og vannforsyning i Ferisfjord har bidratt til at vi prioriterer alt. I, konsentrert utbygging av fossefallet, som omsøkt alternativ.

Grunneiernes henstilling og en total vurdering av de to alternativer med hensyn på naturgrunnlaget har også vært en medvirkende faktor i denne forbindelse.

Man ser visse anleggstekniske fordeler ved en plassering av en ny stasjon på østsiden av elva, men estetiske hensyn, samt grunneiernes ønsker, taler for en plassering på vestsiden der den gamle i dag ligger, ved at gammel kraftstasjon og mølle rives.

– – –

Man tenker seg stasjonen plassert på vestsiden (høyre) der den gamle i dag ligger. Gammel kraftstasjon og møllebygning må da rives. Alternativt vil en kunne plassere den nye stasjonen i tilknytning til den gamle sagtomten på østsiden.

– – –

Terskel/flomavledning/fallhøyde

Ny terskel bygges nedstrøms den gamle, og heves ca. 30 cm. til kote 362,0. Fallhøyden blir da 6,8 m ved HRV Strandefjord. I terskelen plasseres klappeluke for flomavledning. Lukestørrelsen blir 14 × 1,5 m, og vil sammen med overløp over terskelen og avlede flommene. Dagens anlegg har dårlig manøvrerbarhet og forholdsvis liten kapasitet slik at ved større vannføringer avledes i dag mye vann som overløp over terskelen. Ferisfjord pendler således forholdvis raskt i takt med vannføringene fra Slidrefjord.

Generelt må en kunne si at bedrede avledningsforhold, og rask lukemanøvrering ved Fossheim reduserer flomvannstanden i Ferisfjord i forhold til dagens situasjon.

Tipper, overskuddsmasse

Totalt forutsettes uttak av ca. 4 000 m³ masse. Massen foreslås lagt på nedsiden av anlegget langs strandlinjen sydover. Massedisponering avklares endelig i samarbeid med grunneiere og kommunen. Ved alternativ øst plassering av verket forutsettes overskuddmassen tilsvarende plassert langs strandlinjen på østsiden og for utvidelse av sagbrukstomten.

4.6 Manøvrering av kraftverket

Lomen forutsettes døgnregulert slik at man kjører opp mot maks. (20 m³/s) om dagen og lar verket stå natt og helg. Fossheimsfoss vil kunne manøvreres i takt med dette. Den lave effekten i Fossheimsfoss gjør imidlertid en slik manøvrering her uhensiktsmessig i praktisk drift, sett i forhold til effektgevinsten på dagtid.

Døgnreguleringen av Lomen antas således utjevnet i Slidrefjord, slik at vannføringen forbi Fossheim i store deler av vintersesongen holdes tilnærmet jevnt i området opp mot 30 m³/s. En viss regulering for redusert drift på helg må påregnes.

Generelt er ikke forutsatt slipp av vann utenom verket og selve fossen blir dermed tørrlagt. I flomperioder med vannføringer større enn verkets slukeevne, vil vann slippes forbi som overløp over terskelen og/eller gjennom flomluken.

Også i magasinfyllingsperioder vår og høst vil minsteslipp fra Slidrefjorden antakelig måtte slippes utenom verket, p.g.a. turbinens reduserte virkningsgrad ved disse lave vannføringene.

Maskinen forutsettes automatisk regulert med tanke på et mest mulig konstant inntaksnivå på kote 362,0.

4.7 Energiproduksjon

Slukeevne (m³/s	*Effekt (MW)*	*Midlere årsproduksjon (GWh)*		
		Vinter	*Sommer*	*År*
45	*2,7*	*6,8*	*5,9*	*12,7*

Den gode reguleringsgraden gir relativt jevn vintertapping fra år til år. Fastkraftproduksjonen utgjør 11,4 GWh. Variasjoner i produksjonen fra år til år er først og fremst på sommerproduksjonen. Forskjellen i produksjon fra det beste til det dårligste året utgjør ca. 45% av middelproduksjonen.

4.8 Utbyggingskostnader

Totale kostnader pr. 4. kvartal 1982 utgjør *31,0 mill. kr.* Overslaget omfatter nødvendige kostnader for å levere kraften til høyspentnettet, ekskl. erstatninger. Utbyggingsprisen blir 2,44 kr/kWh.»

Kraften forutsettes ført inn til eksisterende 22 kV transformatorkiosk få hundre meter fra kraftstasjonen.

Det er regnet med ca. 2 års byggetid.

Vedrørende virkningene av urtbyggingen foreligger div. fagrapporter m.v. Til disse har søkeren bemerket:

«5.1 Landskapsmessig vurdering

B. 2. Øvrige faguttalelser. Landskapsarkitekt A. O. Moen, Landskapsestetisk vurdering 1.2.88.

Foreliggende rapport konkluderer med at det planlagte kraftverkets dimensjon kan tilpasses de eksisterende forhold ved Fossheimfoss. Nytt kraftverk anbefales lagt på vestsiden der det gamle i dag ligger, slik at østsidens «grønne» preg kan opprettholdes.

5.2 Vannforsyning-, forurensning

B. 2. Øvrige faguttalelser, fylkesmannen i Oppland, 11.1.1983.

Fylkesmannen kan ikke påpeke vesentlige konflikter med hensyn til vann- og avløpsforholdene ved en eventuell utbygging av Fossheimsfoss. Utbyggingen synes ikke å komme i konflikt med kommunens kloakkpumpeledning i nordenden av Strandefjorden.

5.3 Naturvern-, friluftsliv

B. 2. Øvrige faguttalelser. Fylkesmannen i Oppland, 11.1.1983.

Fylkesmannen påpeker usikkerhetsmomenter knyttet til islegging og matletningsmuligheter for fugl og betydningen av å beholde noe nær urørte fosser og stryk i hovedvassdragene både ut fra estetiske og økologiske forhold. Fylkesmannen ser ikke bort fra at det ut fra estetiske forhold kan være ønskelig med forbitapping i turistsesongen.

5.4 Ornitologi

B. 3. Begna mellom Slidrefjord og Strandefjord som overvintringslokalitet for vannfugl.

Norsk ornitologisk forening, avd. Oppland, har på oppdrag fra oss, foretatt tellinger/registreringer av overvintrende vannfugl i Begnavassdraget, vinteren 81/82. Resultatet foreligger i rapport av mars 82. Senere registreringer konsentrert om det aktuelle utbyggingsområde er utført av samme forening vinteren 82/83 og resultat foreligger i rapport av mars 83, bilag 3.

Denne rapporten konkluderer med at innenfor påvirket område er de åpne partier av Ferisfjord samt elvas innløp i Strandefjord av de viktigste overvintringssteder for vannfugl i Begnavassdraget innen Oppland fylke. Særlig viser stokkand sterk tilknytning til lokaliteten. Man fraråder også tipplassering i strandsoner rundt fossen av hensyn til fuglenes matletningsområde. Man konkluderer med at den planlagte utbygging reduserer lokalitetens verdi som overvintringssted for vannfugl.

I denne forbindelse henvises forøvrig til iskontorets vurdering som tilsier noe større åpent vannareal i nordenden av Strandefjord etter utbygging.

5.5 Fisk

B. 2. Fossheimfoss kraftverk, Fiskeribiologisk uttalelse, LFI nr. 1-83.

Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske har avgitt uttalelse om de fiskeribiologiske forhold for området. I dag er fiskepassasje fra Strandefjord og videre oppover vassdraget forhindret ved den høye fossen, og de tidligere oppførte konstruksjoner. P.g.a. bl.a. frykt for spredning av sik til Slidrefjord vil dette forbli uendret også etter en eventuell nyutbygging. Nytt anlegg er således forutsatt bygget uten fisketrapp.

Forøvrig antas anlegget ikke å medføre negative virkninger på fiskebestandene i Slidrefjord eller Ferisfjord.

B. 4. Øvrige merknader. Vestre Slidre jeger- og fiskerlag 10.2.83.

Vestre Slidre Jeger- og Fiskerlag gir i en foreløpig uttalelse til planene uttrykk for at gytemulighetene for sik og aure ved fossefoten i Strandefjord vil bli redusert eller helt ødelagt, og at sportsfiske ved Fossheimfossen vil bli skadelidende. Jeger og fiskerlaget mener forøvrig at passasjemulighet for aure mellom Ferisfjord og Slidrefjord bør vurderes i tilknytning til dette inngrepet ved at det bygges fisketrapp i eksisterende damanlegg med Pjåten. De stiller seg videre positive til en hevning av Ferisfjord, og ber om minestevannføringer sommerstid for å gi fossen et visst preg.

OFE bemerker i denne forbindelse at nye tiltak knyttet til tidligere utførte inngrep i området, ikke bør belastes herværende utbygging.

5.6 Kulturminner

B. 2. Øvrige faguttalelser. Fylkeskonservator A. Engen 12.1.1983.

Det antydes at det gamle kraftverket ved Fossheim antakelig er det mest interessante kulturminne i området som kan bli berørt av utbyggingen. Det antydes at man i samråd med teknisk museum vil befare en del eldre småkraftverk i Valdres for å avklare hva som kan være interessant å ta vare på. Etter de siste ombygginger må det gamle verket ved Fossheim etter forholdene sies å være et «moderne» anlegg og OFE antar at andre gamle verk i Valdres vil kunne ha større verneverdi. Alternativ øst/vest plassering kan imidlertid inntil videre holdes åpent.

B. 4. Øvrige merknader. Universitets oldsakssamling, 19.5.83.

Universitetets oldsakssamling har befart det aktuelle området den 10.5.83, og har ikke kunnet registrere mulig fortidsminner som vil kunne bli berørt av utbyggingen.

5.7 Tømmerpassasje

B. 2. Øvrige faguttalelser. Foreningen til Bægnavassdragets Regulering. 16.12.1982.

Dagens anlegg har såvidt en har kunnet bringe på det rene ingen spesielle innretninger med tanke på fløtning. I forbindelse med bygging av dammen ved enden av Slidrefjord (Pjåten), er ikke tømmerfløtning nevnt i skjønnspapirene i flg. Foreningen til Bægnavassdragets Regulering. Imidlertid er det i overløpsdammen innlagt et tømmerløp i to meters bredde og terskelhøyde 1 meter under sommervannstand. Denne opplysning har bidratt til at vi i den planlagte terskelen ved Fossheimfoss har lagt inn et tilsvarende tømmerløp for mulig framtidig bruk.

5.8 Isforhold

B. 2. Øvrige faguttalelser. NVE - Iskontoret 9.2.1983.

NVE, Iskontoret, uttaler at prosjektet som sådant totalt sett betraktes som et tiltak som motvirker den effekten som økt vintervannføring har på isforholdene (Økt vintervannføring gir generelt mindre islegging.) Imidlertid

vil åpen råk i forbindelse med kraftverkets utløp i Strandefjord kunne bli noe større i utstrekning.

5.9 Klima

B. 2. Øvrige faguttalelser. Statsmeteorolog Å. Rappe. 4.2.1983

Økt vannføring fra Lomen, med tilhørende økning av vannføringen i Fossheimsfoss bidrar til mulighet for økt frostrøykproduksjon i selve fossen. Likedan vil redusert islegging opp- og nedstrøms eventuelt kunne forverre lokalklimaet med tanke på frostrøyk når betingelsene for dette forøvrig er tilstede. Utfra iskontoret's vurdering er anlegget totalt sett en faktor som bidrar til økt islegging innenfor det påvirkede området, selv om åpen råk i innløpet til Strandefjord kan bli noe større i utstrekning. Økning av frostrøykproduksjon som følge av endrede isforhold vil således kunne bli tilfellet i nordenden av Strandefjord, mens frostrøykproduksjon i Ferisfjord oppstrøms verket reduseres. Daltrekk langs vassdraget medfører at frostrøyk fra produksjonsområder i Slidrefjord trekker forbi Fossheim som før. Imidlertid fjernes frostrøykproduksjonen i selve fossen som normalt er største frostrøykfaktor i området, og totalt sett vil anlegget bidra til å redusere frostrøykproduksjonen i forhold til den situasjon som oppstår etter at Lomen er kommet i drift.

5.10 Jordbruk

B. 2. Øvrige faguttalelser. Fylkeslandbrukskontoret i Oppland, 2.2.1983.

Det synes klart at dyrka mark tilhørende eiendommen Feren på østsiden av fjorden utgjør det areal som er mest utsatt ved vannstandsheving av fjorden. Ca. 6 da av sumpmarka nederst mot fjorden blir permanent lagt under vann ved den planlagte vannstandsheving. Det bemerkes i denne sammenheng at de samme arealer som demmes ned, også er utsatt for de årlige flommer. Imidlertid fastslår uttalelsen fra de jordbruksakkyndige at det med tanke på grunnvannets innvirkning på jordas kulturtilstand og fruktbarhet anses mer uheldig med konstant høgt grunnvannsnivå framfor periodevis høgt vannivå. Totalt anslås at 10–15 dekar påvirkes ved høyere grunnvannsnivå og mindre driftsverdi. Vannstandsvirkningen vurderes å ha negativ innvirkning på kulturtilstanden i jorda på nedre del av jordteigen langs fjorden.

Arealene på østsiden består for en stor del av lavbonitert skog, og fjellet som stedvis går rett ned i elva vil være lite påvirket av vannstandshevingen.

5.11 Andre forhold

B. 4. Øvrige merknader. Røn idrettslag, 15.12.82.

Idrettslaget påpeker at deres lavtliggende baneanlegg er sterkt utsatt ved vannstandsheving av Ferisfjord og at dreneringen av anleggene ikke har avløp ved høy vannstand.

OFE vil i samråd med idrettslaget, søke å kartlegge nærmere disse forhold med sikte på å komme fram til en for begge parter akseptabel avtale om teknisk/økonomisk løsning.»

Til slutt i søknaden er opplyst at grunn- og elverettighetene i utbyggingsområdet er på private hender.

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysningsblad og i tre lokalaviser, og søknadsdokumentene har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet. Dokumentene har dessuten vært lagt ut til ettersyn på kommunekontoret i Vestre Slidre.

Vestre Slidre kommunestyre gjorde i møte 28. januar 1986 med 17 mot 3 stemmer følgende vedtak:

«Vestre Slidre kommunestyre tilrår konsesjon på desse vilkår:

1. Konsesjonsavgifta vert sett til det maksimale.
2. Vestre Slidre vert tildelt eit næringsfond på 1 mill. kroner.
3. Konsesjonæren har ansvaret for eventuelle skader på avløpsledningane til og fra Røn renseanlegg som fylgjer av utbygginga.
4. I den utstrekning utbygginga medfører skade på reproduksjon av aure i Strondafjorden og tilgangen av ny fisk ovanfrå, vert konsesjonæren årleg pålagt å sette ut settefisk av aure i eit antal og storleik som til ei kvar tid blir å bestemme av Direktoratet for vilt og ferskvannsfiske.
5. Av hensyn til fisken vert konsesjonæren pålagt å sleppe minste vassføring etter Direktoratet for vilt og ferskvannsfiske sin bestemmelse.
6. Stortinget vurderer å pålegge konsesjonæren bygging av fisketrapp, slik at auren kan vandre frå Ferisfjorden til Slidrefjorden.
7. Konsesjonæren tek på eit seinare tidspunkt opp forhandlingar med kommunen med sikte på plassering og eventuell fordeling av sprengmassen.
8. Fossheim bru, som er bygd i 1933 stettar ikkje dagens krav til akseltrykk og trafikksikring.

Kommuen føreset at OFE i samarbeid med vegvesenet finn løysingar som stettar dagens krav.»

Landbruksnemnda i Vestre Slidre har ingen merknader til søknaden og tilrår denne.

Oppland fylkesting tilrådde i møte 15. september 1986 at Oppland energiverk gis konsesjon for erverv og utbygging av Fossheimfoss.

Fylkesmannen i Oppland, som med brev av 21. oktober 1986 oversendte uttalelsene fra kommunen og fylkeskommunen, har bemerket:

«Fylkesmannen slutter seg til de innkomne uttalelser, og peker særlig på følgende momenter:

– Det er vist alternativ kraftstasjonsplassering både på vestsida og på østsida av fossen. Innhentede uttalelser viser at begge

alternativ synes tilfredsstillende, med en svak preferanse for vestsida.
- Det valgte deponeringssted for tippmasser synes ikke å være tilfredsstillende, - lokalt er det pekt på bedre alternative anvendelser av massene. Fylkesmannen forutsetter planjusteringer i samsvar med dette.
- Fisketiltak, - utsetting av fisk og påslipp av minstevannføring m.v., forutsettes gjennomført etter Direktoratet for naturforvaltnings bestemmelser.»

Direktoratet for vilt og ferksvannsfisk (nå Direktoratet for naturforvaltning) har i brev av 27. april 1984 gitt følgende uttalelse, basert bl.a. på en noe lengre utredning av 28. mars 1984 fra fylkesmannen i Opplands miljøvernavdeling:

«Virkninger på vilt og fisk:
Fisk

Fisken har i dag ikke mulighet til å vandre opp Fossheimfossen. Det kan antas at det skjer utvandring av aure fra Slidrefjorden til Ferrisfjorden og videre ned Fossheimfossen til Strandefjorden. Denne utvandringen kan forsterkes av den økte vanngjennomstrømmingen som følge av Lomenutbyggingen. Etter utbyggingen av Fossheimfossen vil den nedvandrede fisken hovedsakelig gå gjennom kraftstasjonen. Det er usikkert hvilket skadeomfang dette vil føre til og i hvilken grad aurefisket i Strandefjorden vil bli påvirket.

Det er ikke usannsynlig at den nedre del av Fossheimfossen kan være egnet som gyteområde for auren i Strandefjorden, men da dette ikke er undersøkt nærmere er et umulig å avgjøre om en tørrlegging av fossen vil gi seg utslag på rekrutteringen. Etter utbyggingen er det sannsynlig at fisk som tidligere søkte opp under fossen vil søke inn mot kraftverksutløpet.

Hevingen av vannspeilet i Ferrisfjorden vil øke det produktive arealet og dette vil på kort sikt ha positive effekter på fiskeproduksjonen.

Vilt

Området mellom Slidrefjorden og Strandefjorden er den viktigste overvintringslokalitet for vannfugl i Begnavassdraget. De tallrikeste artene er stokkand og fossekall. Fossekallen har tilhold langs hele denne strekningen, særlig i tilknytning til de strømrikeste elvepartiene. Stokkanda finnes i størst antall i området nedenfor Fossheimfoss hvor den har sin viktigste beiteplass.

Fossekallen er avhengig av gode strømforhold i vassdraget p.g.a. sin næringsbiologi. Enhver reduksjon av strømforholdene vil derfor virke negativt for arten. Isolert vil Fossheimfoss-utbyggingen redusere vassføringen. Den pågående Lomenutbyggingen vil imidlertid bedre dette forholdet, men en kjenner ikke til i hvor stor grad.

De planlagte massetippene for de 4 000 m^3 sprengningsmasse er plassert i det viktigste beiteområde for stokkand og vil ødelegge store deler av dette.

Den 30 cm høye hevingen av Ferrisfjorden forventes ikke å få nevneverdig betydning verken for hjortevilt eller vannfugl. Dette fordi vannstanden forblir konstant etter utbyggingen. Utvasking av næringssalter fra neddemt jordareal forventes ikke å påvirke næringstilgangen for fugl vesentlig, da vanngjennomstrømningen er for stor til at saltene får tilstrekkelig virkning på vannkvaliteten.

Konklusjon

Utvandringen av fisk over Fossheimfossen vil i framtida i hovedsak foregå gjennom kraftverket. Dersom det viser seg at et stort antall fisk går tapt ved turbinpasseringen må spørsmålet om installasjon av sperregitter foran inntaket tas opp. Av samme grunn kan det også vise seg nødvendig med kompensasjonsutsettinger av aure. For å klarlegge forholdene omkring disse spørsmålene kan det i framtida vise seg nødvendig å foreta fiskeribiologiske undersøkelser. Det må derfor inntas vilkår i en eventuell utbyggingstillatelse som gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren installasjon av sperregitter, fiskeutsettinger og fiskeribiologiske undersøkelser. Pålegg om bygging av fisketrapper i Fossheimfossen er ikke aktuelt da det ikke er ønskelig å forårsake en spredning av sik oppover vassdraget.

Selve utbyggingen forventes ikke å påvirke bestanden av overvintrende vannfugl i vassdraget. Den planlagte plasseringen av massetipp langs strandlinjen nedenfor Fossheimfoss vil imidlertid kunne få negative følger for vannfuglbestanden. Det fordi dette området er den viktigste beiteplassen for overvintrende stokkand i Begnavassdraget. Vi vil be om at det finnes andre plasseringer for massetipp.

Utbyggingen forventes ikke å berøre øvrige viltinteresser.

Forslag til konsesjonsvilkår:

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsetes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å anordne sperregitter foran kraftverksinntaket,
d. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene.

III

Dersom det som følge av kraftutbyggingen og reguleringen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IV

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Statens forurensningstilsyn har 30. august 1984 uttalt bl.a.:

«Forurensingsvirkninger av utbyggingen av Fossheim Kraftverk.

Neddemming og forsumping av omkringliggende arealer vil kunne medføre økt erosjon og utvasking av oppløst organisk stoff (humus) og av plantenæringsstoffer. Dette vil kunne bidra til økt belastning på den berørte elvestreknigen og øke tilførslene til Strandefjorden.

Vannutskiftningen i Ferisfjorden vil ventelig ikke bli dårligere som følge av bygging av Fossheimfoss Kraftverk. Den økte gjennomstrømningen (spesielt som følge av Lomenutbyggingen) vil kunne bidra til økt transport av plantenæringsstoffer, organisk stoff og partikler til Strandefjorden og føre til en påvirkning av vannkvaliteten der.

Utbyggingen av Fossheimfoss Kraftverk vil ifølge fylkesmannen i Oppland ikke berøre avløpsledningen fra Fossheim på vestsiden av vassdraget til Røn renseanlegg på østsiden.

De samlede forurensningsmessige virkninger av utbygging av Fossheimfoss Kraftverk antas å bli moderate.

Forslag til vilkår for å redusere forurensningsvirkninger av utbyggingen.

Ifølge fylkesmannen i Oppland forutsettes avløpet fra bebyggelsen på Fossheim vest for vassdraget knyttet til den eksisterende avløpsledningen fra Fossheim Ysteri til renseanlegget på Røn. Dersom det ved utbygging av Fossheimfoss Kraftverk viser seg nødvendig å gjennomføre denne tilknytningen raskere enn forutsatt i avløpsplaner for området bør utbyggeren dekke merkostnader forbundet med en slik raskere gjennomføring.

Vi finner det også riktig å foreslå at det tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensningsvirkninger som står i forbindelse med utbygging og drift av Fossheimfoss Kraftverk.

Vi finner det ønskelig og nødvendig å kunne følge med i forurensningsforholdene i den berørte delen av vassdraget, bl.a. for å kunne vurdere behov for eventuelle tiltak som nevnt ovenfor. En slik overvåking bør om nødvendig også kunne utvides til å omfatte virkninger av mulige endringer i manøvrering av Slidrefjorden og virkninger av økte tilførsler til Strandefjorden.

Neddemming av arealer og endrede vannføringsforhold i Ferisfjorden vil kunne påvirke vannkvaliteten og vil dermed berøre vannforsyningsinteressene. Vi finner det derfor riktig å foreslå at det i en eventuell tillatelse til utbygging av Fossheimfoss Kraftverk tas med et vilkår om tiltak mht. vannforsyning fra det berørte vassdragsavsnittet.

Under henvisning til det ovennevnte og til lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall, § 11, vil vi foreslå at det i en eventuell tillatelse til utbygging av Fossheimfoss Kraftverk, alternativ I, tas med følgende vilkår:

- Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp, heri innbefattet industri, og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m.v. langs Begnavassdraget mellom Slidrefjorden og Strandefjorden, alt som følge av utbyggingen.
- Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med utbygging og drift av Fossheimfoss Kraftverk.
- Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser helt eller delvis å bekoste overvåking av den berørte del av vassdraget.
- Konsesjonæren tilpliktes helt eller delvis å la utføre eller bekoste ny/endret vannforsyning til de som berøres ved forurensningsvirkninger som følge av utbyggingen. Hvem som berøres og størrelsen av kostnadene til ny/endret vannforsyning avgjøres i mangel av minnelig overenskomst ved rettslig skjønn, for hver gang bekostet av konsesjonæren.»

Det nasjonale kontaktutvalg har 6. mai 1985 gitt følgende vurdering:

«V: Konsekvensvurdering

Den foreslåtte oppdemning av Ferisfjorden med 0,3 m antas å få små konsekvenser for de geofaglige, botaniske og ferskvannsbiologiske forhold. Utbyggingen antas ikke å berøre lokaliteter av spesiell interesse innenfor disse fagområdene.

De største konsekvensene vil være knyttet til områdets verdi som overvintringsområde for vannfugl. Konsekvensene vil være knyttet til eventuelle endringer i arealet med åpent vann, både med hensyn til arealets størrelse og lokalisering. Hevingen av Ferisfjorden vil kunne gi økt islegging og redusert areal med åpent vann i nordenden av Ferisfjorden, men dette vil antagelig delvis kompenseres ved økt vannføring etter Lomenutbyggingen, som vil øke vintervannføringen på strekningen fra i middel 15 m^3/s til 21,4 m^3/s.

Ifølge NVE-Iskontorets (Wold 1983) vurdering vil den åpne råken i Strondafjorden øke som følge av Lomenutbyggingen. Det er fortsatt noe uklart hvorvidt den åpne råken vil ha samme arealmessige utstrekning som i dag etter utbygging av Fossheimfoss, da alt vannet vil gå gjennom kraftstasjonen på vestsi-

den av fossen. En forutsetning for at bestanden av overvintrende vannfugl fortsatt skal kunne utnytte området er at dybdeforholdene i den åpne råken ikke forverres. Ut fra kraftstasjonens plassering er det mulig at den åpne råken får en noe redusert utstrekning østover, mens råkpartiet på vestsiden av fjorden vil øke noe. Det synes rimelig å anta at utbyggingen av Fossheimfoss ikke vil endre muligheten for overvintrende vannfugl i Strondafjorden vesentlig.

I utbyggingsplanene er det foreslått å deponere overskuddsmasse (ca. 4 000 cm^3) langs vestsiden av Strondafjorden like nedstrøms Fossheimfoss. Da dette vil berøre potensielle matletningsområder for vannfugl vil vi anbefale massene utlagt et annet sted.

Ved valg av alternativ synes Alt I å være det klart gunstigste. Ved Alt. II vil elva bli tørrlagt med unntak av pålagt minstevannføring, og betydningen av Ferisfjorden som overvintringsområde vil bli sterkt forringet.

Et forhold som bør vurderes i tilknytning til utbyggingen av Fossheimfoss er Vestfold kraftselskaps planer om utbygging av Sundheimselva. I følge disse planene vil kraftstasjonen for denne utbyggingen bli lagt til nordenden av Strondafjorden, rett syd for Fossheimfoss. Utslippet fra denne kraftstasjonen vil antagelig ytterligere øke arealet av åpent vann nedenfor fossen, til mulig fordel for overvintrende vannfugl. Endringene i strømningsforholdene og sedimentasjonen vil imidlertid kunne innvirke på fuglenes adgang til egnede matletningsområder.

VI. Konklusjon

Utbyggingen av Fossheimfoss kraftverk (Alt. I) synes ikke å berøre lokaliteter av spesiell interesse innenfor geofag, botanikk og ferskvannsbiologi. Det er store ornitologiske interesser knyttet til Ferisfjorden og nordenden av Strondafjorden, men en utbygging antas å få små konsekvenser også for disse interessene.»

Riksantikvaren har i brev av 6. april 1984 uttalt:

«Konsesjonssøkeren har fremsatt to alternativer til utbygging. Plassering av ny kraftstasjon på vestre side av fossen forutsetter riving av eksisterende kraftstasjonsbygning og den gamle møllen. Ved utbygging på østre side av fossen kan den gamle kraftstasjonen bevares.

Fylkeskonservatoren i Oppland, Valdres Folkemuseum og Norsk Teknisk Museum har utredet bevaringsverdien av den eksisterende kraftstajon. Det er enighet om at Fossheimfoss kraftstasjon er bevaringsverdig og at den og dens omgivelser må bevares mest mulig intakt. Stasjonen, slik den står idag, utgjør siste ledd i en kontinuerlig kraftproduksjon på stedet siden 1907. Kraftstasjonen i Fossheimfoss utgjør en del av en tidlig industriell konsentrasjon. Idag finnes det på dette sted et ysteri, en mølle ute av drift, kraftstasjonen og et sagbruk.

Helt fra høymiddelalderen har det vært kverndrift i Fossheimfoss, omtalt i det norske diplomatarium. Sagbruk på Fossheim nevnes i matrikkelen for Valdres i 1667. I forbindelse med utbyggingen kan man derfor ikke se bort fra at tidligere ukjente kulturminner kan bli frilagt. Automatisk fredete kulturminner fra oldtid og middelalder må i slike tilfeller behandles etter bestemmelsene i Lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 8.

Før anleggsarbeider iverksettes er det behov for å dokumentere de gamle industrianleggene i fossen ved oppmålinger, fotografering m.m. Dette er nødvendig, uansett hvilket utbyggingsalternativ som blir valgt. Andre kulturminnetiltak, med tanke på sikring, må utredes videre i forbindelse med gjennomføring av en eventuell utbygging.

Riksantikvaren vil, etter det som er skrevet foran, måtte fraråde innvilgning av søknaden om utbygging av et nytt kraftverk på Fossheimfossens vestre side.

Under forutsetning av at de verneverdige kraft- og industrianlegg kan sikres forsvarlig i forbindelse med utbygging på østre side av fossen, mener Riksantikvaren at konsesjonssøknaden bør kunne imøtekommes. I den forbindelse vil det være viktig at det opprettholdes en tilstrekkelig vassføring i vestre side av fossen.

Ved siden av gjeldende standardvilkår, post 13, vil Riksantikvaren tilføye:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av kulturminnemyndighetene og innenfor en rimelig økonomisk ramme:

a) å bekoste undersøkelser og dokumentasjon av kulturminner
b) å utføre tiltak for å minske skadevirkning for kulturminner
c) å forelegge kulturvernmyndighetene planene for hoved/hjelpeanlegg og andre anlegg inkl. både provisoriske og permanente veier som følger av utbyggingen.»

Når vernet av kulturminnene skal realitetsbehandles i forbindelse med en eventuell utbygging vil det være til stor fordel om de lokale antikvariske myndigheter, Fylkeskonservatoren og Valdres Folkemuseum, kan medvirke med forslag til nærmere bestemmelser og tiltak samt ved gjennomføringen av kulturminnetiltakene. Disse instanser må da få dekket sine kostnader som en del av utbyggingsprosjektet.»

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland har 25. februar 1984 uttalt:

«Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland har de siste 4 vintre foretatt telling av overvintrende vannfugl i fylket. Tilnærmet alle åpne elvestrekninger og råk i fylket er oppsøkt. Disse registreringene viser at Begna er det vassdraget i fylket som huser den største andelen av vannfugl i vinterhalvåret. Tellinger i desember måned i 1980, 1981, 1982 og 1983 viste at henholdsvis 38 pst., 34 pst., 35 pst. og 34 pst. av totalbestanden hadde tilhold i dette vassdraget.

Elvestrekningen mellom Slidrefjorden og Strandafjorden (medregnet nordre del av Strandafjorden) har pekt seg ut som vassdragets viktigste overvintringslokalitet. Sett i forhold til det samlede telleresultatet for hele Begnavassdraget i de fire ovenfornevnte vintre, hadde henholdsvis 29 pst., 18 pst., 44 pst. og 14 pst. tilhold på denne lokaliteten.

Både når det gjelder antall arter, antall indi-

vider og tetthet pr. km isfri elvestrekning peker elvestrekningen seg ut som meget interessant og viktig.

De arter som viser størst tilknytning til lokaliteten er stokkand og fossekall. Regulære overvintringsarter er dessuten kvinand og laksand. I tillegg er det observert sangsvane, sjøorre, fiskemåke og gråmåke ved lokaliteten i vinterhalvåret.

Det vises til vedlagte rapport som omhandler nærmere elvestrekningens betydning i overvintringssammenheng.

Den påtenkte nyreguleringen av Fossheimfoss vil virke inn på lokalitetens funksjon for overvintrende vannfugl. I det stilleflytende elvepartiet som danner Ferisfjorden vil trolig de åpne partier bli mindre etter «tilleggsoppdemningen» på 0,3 m. På dette elveavsnittet er det særlig fossekallen som finner gunstige forhold. Ved tre månedlige tellingene som ble utført på strekningen Slidrefjorden – Strandafjorden vinteren 1982/83, hadde gjennomsnittlig 21,4 av observert vannfugl tilhold i Ferisfjorden. Økt islegging her vil derfor kunne ha betydelig negativ virkning i ornitologisk sammenheng.

En heving av vannstanden med 0,3 m vil også kunne virke negativt inn på produksjonen av egnede byttedyr, samtidig som matletingsmulighetene vil bli dårligere som følge av større vanndybde. Selve Fossheimfossen vil bli tørrlagt etter en utbygging. Denne synes imidlertid ikke å ha vesentlig betydning som matletingsområde for vannfugl vinterstid.

Strandefjorden umiddelbart nedenfor Fossheimfossen huset de største antallene vannfugl ved de månedlige tellingene vinteren 1982/83.

Gjennomsnittlig 62,2 pst. av totalantallet på strekningen Slidrefjorden – Strandefjorden hadde tilhold her. Stokkand var klart dominerende art her, med max. 87 individer i desember. Dette var 93 pst. av samlet antall for hele Begnavassdraget. Foruten stokkand, var også fossekall og kvinand regelmessig i dette området.

Etter en utbygging vil trolig de isfrie partier nord i Strandefjorden øke i omfang. Om dette vil medføre gunstigere forhold for arter som stokkand og fossekall er tvilsomt. Begge disse artene er avhengige av grunne partier under matsøkingen. Tilgang på slike områder vil trolig ikke øke i særlig grad.

Overskuddsmasser (ca. 4 000 m^3) er planlagt plassert i strandsonen nedenfor kraftverket. Nettopp strandsonen er meget viktige matletingsområder for bl.a. stokkand og fossekall. En slik massedisponering vil derfor være svært uheldig i ornitologisk sammenheng.

Med bakgrunn i ovenfornevnte forhold mener Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland, at den omsøkte utbyggingen av Fossheimfossen vil virke negativt inn på lokalitetens verdi som overvintringsplass for vannfugl. Elvestrekningens betydning i denne sammenheng er dokumentert som meget stor på fylkesplan. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland går derfor imot at utbygging etter de fremlagte planer gjennomføres.»

Oppland Naturvern, brev av 27. mars 1984:

«Begna har etterkvart vorte endra mykje, då særleg gjennomstrøyming i Lomen-utbygginga nær dobla denne på nytt. Fossen ligg såleis godt til rette for ei viss utnytting i kraftsamanheng, teknisk sett. For å «rette opp» dei auka frostrøykproblema er dagens planer sett fram. Ei total utbygging er neppe naudsynt for å kompensere for Lomen-utbygginga.

Dersom ein kan finne verkelege behov for meir kraft, og dette let seg gjere samfunnsøkonomisk lønsamt (tvilsamt i dag i høve til enøk-tiltak), ser Oppland Naturvern det som fornuftig å nytte ut ein del av vatnet i fossen til kraftprodruksjon. Men dette må då gjerast slik at området ikkje endrar funksjonen som ein av dei viktigaste overvintringslokalitetane for vassfugl i Valdres. (Ein viser til rapport frå Norsk ornitologisk forening, avd. Oppland.)

Fossen er i dag eit særmerkt landskapstrekk, som ein ser frå bygdene vidt ikring. Difor vil ei tørrlegging av fossen vera eit større tap, landskapsestetisk sett. Ei rimeleg vassføring bør gå i fossen, også etter ei eventuell utbygging, for å unngå dei største skadene her.

Den planlagte steintippen utetter fjorden, langs austre breidd, vil forringe vilkåra for overvintrande vassfugl. Desse massene bør ein eventuelt kunne bruke til meir nyttige føremål. (Bygdevegane i området, t.d., treng verkeleg ei opprusting.)

Oppland Naturvern tek atterhald om å koma med fleire detaljer seinare, særleg om planane vert endra.»

Ole Fosheim, brev av 27. februar 1984:

«Når det gjeld plassering av masse i samband med eventuell utbygging av fossen, set eg med dette fram krav om at massa må bli lagd ved Fosheim sag.»

Fosheim Ysteri, brev av 29. mars 1984:

«Av planene går det fram at Fosheim ysteri kun blir berørt gjennom adkomst/vegrett til anleggsområdet ved alternativ utbygging Fossheim vest.

Fosheim ysteri har ingen innsigelser mot at OFE får adkomst/vegrett til anleggsområdet.

Forutsetningen for at dette blir gitt er at de skader som påføres veien samt asfaltert gårdsplass i forbindelse med utbygging og drift av kraftstasjonen blir utbedret av Oppland Fylkes Elektrisitetsverk.»

Slidre Ørretsenter, brev av 4. april 1984:

«Slidre Ørretsenter er eit fiskeanlegg, som ligg på vestre side av Strandefjorden, cirka 100 m nedenfor fossen. Anlegget ble bygget i 1973–74 og har sitt vanninntak fra fjorden ovenfor fossen, og har på denne måten sikker vanntilførsel heile året.

Eg vil med dette gjera dykk oppmerksom på at dette fiskeanlegg må sikrast nødvendig vanntilførsel både i utbyggingsperioden, og seinare.»

Advokat Sigurd Bang har 28. juni 1984 på vegne av grunneierne Eivind Fossheim og Ingebjørg og Bjørn Berg bemerket:

«II

OFE har tatt kontakt med grunneierne med sikte på å komme fram til en minnelig ord-

ning med hensyn til erstatninger m.v. Tilbudet er imidlertid etter grunneiernes oppfatning langt fra tilfredsstillende sett ut fra de interesser som knytter seg til Fossheimsfossen.

Det er i denne sammenheng av liten interesse å gå nærmere inn på enkelthetene i forhandlingene mellom OFE og grunneierne. Det bør imidlertid nevnes at OFE ikke har lagt fram skikkelig oversikt over konsekvensene av inngrepet med hensyn til bruk av arealer, ulemper m.v. Grunneierne ved derfor ikke fullt ut hva man kan vente seg og hvilke erstatninger som utløses.

Nedenfor nevnes enkelte punkter til illustrasjon av at det vil påløpe betydelige kostnader i form av erstatninger. Dette gjøres fordi klarlegging av forventede erstatninger bør ha betydning for vurdering av konsesjonssøknaden.

a) I tilknytning til Fossheimfossen er det utbygd betydelige fiskeoppdrettsanlegg (utleid til Magne Røn som har konsesjon). Disse er det i høyeste grad aktuelt å utvide.
   OFE har ikke villet/kunnet gi noen skikkelig avklaring på hvordan disse interessene ble berørt. Behovet og mulighetene for vannuttak i denne forbindelse må avklares innen utbyggingstillatelse gis.
b) Grunneierne driver i dag eget kraftverk, jfr. konsesjonssøknadens side 4 og 5.
   OFE har under forhandlingene med grunneierne ikke villet innrømme full kompensasjon i form av «gratiskraft» for tapt egenproduksjon av strøm. Tilbudet er 80 kW i 6 000 timer pr. år (480 000 kWh) mens det eksisterende verks kapasitet og grunneiernes muligheter for utnyttelse er langt større Grunneierne mener å kunne nyttiggjøre seg minimum 110 kW hele året gjennom (ca. 963 000 kWh). Dette innebærer en differanse på hele 483 000 kWh.
   Grunneierne vil ved eventuell utbygging av Fossheimfoss tape en vesentlig ressurs som ligger i det eksisterende kraftverket. Dette tapet vil måtte utløse en meget betydelig erstatning som kreves dekket ved «gratiskraft».
c) Det er også grunn til å nevne at OFE ikke tilbyr skikkelig erstatning for fall, elektrisitetsverk og mølleeiendom med bygninger, arealbruk, adkomst, fiske og ulemper. Det samlede tilbud for alt dette er kr 500 000 mens de nevnte verdier etter grunneiernes oppfatning representerer langt mer. Det savnes en skikkelig vurdering av verdiene som må erstattes.
d) I tillegg til det som ovenfor er nevnt kommer erstatning for anleggsskader, arealleie, skade og ulempe ved vannstandshevning m.v.

III

Grunneierne har i lang tid arbeidet med planer for egen utbygging av Fossheimfossen. Man har fra sakkyndig hold fått utarbeidet relativt detaljerte planer for slik utbygging. Planene viser samme plassering av verket og samme ydelse. De er derfor fullt sammenlignbare med OFE's planer.

Kostnadsoverslagene viser imidlertid at anleggskostnadene i h.h.t. grunneiernes planer er flere millioner kroner billigere enn hva OFE's planer tilsier, antakelig hen imot 10 mill. kroner. I tillegg må man ta hensyn til erstatningene, jfr. ovenfor under II.

Etter grunneiernes oppfatning er kostnadsdifferansene så betydelige at det vil være helt uforsvarlig å tillate utbygging etter OFE's planer. Kostnadene har selvfølgelig direkte sammenheng med strømpriser og lønnsomhet.

IV

På bakgrunn av det ovenfor anførte bør OFE's konsesjonssøknad avslås. Det bør i det minste pålegges fornyede og fullstendige utredninger før konsesjon eventuelt gis.»

Oppland energiverk har med brev av 20. november 1989 oversendt kommentarer til innkomne uttalelser. Samtidig fulgte bl.a. en oppdatering av utbyggingen med tilhørende kostnadsoverslag.

Kommentarene lyder:

«OEs kommentarer til innkomne uttalelser er gitt samlet på hvert enkelt tema.

Deponering av overskuddsmasser

Fra brukeren av Fossheim sag, er framsatt ønske om plassering av overskuddsmasse i fylling mot Strandafjorden. Flere uttalelser til konsesjonssøknaden går ut på at vår planlagte massedeponnering på vestsiden i Strandefjorden vil forringe vilkårene for overvintrende vannfugl. Massedisponering av overskuddsmasser avklares derfor videre med kommune, grunneiere og andre interessergrupper.

Fossheimfossen, som landskapselement

Oppland naturvern uttaler at:

«Fossen er i dag eit særmærkt landskapstrekk, som ein ser frå bygdene vidt ikring. Difor vil ei tørrlegging av fossen vera eit større tap, landskapsestetisk sett. Ei rimeleg vassføring bør gå i fossen, også etter ei eventuell utbygging, for å unngå dei største skadene her.»

Kommentar:

Utifra bilag 7.4 i konsesjonssøknaden (Vannstandsvariasjoner ved Fossheim bro for årene 1974–1983) vil vi anta at det er nødvendig med vannstander på 20–30 cm over terskelen, for å oppnå den ønskede fosseffekt. Dette tilsvarer en vannføring i området 10–17 m^3/s. Dersom det i månedene juni og juli slippes gjennomsnittlig 14 m^3/s over terskelen, vil det gi et produksjonstap på 1,67 GWh (13 pst. av midlere årsproduksjon). Et pålegg om forbislipping over terskelen i deler av året vil gi følgende ulemper for prosjektet:

- Klart dårligere økonomi
- Høyere vannstand i Ferisfjorden enn omsøkt
- Endret manøvreringssituasjoen som kan gi behov for tekniske endringer og derav merkostnader.

Adkomst, anleggsveier

«Fossheim ysteri har ingen innsigelser mot at OFE får adkomst/vegrett til anleggsområdet. Forutsetningen for at dette blir

gitt er at de skader som påføres veien samt asfaltert gårdsplass i forbindelse med utbygging og drift av kraftstasjonen blir utbedret av Oppland Fylkes Elektrisitetsverk.»

Kommentar:
Det er en selvfølge at eventuelle skader som påføres vegen/gårdsplassen utbedres.

Vedrørende fiskeanleggene

Slidre ørretsenter v/Magne Røn uttaler bl.a.:

«Eg vil med dette gjera Dykk oppmerksom på at fiskeanleget må sikkrast nødvendig vanntilførsel både i utbyggingsperioden, og seinare.»

Kommentar:
Alle fiskeoppdrettsanlegg som er i drift i henhold til gitte konsesjoner vil bli sikret nødvendig vanntilførsel i utbyggingsperioden.
I henhold til den konsesjonsbehandling som er igang for alle fiskeoppdrettsanlegg som skal videreføres, vil det ifølge fiskeforvaltningen bli forbud mot flytende mærer fra og med 1990.

Bevaringsinteresse vedrørende kraftstasjon, industrimiljø

Riksantikvaren uttaler bl.a.:

«Fylkeskonservatoren i Oppland, Valdres Folkemuseum og Norsk Teknisk Museum har utredet bevaringsverdien av den eksisterende kraftstajon. Det er enighet om at Fossheimfoss kraftstasjon er bevaringsverdig og at den og dens omgivelser må bevares mest mulig intakt. Stasjonen, slik den står idag, utgjør siste ledd i en kontinuerlig kraftproduksjon på stedet siden 1907. Kraftstasjonen i Fossheimfoss utgjør en del av en tidlig industriell konsentrasjon. Idag finnes det på dette sted et ysteri, en mølle ute av drift, kraftstasjonen og et sagbruk.»

Kommentar:
I brevet av 12. januar 1983 fra fylkeskonservator A. Engen i bilag 2 i konsesjonssøknaden framgår det at det skulle foretas en vurdering av alle eldre kraftverk i Valdres. Vi har mottatt kopi av befaringsrapporten, hvor representanter fra Norsk Teknisk museum og Valdres Folkemuseum deltok, som kun inneholder en beskrivelse av Fossheim elektrisitetsverk. Det er beklagelig at ikke flere andre kraftverk er befart, da vi mener at det finnes kraftverk i Valdres som kan være et bedre utgangspunkt og som kan ha større verneverdi. Møllen og elektrisitetsverket brant ned i 1933, og ble bygget opp igjen i sin nåværende form samme år.
OE har på denne bakgrunn tatt kontakt med fylkeskonservatoren i Oppland høsten 1989 og vil samarbeide om et bedre vurderingsgrunnlag for ev. vern av kraftverk i Valdres.

Vilt- og fiskespørsmål

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (nå Direktoratet for Naturforvaltning) har foreslått bl.a. følgende vilkår:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes.
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppføring og transport.
d. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene.»

Kommentar:
Utbygging av Fossheimfoss kraftverk er et beskjedent inngrep i ett fra før forholdsvis gjennomregulert vassdrag. Ved utforming av eventuelle konsesjonsvilkår i forbindelse med denne utbyggingen, bør dette sees i sammenheng med tidligere reguleringer og konsesjonsvilkår i vassdraget. Særlig bør utsettings- pålegg og oppfølgingsundersøkelser i Slidrefjord/Strandefjord trekkes inn i denne sammenheng.

c. «å anordne sperregitter foran kraftverksinntaket.»

Kommentar:
Anordning av et sperregitter foran kraftverksinntaket vil sannsynligvis gi en uholdbar driftssituasjon, fordi maskevidden vil ønskes så liten at sperregitteret stadig vil tettes.
Miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Oppland foreslår i tillegg at:

«– Av hensyn til fisken pålegges konsesjonæren å slippe minstevannføring etter Direktoratet for vilt og ferskvannsfisks nærmere bestemmelse.
– Utifra Fossheimfossens betydning som landskapselement er det ønskelig med minstevannføring i fossen om sommeren.»

Kommentar:
Minstevannføringer gjennom Ferisfjorden er fastsatt i manøvreringsreglementet for Slidrefjorden. I de perioder Fossheimfoss kraftverk er ute av drift vil vannføringen ovenfra bli sluppet over terskelen, alternativt gjennom flomluken. Forøvrig inneholder ikke uttalelsen fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk forslag til pålegg om slipping av minstevannføring over fossen.

Uttalelse ved H.r.adv. Skavern, på vegne av private anlegg og eiendom

Kommentar:
Punkt II
Alle rettigheter, anlegg og eiendom som blir berørt av utbyggingen vil bli gjennomgått og avklart ved minnelig overenskomst, eller om nødvendig innløst ved ekspropriasjon jfr. søknad om tillatelse til erverv.

Punkt III
Utbyggingskostnadene varierer normalt ikke avhengig av hvem som bygger ut. Antage-

lig vil grunneierne ende opp med samme utbyggingskostnad for et tilsvarende anlegg. Privat utbygging vil kreve kraftlevering i samarbeid med den lokale kraftforsyning.

Vannforsyning og resipientforhold

Statens forurensningstilsyn (SFT) har gitt en omfattende uttalelse, dels på generelle problemstillinger:

> «Neddemming av arealer og endrede vannføringsforhold i Ferisfjorden vil kunne påvirke vannkvaliteten og vil dermed berøre vannforsyningsinteressene. Vi finner det derfor riktig å foreslå at det i en eventuell tillatelse til utbygging av Fossheimfoss Kraftverk tas med et vilkår om tiltak med henhold til vannforsyning fra det berørte vassdragsavsnittet.»

Kommentar:

Det framgår av konsesjonssøknaden at verken vannførings- eller utskiftingsforholdene i Ferisfjorden vil bli endret etter utbygging av Fossheimfossen. Kurven for vannstandsvariasjoner ved Fossheim bro (bilag 7.4 i teknisk/økonomisk redegjørelse) for årene 1974–1983 viser at vannstanden i perioder, med opptil 1 måneds varighet, stod høyere enn den nye terskelen (kote 362,0 m). Den nye permanente vannstanden vil ligge innenfor Ferisfjordens nåværende skvalpesone, og vil sannsynligvis ikke medføre økt erosjon og utvasking av humus og plantenæringsstoffer av betydning.

> «Vannutskiftningen i Ferisfjorden vil ventelig ikke bli dårligere som følge av bygging av Fossheimfoss kraftverk. Den økte gjennomstrømningen (spesielt som følge av Lomenutbyggingen) vil kunne bidra til økt transport av plantenæringsstoffer, organisk stoff og partikler til Strandefjorden og føre til en påvirkning av vannkvaliteten der.»

Kommentar:

Virkninger av Lomen utbyggingen er ivaretatt av de konsesjonsvilkår som er gitt i forbindelse med Lomen kraftverk, og må holdes utenfor i denne sammenheng.

Uten å kommentere de enkelte punkt i SFT's forslag til utbyggingsvilkår, vil vi bemerke følgende til uttalelsen:

- Forslag til utbyggingsvilkår bør stå i forhold til de konsekvenser som kan forventes i vassdraget. I dette tilfelle synes ikke SFT's vurdering av vannførings- og utskiftningsforholdene å være i samsvar med virkeligheten, jfr. overvåkingsundersøkelser som er utført i Begna de sener år.
- Miljøvernavdelingen til Fylkesmannen i Oppland her i sin uttalelse av 28. mars 1984 konkludert med at utbyggingen ikke fører til konflikt i forhold til vannforsyning og vannforurensing.

Kommunale interesser

Vestre Slidre kommunestyre har framsatt en del krav til en utbygging med følgende som blir kommentert:

> «1. Konsesjonsavgifta vert sett til det maksimale.
> 6. Stortinget vurderer å pålegge konsesjonæren bygging av fisketrapp, slik at auren kan vandre frå Ferisfjorden til Slidrefjorden.
> 7. Konsesjonæren tek på eit seinare tidspunkt opp forhandlingar med kommunen med sikte på plassering og eventuell fordeling av sprengmassen.
> 8. Fossheim bru, som er bygd i 1933 stettar ikkje dagens krav til akseltrykk og trafikksikring. Kommunen føreset at OFE i samarbeid med vegvesenet finn løysingar som stettar dagens krav.»

Kommentar:

Punkt 1.

Konsesjonsavgift bør være på størrelse med den avgift som fastsettes for andre kraftverk av tilsvarende størrelse.

Punkt 6.

OE mener det er uakseptabelt at ev. ønskede tiltak i forbindelse med tidligere utførte reguleringer i vassdraget som eksempelvis dam og regulering for Slidrefjord, skal kobles til konsesjon for en utbygging av Fossheimfoss kraftverk.

Punkt 7.

Alternativ plassering av overskuddsmasser blir nå lagt inn i kommunal arealplan for næringsområdene øst for Fossheimfoss.

Punkt 8.

Statens vegvesen og Vestre Slidre kommune har planer om å ruste opp den angjeldende veg i 1990 med bygging av ny kjørebru. OE forutsetter at planene omfatter bygging av ev. gangbru i tilknytning til kjørebrua eller at den gamle brua over fossen blir beholdt som gangbru.

OE beskriver det oppdaterte prosjektet slik:

> «Til konsesjonssøknadens kapitel 4.4 Plangrunnlag skal bemerkes at den nå foreslåtte kraftstasjonsutrusning legges opp for kapasitet 31 m^3/s.
> Kraftproduksjon fra et Fossheimfoss kraftverk er forutsatt som ny egen tilgang i OE's kraftblanse for perioden 1988 – 2000. Krafttilgang fra Fossheimfoss vil redusere OE's innkjøp av Statkraft.
> I beskrivelsen nedenfor er teksten referert til konsesjonssøknadens kapitler.
>
> *4.5 Oppdatering, prosjektbeskrivelse*
> *Plassering kraftstasjon, adkomst*
>
> I søknadens tidligere beskrivelse vurderes visse anleggstekniske fordeler ved plassering av ny kraftstasjon på østsiden av fossen, mens man av andre grunner prioriterte stasjon på vestsiden, der den gamle kraftstasjon ligger.
> Via høringen på konsesjonssøknaden er kommet inn flere uttalelser som går imot søknadens forslag om deponering av overskuddsmasse på vestsiden av Strandefjorden. Det er nå klarlagt at sagbrukstomten på fossens østside er under utvidelse og sagbrukeren har ønsket å få plassert overskuddsmassene der.
> OE har utarbeidet en skisse av 6. oktober

1989 (vedlagt) som viser at det er god plass for overskuddsmassene, samtidig som det kan etableres en vegforbindelse til avkjøringen fra fylkesvegen til det kommunale renseanlegg. Slik vegforbindelse vil bedre transportforhold for de berørte virksomheter, også for sagbruket og ev. som adkomst til kraftstasjonen.

Vestre Slidre kommune har fra kommuneplanleggerens side sett behov for å utarbeide en arealplan for dette område for næringsvirksomhet samtidig som planene for ny bru over Fossheimfossen for fylkesvegen tas med i arealplanen. Statens Vegvesen har under planlegging ny to-felts bruforbindelse for fylkesveg 261, ca. 30 m ovenfor den nåværende bru over fossen. Hvorvidt den gamle brua må beholdes for gang- og sykkelktrafikk er ennå ikke klarlagt. Dersom den gamle brua blir overflødig kan OE tilby seg å fjerne denne og deponere den sammen med overskuddsmassene fra kraftstasjonen. En fjerning av den gamle brua vil bedre flomavløpet over fossen.

Basert på foranstående revurderte forutsetninger prioriterer OE nå plassering av kraftstasjon på østsiden av fossen.

Kraftstasjonen

Som det går fram av foranstående prioriteres plassering av kraftstasjon på østsiden av fossen slik som vist i søknaden. Som vist i vedlagt tegning forutsettes adkomst inn til kraftstasjonsgulv fra det nedre kjøreareal på sagbrukstomta i nivå k. 356.80.

Personadkomst og annen lettere transport til kraftstasjonen planlegges fortsatt som vist i konsesjonssøknadens vedlegg 11 (Berdals tegn. 12).

OE har i oktober 1989, i samarbeide med leverandørmuligheter for turbin og aggregat, revurdert utrustningen av kraftstasjonen. OE innstiller nå på å velge en vertikal Kaplanturbin isteden for den tidligere omsøkte S-turbin. Den revurderte tekniske løsning ligger innenfor de i konsesjonssøknaden gitte rammer både bygningsmessig og for anleggets kapasitet:

- 1 stk. vertikal Kaplanturbin, P = 1,9 MW, n = 206 o/min. Kapasitet Q = 31 m^3/s, for fallhøyde H = 7,0 m. Turbinen er forutsatt med vinkelgear mot generator n = 750 o/min.
- 1 stk. generator, ytelse 2,100, MVA, spenning 6,6 kV, 50 Hz.

Forøvrig trafoanlegg, styrings- og kontrollanlegg som i den opprinnelige søknad.

4.7 *Produksjon*

Basert på revurderte forutsetninger planlegges ikke å utnytte mere enn 7 m fall, dvs. ned til HRV i Strandefjorden. Nedstrøms terskel tilpasses derfor i nivå for å sikre tilstrekkelig sugehøyde. Redusert fallhøyde tilsvarer ca. 250 MWh tapt produksjon samtidig som redusert slukeevne gir større flomtap. Det er ikke utført ny produksjonsberegning for dette og vi anslår årsproduksjonen å være redusert til ca. 12 GWh.

4.8 *Utbyggingskostnader, usikkerhet*

Utbyggingskostnadene er gjennomgått og totale kostnader er pr. 4 kv. 1989 beregnet til *27 mill. kr* for det oppdaterte prosjekt.

Overslaget inkluderer nødvendige kostnadsposter som gitt i konsesjonssøknaden men justert for kjente endrede forutsetninger. Overslaget omfatter således nødvendige kostnader for å levere kraften på det lokale 22 kV høyspentnett. Utbyggingsprisen blir 2,25 kr/kWh.

Øvrige byggherre-utgifter som erstatninger, skjønn, innskudd i ovenforliggende reguleringsanlegg m.m. er ikke medregnet.

Det er ikke utarbeidet vanlig forprosjekt for det oppdaterte prosjektet, dels av hensyn til tidforbruk og da de anførte endringer ligger innenfor konsesjonssøknadens rammer. Imidlertid medfører dette noe større usikkerhet, særlig for kostnader for de bygningsmessige poster, hvor vi kun har basert overslagene på skisseløsninger. Ved videreføring av forprosjekt og under detaljprosjektering kan det da vise seg nødvendig med forbedringer/endringer som ikke går fram av søknadens tegningsbilag. Som eksempler på dette kan være flomlukens lengde, ev. fjerning av gammel bru, plassering av overløpsterskel m.m.»

NVE vil bemerke:

OE fikk i 1981 tillatelse til å føre Øystre Slidrevassdaget over til Slidrefjorden i forbindelse med utbyggingen av Lomen kraftverk. Overføringen medfører at Slidrefjords avløp øker med ca. 30 pst. på årsbasis – om vinteren noe mer. Vestre Slidre kommune har derfor fryktet at økt vintervannføring vil ha negative virkninger på lokalklimaet i form av større mengder frostrøyk på elvestekningen mellom Slidrefjorden og Strondafjorden.

Selv om NVEs iskontor under Lomensaken ikke regnet med nevneverdige ulemper, og selv om det etter at Lomen kraftverk kom i drift i 1983 ikke har forekommet vesentlige problemer i denne henseende, kan det selvsagt ikke utelukkes at slike problemer *kan* oppstå. I så fall er det lett å tenke seg at årsaken vil kunne bli omtvistet, – enten overføringen eller de gamle reguleringene i vassdraget.

For å imøtekomme kommunens henstilling la OE allerede i 1933 frem søknad om utbygging av hoveddelen av den aktuelle fallstrekningen nedenfor Slidrefjorden, Fossheimfoss med et konsentrert fall på ca. 7,0 m, mens hele fallet utgjør ca. 10 m. Saksbehandlingen har imidlertid tatt svært lang tid – vesentlig fordi OE i årene fra 1985 nok har prioritert Dokkautbyggingen.

I Fossheimfoss er det i dag i drift en gammel kraftstasjon med lav slukeevne og sannsynligvis relativt begrenset gjenværende levetid.

I den planlagte utbyggingen er forutsatt påbygging (nybygging) av den nåværende inntaksdammen med ca. 30 cm. Dammen vil bli utstyrt med en klappeluke som vil bedre flomavledningen. Selve utbyggingen ble presentert i to alternativer, henholdsvis på vestre og

østre side av vassdraget. Av disse prioriterte OE opprinnelig vestsidealternativet, som innebar at såvel den gamle kraftstasjonen som en gammel og forlengst nedlagt møllebygning måtte rives. Kostnads- og produksjonsmessig var det liten forskjell på de to alternativene. Imidlertid har riksantikvaren i sin uttalelse i saken vist til utredning foretatt av fylkeskonservatoren i Oppland og påpekt at den gamle kraftstasjonen er bevaringsverdig. Det samme synes å gjelde møllen, og riksantikvaren frarår derfor utbygging på vestsiden.

Etter at høringsrunden var avsluttet, har OE – bl. a. ut fra ovennevnte forhold – foretatt en oppdatering av planen hva angår den tekniske løsning i selve stasjonen, og da basert på østsidealternativet.

Kraftverket vil etter dette få en installasjon på 1,9 MW og en slukeevne på 31 m^3/s. OE regner med en midlere årlig produksjon på 12,0 GWh.

Kostnadsoverslaget lyder på 27,0 mill. kr. – prisnivå 4. kv. 1989.

Vi er kommet til litt andre tall, nemlig produksjon 11,5 GWh og kostnad 30,0 mill. kr. Utbyggingskostnaden blir etter dette 2,61 kr. kWh. Da vinterandelen av produksjonen er ca. 56 pst., ligger prosjektet i økonomiklasse 3, og utbyggingen er klart økonomisk akseptabel.

I et medianår blir regulert vannføring 19,81 m^3/s., som tilsvarer ca. 1 850 nat.hk.

Fossheimfoss er holdt utenfor Samlet Plan, jfr. St.meld. nr. 63 (1984–85).

Skader og ulemper

Forhøyelsen av inntaksdammen på fossenakken ved Fossheim med 30 cm vil påvirke et grunnareal på anslagsvis 10–15 daa – størstedelen av dette er også i dag forsumpet. Netto skade for de berørte eiendommene må likevel antas å bli noe mindre, fordi flomløpsarrangementet ved den nye dammen vil kunne avlede normale flommer med mindre vannstandsstigning enn den gamle terskeldammen.

Etter de opprinnelige planene var tippmasser tenkt fylt ut langs vestbredden av Strondafjorden leke nedenfor utløpet fra kraftstasjonen. Dette området er imidlertid et viktig beiteområde for vannfugl, og fra mange hold er det protestert mot dette stedsvalget. Når OE senere har gått inn for østsidealternativet, må antas at det alt vesentlige av protestgrunnlaget vil falle bort. etter revidert plan vil massene fortrinnsvis bli nyttet til oppfylling av sagbrukstomten på østsiden, i tråd med sagbrukseierens ønske.

Utover dette kan vi ikke se at utbyggingen vil føre med seg skader eller ulemper av betydning. Eieren av fallrettighetene har likevel protestert mot planene, dels fordi han mener at OEs forhandlingstilbud ligger altfor lavt, dels fordi utbygging i privat regi etter hans syn ville kunne gjennomføres langt billigere.

Vi tilføyer at vassdragsdirektøren og to medarbeidere i direktoratet foretok en synfaring av prosjektet 13. september 1989 og hadde samtidig samtaler med representanter for Vestre Slidre kommune, grunneierne og OE.

NVEs vurdering:

Som nevnt ovenfor er det til denne tid ikke påvist vesentlig forverring av frostrøykforholdene i og ved fossen etter Lomenutbyggingen. Vi legger imidlertid vekt på at en utbygging som omsøkt vil kunne råde bot også med de ulemper tidligere reguleringer måtte ha skapt i så måte. I denne sammenheng må nevnes at det ikke foreligger konkrete planer om ytterligere utbygging fra falleierens side. Dersom OE ikke får tillatelse til å bygge ut, er det derfor høyst usikkert om fallet i det hele tatt blir utnyttet – i hvert fall innen overskuelig fremtid.

Falleieren har påberopt at OEs utbygging er dyr og at såkalte nøkkelferdige anlegg ligger langt lavere i pris. Vi er også kjent med at det i dag finnes betraktelig billigere løsninger for slike små kraftverk. Disse er likevel av en annen standard, slik at også drifts- og vedlikeholdskostnader må tas i betraktning, og utbygger må selv vurdere hva som totalt sett vil være den beste løsningen.

Etter dette vil vi tilrå at søknaden imøtekommes og at OE gis tillatelse til å eksprppriere nødvendige fallrettigheter og grunnarealer i medhold av vassdragslovens §§ 62 og 148, tillatelse etter samme lovs §§ 104–106 og konsesjon for erverv av fall, jfr. industrikonsesjonslovens § 4 – alt på de vilkår som er oppstilt i vedlagte to utkast.

Til enkelte av postene i utkastene har vi følgende kommentarer:

Industrikonsesjonsloven.

Avgifter m, v., post 2:

Vestre Slidre kommune har krevet maksimale konsesjonsavgifter og et næringsfond på 1 mill. kr. Vi mener utbyggingen har små skadevirkninger. Den er som nevnt klart økonomisk akseptabel, men likevel ikke spesielt billig. Vi finner derfor ikke grunn til å sette høyere avgifter enn det som nå er vanlig og foreslår kr. 18,– pr. nat.hk. Til staten foreslås kr. 6,– pr. nat.hk.

Kravet om næringsfond bør etter vårt syn avvises. Søknaden om utbygging av Fossheimfossen er i utgangspunktet fremkommet for å imøtekomme en henstilling fra nettopp Vestre Slidre kommune og må i denne forbin-

delse betraktes nærmest som et tiltak knyttet til Lomenutbyggingen.

Naturforekomster, fornminner m. v., post 10.

Som tidligere nevnt har riksantikvaren funnet at nåværende kraftstasjon er bevaringsverdig. Han har fremholdt at både stasjonen og dens omgivelser må bevares mest mulig intakt og frarår derfor utbygging på vestsiden. Hva angår østsidealternativet, mener riksantikvaren at dette bør kunne gjennomføres dersom det gamle kraftverket og industrianleggene kan sikres forsvarlig. Han påpeker videre at «det vil være viktig at det opprettholdes en tilstrekkelig vassføring i vestre side av fossen».

Endelig mener han at det i tillegg til gjeldende standardvikår om naturforekomster, fornminner m. v. må tas inn pålegg der utbyggeren forpliktes til bl. a. å bekoste undersøkelser og dokumentasjon av kulturminnerog å utføre tiltak for å minske skadevirkninger for slike minner.

Vi mener at verken det gamle kraftverket eller de øvrige bygningene på vestsiden av vassdraget vil bli berørt av utbyggingen når østsidealternativet legges til grunn. Vi finner likevel ikke grunn til å motsette oss at de tilleggsvilkår som riksantikvaren har foreslått, blir tatt med. Det må da være en klar forutsetning at undersøkelser, dokumentasjon og tiltak i denne forbindelse innskrenkes til bare å gjelde objekter som blir direkte fysisk berørt av utbyggingen.

Det er uklart hva riksantikvaren legger i begrepet «tilstrekkelig» minstevannføring. Dersom det med dette tas sikte på landskapsmessige forhold i tilknytning til nåværende stasjon, vil det kreves betydelige vannmengder. Fra andre hold er også fremkommet ønske om minstevannføringer, bl. a. fra Vestre Slidre kommune og fylkesmannen, som imidlertid bvare har fremholdt at det må slippes vann etter DNs nærmere bestemmelse. DN har på sin side ikke tatt med noe slikt pålegg i sitt vilkårsutkast.

Vi mener at mulige fordeler med en vannføring i fossen ikke står i rimelig forhold til de kostnader i form av krafttap et slikt pålegg ville innebære.

Vassdragsloven.

Naturforholdene, post 1.

Utkastet er i alt vesentlig i samsvar med DVFs forslag fra 1984. Vi har imidlertid tatt ut DVFs henvisning til reguleringsvirkninger, idet reguleringer ikke inngår i det aktuelle prosjektet.

Forurensning m. v., post 2.

SFT har i sitt forslag brukt uttrykket «etter vedkommende departements nærmere bestemmelse». Vi har endret dette slik at det klart går frem at avgjørelsen tilligger Miljøverndepartementet. For øvrig er det bare gjort rent redigeringsmessige endringer.

Erosjon m. v., post 3.

Omlegging av flomavledningen vil medføre at strømbildet umiddelbart nedenfor fossen blir endret i forhold til hva det er i dag. Selv om det ikke er sannsynlig, kan en ikke se bort fra at det under flom kan oppstå fare for graving i mer eller mindre løse masser på vassdragets høyre (vestre) side.

Vi foreslår derfor at det tas inn vilkår som fastslår utbyggerens plikt til å bekoste mulige sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene.

Erstatning for delvis utbygd vannfall, post 4.

I § 151 i vassdragsloven heter det bl. a.:

«Når tillatelse etter §§ 147 eller 148 gjelder vassfall som er utbygd helt eller delvis, kan det fastsettes i tillatelsen at den som nå eier eller bruker kraften, skal ha en nærmere bestemt rett til å leie kraft hos erververen.»

Justisdepartementet uttalte i lovproposisjonen (Ot.prp. nr. 65 for 1939, s. 87–88) bl. a. at «spørsmålet om kraftleie til eksproprianten i de aller fleste tilfelle hvor det kommer opp vil måtte drøftes allerede under den administrative behandling av søknaden om ekspropriasjonstillatelse. Og man finner at det hensiktsmessigste nå når tillatelsen skal gis av Kongen, er å overlate til Kongen å fastsette i tillatelsen om omsøkte skal ha kraftleierett og hvilket nærmere innhold retten skal ha».

Vi oppfatter dette slik at det allerede i forbindelse med ekspropriasjonstillatelse bør stilles opp vilkår om kraftavgivelse til falleieren – både hva angår kraftmengde og pris.

Ved ekspropriasjon av fall som delvis er utbygd, vil den nye utbyggingen som regel utnytte større fallhøyde enn den gamle, og med den følge at det gamle verket blir fratatt driftsvannet og må nedlegges. Ved Fossheimfoss er imidlertid ikke dette uten videre tilfelle, ettersom det gamle utnytter på det nærmeste samme fallhøyde som det nye prosjektet. Her er det derfor mer nærliggende å pålegge OE å avgi driftsvann inntil nåværende kraftverks kapasitet som er angitt til ca. 2,0 m^3/s. På denne måten vil driften i det gamle kraftverket ikke bli influert av nyutbyggingen.

Imidlertid har OE under forhandlinger med kraftverkseieren lagt frem tilbud om erstat-

ning for nåværende kraftproduksjon i form av kraft. Dersom eieren skulle finne det mer tjenlig å få slik erstatning, finner ikke vi grunn til å frata ham muligheten, og vi vil derfor gå noe nærmere inn på dette.

Hva angår kraftmengden, har OE tilbudt 480 000 kWh pr. år, basert på 80 kW i 6 000 timer. Kraftverkseieren krevde minst 963 000 kWh med utgangspunkt i verkets yteevne på 110 kW i alle årets 8 760 timer.

Etter vårt syn er OEs tilbud godt, alle forhold tatt i betraktning. Tilbudet tilsvarer en brukstid på 4 360 timer, som synes høyt ettersom det gamle verket ikke har samkjøringsmuligheter med andre verk. Dersom kraftlevering skal være aktuelt, vil vi derfor foreslå at falleieren tildeles inntil 110 kW, men at det årlige forbruket begrenses til 480 000 kWh.

Når det gjelder prisen, ville det være naturlig å ta med i beregningen at eksisterende verk er gammelt og at flere komponenter synes modne for snarlig utskiftning. Vi finner ikke grunn til å gå nærmere inn på dette og på tilhørende utgifter, fordi OE i sitt tilbud har regnet med å levere kraften gratis i all fremtid. Vi finner det likevel rimelig at falleieren refunderer OE elavgift + merverdiavgift, ettersom disse avgiftene påløper uansett hvem som bygger ut. For tiden utgjør avgiftene til sammen ca. 4,6 øre/kWh. Dette forhold er for øvrig innebygget i tilbudet.

Etter dette vil vi foreslå at kraftverkseieren gis anledning til å velge mellom de to ovenstående oppgjørsformene og har utformet vilkåret i samsvar med dette. Av hensyn til anleggsarbeidet m. v. bør eieren ha truffet sitt valg innen 3 måneder før det nye kraftverket settes i drift.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i NVEs råd 2. februar 1990. Rådet sluttet seg enstemmig til NVEs anbefaling.»

NVEs forslag til vilkår for oppland energiverk for tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 samt §§ 62 og 148 til bygging av Fossheimfoss kraftverk i Vestre Slidre:

«1.

I.

Utbyggeren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen og driften av anlegget. Herunder skal utbyggeren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene.

II.

Utbyggeren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å anordne sperregitter foran kraftverksinntaket,
d. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen.

III.

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes utbyggeren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som Miljøverndepartementet, eller den dette bemyndiger, bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IV.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkårene, dekkes av utbyggeren.

2.

Etter nærmere bestemmelse av Miljøverndepartementet plikter utbyggeren:

- å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp, heri innbefattet industri, og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m. v. langs begnavassdraget mellom Slidrefjorden og Strandefjorden, alt som følge av utbyggingen.
- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med utbygging og drift av Fossheimfoss Kraftverk.
- helt eller delvis å bekoste overvåking av den berørte del av vassdraget.
- helt eller delvis å la utføre eller bekoste ny/endret vannforsyning til dem som berøres ved forurensningsvirkninger som følge av utbyggingen. Hvem som berøres og størrelsen av kostnadene til ny/endret vannfor-

syning avgjøres i mangel av minnelig overenskomst ved rettslig skjønn, for hver gang bekostet av utbyggeren.

3.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge utbyggeren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidet skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

4.

Til eieren av eksisterende kraftverk i Fossheimfossen plikter utbyggeren enten

a. å avgi driftsvann inntil kraftverkets nåværende kpasitet, ca. 2,0 m^3/s., eller
b. å levere inntil 110 kW kraft av samme spenning som i nåværende verk. Kraftleveringen er begrenset til 480 000 kWh pr. år. Bortsett fra elavgift og merverdiavgift skal leveringen være gratis.»

Eieren kan velge hvilket av de to alternativer han vil foretrekke, men valget må være truffet senest 3 måneder før nye Fossherimfoss kraftverk er driftsklart.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Oppland energiverk til å erverve fallrettigheter i Fossheimfoss i Vestre Slidre:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. ervervslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 6,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 18,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Konsesjonsavgifter som innbetales til de kommuner som Kongen bestemmer, skal inngå i kommunalt næringsfond. Vedtektene for dette skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 12 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispenere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste, m. v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiuderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet deltaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anelgg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

9.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

I.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av kulturminnemyndighetene og innenfor en rimelig økonomisk ramme:

a) å bekoste undersøkelser og dokumentasjon av kulturminner
b) å utføre tiltak for å minske skadevirkning for kulturminner,
c) å forelegge kulturvernmyndighetene planene for hoved/hjelpeanlegg og andre anlegg inkl. både provisoriske og permanente veier som følger av utbyggingen.

11.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

12.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner. Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

13.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 12, eller 13, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

14.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Innkomne uttalelser til departementet.

Kommunaldepartementet uttaler følgende i brev av 7. mars 1990:

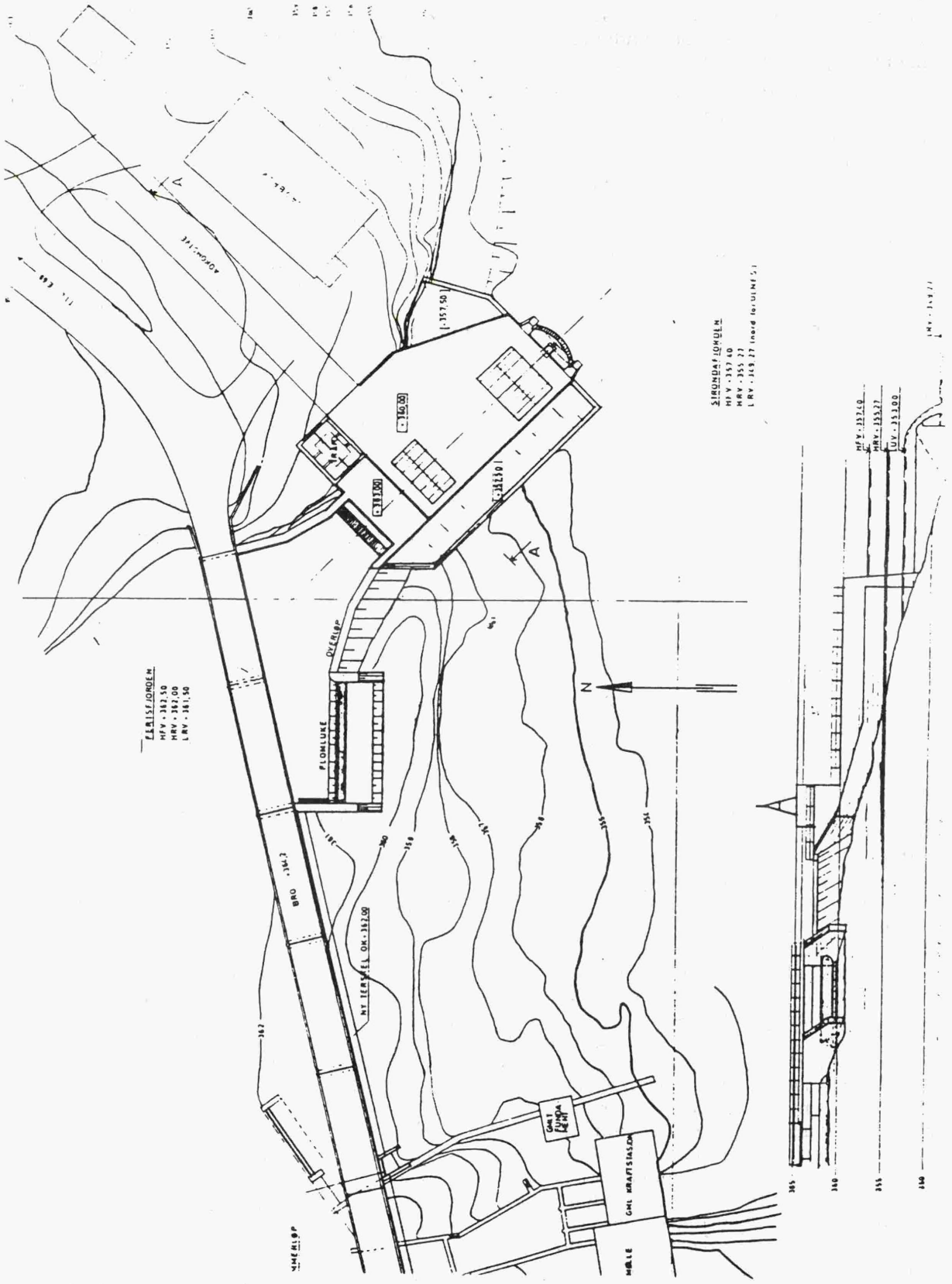
FERISFJORDEN
HFV - 362,50
HRV - 362,00
LRV - 361,50
STRONDAFJORDEN
HFV - 357,40
HRV - 355,27
LRV - 349,27 (nord for ULNES)
FLOMLUKE
OVERLØP
NY TERSKEL OK - 362,00
BRO
GML KRAFTSTASJON
N
A

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 12. februar 1990.
Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk datert 8. februar 1990 vedrørende ovennevnte sak.»

Landbruksdepartementet uttaler følgende i brev av 15. mars 1990:

«Landbruksdepartementet har ingen merknader til søknaden fra Oppland Energiverk eller NVE's innstilling.»

Advokat Sigurd Bang representerer grunneierne Ingebjørg og Bjørn Berg og Eivind Fossheim, han har ved brev av 26. mars 1990 kommet med følgende uttalelser:

«Jeg viser til telefonsamtale den 6. ds. i forbindelse med ovennevnte sak. Det ble herunder opplyst at saken var utsendt til høring og med frist for bemerkninger til i dag den 26. mars 1990.
Grunneierne – Ingebjørg og Bjørn Berg og Eivind Fossheim – har henvendt seg hit med ønske om bistand i saken. Den umiddelbare bakgrunnen er at man er overrasket over saksbehandlingen og manglende mulighet til å uttale seg. Forhandlinger ble ført i 1983/1984. Det ble holdt en befaring høsten 1989 hvor også NVE var representert. Under befaringen fikk grunneierne inntrykk av at man stod fast ved de opprinnelige planer, herunder lokalisering av kraftverket på vassdragets vestside. Det var kun dette alternativ som noen gang var drøftet med grunneierne selv om det nok av søknaden fremgår at man alternativt har vurdert østsiden. Dette har ikke fremstått som noen aktuell plan i forhold til grunneierne.
Etter forannevnte befaring har ikke grunneierne hørt noe og det var kun etter initiativ fra Bjørn Berg at han fikk oversendt ett eksemplar av NVEs skriv av 8. februar 1990 til Departementet. Den andre grunneieren har til dags dato ikke mottatt dette materialet. Han har heller ikke mottatt noe skriv eller orientering om hva som foregår og da selvsagt heller ikke noen oppfordring til å komme med uttalelse.
Grunneierne har en rekke spørsmål som de ønsker avklaret og som kan ha betydning for konsesjonssøknaden. Disse er nå tatt opp i møte med representant for Oppland Energiverk den 21. ds. I møtet var det enighet om at vi skulle følge opp med nærmere forhandlinger.
På foranstående bakgrunn tør jeg be om utsatt merknadsfrist i anledning konsesjonsbehandlingen. Så vidt jeg forstår er også Oppland Energiverk interessert i dette. De foreståande forhandlinger vil nødvendigvis ta noen tid og jeg ber derfor merknadsfristen utsatt til 1. juni 1990.»

Vestre Slidre kommune har sendt utskrift av møtebok av 27. mars 1990:

«I brev frå Olje- og energidepartementet av 12. februar 1990 har kommunen fått oversendt innstilling frå Norges Vassdrags- og energiverk (NVE) når det gjeld utbygging av Fossheimfoss kraftverk. Frist for å uttale seg i saka er sett til 26. mars 1990.
Vedlagt følgjer kopi av innstillinga frå NVE.
Kommunestyret behandla saka 28. januar 1986 og tilrådde konsesjon på visse vilkår. Vedtaket går fram av innstillinga frå NVE side 10.
Uttale frå andre partar i saka går også fram av innstillinga frå NVE.
Med bakgrunn i innkomne fråsegn har NVE foreslått at kraftverket blir plassert på austsida av fossen. Plasseringa i terrenget går fram av vedlagte kart. Riksantikvaren har i sin uttale frarådd plassering på vestsida fordi han meiner at den gamle kraftstasjonen er bevaringsverdig. For kommunen er plasseringa grei dersom det vert teke tilstrekkeleg omsyn til sagbrukseigaren med omsyn til tilførselsveg mv.
Kommunestyret kravde at kommunen blei tildelt eit næringsfond på 1 mill. kr. som følgje av utbygginga. NVE har avvist dette kravet. Dette punktet er såleis ikkje teke inn i konsesjonsvilkåra. Grunngjevinga frå NVE er at kommunen har bede om utbygging samt at utbygging av Fossheimsfoss må sjåast på som eit tiltak knytta til Lomenutbygginga. Sjå kommunestyrevedtaket pkt. 2. Etter rådmannen sin vurdering bør imidlertid kommunen oppretthalde kravet om næringsfond på 1 mill. kr.
Når det gjeld minstevassføring, så har Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk ikkje kravd dette. Sjå Kommunestyrevedtaket pkt. 5. NVE har heller ikkje tilrådd dette. Dei meiner at krafttapet blir for stort ved eit slikt pålegg i høve til det ein vinn av estetisk karakter. I høve til tidlegare kommunestyrevedtak er såleis ikkje NVE sin innstilling i utgangspunktet i strid med dette, men kommunen har framleis høve til å kome med ynskje om ei viss minstevassføring.
NVE har foreslått at sprengmasse vert nytta til oppfylling av sagbrukstomta i tråd med sagbrukseigaren sine ynskje. Sjå kommunestyrevedtaket pkt. 7. Dette skulle for så vidt vere greitt for kommunen, men det bør også gjevast rom for kommunal bruk dersom kommunen har konkrete prosjekter i utbyggingsperioden.
Dette er ivareteke i konsesjonsvilkåra der det står slik:

> «Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsvegaer, massetak og plassering av overskuddsmasser.»

Etter kommunestyrevedtaket pkt. 1 kravde kommunestyret at konsesjonsavgifta vert sett til det maksimale. NVE går ikkje inn for å fastsette avgifta høgare enn det som er normalt. Etter dette foreslår dei såleis ei avgift på kr. 18 pr. nat.hk. Med ein produksjon på 1 850 nat.hk. pr. år vil avgifta utgjere kr. 33 300 pr. år. Kommunen får imidlertid ikkje heile dette beløpet. Avgifta blir fordelt mellom fleire. NVE opplyser at maksimalsatsen er på kr. 30 og minimalsatsen kr. 1. Det må foreligge særlege tilhøve dersom maksimalsatsen skal nyttast. Når det gjeld inntektene frå kraftverket, vil nok skatteinntektene utgjere det største beløpet. Etter rådmannen sin vurdering bør kommunen allikevel oppretthalde kravet om maksimal konsesjonsavgift.

Når det gjeld pkt. 8 i kommunestyrevedtaket, er ny bru over Fossheimfossen nemnt. Etter planane skal byggjestart på ny bru startast opp hausten 1990. Ein føreset imidlertid at Vegvesenet og Oppland Energiverk samarbeider om dette prosjektet med omsyn til naudsynte installasjonar m. v.

I høve til kommunestyrevedtaket pkt. 4 skulle dette være ivareteke i konsesjonsvilkåra, jf. pkt. 1 nr. 2.

Når det gjeld fisketrapp mellom Ferisfjorden og Slidrefjorden, kan eg ikkje sjå at NVE har kommentert dette. Oppland Energiverk vil imidlertid avvise eit slikt krav. Etter min vurdering bør kommunen opprettholde dette kravet dersom det framleis er hensiktsmessig.

Eg kan heller ikkje sjå at NVE har kommentert pkt. 3 i kommunestyrevedtaket, men eg føreset at dette punktet blir ivareteke av utbyggjaren.

Fossheimfoss kraftverk er av NVE kostnadsberekna til 30 mill. kr. utybygginga vil gje ein produksjon på 11,5 GWh. Dette gjev ein utbyggingskostnad på kr. 2,61 pr. kWh. Etter NVE sin vurdering er dette ein klart økonomisk forsvarleg utbygging.

Utbygginga vil kunne gje mindre frostrøyk, Kommunale inntekter samt sikrare strømforsyning for Østlandsmeieriet avd. Fossheim.

I høve til eigaren av eksisterande kraftverk får han valet mellom å få inntil 480 000 kWh gratis årleg minus elavgift og moms eller framleis drive eksisterande kraftverk med 2 m^3 driftsvann pr. sekund.

Rådmannen sitt *forslag til vedtak:*

Kommunestyret sluttar seg til innstillinga frå NVE med den merknad at kommunen opprettheld tidlegare merknader avgjeve i møte 28. januar 1986, jf punkta 1 til 8.

Formannskapet behandla saka den 15. mars 1990, saksnr. 36/90.

Formannskapet sitt vedtak:

Som forslaget, samrøystes.

Kommunestyret behandla saka den 27. mars 1990, saksnr. 17/90.

Kommunestyret sitt vedtak:

Nils Einar Ormestad fremma forslag om eit nytt pkt. 9 slik:

I tillegg til å sikre med sperregitter framføre kraftverksinntaket bør det sikrast godt med gjerde langs land på båe sider av inntaket.

Formannskapet sitt forslag og Ormestad sitt tilleggsforslag vart samrøystes vedteke.»

Oppland energiverk har kommet med følgende uttalelser i brev av 4. april 1990:

«OE viser til Deres brev av 12. februar 1990 med innstilling fra NVE, datert 8. februar 1990 vedrørende ovenstående.

OE vil fremme følgende utalelse, idet vi refererer til de foreslåtte vilkår:

I henhold til vassdragsloven:

Post 4.

Med henvisning til vassdragslovens bestemmelser og dens forarbeider vil vi vedr. *alt. a* sterkt påpeke behovet for at det må tas en konkret avgjørelse ved konsesjonsfastsettelse, i forhold til bestående kraftverk.

For alt. a) må derfor begrepet ca. 2,0 m^3/s klargjøres. OE mener vassdragsmyndighetene må forestå den nødvendige skjønnsutøvelse slik at konsesjonsvilkårene ikke inneholder cirkabegrep i denne sammenheng. Vilkårene bør dessuten formuleres slik at *inntil* 2 m^3/s avgis. Dersom ikke 2 m^3/s utnyttes fullt ut bør øvrig vannføring kunne utnyttes i det nye kraftverk.

Den omsøkte terskelheving med 30 cm bør ikke bli vanskeliggjort dersom alt. a) blir foretrukket. Terskelhevingen er hittil vurdert som teknisk økonomisk optimal, men det økonomiske resultat vil først bli klart når vi får endelig oversikt over avtaler ev. erstatningsskjønn overfor berørte grunneiere.

Drift av det gamle kraftverk antas etter alt. a) å skulle videreføres konsesjonsfritt. OE ser i den sammenheng behov for å etablere et måleorgan for vannføringskontroll, slik at det ikke kan gå mere enn 2 m^3/s inn til det gamle kraftverk i perioder uten overløp. De to kraftverk må i dette tilfellet etablere et «eiendomsdele» ute i elva for å ha et klart skille for rettigheter og ansvarsforhold.

For dette erstatningsalternativ vil OE ta sikte på en avtale om omfatter hele vannføringen på stedet. Så lenge bestående verk drives avstår OE inntil 2 m^3/s av vannføringen. Ved varig driftsstans og evt. nedleggelse av verket, disponerer OE hele vannføringen.

OE kan som potensiell ny utbygger ikke videreføre sin planlegging rasjonelt, før det er tatt endelig stilling til løsning på erstatningsspørsmålet overfor eierne av eksisterende kraftverk.

Dersom *frikraftavtale, alt. b)* blir valgt, går det klart fram av vassdragsloven at dette må fastlegges i konsesjonsvilkårene for den «nye» utbygger.

OE mener at frikraftavtale basert på de foreslåtte vilkår vil sikre den beste ressursutnyttelse. Dette begrunnes i at vannet blir bedre utnyttet samlet i ett nytt anlegg med god virkningsgrad og reguleringsmuligheter, framfor at vannet deles mellom et nytt og et gammelt anlegg.

Forøvrig tør vi påpeke at det foreslåtte frikraftalternativ er meget godt, tatt i betraktning av at dette er en fastkraftleveranse. Denne kan derfor ikke uten videre sammenlignes med det totale energipotensialet som kan ligge i det gamle kraftverk. Her bør også påpekes at dersom gamle Fossheimfoss kraftverk kan beholdes intakt vil kraftverket fortsatt kunne produsere i perioder med flomoverløp og minstevannføring fra Slidrefjorden. Dette kan dreie seg om ca. 14 av årets uker og gi en betydelig energiproduksjon i tillegg til frikraften.

Dersom det gamle kraftverk ønskes opprettholdt som flomkraftverk vil det være opp til de nåværende eiere å avtale dette med OE når konsesjonssøknaden er ferdigbehandlet. I denne forbindelse bør påpekes at ny terskel må planlegges for å gi et best mulig flomoverløp uhindret av inntaket til det gamle kraftverk.

For frikraftavtale bør det framgå at kraftleveringen skal fordeles tilsvarende et vanlig forbruksmønster for energikvantum, eksempelvis ⅔ vinter og ⅓ sommer. Ev. ikke uttatt kvantum kan ikke overføres til nytt år.

Prinsippielt ser vi det riktig at slik kraftavståelse ikke kan tilbakeselges til alminnelig forsyning – men bør forbrukes på rettighetshaverens egne anlegg og eiendommer.

I henhold til ervervsloven:

Til pkt. 2. I tilfelle alt. a) blir valgt forutsetter OE at konsesjonsavgift kun regnes på netto produksjon som innvinnes i det konsesjonssøkte nye Fossheimfoss kraftverk.

Til pkt. 8, kan en ny utbygger i Fossheimfossen ikke pådra seg ansvar knyttet til anleggsdeler (eks. terskel og inntak) som tilhører det gamle kraftverk.

Til pkt. 10, II, pkt. a). Dette må gjelde kun for objekter som blir fysisk berørt av ny utbygging. OE forutsetter at Riksantikvarens ønske om minstevannføring forbi og utenom det gamle kraftverk ikke imøtekommes.

Konklusjon

1. OE kan som ny utbygger ikke videreføre sin planlegging rasjonelt før eierne av nåværende kraftverk har tatt stilling til erstatningsalternativ i henhold til post 4 i de foreslåtte vilkår. OE forutsetter at dette valg tas som en del av konsesjonsbehandlingen.
2. Som begrunnet foran prioriterer OE frikraftalternativet, alt. b). Skulle alt. a) bli valgt forutsetter vi at dette blir angitt og endelig definert i konsesjonsvilkårene.»

Miljøverndepartementet uttaler i brev av 25. mai 1990 følgende:

«Vi viser til Deres brev av 12. februar 1990.

Prosjektet Fossheimfoss tilhører de prosjekter som i sin tid ble unntatt Samlet Plan.

Søknaden er helt fra 1983 og høringsrunden ble avsluttet i 1984. Siden da har saken ligget på is til i vinter pga. manglende interesse fra konsesjonssøkeren.

Fossheimfoss kan gi en midlere produksjon på 11,5 GWh til en relativt rimelig kostnad (økonomiklasse 3).

Vi har forelagt NVE's innstilling bl.a. for Direktoratet for naturforvaltning. Direktoratet peker på at det i søknaden som en hovedgrunn for utbyggingen anføres at utbyggingen kan motvirke lokalklimatiske ulemper som følge av Lomen-utbyggingen høyere opp i vassdraget. Dette henger sammen med at fossen vil tørrlegges ved en utbygging slik at evt. frostrøykproduksjon opphører.

Slike ulemper er på den annen side ifølge NVE til idag ikke oppstått.

Utbyggingen fører imidlertid bl.a. til landskapsmessige skader pga. at fossen forsvinner.

På denne bakgrunn mener DN at den eneste rimelige konklusjon må være at søknaden avslås.

Departementet vil imidlertid, slik som forøvrig i alle stilles opp mot de samfunnsmessige skader og ulemper.

Fordelene er vesentlig knyttet til at utbyggingen vil gi 11,5 GWh til en relativt rimelig kostnad. Av dette er 56 pst. vinterkraft.

Etter at planene er endret er skadene ved en utbygging vesentlig knyttet til tørrleggingen av fossen. Oppland Naturvern peker således på at «fossen er idag eit særmerkt landskapstrekk, som ein ser frå bygdene vidt ikring».

Departementet mener likevel at fordelene ved en utbygging vil overstige ulempene. Vi forutsetter da at det tas spesielle hensyn bl.a. ved plassering av tippmasser, jfr. vedlagte kopi av brev fra fylkesmannen.

Departementet har således ingen merknader til at det gis konsesjon til utbyggingen. Det er imidlertid flere ENØK-tiltak som er mer kostnadseffektive enn denne utbyggingen, samtidig som det er god kraftdekning i landet. Vi forutsetter at OED tar dette i betraktning når det gjelder tidspunktet for *når* utbyggingen skal iverksettes.

Merknader vedr. vilkårene

Høringen ble avsluttet i 1984. De generelle vilkår vedr. naturforhold som DN foreslår ved kraftutbygginger er endret siden da. Vi slutter oss til DN's nye forslag til vilkår, jfr. vedlegg, og ber om at dette forslaget følges.

Fra flere hold er det kommet krav om minstevannføring av landskapsestetiske hensyn. Vi er enig med fylkesmannen i at fossen har en så bred og flat profil at det ville være uforholdsmessig store vannmengder som måtte slippes forbi kraftverket før minstevannføringen skulle ha effekt estetisk sett.

Innstillingen er forelagt Riksantikvaren som er tilfreds med at kraftverket nå legges på østsida av elva slik at det verneverdige kraftverket på vestsida kan bevares. Vi er tilfreds med de forslag til vilkår vedr. kulturminner som NVE har foreslått.

Tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11 på følgende vilkår:

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp, heri innbefattet industri, og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m.v. langs Begnavassdraget mellom Slidrefjorden og Strandefjorden, alt som følge av utbyggingen.
- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med utbygging og drift av Fossheimfoss kraftverk.
- helt eller delvis å bekoste overvåking av den berørte del av vassdraget.
- helt eller delvis å la utføre eller bekoste ny/endret vannforsyning til dem som berøres ved forurensningsvirkninger som følge av utbyggingen. Hvem som berøres og størrelsen av kostnadene til ny/endret vannforsyning avgjøres i mangel av minnelig overenskomst ved rettslig skjønn, for hver gang bekostet av utbyggeren.»

Vedlagt Miljøverndepartementets uttalelser følger brev fra *Fylkesmannen i Oppland – Miljøvernavdelingen* og fra *Direktoratet for naturforvaltning*. Brevene lyder som følgende:

«I brev av 5. mars 1990 ber MD om Fylkesmannens eventuelle uttalelse til NVE's utkast til vilkår for utbygging av Fossheimfoss kraftverk i Vestre Slidre.

NVE's innstilling synes i hovedsak å ivareta miljøvernhensyn i forbindelse med utbygging av Fossheim kraftverk. Fylkesmannen ønsker imidlertid å knytte kommentarer til følgende forhold:

- Deponering av 4 000 m^3 sprengmasse skal avtales nærmere mellom de berørte parter. Fylkesmannen forutsetter her at valg av deponeringsplass ikke skjer uten at Fylkesmannen informeres, og at en unngår utfylling direkte i Strandefjorden både på østsiden og vestsiden av Fossheimfoss.
- I uttalelsene til konsesjonssøknaden framkommer det ønske om minstevannføring i Fossheimfossen av landskapsestetiske hensyn. Selv om dette ville være ønskelig, har fossen et så bredt og flatt profil at det ville være uforholdsmessig store vannmengder som måtte slippes forbi kraftverket før minstevannføringen skulle ha effekt estetisk sett.
- Det forutsettes at avløpet fra Røn renseanlegg justeres i henhold til eventuelle endringer i strømforholdene øverst i Strandefjorden slik at avløpet går direkte i djupål/hovedstrøm.»

«Vi viser til brev fra 5. mars 1990 der NVEs innstilling til overfornevnte sak fulgte vedlagt.

I søknaden anføres det som grunn for å bygge ut Fossheimfoss:

> «Den foreslåtte utbyggingen ved Fossheimfoss motvirker således totalt sett de lokalklimatiske ulemper som måtte oppstå som følge av Lomenutbyggingen, Særlig ved at frostrøykproduksjonen i selve fossen opphører.»

Foruten en eventuell avkastning av investert kapital, anføres det ikke kraftbehov eller noen andre argument for utbyggingen. Derimot regnes det opp flere negative følger, bl.a. landskapsmessige, ornitologiske og forurensningsmessige samt at arealer blir demmet ned.

I NVEs vurdering heter det så:

> «Som nevnt ovenfor er det til denne tid ikke påvist vesentlig forverring av frostrøykforholdene i og ved fossen etter Lomenutbyggingen. Vi legger imidlertid vekt på at en utbygging som ønsket også vil kunne råde bot på de ulemper som tidligere utbygginger måtte ha skapt i så måte.»

Deretter tilrår NVE at søknaden imøtekommes.

Det anføres altså en hovedgrunn for å bygge ut fossen. Så påvises det at denne grunnen ikke foreligger. Tilslutt anbefaler NVE likevel at søknaden imøtekommes.

DN mener at den eneste rimelige konklusjon må være at søknaden avslås.

Dersom søknaden likevel imøtekommes, vil vi henvise til brev fra Fylkesmannen i Oppland av 20. mars 1990, der det spesielt pekes på at det ved en utbygging må *vises spesielle hensyn ved plassering* av tippmasser og at avløpet fra et renseanlegg må tas vare på.

Vi vil også be om at utkastet til vilkår knyttet til tillatelsen etter Vassdragsloven endres slik at de blir som følger:

Forslag til vilkår
(Naturforvaltning)

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap, dyre- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for naturforvaltning

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å installere sperreanordning foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen(e),
d. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

III.

a. å bekoste kompensasjonstiltak for ødelagte eller forringede viltbiotoper, og å bekoste biotopforbedrende tiltak der forholdene ligger til rette for det,
b. å bekoste viltbiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

IV.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste sikringstiltak i form av inngjerding, merking og informasjon etc. i områder som blir utrygge for ferdsel som følge av utbyggingen.

V.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivundersøkelser i de områder som omfattes av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og også fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter utbyggingsområdet.

VI.

Dersom det som følge av utbyggingen oppstår skader på naturen eller på forhold som har betydning for friluftlivsutøvelse, plikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet, eller den dette bemyndiger, bestemmer så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VII.

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkårene, dekkes av konsesjonæren.»

Olje- og energidepartementet har i brev av 21. mai 1990 oversendt brevet fra Oppland energi til NVE for uttalelse. I brev av 30. mai 1990 uttaler NVE følgende:

«Vi viser til Departementets brev av 21. mai 1990 m/vedlegg.

Til OEs merknader har vi følgende kommentarer:

Vassdragsloven:

Under alternativ a) post 4 i vårt utkast til vilkår har vi foreslått plikt til «å avgi driftsvann inntil kraftverkets nåværende kapasitet, *ca. 2,0 m³/s*». Denne formulering av kvantumet ble valgt for å være på linje med OEs egen, jfr. vår innstilling s. 2.

Etter vårt syn ville OE på dette grunnlag ha anledning til å få fastsatt – enten gjennom avtale eller ved skjønn – hvor stor det gamle verkets slukeevne er. På den annen side har vi heller ikke noe vesentlig å innvende mot at ca.-betegnelsen sløyfes. Med en rimelig virkningsgrad vil nemlig en vannføring på 2 m³/s i det aktuelle fallet gi en effekt på minst 110 kW, som er det falleieren selv har antydet, jfr. innstillingen s. 21.

For øvrig mener OE at valg av oppgjørsform overfor falleieren må treffes under konsesjonsbehandlingen. I innstillingen s. 32 har vi påpekt at Fossheimfoss-utbyggingen ekspropriasjonsmessig faller utenfor det vanlige mønsteret og at det er dette som har medført at vi har anbefalt å gi falleieren adgang til å velge mellom oppgjør enten i form av kraft eller frivann. Skal han ha mulighet til å foreta et reelt valg, må det være mellom alternativer som er endelig vedtatt, – ikke mellom utkast, hva enten disse måtte være foreslått av NVE eller på departementsplan. Vi fastholder derfor vårt forslag om at falleieren bør få velge oppgjørsform etter at konsesjon er gitt. I ettertid forstår vi imidlertid de problemer OE vil kunne bli stående overfor dersom valget forsinkes unødig. For falleieren vil det etter vårt syn være tilstrekkelig med en rimelig betenkningstid. Vi er derfor kommet til at vi vil foreslå siste setning i utkastet til post 4 endret til:

> «Eieren kan velge hvilket av de to alternativer han vil foretrekke, men valget må være truffet senest en måned etter at utbyggingstillatelse er gitt.»

I tilfelle frikraftavtale blir valgt, anser vi det overflødig med en nærmere fastlegging av kraftlevering sommer/vinter. Ettersom falleieren ikke lenger vil ha noen egenproduksjon, synes det liten grunn til å anta at han skulle falle utenom vanlig forbruksmønster i vesentlig grad. Ellers finner vi grunn til å peke på at heller ikke ervervslovens og reguleringslovens standardvilkår om konsesjonskraft har detaljbestemmelser om leveringen, bortsett fra om brukstid ned til 5 000 timer årlig.

Når det gjelder frikraften, finner vi det ikke urimelig at falleieren kan nytte den på den måte som passer ham best. Vi kan ikke se at han skal være forpliktet til å forbruke kraften i egne anlegg og på egne eiendommer. Dette syn er i tråd med frivannalternativet, – her blir det heller ikke spørsmål om hva den produserte kraften skal nyttes til.

Alt. a) omhandler avgivelse av *driftsvann* til det gamle kraftverket. I den utstrekning eieren ikke gjør bruk av sin rett, må OE kunne ta vannet inn i det nye verket. Tilsvarende går vi ut fra at kraftlevering etter alt. b) er begrenset til det kvantum som blir tatt ut, og at falleieren derfor ikke kan overføre ikke uttatt kraft til senere år uten etter nærmere avtale.

Ervervsloven:

Til post 2 i vårt utkast er å si at i tilfelle alt. a) må det legges til grunn at pålegget blir nyttet fullt ut. Dersom det blir pålagt avgitt inntil 2,0 m³/s, vil regulert vannføring bli redusert til 17,81 m³/s, som tilsvarer ca. 1 660 nat.hk.

Til post 8: Det nye kraftverket vil i sin helhet bli undergitt offentlig tilsyn. Dette gjelder også i den utstrekning anleggsdeler tilhørende det gamle verket fortsatt er i funksjon og inngår som en del av den nye utbyggingen. For øvrige deler av det gamle verket vil den nye utbyggeren selvsagt ikke kunne pådra seg ansvar.

Til post 10, II pkt. a): I innstillingen er det s. 31 påpekt at en klar forutsetning for anvendelse av riksantikvarens tilleggsvilkår må være at undersøkelser, registrering og tiltak i forbindelse med kulturminner innskrenkes til bare å gjelde objekter som blir direkte fysisk berørt av utbyggingen. Vi har imidlertid ikke noe å bemerke til at nevnte forutsetninger også tas inn i selve konsesjonsvilkårene.»

Advokat Bang har ved brev av 14. juni 1990 uttalt følgende:

«Jeg viser til tidligere korrespondanse, senest mitt brev av 25. mai 1990.

Jeg viser forøvrig til sakens dokumenter, herunder uttalelse av 4. april 1990 fra Oppland Energiverk (OE).

På bakgrunn av den tidligere korrespondansen har jeg lagt til grunn at grunneierne har utsatt uttalefrist til ut uke 24.

I.

Grunneieren finner som utgangspunkt å måtte gå mot at OE meddeles konsesjon for utbygging av Fossheimsfossen.

Utbygging vil innebære et alvorlig inngrep i den naturperlen Fossheimsfossen er. Såvel bygningsmessige konstruksjoner som avbrutt vannføring vil virke særdeles skjemmende.

Grunneierne ønsker selv å utnytte ressursene i fossen uten å ødelegge denne. Man ønsker å utvide det eksisterende kraftverk innen rammen av de inngrep som allerede er gjort og i eksisterende kraftverksbygning.

Som det vil fremgå av vedlegg 11 til konsesjonssøknaden, har det eksisterende kraftverket 3 inntak – to til selve kraftstasjonen og ett til mølla. Med små investeringer vil anlegget være fullverdig og man kan sette inn ytterligere en turbin i forbindelse med østre inntak. Likeledes kan turbinen i mølla fornyes for kraftproduksjon for relativt små midler. Sam-

let vil det anslagsvis trenges 5 kubikkmeter vann pr. sekund for full kraftproduksjon.

På de to berørte eiendommene er det gjort betydelige investeringer i industrielle anlegg og gårdsdrift. Her er to fiskeoppdrettanlegg, sagbruk, forretningsbygg foruten gårdsdriften. Tilstøtende kraftverket har også Østlandsmeieriet et større anlegg.

Grunneieren ser ingen problemer med å bruke all kraften man kan produsere til eget behov og for leveranse til tilstøtende virksomhet/gårdsbruk. Videre benyttes noe vann til fiskeoppdrettsanlggene, jordbruksvanning og vann til meieriet.

Vannressursene utnyttes altså godt lokalt og man kan fortsatt kombinere dette med bevaring av fossen i naturbildet. Da grunneierne har vist evne og vilje til å satse lokalt og distriktspolitisk bør dette oppmuntres slik at grunneierne selv får forvalte sin ressurs.

Når grunneierne ønsker å pusse opp eksisterende kraftstasjon og møllebygning, vil dette være i beste samsvar med de verneinteresser Riksantikvaren har påpekt. Det vil være meningsløst å verne anlegget uten produksjon. Anlegget vil i såfall stå til forfall, hvilket vil være i strid med intensjonene for verning.

På grunneiernes vegne tilskyter jeg at interessen for opprustning og vedlikehold av kraftstasjonen ikke er av ny dato. Siden først i 1980-årene har man oppfattet det slik at konsesjonssøkeren ville bygge ut med ny kraftstasjon på vestsiden av fossen. Som nevnt allerede i mitt brev av 26. mars d.å. har grunneierne fått et avgjort inntrykk av at utbygging skulle skje på dette stedet og at det derfor ikke var aktuelt å ruste opp den gamle stasjonen. Dette bildet er totalt endret etter at OE nå vil bygge på østsiden.

Prinsipalt går grunneierne etter dette imot at det gis konsesjon for utbygging av Fossheimsfossen.

II.

Dersom departementet meddeler OE konsesjon for utbygging, bør det stilles en rekke vilkår. Jeg viser i denne forbindelse til NVE's bemerkninger i oversendelsesskriv til departementet av 8. februar 1990.

Foruten de vilkår som må stilles i forbindelse med naturvern m.v. må det tas hensyn til de næringsinteresser som knytter seg til vannfallet. Eksempelvis vises til fiskeoppdrettsanleggene, jordvanning, vannleveranse til industri m.v. Jeg begrenser meg her til å peke på disse forhold.

Det mest sentrale konsesjonsvilkår – sett fra grunneiernes side – knytter seg til vannuttak til fortsatt privat kraftproduksjon. Det er ikke tilfredsstillende at man lar grunneierne disponere kun to kubikkmeter vann pr. sekund. Som jeg har gjort rede for foran, er det allerede bygget 3 inntak som kan ta imot vann for kraftproduksjon. Vannbehovet vil være ca. 5 kubikkmeter/sek.

Dersom man skal pusse opp og vedlikeholde for den ene turbinen som nå er i drift, vil merkostnadene – ut over kjøp av turbin – ved å vedlikeholde hele anlegget være nærmest ubetydelig. Det vil da også være meningsløst med et delvis vedlikehold både ut fra økonomiske hensyn og verneinteressene. I den forbindelse nevnes også at det vil koste like mye å vedlikeholde for produksjon ved flomoverløp m.v. som ved full drift; jfr. OE's uttalelse av 4. april 1990.

Som fremstillingen under punkt I indikerer, vil grunneierne ikke ha problemer med å avsette den kraft som produseres ved nevnte 5 kubikkmeter vann pr. sekund. Det er slik produksjon dagens anlegg legger til rette for og det ene inntak må for så vidt være like mye verd som det annet. Jeg kan vanskelig se at det fra søkernes side kan hevdes at lønnsomheten ved utbyggingen står og faller med de nevnte 5 kubikkmeter/sek.

I denne forbindelse nevner jeg at OE opprinnelig ønsket å bygge for 31 mill. i 1982-kroner. Grunneierne påpekte da at utbygging måtte kunne skje langt billigere, antydningsvis minst 10 mill. kroner. Ved fremskriving av kostnadsoverslaget etter konsumprisindeksen, ville OE's overslag pr. 4. kvartal 1989 utgjøre ca. 48 mill. kroner mens grunneiernes antydning ville ligge på ca. NVE's tall pr. samme tidspunkt.

Jeg er klar over at det er mange faktorer som påvirker kostnadene og at forannevnte fremskriving nok ikke vil stå for enhver kritikk. Mitt poeng ligger imidlertid i en illustrasjon av hva man har vurdert som lønnsom utbygging. Med de helt vesentlige reduksjoner i investeringene i forhold til opprinnelig overslag, må lønnsomheten fortsatt være god, selv om grunneierne forbeholder seg sine 5 kubikkmeter/sek.

III.

Utbygging av Fossheimsfoss er noe spesiell ved at det allerede knytter seg adskillig virksomhet til fallet. Dette tilsier at det tas særlig hensyn ved utbyggingen og således også under konsesjonsbehandlingen.

Dersom departementet ikke umiddelbart vil akseptere grunneiernes anførsler som under punktene I og II, anmoder jeg om at man kommer på befaring for å danne seg et bedre inntrykk av forholdene.»

Advokat Bang har uttalt følgende ved brev av 28. januar 1991:

«I.

Jeg viser til tidligere kontakt, senest telefonsamtale den 25. ds.

Det vises forøvrig til befaring den 3. oktober 1990.

Det er meddelt hit at man nå oppsummerer saken i departementet og at en avsluttende kommentar fra grunneiernes side ønskes oversendt uten opphold.

Jeg har gjennomgått saken på ny og finner for det vesentligste å kunne vise til mitt brev til departementet av 14. juni 1990. De synspunkter og argumenter som er gjort gjeldende der representerer fortsatt grunneirenes syn. Jeg ber derfor om at man gjennomgår nevnte brev på ny nå under sluttbehandlingen.

II.

Befaringen den 3. oktober 1990 viste etter grunneiernes syn at deres argumentasjon bygger på realistiske forhold. Grunneierne har evne og vilje til å utnytte de ressursene som ligger i vannfallet. Jeg viser her til de konkrete utbyggingsplaner som man kunne fremlegge i 1983 og som prismessig synes å ha

dannet eksempel for de utbyggingsplanene OE nå har.

Når det ikke er blitt aktuelt med investeringer av betydning i kraftverket de senere årene skyldes dette vesentlig at man ikke har fått avklaring i forhold til OE.

III.

NVE har lagt opp til at grunneierne kan velge om de vil ha gratiskraft eller beholde to kubikkmeter vann pr. sekund til egen kraftproduksjon. Tilsvarende bør grunneierne kunne tilbys gratiskraft samtidig som vannmengden settes til 5 kubikkmeter pr. sekund.

I NVE's uttalelse av 8. februar 1990 side 33, har man funnet at tilbudet med brukstid i 4 360 timer pr. år «synes høyt». Dette er ikke i samsvar med virkeligheten.

Under befaringen ble det påpekt virksomheter med et betydelig kraftbehov som vil kunne motta full produksjon i de fleste av årets timer. Grunneieren har også evne og vilje til å skape virksomheter som gir full utnyttelse av kraften. Det er derfor ikke grunnlag for å gå lavere enn 6 000 brukstimer pr. år, hvilket OE også tidligere har tilbudt (pr. 18. mai 1983). Jeg er ellers kjent med at man i forhandlinger og rettsavgjørelser har lagt til grunn 6 000 brukstimer pr. år. Dette synes å ha blitt en norm.

IV.

Det foranstående må ses i sammenheng med mitt brev av 14. juni 1990 og grunneiernes konklusjon blir da i korthet slik:

Prinsipalt:

OE nektes konsesjon.

Subsidiært:

Som vilkår for konsesjon settes bl.a. at grunneierne skal deponere 5 kubikkmeter vann pr. sekund til egen kraftproduksjon. Alternativt tildeles grunneieren gratiskraft beregnet etter nevnte produksjon i 6 000 timer pr. år.

Jeg vil være takknemlig om departementet kan gi en orientering om den videre saksbehandling slik at grunneierne vet hva man har å holde seg til i så måte.»

Departementets bemerkninger

Foreliggende sak gjelder en søknad fra Oppland energiverk om utbygging av det konsentrerte fallet, Fossheimfoss i Begna, som er et fall mellom kote 361,7 og reguleringshøyden i Strandefjorden (348,27-355,27).

Det tidligere fylkeskommunalt eide Oppland energiverk er nå omstrukturert. 24 av fylkets 26 kommuner har kommet inn som eiere av 50% av det nye interkommunale Oppland energiverk DA (selskap med delt ansvar). Den resterende 50% andel eies fortsatt av Oppland fylkeskommune. Selskapet ble stiftet 5. mars 1991.

Det er i dag et gammelt kraftverk i drift ved Fossheimfoss. Kraftverket og fallrettighetene er i privat eie.

Det søkes om å bygge et kraftverk som delvis sprenges ned i fjellterskelen som danner Fossheimfossen. For å oppnå maksimal fallhøyde søkes det om en hevning av overvannet med 0,3 meter. Dammen vil bli utstyrt med en klappluke som vil bedre flomavledningen. Selve utbyggingen er presentert i to alternativer, henholdsvis vestre og østre side av vassdraget. Kostnads- og produksjonsmessig er det liten forskjell på de to alternativer. Opprinnelig prioriterte Oppland energiverk det vestre alternativet, dette innebar at såvel det gamle kraftverket og en nedlagt møllebygning måtte rives. Riksantikvaren har imidlertid vist til en utredning, foretatt av fylkeskonservatoren i Oppland, der det pekes på at den gamle kraftstasjonen er bevaringsverdig. Det samme synes å gjelde møllen.

Etter at den første høringsrunden var ferdig har Oppland energiverk foretatt en oppdatering av planene på bakgrunn av ovenfor nevnte uttalelse, og søknaden er nå basert på østside alternativet.

Kraftverket vil etter dette få en installasjon på 1,9 MW og en slukeevne på 31 m^3/s. Midlere årsproduksjon er av NVE beregnet til 11,5 GWh. Kostnadene blir 30 mill. kroner ut fra prisnivå 4. kvartal 89. Utbyggingskostnadene blir etter det 2,61 kr/kWh. Vinterandelen av produksjonen er ca 56%, prosjektet ligger i økonomiklasse 3 og må regnes som økonomisk akseptabel. Fossheimfoss er holdt utenfor Samlet plan, jfr. St.meld. nr. 63 (1984-85).

NVE tilrår at søknaden imøtekommes.

Olje- og energidepartementet oversendte NVEs innstilling til de berørte instanser til uttalelse.

Ingen av høringsinstansene har merknader til at det gis tillatelse til utbygging av Fossheimfossen, men flere av høringsinstansene har merknader til NVEs forslag vil vilkår. Disse vil bli kommentert under departementets bemerkninger til vilkår.

Grunneierne har engasjert seg i saken, de ønsker ikke en videre utbygging av fossen i regi av Oppland energiverk.

Energiloven bygger på at konsesjonssøkeren selv må vurdere den økonomiske risikoen for de prosjektene som settes i gang. Konsesjonssøkeren forutsettes å ha det fulle økonomiske ansvar for prosjektet både i drifts- og investeringsfasen.

Olje- og energidepartementet tilrår at det gis tillatelse til en videre utbygging av Fossheimfossen i hovedsak på de vilkår som foreslås av NVE, men med visse endringer. I tillatelsen inngår konsesjon for erverv av fall, jfr. industrikonsesjonslovens § 4, tillatelse til å ekspropriere nødvendige fallrettigheter og grunnarealer i medhold av vassdragslovens

§§ 62 og 148, tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 og forurensningslovens § 11.

Departementes bemerkninger til vilkårene

Om vilkårene i henhold til tillatelsen etter vassdragsloven:

Post 1

Miljøverndepartementet har merknader til dette punkt. Det fremsettes forslag til vilkår som er noe mer omfattende enn hva NVE foreslo.

Olje- og energidepartementet tilrår at Miljøverndepartementets forslag til vilkår i det vesentlige tas inn i vilkårene isteden for NVEs forslag til post 1, siste setning i punktene I og V er imidlertid tatt ut. Forslaget er omfattende for en såvidt liten utbygging. Olje- og energidepartementet forutsetter derfor at Direktoratet for naturforvaltning vurderer evt. pålegg nøye med hensyn til nytte/kostnad. Post 1 (Naturforvaltning) lyder etter dette som følgende:

I.

«Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap, dyre- og planteliv.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for naturforvaltning

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å installere sperreanordning foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen(e),
d. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

III.

a. å bekoste kompensasjonstiltak for ødelagte eller forringede viltbiotoper, og å bekoste biotopforbedrende tiltak der forholdene ligger til rette for det,
b. å bekoste viltbiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

IV.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste sikringstiltak i form av inngjerding, merking og informasjon etc. i områder som blir utrygge for ferdsel som følge av utbyggingen.

V.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivundersøkelser i de områder som omfattes av utbyggingen.

VI.

Dersom det som følge av utbyggingen oppstår skader på naturen eller på forhold som har betydning for friluftlivsutøvelse, plikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet, eller den dette bemyndiger, bestemmer så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VII.

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkårene, dekkes av konsesjonæren.

Post 2

NVEs forslag til vilkår er i samsvar med forslaget fra Miljøverndepartementet.

Post 4

I vilkårsettet fra NVE er eierne av det delvis utbygde fallet gitt muligheten til å velge mellom driftsvann til det gamle kraftverket eller en frikraftavtale.

Når det gis tillatelse etter vassdragslovens § 148 fremgår det av § 151 at det da kan gis grunneierne en kraftleierett. Departementet kan ikke se at man dermed har lovhjemmel til å pålegge utbygger og avgi driftsvann til det gamle kraftverket. Avgivelse av driftsvann må i tilfelle bero på en avtale mellom utbygger og eier av det gamle kraftverket.

Grunneierne mener at de tilstås for lite frikraft. NVE har påpekt at det gamle verket ikke har samkjøringsmuligheter med andre verk, på bakgrunn av dette foreslår NVE at falleieren tildeles 110 kW begrenset til 480 000 kWh pr. år. Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs forslag.

Olje og energidepartementet vil på denne bakgrunn foreslå at post 4 får følgende ordlyd:

«Til eierne av eksisterende kraftverk i Fossheimfossen plikter utbyggeren å levere inntil

110 kW kraft av samme spenning som i nåværende verk. Kraftleveringen er begrenset til 480 000 kWh pr. år. Bortsett fra elavgift og merverdiavgift skal leveringen være gratis.»

Da det har vært en del uenighet om forståelsen av dette vilkåret vil departementet bemerke følgende: Falleierne kan nytte kraften på den måte som passer best. De er ikke forpliktet til å bruke kraften i egne anlegg og på egne eiendommer. Et eventuelt ikke uttatt kvantum kan ikke overføres til senere år, med mindre falleierne og Oppland energiverk inngår nærmere avtale om det. Forøvrig vises det til NVEs uttalelse i brev av 30. mai 1990.

Om vilkårene i henhold til industrikonsesjonslovens bestemmelser:

Post 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond)

NVE har pekt på at utbyggingen har små skadevirkninger og at den ikke er spesielt billig og har foreslått avgiftssatsen til kr. 18,- pr. nat.hk. til kommuen og kr 6,- pr. nat.hk. til staten.

Vestre Slidre kommune har krevd at avgiftssatsene må settes opp mot maksimalsatsen som loven fastsetter.

Olje- og energidepartementet finner at NVEs forslag er i samsvar med nivået i lignende saker den senere tid og slutter seg til NVEs forslag til avgiftssatser.

Vestre Slidre kommune har satt frem krav om næringsfond på 1 mill. kr. Olje- og energidepartementet finner i likhet med NVE ikke å kunne anbefale næringsfond ved denne utbyggingen. Det vises til at søknaden om utbygging av Fossheimfossen i utgangspunktet er kommet for å imøtekomme en henstilling fra Vestre Slidre kommune og må i denne forbindelse nærmest betraktes som et tiltak knyttet til Lomenutbyggingen.

Post 10 (Naturforekomster, fornminner m.v.)

NVE har i sine bemerkninger til denne posten forutsatt at de undersøkelser, registreringer og tiltak som kan bli iverksatt på bakgrunn av denne posten begrenser seg til å gjelde objekter som blir direkte fysisk berørt av utbyggingen.

Oppland energiverk har uttalt at post 10, II pkt. a kun må gjelde for objekter som blir fysisk berørt av ny utbygging. For å gjøre dette helt klart, tilrår Olje- og energidepartementet at denne begrensningen tas inn i vilkåret. Vilkårets pkt. a for dermed følgende ordlyd:

«å bekoste undersøkelser og dokumentasjon av kulturminner som blir direkte fysisk berørt av utbyggingen»

I tilknytning til post 10 er det fra noen av høringsinstansene satt frem krav om minstevannføring i fossen av hensyn til det gamle kraftverket og landskapet forøvrig. Olje- og energidepartementet vil peke på at det ikke er kommet krav om dette fra Fylkesmannens miljøvernavdeling i Oppland, derimot sies det i Fylkesmannens uttalelse at «Selv om dette vil være ønskelig, har fossen et så bredt og flatt profil at det ville være uforholdsmessig store vannmengder som måtte slippes forbi kraftverket før minstevannføringen skulle ha noen effekt estetisk sett.» Denne vurderingen slutter Miljøverndepartementet seg til. Olje- og energidepartementet finner det på denne bakgrunn ikke aktuelt med pålegg om minstevannføring.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr 16 gis Oppland energiverk DA tillatelse til erverv av fallrettighetene for det omsøkte kraftverket i Fossheimfoss, på de vilkår som fremgår av Olje- og energidepartementets foredrag av 14. juni 1991.
2. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 62, 104, 105 og 148 og lov om vern mot forurensninger og avfall av 13. mars 1981 nr 6 § 11 gis Oppland energiverk DA tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og fallrettigheter og til utbygging av nytt kraftverk i Fossheimfoss på de vilkår som er inntatt i ovennevnte foredrag.

24. Øvre Eiker elverk

(Tillatelse til gjenoppbygging av kraftverk i Bingselva i Øvre Eiker)

Regjeringens resolusjon av 20. juni 1991.

Foreliggende sak gjelder Øvre Eiker elverks planer for gjenoppbygging av et lite kraftverk i Bingselva. Det dreier seg om utnyttelse av et fall på ca. 20 m i Bingselva som tidligere har vært nyttet til kraftproduksjon av A/S Union. Øvre Eiker elverk har overtatt det gamle kraftverket og fallrettighetene og ønsker nå å gjenoppbygge kraftverket.

Innstillingen fra NVE av 11. juni 1991 lyder som følger:

«NVE har mottatt fra konsulentfirmaet Berdal Strømme a.s., på vegne av Øvre Eiker elverk, en henvendelse med planer for et lite kraftverk i Bingselva i Øvre Eiker. Prosjektet dreier seg om et ca 20 m fall i Bingselva ved Skotselv, som fram til 1978 ble utnyttet av A/S Union til elektrisk kraftproduksjon. Øvre Eiker elverk har siden overtatt kraftverket, fallrettigheter og grunn, og har i 1990 satt istand den gamle inntaksdammen.

Planene har tidligere muntlig vært lagt fram for NVE uten at det ble tatt stilling til om tiltaket var konsesjonspliktig etter vassdragslovens §§ 104-106. NVE ba om å få prosjektet sendt inn med faguttalelser fra bl.a. fylkesmannen vedrørende mulige konsekvenser for allmenne interesser. Det er en slik henvendelse som nå foreligger med det sentrale spørsmål om utbyggingstillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106 er nødvendig.

Vi gjengir Berdal Strømmes kortfattede orientering om planen:

«*Innledning* oversikt tegn. 20969-001A.

Bingselva er en sideelv til Drammenselva og renner ut i denne ved Skotselv i Øvre Eiker kommune. Vassdraget har vært regulert for tømmerfløting og industriell utntytelse av vannfallet i nederste del av vassdraget.

Det er dammer i bl.a. Letmolivatn, Smedsvatn o.a. nokså langt opp i nedbørfeltene. Magasinene har ikke vært i bruk de siste årene.

Bingselvas tilløp og fallhøyder har ikke vært utnyttet til elektrisk kraft siden 1978 da A/S Union nedla cellulosefabrikken i Skotselv.

Det var en installert ydelse i Bingselva på 220 kW hvorav 170 kW var brukt i fabrikkdrift og ca. 50 kW til alminnelig forbruk.

Industriområdet celluosefabriken er i dag i bruk av flere foretagender. Det største er National Industri A/S som har sin fabrikasjon av transformatorer på stedet.

Ved kote 29 er det en bestående dam utført i betong. Dammen er nylig satt i stand ved støp av ny tetteplate og overløp i betong. Bunnluken er rehabilitert og gitt moderne manøvreringsorganer.

Fallet fra dammen til Drammenselva, vel 20 m, er relativt konsentrert. Hele fallet forutsettes utnyttet i det nye kraftverket.

Hydrologi

De gamle dammene i vassdraget er ikke lenger i bruk. De fleste av disse ligger langt oppe i feltet. En meget stor del av feltet er altså uregulert. Det er imidlertid relativt store myrområder i feltet som gir naturlig flomdempning.

Det er store variasjoner i vannføringen i elva. Vannstandsobservasjoner foreligger ikke.

For hydrologisk vurdering er nyttet observasjoner ved VM Kråkefjord nr. 2143 over en 20-års periode.

Hydrologiske data for Bingselva er følgende:

Nedbørfelt = 185 km^2
Midlere årlig avløp = 115,0 mill. m^3
Midlere vannføring q_m = 3,65 m^3/s

Fordeling over året

Avløpet fordeler seg omtrent som følger:
Sommer 60 % (01.05. - 01.10.)
Vinter 40 % (01.10. - 01.05.)

Variasjonene i vannføring over året er vist i varighetskurve, bilag 1, som angir vannføringers varighet i % av året.

Det er forutsatt en maks. kapasitet i et nytt kraftverk Q_{max} = 6,5 m^3/s
som
overskrides sommerstid 23 % av tiden
vinterstid
ca. 10 % av tiden
året 16-176 % av tiden

Det er tendens til isgang i elvens nedre del. Forholdene vedrørende dette forutsettes ikke endret ved utbyggingen.

Utbyggingen (se tegn. 004)

Inntaksdammen

Den gamle dammen er satt i forskriftsmessig stand bl.a. ved at den er brakt i samsvar med damforskriftene vedrørende avledningskapasitet for flommer. Det er bygget et nytt inntak hvor det gamle inntaket har ligget. Inntaket er forsynt med ny varegrind og luke.

Ny rørledning skal legges fra inntaket ned langs nåværende veg og mot kraftstasjonen som blir plassert 50 m nedenfor nåværende bru over Bingselva.

Røret forutsettes fundamentert på betongklosser og forankringsklosser i brekkpunktene. Alternativet kan en del av røret bli lagt i grøft og overfylt med løsmasse. Ved kryssing av vegen ved nevnte bru, legges røret i kulvert under vegplanet.

Kraftstasjonen plasseres delvis i utsprengt grop og delvis i frittliggende bygg. Det installeres 1 stk. Kaplanaggregat med ydelse ca. 1000 kW.

Kraften føres inn på eksisterende sekundærstasjon i området.

Avløpskanal

Det sprenges en avløpskanal som får en lengde ca. 150 - 170 m.

På grunn av elvebunnens naturlige stigning får kanalen økende dybde fra 0 til ca. 5 m oppe ved kraftstasjonen.

Produksjonen ved kraftverket er beregnet til ca. 3,6 GWh (middelproduksjon).

Fordelt: Sommer 1,7 GWh
Vinter 1,9 GWh

Kostnad, utbyggingspris

Total kostnad for kraftverket er beregnet til ca. 11 mill. kr inkl. renter i bygetiden og investeringsavgift.

Dette gir en utbyggingspris *3,1 mill. kr/kWh*

Byggetid

Utbyggingen antas gjennomført på ca. *1 år.*»

Fylkesmannen i Buskerud, Miljøvernavdelingen, ga allerede i mai 1990 en uttalelse til

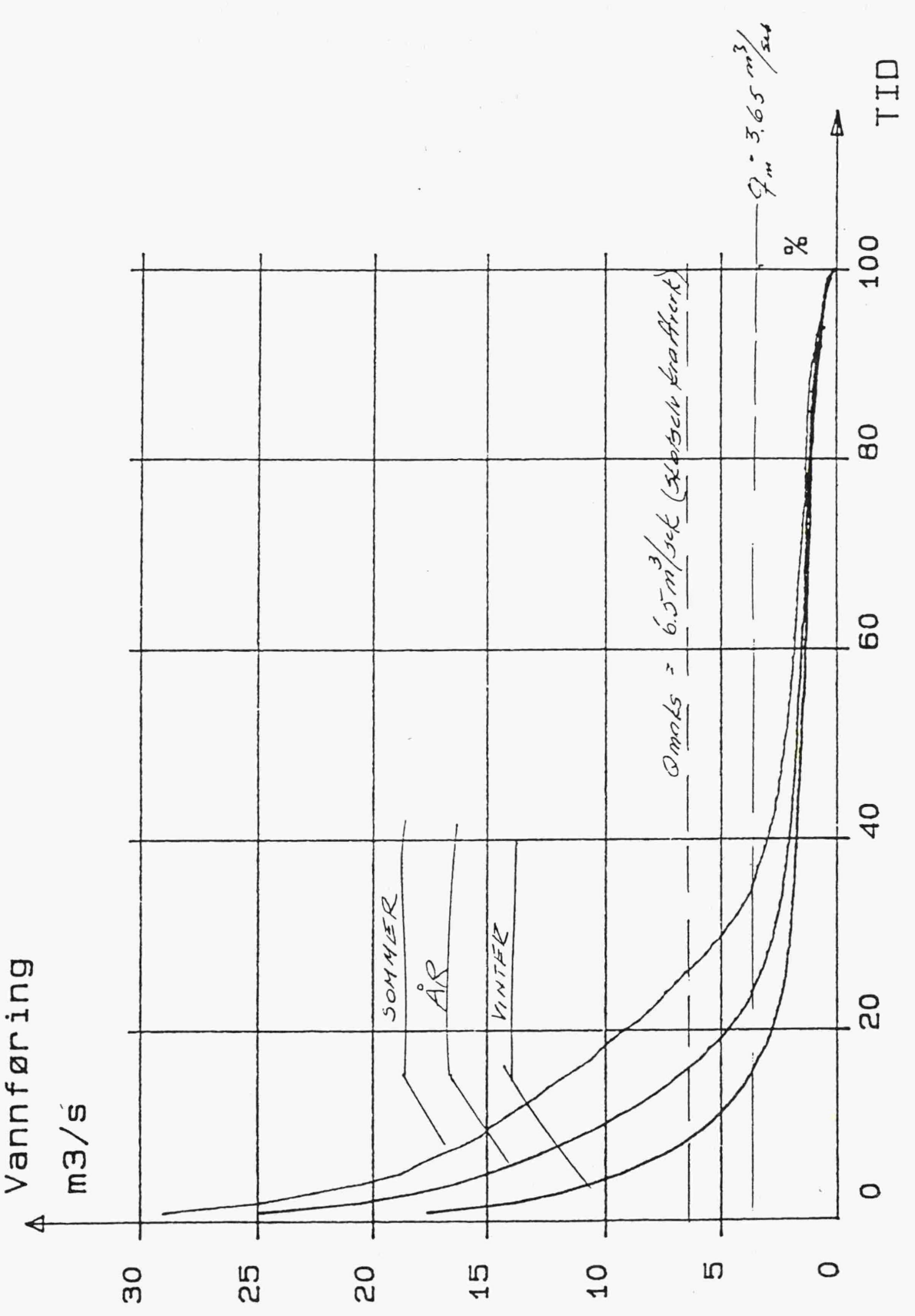
Vannføring
m3/s
30
25
20
15
10
5
0
SOMMER
ÅR
VINTER
Qmaks = 6.5 m³/sek (Klosterli kraftverk)
Qm = 3.65 m³/sek
0
20
40
60
80
100
%
TID

prosjektet som gikk ut på at avdelingen ikke ville kreve behandling etter vassdragslovens §§ 104-106 dersom det ble fastsatt minstevannføring på utbyggingsstrekningen. Det ble også antydet noen mindre tiltak av hensyn til fisk og fiske.

Fylkesmannen i Buskerud, i brev av 8. november 1990 til Øvre Eiker elverk, avga følgende uttalelse som siteres i sin helhet:

«Det vises til miljøvernavdelingens brev av 29. mai 1990 vedrørende ovenstående.

Det er senere avholdt befaringer og møte om saken og miljøvernavdelingen har etter dette kommet fram til hvilke betingelser som må etterfølges for å bygge minikraftverk i Skotselv, uten at tiltaket skal komme i konflikt med vassdragslovens bestemmelser, §§ 104 og 105. Disse forutsetningene er nærmere angitt i pkt. 1-8 i vedlagte notat av 22. oktober 1990.

En vil imidlertid understreke at dette kun gjelder fylkesmannens vurdering av saken, basert på miljøvernavdelingens uttalelse. Det vil fortsatt være fullt mulig for private rettighetshavere eller andre representanter for allmenne interesser å fremsette krav om skjønn i henhold til vassdragslovens § 112. Det er bare slikt skjønn som med endelig virkning kan avgjøre om det er nødvendig å søke om tillatelse i henhold til vassdragslovens § 106.

Under forutsetning av at det ikke fremsettes krav om skjønn/søknad om tillatelse, kan imidlertid ikke fylkesmannen eller andre myndigheter fastsette vilkår i henhold til vassdragslovens bestemmelser. Med tanke på videre behandling av saken er det derfor nødvendig at Øvre Eiker Elverk avgir en uttalelse om at minikraftverket vil bli utbygget i henhold til de ovennevnte betingelser, samt at dette blir innarbeidet i tegningsgrunnlag og beregninger for anlegget.

Dette planmaterialet bør videre behandles av Øvre Eiker kommune i henhold til plan- og bygningslovens bestemmelser. Kommunen kan i denne forbindelse fastsette ytterligere vilkår for anleggets utforming m.v.

Med tanke på private og allmenne interesser som kan bli berørt vil fylkesmannen sterkt anbefale at utbyggingsplanene kunngjøres og legges ut til offentlig ettersyn, før endelig behandling i kommunen.

En tør be om å bli orientert om sakens videre gang.»

Miljøvernavdelingens notat datert 22. oktober 1990 har følgende ordlyd:

«Vi viser til tidligere uttalelse vedrørende effekter med hensyn på fisk og fiske av den planlagte reguleringen av Bingselva ved utløpet i Drammenselva. I forhold til de opprinnelige planene vil utløpet for kraftstasjonen komme ut ca 100 m ovenfor samløp med Drammenselva. Dette vil gi uendret vannføring på den nederste strekningen, men elva blir her kanalisert slik at den endrer karakter.

Planen er sendt til uttalelse til innlandsfiskenemda i Øvre Eiker og Buskerud Laksestyre.

I regi av Miljøvernavdelingen er det gjennomført fiskeregistrering på to stasjoner fra demningen og ned til utløpet i Drammenselva i august 1990. Resultatet viste en tetthet på ca 15 laksunger og 15 ørrettunger pr 100 m^2 elveareal på den nederste strekningen, og 2 laks og 15 ørrett pr 100 m^2 på strekningen oppover mot demningen. I tillegg ble det også registrert 12 voksne ørret (>20 cm), samt ål, ørekyte og bekkeniøye.

Resultatene viser at den planlagte regulerte elvestrekningen har en viss funksjon som oppvekst og oppholdsplass for ørret og laksunger. I og med at gyteforholdene er begrenset, spesielt for laks, er de registrerte laksungene trolig oppvandret fra Drammenselva. En del av ørreten har trolig kommet ned fra ovenforliggende områder. En kan heller ikke se bort fra at det er en stasjonær elvestamme av ørreten her. Resultatene viser forøvrig at det er behov for minstevannføring på strekningen for å opprettholde en viss produksjon og oppholdsmulighet for fisk.

Som påpekt i tidligere uttalekse, kan nevnte regulering aksepteres utfra et fiskefaglig synspunkt hvis det forutsettes minstevannføring. For å vurdere alternative minstevannføringer, er det i samarbeid med Øvre Eiker Elverk, gjennomført vannstandsmålinger på den aktuelle strekningen. Elva er observert ved henholdsvis 200 l/s, 175 l/s, 150 l/s, 125 l/s og 100-105 l/s. Observasjonene (som også er dokumentert gjennom bilder) viser at en minstevannføring på 100 l/s kan aksepteres ut fra hensynet til fisk. På de grunneste partiene er da ca 75 % av elvearealet vanndekt. Lavere vannføring vil gjøre disse grunne partiene delvis tørrlagte og dermed uegnet for fisk og produksjon av fiskens næringsdyr. Minstevannføringen vil også sikre at fisk som har gått over demningen eller opp i elva på flom, har mulighet til å slippe ned i Drammenselva når vannføringen igjen synker. Den planlagte strekningen er ikke spesielt benyttet som fiskeplass. Som tidligere vil eventuelt fiske også etter regulerignen være betinget av flomvannføring som gjør at ørret slipper seg ut over demningen, eller går opp fra Drammenselva. Spesiell minstevannføring av hensyn til fiske er derfor ikke aktuelt.

Ved at utløpet er lagt ca 100 m opp i Bingselva, vil denne strekningen få uendret vannføring, men elva vil bli kanalisert. Elva vil dermed miste sin opprinnelig karakter. På denne strekningen ble det registrert god tetthet av fisk. For å opprettholde elva som oppvekst- og oppholdsplass for fisk, bør kanalen utformes mest mulig lik det opprinnelige elveleiet. Det innebærer at profilen må følge elvas leie med strømbrytende nes og ikke bare utformes som en rett kanal. Videre bør kanalen ha en tverrprofil som gir en viss strandsone med en slakere gradient inn mot kanten. Kanalbunnen og strandsona steinsettes med uregelmessige ansamlinger av blokkstein av varierende størrelse.

Reguleringen vil også medføre et visst turbintap av utsatt smolt av laks i Bingselva under det framtidige kultiveringsarbeidet som vil skje for å opprettholde Drammenselva som lakseelv på tross av lakseparasitten Gyrodactylus. Regulanten må derfor kunne pålegges å erstatte dette eventuelle tapet av laksesmolt etter nærmere vurdering.

I og med at det er registrert Gyrodactylus salaris i Drammenselva også på strekninger

mellom Hellefoss og Døvikstoss, vil naturlig reprodusert laksunger som trekker opp i Bingselva eller som eventuelt stammer fra gytingt i de nedre deler av Bingselva, ha små sjanser til å vokse opp. Eventuell kompensasjon for tap av disse naturlige laksungene som følge av reguleringen, er derfor ikke aktuelt. Imidlertid kan en ikke se bort fra at de ørretungene som ble funent på den endre strekningen, er sjøørret som senere trekker ned i Drammenselva. Hvis det ved senere undersøkelser viser seg at tettheten av ørretunger blir vesentlig redusert på den regulerte strekningen på tross av pålegg om minstevannføring, må regulanten kunne pålegges utsetting av et visst antall sjøørretunger etter nærmere vurdering.

Når det gjelder selve inntaksmagasinet bør tappingen her skje på en måte som gjør at en unngår raske nedtappinger. Slike raske vannstandsendringer kan medføre at fisk blir avstengt i småkulper som senere tørker inn eller hvor de blir ett lett bytte for mink, måker o.l.

Kantvegetasjonen langs vassdrag er meget viktig når det gjelder tilførsel av organisk materiale som næring til bunndyr i elva. Disse bunndyra utgjør en viktig del av fiskens næring. Kantvegetasjonen skaper også skyggeeffekt i elva noe som er viktig for å gi skjulmuligheter for fisken. Kantvegetasjonen langs Bingselva på den regulerte strekningen må derfor bevares mest mulig inntakt.

Fra innlandsfiskenemnda i Øvre Eiker er det kommet inn uttalelse til palnene hvor en mener en minstevannføring på 100 l/s er for lite. En bør heller legge seg på 200 l/s. I tillegg ønsker innlandsnemnda at det installeres fanstfelle for oppsamling av utvandrende ål. Ålen går ut om høsten. I perioder uten overløp vil da ålen kunne gå inn i vanninntaket og bli drept i turbinen.

Med hensyn på størrelsen av minstevannføringen, har nevnte forsøk vist at 100 l/s er tilstrekkelig for å kunne opprettholde en viss produksjon av fisk. Denne vannføringen kan også forekomme i tørre perioder uten regulering. En skal ikke se bort fra at det kan skje en viss utvandring av voksen ål fra Bingselva fra områdene ovenfor demningen. Vannintaket må derfor skjermes mest mulig for å unngå dette, og slik at ålen kan gå ut gjennom minstevannføringsspalten når det ikke er overløp. Hvis det senere viser seg at det går ål i nevneverdig grad inn i turbininntaket, må regulanten kunne pålegges ytterligere tiltak for å redusere dette, bl.a. installere fangstfelle.

For å kartlegge regulerignens effekt på fisk og fiskeforholdene, må regulanten kunne pålegges å bekoste etterundersøkelser i den grad dette er nødvendig.

Konklusjon

Selv om det er registrert en viss forekomst av laks- og ørretunger på den strekningen av Bingselva som er planlagt regulert, anses ikke strekningen å være så verdifull med hensyn på fisk og utøvelse av fiske at reguleringen ikke kan aksepteres, hvis følgende forutsetninger oppfylles:

1. Det innføres en minstevannføring på 100 l/s. Når tilsiget til inntaksdammen blir mindre enn 100 l/s, skal kraftverket være stengt slik at hele vannføringen slippes ut i Bingselva.
2. Kanalen må utformes mest mulig lik det opprinnelige elveleie med strømbrytende nes, steinsatt strandsone og kanalbunn.
3. Ved framtidig bruk av Bingselva som utsettingssted for laksunger, må regulanten kunne pålegges å erstatte smolttap i turbinere etter nærmere vurdering.
4. Hvis senere undersøkelser viser at forekomsten av ørretunger på den regulerte strekningen blir vesentlig redusert, må regulanten kunne pålegges å kompensere dette gjennom utsetting av ørretunger etter nærmere vurdering.
5. Kraftverket må kjøres på en slik måte at en unngår raske endringer i vannstanden i inntaksmagasinet og i elva nedstrøms demningen. Slike endringer kan føre til at fisk strander i smådammer som tørker eller hvor fisken blir lett bytte for mink, måker o.l.
6. Kantvegetasjonen langs elva på den berørte elvestrekningen må bevares mest mulig inntakt av hensyn til fiskens næringsdyr, og for å gi skygge- og skjuleeffekt for fisken i elva.
7. For å unngå at ål på utvandring skal gå inn i vannintaket til kraftverket, må dette skjermes på best mulig måte. Regulanten må også kunne pålegges å installere fangstfelle for ål hvis dette viser seg nødvendig.
8. For å kartlegge effektene av reguleringen på forholdene for fisk, må regulanten kunne pålegges å dekke utgiftene til slike undersøkelser.»

Øvre Eiker elverk har fulgt fylkesmannens anbefaling om kunngjøring i pressen og utlegging til offentlig ettersyn i kommunen. Kunngjøringen skjedde i Drammens Tidende, Buskerud Blad og Fremtiden 9. februar 1991 med frist for merknader til 15. mars 1991.

Saken ble så lagt fram for Øvre Eiker kommune i brev fra elverket 9. april 1991. I dette brevet sier elverksjefen at fylkesmannens vilkår i 8 punkter kan godtas. Det vises også til at saken har vært behandlet i bygningsrådet med følgende vedtak:

Bygningsrådet har ingen bemerknigner til omsøkte kraftutbygging dersom fylkesmannens forutsetninger i notat til brev datert 8. november 1990 følges. Saken tas opp til endelig behandling når nabovarsel foreligger og saken har vært utlagt til offentlig ettersyn.»

Videre uttaler elverksjefen:

«Nabovarsel er innhentet uten noen innvendinger fra disse og planene har vært utlagt på elverket i den foreskrevne frist uten at det har innkommet noen protester.

En representant fra Kopperudjordets Vel forespurte om tiltak ved dammen av hensyn til sikkerhet for barn. Elverksjefen meddelte at det i 35 m nedstrøms dammen var satt opp et 1,5 m høyt gjerde fordi dette var et farlig område, men ellers har ikke elverket planer om videre sikringstiltak. Forholdene sikkerhetsmessig ved dammen blir jo ikke endret om vannet tappes i en rørledning istedenfor at vannet idag går over dammen.»

Øvre Eiker kommunestyre i møte 2. mai 1991 gjorde følgende enstemmige vedtak etter framlegg fra rådmannen og enstemmig formannskapsvedtak:

«Kommunen har for sin del ingen innvendinger mot de foreliggende planer og vil ikke sette ytterligere vilkår for anleggets utforming.»

NVE's merknader:

Denne saken reiser et spørsmål som stadig oftere går igjen i forbindelse med inngrep i vassdrag. Er tiltaket av en karakter som berører allmenne interesser i en slik grad at tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106 er nødvendig? Det dreier seg her om gjenoppbygging av et gammelt kraftverk i Bingselva i Øvre Eiker som siden 1978 har vært ute av drift. Kraftverket har siden 1978 heller ikke vært vedlikeholdt slik at oppgaven nå nærmest blir å betrakte som en nybygging.

Øvre Eiker elverk, som har overtatt det gamle anlegget fra A/S Union, har allerede satt i stand inntaksdammen med de samme høyder som tidligere og med dagens krav til flomavledningskapasitet. Dette er ikke et nytt inngrep i vassdraget. Den gamle dammen var blitt svært dårlig med store lekkasjer og det var blitt helt nødvendig å gjøre noe med den.

Anleggene i Skotselv har ikke tidligere vært undergitt behandling etter vassdragsloven og har følgelig vært konsesjonsfrie. Det som nå skal skje og som er gjenstand for vurdering, er bygging av ny rørgate, ny kraftstasjon og en kanal i elveløpet nedenfor kraftstasjonen. Av dette må kanalen sies å være en utvidelse i forhold til det gamle anlegget.

Planene har gjennomgått en grundig vurdering både hos fylkesmannen og i Øvre Eiker kommune. De allmenne interesser synes godt ivaretatt så langt og planen har dessuten vært kunngjort i pressen uten at det er kommet nevneverdige innvendinger. For så vidt har saken langt på veg gjennomgått en høringsrunde slik som NVE praktiserer i forbindelse med søknader etter vassdragslovens §§ 104-105. Vi har vanligvis i tillegg medvirkning fra Direktoratet for Naturforvaltning evt. SFT og kulturminnemyndighetene. Tatt i betraktning at dette er en liten sak, i grenseområdet for hva som kreves behandlet etter vassdragsloven, mener NVE at alle vesentlige forhold er brakt fram og belyst.

Fylkesmannen i Buskerud har listet opp i 8 punkter hvilke forutsetninger som må være oppfylt for at tiltaket ikke skal komme i konflikt med vassdragslovens bestemmelser, §§ 104-105. Det går videre fram av fylkesmannens uttalelse at man skal unngå vassdragslovsak ved at Øvre Eiker elverk aksepterer fylkesmannens «betingelser» og innarbeider dem i planene før saken behandles av kommunestyret i henhold til plan- og bygningslovens bestemmelser. Det er videre fylkesmannen som også har anbefalt kunngjøring og offentlig ettersyn.

NVE er ikke enig med fylkesmannen i den rettledning som er gitt Øvre Eiker elverk og som kan bety at en rekke «vilkår» av vassdragsmessig art knyttes til utbyggingen uten at det blir gitt tillatelse etter vassdragsloven. Vilkår av hensyn til allmenne interesser i vassdraget kan heller ikke hjemles i en tillatelse etter plan- og bygningsloven.

Slik vi ser det er det her dokumentert behov for å ivareta allmenne hensyn på en slik måte at det er mest hensiktsmessig å knytte det til en tillatelse etter vassdragsloven, jfr. § 106 pkt. 2. Vi finner også at tiltaket gjennom behandlingen hos fylkesmannen og i kommunen er tilstrekkelig belyst uten ytterligere medvirkning fra NVE, jfr. vassdragslovens § 125.

NVE anbefaler på dette grunnlag at Øvre Eiker elverk gis tillatelse i henhold til vassdragslovens §§ 104-106 til å bygge kraftverket i Bingselva etter fremlagte planer og på vilkår stort sett som foreslått av fylkesmannen.

Når det gjelder vilkårene har vi lagt ansvar og kontroll til fylkesmannen for det som vedrører fisken i elva. Det forutsettes at fylkesmannen i en sak som dette tar eventuell nødvendig kontakt med Direktoratet for naturforvaltning. Videre regner vi med at alle pålegg vurderes nøye slik at kostnadene står i rimelig forhold til forventet nytte.

Følgende vilkår foreslås knyttet til tillatelsen:

1. Det skal slippes en minstevannføring til elva på 100 l/sek. Når tilsiget til inntaksdammen blir mindre enn 100 l/sek, skal kraftverket stoppes slik at hele vannføringen går i Bingselva.
2. Kanalen skal utføres mest mulig lik det opprinnelige elveleie med strømbrytende nes, steinsatt strandsone og kanalbunn.
3. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegget er tillagt NVE. Utgiftene med dette dekkes av anleggets eier.

Anleggets eier plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag, herunder kotehøyder for inntaksdammen referert til Statens kartverk. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter eieren å planelgge, utføre og vedlikeholde anlegget slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Det skal foretas en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at anlegget er satt i drift.

4. Etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen i Buskerud kan følgende bli pålagt:

– Ved framtidig bruk av Bingselva som utsettingssted for lakseunger, må regulanten kunne pålegges å erstatte smolttap i turbinene etter nærmere vurdering.

– Hvis senere undersøkelser viser at forekomsten av ørretunger på utbyggingsstrekningen blir vesentlig redusert, må regulanten kunne pålegges å kompensere dette gjennom utsetting av ørretunger etter nærmere vurdering.

– Kraftverket må kjøres på en slik måte at en unngår raske endringer i vannstanden i inntaksmagasinet og i elva nedstrøms dammen. Slike endringer kan føre til at fisk strander i smådammer som tørker eller hvor fisken blir lett bytte for mink, måker o.l.

– Kantvegetasjonen langs elva på den berørte strekningen må bevares mest mulig inntakt av hensyn til fiskens næringsdyr, og for å gi skygge- og skjuleeffekt for fisken i elva.

– For å unngå at ål på utvandring skal gå inn i vanninntaket til kraftverket, må dette skjermes på best mulig måte. Kraftverkseieren må også kunne pålegges å installere fangstfelle for ål hvis dette viser seg nøvendig.

– For å kartlegge utbyggingens effekt på forholdene for fisk, må kraftverkseieren kunne pålegges å dekke utgiftene til slike undersøkelser.

Departementets bemerkninger

Saken gjelder gjenoppbyggingen av et gammelt kraftverk i Bingselva ved Skotselv. Anleggene er overtatt av Øvre Eiker elverk fra A/S Union. Kraftverket har vært ute av drift siden 1978, og er heller ikke blitt vedlikeholdt siden driften stanset. Inntaksdammen er derimot blitt satt i stand med de samme høyder som tidligere, men med dagens krav til flomavledningskapasitet.

Det som skal gjøres i forbindelse med gjenoppbyggingen er bygging av ny rørgate, ny kraftstasjon og en kanal i elveløpet nedenfor kraftstasjonen. Av dette må kanalen sies å være en utvidelse i forhold til det gamle anlegget. Det nye kraftverket vil få en midlere produksjon på 3,6 GWh. Byggekostnadene er anslått til 11 mill. kroner.

Utbyggingen medfører skadelige effekter på fisk. Fylkesmannen i Buskerud har likevel funnet å kunne akseptere utbygging på visse forutsetninger.

NVE har vært i tvil om inngrepet er av den art at det krever tillatelse etter vassdragsloven. På bakgrunn av fylkesmannens uttalelse er NVE kommet til at det er dokumentert at allmenne hensyn berøres i den grad at det bør behandles etter vassdragsloven. NVE tilrår at tillatelse i henhold til vassdragslovens §§ 104-106 gis.

Olje- og energidepartementet har ikke funnet det nødvendig å sende NVEs innstilling ut på vanlig høring. Saken har imidlertid vært forelagt Miljøverndepartementet, som ikke har noen innvendinger til NVEs innstilling.

Olje- og energidepartementet foreslår at tillatelsen gis på de vilkår som er foreslått av NVE.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104-106 gis Øvre Eiker elverk tillatelse til å bygge kraftverket i Bingselva på de vilkår som fremgår av Olje- og energidepartementets foredrag av 20. juni 1991.

25. Synergos AS, K-Holding AS og UNI Livsforsikring AS.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Synor AS.)

Olje- og energidepartementets samtykke 27. juni 1991.

«Det vises til deres søknad av 22. april 1991.

I søknaden opplyses det at Fearnley & Egers aksjepost på 35 pst. i Synor AS (tidligere Fearnley & Eger Invest AS) er overdratt med 5 pst. til Synergos AS, 15 pst. til K-Holding AS og 15 pst. til UNI Livsforsikring AS. De ervervende selskapene har etter dette henholdsvis 40 pst., 30 pst. og 30 pst. av aksjene i Synor AS.

Ettersom Synor AS besitter aksjer i Nora Industrier A/S, er ervervet av aksjene i Synor AS å betrakte som indirekte kjøp av aksjene i Nora Industrier A/S.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Synor AS innehar mer enn 20 pst. av aksjene i Nora Industrier A/S, som innehar vannfallrettigheter og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36, jf. § 39 a annet ledd, og bemyndigelse gitt ved kgl. resolusjon av 11. januar 1978 gis Synergos AS, K-Holding AS og UNI Livsforsikring AS konsesjon for erverv av henholdsvis 5

pst., 15 pst. og 15 pst. av aksjene i Synor AS.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

26. Buskerud Energi AS.

(Unntak fra konsesjonsplikt i forbindelse med omdannelse til aksjeselskap)

Olje- og energidepartementets samtykke 20. august 1991.

«Det vises til Deres brev av 18. oktober 1990.

Saken gjelder søknad på vegne av Buskerud energiverk om unntak fra konsesjonsplikt etter lov nr 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom (industrikonsesjonsloven) § 1, 4. ledd.

Det legges til grunn at Buskerud Energi AS ble opprettet med virkning fra 1. januar 1991.

Olje og energidepartementet finner at omdannelsen av Buskerud energiverk til aksjeselskap er i tråd med de retningslinjer som i Ot.prp. nr. 31 (1989-90) er lagt til grunn for fritak fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd. Det vises særlig til at omdannelsen vil være et ledd i arbeidet med å få til rasjonell drift av elverk og mer markedsorientert kraftomsetning.

Departementet legger til grunn at unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd medfører overføring til Buskerud Energi AS av de konsesjoner med tilhørende vilkår Buskerud Energiverk har pr. i dag.

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftreservene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven.

Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter § 1, 4. ledd kan føre til at eierforholdene i selskapet endres i den grad at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak etter § 1, 4. ledd.

Ved omdannelse til aksjeselskap vil det ved ethvert unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver aksjeoverdragelse, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet tidligere har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg videre retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse.

Med hjemmel i lov nr 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom § 1, 4. ledd gir Olje- og energidepartementet på bakgrunn av ovenstående Buskerud Energi AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av Buskerud Energiverks rettigheter til vannfall.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsrett gjeldende etter § 6 nr. 1 for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet ved dette vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd.

Omdannelsen gjør det nødvendig for Buskerud Energi AS å søke anleggskonsesjon i henhold til energilovens § 3-1, jf. § 2-2.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt krakftmarked. Buskerud Energi AS må som eier av ledningsnett ha konsesjon for kraftomsetning. I søknaden er det i denne forbindelse opplyst at selskapet i sin interne organisering vil tilfredsstille energilovens forutsetninger om egne resultatenheter for produksjon, overføring og andre tjenester.

Det gjøres oppmerksom på at det ved omdannelsen av Buskerud Energiverk til aksjeselskap vil påløpe dokumentavgift ved overføring av eiendommen. Etter Innst. S. nr. 240 (1990-91) er det adgang for energiverk til å søke refusjon av dokumentavgift ved omdanning til aksjeselskap. Departementet har ikke mottatt søknad vedrørende refusjon av dokumentavgift for Buskerud Energi AS.»

27. Synor AS

(Konsesjon for erverv av aksjer i Nora Industrier AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 21. august 1991

Søknad fra Synor AS om konsesjon for erverv av aksjer i Nora Industrier AS

«Det vises til Deres søknad av 22. juli 1991 med korrigert søknad av 15. august 1991.

I søknaden opplyses det at Synor AS (tidligere Fearnley & Eger Invest AS) som eies av Synergos AS, K-Holding AS og UNI Livsforsikring AS med henholdsvis 40 pst., 30 pst. og 30 pst., har ervervet ytterligere 23.926 frie aksjer i Nora Industrier AS. Synor A/S har sammen med det heleiede datterselskapet Fidelitas tidligere ervervet 3.399.329 aksjer i Nora Industrier AS, fordelt på 1.371.482 A-askjer, 125.938 B-askjer og 1.901.909 frie aksjer.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Synor AS innehar mer enn 20 pst. av aksjene i Nora Industrier A/S, som innehar vannfallrettigheter og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap I og IV.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl.res. av 11. januar 1978 gis Synor AS konsesjon for erverv av ytterligere 23.926 frie aksjer i Nora Industrier AS.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

28. Røros Elektrisitetsverk A/S.

(Endring av konsesjonsvilkår)

Kongeligs resolusjon av 30. august 1991.

Den foreliggende saken gjelder de konsesjonsrettslige spørsmål som oppstår i forbindelse med utvidelse av aksjekapitalen i Røros Elektrisistetsverk, Røros kommunes erverv av aksjer i dette aksjeselskapet og endring av vilkårene for Kuråsfossen og Kuråsfallene m.v. til tidsubegrenset konsesjon.

NVE sier i sin innstilling av 30. mars 1987 følgende:

«Med Departementets ekspedisjon av 10. februar 1982 mottok NVE til uttalelse søknad av 1. s.m. fra Røros Elektrisitetsverk vedrørende konsesjon uten tidsbegrensning for Kuråsfossen kraftstasjon, jfr kgl.res. 16. juli 1937 og 22. februar 1946:

«Røros Elektrisitetsverk er eier av Kuråsfossen kraftstasjon, beliggende i Glomma ved utløpet fra Aursunden sjø. Kraftstasjonen ligger således i Røros kommune.

Stasjonen bli i 1937 ervervet fra Røros kobberverk som p.g.a. økonomiske forhold måtte realisere diverse eiendommer.

Røros Elektrisitetsverk var den gang organisert som et privat selskap hvor huseierne i Bergstaden sto som eiere. Ervervskonsesjonene som ble gitt ved kgl.res. av 16. juli 1937 og 22. februar 1946 ble således tidsbegrenset til 50 år, og med utløp i 1987.

Senere i tiden er det skjedd vesentlige organisasjonsmessige endringer i Rørosdistriktet.

De tidligere fire Røroskommunene ble ved kommunesammenslutningen slått sammen til den nåværende Røros kommune.

De tidligere elforsyningsenheter er også blitt slått sammen til en enhet - Røros Elektrisitetsverk.

I 1977 ble Røros Elektrisitetsverk omorganisert til aksjeselskap hvor Røros kommune ble tildelt 50 pst. av aksjene. De resterende 50 pst. innehas av abonnenter i elverkets forsyningsområde. Foruten styret ledes elverket av et representantskap på 20 medlemmer hvor Røros kommune velger 10 medlemmer. De øvrige 10 velges av abonnentaksjonærene.

Selv om elverket er organisert som aksjeselskap så anser vi likevel elverket som fullverdig offentlig etat i konsesjonssammenheng.

Med bakgrunn i ovenstående søker vi om å få tidsbegrensningen for Kuråsfossen kraftstasjons konsesjon endret til konsesjon uten tidsbegrensning.»

Søknaden ble forelagt distriktet 25. november 1982, jfr. § 24 i ervervsloven. Spørsmålet om kommunens eierandel ble drøftet internt i NVE. Etter dette ble partene tilskrevet 25. mars 1983 og under henvisning til ervervslovens § 4, 3. ledd meddelt at utfra tidligere praksis måtte kommunen eie minst ⅔ av selskapets aksjekapital for at eierandelen skulle anses som «overveiende», jfr. paragrafens 1. ledd.

Røros kommunestyre gjorde i møte 2. oktober 1983 følgende vedtak:

«Røros kommunestyre anbefaler at Røros Elektrisitetsverk A/S får konsesjon uten tidsbegrensning for Kuråsfossen kraftstasjon.

Kommunen ønsker å utvide sin eierandel i selskapet til 67 pst. av aksjekapitalen, og det opptas forhandlinger med Røros Elektrisitetsverks ledelse for å få gjennomført dette.»

Sør-Trøndelag fylkeskommune, næringsutvaltet, enstemmig vedtak i møte 23. januar 1985:

«Med grunnlag i Ervervslovens § 4, 1. og 3. ledd, vil Sør-Trøndelag fylkeskommunes næringsutvalg anbefale at Røros Elektrisitets-

verk A/S gis konsesjon på ubegrenset tid for Kuråsfoss kraftstasjon på følgende vilkår:

Konsesjon på ubegrenset tid anbefales gitt fra det tidspunkt kommunen har utvidet sin eierandel i Røros Elektrisitetsverk A/S fra 50 pst. til minimum 67 pst.

Næringsutvalget finner det sterkt ønskelig at Røros Elektrisitetsverk A/S slutter seg til Sør-Trøndelag Kraftselskap.»

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i brev av 27. februar 1985 oversendt innkomne distriktsuttalelser og tilføyer:

«Fylkesmannen har ingen bemerkninger til at Røros Elektrisitetsverk A/S får konsesjon uten tidsbegrensning for Kuråsfossen kraftstasjon såfremt kommunen utvider sin eierandel i Røros Elektrisitetsverk A/S i overenstemmelse med gjeldende lover og bestemmelser.»

Røros Elektrisitetsverk A/S, brev av 27. mai 1986:

«Vi viser til Deres brev av 25. mars 1983 til Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Etter at vi mottok kopi av nevnte brev har vi arbeidet med en utvidelse av aksjekapitalen slik at Røros kommune ville få en eierandel på ⅔, og samtidig er våre vedtekter bearbeidet slik at den endrede eierstruktur vil gjenspeiles i våre styrende organer som er styre og representantskap.

Det er med glede vi kan opplyse at vår generalforsamling i møte i går vedtok såvel kapitalforhøyelsen som vedtektsendringene, og vi sender for Deres orientering utskrift av generalforsamlingsprotokollen for den sak som gjelder kapitalutvidelsen. Videre vedlegger vi et eksemplar av vedtektene slik de ble vedtatt.

Vedtektene har tidligere vært gjennomgått av Energidirektoratet, og er nå innsendt for endelig godkjenning.

Vi tilskriver også Fylkesmannen i Sør-Trøndelag om saken.

Vi håper at det nå ligger til rette for endelig behandling av vår søknad om konsesjon uten tidsbegrensning, og ber om at denne blir tatt opp til avgjørelse så raskt som mulig.»

Fra protokollen fra Generalforsamlingen 26. mai 1986 gjengis følgende enstemmige vedtak:

«Generalforsamlingen vedtar den foreslåtte forhøyelse av aksjekapitalen med kr. 100 000, og gir styret fullmakt til å gjennomføre kapitalutvidelsen slik det er bestemt i aksjelovens § 4-8. De nye aksjer forbeholdes Røros kommune, og skal tilhøre aksjeklasse B.

Kapitalutvidelsen skal gjennomføres så snart den nødvendige godkjenning foreligger fra Norges vassdrags- og energiverk.

Den fullmakt som herved gis styret gjelder 6 måneder regnet fra det tidspunkt NVE's godkjenning foreligger.»

Røros Elektrisitetsverk A/S har senere meddelt at Energidirektoratet med brev av 3. juli 1986 har godkjent de nye vedtekter.

Norges vassdrags- og energiverk bemerker:

Røros Elektrisitetsverk A/S ble ved kgl.res. 16. juli 1937 og 22. februar 1946 gitt tillatelse til erverv av Kuråsfossen og Kuråsfallene. Konsesjonen ble tidsbegrenset til 50 år, dvs. fram til 16. juli 1987.

Denne søknad gjelder endring av de gamle ervervskonsesjoner til å gjelde på ubegrenset tid.

Etter at Energidirektoratet har godkjent de nye vedtekter av 26. mai 1986 for Røros Elektrisitetsverk A/S - der det går fram at kommunen nå har en eierandel på minst ⅔ av aksjekapitalen - er det intet til hinder for å gi konsesjon med ubegrenset konsesjonstid etter ervervslovens § 4.

NVE vil derfor anbefale at Røros Elektrisitetsverk A/S gis ervervskonsesjon for Kuråsfossen og Kuråsfallene på ubegrenset tid.

På dette grunnlag er de gamle ervervsvilkårene revidert i samsvar med det som praktiseres ved nye erverv. Tillatelsen foreslås gitt på vilkår som oppstilt i vedlagte utkast. Vilkårene er utformet ut fra det forhold at alle inngrep i terreng og natur forlengst er gjennomført.

Om vilkårene vil vi bemerke:

Konsesjonstid, post 1

Det er som vanlig ved tillatelse om uavgrenset konsesjonstid tatt forbehold om alminnelig revisjon etter 50 år.

Konsesjonsavgifter, post 2

Avgiftssatsene til stat og kommuner ble i 1937 fastsatt til henholdsvis kr. 0,10 og kr. 0,50 pr. nat.hk.

Etter engangsjustering 17. februar 1984 av satsen til kommuner ble denne kr. 6,39 pr. nat.hk.

Dersom avgiften til staten hadde blitt justert opp med samme indeksgrunnlag ville denne pr. 17. februar 1984 blitt kr. 1,28 pr. nat.hk. NVE foreslår satsene hevet til et mer vanlig nivå kr. 4 pr. nat.hk. til staten og kr. 12 pr. nat.hk. til kommuner.

Konsesjonskraft, post 8

Vilkåret har vanlig form og innhold slik det går fram av § 2 post 12 i ervervsloven i dag.

Behandlet i NVE's råd 30. mars 1987. Rådet slutter seg enstemmig til NVE's anbefaling.»

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Røros Elektrisitetsverk A/S til å erverve fallrettigheter i Kuråsfossen og Kuråsfallene m. v. i Røros kommune, Sør-Trøndelag fylke:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 4,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 12,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6% rente.

Vedtekter for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 8 skal med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispenere fra denne bestemmelse.

6.

(Tilsyn)

Tilsyn med vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

7.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

8.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5% av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

9.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 og 8 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

10.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Departementets bemerkninger

Røros Elektrisitetsverk A/S er eier av Kuråsfossen kraftstasjon i Glomma ved utløpet fra Aursunden. Kraftstasjonen ligger i Røros kommune.

Stasjonen ble ervervet fra Røros kobberverk som p.g.a. økonomiske forhold måtte realisere diverse eiendommer.

Røros Elektrisitetsverk var den gang organisert som et privat selskap hvor huseierne i Bergstaden sto som eiere. Ervervskonsesjonen som ble gitt ved kgl.res. 16. juli 1937 og 22. februar 1946 og var tidsbegrenset til 50 år, og med utløp i 1987.

Senere er det skjedd vesentlige organisasjonsmessige endringer i Rørosdistriktet. De tidligere fire Røroskommunene ble ved kommunesammenslutningen slått sammen til den nåværende Røros kommune. De tidligere elforsyningsenheter er også blitt slått sammen til en enhet - Røros Elektrisitetsverk.

I 1977 ble Røros Elektrisitetsverk omorganisert til aksjeselskap hvor Røros kommune ble tildelt 50 pst. av aksjene. De resterende 50 pst. ble eid av abonnenter i elverkets forsyningsområde.

I forbindelse med at konsesjonstiden nærmet seg slutten, søkte elverket i 1982 om å få tidsubegrenset konsesjon på den bakgrunn at man anså elverket som en fullverdig offentlig etat. Søknaden ble oversendt NVE som forela den for distriktet. Etter dette ble partene i 1983 tilskrevet og under henvisning til indu-

strikonsesjonslovens § 4, 3. ledd meddelt at ut fra tidligere praksis måtte kommunen eie minst ⅔ av selskapets aksjekapital for at andelen skulle ansees som «overveiende», jfr. paragrafens 1. ledd.

Røros kommunestyre fattet i 1983 vedtak der man ga uttrykk for at man ønsket å utvide sin aksjekapital i Røros Elektrisitetsverk A/S fra 50 pst. til 67 pst., og anbefalte søknaden om tidsubegrenset konsesjon. Næringsutvalget i Sør-Trøndelag fylkeskommune og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag anbefalte i 1985 at konsesjon blir gitt på det vilkår at aksjeutvidelsen finner sted.

I brev av 27. mai 1986 fra Røros Elektrisitetsverk A/S ble det orientert om at aksjeutvidelse var foretatt slik at Røros kommune ville få en eierandel på ⅔ samtidig som vedtektene var endret slik at den endrede eierstrukturen var gjenspeilet i de styrende organer. Vilkåret i industrikonsesjonsloven § 4, 1. ledd om at kommunen skal ha den «overveidende» del av aksjekapitalen var dermed oppfylt. NVE har på denne bakgrunn i innstilling av 30. mars 1987 anbefalt at Røros Elektrisitetsverk A/S gis ervervskonsesjon for Kuråsfossen og Kuråsfallene på ubegrenset tid.

Olje- og energidepartementet vil vise til at det i hovedsak finnes to typer tilfeller som kan føre til endring fra tidsbegrenset konsesjon til tidsubegrenset konsesjon.

For det første dreier det seg om de tilfellene der en endring av loven gjør at konsesjonæren nå fyller vilkårene til å få tidsubegrenset konsesjon. For det andre er det saker der en endring hos konsesjonæren selv fører til at han nå fyller vilkårene til å få tidsubegrenset konsesjon.

I det foreliggende tilfellet dreier det seg om en søknad om å få endret konsesjonsvilkår på bakgrunn av endringer hos konsesjonæren. Røros kommune har skaffet seg en overveiende del av aksjene i Røros Elektrisitetsverk A/S. Dette ervervet har skjedd i to etapper. I 1977 ervervet Røros kommune 50 pst. av aksjene, deretter fikk kommunen utvidet sin aksjeandel til 67 pst. ved aksjeutvidelsen som fant sted i 1986. Røros Elektrisitetsverk A/S er således nå overveiende offentlig eid og oppfyller betingelsene i industrikonsesjonslovens § 4 for å få konsesjon på ubegrenset tid.

Aksjeervervet er konsesjonspliktig etter industrikonsesjonslovens § 36. Olje- og energidepartementet har behandlet aksjeervervet som egen sak. Tillatelse til aksjeerverv ble gitt ved departementets brev av 3. mai 1989 til Røros kommune.

Departementet har ikke funnet det nødvendig å sende den foreliggende innstilling fra NVE ut på høring. Grunnen til dette er at saken ikke medfører noen endringer i vassdraget og at dette dreier seg om en endring av vilkårene i ervervskonsesjon uten praktiske konsekvenser for driften.

Denne saken har vært en av de sakene som har vært utsatt i påvente av en prinsippavgjørelse i Stortinget. Resultatet av denne foreligger nå ved Stortingets behandling av søknaden fra Niingen Kraftlag A/S om å få konsesjon på ubegrenset tid med den virkning at hjemfall ikke gjøres gjeldende. Det vises til St.prp. nr. 2 (1988-89), Innst. S. nr. 67 (1988-89) og Forh. S. 1989 s. 2071 jfr. kgl.res. 22. desember 1989. Stortinget kom til at Kongen kan endre konsesjonsvilkårene i slike saker til å gjelde på ubegrenset tid. Kuråsfoss ble særskilt omtalt i St.prp. nr. 2 (1988-89) som eksempel på annen sak av lignende karakter hvor avgjørelsen av Niingensaken var av betydning. Stortingets oppfatning av spørsmålet om endring av vilkåret om tidsbegrensning er også i tråd med departementets tidligere praksis.

Den tidsbegrensede konsesjonen er idag utløpt. Etter vanlig praksis skulle da hjemfall ha skjedd ved utløpet av konsesjonsperioden. Imidlertid var søknaden om endring av konsesjonsvilkårene innkommet 5 år før konsesjonsperiodens utløp. I følge Regjeringsadvokatens uttalelse om dette i konsesjon gitt A/S Eidefoss ved kgl.res. 23. februar 1978 (se også St.prp. nr. 2 (1988-89) om omtalen av forannevnet konsesjon i Niingen-saken) vil en søknad om endring av konsesjonsvilkårene slik at konsesjonen gjelder på ubegrenset tid, kunne behandles videre uavhengig av om hjemfallstidspunktet inntraff før saken var ferdigbehandlet.

Olje- og energidepartementet tilrår at vilkåret om konsesjonstid endres slik at Røros Elektrisitetsverk A/S gis konsesjon på ubegrenset tid.

Selv om det er juridisk grunnlag for å foreta en skjerping i de øvrige vilkår når man endrer vilkåret om konsesjonstid, kan man etter departementets mening ikke stå like fritt som når det gis konsesjon for en ny utbygging. I tråd med vanlig praksis finner Olje- og energidepartementet i likhet med NVE bare grunnlag for en modernisering av de eksisterende vilkår.

Under behandlingen av St.prp. nr. 2 (1988-89) forutsatte Stortinget at konsesjonsvilkårene ble gjort tidsubegrensede for små kraftverk under forutsetning av forpliktelse til å gå inn i en større sammenslutning i regionen, jfr. Innst. S. nr. 67 (1988-89). Energi- og industrikomiteen viste samtidig til målsetningen om sammenslutning til ett vertikalt integrert energiverk i hvert fylke eller innenfor andre naturlige områder.

Som det fremgår av Ot.prp. nr. 43 (1988-89) om lov om produksjon, omforming, overføring og fordeling av energi m.m. (energiloven) jfr. Innst. O. nr. 67 (1989-90) kan departementet ikke lenger se at det er grunnlag for å opprettholde den tidligere målsetning om sammenslåing til vertikalt integrerte energiverk. Det må i stedet tas sikte på å oppnå sammenslåinger av fordelingsverk som overtar den funksjon som i dag ivartas av engrosselskaper.

Det er nødvendig med et betydelig innslag av uavhengige produksjonsverk for at kraftmarkedet skal fungere. I forbindelse med sammenslåinger vil det derfor være hensiktsmessig å skille ut kraftverk som egne selskaper uavhengig av fordelingsfunksjonen.

Strukturendringer i kraftforsyningen må ta utgangspunkt i de initiativ og forhandlinger som finner sted mellom de enkelte fordelingsverk rundt om i fylkene.

Olje- og energidepartementet er av den oppfatning at sammenslutninger bør skje ved frivillige ordninger. Det er derfor ikke lenger aktuelt å ta inn en forutsetning om forpliktelse til å gå inn i eventuelle større sammenslutninger i elforsyningen i regionen.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Røros Elektrisitetsverk A/S må inneha konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen fastsettes vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap.

Om konsesjonsvilkårene vil Olje- og energidepartementet bemerke:

Til post 1, Konsesjonstid.

Om revisjonsintervallet vil Olje- og energidepartementet bemerke at dette må regnes fra det tidspunkt da den gamle konsesjonen ville ha gått ut. Departementet foreslår derfor at følgende føyes til i post 1 annet ledd første setning:

«....., regnet fra 16. juli 1987.»

Til post 2, Konsesjonsavgifter.

NVE har her foreslått at konsesjonsavgiftene heves til et mer vanlig nivå og foreslår kr. 4 pr. nat.hk. til staten og kr. 12 pr. nat.hk. til kommuner. Olje- og energidepartementet mener det er naturlig å ta utgangspunkt i det normale avgiftsnivået for nye konsesjoner. Det er imidlertid rimelig å legge seg noe under disse satsene fordi det her ikke blir snakk om nye belastninger på miljøet slik som ved en ny kraftutbygging. Utifra dette foreslås avgiftene fastsatt til kr. 6 pr. nat.hk. til staten og kr. 18 pr. nat.hk. til kommuner.

Nye, økte konsesjonsavgifter må etterbetales fra 16. juli 1987. Konsesjonæren må betale renter til kommunen fra dette tidspunkt. Renten skal dekke det tap kommunen har lidt. Departementet foreslår at renten settes til 11 pst.

Olje- og energidepartementet foreslår at morarenten knyttes til morarenteloven. Dette er i samsvar med nyere praksis. Morarenteklausulen i vilkårenes post 2 tredje ledd i.f. foreslår endret til:

«Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.»

Til post 4, Bruk av norske varer og tjenester

Olje- og energidepartementet foreslår at vilkåret får et nytt avsnitt tre. Dette skal lyde:

«Vilkåret skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.»

Forslagets avsnitt fire strykes.

Olje- og energidepartementets forslag til endring av NVEs utkast til dette punkt er en følge av endringen av vilkåret om preferanse for norske varer i konsesjoner innen energiforsyningen foretatt ved kgl.res. av 22. januar 1988.

Til post 10, Naturforvaltning.

Departementet tilrår at det tas inn minimumsvilkår om naturforvaltning i konsesjonen. Vilkåret foreslås tatt inn som post 10, og NVEs forslag til post 10 (Tinglysning) blir post 11. Vilkåret foreslås å lyde:

«10.
(Naturforvaltning)
I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap, dyre- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres ut over det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser fra DN:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det

antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,

b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å installere sperreanordning foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen,
d. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
e. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

III

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 27 endres konsesjonsvilkårene for Røros Elektrisitetsverk A/S i konsesjon for erverv av Kuråsfossen og Kuråsfallene m.v. gitt ved kgl.res. 16. juli 1937 og 22. februar 1946 til å gjelde på ubegrenset tid på de vilkår som fremgår av Olje- og energidepartementets foredrag av 30. august 1991.

29. Helgeland Kraftlag A/L.

(Grytåga kraftverk – endring av konsesjonsvilkår.)

Kongelig resolusjon av 30. august 1991.

Foreliggende sak gjelder en søknad av 1. mars 1985 fra Helgeland Kraftlag A/L om endring av konsesjonsvilkår fra tidsbegrenset til tidsubegerenset for Grytåga kraftverk.

Saken har vært stilt i bero i påvente av en prinsippavgjørelse av om Kongen kan gjøre konsesjoner stedsvarige med den virkning at staten mister en lovbestemt hjemfallsrett. Dette spørsmålet ble avgjort av Stortinget 19. desember 1989 (jfr. Innst. S. nr. 67 for 1988–89) i forbindelse med behandlingen av Niingen-saken.

Søknaden lyder som følger:

«Søknad om endring av konsesjonsvilkår for Grytåga kraftverk.

Meddelte konsesjoner.

Helgeland Kraftlag A/L har i dag 6 kraftverk som drives i hht. meddelt konsesjon:

	Konsesjon opprinnelig gitt ved:	Opprinnelig konsesjonstid:
Kolsvik (50 pst.)	kgl. res. 04.06.1976	ubegrenset tid
Sjona	kgl. res. 12.09.1969	ubegrenset tid
Grytåga	kgl. res. 22.12.1960	60 år
Kaldåga	kgl. res. 17.01.1958	50 år[1])
Langfjord	kgl. res. 04.02.1955	50 år[1])
Ildgrubfossen	kgl. res. 04.11.1949	30 år[2])

[1]) Langfjord og Kaldåga ble ved kgl. res. 12. september meddelt konsesjon på ubegrenset tid.
[2]) Ildgrubfossen ble ved kgl. res. 21. desember 1967 meddelt ny konsesjon gjeldende i 50 år.

Historikk

Helgeland Kraftlag A/L søkte i brev av 12. november 1968 om endring av konsesjosvilkår for Grytåga, Kaldåga, Langfjord og Ildgrubfossen med sikte på å få konsesjon på ubegrenset tid. Industridepartementet tilrådde i St.prp. nr. 99 (1968–69) – «Tillatelse for Helgeland Kraftlag A/L til erverv, regulering og overføring i Holmavassdraget m.v. i Rana kommune, Nordland fylke, (Sjona kraftverk), og endring av visse tidligere meddelte vassdragskonsesjoner» – at konsesjonene for Langfjord og Kaldåga ble endret til å gjelde på ubegrenset tid. Konsesjonsvilkårene for Ildgrubfossen ble ikke tilrådd endret. Vedrørende Grytåga kraftverk siteres følgende (s. 21):

> Når det gjelder Grytåga kraftverk, stiller saken seg etter departementets oppfatning vesentlig annerledes fordi salg av 79 pst. av produksjonen til Mosal inntil 1. januar 1984 inngikk i finansieringsordningen for dette prosjekt. Man finner ikke at det kan tillegges avgjørende vekt på at stillingen i dag er slik at kraftlaget må kjøpe mer enn dette kraftkvantum fra Statskraftverkene. Dette er et forhold som vil bli endret ved utbyggingen av Sjona og vil kunne bli ytterligere forskjøvet ved fremtidige planer.

På den annen side kan man ikke se at noen interesser vil være skadelidende ved at spørsmålet om endring utskytes til 1984 eller til forholdene ellers måtte tilsi det, f. eks. i forbindelse med behandlingen av mulige søknader om ytterligere utbygginger eller reguleringer som måtte bli aktuelle.»

Grytågaavtalen om leveranse til Mosal utløp 31. desember 1983, og utbyggingen har nå som formål å levere kraft til vanlig forbruk i forsyningsområdet. Vi tillater oss under henvisning til ovenstående å søke Departementet om å få endret konsesjonsvilkårene for Grytåga kraftverk slik at konsesjonen omgjøres til å gjelde på ubegrenset tid.

Våre vedtekter og prognoser med kraftbalanser fram mot år 2000 vedlegges til orientering.

Vi står gjerne til tjeneste med ytterligere opplysninger.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 10. april 1985 uttalt følgende:

«Vi viser til departementets brev av 11. mars m/vedlegg.

Hovedstyret anbefalte allerede i møte 4. november 1968 at «Grytågakonsesjonen gis på ubegrenset tid hvis ikke formelle vanskeligheter stiller hindringer i vegen» – jfr. brev herfra 11. s. m.

Hovedstyrets forbehold hadde sammenheng med en kraftleieavtale hvoretter 79 pst. av kraftverkets produksjon skulle leveres til kraftkrevende industri, Mosal. Ettersom denne avtalen nå er utløpet, vil det ikke lenger være noe til hinder for ubegrenset konsesjonstid.

Saken har ikke vært forelagt de to berørte kommunene, fordi både Vefsn og Alstadhaug (tidligere Tjøtta) så tidlig som i 1964 i forbindelse med en tilsvarende søknad fra Helgeland Kraftlag anbefalte at konsesjonen måtte bli endret til å gjelde på ubegrenset tid.»

Departementets bemerkninger:

Helgeland Kraftlag A/L er et interkommunalt andelslag med 14 medlemskommuner. Energiverket produserer og står for den alminnelige kraftforsyningen på Helgeland.

Kraftlaget fikk ved kgl. res. av 22. desember 1960 konsesjon på erverv og regulering av Grytåvassdraget og regulering og overføring av Hundålavassdraget m.v. i Vefsn og Tjøtta kommuner. Konsesjonen var gitt for 60 år, jfr. vilkårene post 15 og 16. Det vises til St.prp. nr. 24 (1960–61) og Innst. S. nr. 39 (1960–61). Kraftlaget hadde fra før konsesjon for Kaldåga, Langfjord og Ildgrubfossen kraftverker.

Etter endringer i vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven i henholdsvis 1959 og 1969 ble det anledning til å gi kommunale kraftlag med alminnelig kraftforsyning som formål konsesjon for ubegrenset tid (jfr. industrikonsesjonsloven § 4 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 2). Helgeland Kraftlag A/L søkte derfor alt i 1964 om å få endret konsesjonsvilkårene for sine kraftverk fra å gjelde for et avgrenset tidsrom til å bli tidsubegrensede. Hovedstyret i NVE rådet i brev av 4. februar 1965 til at Kaldåga- og Langfjordkonsesjonene ble endret til å gjelde på ubegrenset tid, mens søknaden ikke burde innvilges for Grytåga sitt vedkommende fordi 79 pst. av produksjonen gikk til kraftkrevende industri (Mosal). Departementet avslo imidlertid samtlige søknader av vedtektsmessige årsaker.

I samband med at kraftlaget søkte om konsesjon til erverv og regulering av Holmavassdraget m.v., søkte kraftlaget på nytt i brev av 12. november 1968 om endring i konsesjonene knyttet til sine øvrige kraftverk – herunder Grytåga kraftverk – til å gjelde for ubegrenset tid. Hovedstyret for NVE tilrådde nå endring, også for Grytåga sitt vedkommende med mindre formelle hindringer stilte seg i vegen. Hovedstyret hevdet at ingen relevante hensyn talte for å endre vilkårene i konsesjonen for Ildgrubfossen. Departementet gikk inn for å gi konsesjon på ubegrenset tid for Langfjord og Kaldåga, men avslo for Grytåga, fordi 79 pst. av produksjonen fortsatt gikk til Mosal. Vilkårene for Ildgrupfoss ble av andre årsaker heller ikke endret. Det vises til St.prp. nr. 99 (1968–69), Innst. S. nr. 222 (1968–69) og Forh. S. 1969 s. 3635. Kraftlagets avtale med Mosal gikk ut 31. desember 1983, og kraften fra Grytåga går nå til vanlig forsyning i området. Helgeland Kraftlag A/L har derfor igjen i brev av 1. mars 1985 søkt om endring av konsesjonsvilkårene slik at tillatelsen blir gjeldende for ubegrenset tid.

NVE anbefaler søknaden.

Vefsn og Alstadhaug (tidligere Tjøtta) kommuner rådet allerede i 1964 til at konsesjonen ble gitt for ubegrenset tid, og er derfor ikke rådspurt nå. Begge kommuner er forøvrig eiere i Helgeland Kraftlag A/L. Departementet har heller ikke funnet noen grunn til å forelegge saken for andre.

Departementet har utsatt behandlingen av denne saken og andre liknende saker i påvente av en prinsippavgjørelse i Stortinget. Resultatet av denne foreligger nå ved Stortingets behandling av søknad fra Niingen Kraftlag A/S om å få konsesjon på ubegrenset tid, med den virkning at hjemfall ikke kan gjøres gjeldende. Det vises til St.prp. nr. 1 (1988–89),

Innst. S. nr. 67 (1988–89) og Forh. S. 1988 s. 2071, jfr. kgl.res. 22. desember 1989.

Stortinget kom til at Kongen kan endre konsesjonsvilkårene i slike saker til å gjelde på ubegrenset tid. Grytågasaken ble forøvrig særskilt omtalt i den forbindelse under behandlingen i Stortinget. Stortingets oppfatning av spørsmålet om endring av dette konsesjonsvilkåret er også i tråd med departementets tidligere praksis.

Helgeland Kraftlag A/L er et interkommunalt andelslag og kraften fra Grytåga nyttes nå til alminnelig forsyning i distriktet. Helgeland Kraftlag A/L fyller således vilkårene både etter indistrikonsesjonsloven og etter vassdragsreguleringsloven for å få konsesjon på ubegrenset tid.

Departementet vil peke på at det forhold som gjorde at kraftlaget fikk avslag på sin tidligere søknad nå er endret. Departementet kan derfor ikke se noen grunn til å behandle konsesjonen for Grytåga på noen annen måte enn konsesjonene for Langfjord og Kaldåga når det gjelder konsesjonstiden. Olje- og energidepartementet går derfor inn for at søknaden om endring av konsesjonsvilkår innvilges.

Postene 15 og 16 i vilkårene for konsesjonen av 22. desember 1960 foreslås slått sammen og gitt følgende ordlyd:

«Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens datum. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. industrikonsesjonslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.»

Post 17 om innløsningsrett for staten vil etter dette falle bort.

Det er en forutsetning at fastsettelsen av konsesjonsavgiftene kan tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid fastsetter, jfr. industrikonsesjonslovens § 2 nr. 13, 2. ledd og vassdragsreguleringslovens § 11 nr. 1, 2. ledd.

Helgeland Kraftlag A/L må regnes som et større regionalt vertikalt integrert verk med et kraftsalg i 1990 på ca. 1,2 TWh. Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Helgeland Kraftlag A/L må inneha konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen fastsettes vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 27 og lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 24 endres konsesjonsvilkårene for grytåga kraftverk gitt ved kgl. res. av 22. desember 1969 til å gjelde på ubegrenset tid i samsvar med departementets foredrag av 30. august 1991.

30. Norske Skogindustrier AS

(Konsesjon for erverv av aksjer i Saugbrugs Eiendom AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 19. september 1991.

«Departementet viser til Deres søknad av 6. februar 1990 og Deres brev av 30. januar 1991.

Det opplyses i sistnevnte brev at søknaden av 6. februar 1990 opprettholdes slik at konsesjonssøknaden til Norske Skogindustrier AS gjelder erverv av 89 pst. av aksjene i Saugbrugs Eiendom AS.

Konsesjonsplikten for erverv av mer enn 20 pst. av aksjene i Saugbrugs Eiendom AS beror på at selskapet innehar vannfallrettigheter og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov 14. desember 1917 nr 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndiges gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Norske Skogindustrier AS konsesjon for erverv av 89 pst. av aksjene i Saugbrugs Eiendom AS.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

31. Valdres Energiverk A/S

(Tillatelse til gjenoppbygging og utvidelse av Storefoss kraftverk i Neselvi, Øystre Slidre kommune)

Kongelig resolusjon 20. september 1991.

I. Innledning.

Den foreliggende sak gjelder en søknad fra Øystre Slidre Kommunale Kraftverk (ØSKK) av 21. november 1989 om gjenoppbygging og utviding av Storefoss kraftverk i Neselvi (Øystre Slidre-vassdraget) i Øystre Slidre kommune i Oppland. ØSKK er senere fusjonert inn i Valdres Energiverk A/S, som nå fremstår som konsesjonssøker.

II. NVEs innstilling av 21. desember 1990

«Fra Hafslund Engineering har vi 7. mars 1990 mottatt søknad fra Øystre Slidre kommunale Kraftverk datert 21. november 1989 med planer vedrørende gjenoppbygging m.v. av Storefoss kraftverk.

Selve søknaden lyder:

«Øystre Slidre kommunale Kraftverk søker med dette om tillatelse til gjenoppbygging og utviding av Storefoss Kraftverk etter de planer som her fremlegges.

Øystre Slidre kommunale Kraftverk eier samtlige fallretter i Storefoss, tilsammen ca. 283 nHK. Sidevassdraget Vinda har samløp med Øystre Slidre Elv umiddelbart nedstrøms Storefoss. Dette sidevassdraget planlegges overført til Øystre Slidre Elv umiddelbart oppstrøms Storefoss. Øystre Slidre kommunale Kraftverk eier ikke fallrettene i Vinda mellom overføringsterskel og undervann kraftstasjon, tilsammen ca. 87 nHK. I henhold til Vassdragslovens par. 148 søkes det om tillatelse til erverv av de fallrettigheter som Øystre Slidre kommunale Kraftverk ikke eier.

Videre søkes det om tillatelse etter Vassdragslovens par. 62, 104 og 105 for erverv av resterende grunn og rettigheter til å gjennomføre utbyggingen. Omfang av nødvendig erverv og oversikt over berørte eiendommer er gitt i vedlagte prosjektvurdering.

De berørte grunneiere vil bli kontaktet med sikte på avtale om forhåndstillatelse, men det er uklart om slike avtaler blir opprettet og om disse i så fall vil foreligge tidsnok til planlagt oppstart av anleggsarbeidene.

Under henvisning til oreigningslovens par. 25 søkes det derfor om tillatelse til å igangsette arbeidene før det foreligger rettskraftig skjønn, eller eventuelle fullstendige minnelige avtaler.»

Fra den nevnte planen tar vi med:

«1 Generelt

Storefoss har siden 1908 vært utnyttet privat til kraftproduksjon i Storefoss Kraftverk. Installert effekt 200 kVA eller ca. 0.16 MW.

Kraftverket ble på 1960 tallet overtatt med alle fall- og eiendomsretter av Østre Slidre Kommune som opprettholdt kraftdriften inntil stasjonen havarerte 1983.

Avgjørelse om gjennoppbygging av kraftverket ble stilt i bero inntil økonomisk utnyttelse av gjenværende energiressurser i vassdraget ble avklart.

Utbyggingen omfatter utnyttelse av minstevannføring sluppet som konsesjonspålegg fra Øyangen dam/Lomen kraftverk, avløp fra delfeltet Øyangen-Storefoss samt overføring av inntil 9 m^3/s fra Vinda umiddelbart før samløp Vinda-Øystre Slidre elv. Installert effekt er beregnet til 1,35 MW (Bilag 7).

2 Forhold til Samla Plan

Gjenoppbygging/opprusting av Storefoss kraftverk er ikke medtatt i de kraftverksprosjekter som er undersøkt i Samla Plan. Øystre Slidre kommunale kraftverk har i brev av 10. juni 1987 tatt denne sak opp med NVE - Vassdragsdirektoratet og søkt om vurdering i og unntak fra Samla Plan for m.a. Storefoss Kraftverk. Søknaden har vært forelagt Olje- og Energidepartementet og Miljøverndepartementet. Departementet konkluderer med at m.a. Storefoss bør kunne unntas fra Samlet Plan og at prosjektet behandlets etter vassdragslovgivningen.

- - - - -

8 Forhold til vernede områder

Utbyggingen vil ikke medføre konflikt med landskapsvernede områder eller vassdrag vernet mot kraftutbygging.

- - - - -

11 Tekniske forhold vedrørende Storefoss kraftverk

Generelt for Vassdraget

Nedslagsfeltet til Storefoss kraftverk utgjør tilsammen 625 km^2. Partialfelt til Øyangen som utgjør 245 km^2 er tidligere overført til Lomen Kraftverk (1983).

Restfeltene til Storefoss kraftverk sammensettes av restfelt mellom Øyangen og inntak Storefoss beregnet til 90,8 km^2 og Vindas felt som overført til Storefoss fra ca kote 484 utgjør ca. 289,2 km^2. Begge disse felter ligger i sin helhet i Øystre Slidre kommune. Som ytterligere tilsig til Storefoss kommer den minstevannføring som i henhold til nåværende manøvreringsreglement for Øyangen, fastsatt ved kgl. res. 19. juni 1981 pålegger regulanten å slippe til Øystre Slidre elv. Vannslippingen er fordelt over året slik at det i perioden 1. mai - 1. oktober skal tappes fra Øyangen minst 2,0 m^3/s og i den øvrige tid minst 0,5 m^3/s.»

Den aktuelle fallhøyden i Storefoss er 17,3 m. Slukeevnen i stasjonen er etter økonomiske vurderinger fastlagt til 9,0 m^3/s, og ut fra dette regner søkeren med en gjennomsnittlig årsproduksjon på 6,8 GWh, - av dette 2,7 GWh vinterproduksjon. Kostnadsoverslaget lyder på ca. 15,7 mill. kr. (prisnivå oktober 1989), og utbyggingskostnaden blir således kr. 2,33 pr. kWh.

Om virkninger for allmenne forhold er anført:

«Fisk

I Vindevassdraget er forekomster av abbor og røye, mens det i Øystre Slidre elv opp-

strøms Storefoss bare er forekomster av ørret. Innlandsfiskenemnda peker på at anlegget ikke må medføre at abbor og røye kommer inn i Heggefjorden via overføringsanlegget.»

I denne forbindelse er det i planen foreslått følgende tiltak:

«Det planlegges fiskesperre som anlegges ca. 120 m oppstrøms Løkjebrue. Terskelen vil bestå av en 0,6 m høy betongterskel med en 5 m lang betongplate støpt fast i elvebunnen på nedstrøms side av terskelen. Betongplaten skal bidra til at vannets hastighet økes, noe som sammen med terskelen vil hindre at abboren kommer inn i Heggefjorden.

Planene er forelagt Direktoratet for Naturforvaltning, som ikke har prinsipielle innvendinger imot den valgte tekniske løsning.

32 Tipper og massetak

Eventuell overflødig sprengnings- og gravemasse forutsettes brukt til lokale oppfyllingsarbeider på industriområder e.l.»

De rettigheter Øystre Slidre kommunale Kraftlag mangler for å kunne gjennomføre den planlagte gjenoppbygging/utvidelse, og som derfor må eksproprieres såfremt minnelig ordning ikke oppnås, kan oppsummeres slik:

a) Fallretter i Vinda fra overføringsstedet og ned til sammenløpet med hovedelva,
b) Grunnarealer ved inntaksterskelen i Vinda, overføringen og fiskesperren, - dessuten veigrunn for adkomst til kraftstasjonen og til overføringen. Samlet areal dreier seg om 6,3 daa.

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i tre lokalaviser. Saksdokumentene har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet og har vært lagt ut til alminnelig ettersyn på kommunekontoret i Øystre Slidre.

Øystre Slidre kommunestyre behandlet søknaden første gang så tidlig som 29. september 1989 (dvs. før den endelige utformingen forelå) og fattet da følgende vedtak:

«Kommunestyret handsama i møte 26. juni 1987 spørsmålet om ombygging/modernisering av Storefoss kraftverk. Den gamle stasjonen som framleis ligg der, vart bygd i 1907, og har vore ut av drift sidan 1983. Det må vera rett å utnytte dette konsentrerede vassfallet ved ei ombygging/utbygging. Slik stasjonen ligg til, vil dette neppe medføre skadar av noko slag.

Søknaden om konsesjon blir tilrådd.»

I møte 26. juni 1990 har *kommunestyret* fattet nytt, enstemmig vedtak, der det innledningsvis vises til ovenstående, og der det videre heter:

«Det har ikkje kome inn nye uttaler eller opplysningar som gjer at kommunestyret bør endre denne uttalen.

Konsesjonssøknaden blir tilrådd.»

Fylkesmannen i Oppland har i brev 16. juli 1990 uttalt bl.a.:

«Når det gjelder beskrivelse av miljøvernfaglige konsekvenser ved utbygging av Storefoss henviser Fylkesmannen til det vedlagte notatet fra miljøvernavdelingen.

En helhetlig vurdering av de avgitte uttalelsene angående konsesjon for utbygging av Storefoss tilsier følgende:

- Det tilrådes at det gis konsesjon for utbygging av Storefoss.
- Det er en forutsetning at det bygges fiskesperre i Volbuelva for å hindre spredning av abbor og røye til Øystre-Slidrevassdraget.
- Det bør vurderes bygging av terskler mellom fossene og utløpet fra kraftstasjonen, samt tilretteleggingstiltak for å gjøre området rundt fossene mer attraktivt for friluftsliv.»

Fra det nevnte notatet fra *fylkesmannens miljøvernavdeling* tas med:

«*Forholdet til naturvern, vilt og friluftsinteressene*

Utbygging av Storefoss vil medføre tørrlegging av fossene både i Vinda og i Vollbuelva i store deler av året. Ut fra landskapsestetiske hensyn er dette uheldig. På den andre siden er fossområdet lite brukt til friluftsliv og rekreasjon, og det er lite innsyn til fossområdet fra vei og bebyggelse. Området rundt fossene er dessuten lite tilgjengelig pga. svært bratte skråninger med tett barskog. Området antas å kunne ha betydning som turistområde dersom det ble gjennomført endel tilretteleggingstiltak. Slike tilretteleggingstiltak bør vurderes også i forbindelse med en eventuell utbygging.

Elvestrekningen mellom fossene og kraftstasjonen vil i likhet med fossene bli tilnærmet tørrlagt deler av året. Det bør vurderes bygging av et par mindre terskler på denne elvestrekningen av landskapsestetiske hensyn.

Utbygging av Storefoss vil ikke medføre vesentlige negative effekter for viltinteressene i området.

Forholdet til fisk

Det er en forutsetning for utbygging av Storefoss at det settes opp fiskesperre oppstrøms inntaksdammen i Volbuelva for å hindre at abbor og røye fra Vindavassdraget spres til Øystre-Slidre vassdraget.

Utbyggingen vil ikke ha store negative effekter for fritidsfiske i og med at området som tørrlegges er lite tilgjengelige for utøvelse av fiske. Elvestrekningen nedenfor fossene kan ha betydning som gyteområde, men tørrleggingen vurderes ikke til å ha noen avgjørende betydning for rekrutteringen i vassdraget.»

Statens forurensningstilsyn har 10. juli 1990 uttalt:

«Det omsøkte prosjekt bør kunne unntas Samla Plan og behandles etter vassdragsloven. Prosjektet vil også bli gjennomført uten nye reguleringer eller manøvreringsendringer i vassdraget.

Kraftverket blir et elvekraftverk uten tilliggende magasiner. Inngrepene består i overføring av de nedre 150-200 m av Vindåni til Volbuelvi like over sammenløpet mellom disse. Dette medfører en tørrlagt elvestrekning av ca 200 m lengde og 10-30 m bredde nede i et tilsynelatende lite tilgjengelig område.

Forurensningssituasjonen nedenfor utløpet av kraftverket vil i store deler av året antakeligvis forbli uendret. Det kan i perioder med stor vannføring bli snakk om en utspyling av den tidvis tørrlagte elvestrekning. En slik utspyling kan da gi en økning i næringssalttilførslen og organisk belastning til den nedenforliggende elvestrekning og Volbufjorden.

De forurensningsmessige ulempene ved en slik utspyling anses derimot å gi et lite bidrag til totalbelastningen i vassdraget. SFT har således ingen bemerkninger til gjenoppbygging og utviding av Storefoss kraftverk, og ser derfor ingen grunn til å stille krav etter forurensningsloven.»

NVE vil bemerke:

Øystre Slidre kommunale Kraftverk (ØSKK) søker om nødvendige tillatelser til gjenoppbygging/utvidelse av Storefoss kraftverk i Neselvi (Øystre Slidre-vassdraget). Kraftverket, som ble bygget allerede i 1908, havarerte i 1983, og driften har siden da ligget nede.

ØSKK planlegger nå å gjenoppbygge verket og å utvide produksjonen ved å overføre avløpet fra sidevassdraget Vinda, som løper sammen med hovedvassdraget umiddelbart nedenfor Storefossen. Vinda er helt uregulert, - det samme er Neselvi, etter at Lommen kraftverk kom i drift i 1983 og avløpet fra Øyangen ble ført over til Vestre Slidre. Fra Øyangen er det imidlertid påbudt slipping av minstevannføring, - 2,0 m^3/s om sommeren, 0,5 m^3/s om vinteren.

Prosjektet er unntatt fra Samlet Plan ved Departementets avgjørelse 30. mai 1988. I det aktuelle SP-prosjektet (Vindin, alt. C) som er sammenfallende med ØSKKs, inngår full utnyttelse av ovennevnte minstevannføringer.

Fallhøyden i Storfossen er 17,3 m. Installasjonen i kraftverket er ut fra økonomiske vurderinger satt til 1,5 kVA, som tilsvarer en slukeevne på 9 m^3/s.

Søkeren har anslått årsproduksjonen til 6,8 GWh. Etter våre beregninger, utført med simuleringsmodellen Jarsim, kommer vi til et noe lavere resultat, nemlig 5,7 GWh. Kostnadene ved utbyggingen er kalkulert til ca. 15,7 mill. kr, - kostnadsnivå oktober 1989. Kostnad pr. kWh blir følgelig kr 2,75, som innebærer at prosjektet har akseptabel lønnsomhet sammenlignet med alternativ kraftutbygging.

ØSKK har alle rettigheter vedrørende selve Storefossen, men søker om ekspropriasjonstillatelse når det gjelder den del av fallene i Vinda som inngår i utbyggingen. Totalt vil utbyggingen ikke kunne omfatte mer enn i underkant av 700 nat.hk., og konsesjon etter ervervsloven er derfor ikke på tale.

Videre søkes ekspropriert grunnarealer på til sammen ca. 3,7 daa tilhørende Statens skoger i forbindelse med bl.a. inntaket og overføringen av Vinda, og 2,6 daa fra en privat grunneier til veigrunn for adkomst til kraftstasjonen.

ØSKK har også søkt om tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-105.

Det er ikke kommet innvendinger mot søknaden fra grunneierhold.

To tjenestemenn fra Vassdragsavdelingen har sett på området og er kommet til at utbyggingen vil ha svært små landskapsmessige skadevirkninger. Også fylkesmannens miljøvernavdeling har betonet at området er lite brukt til friluftsliv og rekreasjon og at det er lite tilgjengelig på grunn av svært bratte elveskråninger med tett granskog, som dessuten gir lite innsyn til området.

Når det gjelder fiske, er det i søknaden nevnt at den lokale innlandsfiskenemnda har pekt på at det må sørges for at abbor og røye fra Vinda ikke føres via overføringsanlegget over til Heggefjorden, som er et rent ørretvatn. For å hindre slik oppgang har ØSKK planlagt å bygge en fiskesperre nedenfor Heggefjorden og har forelagt planene for DN, som ikke skal ha hatt prinsipielle innvendinger.

NVE vil etter dette anbefale at søknaden imøtekommes på vilkår som er oppstilt i vedlagte utkast. Til vilkårene har vi følgende kommentarer:

Fiskesperre

Selv om DN i prinsippet har godkjent opplegget for fiskesperre, finner vi det rimelig og nødvendig at også den konkrete og endelige utformingen blir forelagt for direktoratet før byggingen igangsettes.

Terskler

Fylkesmannen i Oppland har bedt om at terskelbygging på elvestrekningen mellom fossene og kraftstasjonen må bli vurdert. Som nevnt ovenfor har NVE-personell befart området. Etter deres syn ligger ikke forholdene slik an at terskelbygging synes aktuell. Imidlertid var vannføringen under deres besøk relativt høy, og det kan derfor ikke utelukkes at situasjonen kan fortone seg annerledes ved lavere vannstand/vannføring. For alle

tilfelles skyld har vi derfor foreslått at det åpnes adgang til å pålegge bygging av terskler dersom dette skulle vise seg ønskelig.

Øvrige bemerkninger

ØSKK har søkt om tillatelse til å igangsette utbyggingsarbeidene før skjønn er holdt eller minnelige avtaler er inngått.

Ettersom ingen innvendinger er innkommet, synes det i og for seg ikke å være noen betenkeligheter med å imøtekomme også denne del av søknaden. For vår del legger vi imidlertid avgjørende vekt på oreigningslovens bestemmelse i § 25 om at så lenge «skjøn ikkje (er) kravd, kan samtykke berre gjevast i særhøve dersom det kom til å valda urimeleg tidhefta å bia til skjønskravet er framsett».

Noen påvisning av «urimeleg tidhefte» foreligger ikke. Derimot er det søknaden anført at grunneierne vil bli kontaktet med sikte på avtale, og det kan således være uvisst om særskilt tillatelse vil bli nødvendig i det hele tatt. I tråd med vanlig praksis finner vi derfor ikke grunn til å ta spørsmålet om forhåndstiltredelse opp før hovedsøknaden er avgjort.»

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Øystre Slidre kommunale Kraftverk til ekspropriasjon av fallrettigheter i Vinda og til utbygging av Storefoss kraftverk.

«1.

(Fiskesperre)

Utbyggeren plikter å legge frem for Direktoratet for naturforvaltning detaljerte planer med nødvendige opplysninger vedrørende fiskesperre nedenfor Heggefjorden. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent.

Tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt direktoratet. Utgifter forbundet med tilsynet dekkes av utbyggeren.

2.

(Terskler)

Dersom Olje- og energidepartementet finner det nødvendig, kan utbyggeren pålegges å bygge terskler på de tidvis tørrlagte strekningene ovenfor utløpet fra kraftverket.

Arbeidet skal påbegynnes så snart detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av utbyggeren.»

III. Innkomne uttalelser til NVEs innstilling

Øystre Slidre kommune har i brev av 30. januar 1991 uttalt følgende:

«Øystre Slidre kommune viser til Deres skriv av 2. januar 1991 om gjenoppbygging og utviding av Storefoss kraftverk. Denne saken er behandlet i kommunestyret flere ganger, og det har vært enighet om gjenoppbyggingen av kraftstasjonen. Det har heller ikke vært innvendinger fra naturvernhold. Kommunen har ingen videre kommentarer.»

Miljøverndepartementet har i brev av 19. februar 1991 uttalt som følger:

«Vi viser til Deres brev av 2. januar 1991 vedlagt NVE's innstilling.

Storefoss er etter søknad unntatt Samlet Plan.

Prosjektet går ut på en samlet utnyttelse av 2 konsentrerte fossefall, Storefoss og Vindefossen, som ligger i hver sin elv. Disse elvene løper sammen i bunnen av fossene. Storefoss var fra 1908 til 1983 utnyttet i et mindre kraftverk.

Prosjektet kan gi ca. 6 Gwh til relativt rimelig kostnad.

Vi må ta avstand fra NVE's merknad om at utbyggingen vil ha «svært små landskapsmessige skadevirkninger». Storefoss, som vil bli tørrlagt etter utbygging, danner tvertimot et vakkert innslag i landskapsbildet. Dette går fram bl.a. av uttalelsene fra Øystre Slidre naturvernlag og fylkesmannens miljøverndavdeling. Kulturutvalget i kommunen påpekte fossenes særpreg og at det ville være til skade for naturområdet om fallene ble utbygd. Miljøvernavdelingen antar at området kunne få betydning osm turistområde dersom det ble utført endel tilretteleggingstiltak. Pga. tett vegetasjon langs vegen midt imot Storefossen er den nå lite synlig for vegfarende.

Departementet vil imidlertid ikke fraråd at det gis konsesjon til utbygging.

Vedr. merknader til konsesjonsvilkårene viser vi til vedlagt brev av 5. februar 1991 fra DN. Vi støtter DN's merknader.»

Brevet fra *Direktoratet for naturforvaltning* av 5. februar 1991 har følgende ordlyd:

«Vi viser til NVEs innstilling til ovenfor nevnte sak.

DN har ingen innvendinger mot at konsesjon gis til denne utbyggingen. Vi vil allikevel knytte noen kommentarer til innstillingen.

Fiskesperre i Vollbuelva

Vilkårene forutsetter at det skal bygges en fiskesperre for å hindre at røye og abbor sprer seg til Øystre Slidre-vassdraget. Planene for sperra skal forelegges DN. Vi ber om at det i vilkårene eller teksten klart presiseres at det er DN som skal godkjenne planene for fiskesperra.

Det 500 meter lange elvestykket mellom Heggefjorden og Storefoss har en av de høyeste tetthetene for fossekall vinterstid i hele Oppland. Dette kommer fram av Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Oppland, sine tellinger av vannfugl vinterstid i Oppland. Vi har ikke notert at noen av høringsinstansene har påpekt dette forholdet. Fiskesperra må plasseres slik at den ikke påvirker forholdene for fossekallen på en negativ måte.

Terskler ovenfor utløpet av kraftstasjonen
Vilkårene må hjemle muligheter for å pålegge bygging av terskler slik det foreliggende utkastet gjør.

Fossesprutvegetasjon
I nærheten av fosser som her skal bygges ut, kan det være vilkår for fossesprutvegetasjon. Vindafossen virker mest interessant. DN ønsker å få hjemler i vilkårene for å kunne pålegge undersøkelser av denne vegetasjonen og virkningene på den av en tørrlegging av fossene store deler av året. I første omgang vil det være snakk om en enklere kartlegging. Dersom det viser seg at det finnes interessante forekomster i området, kan det bli aktuelt med senere etterundersøkelser. Slike undersøkelser vil aldri bli av noe stort omfang, men begrenses til de lokale forholdene ved fossene. Vi ber derfor om at følgende føyes til i utkastet til vilkår som nå foreligger:

> Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste botaniske undersøkelser i fossesprutsonen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser.

Landskap og friluftsliv
Utbygginen vil gi en markert endring i landskapsbildet ved at spesielt Storefossen tørrlegges. Ut over det som er sagt ovenfor, finner DN det ikke riktig eller hensiktsmessig med tiltak for å redusere skadevirkninger eller å tilrettelegge for bruk av det berørte området.»

Kommunaldepartementet har i brev av 25. februar 1991 uttalt som følger:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 2. januar 1991.
Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk datert 21. desember 1990 vedrørende ovennevnte sak.»

Landbruksdepartementet har i brev av 8. mars 1991 uttalt følgende:

«Vi viser til Deres brev av 2. januar 1991.
Landbruksdepartementet har ingen merknader til den framlagte plan for gjenoppbygging av Storefoss kraftverk i Øystre Slidre kommune.»

Oppland fylkeskommune har ved brev fra *Oppland energiverk* av 28. februar 1991 uttalt følgende:

«Deres brev av 2. januar 1991, ref. OED 90/6406 EV CRB.
Oppland energiverk bekrefter i ht. tilefonsamtale av 28. februar 1991 med Deres saksbehandler C. Ringdal Berggrav at vi ikke har bemerkninger til NVEs innstilling av 21. desember 1990 i saken.
Imidlertid vil vi be om at departementet kontrollerer om det planlagte kraftverk kan tolereres i forhold til Verneplan IV. Som kjent er Vindevassdraget med i Verneplanen som er til utredning og for samordnet behandling med Samlet Plan til Stortinget 1992.
Oppland fylkeskommune, ved Oppland energiverk, har ikke hatt konsesjonssøknaden i den første ordinære høringsrunde.
OE finner det derfor riktig å peke på, sett i sammenheng med Samlet plan, Vassdragsrapport Vindin, Oppland, at en utbygging av Storefossen nå, ikke må hindre framtidig beste samfunnsøkonomiske disponering av Vindas vannkraftressurser. Dersom Vinda ikke blir vernet og ev. utbyggingsalternativ B aktualiseres vil dette kunne redusere tilsiget til Storefoss kraftverk.
Denne uttalelse er gitt administrativt fra OE. Storefoss kraftverk vil inngå i en framstilling av Samlet plans prosjekter for uttalelse ifra energistyre og fylkesutvalg.»

IV. Departementets bemerkninger

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Øystre Slidre Kommunale Kraftverk (ØSKK) av 21. november 1989 om gjenoppbygging og utviding av Storefoss kraftverk i Neselvi (Øystre Slidre-vassdraget) i Øystre Slidre kommune i Oppland. Kraftverket ble bygget i 1908, men driften har ligget nede siden 1983, da kraftverket havarerte.

ØSKK fusjonerte 1. januar 1991 med Valdres Energiverk A/S departementet har i brev av 22. mars 1991 mottatt meddelelse om at konsesjonssøknaden opprettholdes, men med Valdres Energiverk A/S som konsesjonssøker.

Søknaden omfatter utbyggingstillatelse i henhold til vassdragsloven av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104 - 106 samt ekspropriasjonstillatelse etter samme lovs §§ 62 og 148.

Planen er å gjenoppbygge kraftverket og å utvide produksjonen ved utnyttelse av minstevannføring sluppet som konsesjonspålegg fra Øyangen dam (Lomen kraftverk), samt avløp fra delfeltet Øyangen - Storefoss, og overføring av inntil 9 m^3/s fra sidevassdraget Vinda umiddelbart før samløpet Vinda - Øystre Slidre elv. Det blir ikke gjennomført nye reguleringer eller manøvreringsendringer i vassdraget.

Kraftverket blir et elvekraftverk. Fallhøyden i Storefossen er 17,3 m. ØSKK har anslått årsproduksjonen til 6,8 GWh, men etter NVEs beregninger forventes årsproduksjonen å bli ca 5,7 GWh. Før Storefossen havarerte i 1983, hadde kraftverket en middelproduksjon på 0,7 GWh. Utbyggingsprisen pr. oktober 1989 er 2,75 kr/KWH og dette vil gi akseptabel lønnsomhet.

Konsesjonssøker eier samtlige fallretter i Storefoss, men ikke fallrettene i Vinda mellom overføringsterskelen og Storefoss kraftstasjon. For resterende grunn og rettigheter som er nødvendig for å gjennomføre utbyggingen, søkes derfor om tillatelse til ekspro-

priasjon etter vassdragslovens §§ 62 og 148. Totalt vil utbyggingen ikke kunne omfatte mer enn i underkant av 700 nat.hk., og konsesjon etter industrikonsesjonsloven er derfor ikke aktuelt.

Storefoss er etter søknad unntatt fra Samlet Plan.

Skader og ulemper

En elvestrekning på ca 200 m nederst i Vinda vil bli tørrlagt i store deler av året. Det samme vil gjelde strekket mellom inntaket og kraftstasjonen i Øyste Slidre elv i området ved Storefossen. NVE har vurdert utbyggingen for å ha svært små landskapsmessige skadevirkninger. Området er lite brukt til friluftsliv og rekreasjon og er lite tilgjengelig pga. svært bratte elveskråninger med tett granskog, som dessuten gir lite innsyn til området.

For å hindre at abbor og røye fra Vinda føres via overføringsanlegget over til Heggefjorden, som er et rent ørretvatn, har ØSKK planlagt å bygge en fiskesperre nedenfor Heggefjorden oppstrøms inntaksdammen i Øystre Slidre elv.

NVE har anbefalt at søknaden imøtekommes på nærmere oppstilte vilkår.

NVEs innstilling har vært forelagt Øystre Slidre kommune, Oppland fylkeskommune, Miljøverndepartementet, Kommunaldepartementet og Landbruksdepartementet til uttalelse. Samtlige instanser går inn for det omsøkte prosjekt som anbefalt av NVE, men Miljøverndepartementet uttrykker uenighet med NVE i vurderingen av at utbyggingen vil ha svært små landskapsmessige skadevirkninger. Videre ønskes inntatt en presisering i vilkåret vedr. fiskesperre som foreslått av Direktoratet for naturforvaltning, samt et eget vilkår om botaniske undersøkelser i fossesprutsonen for kartlegging av tørrleggingens virkninger for vegetasjonen i området.

Oppland energiverk har på vegne av Oppland fylkeskommune pekt på at det planlagte kraftverk berører Vindavassdraget som er med i Verneplan IV som er til utredning og for samordnet behandling med Samlet Plan til Stortinget 1992. Oppland energiverk fremhever at en utbygging nå ikke må hindre fremtidig beste samfunnsøkonomiske disponering av Vindas vannkraftressurser, og viser da til at dersom Vinda ikke blir vernet og evt. utbyggingsalternativ B i Samlet Plan aktualiseres, vil dette kunne redusere tilsiget til Storefoss kraftverk.

Olje- og energidepartementet viser til NOU 1991·12 om Vernplan IV der Vinde-vassdraget ikke anbefales vernet. Etter samrådning med NVE er departementet kommet til at den omsøkte overføring av nederste del av Vindevassdraget ikke vil gripe forstyrrende inn i Verneplan IV i noe tilfelle. Fremtidig disponering av Vindas vannkraftressurser må avklares på vanlig måte når evt. prosjekt behandles etter konkret søknad.

Olje- og energidepartementet finner i likhet med NVE at den foreslåtte gjenoppbygging og utviding av Storefoss kraftverk medfører slik nytte for samfunnet at skadene mer enn oppveies. Departementet er enig med Miljøverndepartementet i at en tørrlegging av Storefossen store deler av året vil få visse landskapsmessige skadevirkninger, men i en totalvurdering finner en likevel langt færre ulemper enn fordeler ved den omsøkte utbygging.

Det legges til grunn at utbygger har det fulle ansvar for finansiering av utbygging og drift av kraftverket. Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Valdres Energiverk A/S må inneha konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen fastsettes vilkår om bl.a. intern organisering og regnskap.

Departementet tilrår at Valdres Energiverk A/S gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 62, 104-106 og 148 for gjenoppbygging og utvidelse av Storefoss kraftverk. Tillatelsen tilrås i det vesentlige gitt på vilkår som foreslått i NVEs innstilling med de tilføyelser som fremgår av departementets bemerkninger til vilkårene.

V. Departementets bemerkninger til vilkårene

Til post 1 (fiskesperre)

NVE har forslått bygging av fiskesperre nedenfor Heggefjorden.

Miljøvernmyndighetene har bedt om at det i vilkårene eller i teksten klart presiseres at det er Direktoratet for naturforvaltning som skal godkjenne planene for fiskesperre. Videre må fiskesperren plasseres slik at den ikke påvirker forholdene for fossekallen på en negativ måte.

Olje- og energidepartementet mener det fremgår av vilkåret at planene for fiskesperren skal godkjennes av DN. Det forutsettes at DN i den forbindelse også tar hensyn til forholdene for fossekallen. Olje- og energidepartementet finner det ikke nødvendig å innta noe mer om dette i vilkåret.

Til post 2 (terskler)

NVE har foreslått at terskelbygging kan pålegges hvis en senere finner det nødvendig på

de tidvis tørrlagte strekningene ovenfor utløpet av kraftverket. Departementet slutter seg til dette.

Øvrige bemerkninger:

Botaniske undersøkelser

Direktoratet for naturforvaltning ønsker å få hjemmel i vilkårene for å kunne pålegge undersøkelser av fossesprutvegetasjonen og virkningene på den av en tørrlegging av fossene store deler av året. I første omgang er det behov for enklere kartleggingsarbeide, men det kan bli aktuelt med etterundersøkelser hvis det viser seg at det finnes interessante forkomster i området. DN gir i sin uttalelse uttrykk for at slike undersøkelser aldri vil bli av noe stort omfang, men begrenses til de lokale forhold ved fossene. DN foreslår følgende tillegg:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste botaniske undersøkelser i fossesprutsonen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser.»

Olje- og energidepartementet finner å kunne imøtekomme kravet til botaniske undersøkelser i fossområdene i et omfang som skissert av DN på bakgrunn av de påståtte skadevirkninger for landskapet. Det er imidlertid en forutsetning at undersøkelsene blir av begrenset omfang og at omkostningene står i rimelig forhold til det som oppnås. Vilkåret tas inn som ny post 3.

Opprydding

Området omkring det gamle Storefoss kraftverk har lenge vært nokså uryddig, med gamle rør etc. liggende omkring. Departementet finner det derfor naturlig å pålegge Valdres Energiverk A/S å foreta nødvendig opprydding av området. Lignende vilkår har vært fastsatt i andre saker og det vises til kgl.res. av 12. oktober 1979 til Skollenborg Kraftverk. Ny post 4 får følgende ordlyd:

«Innen en rimelig økonomisk ramme plikter utbyggeren å planlegge, utføre og vedlikeholde anleggene slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig. Forutsetningen om best mulig landskapstilpassing skal også gjelde ved opprydding etter det gamle kraftverk.»

Utkast til vilkår for tillatelse for Øystre Slidre kommunale Kraftverk til ekspropriasjon av fallrettigheter i Vinda og til utbygging av Storefoss kraftverk.

1.

(Fiskesperre)

Utbyggeren plikter å legge frem for Direktoratet for naturforvaltning detaljerte planer med nødvendige opplysninger vedrørende fiskesperre nedenfor Heggefjorden. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent.

Tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt direktoratet. Utgifter forbundet med tilsynet dekkes av utbyggeren.

2.

(Terskler)

Dersom Olje- og energidepartementet finner det nødvendig, kan utbyggeren pålegges å bygge terskler på de tidvis tørrlagte strekningene ovenfor utløpet fra kraftverket.

Arbeidet skal påbegynnes så snart detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av utbyggeren.

3.

(Botaniske undersøkelser)

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste botaniske undersøkelser i fossesprutsonen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser.

4.

(Opprydding)

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter utbyggeren å planlegge, utføre og vedlikeholde anleggene slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig. Forutsetningen om best mulig landskapstilpassing skal også gjelde ved opprydding etter det gamle kraftverk.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 nr 3 §§ 62, 104, 105 og 148 gis Valdres Energiverk A/S tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter, og til gjenoppbygging og utviding av Storefoss kraftverk i Neselvi, Øystre Slidre, på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 20. september 1991.

32. Lekum Kraft A/S

(Tillatelse til utbygging av kraftverk i Lekumfossen i Eidsberg kommune, Østfold

Kongelig resolusjon av 27. sept. 1991.

Innledning

Den foreliggende sak gjelder en søknad, fra en privat falleier, om utbygging av et småkraftverk i Lekumfossen i Eidsberg kommune i Østfold. Konsesjon gis etter vassdragsloven §§ 104-106.

Norges vassdrags- og energiverk har avgitt følgende innstilling i saken i brev av 12. april 1991:

«NVE har fra Thor Lundeby/Lekum Mølle mottatt følgende søknad datert 26. mars 1990:

Søknaden gjelder:

Det søkes om tillatelse til å tørrlegge det ca. 270 m lange elveleiet mellom den gamle inntaksdammen på oversiden av RV 105 til Lekumevja, i ca 300 dager årlig. Tørrleggingen vil skje når det planlagte småkraftverket på 1400 kW settes i drift. I sommermånedene mai-august vil det renne vann her i ca. 10 dager i et normalår.

Forholdet til de andre konsesjonslovene:

Lov om erverv av 14. des. 1917: Det er falleier selv som står som byggherre.

Vassdragsreguleringsloven av 14. des. 1917: Utbyggingen inkluderer ikke reguleringer i vassdraget.

Elektrisitetsloven av 1969: Generatoren bygges med spenning lavere enn 1000 Volt, og driften av transformatoren søkes overlatt Østfold Energiverk A/S.

Konklusjon: Ingen av nevnte tre konsesjonslover kommer til anvendelse.

Beliggenhet:

Byggherre er Thor Lundeby. Kraftverket blir liggende på eiendommen til Lekum gård g.nr. 90 b.nr. 1 Eidsberg kommune, Østfold.

Tidligere anlegg på stedet:

Lekumfoss har vært utnyttet til mølledrift i uminnelige tider. Det siste kraftverket, som utnyttet 15,5 m fallhøyde og utviklet 65 kW, ble satt ut av drift i 1972. Det tørrla deler av året ca. 200 m. av omsøkte elvestrekning. Kanalen og rørledningen fra dammen til søndre brokar for riskvegbroen er tilsynelatende intakt.

Den nye inntaksdammen planlegges anlagt på samme sted og med samme kronehøyde som den gamle som tilsynelatende også er intakt.

Tidligere behandlinger:

Prosjektet er grundig behandlet i Samlet Plan for vassdrag, Vassdragsrapport for Prosjekt nr. 004-11 Lekumvassdraget, juni 1984, med Videreføringsprosjekt av 1986 som behandler et daganlegg med rørgate noenlunde tilsvarende omsøkte. Den første rapport omhandler tunnellanlegg som berørte det fredete edelløvskogfeltet, og planen er forlatt etter ønske fra Fylkesmannen i Østfold. Røralternativet er senere benevnt B. Prosjektet er plassert i kategori 1 i Samlet Plan for vassdrag.

Endringer i vurderingsgrunnlaget:

Den siste og gjeldende utbyggingsplan skiller seg en del fra den plan som Videreføringsprosjektet bygger på:

- Slukeevnen (kapasiteten) er redusert
- Det legges opp til mer kontinuerlig drift og konstant vannstand i inntaksdammen.
- Rørgaten er lagt om og delvis lagt skjult under terreng.

Dette er forbedringer med hensyn til natur og miljø, og under henvisning til den offentlige utredning V23 av 1. november 1989 som trekker konklusjonen av «prosjektet er miljømessig og økonomisk akseptert», anmodes det om å gi tillatelse uten ny høringsrunde. Det anmodes om å behandle saken på kortest mulig tid.

Det er på mange måter fordelaktig å gjennomføre prosjektet i inneværende med hovedtyngden på bygge- og anleggsarbeidene i sommerhalvåret.

Prosjektbeskrivelse:

Det planlegges bygd et nytt 1400 kW småkraftverk som utnytter fallet mellom den gamle inntaksdammen og Lekumevja. Midlere brutto fall er 31,4 m og midlere vannføring 3,3 m^3/s. Det planlagte kraftverket får en slukeevne på 5,5 m^3 som er 167 pst. av midlere avløp på stedet. Verkets produksjonsevne vil være 5,35 GWh i et middels år. Det er kostnadsberegnet til kr. 9.835.000,- referert til juni 1989. Overvannsnivået blir som nå på kote 56,2.

Driftsvannet føres i rør med innvending diameter 1,4 m til kraftstasjonen som tenkes plassert ca. 60 m vest for elvas utløp i Lekumevja. Kraftstasjonen planlegges utført i betong med grunnflate 8 x 8,5 m. Høyden over laveste vannstand i Lekumevja blir ca. 8 m.

Rørgaten blir ca. 230 m lang og krysser elva på to steder. Fra inntaket til søndre brokar i øvre elvekryss og i nedre elvekryss tenkes benyttet stål- eller plastrør i åpen forlegning. Mellom de to elvepasseringene (det ca. 85 m lange partiet nord for edelløvskogen) graves rørgaten helt ned og overfylles.

Fra nedre elvekryss til kraftstasjonen tenkes benyttet betongrør som legges åpent i grøft.

Det anlegges kjøreveg langs rørgaten fra den gamle mølla til kraftverket, med bru over Lekumelva.

Anlegget bygges for helautomatisk drift etter konstanst vannstand, kontinuerlig når vannføringen er større enn ca. 1 m^3/s og intermitterende (start/stopp) ved lavere vannføringer med 0,3-0,5 m vannstandsvariasjon. I sommermånedene mai-august blir det intermitterende drift i ca. 70 døgnn og i vintermånedene januar-mars i ca. 38 døgn i et normalår. I Rakkestadelven er driften intermitterende hele året i fire småkraftverk.

Kraften opptransformeres til 22 kV og leveres via jordkabel inn på det offentlige nett som går forbi inntaket til det nye kraftverket.

Tipper og masseuttak:
Utsprengt fjell m.v. planlegges benyttet til å bygge en fangdam for å tenge av det gamle flomløpet midt på den tørrlagte elvestrekningen.

Konsekvenser:
Her følger et utdrag (kopi) av Samlet Plan for Vassdrag, 004-11 Lekumvassdraget, Videreføringsprosjektet av 1986 som omhandler en utbygging med rørgate og i grove trekk samsvarer med omsøkte plan. Disse fagfolk har vært med i undersøkelsene som danner grunnlag for rapporten: Fisk, Asbjørn Vollestad, Friluftsliv og naturvern, Ottar Krohn.

Elvestryket mellom inntaksdammen og kraftstasjonen blir tørrlagt i perioder hvor vannføringen er mindre enn kraftverkets slukeevne. Totalt utgjør dette en elvestrekning på ca. 300 m. Utbyggingen vil ikke forandre middelvannføringen i vassdraget, men start-/stoppkjøring når vannføringen er mindre enn anleggets slukeevne vil gi ytterligere vannstandsvariasjoner oppstrøms dammen enn tidligere.

Is og vanntemperatur.
Den planlagte utbyggingen vil ikke endre vanntemperaturen vesentlig. Ved skvalpekjøring kan overvannn og oppbrukket is føre til avløpsproblemer.

Klima.
Redusert aerosotdannelse i fossen kan få konsekvenser for floraen lokalt.

Naturvern.
Alt. B - røralternativet - vil ikke fysisk berøre edelløvskogreservatet i området. Fredningsbestemmelsene for reservatet regulerer ikke tiltak i omgivelsene utenfor dets grenser. Alternativet er derfor ikke direkte i konflikt med reservatret. Vanligvis er det likvel slik at betydelige forstyrrelser i umiddelbar nærhet av et resevat kan ha uheldige virkninger på reservatet estetisk og/eller funksjonelt.
Selvom en utbygging etter alt. B ikke vil komme i direkte konflikt med edelløvskogreservatet vil en utbygging av Lekumfossen, uansett utbyggingsmåte, komme i konflikt med betydelige naturfaglige og landskapsestetiske verdier. De indre partier av Lekumevja er et avskjermet og vakkert landskap med rike løvskoger.
Edelløvskogreservatet er således bare en del av et naturlig sammenhengende løvskogrikt landskap. De andre sentrale elementer i landskapet er evjeformasjonen og fossen. Inngrep i form av en krafstasjon e.l. i dette området, vil virke sterkt forstyrrende.
Ifølge miljøvernavdelingen knytter det seg dessuten store verneinteresser til de kvartærgeologiske forekomster i området.

Friluftsliv.
Utbygging vil ikke i særlig grad berøre friluftsinteressene.

Vilt og jakt
Utbyggingen vil ikke ha konsekvenser for viltet eller jaktforholdene i området.

Ferskvannsfisk og fiske.
Det er ialt 14 fiskearter, hvorav bestanden av abbor, gjedde, brasme og mort er størst. Kreps og ørretbestanden er svært liten. Vassdragets nedre deler er adskillig forurensenet, noe som har ført til dårlig kvalitet på fisken. Sports-/garnfiskinteressen kan karakteriseres som liten. Den planlagte utbyggingen vil få liten innvirkning på fiskeribiologiske forhold.

Vannforsyning.
Utbyggingen vil ikke influere på vannforsyningsforholdene.

Vern mot forurensning.
Under ekstreme lavvannsføringer kan man ikke se bort i fra at det vil oppstå større forurensningsvirkninger oppstrøms inntaksdammen.

Kulturminnevern.
Tørreggingen av Lekumfossen vil indirekte berøre kulturminnene nær elva. De tekniske innretningene vil miste sin funksjonelle sammmenheng med vann. Kulturlandskapet er allerede berørt ved tidligere reguleringer, men denne mer omfattende reguleringen med en skjemmende rørgate vil føre til en ytterligere forringelse av landskap og miljø. Rørgaten vil berøre stedet på vestsiden av Lekumevja der det engang lå en viktig oppgangssag. Kraftstasjon, anleggsvei, linjetilknytning vil kunne berøre kulturminner sammen med andre inngrep.

Jord- og skogbruk.
Kraftutbyggingen vil ikke være av betydning for jord- og skogbruk i området.

Flom- og erosjonssikring.
Utbyggingen får ingen betydning for flom. Start-/stoppkjøring vil kunne gi mindre erosjonsskader oppstrøms inntaksdammen.

Regional økonomi.
En utbygging av kraftprosjekter som har en produksjon på under 15 GWh, vil normalt få beskjeden innvirkning for den regionale økonomien. Det er derfor ikke gjort spesielle vurderinger i disse forhold for dette utbyggingsprosjektet.
Konklusjonen i Videreføringsprosjektet er:
Natur: Store negative
Fisk, kulturminne, flom og erosjon: Middels negative
Friluftsliv, vilt m.m.: Ingen
Disse negative konsekvenser av utbyggingen anføres i Videreføringsprosjektet:
De indre partier av Lekumevja er et avskjermet og vakkert landskap med rike løvskoger. Inngrep i form av en kraftstasjon e.l. i dette område vil virke sterkt forstyrrende. (sitat).
Ifølge Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen, knytter det seg store verneinteresser til de kvartærgeologiske forekomster i området (sitat)

Søkeren har disse kommentarer til ovenstående:

- Kraftstasjonen er av beskjeden størrelse og vil ikke dominere i området. Rørgaten blir for en stor del gravd ned og usynlig.

- Det fredete parti med edelløvskog, også kalt reservatet, som ligger sør for det planlagte kraftanlegget, berøres ikke fysisk av utbyggingen. Fredningsbestemmelsene for et reservat regulerer ikke tiltak i omgivelsene utenfor dets grenser.

Søkeren tillater seg videre å referere følgende fra s. 3 i Videreføringsprosjektet: «Eidsberg formannskap viser til at kommunen har hatt et nært samarbeid med Fylkeskommunen og at det er full enighet om at det ikke knyter seg særlige friluftsinteresser til Lekumområdet».

Når det gjelder bekymringer av nyere dato for fiskevandringen og da spesielt for oppgangen av ål og de hindringer en utbygging vil få for denne, vil søkeren hevde:

- Lekumfossen er uansett et naturlig hinder for oppgang av all slags fisk.
- Det er ikke kjent at det noensinne er fanget ål ovenfor Lekumevja. En tørrlegging vil dessuten ikke kunne hindre oppgang av ål som forserer fosser uansett.

Konklusjon:

De foreliggende planer for utbygging av Lekumfossen er av beskjeden karakter og tar i stor grad hensyn til naturen og miljøet, som etter søkerens mening vil bli påført små skader. Søkeren vil snarere hevde at småkraftverket vil berike området naturmessig, og dessuten få disse positive konsekvenser:

- Redusert frostrøyk, og mindre glatt vegbane i bruområdet.
- Styrking av 22 kV nettet på stedet.
- Styrking av mølledriften

Regional Økonomi:

Planlagte kraftverk vil gi ca. 15 årsverk til næringslivet i Østlandsområdet i anleggsperioden. Ca. sju av disse ventes å tilfalle regionen. Etter søkerens mening vil en realisering av prosjektet føre til lavere energipris for abonnenten i regionen.

Kompensasjonstiltak:

Det planlegges ingen kompensasjonstiltak, me opprydding og dandering av terrenget i den utstrekning det er mulig.»

Søknaden er sendt Fylkesmannen i Østfold, Østfold fylkeskommune og Eidsberg kommune til uttalelse. Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for naturforvaltning og kulturvernmyndighetene er også bedt om å uttale seg i saken. Planene er kunngjort i Norsk lysingsblad og i lokalavisene. Søknaden har også vært lagt ut til offentlig gjennomsyn ved kommunekontoret i Eidsberg.

Eidsberg kommune har i møte 28. juli 1990 med 29 mot 6 stemmer vedtatt følgende:

«Utbygging av Lekumfossen anbefales som omsøkt.»

Kommunen har i sitt oversendelsesbrev kommentert behandlingen av saken slik:

«Under behandlingen i kommunesdtyret fremkom det synspunkter som administrasjonen ble anmodet om å bringe videre. Det ble fra flere representanter fra ulike partier uttrykt forbauselse og irritasjon over behandlingen av denne saken. Nåværende eier har nå i 12-15 år arbeidet seriøst med planer om utbygging av fossefallet. I slutten på 70-tallet og begynnelsen av 80-tallet ble utbyggingen hindret av planlegging og vedtak om reservat for edelløvskog. På midten av 80-tallet ble utbyggingen hindret av planlegging og behandling av «Samlet plan for utbygging av vassdrag». Forslaget om å utsette utbyggingen på ubestemt tid i påvente av «Vannbruksplan for Glomma», skapte irritasjon og frustrasjon i kommunestyret. Det var bred enighet om at en utsettelse på 12-15 år burde være tilstrekkelig for utarbeidelse av et planverk for området. Kommunestyret hadde store problemer med å akseptere at et utbygging vil umuliggjøre eller vanskeliggjøre gjennomføring av deler av «Glommaplanen.»

En ytterligere utsettelse i påvente av ny planlegging har befolkningen i regionen store problemer med å forstå nødvendigheten av. En slik planprosess vil bidra til å svekke forståelsen for nødvendigheten av offentlig planlegging. Vi tiltrer den frustrasjon og skuffelse som fremkom i kommunestyret.

Den kommunale forvaltning er for tiden inne i en «tillitskrise». Kommunenes Sentralforbund har i denne sammenheng oppfordret kommunene til å arbeide aktivt med å komme ut av denne situasjon.

Sentralforbundet anviser 3 hovedtiltak.

a) Bedre service og informasjon
b) Større effektivitet.
c) Kortere behandlingstid.

Sett i denne relasjon er det meget uheldig at søknaden om utbygging ennå ikke er realitetsbehandlet. Tilliten til offentlig forvaltning generelt og planlegging spesielt blir svekket dersom realitetsbehandlingen av søknaden nok en gang utsettes. Reaksjonen i kommunestyret og befolkningen i regionen oppfattes av oss som klar og entydig.

Vi vil anmode NVE om å ta hensyn til dette og imøtekomme søknaden.

Eidsberg kommune v/formannskapet har i møte 4. februar 1991 enstemmig sluttet seg til rådmannens følgende utkast til vedtak vedrørende *vannbruksplan for Glomma:*

«Vannbruksplanen for Glomma legger opp linjer for fremtidig utnyttelse av arealene som grenser til vassdraget. Jeg registrerer med tilfredshet at planene i hovedsak stemmer overens med vår egen kommuneplan. Jeg har imidlertid i likhet med hovedutvalg for miljø behov for å påpeke at vannbruksplanen ikke må være til hindrer for utbygging av Lekumfossen. Jeg vil i denne sammeheng påpeke at Lekumfossen i årtider har vært regulert for utnytting av Fossefallets energi. Demningen blir som før. Utbygging av fossen er anbefalt i «Samlet plan».

Eidsberg kommune slutter seg til hovedtrekkene i vannbruksplanen for Glomma. Planen er ikke til hinder for tradisjonell utnyttelse av vassdraget med nærliggende om-

råder, herunder utbygging av Lekumfossen som Eidsberg kommune tidligere har gitt sin tilslutning til.»

Fylkesmannen i Østfold v/miljøvernavdelingen har gitt følgende uttalelse datert 12. januar 1991:

«Fylkesmannen vil sterkt beklage at konsesjonsmyndigheten ikke har imøtekommet vår henstilling om å utsette fristen for uttalelse til etter behandlingen av «Vannbruksplanen for Glomma» i de fylkeskommunale organer. Vannbruksplanen vil som fylkesdelsplan trekke opp de regionale linjene for den framtidige bruk av Glommavassdraget, og er således av stor betydning for vår vurdering av den foreliggende utbyggingssak. Vår uttalelse må derfor bygge på de foreliggende utkast til vannbruksplaner, som for tiden er ute til høring.

Vannbruksplanarbeidet er utarbeidet i regi av et styringsutvalg bestående av ordførerne i vassdragskommunene. For de enkelte temaer som har vært under utredning (forurensning, fiske, friluftsliv/reiseliv og strandnær arealbruk) har det vært nedsatt arbeidsgrupper bestående av både folkevalgte og representanter for ulike interesse-grupper.

De fleste vannfall i Østfold er nå utbygget og vannkraftverkene produserer i middel totalt 4132,5 GWh pr. år. Det er i Østfold fortsatt noen mindre vannfall som kan utnyttes til kraftformål. Foruten Lekumfossen, som utbygd vil gi ca. 5 GWh pr. år, vil tre mindre fall i Heravassdraget ved Mysen til sammen gi 10-12 GWh/år. Vannfallene i Heravassdraget ved Mysen kan utbygges uten større ulempe for naturmiljøet og de allmenne interesser. I Hobølvassdraget ligger det noen mindre fall som utbygd til sammen vil gi ca. 10 GWh pr. år. Selv om Vansjø - Hobølvassdraget er varig vernet mot ytterligere regulering og kraftutbygging, er miljøvernavdelingen av den oppfatning at disse kan bygges ut uten at dette vil komme i konflikt med intensjonene i verneplanen. I tillegg er det et mindre fall i Enningdalvassdraget (Mølnerødfoss) som utbygd vil gi ca. 4 GWh pr. år.

Ifølge miljøvernavdelingen er de to fallstrekninger i Østfold - Lekumfossen og Mjølnerødfossen - som ut fra miljøvernhensyn ikke bør utbygges. Disse vannfallene representerer til sammen et kraftpotensiale på ca. 10 GWh pr. år. Disse fallene representerer 2,4 promille av fylkets totale vannkraft.

Lekumevja med Lekumfossen er et område av høg landskapsmessig kvalitet, sentralt plassert i et større bevaringsverdig område. De indre partier av evja er et avskjermet og vakkert landskap med rike løvskoger. Edelløvskogreservatet - fredet ved kgl. res. 11. desember 1978 - er bare en del av et naturlig sammenhengende løvskogrikt landskap. Andre sentrale elementer i landskapet her er evjeformasjonen og fossen. Inngrep i form av en rørgate og en kraftstasjon i dette området vil virke sterkt forstyrrende. Tørrlegging av fossen store deler av året vil for øvrig i betydelig grad forringe områdets naturkvaliteter/muligheter for naturopplevelser.

Dette området ble allerede i 1976 evaluert i fylkesmannens «Naturvernregistrering for Østfold» - hvor området ble gitt høg vernenerdi. Dette området ble på nytt vurdert av miljøvernavdelingen i utredningen «Østfoldlandskap av regional betydning». Jfr. rapport 8/90 «Østfoldlandskap av regional betydning». Vi viser her spesielt til innledende kapittel, samt kartblad 14 og beskrivelsen av området nr. 15.

Lekumområdets regionale betydning for friluftsliv og reiseliv er behandlet i forbindelse med vannbruksplanarbeidet. Høringsutkastet av oktober 1990 om friluftsliv/reiseliv (kap. 6.1.8, side 25) gir følgende beskrivelse:

- «Lekumevja har potensiale til å bli et av de mest attraktive områdene for naturopplevelser og friluftsliv langs Glomma i Østfold. Her er frodig edelløvskog, fossefall og gamle kulturbeiter. Evja skjærer seg ca. 1,5 km inn i landskapet fra Glommas hovedløp ved Grønnsund. Med mindre båter kan man ta seg helt inn til evjas partier ved Lekumfossen. For øvrig vil det med enkle midler kunne etableres bedre adkomst fra riksvegen ved Lekum, slik at evja kan gjøres lettere tilgjengelig fra landsiden.»

Høringsutkastet som omhandler vassdragsnær arealbruk (oktober 1990) presenterer for øvrig Lekumevja som et område av nasjonal/regional betydning - og anbefaler at det i forbindelse med det rullerende landskapsvernarbeidet i fylket bør avklares om det er behov for å verne området i medhold av naturvernloven. (Jfr. kap. 5.1.2).

På grunnlag av «Naturvernregistrering for Østfold 1976», utredningen «Østfoldlandskap av regional betydning» og de anbefalninger som er gitt i vannbruksplandokumentene, er miljøvernavdelingen av den oppfatning at det bør utarbeides en verneplan for lekumevja/Lekumfossen med tilhørende området. Det står imidlertid opp til Direktoratet for naturforvaltning å avgjøre om, eventuelt når, et slikt arbeide skal settes igang.

Som det fremgår av det overstående er det i tiden etter arbeidet med, og behandling av, Samlet Plan utført flere arbeider som fokuserer på at Lekumevja/Lekumfossen er et kjerneområde hva angår fremtidig friluftsliv/reiseliv tilknyttet Glomma. Dette både fordi området innbyr til naturopplevelser utenom det vanlige og er lett tilgjengelig som følge av sin nære beliggenhet til Riksverg 105 og Grønnsund, som trolig vil bli videreutviklet som innfartsport til Glomma.

Det synes åpenbart at den private og samfunnsmessige nytte av den omsøkte utbygging er mindre enn de ulemper som påføres naturmiljøet og de allmenne interesser. Fylkesmannen må derfor tilrå at søknaden avslås.

Vi viser for øvrig til uttalelser fra Østfold Naturvern, Østfold fylkeskommune og Eidsberg kommune.»

Østfold fylkeskommune v/fylkesutvalget har i møte 7. mars 1991 gjort følgende vedtak mot 9 mot 4 stemmer:

«Fylkesutvalget anbefaler at Lekum mølle v/Thor Lundeby gis tillatelse til tørrlegging av Lekumfoss etter paragraf 104 og 105 i vassdragsloven.

Anlegg som oppføres i vassdraget må med hensyn til innretning, fundamentering, mate-

rialer og arbeid fylle de krav som med rimelighet kan stilles for sikring av almene interesser.
Utbyggeren må i størst mulig grad søke å redusere ulemper som kan påføres områdets naturgitte og kulturskapte ressurser.»

Direktoratet for naturforvaltning har ved brev av 11. januar 1991 meddelt at de ikke vil uttale seg til søknaden før Vannbruksplanen for Glomma er vedtatt og planarbeidet har resultert i en fylkesdelplan. DN har likevel avgitt uttalelse til søknaden 2. april 1991. Fra den lengre uttalelsen refereres konsekvensvurderingen og konklusjonen:

> «DN går imot at det blir gitt konsesjon for utbygging av Lekumfoss. Det er beklagelig at behandlingen av søknaden ikke er utsatt til Vannbruksplanen for Glomma i Østfold er behandlet i Fylkestinget og Handlingsplan Glomma er ferdig. I forbindelse med disse arbeidene er det fremmet forslag om at området skal vurderes som landskapsvernområde pga verdier knyttet til landskap, naturfag og friluftsliv.

Naturfaglige verdier og friluftslivsinteresser, konsekvenser

Landskap

Fylkesmannens miljøvernavdeling trekker fram at Lekumevja med Lekumfossen er et område av høg landskapsmessig kvalitet. I høringsutkastet til VGØ sies det at området ved Lekumevja har nasjonal/regional betydning. Område er også i andre sammenhenger gitt høg verneverdi av Fylkesmannen. Miljøvernavdelinga mener at det bør utarbeides en verneplan for Lekumevja/Lekumfossen med tilhørende områder. Vi viser forøvrig til uttalelsen fra miljøvernavdelinga hos Fylkesmannen i Østfold.

Konsekvensene av en utbygging vil bli tørrlegging av fossen og et inngrep i et avgrenset område.

Geofag og botanikk

I Samla Plan-rapporten står det:

> «Lekumevja, verneverdi 3 (geologi/botanikk) i variert ravinekompleks med barskog, edellauvskog, dels rik flora. Naturvernområde.»

Det ligger et edellauvskogreservat like inntil evja.
Naturreservatet vil ikke bli berørt.
Et flomløp vil bli avstengt og det vil bli lagt en rørgate fra inntaket til kraftstasjonen. Rørgata blir delvis gravd ned. Det vil bli anlagt en kjøreveg langs store deler av rørgata.

Friluftsliv

I høringsutkastet til VGØ sies det at Lekumevja har potensiale til å bli et av de mest attraktive områdene for naturopplevelse og friluftsliv langs Glomma i Østfold.

Opplevelsesverdien er sterk knyttet til landskapet. Inngrep i området vil redusere opplevelsesverdien.

Oppsummering

Området er vurdert til ha store landskapskvaliteter i kombinasjon med botaniske forekomster og geologiske former av stor verdi. Dette gir grunnlag for store opplevelsesverdier i området.
Inngrep i området vil ha negative konsekvenser for disse verdiene.

Konklusjon

Vi går imot at det blir gitt konsesjon på utbygging av Lekumfoss.
I forbindelse med det pågående arbeidet med VGØ er det kommet fram forslag om å vurdere landskapsvern for området ved Lekumevja. Noe av bakgrunnen for disse forslagene er verdiene som finnes i området knyttet til landskap, geologi, botanikk og friluftsliv som beskrevet ovenfor. Forslagene om landskapsvern må også tas opp til vurdering i HPG.
Vi mener derfor at det ikke er riktig å vurdere en søknad før dette arbeidet er sluttført.
Dersom disse vurderingene konkluderer med at området ikke bør vurderes vernet, vil de dokumenterte verdiene knyttet til Lekumevja og området i tilknytning til det veie tungt ved behandlingen av en konsesjonssøknad. At utbyggingen ikke tilfredsstiller normalkravene til samfunnsøkonomisk lønnsomhet ved kraftutbygging må også inn i en slik vurdering.»

Statens forurensningstilsyn har gitt følgende vurderinger i sin uttalelse av 13. juli 1990:

«Det berørte elveleiet er ca. 270 m langt og vil få sterkt preg av tørrlegging store deler av året. Det vil bli overløp over dammen ca 60 dager i året. Driften vil bli kontinuerlig når vannføringen er større enn 1 m^3/sek og intermitterende ved lavere vannføringer. Den intermitterende driften vil gi vannstandsendringer i elven oppstrøms dammen. Mellom inntaket og utløpet fra kraftverket er det en mølle og noen få bolighus. I tillegg drenerer jordbruksarealer til den berørte elvestrekningen.
Lekumelva er betydelig forurenset av avrenning fra jordbruksarealer og avløpsvann fra husholdninger. I nedbørfeltet er det ca. 4 400 bosatte og 481 gårdsbruk med tilsammen 57 km^2 dyrket mark. Undersøkelser utført i regi av Fylkesmannen i Østfold har vist høye konsentrasjoner av næringssalter og partikulært materiale og begroing av forurensningstolerante kiselalger og bakterier.
På bakgrunn av opplysningene i søknadsdokumentene og resultatene fra undersøkelsene mener SFT at den omsøkte utbyggingen ikke vil endre forurensningsforholdene på den berørte elvestrekningen. Vi forutsetter at avløp fra mølle og bebyggelse ledes utenom det tørrlagte elveleiet. Oppstrøms inntaksdammen kan raske pendlinger i vannstanden pga den intermitterende driften forårsake erosjon i elvebreddene. Faren for erosjon kan redusedres ved å plastre elvebreddene eller at det legges restriksjoner på den intermitterende driften. Vi antar at plastring (forbygging)

av elvebredden vil være det mest økonomiske for kraftverket.

SFT foreslår at det tas med et generelt vilår om titlak etter forurensningsloven (§ 11) i en eventuell tillatlese til utbygging av Lekumfossen:

- Utbygger plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.»

Nordre Østfold Naturvern har følgende konklusjon på sin uttalelse av 9. juni 1990:

«Det frarådes at tillatelse blir gitt til utbyggingen.

Det blir tatt skarp avstand fra planen om tørrlegging av Lekumfoss og nedenforliggende elvestrekning av Lekumelva. Hydrobiologisk verdifulle ressurser ødelegges, landskapsbildet skjemmes og kulturhistoriske forhold berøres negativt ved det foreslåtte inngrep.

I det aktuelle området av Eidsberg kommune er det behov for en nøye planlegging av bruk og utvikling av ressurser og landskap. En helhetlig løsning med forankring i økologisk og kultur-historisk analyse og verdibevissthet må etterstreves.»

Thor Lundeby har meddelt at han ikke har kommentarer til de innkomne uttalelsene. Han viser til uttalelsene fra Eidsberg kommune, og ber i tillegg om at følgende uttalelse fra Østfold Energiverk tas inn i innstilingen (Uttalelsen er avgitt til Østfold fylkeskommune i forbindelse med fylkeskommunens behandling av søknaden):

«Generelt om kraftoppdekking for Østfold fylke

Østfold fylke er et såkalt underskuddsfylke hva produksjon av elektrisk kraft angår, dvs. når man med underskuddsfylke mener at elektrisitetsforbruket (kraftforbruket) er større enn kraftproduksjonen i fylket.

Østfold Energiverk A/S (ØE) er et produksjons-, engros- og distribusjonsverk som har påtatt seg ansvaret for å levere tilstrekkelig med kraft til samtlige distribusjonsverk i Østfold Fylke. ØE fremskaffer den nødvendige kraft gjennom egenproduksjon (her er kraftstasjonene Borgund, Stuvane og Naddvik, alle i Sogn og Fjordane fylke, de største) og gjennom avtaler om kraftkjøp fra ulike leverandører (Statkraft og Hafslund Nycomed AS).

ØE's prinsipielle holdning til utbygging, opprustning og utvidelse av småkraftverk

Styret i ØE har bl.a. uttalt følgende prinsipielle holdning til småkraftverk:

Småkraftverk i Østfold bør såvidt mulig utbygges og drives av de lokale eierinteresser. ØE bør yte bistand til planlegging og finansiering med sikte på at lønnsomme prosjekter kan bli realisert. (Styresak nr. 17/87).

Styret finner det naturlig at ØE engasjerer seg i prosjekter vedrørende utbygging av småkraftverk som har en akseptabel utbyggingskostnad og hvor de miljømessige konsekvenser er små. (Styresak nr. 05/89.)

ØE ser således meget positivt på enhver utbygging/rehabilitering av vannkraft i Østfold såfremt de aktuelle prosjekt tilfredstiller krav til lønnsomhet og naturvern.

Lekum kraftverk og samlet plan

Kun et prosjekt i Østfold (Lekumfoss) er behandlet i Samlet plan for vassrag. Ved Stortingets rullering av planen ble dette prosjektet videreført fra kategori 2 til kategori 1 med Miljøverndepartementets anbefaling om at «...prosjekt som viser samfunnsøkonomisk lønnsomhet sammenlignet med gass, bør konsesjonssøkes og evt. bygges ut....». St.meld. nr. 53 (1986-87) slår fast at «prosjektet er på 6 GWh, har moderate konflikter med naturverninteressene og er ønsket utbygget av kommune og fylkeskommune...».

Energidata for Lekum kraftverk

Alle etterfølgende tall er referert kraftstasjonens vegg.

Midlere produksjon pr. år er anslått til: 5.350.000 kWh (5,35 GWh).

Herav:
25 pst. i sommerperioden: 1.337.500 kWh.
(1/5 - 30/9)
75 pst. i vinterperioden: 4.012.500 kWh
(1/10 - 30/4)

Fastkraftproduksjonen anslås, på grunnlag av data fra Rakkestadvassdraget, til 74 pst. av midlere produksjon, dvs.:

Fastkraft:
Sommerperioden: 989.750 kWh.
Vinterperioden: 2.969.250 kWh.
Ialt: 3.959.000 kWh.

Omsetning av kraft fra Lekum kraftverk

ØE har sagt seg villig til å kjøpe kraften fra Lekum Kraftverk til markedspris (Dvs. for tiden på samme betingelser som for kjøp av statskraft). (Styresak nr. 03/90).

Dette betyr at kraften leveres det lokale distribusjonsverk (ØE), Region Eidsberg) som igjen selger denne til lokal industri og alminnelig forbruk forøvrig. Kraften fra Lekum Kraftverk vil således være et positivt bidrag til å tilfredsstille elbehovet i Østfold, herunder industriens behov. Generelt er det viktig at energi ikke blir noen flaskehals for øket industrivirksomhet.

Samfunnsøkonomisk vurdering av Lekum kraftverk

I brev av 27. november 1989 til ØE fra falleier er det angitt et totalt investeringsbeløp, stort 10,14 mill. kr.

Dersom ØE hadde vært falleier og skulle finansiere hele utbyggingen ved låneopptak, ville en samfunnsøkonomisk lønnsomhetsberegning sett slik ut:

Lån (Total investering): 10.140.000 kr.
Årlige faste inntekter (I form av kraft): 810.511 kr.
Årlige faste utgifter, eksklusiv kapitalkostnader: 107.000 kr.
Årlig netto inntjening (beregnet): 703.511 kr.
Investeringens økonomiske levetid: 40 år.

Ovestående forutsetninger vil gi som resul-

tat en intern rente (avkastning på investert kapital) på 6,3 pst.

Prisstigning vil gjøre prosjektet mer lønnsomt.

Man er anbefalt å stille krav om 7 pst. realrente (avkastning) i samfunnsøkonomiske beregninger. Flere hevder at dette er et for strengt krav. Lekum Kraftverk som gir en avkastning på 6,3 pst. befinner seg således i grenseland når man tar hensyn til usikkerhet om fremtiden, en usikkerhet som kan slå begge veier.

Stikkord som miljø (ingen forurensning av luft) og fornybare energikilder trekker også i positiv retning.

Konklusjon.

Kraftproduksjonen for hele landet har i 1990 vært større enn i noe tidligere år. Det er bare i to av de siste 60 år, i 1938 og i 1967, registrert større tilsig enn i 1989 og 1990. I begge disse år (1989 og 1990) var det nyttbare tilsiget ca 20 pst. større enn normalt. Ovennevnte store tilsig og redusert forbruk pga. milde vintrer gir et meget skjevt bilde av forholdet mellom kraftsystemets kapasitet og det innenlandske forbruk. Det minnes om at tilsigssvikt på ca 20 pst. og øket vinterforbruk er like sannsynlig som tilsigoverskudd og forbruksreduksjon.

Temperaturkorrigerer man det såkalte alminnelige forbruk blir resultatet en økning i forbruket på ca 2 pst. pr. år de siste 3 årene.

Ovenstående trekkes frem for å dempe ned den forestilling som er skapt den siste tiden om de «enorme kraftoverskudd». I et normalt år har vi i Norge en rimelig balanse mellom tilbud og etterspørsel.

Med bakgrunn i de forhold som er beskrevet ovenfor, anbefaler vi at det gis konsesjon for utbygging av Lekum krtaftverk. Vi har, som det fremgår, ikke vurdert de miljømessige konsekvenser av utbyggingen. Vi må for vår del overlate vurderingen av om den samfunnsmessige verdi av utbyggingen er positiv, til de konsesjonsgivende myndigheter.

Vi står gjerne til tjeneste for ytterligere opplysninger.»

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) bemerker:

Søknaden fra Thor Lundeby gjelder tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106 for bygging av kraftverk i Lekumfossen.

Lekumfossen har vært benyttet til mølledrift i lange tider. Det siste kraftverket som utnyttet 15,5 m fallhøyde, ble satt ut av drift i 1972. Inntaksdam, deler av rørgata og gammel mølle med turbin består fortsatt. Det er søkt om å bygge et nytt småkraftverk med installasjon på 1400 kW for utnyttelse av et fall på 31,4 m mellom gammel inntaksdam og Lekumevja i Glomma. Maksimal slukeevne vil være 5,5 m^3/s. Midlere vannføring er 3,3 m^3/s. Kraftverket vil etter foreliggende beregninger produsere 5,35 GWh/år i gjennomsnitt. utbyggingen er kostnadsberegnet til 9,835 mill. kr. pr. juni 1989.

Driftsvannet planlegges ført i rør fra nåværende inntaksdam til ny kraftstasjon bygget i dagen ca. 60 m vest for elvas utløp i Lekumevja. Rørgata blir ca. 230 m lang og krysser elva på to steder. Rørgata er planlagt for det meste nedgravd i bakken. Det anlegges kjørevei med bru over Lekumelva langs rørgata fra gammel mølle til ny kraftstasjon.

Vannstanden i gammel inntaksdam blir som tidligere kote 56,2. Kraftverket bygges for drift med konstant vannstand ved vannføringer over 1 m^3/s og start/stopp-drift ved lavere vannføringer. Ved start/stopp-drift vil vannstanden i inntaket variere 0,3 til 0,5 m.

Kraften er planlagt ført i 22 kV jordkabel fra kraftverket til offentlig nett.

Prosjektet er plassert i kategori I i Samlet Plan. Prosjektet som danner grunnlag for søknaden er imidlertid noe modifisert i forhold til prosjektet som er vurdert i Samlet Plan. Slukeevnen er redusert, det er lagt opp til mer konstant vannstand i inntaksmagasinet og rørgata er foreslått lagt om og delvis lagt skjult under terrenget.

Skader ulemper og fordeler

Elveleiet fra inntaket til Lekumejva, ca 270 m, blir tørrlagt i gjennomsnitt ca 300 dager årlig. Lokalt ved elva endres landskapet ved tørrleggingen av elva og av planlagt kraftstasjon med rørgate og veg. Området er i dag forholdsvis utilgjengelig og dermed lite brukt til friluftsliv. Vegen til kraftstasjonen kan gi økt tilgjengelighet til sleve Lekumevja. Det er ikke fisk i denne delen av Lekumelva, og vannet er ofte sterkt tilslammet.

Vurderinger av andre

Vi viser til de innkomne uttalelsene som er gjengitt foran. En del sentrale momenter gjengis i korthet:

Eidsberg kommune gir utbyggingsplanene sterk anbefaling. Kommunen uttrykker frustrasjon over at planer for reservat for edelløvskog, Samlet Plan og til sist Vannbruksplan for Glomma i 12-15 år har vært hindrer for gjennomføringen av prosjektet.

Fylkesmannen i Østfold v/miljøvernavdelingen går mot utbyggingen. Det påpekes at Lekumevja/Lekumfossen er et kjerneområde hva angår framtidig friluftsliv/reiseliv tilknyttet Glomma. Miljøvernavdelingen mener at det bør utarbeides en verneplan for Lekumevja/Lekumfossen med tilhørende områder. Fylkesmannen beklager at NVE ikke har imøtekommet ønsket om å utsette høringsfristen til vannbruksplanen er behandlet i de fylkeskommunale organer. Fylkesmannen mener at noen mindre fall i Heravassdraget ved Mysen og i det varig vernede Hobølvassdraget kan bygges ut i stedet.

Østfold fylkeskommune v/fylkesutvalget anbefaler utbyggingen, men forutsetter at det tas hensyn til kulturskapte og naturlige ressurser. Vedtaket er gjort i lys av foreliggende utkast til vannbruksplan for Glomma.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) følger opp vurderingene fra miljøvernavdelingen i Østfold, og går følgelig mot utbyggingen.

Statens forurensningstilsyn (SFT) mener at utbyggingen ikke vil endre forurensningsforholdene på den berørte elvestrekningen. SFT påpeker at start/stopp-drift kan gi økt erosjon i elvebreddene oppstrøms inntaksdammen, og at plastring kan bli nødvendig. SFT foreslår generelt vilkår om tiltak etter forurensningsloven.

Nordre Østfold Naturvern tar skarp avstand fra planen om tørrlegging av Lekumfoss og

frarår utbyggingen. Foreningen mener at hydrobiologisk verdifulle ressurser ødelegges, landskapsbildet skjemmes og kulturhistoriske forhold berøres negativt.

NVEs vurdering

Av det innkomne materialet går det klart fram at det er delte meninger om Lekumfossens verdi i naturvernsammenheng og fossens verdi for nåværende og framtidig friluftsliv. De lokale interesser representert ved eieren/søker Thor Lundeby, Eidsberg kommune samt fylkesutvalget i Østfold fylkeskommune går alle inn for utbyggingen. Miljøforvaltningen representert ved miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Østfold og Direktoratet for naturforvaltning (DN) går mot utbyggingen.

NVE vil legge vekt på at det omsøkte prosjektet er vurdert og plassert i kategori I i Samlet Plan. Planene er også modifisert for å redusere ulemper og skader som ble uttrykt under Samlet Plan behandlingen. Videre foreligger tre vedtatte landsomfattende verneplaner for vassdrag, og det foreligger forslag til den siste verneplanen for vassdrag (VP IV/ NOU 1991: 12A). Lekumelva inngår ikke i noen av disse verneplanene for vassdrag. NVE trekker den slutning at Lekumelva m/Lekumfossen ikke har så stor verdi i nasjonal sammenheng at den av den grunn ikke kan bygges ut. Dette er i utgangspunktet de rammer som er satt for konsesjonsbehandlingen og som må aksepteres av alle berørte instanser.

NVE har merket seg at prosjektet tidligere har måttet vente på behandlingen av Samlet Plan, behandlingen av forslag til verneområde for edelløvskog og Vannbruksplan for Glomma. I følge miljøvernavdelingen og DN, må søknaden også avvente sluttbehandling av Vannbruksplanen for Glomma, påfølgende handlingsplan for Glomma og i tillegg behandling av forslag om landskapsvernområde.

NVE vil gå imot at vannbruksplaner innføres som alterntiave verneplaner. Vi aksepterte sommeren/høsten 1990 å vente noen måneder på vannbruksplanen som var under arbeide da det ikke kunne utelukkes at planen ville framskaffe opplysninger av verdi for konsesjonssaken. Da det ble klart at den endelige behandlingen av vannbruksplanen kom til å trekke ut, og vi ikke kunne se at planutkastet inneholdt vesentlig nye opplysninger om Lekumfossen/Lekumevja, ble endelig frist satt og vi fikk inn de siste uttalelser som er referert foran.

NVE mener at i den foreliggende sak ligger forholdene godt til rette for *flerbruk* av ressursene i området. Byggingen av kraftverket kan meget godt kombineres med annen *bruk* av området. Utbyggingen vil ikke berøre vernet edelløvskog, fiskeinteresser blir ikke berørt og selve Lekumevja berøres ikke av utbyggingen. Det dreier seg i hovedsak om et estetisk tap ved at fossefallet nederst mot Glomma blir borte i ca 300 dager i året. Dette fossefallet er kun synlig fra en begrenset del av det aller innerste partiet av Lekumevja. Selve kraftstasjonen blir imidlertid synlig fra Lekumevja. Det er videre grunn til å ta i betraktning at fossen har vært utnyttet for mølledrift i uminnelige tider og senere for kraftverk fram til 1972. Ved Lekumevja var det tidligere sagbruk, men i dag er bare rester av dette sagbruket synlig.

I forslag til vannbruksplan er det påpekt behov for bedre adkomst til selve Lekumevja, og NVE regner med at planlagt veg medfører slikt økt tilgjengelighet. Etableringen av kraftverket og tap av vannføring i fossen er etter vår mening begrensede inngrep som må kunne aksepteres i den planlagte bruk av området. Vi mener at forholdene ligger godt til rette for å få en god landskapsmessig løsning for denne utbyggingen. NVE legger også vekt på at uttalelsene fra kommune og fylkeskommune støtter en kombinert bruk av området.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) hevder at utbyggingen ikke tilfredsstiller normalkravene til samfunnsøkonomisk lønnsomhet. NVE er ikke enig i en slik vurdering. I søknaden er det oppgitt at kraftverket vil produsere 5,35 GWh/år i gjennomsnitt til en kostnad på 9,835 mill.kr pr. 1. juni 1989. Utbyggingskostnaden blir tilsvarende 1,84 kr/kWh noe som må regnes som relativt rimelig sammenlignet med mange andre prosjekter. Kraftverket har ingen reguleringsmagasiner, men oppnår likevel en vinterproduksjon på gjennomsnittlig 71 pst. Prosjektet plasseres i økonomiklasse 1 - 2, og samfunnsøkonomisk vurdert er utbyggingen dermed klart lønnsom. I tråd med prinsippet om markedsbasert kraftomsetning blir prosjektets økonomi ikke lenger tillagt den samme vekt som før. Den økonomiske risikoen for bygging og drift av kraftverket blir nå overlatt konsesjonssøkeren.

Østfold Energiverk har i sin uttalelse som er referert foran foretatt en økonomisk vurdering av prosjektet. Energiverket har lagt statskraftpris på 15 øre/KWh til grunn for sin beregning av inntektene fra kraftverket. Dette er langt under de kraftpriser som inngår i en vanlig *samfunnsøkonomisk* beregning. På bakgrunn av dette må denne beregningen heller kalles en bedriftsøkonomisk vurdering av prosjektet. Hvor lønnsomt prosjektet er for Thor Lundeby vil avhenge av hvilken pris han får solgt kraften for, og hvor mye selvpro-

dusert kraft som kan erstatte kraft som nå må kjøpes til eget forbruk.

Representanter for Vassdragsavdelingen i NVE har foretatt befaring av Lekumfossen til tre forskjellige årstider og har således ved selvsyn hatt god anledning til å vurdere de omsøkte inngrep og mulige virkninger.

Etter en helhetsvurdering av planen, de foreliggende uttalelser og befaringene kommer NVE til at de offentlige eller allmenne interesser ikke blir skadelidende i slik grad at søknaden bør avslås.

Konklusjon

NVE tilrår at Thor Lundeby gis tillatelse til bygging av nytt kraftverk i Lekumfossen i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 på de vilkår og forutsetninger som framgår av innstillingen og vedlegg, jfr. vassdragslovens § 106.

Bemerkninger til vilkårene iht. vassdragsloven

Forurensning, post 1

Vilkåret er som foreslått av SFT i medhold av forurensningsloven.

Naturforvaltning, post 2

DN går mot utbyggingen og har derfor ikke foreslått vilkår. NVE vil foreslå at relevante deler av standardvilkår tas inn. Vilkåret er omfattende, og det presiseres at DN vurderer ev. pålegg nøye med hensyn til nytte/kostnad, og at påleggene har direkte sammenheng med byggingen og driften av kraftverket.

Terskler m.v., post 3

NVE foreslår det generelle vilkåret som gir departementet adgang til å pålegge utbyggeren å bygge terskler, foreta elvekorreksjoner, erosjonssikring m.v.

Godkjenning av planer m.v., post 4

Vanlig vilkår om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v. er tatt med.

Byggefrister, post 5

Spørsmålet om byggefristers relevans i den markedssituasjon som nå er innført har vært oppe til diskusjon mellom NVE og OED, men så lenge ingen beslutning er fattet, har vi tatt med vanlig vilkår om byggefrister.

Reguleringshøyder i inntaksmagasinet, post 6

Det er fastsatt reguleringsgrenser for inntaksmagasinet. Vannstanden skal søkes holdt konstant på kt. 56,2. Ved start/stoppdrift på lavere vannføringer kan vannstanden variere inntil 0,5 m mellom kt. 56,2 og kt. 55,5. Ved flom kan vannstanden stige over kt. 56,2. Kt. 56,2 refererer seg til høyden på nåværende overløp på eksisterende inntaksdam.»

NVE's forslag til vilkår for Thor Lundeby for utbygging av kraftverk i Lekumfossen:

1.

(Forurensning)

Utbygger plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

2.

(Naturforvaltning)

I.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sørge for at forholdene i Lekumelva er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjonen utformes slik at tap av fisk kan reduseres,
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i områder som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og utbygging tas vare på i størst mulig grad.

IV.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftlivsundersøkelser i de områder som berøres av utbyggin-

dusert kraft som kan erstatte kraft som nå må kjøpes til eget forbruk.

Representanter for Vassdragsavdelingen i NVE har foretatt befaring av Lekumfossen til tre forskjellige årstider og har således ved selvsyn hatt god anledning til å vurdere de omsøkte inngrep og mulige virkninger.

Etter en helhetsvurdering av planen, de foreliggende uttalelser og befaringene kommer NVE til at de offentlige eller allmenne interesser ikke blir skadelidende i slik grad at søknaden bør avslås.

Konklusjon

NVE tilrår at Thor Lundeby gis tillatelse til bygging av nytt kraftverk i Lekumfossen i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 på de vilkår og forutsetninger som framgår av innstillingen og vedlegg, jfr. vassdragslovens § 106.

Bemerkninger til vilkårene iht. vassdragsloven

Forurensning, post 1

Vilkåret er som foreslått av SFT i medhold av forurensningsloven.

Naturforvaltning, post 2

DN går mot utbyggingen og har derfor ikke foreslått vilkår. NVE vil foreslå at relevante deler av standardvilkår tas inn. Vilkåret er omfattende, og det presiseres at DN vurderer ev. pålegg nøye med hensyn til nytte/kostnad, og at påleggene har direkte sammenheng med byggingen og driften av kraftverket.

Terskler m.v., post 3

NVE foreslår det generelle vilkåret som gir departementet adgang til å pålegge utbyggeren å bygge terskler, foreta elvekorreksjoner, erosjonssikring m.v.

Godkjenning av planer m.v., post 4

Vanlig vilkår om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v. er tatt med.

Byggefrister, post 5

Spørsmålet om byggefristers relevans i den markedssituasjon som nå er innført har vært oppe til diskusjon mellom NVE og OED, men så lenge ingen beslutning er fattet, har vi tatt med vanlig vilkår om byggefrister.

Reguleringshøyder i inntaksmagasinet, post 6

Det er fastsatt reguleringsgrenser for inntaksmagasinet. Vannstanden skal søkes holdt konstant på kt. 56,2. Ved start/stoppdrift på lavere vannføringer kan vannstanden variere inntil 0,5 m mellom kt. 56,2 og kt. 55,5. Ved flom kan vannstanden stige over kt. 56,2. Kt. 56,2 refererer seg til høyden på nåværende overløp på eksisterende inntaksdam.»

NVE's forslag til vilkår for Thor Lundeby for utbygging av kraftverk i Lekumfossen:

1.

(Forurensning)

Utbygger plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

2.

(Naturforvaltning)

I.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sørge for at forholdene i Lekumelva er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjonen utformes slik at tap av fisk kan reduseres,
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i områder som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og utbygging tas vare på i størst mulig grad.

IV.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftlivsundersøkelser i de områder som berøres av utbyggin-

gen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte og indirekte berøres av utbyggingen.

V.

Alle vilkår forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelse av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

3.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. utarbeidelsen av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

4.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE deltaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for utbyggingen. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE's samtykke.

5.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

Dersom disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, faller tillatelsen bort i samsvar med vassdragslovens § 111.

6.

(Reguleringshøyder)

Vannstanden i inntaksmagasinet skal søkes holdt konstant på kt. 56,2. Ved start/stoppdrift på lavere vannføringer kan vannstanden variere inntil 0,5 m mellom kt. 56,2 og kt. 55,7.

Ved flom kan vannstanden stige over kt. 56,2.»

Innkomne uttalelser til departementet:

Eidsberg kommune har i brev den 25. april 1991 avgitt følgende uttalelse:

«Jeg viser til Deres brev av 22. april 1991 hvor kommuen er gitt anledning til å avgi eventuell uttalelse til innstillingen fra NVE.

Eidsberg kommune har ingen kommentarer utover det som fremkommer i saksfremstilling og vedtak i kommunestyrets møte 28. juli 1990 med oversendingsbrev og vedtak i Eidsberg Formannskap av 4. februar 1991.»

Fylkeslandbrukskontoret i Østfold har i brev den 7. mai 1991 avgitt følgende uttalelse:

«Vi har mottatt innstilling fra Norges vassdrags- og energiverk datert 10. april 1991 vedrørende ovennevnte.

Landbruksmyndighetene i Østfold er ikke

tidligere forelagt saken vi nå er oversendt via landbruksdepartementet.

En utbygging av Lekumfossen med tørrlegging av fossen og ca. 270 meter elveleie vil ikke i særlig grad berøre det en regner som tradisjonelle landbruksinteresser. Med dette menes i første rekke produksjonen på produktive jord- og skobruksarealer.

Eventuelle konflikter vil gå mer på naturfaglige og landskapsestetiske verdier. Dette er verdier som vil bli verdsatt høyere også i landbrukskretser etterhvert som interesse og behov for nye næringer og produkter tiltar.

De indre partier av Lekumevja består av et vakkert og avskjermet landskap med rike løvskoger, kulturbeiter, evjeformasjonen og fossen. Området har potensiale til å bli et av de mest attraktive områdene for naturopplevelser og friluftsliv langs Glomma i Østfold.

Inngrep i form av en rørgate og en kraftstasjon, vil virke sterkt forstyrrende på miljøet i evja som helhet. I tillegg vil tørrlegging av fossen og deler av elveleiet store deler av året, i betydelig grad forringe områdets naturkvaliteter og muligheter for naturopplevelse.

Flere arbeider fokuserer på Lekumevja og Lekumfossen som et kjerneområde hva angår framtidig friluftsliv/reiseliv tilknyttet Glomma. Opplevelsesverdien er sterkt knyttet til landskapet, og inngrep i området vil redusere denne verdien.

Nettopp bygdeturisme kan i framtida vise seg å bli en viktig inntektskilde for den delen av befolkningen som har sitt virke innen landbruket.

I tillegg til at Lekumevja og fossen har betydelige landskapkvaliteter, inneholder området også interessante botaniske forekomster og geologiske formasjoner.

Grunnlaget for å utnytte eiendommens potensiale med tanke på «flerbruk» må være å styrke næringsgrunnlaget ut over den avkastning tradisjonell jord- og skogbruksproduksjonen kan gi.

Skal en fra landbrukets side ha muligheter for å utnytte Lekumområdet i reiselivssammenheng, er bl.a. områdets naturfaglige og landskapsestetiske verdier grunnlaget for dette. Vi ser derfor visse problemer ved å bygge kraftverk og rørgate i Lekumelva, kombinert med en utnyttelse av områdets potensiale i sammenheng med friluftsliv og bygdeturisme.

Imidlertid ligger forholdene i dette tilfelle til rette for en utnytting av fossen til kraftproduksjon, som også kombineres med mølledrift. Fossen har vært utnyttet til slike formål i generasjoner tilbake. Det siste kraftverket som ble satt ut av drift i 1972, utnyttet en fallhøyde på 15,5 m og tørrla deler av året ca. 200 m av omsøkte elvestrekning.

Et mindre vannkraftverk slik det er snakk om i dette tilfelle, vil også ha en egenverdi og være et interessant objekt i et område med mange ulike elementer/kvaliteter.

Vi er derfor kommet til at en eventuell utbygging av Lekumfossen ikke vil være til ulempe for landbruket og områdets utnytting i reiselivs- og rekreasjonssammenheng.»

Østfold fylkeskommune har i brev den 31. mai 1991 avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til Deres brev av 22. april 1991 vedr. ovennevnte. Vi har ingen ytterligere merkander til saken.»

Kommunaldepartementet har i brev den 23. mai 1991 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 22. april 1991.

Kommunaldepartementet har ingen merknader til innstillingen av 12. april 1991 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen vedrørende ovennevnte sak.»

Landbruksdepartementet har i brev den 3. juni 1991 avgitt følgende uttalelse:

Viser til brev fra Olje- og energidepartementet 22. april 1991, og innstilling fra Norges vassdrags- og energiverk 10. april 1991 angående utbygging av Lekumfossen.

Landbruksdepartementet er blitt forelagt ovennevnte sak for uttalelse. Vi har oversendt kopi av saken til fylkeslandbrukskontoret i Østfold som ikke hadde fått saken til høring.

En utbygging av Lekumfossen, med tørrlegging av fossen og ca. 270 meter elveleie, rørgater, bygging av kraftverk og kjørevei, vil ikke i særlig grad berøre det en regner som tradisjonelle landbruksinteresser (jord- og skogbruk). Men fylkeslandbrukskontoret har i brev av 7. mai 1991 noen motforestillinger som Landbruksdepartementet slutter seg til.

Lekumevja, som består av vakkert avskjerma landskap med rike løvskoger, kulturbeiter, evjeformasjonen og fossen, er en viktig del av et helhetlig kulturlandskap. I tillegg har området også interessante botaniske forekomster og geologiske formasjoner. Kulturlandskapet blir i økende grad vektlagt i landbrukspolitikken. I den forbindelse går vi aktivt inn med virkemidler for å oppmuntre landbruksnæringa til å ta vare på kulturlandskapskvaliteter. Landbruksdepartementet gir for eksempel tilskudd til at bekker/bekkedrag skal holdes åpne osv.

Fylkeslandbrukskontoret, Direktoratet for naturforvaltning (i uttalelse 2. april 1991) og fylkesmannens miljøvernavdeling (i diverse rapporter/planarbeid og seinest i uttalelse 12. januar 1991) vurderer Lekumevja og -fossen som et viktig område for naturopplelveser og for framtidig frilufts- og reiseliv.

Opplevelsesverdien er sterkt knyttet til landskapet. Inngrep i området vil redusere denne verdien.

Dette er verdier som vil bli verdsatt høyere også innen landbruket etterhvert som interesse og behov for nye næringer og produkter tiltar. En kobling mellom bygdeturisme og det potensialet som ligger i frilufts/reiselivet er nærliggende, og kan gi viktig sekundærinntekt for landbruksnæringa.

Lekumfossen er en av de få gjenværende vannfallene som ikke er utbygd i Østfold, og den vil med sine 5 GWh pr. år representere ca. 1,2 promille av fylkets totale vannkraft. Dette synes ubetydelig i forhold til de landskapsmessige kvaliteter som blir berørt. Direktoratet for naturforvaltning (2. april 1991) framholder dessuten at utbyggingen ikke tilfredsstiller normalkravene til samfunnsøkonomisk lønnsomhet ved kraftutbygging.

Landbruksdepartementet konkluderer med at det er uheldig å bygge ut Lekumfossen, og anbefaler at søkeren ikke gis konsesjon.»

Miljøverndepartementet har i brev den 26. juli 1991 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 22. april 1991 om ovenevnte sak.

Lekumfossen har tidligere vært delvis utbygget i forbindelse med mølledrift. Det siste kraftverket som utnyttet 15,5 m fallhøyde og bare en liten del av vannmengden, ble satt ut av drift i 1972. Det søkes nå om å bygge et småkraftverk som skal utnytte 31,4 m fallhøyde og skal produsere 5,35 Gwh/år.

Kraftstasjonen skal legges underjordisk ved elvas utløp i Lekumevja i Glomma. Det blir en 230 m lang rørgate som for det meste blir nedgravd. Det anlegges en veg langs rørgaten til stasjonen.

Elva går i fossestryk på hele utbyggingsstrekningen og den planlagte utbygging vil forårsake at elveleiet blir tørrlagt ca. 300 dager i året slik at det blir et forringet landskapsbilde. Også selve anlegget vil forårsake skjemmet utseende.

I første Samlet Plan var Lekumfossen plassert i kategori II, gruppe 8. Ved videreføring av Samlet Plan ble prosjektet endret og det ble da plassert i kategori I, gruppe 3, St.meld. nr. 53 (1986-87). Den vesentlige forskjellen mellom det første og annet alternativ er at ved det siste er kraftstasjonen plassert utenfor et vernet edelløvskogreservat.

Det er det siste prosjektet i noe moderat form som nå ønskes utbygget.

Fylkesmannen i Østfold v/miljøvernavdelingen tilrår at søknaden avslås. Det hevdes at Lekumområdet har regional betydning for friluftsliv og at Lekumevja har potensiale til å bli et av de mest attraktive områdene for naturopplevelser og friluftsliv langs Glomma i Østfold.

Under arbeidet med den siste Samlet Plan ble det fra fylkesmannens miljøvernavdeling hevdet at det knytter seg vesentlige friluftsinteresser til området. Eidsberg kommune imøtegikk denne vurdering. Kommunen har et nært samarbeid med fylkeskommunen og det har vært enighet om at det ikke knytter seg særlige friluftsinteresser til Lekumområdet. I vassdragsrapporten ble derfor konklusjonen av utbyggingen ikke tillagt noe betydelig friluftsliv.

Eidsberg kommune har hatt utbyggingssaken til uttalelse og anmodet om at søknaden ble imøtekommet. I et møte departementet hadde med bl.a. ordføreren den 25. juni 1991, var denne mer nyansert, i det han uttrykte klar forståelse for områdets betydening for friluftslivet.

Miljøverndepartementets vurdering:

Etter å ha vært på befaring på stedet er departementet enig med fylkesmannens miljøvernavdeling i at området har betydelig verdi for friluftslivet, spesielt i forbindelse med at man fra Glomma kan ta seg inn i Lekumevja med båt. For folk som kommer til stedet enten til fots eller pr. båt vil den planlagte utbygging redusere opplevelsesverdien, spesielt fordi den nedre delen av fossen er synlig fra Lekumevja. Selv om fossen er liten er det en av de to igjenværende uutbygde fosser i regionen.

Miljøverndepartementet har likevel kommet til at konsekvensene for friluftsliv og naturvern ikke er så store at en ikke kan godta en utbygging. Departementet har da til en viss grad tatt hensyn til prosjektets plassering i Samlet Plan. Spesielt har en i den forbindelse lagt vekt på at prosjektet i første Samlet Plan sto i kategori II og i en senere St.melding ble omarbeidet og flyttet til kategori I uten protester fra distriktet.

Departementet har også lagt vekt på at kommunen ønsker utbygging og at utbyggingen vil ha en viss sysselsettingseffekt.

Vi mener imidlertid at det bør fastsettes en viss minstevannføring i sommermånedene av hensyn til friluftslivet.

Konklusjon:

Miljøverndepartementet vil ikke gå imot at Thor Lundeby gis tillatelse til bygging av det somsøkte kraftverk i Lekumfossen. Vi har ikke noe å bemerke til de foreslåtte vilkår, men ber om at det i tillegg tas inn følgende vilkår:

1. 5 år etter at anlegget er satt i gang kan fylkesmannen bestemme en minstevassføring på inntil 2 m^3/sek i månedene juni - august.
2. Når utbyggingen er ferdig skal anleggsveien bare brukes i forbindelse med kraftverksdriften.»

Departementets bemerkninger:

Den foreliggende sak gjelder utbygging av et småkraftverk i Lekumfossen i Eidsberg kommune i Østfold. Lekumfossen har i uminnelige tider vært utnyttet til mølledrift. Det siste kraftverket i fossen ble satt ut av drift i 1972. Thor Lundeby står som konsesjonssøker, men departementet har fått meddelelse fra Lundeby om at kraftutbyggingen skal foretas av Lekum Kraft A/S, hvor Thor Lundeby er eneaksjonær. Tillatelsen vil derfor bli gitt til Lekum Kraft A/S.

Utbyggingen vil foruten bygging av selve kraftverket, bestå av en rørgate på ca 230 meter, hvorav ca 85 meter av rørgaten vil være nedgravd. Det vil også bli anlagt en kjørevei langs rørgaten. Den nye inntaksdammen planlegges anlagt på samme sted og med samme kronehøyde som den gamle, som står der i dag.

Kraftverket vil utnytte en fallhøyde på 31,4 meter. Prudksjonsevnen er beregnet til å være 5,35 GWh i et middels år. Prosjektet er kostnadsberegnet til kr. 9,835 mill. 1989 kroner, som tilsvarer en utbyggingskostnad på 1,84 kr/KWh.

Utbyggingen vil medføre en tørrlegging av selve fossen samt ca 2700 meter elveleie i ca 300 dager per år, noe som vil medføre et endret landskapsbilde. Fra miljøvernmyndighetene er det vídere pekt på at området har betydelig verdi for friluftslivet og at utbyggingen vil redusere opplevelsesverdien.

Prosjektet er plassert i kategori I i Samlet plan. Samlet plan konkluderer med at utbyggingen ikke vil ha konsekvenser for vilt eller jaktforholdene samt at den vil få liten innvirkning på fiskeribiologiske forhold. Utbyggingen vil heller ikke få betydning for flom, men mindre erosjonsskader oppstrøms inntaksdammen vil kunne oppstå som følge av start/stopp kjøring.

NVEs innstilling har vært forelagt Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet, Kommunaldepartementet, Østfold fylkeskommune, Eidsberg kommune og fylkeslandbrukskontoret i Østfold.

Eidsberg kommune og Østfold fylkeskommune anbefaler utbygging av Lekumfossen. Kommunaldepartementet har ingen merknader til Norges vassdrags- og energiverk sin innstilling. Fylkeslandbrukskontoret i Østfold har kommet til at en utbygging ikke vil være til ulempe for landbruket og områdets utnytting i reiselivs- og rekrasjonssammeheng.

Landbruksdepartementet uttaler at utbyggingen ikke i særlig grad berører tradisjonelle landbruksinteresser (jord og skogbruk). Landbruksdepartementet peker imidlertid på at området har potensiale for framtidig friluft- og reiseliv. På bakgrunn av at dette vil kunne bli en viktig sekundærinntekt for landbruksnæringen anbefaler Landbruksdepartementet i sin skriftelige uttalelse at søkeren ikke gis konsesjon. Landbruksdepartementet har senere, etter en fornyet vurdering, meddelt at det likevel ikke vil gå imot at konsesjon gis.

Miljøverndepartementet betoner at området har betydelig verdi for friluftslivet, men vil ikke gå imot utbygging av Lekumfossen da konsekvensene for friluftsliv og naturvern ikke er så store at en ikke kan godta en utbygging.

Direktoratet for naturforvaltning hevder at utbyggingen ikke tilfredsstiller normalkravene til samfunnsøkonomsk lønnsomhet. Dette tilbakevises av Norges vassdrags- og energiverk som finner prosjektet klart samfunnsøkonomisk lønnsomt. Olje- og energidepartementet vil påpeke at den økonomiske risiko for utbygging og drift av kraftverket påhviler utbygger og at man ikke lenger vetklegger prosjektenes økonomi i samme grad som før etter innføringen av prinsippet om markedsbasert kraftomsetning.

Olje- og energidepartementet finner at utbygging av Lekumfossen ikke vil redusere verdien av området i friluftssammenheng vesentlig. Den estetiske forringelsen vil være tap av et mindre fossefall, bare synlig fra et lite område innerst i Lekumevja, samt selve kraftverket, deler av rørgate og adkomstvei. Det dreier seg imidlertid om en utbygging av lite omfang i et område som tidligere har vært unyttet til kraftverksdrift.

Departementet finner således at vilårene i vassdragslovens § 106 er oppfylt og tilrår at Lekum Kraft A/S i henhold til vassdragsloven §§ 104 og 105 gis tillatelse til bygging av nytt kraftverk i Lekumfossen. Det foreslås også gitt tillatelse etter forurensningsloven. Tillatelsen foreslås gitt hovedsakelig på de vilkår som er foreslått av Norges vassdrags- og energiverk.

Departementets bemerkninger til vilkårene:

Miljøverndepartementet har fremmet krav om at det tas inn vilkår om at det fem år etter at anlegget er igangsatt kan fastsettes en minstevannføring på inntil 2 m^3/sek i månedene juni- august, etter vedtak av fylkesmannen.

Olje- og energidepartementet stiller seg tvilende til hensiktsmessigheten av en minstevannføring i dette tilfellet. Det er tvilsomt om fordelene for friluftslivet vil stå i forhold til det krafttap som følger av minstevannføringskravet. En vil imidlertid ha bedre grunnlag for å vurdere nødvendigheten av minstevannføring og eventuelt størrelsen på denne når anlegget har vært i drift en tid. Departementet har derfor funnet å kunne akseptere at minstevannføringsspørsmålet vurderes på nytt 5 år etter at anlegget er satt i drift. Kostnadene ved et pålegg om minstevannføring må i såfall stå i forhold til de fordeler som vinnes for friluftslivet. Det er en forutsetning at avgjørelsesmyndigheten ligger hos konsesjonsmyndighetene. Spørsmålet vil imidlertid bli forelagt Miljøverndepartementet før avgjørelse tas. Olje- og energidepartementet vil derfor foreslå følgende vilkår som ny post 7:

«5 år etter at anlegget er satt i drift kan konsesjonæren etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse pålegges å slippe minstevannføring dersom hensynet til friluftslivet gjør dette nødvendig.»

Miljøverndepartementet har videre bedt om at følgende vilkår tas inn:

«Når utbyggingen er ferdig skal anleggsveien bare brukes i forbindelse med kraftverksdriften.»

Olje- og energidepartementet finner å kunne ta Miljøverndepartementets forslag til følge med den presiering at forbudet bare gjelder motorisert ferdsel. Vilkåret fastsettes av hensyn til friluftslivet.

Olje- og energidepartementet har forøvrig ingen merknader til de vilkår som Norges vassdrags- og energiverk har foreslått.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104-106 og lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Lekum Kraft A/S tillatelse til utbygging av Lekumfossen kraftverk på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 27. sept. 1991.

33. Skiensfjordens kommunale kraftselskap og Vestfold Kraftselskap.

(Ervervskonsesjon for overtagelse av statens eierandel i Svelgfoss kraftverk i Tinnelva i Telemark fylke.)

Kongelig resulusjon av 18. oktober 1991.

Innledning.

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Skiensfjordens kommunale kraftselskap (SKK) og Vestfold Kraftselskap (VK) om ervervskonsesjon jfr. industrikonsesjonslovens (ikl.) kap. 1 for overtagelse av statens eierandel i Svelgfoss kraftverk i Telemark fylke.

23. desember 1984 hjemfalt 14,6 pst. av Svelgfoss kraftverk til staten. I tillegg hadde staten rett til å innløse ytterligere 14,6 pst. NVE fikk i oppdrag å videreselge statens andel på tilsammen 29,2 pst., og anbefalte i sin innstilling av 3. oktober 1990 godtakelse av budet på kr. 340 mill. fra SKK og VK.

I St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 9 (1990–91) under kap. 1885/4885 ble følgende forslag fremmet:

1. Staten innløser 14,6 pst. av Svelgfoss kraftverk.
2. Den innløste andelen og hjemfalt andel på ytterligere 14,6 pst. i Svelgfoss kraftverk selges til Vestfold kraftselskap og Skiensfjordens kommunale kraftselskap i fellesskap.
3. Notodden kommune tildeles ⅓ av netto kjøpesum for den hjemfalte delen.
4. Notodden kommune tildeles ⅓ av statens økonomiske utbytte fra kraftsalg fra den hjemfalte andelen.
5. Avtalen mellom staten v/NVE og Norsk Hydro a.s om innløsning av Svelgfoss kraftselskap godkjennes.
6. Avtalen mellom staten v/NVE og Vestfold Kraftselskap og Skiensfjordens kommunale kraftselskap i fellesskap om salg av 29,2 pst. av Svelgfoss kraftverk godkjennes.

Saken ble behandlet av Stortingert i salderingsdebatten 20. desember 1990, og forslaget ble enstemmig vedtatt. Det vises til Budsjettinnst. S. II (1990–91).

NVE's innstilling.

I sin innstilling av 3. juni uttaler NVE følgende:

«Skiensfjordens kommunale kraftselskap (SKK) og Vestfold Kraftselskap (VK) overtagelse av statens eierandel i Svelgfoss kraftverk ervervskonsesjon.

NVE har mottatt følgende søknad datert 22. oktober 1990 vedrørende ovenstående:

«Undertegnede kraftselskaper søker herved om ervervskonsesjon på statens 29,2 pst. eierandel i Svelgfoss kraftverk. Denne eierandel er overdratt fra staten v/Norges Vassdrags- og Energiverk til våre selskaper ved avtale datert 3. d.m. Vi er innforstått med at overdragelsen krever Stortingets samtykke. Avtalen er betinget av at vi, som kjøpere, innvilges ervervskonsesjon på vilkår som ikke er uvanlig tyngende.

Om konsesjonssøkerne.

Såvel Vestfold kraftselskap (VK) som Skiensfjordens kommunale kraftselskap (SKK) er interkommunale selskaper. VK har samtlige kommuner i Vestfold, unntagen «gamle» Tønsberg, som eiere, mens SKK eies av Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan kommuner i Telemark fylke. Mens VK i hovedsak selger sin kraft til de kommunale e-verkene i fylket, selger SKK kraften direkte til ca. 50 000 abonnenter i eierkommunene. Den samlede kraftilgang for de to selskaper var i 1989 hhv. 2 989 MWh og 2 408 MWh. Omsetningstallene samme år var hhv. 564,1 og 454,9 mill. kroner.

Svelgfoss kraftverk.

Svelgfoss kraftverk ble bygget 1956–1958 og utnytter fallet mellom Kloumannssjøen og Tinfossdammen.

Midlere produksjon i de siste 10 år er oppgitt å være 490 GWh. Median produksjon for denne perioden var 501 GWh/år, dvs. svært nær den midlere produksjon. Fordelingen vinter/sommerproduksjon er 56/44. Maskininstallasjonen er to stk. vertikale aggregater med Francis-turbiner på 46,2 MW. Den maksimale utnyttbare vannføring er 168 m^3/s. Ytelsen er 610 $kW/m^3/s$. ved midlere vannføring.

Med i overdragelsen følger:

a) Følgende fallrettigheter i Notodden kommune:

Gnr. 90, bnr. 2, Høimyr–Svelgfoss Vandfald
Gnr. 240, bnr. 5, Vestre Lienfossen (tidl. 40/5)

Gnr. 92, bnr. 3, Flaaten–Svelgfoss Vandfald
Gnr. 93, bnr. 3, Graver Vandfald
Gnr. 244, bnr. 85, Østre Lienfossen (tidl. 44/85)
samt tinglyst oppdemningsrett på gnr. 91 bnr. 1.

b) Selgers ideelle eierandel på 29,2 pst. i følgende eiendommer i Notodden kommune:
Gnr. 240, bnr. 478, Anundkåsvn. 92
Gnr. 39, bnr. 49, Anundkåsvn. 93
Gnr. 240, bnr. 500, Svelgfoss kraftverk, avløpskanal
Gnr. 90, bnr. 39, Svelgfoss kraftverk, kanal og tunnel
Gnr. 90, bnr. 40, Damfeste, syd
Gnr. 92, bnr. 31, Damfeste

Det er meningen at Hjartdøla Kraftverk, som er et felles eierselskap med VK og SKK som like store partnere, skal stå for den daglige drift av ovennevnte eierandel. Da imidlertid Hjartdøla kraftverk ikke er et ansvarlig selskap, og heller ikke registrert i Brønnøysundregisteret, har vi valgt å la våre selskaper stå som konsesjonssøkere.

Til orientering vil vi opplyse om at det i Telemark er inngått en intensjonsavtale om kraftsamarbeid. Etter denne intensjonsavtale har Kragerø elverk, Notodden elverk og Telekraft opsjon på å overta hver 10 pst. av Telemarksdelen. Utnyttes disse opsjoner, faller 20 pst. på SKK, og eierandelene blir:

Kragerø elverk	10 pst. (Ca. 14,6 GWh)
Notodden elverk	10 pst. (Ca. 14,6 GWh)
Telekraft	10 pst. (Ca. 14,6 GWh)
SKK	20 pst. (Ca. 29,2 GWh)
VK	50 pst. (Ca. 73,0 GWh)

For å imøtekomme ønsket om at kun VK/SKK håndterer Svelgfossdelen, er det våre kraftselskaper alene som står som eiere og utad står ansvarlig for gjelden. Når det er klart hvorvidt ovennevnte opsjoner benyttes, og i så fall på hvilken måte, vil vi søke dispensasjon fra konsesjonsbestemmelsene for disse verker.

Såvel VK som SKK er offentlige selskaper. Denne søknad gjelder således konsesjon på ubegrenset tid med revisjon av vilkår etter 50 år.»

Søknaden har vært sendt distriktet til uttalelse i samsvar med ervervslovens § 24 med følgende resultat:

Notodden formannskap, vedtak i møte 15. november 1990:

«Notodden kommune anbefaler at SKK/VK gis ervervskonsesjon på overtakelse av statens eierandel i Svelgfoss kraftverk. Ved tildelingen av konsesjonen bør forholdene legges til rette slik at Notodden elverk kan benytte sin opsjon på å overta 10 pst. av SKK's del dersom dette er ønskelig, jfr. forslag om intensjonsavtale om samarbeid.

Da det er tilstrekkelig kraftbehov på Notodden til å benytte konsesjonskraftrettighetene fullt ut, ønsker Notodden kommune dessuten å benytte muligheten for uttak av konsesjonskraft hvis dette er økonomisk fordelaktig.»

Telemark fylkeskommune har ingen merknader, jfr. brev av 15. november 1990.

Fylkesmannen i Telemark uttaler følgende i brev av 7. desember 1990:

«Fylkesmannen har ved flere anledninger tidligere, senest ved brev av 10. mars 1988, vurdert spørsmål vedr. hjemfall/innløsning og ev. kraftleiekonsesjon på statens eierandel (29,2 pst.) i Svelgfoss kraftverk.

Resterende andel (70,8 pst.) av kraftverk/fallrettigheter eies av Norsk Hydro Produksjon A/S og er etter det vi forstår unntatt fra konsesjonsplikt etter gjeldende lovgivning.

Ved brev til NVE av 22. oktober d.å. søker SKK/VK om ervervskonsesjon på statens eierandel i Svelgfoss kraftverk.

Ved avtale av 3. oktober d.å. har staten v/ Norges vassdrags- og energiverk overdratt sin eierandel til SKK/VK. Overdragelsen vil ikke bli endelig stadfestet for Stortinget har gitt sitt samtykke og det er innvilget ervervskonsesjon til de to kraftselskapene.

Fylkesmannen har mottatt gjenpart av fylkeskommunens uttalelse og utskrift av uttalelse/vedtak fra formannskapet i Notodden. Fylkeskommunen har ingen merknader til søknaden mens kommunen anbefaler denne under visse forutsetninger.

I vårt brev av 10. mars 1988 tok fylkesmannen forbehold om å ta opp miljømessige aspekter tilknyttet Svelgfoss kraftverk ved ev. behandling av søknad om ervervskonsesjon.

Vi har nedenfor redegjort for enkelte miljømessige forhold tilknyttet kraftverket/utbyggingsstrekningen som fylkesmannen mener bør tas opp til vurdering under konsesjonsbehandlingen.

1. Miljømessige forhold.

Svelgfoss kraftverk har sitt inntak i Kloumannsjøen. Kraftverket ligger i fjell med avløp til Tinnelva ca. 3 km nedstrøms dammen i Kloumannsjøen.

Denne elvestrekningen er tørrlagt med unntak for perioder når kraftverket står eller vannføringen overstiger slukeevnen i kraftverket.

Elvestrekningen ligger nær Notodden og er et mye benyttet turområde. Områdets bruksverdi ville utvilsomt øke vesentlig ved etablering av terskler der forholdene ligger til rette for dette, ev. i kombinasjon med en minstevannføring i sommermånedene.

Fallstrekningen var tidligere fordelt på to kraftverk i dagen, Svelgfoss (øverst) og Lienfoss. Gamle Svelgfoss kraftverk med tilhørende konstruksjoner i alt vesentlig er fjernet (av Norsk Hydro), mens en del av gamle Lienfoss kraftstasjon ennå står. Denne ble i sin tid kjøpt av et privat firma og benyttet til betongproduksjon. Firmaet gikk konkurs og bygningen har senere forfalt og delvis brent. Denne fremstår i dag som et meget skjemmende element i landskapet som bør saneres samtidig som det tidligere stasjonsområdet bør underkastes en generell opprydding.

Fallstrekningen tilknyttet tidligere Lienfoss kraftstasjon utgjør etter det vi forstår nettopp statens andel av fallrettene i Svelgfossutbyggingen.

Vi vil videre nevne at det mellom Kloumannsjøen og Tinnfoss (ca. 4 km) står en godt

bevart tømmerrenne som har stor (nasjonal?) verdi som kulturminne og i tillegg er en egenartet og mye benyttet tursti (!) for lokalbefolkningen. Det arbeides konkret med sikte på finansiering og plassering av ansvar for fortsatt vedlikehold av tømmerrenna.

Vi nevner dette anlegget som et element i området som også vil få øket sin verdi dersom utbyggingsstrekningen får mer preg av elv/vannspeil, samt gjennom sanering av skjemmende elementer i landskapet som nevnt.

2. Andre forhold.

Under henvisning til fylkesmannens innspill i tidligere faser av denne saken vil vi be om at det blir lagt vekt på å imøtekomme kommunens merknader/forslag til vilkår ved sluttbehandlingen av saken.

Konklusjon:

Fylkesmannen er klar over at det ikke er vanlig å knytte vilkår av miljømessig art til ervervskonsesjoner.

I konsesjon av 31. august d.å. tildelt Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vafos Brug for fallretter i Kragerøvassdraget, ble det med hjemmel i ervervsloven § 2, pkt. 23, fastsatt moderne vilkår vedrørende naturforhold, forurensning m.v.

Under henvisning til områdets verdi for befolkningen i Notodden og de konkrete problemstillinger det er pekt på ovenfor, ber fylkesmannen om at tilsvarende generelle vilkår blir fastsatt ved ev. tildeling av ervervskonsesjon for del av Svelgfoss kraftverk som omsøkt.

I vilkårene bør inngå det alminnelige «terskelvilkår», som ev. kan komme til anvendelse på vanlig måte etter en nærmere vurdering/planprosess i regi av seksjon for natur og miljø i NVE.

Opprydding i området omkring gamle Lienfoss kraftstasjon bør tas inn som et konkret, tiltaksrettet vilkår.

Når det gjelder fastsetting av konsesjonsvilkår i forhold til allmenne interesser/miljø, er fylkesmannen innforstått med at situasjonen hadde vært enklere med én konsesjonær for hele kraftverket/fallstrekningen.

Fylkesmannen vil ikke desto mindre anmode konsesjonsmyndigheten om å legge vekt på hensynet til viktige allmenne interesser i området ved sluttbehandlingen av denne saken.»

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) vil bemerke:

NVE gav 3. oktober 1990 innstilling til Departementet om salg av 29,2 pst. av Svelgfoss kraftverk tilsvarende statens hjemfalte og innløste del av dette.

Produksjonen i statens del er beregnet til 148 GWh/år i middel.

Salget er basert på fri konkurranse i et åpent marked hvor SKK/VK fikk kontrakten etter å ha inngitt høyeste bud - 340 mill. kroner. Kjøpsavtalen er betinget av at kjøper innvilges ervervskonsesjon på vilkår som ikke er uvanlig tyngende og kjøper er forpliktet til å søke ervervskonsesjon. Det er slik søknad som nå er innsendt til behandling.

SKK/VK vil bli eiere i forholdet 50 pst. til hver basert på samme eier- og driftsavtale som partene har i Hjartdøla kraftverk. I henhold til intensjonsavtale om kraftsamarbeide i Telemark har Kragerø og Notodden elverker samt Telekraft opsjon på kjøp av 1/5 del hver av SKK's 50 pst.-andel. Eierforholdet i framtiden kan således bli: VK: 50 pst., SKK: 20 pst. og 10 på hver av de nevnte deleiere. Utad vil imidlertid SKK/VK stå som eiere og ansvarlige forvaltere av Svelgfosskraften. Samarbeide om driften av kraftverket skjer i henhold til rammeavtale med Norsk Hydro a.s., jfr. bilag til NVE's brev av 3. oktober 1990.

Distriktet har ikke innvendinger mot at ervervskonsesjon gis.

Konklusjon:

NVE anbefaler at ervervskonsesjon gis til SKK og VK i fellesskap som utad ansvarlige eiere på de vilkår som følger vedlagt. For så vidt angår en indre endring av eierstrukturen som nevnt har NVE ikke noe å bemerke til det og kan ikke se at det kan bli nødvendig med senere ervervskonsesjoner om kommunene blir medeiere i henhold til sine opsjoner.

Man viser til at rettighetene i sin helhet blir eiet av kommuner. Fordelingen av forpliktelser som vil følge av konsesjonsvilkårene blir et internt anliggende.

I henhold til samarbeidsavtalen mellom Hydro og den framtidige kjøper av statens andel i Svelgfoss kraftverk er det i post 15 innført forkjøpsrett for den andre deltager dersom den ene part vil videreselge sine rettigheter.

NVE betrakter nå kommunene med de nevnte opsjoner som deltagere i kjøpekontrakten, men for tiden representert ved SKK. En senere realisering av opsjonene kan etter NVE's syn derfor ikke utløse forkjøpsrett etter nevnte post 15.

Vilkårene er utformet under hensyn til at kraftverket er bygget.

Om vilkårene bemerkes:

Konsesjonstid, post 1

Det er søkt om konsesjon på ubegrenset tid med adgang til alminnelig revisjon av vilkårene etter 50 år. NVE anbefaler dette imøtekommet.

Konsesjonsavgifter, post 2

En tilrår lagt til grunn et vanlig avgiftsnivå og er blitt stående ved å foreslå de samme satser som bl.a. anvendt ved Telekraft's kjøp av Kammerfos kraftverk i Kragerøvassdraget:

Kr. 20,- pr. nat.hk. til kommuner og kr. 6,- pr. nat.hk. til staten.

Godkjenning av planer, post 9

Som det sees har fylkesmannen i Telemark pekt på behov for opprydding omkring gamle Lienfoss kraftstasjon samt krevd fastsatt vanlige vilkår om terskelbygging og om tiltak av miljømessig art i denne konsesjonen.

NVE er enig i at det er behov for opprydding. Dette spørsmål er tatt opp med Hydro idet NVE mener det er rimelig at Hydro som utbygger og enekonsesjonær gjennom alle år har ansvaret for oppryddingen. Vi har i denne forbindelse også vist til konsesjonsvilkårene av 23. desember 1909, post 10, siste avsnitt. Visse komplikasjoner er under oppklaring for så vidt som gamle Lienfoss kraftstasjon er solgt og det er dermed bl.a. et spørsmål om hvilken mulighet en har til å få gjennomført rivingen av stasjonen. NVE og Hydro er enige om at SKK/VK ikke bør gjøres ansvarlig for opprydding omkring Svelgfossutbyggingen. Hydro arbeider med å framskaffe opplysninger vedr. det nevnte eierforholdet. NVE vil følge saken opp videre.

En finner ikke grunnlag for pålegg om minstevannføring og terskelbygging i denne konsesjonen. Dette må eventuelt bli løst på frivillig basis av Hydro.

Det foreslåtte vilkår forutsettes da bare å gjelde vanlig godkjenning av planer m.v.

Kraftavgivelse, post 13

Vilkåret er tatt inn i den form som nå er vanlig.

De øvrige vilkår trenger antagelig ikke nærmere begrunnelse.

Sakens dok. følger vedlagt.»

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Skiensfjordens kommunale kraftselskap og Vestfold kraftselskap til å erverve 29,2 pst. av Svelgfoss kraftverk i Tinnelva

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 6,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 20,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner et fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 13 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved ev. ombygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10 pst. – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfel-

le av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

(Helsetjeneste m.v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

8.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

9.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE deltaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

10.

(Fornminner m. v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

11.

(Ferdsel m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

13.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 pst. av gjennomsnittlig kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 pst. av kraften, beregnet som i første ledd.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften fastsettes basert på selvkost for et representativt anntall vannkraftverk i hele landet. Olje- og energidepartementet fastsetter hvert år prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og departementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 pst.. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

14.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 3, 13 og 14, 1. og 2. ledd kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000,– pr dag eller kr 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

15.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Innkomne uttalelser til departementet

Notodden formannskap uttaler følgende i møte 29. august 1991:

«*Merknader:*

Skiensfjordens kommunale kraftselskap (SKK) og Vestfold kraftselskap (VK) søker om ervervskonsesjon for overtakelse av statens eierandel på 29,2 pst. i Svelgfoss Kraftverk. I forbindelse med konsesjon har NVE utarbeidet

– utkast til vilkår for ervervstillatelse
– bemerkninger og innstilling

Konsesjonsvilkårene er generelle og utformet under hensyn til at kraftverket er bygget. I forbindelse med merknader til konsesjonssøknaden fra Notodden er det uttalt at konsesjonskraftrettighetene skal utnyttes fullt ut hvis dette er økonomisk fordelaktig. Det avgjørende spørsmålet i forbindelse med konsesjonskraftuttaket gjelder prisen. I følge advokat Vislie, har utkast til vilkår fått en form som ivaretar Notoddens interesse. Se vedlegg 19.2.

Av NVE's bemerkninger vil vil framheve to ting:

1. SKK's samarbeidspartnere, inklusive Notodden, betraktes som deltakere i kjøpet av statens andel i Svelgfoss. NVE mener at det ikke kreves ervervskonsesjon selv om Notodden's deltakelse med 10 pst. er endelig vedtatt etter at konsesjonssøknaden er levert. Dette er i overensstemmelse med kommunens merknader til søknaden og fylkets anbefaling.
2. Vedrørende landskapsmessige forhold, post 9 i konsesjonsvilkårene, har fylkesmannen påpekt behov for opprydding omkring gamle Lienfoss, samt miljøtiltak som terskelbygging og minstevannføring. NVE mener det er Hydro som utbygger og tidligere eneeier som må sørge for opprydding og eventuelt andre miljøtiltak. NVE har lovet å følge opp saken.

Etter samtaler med rådmannen er det enighet om at elverkets uttalelse forelegges som innstilling til formannskapet.

Elverksjefens tilråding til vedtak

Notodden elverk vil anbefale at ervervskonsesjon gis til SKK og VK på de vilkår som NVE har anbefalt. NVE's bemerkninger vedr. Notodden elverks deltakelse i Svelgfoss, samt miljømessige tiltak som opprydding omkring Lienfoss, anses som vesentlige supplement til de skrevne konsesjonsvilkårene.»

Rådmannen i Notodden kommune sluttet seg til forslaget fra elverksjefen, som ble enstemmig vedtatt av formannskapet i Notodden 29. august 1991.

Fylkesrådmannen i Telemark fylkeskommune uttaler følgende i brev av 6. september 1991:

«En viser til brev av 4. juli 1991 og til senere telefonsamtaler fra OED om ovennevnte sak.

Telemark fylkeskommune har i brev av 15. oktober 1990 ingen særlige merknader til søknaden fra SKK og VK om overtagelse av Statens eierandeler i Svelgfoss kraftverk.

Telemark fylkeskommunes interesser i denne saken blir ivaretatt av Telekraft A/S. I følge intensjonsavtale mellom SKK/VK og Telekraft A/S har Telekraft, sammen med Kragerø og Notodden kraftverk, opsjonsavtale på å overta 10 pst. hver av Telemarksdelen. Telekraft A/S vil avklare forholdene rundt denne opsjonsavtalen med SKK/VK.

Telemark fylkeskommune viser til konklusjonen fra NVE (s. 5):

«NVE anbefaler at ervervskonsesjon gis SKK og VK i fellesskap som utad ansvarlige eiere på de vilkår som følger vedlagt. For så vidt angår en indre endring av eierstrukturen som nevnt har NVE ikke noe å bemerke til det og kan ikke se at det kan bli nødvendig med senere ervervskonsesjoner om kommunene blir medeiere i henhold til sine opsjoner.»

Telemark fylkeskommune kan slutte seg til denne konklusjonen.

Telemark fylkeskommune konstaterer at utkast til vilkår for tillatelse for Skiensfjordens kommunale kraftselskap og Vestfold kraftselskap til å erverve 29,2 pst. av Svelgfoss kraftverk i Tinnelva er av generell karakter, og har ingen merknader til disse.»

Kommunaldepartementet uttaler følgende i brev av 2. august 1991:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 4. juli 1991.

Kommunaldepartementet har ingen merknader til innstillingen av 3. juni 1991 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen vedrørende ovennevnte sak.»

Miljøverndepartementet uttaler følgende i brev av 23. september 1991:

«En viser til Olje- og energidepartementets brev av 4. juli 1991 om ovennevnte sak.

Miljøverndepartementet har ikke noe å bemerke til at Skiensfjordens kommunale kraftselskap (SKK) og Vestfold Kraftselskap (VK) får konsesjon til erverv av 29,2 pst. av Svelgfoss kraftverk tilsvarende statens hjemfalte og innløste del av dette.

Fylkesmannen i Telemark med tilslutning fra Direktoratet for Naturforvaltning har krevet fastsatt vanlige vilkår om terskelbygging. Norges vassdrags- og energiverk (NVE) har gått i mot dette.

Miljøverndepartementet er oppmerksom på at det her dreier seg om en ervervskonsesjon for mindre enn en tredjedel av fallrettighetene og kraftverket, og at det derfor ikke kan sies å være helt kurant å fastsette vilkår knyttet til selve vassdraget. En finner det likevel riktig at det fastsettes vilkår om bygging av terskler når pålegger begrenser seg til en mindre del av vassdraget, nemlig fra utløpet fra Svelgfoss kraftstasjon og oppover til litt forbi Lienfoss. Det tørrlagte elveleiet på denne strekningen av elven ligger i et meget benyttet naturområde for folk som bor i Notodden. Det vil ha stor naturvernmessig betydning at elveleiet får mer preg av elv eller vannspeil. Etter det en har fått opplyst ligger forholdene vel til rette for bygging av terskler på denne elvestrekninge. Miljøverndepartementet ber derfor om at det fastsettes vilkår om bygging av terskler som beskrevet ovenfor.

Selv om pålegget bare vil rette seg mot de to konsesjonærer SKK og VK, vil en ikke unnlate å bemerke at det ikke ville være unaturlig at Hydro deltok i kostnadene.

Når det gjelder ansvaret for overholdelse av konsesjonsvilkår, antar en at de to konsesjonærer er solidarisk ansvarlige.

Fylkesmannen i Telemark har også pekt på behovet for opprydding i og langs vassdraget,

bl.a. i området omkring gamle Lienfoss kraftstasjon. I sitt brev av 3. juni 1991 uttaler NVE at de er enig i at det er behov for opprydding. Miljøverndepartementet tar til etterretning at NVE vil ta dette opp med Hydro, og er innstilt på videre oppfølging frem mot en løsning. Miljøverndepartementet vil for sin del be fylkesmannens miljøvernavdeling om å holde et øye med hva som skjer og eventuelt gi rapport til departementet.

Når det gjelder de øvrige vilkår som NVE har forslått, har en ikke noe å bemerke.»

Departementets bemerkninger

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap (SKK) og Vestfold Kraftselskap (VK) om ervervskonsesjon jfr. industrikonsesjonslovens (ikl.) kap. 1 for overtagelse av statens eierandel i Svelgfoss kraftverk i Telemark fylke.

23. desember 1984 hjemfalt 14,6 pst. av Svelgfoss kraftverk til staten. I tillegg hadde staten rett til å innløse ytterligere 14,6 pst. NVE fikk i oppdrag å videreselge statens andel på tilsammen 29,2 pst., og anbefalte i sin innstilling av 3. oktober 1990 godtakelse av budet på kr 340 mill. fra SKK og VK.

I St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 9 (1990-91) under kap. 1885/4885 ble følgende forslag fremmet:

1. Staten innløser 14,6 pst. av Svelgfoss kraftverk.
2. Den innløste andelen og hjemfalt andel på ytterligere 14,6 pst. i Svelgfoss kraftverk selges til Vestfold Kraftselskap og Skiensfjordens kommunale kraftselskap i fellesskap.
3. Notodden kommune tildeles 1/3 av netto kjøpesum for den hjemfalte delen.
4. Notodden kommune tildeles 1/3 av statens økonomiske utbytte fra kraftsalg fra den hjemfalte andelen.
5. Avtalen mellom staten v/NVE og Norsk Hydro a.s om innløsning av Svelgfoss kraftverk godkjennes.
6. Avtalen mellom staten v/NVE og Vestfold Kraftselskap og Skiensfjordens kommunale kraftselskap i fellesskap om salg av 29,2 pst. av Svelgfoss kraftverk godkjennes.

Saken ble behandlet av Stortinget i salderingsdebatten 20. desember 1990, og forslaget ble enstemmig vedtatt. Det vises til Budsjettinnst. S. II. (1990-91).

De fall som er solgt til SKK og VK utgjør 24 772 nat.hk. Det er derfor påkrevet med ervervskonsesjon, jfr. industrikonsesjonslovens kap. 1.

Både SKK og VK er interkommunale selskaper. Mens VK i hovedsak selger sin kraft til de kommunale e-verkene i fylket, selger SKK kraften direkte til ca. 50 000 abonnenter i eierkommunene. Den samlede krafttilgang for de to selskaper var i 1989 hhv. 2 989 MWh og 2 408 MWh. Omsetningstallene samme år var hhv. kr 564,1 og 454,9 mill. Det er meningen at Hjartdøla Kraftverk, som er et felles eierselskap med SKK og VK som like store partnere, skal stå for den daglige driften av eierandelen på 29,2 pst. i Svelgfoss. SKK og VK står imidlertid som eiere og konsesjonssøkere.

I hht. intensjonsavtale om kraftsamarbeid i Telemark, har Kragerø elverk, Notodden elverk og Telekraft opsjon på å overta hver 10 pst. av SKK's eierandel på halvparten av 29,2 pst. i Svelgfoss kraftverk. Utnyttes disse opsjonene, faller 10 pst. av andelen på 29,2 pst. på Kragerø elverk, 10 pst. på Notodden elverk, 10 pst. på Telekraft og 20 pst. på SKK. VK eier de resterende 50 pst. Samarbeide om driften av Svelgfoss kraftverk skal skje i henhold til rammeavtale med Norsk Hydro A/S.

NVE tilrår i sin innstilling av 3. juni 1991 at ervervskonsesjon gis til SKK og VK i fellesskap som utad ansvarlig eier. For så vidt angår en indre endring av eierstrukturen i hht. intensjonsavtalen har NVE ikke noe å bemerke til det og kan ikke se at det kan bli nødvendig med senere ervervskonsesjoner om kommunene blir medeiere i henhold til sine opsjoner.

Innstillingen til NVE av 3. juni 1991 med utkast til vilkår har vært forelagt Notodden kommune, Telemark fylkeskommune, Kommunaldepartementet og Miljøverndepartementet. Ingen av høringsinstansene har merknader til at SKK og VK gis ervervskonsesjon. Miljøverndepartementet ber imidlertid om at det fastsettes vilkår om bygging av terskler fra utløpet av Svelgfoss kraftverk til forbi Liensfoss, og peker på behovet for opprydding i området omkring gamle Lienfoss kraftstasjon.

Olje- og energidepartementet tilrår at SKK og VK får ervervskonsesjon på statens 29,2 pst. eierandel i Svelgfoss kraftverk som tilrådd av NVE.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. SKK og VK må på vanlig måte meddeles konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen kan det fastsettes vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap.

Hva angår opsjonene til Kragerø og Notodden elverker samt Telekraft på kjøp av 1/5 del hver av SKK's 50 pst. andel viser departementet til NVE's merknader om at en eventuell re-

alisering av opsjonene ikke kan utløse forskjøpsrett for Norsk Hydro A/S etter § 15 i den rammeavtale om samarbeid som skal inngås mellom eierne.

Om ervervsvilkårene bemerkes:

Konsesjonstid, post 1

SKK og VK fyller kravene til konsesjon på ubegrenset tid. Som vanlig foreslås at vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

Konsesjonsavgifter, post 2

En tilrår lagt til grunn et vanlig avgiftsnivå, og foreslår en årlig avgift av kr 6,- pr. nat.hk. til staten og kr 20.- pr. nat.hk. til fylkeskommuner og kommuner.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v., post 9

Flere høringsinstanser har pekt på behov for opprydding omkring gamle Lienfoss kraftstasjon samt krevd fastsatt vanlige vilkår om terskelbygging.

Olje- og energidepartementet viser til at NVE er enig i at det er behov for opprydding. Spørsmålet er tatt opp med Norsk Hydro A/S som tidligere utbygger og enekonsesjonær.

Departementet merker seg at NVE og Norsk Hydro A/S er enige om at SKK/VK ikke bør gjøres ansvarlig for opprydding omkring Svelgfossutbyggingen, og at NVE vil følge saken opp videre.

Departementet slutter seg til NVE's tilråding om å ikke gi pålegg om terskelbygging i en ervervskonsesjon for 29,2 pst. av Svelgfoss. Det skal her påpekes at ervervet kun gjelder en mindre del av fallrettighetene. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for å pålegge bygging av terskler knyttet til selve vassdraget ettersom et eventuelt pålegg ikke kan gjøres gjeldende overfor Norsk Hydro A/S med en eierandel på 70,8 pst.

Konsesjonskraft, post 13

Vilkåret er tatt inn i den form som nå er vanlig. Notodden kommune har ingen innsigelser mot dette punkt.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 kap. 1, får Skiensfjordens kommunale kraftselskap og Vestfold kraftselskap tillatelse til erverv av statens eierandel på 29,2 pst. av Svelgfoss kraftverk i Notodden kommune.

Tillatelsen gis på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 18. oktober 1991.

34. A/S Viul Tresliperi

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av aksjer i Kistefoss Kraft A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 1. november 1991.

«Det vises til Deres brev av 11. juli 1990 og 28. september 1990 med søknad om fritak for konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 1, fjerde ledd.

A/S Viul Tresliperi ervervet i 1985 93 pst. av aksjene i A/S Kistefos Træsliperi. A/S Viul Tresliperi har senere ervervet samtlige aksjer, samtidig som vannfallrettighetene er utfisjonert fra A/S Kistefos Træsliperi i et eget selskap - Kistefoss Kraft A/S. Departementet legger etter dette til grunn at A/S Viul Tresliperi har ervervet 100 pst. av aksjene i Kistefoss Kraft A/S, som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter.

Kraftvirksomheten i A/S Viul Tresliperi er nå utfisjonert til A/S Viul Kraft. A/S Viul Kraft er etter dette morselskapet til Kistefoss Kraft A/S og Randsfjord Tremasse og Papirfabrikk A/S.

Departementet legger til grunn at 100 pst. av aksjene i A/S Viul Kraft samtidig er overdratt til Hadelands Energiverk og Ringerike interkommunale kraftverk. Departementet har mottatt søknad om konsesjon fra de to kjøperne om erverv av 100 pst. av aksjene i A/S Viul Kraft etter industrikonsesjonslovens § 1, første ledd.

Erverv av 100 pst. av aksjene i et selskap med vannfallrettigheter utløser som hovedregel konsesjonsplikt i medhold av industrikonsesjonslovens § 1, første ledd. Det følger imidlertid av paragrafens fjerde ledd at departementet i det enkelte tilfelle kan gjøre unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, dersom «særlige hensyn» foreligger.

Olje- og energidepartementet finner at det foreligger slike særlige hensyn i denne sak. Departementet peker på at det gjennom oppkjøpet er lagt grunnlag for en mer rasjonell drift ved at søkeren har fått samlet de utbygde deler av fallene i en enhet.

Med hjemmel i lov nr 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom § 1, fjerde ledd gir Olje- og energidepartementet på bakgrunn av ovenstående A/S Viul Tresliperi unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av 100 pst. av aksjene i Kistefoss Kraft A/S.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

35. ABB Asea Brown Boveri Ltd.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Elektrisk Bureau A.S.)

Olje- og energidepartementets samtykke 11. november 1991.

«Det vises til Deres søknad av 17. juni 1991.

Det opplyses i søknaden at ABB Asea Brown Boveri Ltd. (ABB) ønsker å erverve inntil 100 pst. av aksjene i Elektrisk Bureau A.S.

For ABB representerer ervervet et tillegg til selskapets tidligere ervervskonsesjon på inntil 63 pst. av aksjene i Elektrisk Bureau A.S.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Elektrisk Bureau A.S. innehar kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

Industrikonsesjonslovens §§ 22 og 23 om kraftleie ble opphevet ved lov 29. juni 1990 nr. 50. Fra denne dato er det ikke lenger konsesjonsplikt for kraftleie. Eksisterende kraftleiekonsesjoner inntil 5 MW falt i utgangspunktet bort fra samme tidspunkt.

Konsesjoner over 5 MW gjelder imidlertid ut konsesjonstiden. Det samme gjelder eksisterende konsesjoner under 5 MW som tilsammen utgjør mer enn 5 MW. For så vidt som Elektrisk Bureau A.S. innehar kraftleiekonsesjoner på tilsammen mer enn 5 MW, er det aktuelle aksjeerverv konsesjonspliktig etter industrikonsesjonslovens § 36.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl.res. av 11. januar 1978 gis ABB Asea Brown Boveri Ltd. konsesjon for erverv av inntil 100 pst. av aksjene i Elektrisk Bureau A.S.

I konsesjonen av 10. februar 1988 gjøres følgende endringer:

Pkt. 2 skal lyde:

«Inntil 100 pst. av selskapets aksjekapital kan eies av ABB Asea Brown Boveri Ltd, Sveits. Selskapets aksjebok skal angi samtlige aksjonærers statsborgerskap, eventuelt sete.»

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak forøvrig ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

36. Oslo Energi AS

(Unntak fra konsesjonsplikt i forbindelse med omdannelse til aksjeselskap)

Olje- og energidepartementets samtykke 22. november 1991.

«Det vises til Deres søknad av 28. august 1990 med tillegg av 4. desember 1990 vedrørende ovennevnte. Det vises til Deres brev av 9. september 1991 og 27. september 1991.

Saken gjelder søknad på vegne av Oslo Energi AS om unntak fra konsesjonsplikt etter lov nr 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom (industrikonsesjonsloven) § 1, 4. ledd.

Det legges til grunn at Oslo Energi AS formelt ble besluttet opprettet ved vedtak i sak nr. 407 for Oslo bystyre 18. september 1991. Saken har ligget i bero i påvente av det formelle vedtaket.

Olje- og energidepartementet finner at omdannelsen av Oslo Lysverker til aksjeselskapet Oslo Energi AS er i tråd med de retningslinjer som i Ot.prp. nr. 31 (1989-90) er lagt til grunn for fritak fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd. Det vises særlig til at omdannelsen vil være et ledd i arbeidet med å få til rasjonell drift av elverk og mer markedsorientert kraftomsetning.

Departementet legger til grunn at unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd medfører overføring til Oslo Energi AS av de konsesjoner med tilhørende vilkår Oslo Lysverker har pr. i dag.

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftreservene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven.

Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter § 1, 4. ledd kan føre til at eierforholdene i selskapet endres i den grad at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak etter § 1, 4. ledd.

Ved omdannelse til aksjeselskap vil det ved ethvert unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver aksjeoverdragelse, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet tidligere har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg videre retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse.

Med hjemmel i lov nr 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom § 1, 4. ledd gir Olje- og energidepartementet på bakgrunn av ovenstående Oslo Energi AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av Oslo Lysverkers rettigheter til vannfall. Reguleringstillatelser tilknyttet de respektive vannfall overdras i uendret form.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsrett gjeldende etter § 6 nr. 1 for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet ved dette vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd.

Omdannelsen gjør det nødvendig for Oslo Energi AS å søke anleggskonsesjon i henhold til energilovens § 3-1, jf. § 2-2.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Oslo Energi AS må som eier av ledningsnett ha konsesjon for kraftomsetning. I søknaden er det i denne forbindelse opplyst at selskapet i sin interne organisering vil tilfredsstille energilovens forutsetninger om egne resultatenheter for produksjon, overføring og andre tjenester.

Når det gjelder Mørkfoss - Solbergfossanlegget og Aurlandsutbyggingen, er staten v/ Statskraftverkene medeier. Olje- og energidepartementet samtykker i at Oslo Energi AS trer inn som medeier for Oslo Lysverker. Fra 1. januar 1992 vil Statkraft SF overta statens andel av disse anleggene.

37. Hedmark Energi AS

(Tillatelse til erverv av Hedmark fylkeskommunes eierandel i kraftverkene i Orkla)

Kongelig resolusjon 29. november 1991.

Innledning

Den forliggende sak gjelder søknad fra Hedmark Energi AS (HEAS) om ervervskonsesjon jfr. industrikonsesjonslovens (ikl.) kap. 1 for overtagelse av Hedmark fylkeskommunes andel på 30 pst. i kraftverkene i Orkla (KVO), samt overføring av reguleringskonsesjon for Orkla-Grana vassdraget.

NVE's innstilling

I sin innstilling av 23. juli 1991 uttaler NVE følgende:

«Kraftverkene i Orkla
Overføring av Hedmark fylkes andel til Hedmark Energi AS

NVE har ved brev av 3. april 1991 fra Hedmark energi AS (HEAS) mottatt søknad om konsesjon for overtakelse av Hedmark fylkeskommunes andel i kraftverkene i Orkla (KVO).

I 1973 inngikk Hedmark fylke v/Hedmark kraftverk, Trondheim Elektrisitetsverk og Sør-Trøndelag kraftselskap en overenskomst om felles utbygging av Orkla med sidevassdrag.

Etter avtalens § 5 skulle eiendomsforholdet til alle anlegg og rettigheter som inngår i fellesskapet fordeles slik:

– Hedmark kraftverk	30 pst.
– Sør-Trøndelag kraftselskap	35 pst.
– Trondheim Elektrisitetsverk	35 pst.

Tillatelse til erverv, regulering og utbygging av Orkla og Grana ble meddelt KVO ved kongelig res. 16. juni 1978.

Gjennom vedlagte avtale av 19. mars 1991 overdrar Hedmark fylkeskommune sin 30 pst. andel i KVO til HEAS i h.t. behandling i Hedmark fylkesting 11. desember 1990. Fra fylkestingets vedtak refereres:

«Fylkestinget slutter seg til det framlagte forslag til avtale mellom fylkeskommunen og Hedmark Energi AS vedrørende overføring av fylkeskommunens eierandel i Kraftverkene i Orkla.

Det forutsettes at selskapsavtalens bokstav f får tilsvarende anvendelse for de overdratte andeler.

Hedmark fylkesting har rett og plikt til å oppnevne medlemmer til KVOs styre så lenge fylkeskommunens garantiforpliktelser for gjeld til KVO består.»

Det er satt som et vilkår for HEAS erverv av andelen at selskapet oppnår alle nødvendige konsesjoner.

Fra avtalen mellom Hedmark fylkeskommune og HEAS av 19. mars 1991 refereres følgende:

«2. Som ledd i en rekapitalisering av HEAS er Hedmark fylkeskommune og HEAS blitt endige om at HEAS overtar fylkeskommunens 30 pst.-andel i KVO.
3. Hedmark fylkeskommune overdrar til HEAS sin 30 pst.-andel i KVO med tilknyttede rettigheter og forpliktelser og på de vilkår som fremgår av denne avtalen. Hedmark fylkesting har rett og plikt til å oppnevne medlemmer til KVO så lenge fylkeskommunens garantiforpliktelser for gjeld til KVO består.
4. Det skal ikke ytes særskilt vederlag (kontant vederlag) ved overdragelsen av andelen. HEAS overtar imidlertid andelen med en tilhørende gjeldsforpliktelse. Det forutsettes at selskapsavtalens bokstav f får tilsvarende anvendelse for de overdratte eiendeler.

5. Overdragelsen skal gjennomføres med regnskapsmessig virkning fra 31. desember 1990.
6. Det er et vilkår for HEAS erverv av andelen at selskapet oppnår alle nødvendige konsesjoner, at det ikke fastsettes nye eller endrede konsesjonsvilkår som er mer tyngende enn dagens vilkår, og at også eventuelle andre offentlige tillatelser gis.»

KVO innehar fallrettigheter og ervervskonsesjon i Orkla og Granavassdraget. Overdragelsen utløser derfor konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 2 nr. 22.

Vi har ikke tatt standpunkt til om KVO er et sameie eller et interessentselskap, da dette ikke får noen betydning for hvilken bestemmelse konsesjonsplikten skal utledes fra. Det er imidlertid klart at KVO ikke er et selskap med begrenset ansvar, og at konsesjonsplikten derfor ikke utledes av ikl § 36.

Når det gjelder overføring av reguleringskonsesjonen anser vi det som unødvendig å gi konsesjon for en slik overdragelse, da det er fast praksis for at reguleringskonsesjoner kan overføres uten ny konsesjon når søker disponerer de fall hvor reguleringen nyttes. Vi viser her til Deres brev til Justisdepartementet av 14. februar 1986 og 26. april 1986 angående omorganiseringen av Oslo Lysverker.

NVE ser dette som en kurant sak, og ser derfor ikke behov for å sende denne saken ut på høring etter ikl § 24, 4. ledd. Vi anser overføringen for å få liten betydning for berørte kommuner, dersom konsesjonen overføres på uendrede vilkår.

NVE ser ingen betenkeligheter ved denne overføringen, og anbefaler derfor at HEAS får konsesjon for overdragelse av Hedmark fylkeskommunes andel i vannfallene i Orkla- og Granavassdraget, etter ikl § 2 nr. 22.»

Departementets bemerkninger

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Hedmark Energi AS (HEAS) om ervervskonsesjon jfr. industrikonsesjonslovens (ikl.) § 2, tredje ledd nr. 22, jfr. § 1, første ledd for overtagelse av Hedmark fylkeskommunes andel på 30 pst. i Kraftverkene i Orkla (KVO), samt overføring av reguleringskonsesjon for Orkla-Grana vassdraget.

I 1973 inngikk Hedmark fylke ved Hedmark kraftverk, Trondheim elektrisistetsverk og Sør-Trøndelag kraftselskap avtale om felles utbygging av Orkla med sidevassdrag. Fellesskapet fikk navnet Kraftverkene i Orkla (KVO). Eiendomsretten til anlegg og rettigheter i fellesskapet ble fordelt med 30 pst. på Hedmark kraftverk, og 35 pst. hver på Trondheim elektrisitetsverk og Sør-Trøndelag kraftselskap.

Tillatelse til erverv, regulering og utbygging av Orkla-Grana vassdraget ble meddelt KVO ved kgl.res. av 16. juni 1978.

Som ledd i en rekapitalisering av HEAS har Hedmark fylkeskommune overdratt sin 30 pst. andel i KVO til HEAS ved avtale av 19. mars 1991.

Avtalen ble behandlet i Hedmark fylkesting 11. desember 1990. Fra fylkestingets vedtak refereres:

«Fylkestinget slutter seg til det fremlagte forslag til avtale mellom fylkeskommunen og Hedmark Energi AS vedrørende overføring av fylkeskommunens eierandel i Kraftverkene i Orkla. Det forutsettes at selskapsavtalens bokstav f får tilsvarende anvendelse for de overdratte andeler. Hedmark fylkesting har rett og plikt til å oppnevne medlemmer til KVOs styre så lenge fylkeskommunens garantiforpliktelser for gjeld til KVO består.»

Selskapsavtalens pkt. f har følgende ordlyd:

«Ved eventuell oppløsnig av selskapet etter reglene i aksjelovens kap. 13, eller ved uttreden av en eller flere aksjonærer, skal det forholdes på følgende måte:

De eiendeler som i forbindelse med inntreden ble overdratt til selskapet skal utlegges til de respektive aksjonærer, med fradrag av tilknyttet gjeld. Ved hver enkelt aksjonærs inntreden beregnes aksjonærenes gjeldsprosent, som defineres som forholdet mellom de inntredende selskaps eiendeler og gjeld. Dersom Hedmark Energi A/S har hatt overskudd siden vedkommende selskap trådte inn i fellesskapet, vil selskapets andel av overskuddet, motsvarende aksjebesittelsen, gå til fradrag i gjeldsbeløpet som selskapet tar med seg ved uttreden. Motsvarende blir beregningen dersom Hedmark Energi A/S har hatt underskudd siden vedkommende kraftselskap trådte inn i fellesskapet, d.v.s. at selskapet andel av underskuddet vil bli tillagt gjeldsbeløpet.»

Departementet peker på at eventuelle overdragelser i forbindelse med oppløsning av selskapet eller ved uttreden av en eller flere aksjonærer må konsesjonsbehandles på vanlig måte i henhold til industrikonsesjonsloven.

NVE tilrår i sin innstilling av 23. juli 1991 at HEAS får konsesjon for erverv av Hedmark fylkeskommunes andel i Orkla-Grana vassdraget, jfr. ikl. § 2, 3. ledd nr. 22. Videre anbefaler NVE overføring av reguleringskonsesjonen.

NVE ser dette som en kurant sak, og ser derfor ikke behov for å sende saken ut på høring etter ikl. § 24, 4. ledd. Dersom konsesjonen overføres på uendrede vilkår, anser NVE overføringen for å få liten betydning for de berørte kommuner.

Olje- og energidepartementet tilrår at HEAS får konsesjon for overtagelse av Hedmark fylkes 30 pst. andel i Kraftverkene i Orkla i hht. ikl. § 2, tredje ledd nr. 22.

Konsesjonen gis på de vilkår som ble oppstilt i kgl. res. av 16. juni 1978.

I tillegg er det søkt om overdragelse av gjeldende reguleringskonsesjon for Orkla-Grana vassdraget. Ifølge ordlyden i vassdragsreguleringslovens § 14, pkt. 2 kan reguleringstillatelser ikke overdras. Dette er imidlertid alltid blitt fortolket og praktisert slik at forbudet kun gjelder særskilt overdragelse av reguleringskonsesjonen. Det er langvarig praksis for at reguleringstillatelser kan overdras når den som søker overdragelse disponerer de fall hvor reguleringene nyttes. Dette vilkåret er oppfylt i denne sak.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. HEAS må på vanlig måte meddeles konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen kan det fastsettes vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap.

HEAS har nå organisert sin virksomhet i tre selvstendige resultatområder for henholdsvis produkson, nett og marked. Denne omorganiseringen er i samsvar med de krav som kan stilles til vertikalt integrerte verk etter energiloven, og vil på denne måten fremme de forutsetningene som ligger til grunn for loven. HEAS har ikke inngått organisasjonsmessige bindinger som hindrer reell frihet for fritt kjøp og salg av kraft for de ulike resultatenhetene i selskapet.

HEAS er et verdikalt integrert verk som eies av kommuner i Hedmark og Hedmark fylkeskommune. HEAS eier kraftverk i Hedmark fylke. HEAS har i realiteten hele tiden forvaltet fylkeskommunens andel i Kraftverkene i Orkla. Ved overføringen av andelen vil produksjonen i HEAS formelt øke med 375 GWh/år. HEAS har allerede inngått avtaler med Trondheim elektrisitetsverk og Nord-Østerdal kraftlag om salg av 60 pst. av andelen i Kraftverkene i Orkla. Overføringen fra Hedmark fylkeskommune får derfor liten betydning for HEAS stilling som verdikalt integrert verk. Overdragelsen til Trondheim Elektrisitetsverk og Nord-Østerdal kraftlag vil bli konsesjonsbehandlet på vanlig måte.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 og lov om vassdragsreguleringer av samme dato nr. 17 får Hedmark Energi AS tillatelse til erverv av Hedmark fylkes 30 pst. andel i Kraftverkene i Orkla, og til å få overført til seg tilsvarende andel i tidligere gitt reguleringskonsesjon.

Tillatelsen gis på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 29. november 1991.

38. Vatne Kraftverk

(Fristforlengelse - Nordaloverføringen)

Olje- og energidepartementets samtykke
4. desember 1991.

«Vi viser til Ørsta Elverks søknad av 7. juni 1990 om forlengelse av fristen for å starte byggearbeidene i forbindelse med Nordaloverføringen. Etter kraftverkets opplysning skal arbeidet settes igang 1. juli 1992.

Norges Vassdrags- og energiverk (NVE) har forberedt saken og innhentet uttalelser fra fylkesmannen i Møre og Romsdal, Ørsta kommune, Volda kommune og fra Tussa kraft. Alle de forespurte unntatt Volda kommune har anbefalt forlengelse av fristen. NVE har også anbefalt at Ørsta Elverk får utsatt fristen for oppstart av arbeidet.

Olje- og energidepartementet har på grunnlag av disse tilrådingene ikke funnet grunn til å pålegge igangsettingen av arbeidet etter de opprinnelige fristene fastsatt i konsesjonen.

Olje- og energidepartementet forlenger fristen for oppstart av Nordaloverføringen. Fristen settes til 1. juli 1992. Anlegget skal være ferdigstilt senest 5 år etter igangsetting.»

39. Sør-Trøndelag Kraftselskap

(Utbygging av Skjærlivatn Kraftverk i Vikvassdraget. Planendring - fristforlengelse)

Olje- og energidepartementets samtykke
18. desember 1991.

«Vi viser til Deres søknad av 15. mai 1991 om planendring og brev av 10. september 1991 med søknad om forlengelse av byggefrist.

1.

Sør-Trøndelag Kraftselskap (S-TK) fikk 29. september 1989 tillatelse til å erverve nødvendige fallrettigheter for bygging av Skjærlivatn kraftverk. Det var opprinnelig Osen og Roan Kraftlag som søkte om konsesjon for utbyggingen. Kraftlaget ble imidlertid innlemmet i S-TK før tillatelsen ble gitt. S-TK har senere vurdert utbyggingsplanene på nytt, og funnet det ønskelig å gjøre visse endringer i forhold til det konsederte utbyggingsalternativ.

Den omsøkte endringen går ut på å flytte kraftverket fra utløpet av Skjærlivasselva til innerst i sør-enden av Granholvatnet. Inntaket er planlagt flyttet fra eksisterende reguleringsdam ved Nedre Skjærlivatn til nytt inntak ca. 100 m nedenfor utløpet av Vestre

Skjærlivatn. Her vil det bli etablert et døgnreguleringsmagasin med en reguleringshøyde på 2,5 m. Avløpet fra Nedre Sjærlivatn føres til Elgvikbekken via en tappeanordning som vil bli etablert i forbindelse med eksisterende overløpsdam. Istedenfor rørgate i dagen langs Skjærlivasselva er det forutsatt bygget en 600 m lang tunnel. Ved å velge tunnel-løsningen slipper man å bygge anleggsvegen langs Skjærlivasselva. Vegbyggingen vil etter planendringsforslaget begrense seg til en kort avstikker på ca 550 m fra riksvegen og frem til kraftverket.

Planendringen medfører at nedbørfeltet øker i omfang samtidig som fallhøyden vil bli redusert. I naturhestekrefter vil dette innebære en reduksjon på ca. 8-10 nat.hk. med en tilsvarende reduksjon i avgiftsgrunnlaget. Ved å velge tunnelløsningen er det likevel antatt at produksjonen vil øke ved at falltapet reduseres.

En gjennomføring av prosjektet etter planendringsforslaget vil medføre noe skade i Elgvikbekken, både ved tørrlegging av bekken og ved etableringen av inntaksmagasinet i Vestre Skjærlivatn. Fiskeinteressene i området er imidlertid betegnet som små.

Planendringssøknaden er begrunnet med større driftssikkerhet og lavere vedlikeholdskostnader. Et fjellanlegg er dessuten mindre skjemmende enn et anlegg i dagen og man slipper vegbyggingen langs rørgaten.

Søknaden har vært forelagt distriktet og fagorganer under Miljøverndepartementet til eventuelle merknader. Ingen av de berørte instanser har gått imot planendringsforslaget.

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) har avgitt sin innstilling ved brev av 1. november 1991 til Olje- og energidepartementet. NVE konkluderer med at den reviderte planen alt i alt vil være en bedre løsning enn den konsederte, og tilrår at søknaden imøtekommes. NVE har utarbeidet utkast til nytt manøvreringsreglement hvor reguleringsgrensene for Vestre Skjærlivatn er innarbeidet. NVE har pekt på at de øvrige reguleringsgrensene i vassdraget samtidig bør bringes i samsvar med Statens Kartverks høydegrunnlag. Tidligere har disse referert seg til et lokalt utarbeidet høydegrunnlag. I gjeldende manøvreringsreglement har man ikke fulgt opp det faktum at 3,3 m av den tidligere tillatte oppdemmingen av Granholvatn/Øvre Vikvatn vil forbli uutnyttet. Det er derfor foreslått at man korrigerer de oppgitte reguleringsgrensene i samsvar med den faktiske regulering.

Olje- og energidepartementet har ved brev av 1. oktober 1991 frigitt det reviderte prosjekt for behandling i Samlet Plan.

Departementet finner i likhet med NVE at planendringen ikke innebærer noen overføring i henhold til vassdragsreguleringsloven.

Olje- og energidepartementet har heller ikke funnet det påkrevet å forelegge planendringsforslaget for andre departementer enn Miljøverndepartementet. Miljøverndepartementet har ingen merknader til planendringen.

Olje- og energidepartementet finner etter en helhetsvurdering at den reviderte utbyggingsplanen vil gi en mer hensiktsmessig og miljømessig bedre utnyttelse av vassdraget. Departementet slutter seg således til NVEs innstilling og gir tillatelse til den omsøkte planendringen i samsvar med NVEs forslag. Den reviderte post 1 i manøvreringsreglementet vil etter dette lyde:

Reguleringsgrensene er:

Øvre Skjærlivatn:	
Øvre kote	262,8
Nedre kote	255,8
Reguleringshøyde	7,0 m
Nedre Skjærlivatn:	
Øvre kote	244,45
Nedre kote	234,45
Reguleringshøyde	10,00 m
Øvre Vikvatn:	
Øvre kote	107,8
Nedre kote	98,1
Reguleringshøyde	9,7 m
Granholvatn:	
Øvre kote	107,8
Nedre kote	103,1
Reguleringshøyde	4,7 m
Vestre Skjærlivatn:	
Øvre kote	229,0
Nedre kote	226,5
Reguleringshøyde	2,5 m

Høydene refererer seg til Statens Kartverks høydesystem.

Reguleringsgrensene skal betegnes med faste og tydelige vannstandsmerker som godkjennes av Norges vassdrags- og energiverk.

2.

Planendringssaken har gjort det umulig for utbygger å overholde post 4 i konsesjonsvilkårene om byggefrister. Sør-Trøndelag Kraftselskap har under henvisning til dette søkt om fristforlengelse på minimum 2 år.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 2 tredje ledd nr. 3 og delegasjon gitt ved kgl. res. 28. juni 1946, jfr. kgl. res. 11. januar 1978 gis derfor Sør-Trøndelag Kraftselskap forlengelse av byggefristen med 2 år regnet fra dags dato.»

40. Trondheim Elektrisitetsverk

(Ervervskonsesjon for overtakelse av andel av Hedmark Energi A/S' andel i kraftverkene i Orkla)

Kongelig resolusjon 20. desember 1991.

Innledning

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Trondheim Elektrisitetsverk om konsesjon for erverv av ytterligere andeler i Kraftverkene i Orkla (KVO). Trondheims Elektrisitetsverks andel av KVO har inntil nå vært på 35 pst. De øvrige eierne er Sør-Trøndelag Kraftselskap og Hedmark Energi A/S.

Trondheim Elektrisitetsverk har i brev av 4. november 1991 søkt om tillatelse til å erverve 45 1/3 pst. av Hedmark Energi A/S (HEAS), 30 pst. andel i KVO. Dette tilsvarer 13,6 pst. av hele fellesskapet og en kraftmengde på 170 GWh/år.

Etter overdragelsen blir Trondheim Elektrisitetsverk eier av alle anlegg og rettigheter som inngår i fellesskapet med 48,6 pst.

Overdragelsen er begrenset til en intern omfordeling av eierandelene i KVO. Departementet har imidlertid funnet at denne overføringen bør behandles etter industrikonsesjonslovens § 2 tredje ledd nr 22 om videre overdragelse av konsesjon for vannfallrettigheter. KVO innehar fallrettigheter og ervervskonsesjon i Orkla og Granavassdraget. Tillatelse til erverv, regulering og utbygging av Orkla og Grana ble meddelt KVO ved kgl. res. av 16. juni 1978.

NVE's innstilling

I sin innstilling av 4. desember 1991 uttaler NVE følgende:

«Overføring av andel i kraftverkene i Orkla

NVE har ved oversendelse av 13. november 1991 fra Olje- og energidepartementet mottatt søknad av 4. november 1991 fra Trondheim elektrisitetsverk (TEV) om tillatelse til erverv av andel i Kraftverkene i Orkla (KVO).

TEV søker om tillatelse til overdragelse av 45 1/3 pst. av Hedmark Energi A/S (HEAS)' 30 pst. andel ai KVO, tilsvarende 13,6 pst. av hele fellesskapet. Overdragelsen skal skje på en slik måte at TEV etter nevnte overdragelse blir eier av alle anlegg og rettigheter som inngår i fellesskapet med 48,6 pst.

Det vises til kontrakt mellom HEAS som selger og TEV som kjøper (Vedlegg 1 til søknaden).

NVE har også mottatt søknad av 14. november 1991 fra Nord-Østerdal Kraftlag angående kjøp av 14 2/3 av HEAS' andel i KVO.

Eierforholdet i KVO blir etter dette følgende:

Trondheim Elektrisitetsverk	48,6 pst.
Sør-Trøndelag Kraftselskap	35,0 pst.
Hedmark Energi A/S	12,0 pst.
Nord-Østerdal Kraftlag	4,4 pst.

Styresammensetningen i KVO er i dag 3 representanter fra hver av partene. Etter overdragelsen av nevnte andel til TEV blir styrerepresentasjonen endret til følgende:

Trondheim Elektrisitetsverk	4 repr.
Sør-Trøndelag Kraftselskap	3 repr.
Hedmark Energi A/S	2 repr.

TEV går inn som kjøper etter anvendelse av forkjøpsretten i henhold til § 12 i overenskomsten mellom partene i KVO (vedlagt i søknaden).

KVO innehar fallrettigheter og ervervskonsesjon i Orkla og Granavassdraget. Tillatelse til erverv, regulering og utbygging av Orkla og Grana ble meddelt KVO ved kgl. res. 16. juni 1978. Videreoverdragelsen utløser derfor konsesjonsplikt etter ikl § 2, 3. ledd, nr. 22.

NVE sendte ved brev av 15. november 1991 søknaden ut på høring til fylkesmennene i Sør-Trøndelag og Hedmark.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag uttaler i sitt svarbrev av 22. november 1991 at fylkesmannen ser det som en fordel at TEV øker sin andel i KVO, idet dette øker tilgangen på elenergi i Sør-Trøndelag. Fylkesmannen anbefaler derfor søknaden.

Fylkesmannen i Hedmark uttaler i sitt brev av 26. november 1991 at fylkesmannen har ingen merknader til søknaden.

NVE ser ingen betenkeligheter ved denne overføringen, da det her kun foretas en intern omfordeling av andelene i KVO. Vi anbefaler derfor at Trondheim Elektrisitetsverk får konsesjon for overdragelse av 45 1/3 pst. av Hedmark Energi A/S' 30 pst. andel i Kraftverkene i Orkla. Konsesjonen bør overdras på uendrede vilkår.

Vedlagt følger i retur et eksemplar av søknaden.»

Departementets bemerkninger

Kraftverkene i Orkla (KVO) var opprinnelig et sameie mellom Hedmark fylkeskommune (30 pst.), Sør-Trøndelag Kraftselskap (35 pst.) og Trondheim Elektrisitetsverk (35 pst.). Ved kgl. res. av 29. november 1991 fikk Hedmark Energi AS (HEAS) tillatelse til å erverve Hedmark fylkeskommunes andel i KVO.

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Trondheim Elektrisitetsverk om konsesjon for erverv av ytterligere andeler i Kraftverkene i Orkla (KVO).

Trondheim Elektrisitetsverk har i brev av 4. november 1991 søkt om tillatelse til å erverve 45 1/3 pst. av Hedmark Energi A/S (HEAS)' 30 pst. andel i KVO. Dette tilsvarer 13,6 pst. av hele fellesskapet og en kraftmengde på 170 GWh/år. Etter overdragelsen blir Trondheim Elektrisitetsverk eier av alle anlegg og rettigheter som inngår i fellesskapet med 48,6 pst.

Overdragelsen er begrenset til en intern omfordeling av eierandelene i KVO. Departementet har imidlertid funnet at denne overføringen bør behandles etter industrikonsesjonslovens § 2 tredje ledd nr. 22 om konsesjon for videre overdragelse av vannfallrettigheter. KVO innehar fallrettigheter og ervervskonsesjon i Orkla og Granavassdraget. Tillatelse til erverv, regulering og utbygging av Orkla og Grana ble meddelt KVO ved kgl. res. av 16. juni 1978.

Konsesjonsmyndighetene har også mottatt søknad fra Nord-Østerdal Kraftlag om konsesjon for erverv av 14 2/3 pst. av HEAS' andel i KVO, som utgjør 4,4 pst. i fellesskapet. Denne saken er til behandling i NVE og vil senere bli lagt frem som egen kgl. res.

Eierforholdet i KVO blir etter dette følgende:

Trondheim Elektrisitetsverk	48,6 pst.
Sør-Trøndelag Kraftselskap	35,0 pst.
Hedmark Energi A/S	12,0
Nord-Østerdal Kraftlag	4,4 pst.

(forutsatt at konsesjon gis)

Opprinnelig hadde HEAS inngått avtale med Bærum energiverk og Skienfjordens kommunale kraftselskap om det salget som omfattes av nærværende sak.

Trondheim Elektrisitetsverk går inn som kjøper etter anvendelse av forkjøpsretten i henhold til overenskomsten med de andre sameierne.

NVE har i brev av 15. november 1991 sendt søknaden ut på høring til fylkesmennene i Sør-Trøndelag og Hedmark. Ingen av disse hadde noen innvendinger til søknaden.

NVE tilrår i sin innstilling at Trondheim Elektrisitetsverk får konsesjon på uendrete vilkår til å erverve nevnte andeler.

Olje- og energidepartementet har - i likhet med NVE - ingen merknader til dette salget. Departementet legger vekt på at det utelukkende foretas en intern omfordeling av andelene i KVO. Departementet kan ikke se at en slik intern omfordeling får noen betydning for de berørte kommuner.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Etter departementets vurdering vil det aktuelle salget ikke ha noen vesentlig negativ innflytelse på konkurransen i kraftmarkedet. Eierandelen overføres mellom to vertikalt integrerte selskaper og gir således ingen økning i graden av vertikal integrasjon i kraftmarkedet som helhet. Trondheim Elektrisitetsverk vil være avhengig av å selge kraften ut av sitt eget system i en del år, slik at overføringen heller ikke bør få negativ innflytelse på de kraftvolumer som omsettes i markedet. På denne bakgrunn finner departementet at overføringen av eierandelen mellom HEAS og Trondheim Elektrisitetsverk ikke bryter med Energilovens intensjoner i noen særlig grad. Trondheim Elektrisitetsverk er på vanlig måte meddelt konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen inngår vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap i tråd med § 4-4 i forskriftene til energiloven. Konsesjonæren skal skille konkurranseutsatte forretningsområder og monopolfunksjoner i selvstendige resultatenheter med separate regnskaper. Fra og med 1993 skal konsesjonæren gi en oversikt over alternative verdier for omsatt kraft, herunder for den kraft som omsettes internt.

Olje- og energidepartementet tilrår at Trondheim Elektrisitetsverk får konsesjon for erverv av 45 1/3 pst. av HEAS' 30 pst. andel i KVO i hht. industrikonsesjonslovens § 2 tredje ledd nr. 22.

Konsesjonen gis på uendrede vilkår.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 § 2 tredje ledd nr. 22 får Trondheim Elektrisitetsverk tillatelse til å erverve 45 1/3 pst. av Hedmark Energi A/S' 30 pst. andel i Kraftverkene i Orkla.

Tillatelsen gis på uendrede vilkår og i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 20. desember 1991.